SCRIPTORES
RERUM
ALAMANNICARUM.

Digitized by Google

98
2
8

Digitized by Google

RERUM ALAMANNICARUM SCRIPTORES

ALIQUOT VETUSTI,

A QUIBUS

ALAMANNORUM, QUI NUNC PARTIM SUEVIS, PARTIM HELVETIIS CESSERE, HISTORIÆ TAM SÆCULARES QUAM ECCLESIASTICÆ TRADITÆ SUNT,

TRIBUS TOMIS DIVISI,

CUM

GLOSSIS RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM,

EX BIBLIOTHECA

MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI.

CUM INDICE RERUM ET VERBORUM ACCURATISSIMO.

EDITIO TERTIA,

PRIORIBUS EMENDATIOR.

PRAEFAMINE, VITA AC SCRIPTIS AUCTORIS ET EDITORIS GOLDASTI, ET NONNULLIS ALIIS AUCTIOR.

CURA

HENRICI CHRISTIANI SENCKENBERG,

Mœno - Francof. J. U. L. & Advoc.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ,

Impenſis, JOHANNIS FRIDERICI FLEISCHERI.

M DCC XXX.

LECTURIS SALUTEM.

NOvæ Editioni Goldaſti Alamannicarum Rerum Scriptorum aliquid præfandi provinciam, cum Viri de re litteraria meritiſſimi, qui huic operi recudendo ſumtus in præſens impendit rogatu in me ſuſceperim, paucis quid in nova hac Editione præſtitum, aliave pro more & ſtylo, hujus operis in gratiam ediſſerenda ſunt. Nimirum nemini Veſtrum, Lectores, ignotum eſſe poteſt, poſt diſtracta utriusque editionis Goldaſti Alamannicorum, quorum prima Francofurti ex officina Wolffgangi Richteri, curante Johanne Theobaldo Schœnwettero & Conrado Meulio civibus MDCVI. fol. altera ibid. impenſis Johann-Martini Porſſii Bibliopolæ, typis Johannis Georgii Spœrlin MDCLXI. prodierat Exempla, diu in Bibliopoliis hos Scriptores, ſed fruſtra quæſitos, imo tandem rariorum librorum in numerum ab Eruditis relatos eſſe; Id itaque cum non fugeret Virum ſolertiſſimum, noluit tot eruditos irrita ſiti diutius vexari, verum ab aliquot jam annis inde usque de hoc opere recudendo ſolicitus fuit. His vero cogitationibus jam imbutum ejus animum, magis adhuc *Dn. Bartholomai* Bibliopolæ Ulmenſis celebris Exemplum excitavit; qui cum *Scriptores rerum Suevicarum Goldaſti* noſtri Orbi litterato reſtituiſſet, diutius ceſſandmn ſibi non eſſe opinatus eſt, utroque ſcilicet horum librorum poſt novam Suevicorum Editionem ita conſtituto, ut jungi commode & propter chartæ formam, & propter materiæ affinitatem queant, & forte debeant. Imitari ergo hujus & foliorum magnitudinem, & typos & nitorem non abs re eſſe duxit, gratiam videlicet initurus eorum, qui cum alterutro horum librorum carere nequeant, eos ſimul una ligatura junctos conſpicere ſatius ducunt. Ne vero præter hanc & aliæ commoditates novæ Editioni deeſſent, minutiori typorum formæ qua priores oculis officiebant, ut & integris columnis nuncium miſit, majoribus typis & paginis operarum induſtria in duas partes diſcretis uſus; præterea vero Indicis paginas novæ editioni

adaptavit, in eodem nonnihil in melius mutavit, id vero præcipue utique dedit operam, ut quam emendatiſſima nunc prodeat Editio. Parum vero eſſe duxit, ſi Scriptores hoſce Orbi litterato reſtitueret, niſi & illius, qui Orbis litterati in uſus primus eos publici Juris fecit & manumiſit, memoriam ab interitu vindicaret. Cum ergo ipſi inauditum eſſet, me nonnihil eo faciens intra ſcrinia mea ſervare, atque propter ſubſidia manu exarata, è Bibliothecis Illuſtrium Zollmanni, Struvii, & præcipue genere ac Eruditione inclyti Conſulis Uffenbachii noſtratis, aliundeque accepta, ad vitam Viri ſcribendam eatenus reliquis fors accommodatiorem eſſe, hanc ut conferrem ſymbolam rogavit. Ego autem lubens annui, atque hanc quam vides vitam, ex iis quæ ad manus erant, in chartam conjeci, ubi ſi quid aliis aut plane non, aut minus recte dictum inveneris, non meæ id opellæ qualicunque, ſed Viris humaniſſimis juxta ac eruditiſſimis debebis, queis ego hic publice gratias perſolvo. Probationes ſi requiris, ſummatim eas quidem notavimus, verum non deerit quoque occaſio, eas olim integras dandi. Quæ itaque novæ Editioni acceſſerint, quibusve ea reliquis præſtet cum hucusque enarraverim, non omittendum in calce id, quod primo loco monendum erat, nimirum cum prima editio anteriorum ſit correctiſſima, recentior vero nonnihil humani, operarum incuria paſſa fuerit, eo omnia redegiſſe Virum ſolertiſſimum, ut in nova Editione futurum non ſit, de quo quis queratur. Ulterius vero à nova Editione ad ipſum Goldaſtinum Opus eique inſertos Scriptores progredienti, ſicco pede prætergredienda non erat ipſius operis, quam præſtat, inſignis utilitas. Ut enim aliorum, etiam Eruditiſſimorum Virorum, queis hunc librum ornarunt encomia, prætercam, nemo non rei Antiquariæ ſtudioſus ibi inveniet, quod alibi fruſtra quæſiviſſet. Habet ibi quod in Hiſtoria Eccleſiaſtica, ritibus antiquis Liturgicis, aliisve ad Antiquitates Eccleſiaſticas attinentibus in ſuos uſus convertat Theologus; invenit in iisdem antiquum Germaniæ judiciarium ordinem, formulas Donationum, emtionum Venditionum, manumiſſionum, oblationum aliorumve negotiorum, verba Juris Teutonica, & alia non minoris pretii JCtus; ſunt variæ obſervationes, quibus ſe oblectet, Medico; Hiſtoriæ vero, Antiquitatib' patriis & rei præcipue Etymologicæ tanta ibi meſſis parata, ut ferme non alibi lætiorem invenire detur. Non vacat nunc ire per ſingula, nec lubet exemplis pluribus illuſtrare rem cuivis Rerum Antiquarum gnaro primo ſtatim obtutu ſe ſiſtentem; ne tamen plane ἀσύμβολος abeam, experimento docebo, quam recondita nonnunquam, Hiſtoriæ patriæ in uſus, inde haurire liceat. Etenim cum diu Eruditos latuerit, qui parentes contigerint Conrado ſapienti, Ottonis M. genero, Wormacenſis pagi & partis Lotharingiæ Duci, ab Hungaris prope Auguſtam Vindelicorum demum interfecto, à quo per lineam rectam deſcenderunt Otto Dux, Henricus Dux Hezil dictus, & demum Conradus Salicus; EKKEHARDUS Jun. omnes mihi ſcrupulos feliciter, atque Werinhero patre cretum fuiſſe, Franciciæ (quam vocant) Cæſarum & Regum noſtrorum gentis ſatorem, indicavit. Ego enim utut plane *Continuatori Reginonis*, Scriptori horum temporum haud contemnendo, ad annum DCCCCXIX. noſtro Conrado Werinherum patrem adſcribenti fidem habueram, in

con-

contrariam tamen partem propellebat nuper Beate Vita functi Illuſtris *Gundlingii* auctoritas, qui in Bibliothecæ novæ Part. XXX. p. 868. ſq. Wernherum hunc, utpote nulli præterea Hiſtorico memoratum pari paſſu cum fictis illis heroibus ambulare voluerat, ex conjecturis Conradum Curcipoldum in locum ejus ſubſtituens, adeo ut ferme dubitare inciperem; verum commodum accidit, ut animum ſubiret recordatio loci illius, quem in EKKEHARDO de caſibus Monaſter. S. Galli Tom. I. pag. 40. edit. antiq. quondam legeram, quique etiam tum denuo evolutus, & omnem hæſitationem mihi exemit, & Werinherum parentem Conradi, Franciæ Orientalis Comitem Ducemve fuiſſe commonſtravit. Nimirum EKKEHARDUS, dum acta & fata Monaſterii ſui Arnolpho & Ludovico Infante regnantibus percenſet, hacque occaſione etiam ad Hattonis facinus delabitur, inter alia hæc effert: *Nondum illo tempore Suevia in Ducatum erat redacta, ſed fiſco regio peculiariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ*, (hi, quod olim demonſtrabitur, vocis tantum ſono à Ducibus differebant, unde nonnunquam Duces vocantur) *quos ſic vocabant, nuncii: Franciam ad Alpes tum Werinhere* &c. Habes hic Werinherum patrem Conradi ſapientis, Cameræ nuncium in Francia ad Alpes poſita, de quo ſane plura noſſemus, *ni, (quod per aſteriſcum denotat Goldaſtus,) edax ævum nonnullas lineolas abſtuliſſet Codici quo uſus erat, unde in his acquieſcendum. Ibis autem pedibus in meam ſententiam, & hunc Werinherum patrem Conradi noſtri credes, ſi, juſta temporis ratione habita, hunc illius filium eſſe potuiſſe, hoc vero eo magis præſumendum eſſe tecum recogitaveris, quo magis certum eſt, Werinherum EKKEHARDI, eundem Comitatum ac Ducatum tenuiſſe, quem poſtea ſub Ottone I. tenuit Conradus. Cum enim extra dubitationis aleam ſit, ſub Regibus Francis equidem Ducatus & Comitatus fuiſſe pro lubitu revocabiles, verum raro filiis benemeritis ſubtractos, atque horum loco demortuis parentibus alios ſubſtitutos eſſe; quis dubitabit, *Continuatorem Reginonis*, Conrado Duci Wormacenſi & Lotharingo Werenherum patrem dantem, alium ſignare Werenherum, atque eum, qui Conradum in Ducatu præceſſerat? Fuiſſe autem Ducatum Franciæ ad Alpes non alium quam Ducatum Wormacenſem, (ad quem pars Lotharingiæ eo tempore referebatur) vel inde patet, quia teſte *Ducangio* quilibet montes paulo editiores Alpes vocabantur, qua voce hodieque Botanici eodem ſenſu utuntur, Francia vero, quam tum dicebant, non alibi editos montes habet, niſi in pago Wormacenſi & Lotharienſi regno, *die Bergſtraſſe und das Vogeſiſche Gebirge*, unde Wormacenſem & Ripuariam provinciam ſignari certiſſimum eſt, quam poſtea Conradus ſapiens & poſteri Jure quaſi-hereditario à parentibus traditam poſſederunt. Non tenebo TE nunc pluribus, inprimis quum ea, quæ de Werenhero & ejus filio Conrado ſapiente dixi, propediem latius explicata viſurus ſis, in *Conjecturis de familiis Francica & Suevica Auguſtis, harumque conjunctione in Ludovico Barbato*, olim à me compoſitis, jam vero ſub prælo ſudantibus. Nunc ſufficit aſſerta Exemplo Hiſtorico confirmaſſe, atque Werenherum ignotum antehac Conradi patrem ex noſtris Scriptoribus vel aliud agendo in lucem protraxiſſe. Scio equidem ipſum

editorem Goldaſtum auctorem ἀνιστορησίας accuſare, & locum, quem adduxi, plane aliter explicare, ſed multum vereor, ne non ipſe erroris, quem Scriptori antiquo & fide digniſſimo impegit ſe reum faciat. Sed de his, quod dixi, pluribus alias! Nunc de Scriptoribus Corpori noſtro inſertis carptim, & per tranſennam quaſi, aliquid differendum eſt. Hi eo magis ſe commendant, quo rariores ſunt, neque enim, quod alias hujus generis Collectionibus ſolemne eſt, in aliis Scriptorum Collectionibus paſſim repetiti inveniuntur, ſed unice hic quærendi, niſi quod *Franciſcus du Chesne* Tomo III. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum Lutetiæ Pariſ. 1641. fol. Hepidanni Chronicon atq; excerpta ex Ratperto & Ekkehardo juniore inſeruit, & plane quidem (quod & ipſum notare haud abs re duxi) in Hepidanno mutata annorum ſerie, in reliquis vero optimis ferme quibusque reciſis. Præterea Vitas Sanctorum inſtituto ſuo inſervientes Actis Sanctorum, Univerſalibus *Bollandi & Henſchenii ſucceſſores*, Ordinis autem Benedicti, Joannes *Mabillonius* intulerunt, Obſervationibus quam plurimis locupletatas, quorum prius & ante ipſos ac Goldaſtum *Surio* pro inſtituti ratione uſuvenit, quorum tamen neutrum, opinor, aſſertioni noſtræ aliquid oberit. Ad vitas eorum quod attinet, omnia ferme præripuit Eruditiſſimus Goldaſtus, non deerit tamen, quod licet per tranſennam addamus. Hepidannus Chronici Scriptor, quem Goldaſtus diverſum opinatur ab eo, qui vitam S. Wiboradæ conſcripſit, recentioribus unus idemque cum eo fuiſſe, atque circa annum MLXXX. animam exhalaſſe exiſtimatur, prouti etiam poſt alios, Vir multæ lectionis Caſimirus *Oudinus* conjicit. Tom. II. Scriptor. Eccleſ. Sec. XI. columm. 319. Mea id non intereſt, neque intererit forte alterius Hiſtoriarum ſtudioſi, cum in tantis tenebris certum quid eruendi ſpes nulla ſit ſuper. De Ratperto nihil ſuccurrit præter id quod G. I. *Voſſius* libro de Hiſtoricis Latinis, p. 760. inſeruit, ubi temporibus Ludovici II. Caroli Calvi, Ludovici III. & Caroli Craſſi floruiſſe Ratpertum noſtrum cognatum S. Notkeri, condidiſſe Chronicon Monaſterii ſui usq; ad Abbatem Bernardum I. & ann. 883. perductum, quod quater vel ſæpius S. Galli MSC. extet, Hymnos etiam reliquiſſe de S. Gallo & S. Othmaro, vitam itidem S. Galli Germanica lingua quam poſtea latine verterit Ekkehardus junior, & demum obiiſſe ut quibusdam videatur 1183. commemorat. Verum extant hodieque & ejus Epigrammata nonnulla, quæ edidit *Caniſius*. De Ekkehardo juniore nihil inveni, quod relatu dignum eſſet, juvabit tamen cum iis quæ habet Goldaſtus ea contendiſſe, quæ *Metzlerus* S. Galli Monachus doctiſſimus ei nunciat Epiſtola ad eum inter Thulemarianas X. De Burckhardo poſtea nil comparuit, ut nunc taceam, ex ipſius Goldaſti relatione plane incertum eſſe, utrum id nomen Scriptori competierit. De Conrado de Fabaria certiora dici poſſunt, ſed jam dicta. Videtur vero horum præcedentium ut & Bertholdi æque ignoti atque prior eſt id fuiſſe inſtitutum, ut ſicut in monaſteriis olim moris, alter alterum ſucceſſu temporis continuando, memoriam rerum geſtarum conſervarent, unde pro uno tantum Chronico, eorum opera junctim ſumta habenda erunt. Et hactenus quidem de iis qui Tom. I. Part. I. habentur; nunc ad Part. II. accedendum eſt, ubi primo loco ſe offert *WALAFRIDUS* Strabus vel Strabeth ab

oculo-

oculorum vitio cognominatus, genitus vero in Suevia, (*Aventin.* IV. 14. 36.) nobili genere, ſicut tum ferme Monachorum plerique, vir ſuæ ætatis doctiſſimus, S. Galli educatus, Fuldæ ſub Rabano magis eruditus, inde Decanus S. Galli & ad ultimum Abbas Augienſis, quo in loco deceſſiſſe creditur anno 871. ætatis ſuæ 74. ſive potius, ut rectius ex Joan. *Mabillonii* Analector. Tom. IV. p. 332. (edit. primæ in 8.) & aliis colligitur anno 894. poſtquam ſeptennio Augiæ Diviti præfuerat. De hujus vero Vita & Scriptis cum plura & dici poſſint & debeant, tutiſſimum judicamus, lectorem ad *Epiſtolam Metzleri* inter Thulemarianas loco X. extantem, deinde vero ad Caſimirum *Oudinum* de Scriptoribus Eccleſ. antiquis Tom. II. col. 74. ſqq. remittere, quibus recens editum Domini Joh. Frid. *Schannat* amici & fautoris noſtri Hiſtoriæ Fuldenſis Opus Part. I. p. 62. ſq. adjicimus, ubi ſibi ſatisfactum inveniet. In ISONE grandem errorem erravit *Voſſius* p. 710 dum eum MSCtum tantum extare ſibi imaginatus eſt. Ermenricum ſive ut alii eum compellant Ermanricum, Rudolfi Fuldenſis quondam diſcipulum, poſtmodum Elwangenſis Monaſterii ex Monacho Abbatem, Vitam S. Solæ ab Henrico *Caniſio* in lectionibus antiquis editam, & in *Mabillonii* Acta Sanctorum Ordinis D. Benedicti poſtea Tom. II. p. 429. ſqq. relatam, Epiſtolas ab eodem Caniſio editas, & Dialogum de Vita ac geſtis S. Hariolphi Abbatis primi Elwangenſis in Actis Sanctorum (ni fallor) extantem, præter hanc S. Magni vitam reliquiſſe *Poſſevinus* in Apparatu Sacro, *Bellarminus* in Scriptoribns, *Oudinus*, *Voſſius*, & noviſſime Dn. *Schannatus* l. c. p. m. 59. tradiderunt. Hunc vero alienum non eſſe ab *Ermoldo Nigello* Panegyriſta Ludovici Pii dum *Voſſius* ſcribit, nimium in noſtrum conferri exiſtimo. In Ekkehardo Minimo Goldaſtus omnes recentiores ſibi conſentientes habet nec plane eſt qui refragetur, putant autem, eundem etiam concinnaſſe Latinam verſionem vitæ S. Galli à Ratperto Teutonice primo ſcriptæ & S. Galli exſtantis. Invenire vero eſt præterea vitam B. Notkeri, in *Caniſii* Lectionibus, Johannis *Bollandi* Actis Sanctorum ad diem VI. Apr. & deniq; *Mabillonii* Actis Ss. Ordinis Benedict. Seculi V. ubi & S. Fridolini Hiſtoria reperitur. Inter relata ad Tomum II. primo loco ſe ſiſtit LEX ALAMANNORUM, quam poſt Goldaſtum *Lindenbrogius* p. 363. Tom. I. *Baluzius* Tom. I. Capit. p. 53. prout à Dagoberto confirmata, & tandem *Schilterus* Not. ad *Kœnigshofen Elſasſiſche Chronick* p. 623. dederunt. Notas adjecerunt Baluzius & Schilterus, quibus ſane hoc opus indiget. Longe illuſtrius vero de hac Lege meritus fuiſſet, qui nuper Herbipoli è vivorum numero exemtus eſt Jo. Georg. *ab Eccard*, ſi (quod promittebat) Legem Alamannorum, Capitula nova XLIV. ad eandem, item alia Capitula, inter reliquas Germaniæ Leges unum in corpus collectas dare, hæcque omnia cum pluribus & vetuſtiſſimis Codicibus conferre, & notis illuſtrare potuiſſet. Sed nunc alterius id opus eſt. *De Chartarum Scriptoribus* nihil monebo, ne nimius ſim; Vadianus autem inferius denuo occurret. RABANUS Maurus tam notus eſt, ut nulli non veterum cantetur ac celebretur. Hinc me præcone non eget, inprimis cum nuper admodum ſatis ſe dignum invenerit P. R. Jo. Frid. *Schannat* Hiſtor. Fuldenſ. p. 100. ſqq. WALA-

FRIDUS Strabus ſupra nobis dictus eſt, nec RUODEPERTUS Ludimagiſter curam noſtram mereretur. KERONIS memoriam habet *Eccardus* in Etymologicis, nec de eo multa proferre opus, ut nec de CATALOGO NOMINUM ALAMANNICORUM, qui tamen inſignis eſt uſus, ut alibi docebitur. Uti vero de his, ita etiam de Tomi II. Part. II. contentis ſilebo penitus, cum alibi commodior de Liturgicis diſſerendi futura ſit occaſio. In Tomo III. occurrens primo loco Joachimus VADIANUS natus eſt apud Sanctum Gallum 1484. 30. Dec. Patre Leonhardo de Watt Senatore, matre vero Margaretha Talmannia, qui ſcholas egreſſus, Viennæ Quadum, Collimitium, & Johannem Camertem audivit, ubi in devia abreptus cum in viam rediiſſet, Villachii in Hungaria Præceptorem aliquamdiu egit, dehinc Budam & Viennam habitavit, ubi poſt aliquos errores artium liberalium Profeſſoris ſpartam nactus eſt; Poſtea à Maximiliano I. Rhetor & Poëta laureatus renunciatus, Geographiæ rectius excolendæ cauſa ingentia itinera ſuſcepit, reverſus vero cum aliquamdiu Triboniano litaſſet ad Medicinam ſe convertit, Doctorisque gradu auctus, cum decennio integro Viennæ moratus patriæ cupiditate teneretur, domum ſe proripuit, ubi ſalario annuo auctus, atque in Senatorum quos ſecretiores vocant (*den kleinen Rath*) numerum allectus, Religionem Reformatam Zwinglii omni niſu promovit, quod faciendi amplior ſe facultas ei obtulit, cum anno Chriſti 1526. Conſul crearetur, quo in munere cum omnium mereretur calculum, inprimis Zwinglii ſui non fuit immemor, inter præcipuos quoque exiſtens, qui poſt prælium Capelenſe 1531. pacem Evangelio conciliarent. Hæc vero pax cum non omnino ex ejus fuiſſet ſententia, adeo Virum afflixit, ut in morbum diutinum incideret, nec, firmiori licet valetudini nonnunquam reſtitutus, eo liberaretur penitus, donec morte omnia humana ſolvente finiretur, 22. Jan. 1551. quo annos natus 66. menſes 4. dies 6. Scripſit plurima, partim excuſa, partim adhuc in MSSCC. deliteſcentia quorum omnium ampliſſimus Catalogus *im Ehren-Gedächtnus Joachim von Watt, von neuem aufgericht durch Chriſtian Huber S. Gallen* 1683. 8. annexa Haltmeyeri *Beſchreibung S. Gallen*, Ibid. eod. anno editæ, quæque huc conducere nimis longum eſſet. Ad opus vero ejus de Collegiis & monaſteriis pertinere videntur in MSto extantia: (1) *Was zur* Reformation *des Münch-und Pfaffen-Stands in künfftigem* General-*oder* Special-Concilio *nothvvendig zu erörtern ſey.* (2) *Von dem uralten München-Stand, und ob ſich der von* 1200. *Jahren her gebeſſert oder geſchlimmert habe?* (3) *Von erſter, mittelſter und lezter Müncherey, und vvann die München Anfangs entſtanden ſeyen?* (4) D. Bernhardi *Sermon vom Mönchen-Stand, ſo er in einem Synodo vor vielen Biſchöffen in Franckreich gethan.* (5) *Vorrede über die Epiſtel* D. Hieronymi, *ſo er vom München-Stand an* Heliodorum *geſchrieben*, quæ eodem in loco referuntur. BARTHOL. SCHOBINGERUS qualis quantusve fuerit, ſi ipſe Goldaſtus non ediſſereret, proderent ſane Epiſtolæ ab eo ad Goldaſtum ſcriptæ, atque inter *Thulemarianas* reperiendæ usque ad Epiſt. XCVI. Doctorem inprimis coluit Jacobum Lectium Genevenſem JCtum ac Theologum, rerum vero Germanicarum adeo fuit ſtudioſus, ut nemo magis.

Cujus

Cujus vero ſpei fuerit, vel inde apparet, quia XXXVIII. tantum annos natus 1604. 5. Kl. Jul. obiit, Epiſtolis ad Goldaſtum LXXXIV. XCIII. & XCVI. id loquentibus. Scriptorum reliquit nihil, ſed peſſime cum rebus humanis ageretur, ſi ii tantum docti cenſendi eſſent, qui ſcripris orbem repleverunt! Reliquos, ut vel parum notos, vel ad mea ſtudia nihil attinentes, licet notiſſimos prætereo, ſatis habens, vel in iis quæ dixi TIBI L. B. profuiſſe, aut tamen prodeſſe voluiſſe. Tu labori noſtro æquus eris, atque ſi quoad ipſum Goldaſti opus fortaſſis nonnihil in nova Editione mutari aut illuſtrari potuiſſe forte credideris aut optaveris, mihi id nolim imputes, neque enim mei muneris hoc, quippe cujus præfari tantum, & vitam adjicere fuit. Cæterum omnia ſatis illuſtria per ſe TIBI apparebunt, ſi *Stumpffii* Chronicon Helveticum, *Stetteri* Chronicon, *Hartmanni* Annales Einſidelenſes, *Cruſii* Sueviam, & Jo. Georgii *ab Eccard* Hasburgica, cum Prodromo Berum Alſaticarum *Obrechti* familiaria TIBI reddideris. Salve plurimum & fave! Cæterum cum jam demum animadverterim, in Vita Goldaſti ad An. cIↄ Iↄc III. omiſſum eſſe Saluſtii *Pharamundi* Helvetii (ſub quo nomine noſter latet) Carolum Allobrogem ſ. de ſuperventu Allobrogum in urbem Genevam Hiſtoriam 1603. 4. hoc loco, id indicare non incommodum duxi. Salve denuo! Dab. Francofurti ad fluenta Mœni ipſis Kl. Apr. cIↄ Iↄccxxx.

Henr. Chriſt. Senckenberg.

REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

JOHANNI SWICHARDO,

Sacræ Moguntinæ Sedis

ARCHIEPISCOPO,

S. Roman. Imperii per Germaniam

ARCHICANCELLARIO,

PRINCIPI ELECTORI, &c.

Domino meo Clementiſſimo.

ALamanniæ nomen, Reverendiſſime & Illuſtriſſime Princeps Elector, quod priſcis illis rerum Germanicarum Scriptoribus, Cæſari, Plinio, Tacito, Sammonico, & Geographis inuſitatum ac inauditum, ſub Francorum Regum imperio videtur primo eſſe natum atque inventum. Namque illorum proſpera & feliciſſima migratione permoti Alpini ſupremæ Germaniæ populi, relictis aſperis & incultis ſedibus ſuis, glandiferas (ut Cicero loquitur) & fructuoſas quærere ipſi quoque armis egreſſi tentaverunt. Qua tempeſtate Hunni ad idem exemplum, Gotthi, Vandali, Langobardi, ruptis Boreæ terminis, non Germaniam modo, ſed univerſam propemodùm Europam turbarunt ac miſcuerunt. Ea gentium confuſione Germaniæ noſtræ partim confuſa & permixta exiſtimantur nomina, alia prorſum obſoleta. Omnes populos ſingillatim commemorare ad inſtitutum nihil intelligo pertinere: ipſam veterem illam Germaniam præoptaverunt

verunt Teutoniam appellare poſterioris ætatis Scriptores, nomine ab Italis accepto, eamque generatim & univerſè in tres potiſſimum provincias tribuere, Alamanniam, Rhetiam, & Germaniam ſpeciatim ita dictam. Rhetiam (ut de hac prius autumem) definiunt ac collocant inter Alpes Julias & dextrum Danubii latus ac ejus ortu ad usque Noricum, quæ eſt Pannonia ſuperior. Germaniam ad Rhenum ſitam eſſe volunt, quæ ab Trans & Cisrhenanis nationibus colitur. Alamanniam aliquanto latius excitaverunt Francorum Hiſtorici, quam ipſius vicinitatis nomen ac termini poſtulabant. Omnes etenim populos, qui Germanicæ linguæ ſocietate conjuncti ſunt, Alamannorum appellatione comprehendi voluerunt. Cui rei originem dediſſe videntur perpetua cum Francis bella, quorum proximas habuere vicinas, tum inſuper alienationes Regum in eos, quos totiens ſubigere atque in ditionem ſuam redigere continuis illorum defectionibus ambigebantur, ut apud Francos nullum nomen hoſtile Alamannico fieret celebrius, nullum frequentius. At verò Walafridus Alamannus, probus auctor in primis, & cæteri ſaniùs ſapientes, Alamanniam his finibus circumſcribunt ac definiunt: Quæcunque regiones ab utroque Rheni latere Alpibus includuntur, ab ortu ejus ad Rauracos, comprehenſis ad Acromii dextram Alpigoviâ, & in Rheni defluxu continentibus terris, qua parte ſeſe Briſcovia extendit ac finit: ad ſiniſtram verò pleraque Helvetiâ & bonâ Burgundiæ parte. Et hæc eſt vera illa ac vetus Alamannia, à Francis poſt victoribus in provinciam redacta, in Ducatusq; honorem conſtituta, cui fere ex Regum proſapia Principes præfecti. A queis quidquid cum Epiſcopis & Abbatibus, Alamanniæ Principibus, ipſos annos DCC. geſtum, aut inter ſe vel cum Imperatoribus hoſtibusve memorabile factitatum, hiſce monumentis, quæ nunc primum in dias litterarum oras producimus, ordine quidem proditum eſt, etſi non eâ, qua docuit, orationis honeſtate. Quam verò cur tantopere in hujus generis ſcriptoribus nonnemo velit refugere, equidem cauſſam nullam eſſe video. *Ab aliis rerum, ab aliis verborum doctrina quæritur*, ait non minus vere quàm

eleganter in Oratore ſuo Tullius. Proba eſt materia, ſi probi non item fabri. Atqui probi ſunt à pietate, ſi minus à ſtudio litterarum, ut mihi juxta videtur, & elegantiorum hominum nullus negitat. Neque rerum adeo omnium imperitum quemquam reperiri exiſtimo, qui non ſtudeat melior ex his libris quàm doctior evadere: mores bonos diſcere, quàm phraſium elegantias: vitia corrigere, quàm litterarum apices.

Plautus Trinum.

Atque utinam veteres mores, veteresque parſimonia
Potius major honori eſſent, quam mores mali,
Nam nunc mores nihil faciunt, quod licet, niſi quod lubet.
Ambitio jam more ſancta eſt, libera eſt à legibus.

Quos mores? inquiunt iſti. Monaſticosne dicis? in quorum æſtu ſcriptores iſti toti incedunt, qui ne viam facere poſſunt ad prudentiam ituris?

Dii monerint meliora atque amentiam averruncasſint.

Pacuv. in Chryſid. ** Cornific. ad Heren.* ** Cic. de Invent. & in offic.*

Si * prudentia eſt calliditas, quæ ratione quadam poteſt delectum habere bonorum & malorum, * ex ſcientiâ quorum ipſa conſtat, & quam conſiderata ſequitur actio, ejus exempla ſi ſequi ſtudent, ab his ſcriptoribus ſument. At Abbates & Epiſcopi fuerunt? Quid ergo? Fugit ne in omni quondam actione atque adminiſtratione Imperii Romani præcipuè floruiſſe Epiſcopos & Abbates ejuſdem Imperii Principes? Hi domi militiæque primi in conſiliis, hi bella gerebant, hi Imperatorum caſtra ſecuti, hi Duces, hi ſigniferi, hi à lateribus Regum, in Palatiis ſummi; &, ut multa paucis verba obnuntiem, Imperatorum τὰ πάντα. In hac parte hæc ſunt: videamus nunc quid porro utilitatis offerant in ſuo cuique ſtatu. Habemus exempla valde, illuſtria hominum perditorum, qui Eccleſias ſæpe malis labefactare moribus conati ſunt, & quo pacto illis obviam itum in tempore à viris probis ac ſanctis. Habent Eccleſiaſtici ambitioſorum & avarorum nequiter expetita machinamenta, quibus docti eadem vitia, ceu peſtes Eccleſiæ & ipſorum auctorum, ſanguine viperino cautius vitent atque fugiant. Habent Laici, quibus auctoritatibus pietatem relictis rebus omnibus debeant prævertere. Habent Aulici velut ſpeculum, in quo pravos & periculoſos mores, ambitione & avaritia,

interim etiam dolis, ſimulatione, & criminibus corruptis contemplentur atque ob oculos ponant. Habent Nobiles clararum familiarum non inſuper habendam vetuſtatem. Quo nomine Ephemerides quàm maximè ſeſe faciunt commendabiles, ut vel earum gratiâ multum mihi Nobilitas noſtra ſe debere fateatur neceſſum eſt. Multa prætereo: graviora enim facta ſunt, quàm memorandi apud te, Reverendiſſime & illuſtriſſime PRINCEPS, nunc ſit locus. Omnia ad arbitrium CELSITUDINIS T. collata ſunt. Debentur enim C. T. Scriptores iſti ſuo quodam jure atque merito, non tantum quia plurimas res geſtas Anteceſſorum tuorum Archiepiſcoporum exſequuntur, verùm etiam quia in tua floruerunt ditione Metropolitana. Eſt quippe omnis hæc Alamannia ſub iis C. T. juriſdictionem & poteſtatem Eccleſiaſticam ſubacta. Quod ſi quis negare ſeſe ſtudeat, clamant ipſi Auctores, ſuorumq; ſcriptorum uſuram nemini, quàm C. T. pendendam uno ore fatentur. Abſque hoc foret, ſunt aliæ cauſſæ innumeræ, quæ me ut C. T. virtutem gratâ memoriâ, ipſum verò nomen animo grato perſequar, impellunt. Principio dum ſacram Sedem uti primariam auguſtè veneror: ut Metropolitanam, legitimè obſervo: ut Principem ſanctè colo. Scilicet ſub ea mihi primam lucis hujus uſuram datam atque conceſſam fuiſſe. Deinde ſingularis ac propemodum unica C. T. facilitas, unica humanitas, cum Principali (quod difficillimum eſt) gravitate conſentiens; quâ omnibus in rebus tam erga ſubditos quàm vicinos ita te exhibes, ut T. C. metuant velut Dominum, & juxtim quaſi Patrem non jam diligere, ſed amare videantur. Quibus artibus id effectum nullo negotio impetraſti, quod alii vi & armis nunquam potuiſſent. Etenim ut ſubjecti pariter cum vicinis tutam tranquillamque pacem, cujus & ipſum nomen dulce & res ſalutaris eſt, traherent, tua perfeciſti comitate. Digniſſimus me Hercule pacifico & glorioſo Imperatore Archicancellarius, qui Domini prudentiam, cujus res geſtæ iisdem quibus Solis curſus, regionibus ac terminis continentur, conjunctam cum juſtitia adeptus exiſtimaris, ad ea omnia, quæ vel timenda ſunt in Romano Imperio vel providenda, & animo & conſilio paratus. Et his optimarum virtutum copiis ornata atque prædita C. T. concinnat ab earumdem ſtudiis non abhorrere Domeſticos, quorum prudentiam, induſtriam, humanitatem, ac benevolentiam cum civibus ſalutarem, tum gratam exteris ſæpiſſime perſpeximus. Quis Moguntiam adivit, nec vidit CL. V. Franciſcum Philippum Fauſtum, C. T. Cancellarium ſummis florere laudibus? cujus in Repub. tua maximis graviſſimisq; cauſſis cognita & inprimis probata fides, induſtria, patientia, labor, & animi magnitudo. Ipſius quidem humanitate quid mihi exploratius eſſe poteſt, quàm ut ſummam erga me etiam abſentis obtinerem, univerſa familia omnibus in rebus declaravit? Ut (quod præfiſcine dixerim) virum graviorem, pleniorem officii, & bonorum ſtudioſiorem non compererim. Hoc Principe, his Conſiliariis Res ſtat Moguntina, & ut proporro atque æternum felicitetur, id vero DEUM OPT. MAX. ex ſummis precibus veneror quæſoque. Cujus mei voti teſtes venire volo hos Scriptores, quos nunc C. T. more majorum DO, DICO, CONSECRO, meque pariter cum illis, benè vertente Faventiâ. Francofurdiæ. IV. NON. Septembr. A. N. C. cIↄ Iↄc VI.

Reverendiſſ. & Illuſtriſſ. Celſitudinis T.

Devotus

Melchior Haiminsfeldius Goldaſtus,
Helvetius.

SYLLA-

SYLLABUS
SCRIPTORUM HOC TOMO I. CONTENTORUM.

DE Auctoribus & eorum Scriptis. pag. * 1
Hepidanni Cœnobitæ Annales. * 4
Ratperti Turegienſis Hiſtoria & Caſus. 1
Ekkehardi junioris Hiſtoria & Caſus. 11
Burkhardi Monachi Hiſtoria & Caſus. 65
Cunradi Fabarienſis Presbyteri Hiſtoria & Caſus. 76
Ejusdem Catalogus Abbatum S. Galli. 87
Anonymi de Officialibus Domini Principis S. Galli. 92
Bertholdi Monachi Annotatio de Abbatibus S. Galli. 92
Joachimi Vadiani Chronologia. 92
N. de Tiufburg Ephemerides. 94
Joh. Georgii Tibiani Panegyricon. 101
Goldaſti Gloſſæ in Hepidanni Annales. 104
- - - in Ekkehardi junior caſus. 109
- - - in Burkhardi caſus. 134
- - - in Conradi Fabarienſis caſus. 138
- - - in ejusdem Fabar. Catalogum Abbatum 143
Walafridi Strabi Abbatis Augienſis de Auctoribus & eorum Scriptis 144
- - - de vita & miraculis S. Galli Libri II. 146. 163
- - - de vita S. Othmari. 176
Iſonis Magiſtri de vita, virtutibus & miraculis S. Othmari Abbatis Libr. II. 181. 187
S. Theodori Eremitæ Campidonenſis de vita S. Magni ab Ermenrico Elvvangenſi Mon. emendat. & diſtinct. 189. 194
- - dicti Ermenrici Supplementum. 200
S. Findani Hiſtoria Anonym. 203
Hepidanni junioris, Cœnobitæ, de vita & miraculis S. Wiborada Lib. II. 206. 222
Ekkehardi Minimi Decani de Vita S. Notkeri Balbuli. 226
S. Fridolini Confeſſoris Hiſtoria Anonymo Scriptore. 247
Goldaſti Gloſſæ in Walafridum de vita S. Galli 248. 251
- - - in Walafridum de Vita S. Othmari. 253.
- - - in Iſonem de miraculis S. Othmari. 253
- - - in Theodorum Eremitam de vita S. Magni. 253. 254
- - - in Ermenrici Supplementum S. Magni vita 254
- - - in S. Findani vitam 255
- - - in Hepidannum de vita S. Wiborada 255. 256
- - - in Ekkehardum de vita S. Notkeri 256

MEL-

MELCHIORIS GOLDASTI HAIMINSFELDII

Sacræ Cæſareæ Majeſtatis, Electoris Trevirenſis,
Pluriumve Germaniæ Principum ac Statuum
Conſiliarii

MEMORIA,

UBI

ORIGO, RES PRÆCLARE IN LITTERIS
GESTÆ, FATA, OBITUS,
SCRIPTA DENIQUE

EX

FIDE-DIGNISSIMIS, MAXIME
VERO MANUSCRIPTIS FONTIBUS
ENARRANTUR.

AUCTORE ET COLLECTORE

HENRICO CHRISTIANO SENCKENBERG,
Mœno-Francof. J. U. L. & Advoc.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ,
Impenſis, JOH. FRIDERICI FLEISCHERI.
M DCC XXX.

§. I.

Qualis quantusque fuerit is cujus Vitam deſcribendam ſuſcepimus, vel ii noverunt, qui in Republica litteraria à manibus pedibusve ſunt. Mereri itaque omnino ejus curriculum videbatur, ut quis ei paulo curatius deſcribendo animum calamumq; adjiceret. Qui vero id præſtaret, hactenus nemo fuit; quantillum enim ejus eſt, quod in Lexico Univerſali *Buddeano*, in Dictionario *Bailiano*, apud *Morerium*, *Wittenum*, in Centuria VI. *Bibliotheca Hiſtorica Hamburgenſis*, in Lexico *Eruditorum*, apud *Kœnigium*, & alibi reperire licet! Hinc ego motus opus derelictum invaſi, ob monumentorum in tanta inopia copiam, ad id præſtandum reliquis fors accommodatior. Congeſſi quæ potui, hujus enim omnibus numeris abſolutam Biographiam quis expectet? Is certe, qui neſciat, propter continuos errores, ejus litteras, Bibliothecam & omnia alia huc illuc diſperſa, maximam partem vero naufragium feciſſe. Poſſint alia certe ſupereſſe, quæ me fugerunt, hinc publicè eorum poſſeſſores inventoresque rogatos volo, ut cum nec locus nec ratio deſit alias iis commode utendi, mecum ſuas copias communicare ne graventur. Nunc propius!

§. II.

MELCHIOR noſter, aut ſi Orthographiam illius ævi amamus, MELIOR ab HAIMENSFELD dictus GOLDAST, nonnunquam GULDINAST, (1)

(1) Vide Epiſtolas ad Goldaſtum à Thulemario editas paſſim in limine, at Goldaſti nomen, ſi Stuckianas demas, reliquæ fere omnes ab anno 1600. ſcriptæ oſtentant, neſcio quo Goldaſti conſilio, qui hac variatione inimicis, inprimis *Gretſero*, falſe geminæ defenſ. p. 108. ridendi anſam ſubminiſtravit.

primas auras vitales carpſiſſe dicitur Eſpæ [*Eſpen*] prædio avito prope Epiſcopi-Cellam in Helvetia, patre editus Henrico filio Conradi, (2)

(2) Tom. III. Conſtitutionum poſt Dedicationem: *Henrici filius, Conradi nepos.* & Bohem. loc. infr. cit.

matre vero H. *von Gontzenbach*, patricia gente Epiſcopi-Cellenſi creta, quæ circa annum CIↃIↃXCV. animam exhalavit. (3)

(3) *Stumpff Schweitzer-Chronick* Editio noviſſ. CIↃIↃCVI. in fol. fol. 431. lit. a. cujus hæc verba: *Gleich darunter* (ſc. *unter Oetlishauſen*) *liegt Hübberg, ein alter Burgſtall, ſo vor Zeiten einen beſondern Adel gehabt, welcher Wappen noch vorhanden, wird jetzund die alt Burck genannt von etlichen, wie auch die Kugelburg von einem Bauern, der Kugeli genandt, ſo die Guther beſeſſen und erbauet. Iſt alſo lange Zeit von den Bauern beſeſſen worden, biß* Anno 1551. *Hanß Gontzenbach der Schwartz*, (erat enim gens patricia Epiſcopi-Cellenſ. *die Gontzenbach*

oder Gontzach ut p. præced.) *wohnhaſſt zu Biſchoffs-Zell, den Burgſtall ſamt den Güthern darvon an ſich erkaufft, und er den obbemeldten Bauern zu einem Leben wiederum aufgetragen. Von welchem es HENRICH GOLDAST von HAIMENSFELD, ſeſshafft zu Biſchoffs-Zell, ererbet, und ſeiner hinterlaſſenen Wittib, Frau Cleophe Gontzbachin abſterbend verlaſſen, welche es inne gehabt biſs an ihr Ende. Und iſt nach ihrem Abſterben von den Erben wiederum den Bauern verkaufft worden.*

Natalem nactus annum MDLXXVI. diem vero trium Regum, (4)

(4) Ita enim equidem, ex Goldaſti Bohemia Lib. II. cap. 2. §. 3. not. ubi *Mutum eriundum fuiſſe è villario Stocken proxime Epiſcopi Cellam, è regione prædii paterni Eſpens ſibi natalis ſoli, in quo ipſe primam lucis uſuram acceperit* 1576. *Feſto Epiphaniæ retulerunt Hamburgenſes, Buddeus, & Lexicon Eruditorum*, ut ſi conſideremus, ipſum Goldaſtum Replicat. pro Imp. c. 4. ſibi ipſi, poſtea eidem Gretſerum in gemina Defenſ. p. 103. A. D. CIƆIƆCXI. ætatis annos XXXIII. tribuere, ſubducto calculo natum credemus CIƆIƆLXXVIII.

§. III.

Gentem illam cui naſcendi conditio eum inſeruit, ipſe noſter paſſim ut nobiliſſimam antiquiſſimamque deprædicat, præſertim in Suevicis ſuis; (1)

(1) Dedicatione, his verbis: Nam ſi qua eſt Hiſtoriis & famæ publicæ fides, Erchambold de Haiminsfeld, is qui primus Goldaſti cognomen eſt ſortitus, poſſeſſiooe ſua in agro Brixiano vi expulſus, perveniens in Alemanniam, quam nunc Sueviam quoqoe dicimus, pagum Nibelgovium, à Comitibus Montfortiis, qoi tum io eo præpotentes, bona prædiaque accepit, cujus poſteri, cum alii ab officio Epiſcopi Conſtantienſis eſſent, alii Abbatis S. Galli, ab illis io Suevia poſſeſſiones in beneficium, ut loquuntur habuere, cui rei argumeotom dant noo pauca, nec oupera io utroque loco moouments.

id certum ſane exploratumque eſt, fuiſſe Goldaſtos gente nobiliſſimos iis in locis, ubi noſter lucem vidit, id enim præter multas chartas in Alamannicis Scriptoribus Goldaſti extantes indicat & hæc: (2)

(2) Noverit tam præſeotium quam futurorum induſtria, quod Gerungus Goldaſto de Haimevelt domum cum domate ſicut à conjuge ſua jure proprietatis acceperat Helvviga nomine, junctoque domate quod ab Odalrico coëmerat, in præſentia Domini Venerabilis Odalrici hujus nominis qnarti fratrumque ſuorum B. Gallo Jure legitimo cootradidit, eo pacto, ut frater ſuus ſi ſuperuixerit, ſtoupum fratribus in anniverſario miniſtret, fratresque miſſam pro fidelibus io ara publica celebrent. Itemque de beneficio ad Stadelhovin aonueote Domino Manegoldo cuoctisque fratribus aſſentientibus præter cenſum qui prius exiode perſolvebatur, ſtoupus fratribus io anniverſario Helvvigæ eodem pacto mioiſtretur & Egilolfus fratruelis ſuus idem beneficium recipiat. Actum Anoo Domini MCCXX.

Non defuere etiam gloriæ Goldaſti noſtri *Waſerus* & *Witlichius* eruditi Stumpffiani Chronici editores novisſimi, dum non modo integram ejus proſapiam, ſed inſignia quoque in opus ſuum retulerunt, ſuggeſtu ipſius Goldaſti (3)

(3) Epiſt. ad Goldaſtum *Thulemarii* Ep. CVII. CXI. CXXI

quæ eorum Opera, cum Hiſtoriæ Viri in multis lumen accendat, eam ſubjiciendam duxi integram (4)

(4) Extat edit. an. 1606. fol. 431. b. *Nicht weit davon (Kiſſzwyl nahe bey Biſchoffs-Zell) daſs in der Landſchafft Turgau, auf der Straſs nach Coſtantz liegt Gotickhofen oder Bottickhofen ein alter Ort, vor Zeiten von den Goldaſten beſeſſen.* Anno 1240. *war Albrecht Goldaſt Ritter,* (miles) *ſeſshafft daſelbſt, und Stiffter zu S. Gallen. Diſs Geſchlecht Goldaſt, iſt ein altes anſehnliches Geſchlecht, von Haiminsfeld aus dem Tyroler Gebiet urſprünglich. Ermbold von Haiminsfeld (wie in zweyen alten Chronicken geleſen wird) hat den Zunahmen Goldaſt bekommen in Dienſten derer Grafen von Montfort. Sind hernacher lange Zeit unter dem Biſchoff von Coſtantz und Abbt von S. Gallen vernamlich geweſt. Berchtold von Haiminsfeld genandt Goldaſt, iſt in* 1300. *Münch in der Rychenau und Verwalter* (Præpoſitos) *zu Ulm geweſt. So wird in denen* Ephemeridibus *des Kloſters S. Gallen, ſo* Anno 1200. *ein Münch geſchrieben als Stifftern gedacht Conrads von Rogckwyl und Ita Goldaſtin ſeines Gemahls. Item Sigrams Goldaſt Ritters und Wolffharts ſeines Bruders, wonhafft im Hegy. So iſt* 1385. *wie obvermeldt, Strebel Goldaſt, des Biſchoffs zu Coſtantz Truchſeſs zur Tafel geweſt, als der Biſchoff erſchlagen werden, wie in einer geſchriebenen Chronick im Kloſter zu Dieſſenhofen zu ſehen. Es iſt auch* 1400. *Ulrich Goldaſt ein Prieſter zu S. Gallen bey S. Mangen geweſt, welcher etlicher Goldaſten* Diaria *beſchrieben, ſo in Ungarn, Oeſterreich, Franckreich, Italien und Hiſpanien verreiſt und abgeſtorben. So lebte* 1460. *Othmar Goldaſt, ein Münch zu S. Gallen, ſo eine Chronick hinter ihm verlaſſen, ſo Herr Joachim von Watt in ein* Epitomen *gezogen, wie auch Ludwig von Helmstorff, ſo noch beyde vorhanden. Folgender Zeit*

iſt Henrich Goldaſt von Haiminsfeld ein Sohn Conrad Goldaſt und Urſulen von Hatzenberg und ein Enckel Henrich Goldaſts und Margaretha Zwicken. wegen ſchlechten Vermögens von Herrn Johann Zwicken damahls zu Biſchoffs-Zell wohnhafft dahin von Coſtantz geführt, und naher Jacob Farerneinem reichen Bürger, ſo ihnen beyden mit etwas Sipſchafft verwandt, recommendiret *worden, der ihn auch abſterbend zum Erben ſeiner Güther gemacht. Anlangend ihr Wappen, mit einem halben Adlers-Flügel auf dem Helm, da der Schild gantz gelb, mit einem ſchwartzen Stich zu überzwerch, und ein Gulden-Aſt darinnen ſtehet, welches der Guldinaſt zu Coſtantz von Kayſer Sigmund im Coſtantzer* Concilio *empfangen.*

Nec diſpar opera fuit ficti auctoris, qui Francofurti 1613. 4. imprimendam curavit Earini *Gruberi* Prupergaſiam Goldaſtiados, ſ. de Nobilitate familiæ Goldaſtinæ in Stemmate Haiminsfeldiano, ubi inprimis familiæ Goldaſtinæ hujatis ſplendorem elevat. (5)

(5) Librum ipſum non vidi, in Anglia tamen eum exſtare me docuit Thomæ *Gore* Catalogus in certa capita ſive Claſſes Alphabetico Ordine concinnatus, plerorumque omnium Auctorum qui de re Heraldica ſcripſerunt Oxonii 1674. 4. Auctorem eſſe ſuſpicor Joſuam *Malerum* paſtorem Glatfeldenſem in Helvetia, docente Epiſt. ad Goldaſt. Thulemariana LXXXIII.

Hæc vero licet ita ſint, licet etiam Goldaſtus ipſe ſuæ gentis imagines multum jactarit, fuere tamen alii, qui nonnihil heic dubii ſibi hærere profiterentur. (6)

(6) Inter hos nomen ſuum profitetur *Fibiger in Teutſel.* curieus, Bibl. 1704. p. 930. ſeq.

Me quomodo hæc ſe habeant latet, id ſcio, nec infenſiſſimos Goldaſti adverſarios nobilitatem falſo ſibi aſſertam ei objeciſſe, quod omiſſuri minime erant, ſi noſtrum hic auribus teneri poſſe eis fuiſſet compertum.

§. IV.

Quicquid autem de ſplendore gentis ſit, pauperem eam fuiſſe qui Goldaſtiana novit non ibit in ficias, unde proveniſſe exiſtimo, ut fratrum neuter admodum celebris extiterit. Fuere autem noſtro fratres Jacobus & Georgius, quorum alter Francofurti, alter Tiguri dies ſuos exegit, præter hos vero Sebaſtianus, qui dira fati vi, Argentinæ CIƆIƆCIII. in rotam actus eſt. (1)

(1) Docet hæc omnia Protocollum à Gretſero in gemina adverſus Goldaſtum defenſione p. 2. exhibitum his verbis: *Sebaſtian Haiminsfeld genandt Guldinaſt, von Biſchoffs-Zell aus dem Turgau, iſt den 6. Jun. 1603. darum in Verhafft kommen, daß er den 5. Ejusd. einer Weibs-Perſohn, ſo wie er bericht, Dorothea von Grieß geheiſſen, und von Bamberg oder Wirtzburg bürtig geweſen, mit der er etliche Tag hin und wieder gezogen, morgens frühe nicht ferrn von der Stadt Straßburg ehe die Thor geöffnet worden, mit einem Meſſer jämmerlich den Halß abgeſtochen, dieſelbe biß auf das Hembd ausgezogen, beraubt, aus dem Weeg geſchleifft, und ſich, ſobald die Thor geöffnet worden, in die Stadt in ein offenes Wirthshauß oder Herberg begeben, allda er ergriffen und eingezogen, und auf deſſelben gutliche und peinliche Bekandtnuß den 10. Ejusd. mit dem Rad vom Leben zum Todt gerichtet worden. Der hat den Bericht gethan, daß er daſelbſt zu Biſchoffs-Zell gebürtig, allda er ein Weib und Kinder, ſich aber von denſelben gethan, und in das Niedtland vor einen Muſter-Schreiber ſich gebrauchen laſſen wollen, aber in dieſen Unfall gerathen; Hab etlich Verwandten, einen Bruder zu Franckfurt Jacob genant, ſo auff dem Leinwand-Hauß ſeine Wohnung, und eine Stallburgerin, Cornelia genant, zu der Ehe habe; Ein Bruder Melchior Haiminsfeld, ſo bey dem Hertzog von Bullion ſich halte, und dann einen, Georg genant, ſo zu Zürch bey dem Schwert, von wegen der Zyſer oder Handels-Leuthe.*

§. V.

Hactenus de parentibus, gente, agnatis, nunc ad noſtrum redeamus, neceſſum eſt. Hic Epiſcopi-Cellæ apud Parentes educatus, (1)

(1) Hinc eum Stumpffiani Chron. nov. Editio fol. 430. b. inter eruditos Epiſcopi-Cellenſes refert: *zu welchen gezählet werden ſoll Melchior Goldaſt von Haiminsfeld,* Licentiat *der Rechten, ſo noch lebt, und dieſer Zeit durch ſeine in der* Philologey *und ſonſt offentlich ausgegangene herrliche Bücher den Gelehrten wohl bekandt iſt.*

matrem non admodum æquam expertus eſt (2)

(2) Epiſt. Thulemar. XIV.

patrem vero, quod ſuſpicor, haud diu ſuperſtitem vidit. Erant parentes religioni Reformatæ addicti, quam etiam filius profitebatur, atque ad extremum vitæ halitum usque ab ea non defecit. (3)

(3) Indifferentismum equidem eum foviſſe cenſet Boineburg. Actor. Liter. Struv. Faſc. III. p. 33. ſed perperam, quo enim ardore Religioni reformatæ adhæſerit, quo animo etiam eam defenderit, ſcripta ejus paſſim docent.

In hac Parentum cura ſedulo inſtitutus, medio tempore Præceptoribus formandus erudiendusve traditus eſt, quorum primus M. Henricus Honſelerus, poſtea David Langius, M. Queccius & Petrus Daſypodius memorantur. (4)

(4) Epiſtola ad Hofmannum Richterianis adjecta p. 554. Epiſt. Thulemarian. CXXXI. Goldaſt. Bohemia Lib. I. cap. 2. §. 3. not.

Præter hos qui aut ubi obtigerint, ſuis tenebris involutum, id vero certum eſt, mature noſtrum ſe plane egregium præſtitiſſe, unde vix adoleſcentem ſui dignum judicarunt, qui ſtudiis Academicis daret animum. Erat tum variis iisque Eruditiſſimis lucubrationibus clarum per Germaniam nomen adeptus Hubertus Giphanius, Ingolſtadii publico ſtipendio Jus profeſſus: Hunc Virum noſter ad optima quæque adſpirans ſibi Ducem legit, ejusque audiendi cauſa potiſſimum Ingolſtadium commigravit, Juri excolendo deditus. (5)

(5) Vid. Script. Rer. Alamannic. Tom. II. Præf.

Interea tamen dum Juri ſe dabat, ſtyli Latini culturæ & illius Philologiæ partis, qua tum etiam eruditiſſimi tantopere ſibi placebant, non negligens erat, quorum ſenſum (quod haud à vero alienum) Guilielmus Stuckius affinis ei inſtillaverat. Ab his ſtudiis Ingolſtadii ei fuiſſe videtur, gloria poſtmodum inclutus Gaſpar Scioppius, eo loci degens, (6) ipſe inſtitutionis ſuæ teſtis; (7) ab aliis, Hiſtoricis inprimis, Jacobus Gretſerus, non ignotum nomen. (8)

(6) Rittershuſ. præfat. ad Gunther. Edit. D. *Joannis* p. 430. (ſcripta 1597.) *hanc Ingolſtadio mihi dono miſit ſtudioſus & amicus meus Gaſpar Schoppius Francus.*

(7) Epiſtol. ad Goldaſt. à Thulemar. edit. 1. *Ego ſane ſi ſic ſcribere pergas, cur me præceptionum mearum pœnitere debeat, non habebo.*

(8) Gretſeri gemina defenſio p. m. 146.

§. VI.

Ingolſtadii itaque commoratus noſter, uti videtur ann. 1595. & 1596. ſequiores annos Altorffii in ædibus Rittershuſianis exegit, (1)

(1) Vid. Epiſt. Philologic. ab eo editar. ultimam & Scioppii Epiſtolar. inter Thulemarian. 1. dat. Pragæ d. 14. Febr. 1598.

ubi non tantum Juri, ſed & Politicis incubuit, Scherbio (2) magno Philoſopho viam monſtrante, quo Duce etiam Philoſophiæ Ariſtotelicæ ſalebras pertranſivit.

(2) Epiſtolar. Thulemarianar. 1.

Verum ut diutinas heic moras necteret noſter, matris acciſæ facultates non ferebant, itaque licet diverſum ſuaderent & Scioppius, (3) & ipſe Rittershuſius (4)

(3) Epiſt. Thulemar. 1.
(4) Ibid. Epiſt. 11.

die ſolutionis creditoribus dicta domum ſe proripuit, (5) & termino elapſo monitus prius (6) iis ſatisfecit. (7)

(5) Epiſt. Thulemar. 3. 9.
(6) Ibid. Epiſt. 3. 11. 12. 13.
(7) Accidit illud circa Menſ. Maj. 1598. cum Rittershuſii Epiſtola 22. Aug. data eum jam aliquanto tempore abfuiſſe doceat.

§. VII.

§. VII.

Poſtquam ergo ab Academiis domum ſe contulerat, Anni 1598. quod reliquum Epiſcopi-Cellæ apud matrem ei exactum eſt, alia atq; alia tum per ſe tum per amicos tentanti, quibus egeſtati ſuæ conſuleret, ſed irrito plane conatu, ſemper aliis poſt alia ſe objicientibus. (1) Nec anni MDXCIX. primordia fortunam tulere æquiorem, niſi quod D. Schobingerus S. Gallenſis, cui innotuerat, & opes & operam ſtudiis ejus offerret, (2) donec adulto vere in melius mutata omnia, Schobingero quem dixi eum ad ſe evocante, & liberaliter nutriente. (3)

(1) Epiſt. Thulemar. 2.
(2) Epiſt. Thulem. 5.
(3) Ibid. Epiſt. 6. 7. ſeqq.

Hae ædes per quoſdam menſes ſuffugium Goldaſto præbuerunt, jam jam Antiquitatum patriarum illecebras & commoda ſentienti, antiquos ve eo facientes Codices S. Galli & in vicinis Monaſteriis inſigni diligentia verſanti, qua in re facem ei prætulit Metzlerus Monachus S. Galli, (4) nec levibus præceptis eum inſtruxit Schobingerus, ipſe patriarum antiquitatum callentiſſimus. (5) Erant hæc ſtudiorum quæ ſequioribus annis grande ei nomen pepererе primordia, Philologiae vero Seculi idolo adeo nondum nuncium miſerat, ut id ſerius longe factum, poſtmodum acerbe luxerit. (6)

(4) Epiſtol. Thulemar. X.
(5) Docent id variæ Epiſtolæ ibid.
(6) In Dedicat. Rational. Conſtitut. Tom. III. *Sero tandem neglecta adoleſcentia mea commoda ſentire cepi, qui poſt meliorem ætatu partem illu Antiquitatum tricis impeditam – quum ante paucas tempeſtates ad gerenda negocia perveni, putavi, me in alium terrarum orbem delatum.*

§. VIII.

In ædibus Schobingerianis cum noſter aliquandiu degiſſet, iter Italicum, quod diu animo agitaverat, (1) ingredi voluit, atque Schobingeri potiſſimum fultus ſubſidiis, (2) Bernam & Lauſannam tranſiens, ejusdem adhuc anni menſe Octobri Genevam pervenit. (3) Hic cum vidiſſet tanto itineri loculos ſuos pares non eſſe, Genevæ ſubſiſtere ſatius duxit, atque moderatoris ſtudiorum partes aliquamdiu cum laude tuitus eſt. (4)

(1) Epiſt. Thulemar. 1.
(2) Epiſt. XX. XLV. in fin.
(3) Epiſt. XV.
(4) Epiſt. XVI.

Heic ſubſiſtens Virorum eruditiſſimorum amicitias venatus, inprimis magni nominis & eruditionis inſignis JCtum Jacobum Lectium eo permovit, ut eum ædibus ſuis reciperet, (5) atque omnibus rebus queis ei opus juvaret, MDC. etiam juvenes Vaſſanios ei formandos commendaret. (6) Præterea Patrono ſummo uſus eſt Dionyſio Gothofredo, omnibus bonis ac eruditis non ignotus, vel ideo, quod jam in Symmacho aliisque auctoribus illuſtrandis occupatus, (7) ad illud faſtigium aſcenderat, quo aſcendiſſe tum eruditio ſumma habebatur.

(5) Epiſt. XXI.
(6) Epiſt. XXVII. XXXI.
(7) Epiſt. XXIV.

§. IX.

Crebras dum Genevæ perſiſtebat ad circumvicina loca peregrinationes inſtituit, cætera bonis libris fere unice intentus, & amicis per Germanias Galliasque dans operam. Eo modo res ejus ſe utcunque recte habebant, præſertim cum Schobingerus creberrime nominibus ejus ſatisfaceret, (1) eumque totis viribus juvaret. At ineunte anno MDCII. rerum ejus hactenus proſpere fluentium catena in tantum turbata eſt, ut neſcio cui ſervitio ſe addicturus videretur, ni id conſilium amplis & promiſſis & ſubſidiis, Schobingerus interturbaſſet. (2) Capta tamen alia interque ea de domicilio Lauſannam Geneva transferendo, conſilia, (3) ſed ut hoc, ita reliqua fere omnia, irrita. (4)

(1) Epiſt. Thulemar. XLV. LXII.
(2) Videſis integram Epiſtolam LVIII.
(3) Vid. Epiſt. LVIII. in fin. Epiſt. LXII. pag. 81. ſeq.
(4) Docent id Epiſtolæ ſqq. omnes Genevam miſſæ.

§. X.

Licet autem hæc non ſucceſſiſſent, cum tamen noſtro fixum firmumque eſſet Geneva quantocyus abire, inconſulto Patrono Schobingero Duci Bulionenſi ſe addixit, aulam Haſſicam & Palatinam petenti futurus à ſecretis. (1) Hujus in Comitatu cum Heidelbergam, (2) & Francofurtum inviſiſſet, mox aulicæ vitæ rudis miſſionem accepit, ut amicorum ſubſidia, cum Geneva abiret oblata, jam expoſceret, (3) quibus adjutus in nidum ſuum revolavit. Erat hic domus Schobingeri, quam, cum 14. Kl. Martii Francofurti, Kl. ipſis Maji & paulo poſt Heidelbergæ ſubſtitiſſet, 20. Junii MDCIII. denuo eum habitantem invenimus, (4) ubi ſimul J. U. Doctoris titulo inſignis apparet, quo ſe auctum paulo poſt Joſiæ Malero ipſe nunciat, (5) certo indicio, hunc titulum in itinere ab eo ſuſceptum eſſe, & ni quidem ego fallor, Heidelbergæ, quo ſe Eccleſiæ Reformatæ Sacris addicti, plerumque conferre ſoliti fuerant.

(1) Vid. cit. Protoc. Argent. §. 4. allegat.
(2) LXXVIII. LXXIX. XCIII. XCIV.
(3) Epiſt. Thulem. LXXIX.
(4) Ibid. LXXVII. LXXX. LXXXII.
(5) Ibid. Epiſt. LXXXIII.

§. XI.

Annus MDCIV. noſtrum, uti diu Schobingerus animo agitarat (1) Baronum ab Hohenſax Studiorum Gubernatorem vidit, (2) id quod præter Gretſerum, (3) indicant Epiſtolæ amicorum, in arce Hohenſax & Forſteg ſe continenti exhibendæ. (4)

(1) Epiſt. Thulem. LVIII. p. 74.
(2) Epiſt. LXXIX.
(3) In gemina defenſ. p. 186. *Diobolaris Pædagogus Nobilium ab Altoſaxo* vocatur.
(4) Epiſt. Thul. LXXXIV. ſqq.

Quoniam vero noſter huic Baroni Comes in Palatinatum futurus erat, hinc MDCIV. 15. Januar. & 4. Septembr. ſcriptæ Epiſtolæ itineris in Palatinatum ſuſcipiendi, & nobilis cujusdam noſtri curæ commiſſi mentionem habent, (5) qui haud dubie fuit idem ab Hohenſax, ſub matris, quæ ibi memoratur, tutela perſiſtens.

(5) Epiſt. Thul. LXXXV. & LXXXVII. p. 109.

§. XII.

Sed nec hanc ſpartam ei diuturnam fuiſſe multa indicant, ſiquidem ſibi relictus ſtatim ab obitu Schobingeri, modo Epiſcopi-Cellæ, modo Tiguri aut S. Galli, interdum etiam Francofurti hæſit, (1) vitæ plerumque ambulatoriae deditus. Quum vero poſtmodum animadvertiſſet, parum inde ſibi commodi enaſci, Epiſcopi-Cellæ ſtabilem fortunarum ſedem locare conſtituit, (2) ubi cum odium Religionis quam profitebatur obſtaret, (3) adeoque omnis emergendi ſpes ipſi præciſa eſſet, (4) ſolum vertere coactus eſt, ipſe quo ſe conferret neſcius.

(1) In Thulemar. hinc inde, inprimis Epiſt. CII. Dedicat. Suevicor, 3. Non. April. 1605. Francof.
(2) Epiſt. C. CIII. CVIII.
(3) Epiſt. CIII. CIX. hinc noſtrum alicubi conqueſtum memini, ſe à Jeſuitis expulſum eſſe.
(4) Epiſt. CIX.

§. XIII.

Seria itaque deliberatione inſtituta ſecum, Billigkheim Palatinatus ſedem jam legerat, (1) ſed diſſuadente Frehero plane ad alia animum convertit. Commodum vero accidit, ut CIƆIƆCVI. amicis omnes nervos intendentibus noſtro ſparta in aula Electorali Palatina offerretur, quam ipſe haud invitus ſecutus eſt, (2) eo modo doctiſſimorum Virorum, qui tum Palatino à Conſiliis erant, Collegio addendus, (3) quibus, & antea ejus ſalus & vitæ ſubſidia curæ cordique fuerant. (4)

(1) Epiſt. Thul. CII.
(2) Epiſt. Thul. CX. CXI.
(3) Ibid. Epiſt. CXIII. inſcriptio.
(4) Ibid. Epiſt. LXIV. CXV. CXVII. CXXI. p. 152.

Verum accidit & hic Goldaſto quod ſæpius, ut aut parvo elapſo tempore ſparta excideret, aut vero plane, quod ſuſpicor, titulum acciperet, quod ajunt, ſine vitulo. (5) Licet enim titulum diu ei hæſiſſe videamus, non deſunt tamen indicia, & eo tempore quo titulo illo jam gaudebat, pro eo Heidelbergae amicos laboraſſe.

(5) Epiſt. Thul. CCCLXI. CCCXCVIII.

§. XIV.

Spe ergo hac dejectus, nihilominus domicilii mutationem urſit, cumque MDCVI. Martio menſe adhuc Epiſcopi-Cellæ eum hærentem ſpectemus, (1) jam Junio menſe Francofurtum eum exceperat, (2) ſine dubio, ob edendorum corrigendorumve librorum commoditatem delectum. (3) Corrigendis certe libris illum heic vacaſſe multa indicant, (4) libris etiam edendis inſudaſſe tantiſper, donec victum parandi amplior affulgeret occaſio.

(1) Epiſt. CXI. CXIII.
(2) Epiſt. Thul. CXIV. pr. CXVI. & CXVII. ſqq.
(3) Ibid. Epiſt. CXIV.
(4) Gretſer gemina defenſ. p. 186. Epiſt. Thul. CVI. CCXXI. CXXXIX.

Haec vero quominus affulgeret, noſter ſane in mora non fuit, qui omnes vicinas aulas, inprimis autem Palatinam & Hanovienſem ſollicitavit, irrito tamen conatu, licet eundem lapidem annis 1606. 1607. & 1608. volverit, non modo litteris, ſed etiam praeſens ne-

(5) 2 gotio-

gotiorum ſuorum ſummam exponens. (5) Id profecto notandum, Hanoviae eum non tantum Conſiliarii, ſed ad ultimum etiam Abbatis Solitatienſis munus ambiviſſe, (6) Verum utrumque, quod ſciam, irrito conatu.

(5) Epiſt. Thulem. CVIII. CCLXXIII.
(6) Eſt in Cod. quodam MS. Uffenbachiano Epiſtola Goldaſti ad Comitem Hanovienſem, qua petit, ut quoniam nondum tot tantisque licet exantlatis laboribus ſedem ſtabilem nactus ſit, ipſe neceſſitatibus ejus conſulat, Abbatem Solitarienſem eum conſtituendo.

§. XV.

Verum Hanoviae mox animadvertens ſe Æthiopem lavare, ad ſolam aulam Palatinam curam cogitationesque convertit, certa ſpe fretus, ſe iteratis precibus tandem aliquid extorſurum, inprimis cum Conſiliarii ferme omnes ab ejus partibus ſtarent. (1) Imo aliquando, anno ſcilicet MDCVIII. eo res devenerat, ut Lavaterus Hanovia receptionem in Collegium Electoris Palatini domeſticum, ejus edoctus de hac re litteris gratularetur, (2) & Jungermannus lugeret, eum pluribus locorum intervallis atque antea à ſe diſcerni: (3) At nec tum praeter ſpem aliquid noſtro obvenit, uti poſteriores litteræ in aprico ponunt, adeo ut tandem de aula Palatina ipſe Lingelsheimius deſperaret, atque dum nil aliud offeratur, & neceſſitas ad amplectendum quævis adigat, Moguntina capeſſenda exiſtimaret, utut grave ſit apud Lojolitas degere. (4)

(1) Epiſtolar. Thulemarianar. CXXVII. CLXXXI. CLXXXVII. CLXXXVIII.
(2) Epiſt. CXCI.
(3) Ibid. Epiſt. CXCII.
(4) Ibid. Epiſt. CCXIV. CCXVII. add. Ep. CCIX.

Mirari ſane ſubiret, qui factum, ut Vir doctiſſimus tot & tantis amicitiis ſubnixus voto potiri non potuerit, niſi ex Epiſtolis Bongarſii & Lingelsheimii, (5) mutuis notum eſſet, paulo ante quam Goldaſtus ſpartæ hujus ambitui ſe daret, eum & integram Academiam Heidelberg. & Clerum libero dicendi genere, quo in Idolo Halenſi uſus fuerat, in ſe concitaſſe, unde facilis conjectura.

(5) P. 196. Data Epiſt. Heidelberg. 7. Maji 1607.

§. XVI.

Dum itaque meliora non apparebant, ſtudiis ſuis & corrigendis aliorum libris Francofurti in ædibus Kopfianis noſter unice vacabat, interdum etiam publicis negotiis admotus. Nec vero hoc tempore aliquid omiſit, quo alio in loco ſedem ſtabilem figere poſſet, verum ſemper & ubique obſtitere nota ejus fata, quæ Francofurti eum hærere voluere. Heidelbergam præcipue ſibi adamatam ejusque Electorem adhuc prenſabat, nec quod in rem ejus eſſet, omiſere Lingelsheimius, Freherus, alii. (1) Ipſe etiam Goldaſtus ad eum locum inviſere non deſtitit. Verum ut nec omnia noſtro ad palatum, (2) ita nec iis ipſe, quibus eſſe cupiebat.

(1) Epiſt. CCCLIX. CCCCIV. CCXCIV. ſeq. CCC.
(2) Epiſt. CCCXLII.

Quia tamen inſigni Juris Publici facultate pollebat, licet non reciperent, negligere tamen eum minime Principes aliiq; Status voluerunt. Hinc 1610. Electoris Palatini, Comitis Hanovici, necnon civitatum Norimbergenſis & Brunovicenſis eum à Conſiliis fuiſſe accepimus,

Conflictabatur etiam inter hæc cum inimicis ſibi infenſiſſimis Gaſpare Scioppio, Jacobo Gretſero, Juſto Lipſio, Carolo Scribanio, (3) aliisve, libero ejus dicendi genere, aut aliis factis offenſis. Ipſam etiam aulam Cæſaream Rationali Conſtitutionum & ceteris Scriptis ita offendit, ut ea non ſatis æqua uteretur. (4)

(3) Epiſt. Lingelsh. & Bongars. mutuæ p. 257.
(4) Epiſt. MS. P. M. Wehneri ad Hortlederum dat. 8. Jun. 1610. Ipſe. ooſt ei in Epiſt. MS. ad Hortled. 1611. Francof. *Si ſcires quo animo Imp. collectionem meam acceperit, & quid Commiſſarii Cæſarei & Fiſcalis in me intentarint, aliter in dubio ſentires.*

§. XVII.

Inde facilis Conjectura eſt, qui acciderit, ut licet Francofurti nonnihil æſtimii nactus eſſet, (1) tamen ubivis convitiis proſcinderetur, variaque, pars vera, pars falſa, ei imputarentur. Cum vero horum fatorum ipſe optimus teſtis eſſe queat, ad G. Remum loquentem audire non dedignabere, (2) præſertim cum ex Epiſtola à celeb. B. G. Struvio nobiſcum communicata, & alia diſcere queas.

(1) Epiſt. Thul. CCCIX.
(2) M. Goldaſt. Georgio Remo S. P. D. Ad cetera literarum tuarum proximè. Nunc ad te ſcribo, cujus caſus mihi eſt poblico libello ad calumoias Antichriſtianorum reſpondendom. Te ſcil. etiam io ſuavi illa hæreſi eſſe, ut me unum ex operis typographicis habeas. Quid enim aliud ſibi volunt verba, quibus Jogermannom vocas meum Collegamt Apage errorem. Iſne meus Collega fuerit, qui oon tantum in cottidianis litteris, ſed publicis etiam ſcriptis me Patronum & Mecœnatem ſuum appellat. Atqui apud Bibliopolam, inquies, hoſpitaris. Ita eſt, an nunquam tu io Academiis apud ſartorem aot ſutorem aliqoem habitaſti? Num ideo te ſutorem aut ſartorem fuiſſe putavero? Atqui libros edis, addis. Et tu idem facis; num ideo te mercenarium typographicum dixero? Ego Jeſu Chriſti exul, ab Abbate S. Galli & Epiſcopo Conſtantienſi Jeſuitarum opera atque Miniſterio cedere ex patria juſſus, cum ſumtuoſiſſima mea Bibliotheca io hane urbem conceſſi: domiciliumque primo apud Rectorem Scholæ, tum deinde in monaſterio fratrum Ordinis Carmelitarum: quorum Priori duos illos libellos nuper ad TE miſſos, inſcriptos à me ſcribo, conduxi. Tandem & hinc Jeſuitarum fraudibus circumventus, dolente Priore, vertere hoſpitium, & apud Kopſium exorate coactus fui, iu qoo nuoc acquieſco. Antequam in hanc urbem pervenerim. Typographi à judicio Advocatorum & cenſura unius vel alterius Patriciorum peodere cogebantur: nunc ædes meæ fere ſolæ frequeotantur, & tanti æſtimant meum judicium, ut nullum pene librum me ineonſulto edant, & ſuadeoti vel diſſuadenti obaudiant. Hac mea aotoritate impetravi ut Pirckheimeri opera publicarentur; abſq; qua ſi fuiſſet, hoc mihi ſancte credas velim, ne ipſum quidem Cæſarem unquam effecturum fuiſſe, ut illa imprimerentur, diſſuadentibus omnibus in hac urbe litteratis, niſi ipſemet ſumtus facere voluiſſet. Ego pro digeſtione & recenſione operis totius cum Imhofio (nomine Reipubl. id à me contendit) pactus ſom C. Thaleros. Nam aliorum Statuum cauſæ ſeponendæ erant, ut veſtræ Reipublicæ, cui ex aoimo volo & debeo, gratificarer. Sane ab illis longe majora lucra, minori longe tædio expectantur. Sereniſſimus Elector Palatinus - - conſilium quod triom hebdomadum ſpatio abſolveram LX. Thaleris Imperialibus remunerari voluit, ut ceteros ponam ad compendium. Sed cujus rei cauſa ad TE perſcribo, ad eam redeo. Negotium mihi Papiſtæ faceſſunt, & ſumma ope nituntur, ut perſonam meam contemtam, vilem & infamem reddant, atque ita ſpreta ac contemta exiſtimare mea, libris quoque meis quos illi invictos atque inſuperabiles cernunt, autoritatem apud Ordines Imperii & homioes Chriſtianos diminuant atque detrahaot. Horum Studia & machinationes ſi forte Ampliſſ. Senatus adjuvare vellet, quemadmodum tuis tu litteris feciſti, narro tibi nolle me manere veſtrum, & operam meam perditam duco. Satis calomoiarum & contumeliarum eſt, ad quas non ſine magnis meis impenſis atque ſumtibus confutandas adigor. Auſſi votre Imhof au jour de ſou departement d'ici me fit un affront & deſpect, duquel il ſe repentirà one fois. Qui & ipſe in illa hæreſi eſt, ut inde poteram colligere, me eſſe mercenarium typographicum, perſuaſus forte ab illis, qui quod commeſſationes, helluatiooes & ludos artes horum eivium ſingulares atque unicas fugio, rariſſimeque in publicum prodeo, ſed domi me in Bibliotheca mea, aut io monaſterio Carmelitarum dies noctesqoe ioclusum gero, ac DEO & Reipobl. inſervire allaboro, nec turbis me, nec rebus alienis immiſceo, putant me in officinis laborare. Hæc res ſatis perſpecta atque cognita Senatui hujus urbis eſt. Quamobrem cum nuper Schoppii liber καθολικώτατος ab Jeſuita Moguntino io hane urbem imprimendus adferretur, ſtatim deputati è Senatu cenſores eum ad me miſerunt, quod in eo inter cetera mihi crimina ioceſtarum libidinum objiciat propter quæ in hac urbe in carcerem conjectus, & capitis periclitatus, in hoc Ger-

maniæ tumore Principum quorundam interceſſione liberatus fuerim. Illico ego ad Conſulem, qui non modo librum autoritate ſua me flagitante arreſtavit, verum etiam in manus meas conſignavit, & ad prandium honorificentiſſimum invitavit, convocatis nonnullis ex Ordine Senatorio. Hi ſciunt, quod nihil majorum virtute & natalibus meis indignum commiſerim. Nam tametſi amplæ mihi facultates non ſint, & ex magis indies ob Reipubl. commodum à me atterantur, tamen nunquam fecero, ut me intra has ſordes, quas mihi impingis, abjiciam. Multos titulos & pompoſas inſcriptiones ſemper fugi, à cognato meo p. m. Philippo Scherbio ita doctus & informatus, easque ſumere non mei, ſed ambitioſorum & philautorum eſſe judicavi. Nobilem me parentes genuerunt, doctum Præceptores reddiderunt. Quod præter hæc eſt, nunquam admittere volui. Quid enim? Num tibi doctior videbor, ſi me Licentiatum Juris utriusque ſcripſero? Si me Sereniſſimi Electoris, Illuſtris Comitis, Magnificarum duarum civitatum Conſiliarium dixero, num tibi major & honeſtior cenſebor? Et tamen hæc plus centies diſſuadere, ne mihi in litteris tribuerentur, coactus fui. Adeo animus meus ab omni ambitione alienus eſt. Ut ſcias, quam invitiſſimus facturus ſim, ut ad inimicorum petulantiam contundendam, hæc omnia publico ſcripto manifeſtare jubear. Interim te rogo atque obteſtor, Nobiliſſ. atque Clariſſ. Dn. Reme; ſi veritas, ſi pietas, ſi amor patriæ & utilitas Reipubl. tibi cordi eſt, operam des caveasq; ne quicquam in præjudicium honeſtatis & famæ meæ, quam ipſa vita pretioſiorem duco, perpetrari committas, eamque apud male informatos pro amicitia noſtra excuſes, donec Apologia mea comparuerit.

De Pfalburgeris, ſi cauſa quæ inter civitatem Fridbergenſem & Burggravium ejusdem loci vertitur, & ad meam conſultationem delata eſt, tibi deliberanda proponeretur, aliter ſentires, quam in tuis ad me perſcripſiſti. Et certe nullus articulus in tota cauſa eſt, qui me magis excruciet. Sed jam charta incipit deficere, & nimis longus ſermo fit. Vale Vir Nobiliſſ. & Clariſſ. & ſubitariæ huic prolixitati ignoſce. Dab. Francof. 9. Sept. 1610.

T. Excellentiæ

Studioſiſſimus

M. GOLDASTUS HAIMENSFELDIUS.

Dolet hanc fortunæ acerbitatem ipſe paſſim in Scriptis Goldaſtus, atque forte æquo animo tuliſſet, ni eodem tempore gravior mali vis egeſtas in eum incubuiſſet, adeo ut amicorum ſubſidia implorare neceſſum haberet, quibus opportune refocillatus eſt. (3) At cum ab amicis ſummiſſa & ipſa non amplius ſufficerent, diriſſima paupertate afflictus, ad Electorem Palatinum recurrere neceſſum habuit, cujus opis res ejus in melius reſtituit. (4)

(3) Epiſt. CCLXXVIII. CCCLIX. CCCLXX.

(4) Ipſe in Epiſt. MSc. ad Frideric. Braunium Conſil. 1614. - *Ich habe 1600. fl. an baarem Gelde auf die Reichs-Sachen ſpendiret, und dadurch in ſo ſchwere Armuth gerathen, daß ich vor 5. Jahren habe müſſen 9. gantzer Tag ohne einigen warmen Biſſen zubringen, ſondern mit zwey Laib Brod, ſo ich von einem Burger entlehnet, und friſchem Waſſer den Hunger und Durſt geſtillt, biß endlich Ihro Churfürſtl. Durchl. zu Heidelberg hochſtſeel. Andenckens erſtlich mit 100. Rthlr. und darnach mit 80. Speyriſchen Gulden zu meiner Nothdurfft gnädigſt geſteuret und verehrt.*

In hac vero rei pecuniariæ difficultate, noſter quibusvis modis acquirendi intentus, libros à ſe compoſitos atque editos omnes ferme aulas ac Collegia per Germaniam, quaquaverſum patet, pulſare juſſit, (5) plerumque non irritus, licet ſibi nunquam ſatisfactum putaret. (6)

(5) Oſtendunt id quod dicimus variæ inter Thulemarianas Epiſtolæ.

(6) Reprehendit ſæpius Goldaſtum in ſuis Notis ad Autographa ejus, ab Illuſtri Zollmanno Jenæ mecum communicata, Hortlederus, ut nimium petacem. Ipſe in MSc. cit. ita pegit: *Dieſes iſt alle mein Recompens, ſo ich mein Lebenlang vor meine ſo mannigfältige Arbeit und Unkoſten, Mühe und Arbeit habe von Fürſten und Herren empfangen, wie viel 100. fl. habe ich auf Dedication, Pappier, Einbindung und Verehrung der Bücher gewendet? Wo iſt der erſte Heller, den mir ein einiger Fürſt verehret und recompenſiret hat? Allein Heidelberg ausgenommen. Wiewohl hernach die Räth durch Verehrung vieler Bücher von mir nicht ungleich ſind belohnet worden. Von Chur-Sachſen iſt mir zwar ein Gnaden-Pfenning verehret worden, aber meine Bücher haben mich 33. fl. mehr gekoſtet, als derſelbe Gnaden-Pfenning wiegen thut. Diß iſt alles, ſo ich vor meine Wohlthaten und Verdienſt, von Fürſten und Herren habe erworben, &c.*

§. XVIII.

Præter hos & aliis modis acquirendi ſibi non defuit, potius omnes

ten-

tentavit vias, inter alia vero molimina, ad ſpartam quoq; Profeſſoriam cogitationes appulit. (1) Quam cum diſſuaderet Lingelsheimius, curæ nuptiarum, quibus & antea ſibi conſulere tentaverat, totum ſe dedit, (2) ad metam decurrente anno MDCX. voti damnatus. (3)

(1) Epiſt. Thul. CLXII.
(2) Ib. CCCLX. in fin. CXIV. CXXX. CXLI.
(3) Ibid. CCCLXIV. *Rogo te Deus Reipubl. Chriſtianæ & venuſtæ Virgini diu ſuperſtitem eſſe velit.* Kl. Januar. MDCXI.

Quaſi vero cum cœlibatu & fortunam mutaſſet, omnia exinde proſpere ei fluere cepere; Etenim annus MDCXI. eum Juliacenſibus & neſcio quibus negotiis admovit, (4) ſatis alioqui occupatum, cum Principes, Viri celebritate moti, certatim ejus Miniſterio uterentur. (5) Utut ergo Haſſiaca fortuna ei negaſſet, (6) mox tamen ampliſſimum campum, virtuti ejus celebritas nominis aperuit, cum domus Saxonicæ Vinarienſis & Altenburgenſis de futura Electoratus ſucceſſione ac præcedentia inter ſe digladiarentur, ipſeque Vinarienſis cauſæ Patronus legeretur, atque in aulam Vinarienſem evocaretur. (7)

(4) Epiſt. Th. CCCLXVIII. & alia Lavateri cum MSC. ad Hortled.
(5) Epiſt. CCCXCI. med. CCCXCVI.
(6) Epiſt. CCCXCVI.
(7) Epiſt. CCCCV. CCCCVI.

§. XIX.

Hanc vero ſpartam, licet eodem tempore adminiſtrationi opimæ Abbatiæ à Joh. Friderico Archi-Epiſcopo Bremenſi deſtinaretur, (*)

(*) In calce Dedicat. Tom. II. Monarch. ipſe refert.

cum cupide reliquis prætuliſſet amplexatusque eſſet, primum Heidelbergam Kl. Jul. MDCXI. profectus, tela quibus in conflictu uteretur, congeſſit, Diplomata aliaque monimenta ex Archivo Palatino puta, quibus juſſu Principis Dorotheæ Mariæ Viduæ deſcribendis, (1) nonnihil temporis dedit. Dum hæc agebantur, per otium ipſi conflictui ſe paravit, multis utilibus Principem viduam, ejusq; Conſiliarios inſtruens. (2) Heidelberga relicta, idem ſaxum volvit, donec Roſenthalio in negotiis apud Principes expediendis, necnon Bruckneroaſſiſtere juſſus, (3) Norimbergam menſe Septembri ad Collegialem S. R. I. Electorum Conventum conceſſit. (4)

(1) Litteræ MSc. Goldaſti & Hortlederi mutuæ poſtrid. Joh. Baptiſt. 1611. 18. Jul. 1611. & Principis ad Goldaſt. 29. Aug. 1611. 31. Aug. 1611.
(2) Lit. Princip. 31. Aug. 1611. Goldaſti ad Hortled. 20. Sept. 1611. MS.
(3) Hortlederi ad Goldaſt. 7. Septemb. 1611. MSC. Hujus ad illum 20. Septemb. & 26. Octob. 1611.
(4) Epiſt. cit. & Gold. Dedicat. Conſultat. de officio Elector. Bohem. princ.

§. XX.

Huc ut pervenit, nec Prucknerus, nec ex animi ſententia agendi occaſio ſe obtulerunt, acceſſit malorum augmentum, æris inopia. Hinc illudi ſibi credens, querulas Vinariam litteras deſtinavit, (1) quibus mota princeps, & mandatis & pecunia eum ſatis abundeque inſtruxit. Munitus his præſidiis, cauſam Dominorum ſuorum ſtrenue egit, (2) nec propria commoda neglexit, contracta cum Viris illuſtriſſimis amicitia. Ipſe fatetur, (3) ſe in illis Comitiis plus profeciſſe, intra III. hebdomadas, quam in ſcholis per XIII. annos. Curavit autem illic non tantum Vinarienſia, ſed & Franco-

ſurtenſia aliaque negotia, (4) unde ipſi nata occaſio, cum Cæſareis præcipue Miniſtris aſſiduo verſandi, quorum inſignem humanitatem ipſe admodum deprædicat. (5)

(1) Vide Lit. MSSCC. 26. Octobr. 1611. 6. Nov. 1611.
(2) Lit. MSS. Hortlederi ad Goldaſtum 10. Nov. 1611.
(3) Lit. MSS. ad Hortlederum 8. Nov. 1611.
(4) Cf. litteras ejus MSS. 20. Nov. 1611. ad Senatum Francof. cum Actis Comitialibus Norimbergæ datas.
(5) Dedicat. Conſultat. de officio Elector. Bohem.

§. XXI.

In tantum vero conſuetudine Goldaſti Cæſaris Miniſtri Norimbergæ delectati fuerant, ut ipſum inde ſecum Pragam abducere laborarent. (1) Hic contra, cum adulto jam Novembri, (2) ab Hortledero Reinhardsbrunnam vocatus eſſet, prius eo ſe contulit, (3) deliberationum quorundam cauſa, quam Cæſareorum miniſtrorum flagitationibus morem gereret. Principum vero ſuorum negotiis expeditis, novisque etiam verſus Pragam in cauſa illorum mandatis acceptis, (4) iis ſe accomodavit, Pragamque perveniens, Commentario quem Norimbergæ pro tuendis Juribus Regis Bohemiæ in conventu Electorali exaraverat, colophonem addidit. Nec hoc unico, ſed & multis aliis nominibus Miniſtris Cæſaris gratiſſimus, ipſi etiam Matthiæ Regi non ingratus evaſit, quippe qui non ſolum Legatum ſuum ad conventum Electoralem Francofordiam euntem juſſit, ut de omnibus cum eo conferret, ſed & torquem aureum ei decrevit, quo tamen noſter, forte cum diſtribuerentur ejusmodi præmia, æger ac abſens, caruit. (5)

(1) *Res in eo nunc verſatur, ut cum Illuſtri Marſcalco Pappenheimio ab Electoribus expetitus, Pragam proficiſci cogar. Quæ profectio præter mentem animi mei futura eſt; niſi humanitate Palatinorum nixus me excuſare potero. Cauſas gravationis meæ ſi replicationem legiſſi, ſuſpicari potes. Sereniſſ. Hungar. & Bohem. Rex operam meam expoſtulat, ſi Illuſtri Anhaltino auſculto addicta res eſt, &c.* Ipſe Goldaſt. in Epiſt. MSC. ad Hortled. 1611. 8. Nov.
(2) Epiſt. MSC. 10. Nov. 1611.
(3) Ep. MSC. 18. Nov. 1611. Fallitur ergo Lingelsheim. qui in Epiſt. MSC. 20. Jan. 1612. Bongarſio nunciat: *Goldaſtus Norimbergæ adhuc hærere dicitur, & Cæſariani ipſum captaſſe dicuntur, nihil dudum de eo accepi.* Poſtea 17. Sept. 1612. eidem: *De Goldaſto nihil cognoſcere potui, niſi quod Norimbergæ ſubſtiterit, ſed & ipſe ſilet, & amici nullam de eo mentionem faciunt: Memor ero monitorum tuorum, ſi quid de eo cognovero.*
(4) Id. Lingelsh. Bongarſio 16. Mart. 1612. fol. 125. *A Goldaſto has litteras huc miſit Malapertus; addixit operam Wimarienſibus Principibus, & Pragam ob eorum negotia miſſum ajunt.* MSC.
(5) Dedicat. Conſult. de offic. Elector. Bohem.

§. XXII.

Ita vero noſter ſibi quidem ſatis felix, verum in negotiis Dominorum non eadem ſorte uſus fuit. Licet enim diu ibi ſubſtitiſſet, atque Leandro Rueppelio Conſiliar. ibidem Vinarienſi conſilio auxiliove adfuiſſet, (1) nil tamen quod res poſcebat gerere potuit. Interea Electori Saxoni natus filius, ſeria hæc ferme deriſui omnium expoſuit. (2) Hinc etiam noſter quantocyus ſibi inde diſcedendum eſſe arbitratus eſt; ne autem Dominorum cauſam dedereret, Francofurto vix reviſo, Heidelbergam, quo antequam Norimbergam iret concedere juſſus erat, (3) profectus, (4) Documentorum quicquid corradi poterat ſecum tulit, atque cauſam Principum in aula Electorali commendavit, (5) quibus negotiis Aprilem & Majum ferme inſumſit.

(1) Epiſt. MSC. Principis Viduæ 1612. 12. Febr.

(2) Lingelsheim. Bongarſio 2. April. 1612. MSc. *Goldaſtus Pragæ eſt, ob Saxonica Weimarienſia negotia, nempe ob jus præcedendi ratione ætatis in ſucceſſione Electoratus præ Coburgenſibus, ſed ille jam in utramque aurem dormire poſſunt, poſtquam Saxoni Electori natus filius.*
(3) Epiſt. MSC. Goldaſti ad Hortled. 1611. 20. Sept.
(4) Epiſt. MSC. Lingelsheimii ad Bongars. 1612. prid. Kal. Majas. alia 1612. 29. April.
(5) Epiſt. MSC. Dorotheæ Mariæ Principis 14. Maji 1612. data.

§. XXIII.

Urſerat præter publica Principis Heidelbergæ, *ut ſibi liceret tempore Electionis, ſub nomine Principis Electoris Comitatus Francofurti hærere,* (1) cujus voti damnas Francofurtum pedem retulit, ubi Comitiis Electoralibus, Cæſaris ſimul & Vinarienſium cauſæ intentus adfuit. (1) Quibus laboribus exantlatis, mox morbi cujusdam pertinacis impetum ſenſit, (2) cui cum nuncium remiſiſſet, Auguſto menſe 1612. Hanoviam avolavit, atque Conrado Biermanno, cum ipſe negotiis gravioribus diſtractus opus urgere nequiret, (3) Diſcurſum Exotericum cum Jacobo à Saa & Molina edendum commendavit, totus alioqui in commodis Vinarienſium promovendis. In calce vero anni MDCXII. curas gaudio diſtincturus uxorem duxit, ſive illa fuerit jam ſuperius cupita, ſive alia priore mortua in ejus locum adſcita. (4)

(1) Dedicat. Conſultat. de offic. Elector. Bohem.
(2) Epiſt. ad Hortleder. MSC. 1612. 9. Jul. præfat. Fr. de Repræſentat. Editioni II. adjecta.
(3) Dedicat. Biermanni præmiſſ. Edit. primæ p. 5. Opuſc. edit. prior. p. 66.
(4) Epiſt. ad Hortleder. MSC. 16. Nov. 1612.

§. XXIV.

Sequioribus annis MDCXIII. & MDCXIV. adhuc Ducum Vinarienſium cauſa occupabatur, aliquanto ſalario ut Conſiliarius *von Hauſs aus* præditus. A quibus etiam lite jam extincta, MDCXIII. 12. Octobr. litteras ratihabitionis ac manutenentiæ quas vocant, conſecutus eſt. Uſui etiam fuit ejus opera Principibus variis in rebus, (1) quam tamen, cum ex ſententia Goldaſti penſare nollent, is ulterius præſtare abnuit. Quoniam enim in cauſa illa Præcedentiæ Tractatum pro Vinarienſibus conficere juſſus erat, fixum, (quo non niſi pro Principum lubitu gaudebat) ſalarium, & ut ſibi ſub Protectione Saxonica habitare Erfurti concederetur, expoſcebat. Saxonibus autem cum nimium hoc petitum videretur, utrumque ipſi abnuerunt, (2) cujus repulſæ tamen ipſos mox pœnituit.

(1) MS. Epiſt. Princip. 7. Martii & 20. Junii 1614. Goldaſt. ad Hortled. 1613. 14. Januar. Hortleder. ad Goldaſt. poſtridie Trinitat. 1614.
(2) Litteræ Goldaſti MSSCC. ad Conſiliar. Praun. ampliſſimæ ſine die & Conſ. Fj. ad Joh. Erneſtum Ducem Saxon. 3. Octob. 1614. ad Hortlederum Hanov. 3. Octob. 1614.

§. XXV.

Dum hæc geruntur, noſtrum modo Francofurtum, modo Hanovia tenebat, ſi unquam, nunc certe, in augendo operum ſuorum numero occupatiſſimum. Cauſa domicilii parum ſtabilis, ſeditio Francofurti orta, qua durante noſtro conſultius viſum, potius uxorem, liberos, ſeque ipſum in portum ſubducere, atque in æſtuoſo mari vagari. (1)

(1) Dedicat. Conſtitut. Imperial. de Euchariſtia. Epiſt. MSCta. 31. Octob. 1613.

Suſcepit medio tempore cauſas civitatum Magdeburgicæ & Brunſuicenſis adverſus Principes earum inſtruendas, honeſtiſſimo con-

 ductus

ductus ſtipendio. Ipſe etiam urbes illas adeundi cupiditate tenebatur, ni varia obſtitiſſent. (2)

(2) Epiſt. MSta ap. Illuſtr. Uffenbachium.

Utut autem Vinatienſium negotiis plane nuncium miſiſſe videri voluerat, anno tamen MDCXV. otdiente, conciliate ſibi offenſum Principem omni modo ſtuduit, ſed nequicquam. (3)

(3) Epiſt. MSS. ad Hortled. 16. Januar. 1615. 1. Maji 1615. 24. Jul. 1615. Epiſt. ad Principem 30. Maji 1615. qua diuturna ſalarii expectatione, in maximas rei domeſticæ difficultates ſe conjectum profitetur.

§. XXVI.

Quamvis autem Goldaſtus mediis in rixis Vinatienſibus, Conſiliarii Electoralis Palatini, Caſſellani, &c. functiones ſibi oblatas narret, vix tamen ei fidem tribuimus. Hoc certum exploratumque eſt, Georgium II. Haſſiæ Lantgravium amplo annuo reditu MDCXV. noſtrum donaſſe, ea lege, ut Hiſtoriæ Haſſiacæ ſcribendæ vacaret, (1) civitatem etiam Francofurtenſem eum annuo ſalario ſibi devinxiſſe. Sed accidit paulo poſt, ut ad Erneſtum Comitem Schaumburgicum, Conſiliarii honore Regalia præcipue curaturus vocaretur, (2) qua vocatione effectum, ut & Haſſiacis & Francofurtenſibus vacare non poſſet, Vinatienſibus vero reconciliatus 24 Sept. (3) iter Bickeburgum verſus ingrederetur.

(1) Winckelmann *Vorrede der Heſſiſchen Chron. Landgraff Georg. der andere hatte den berühmten Statiſten Melchior Goldaſten, ein abſonderlich neues Buch von Heſſen-Land und deſſen Hochlöblichen Regenten in Lateiniſcher Sprach zu verfertigen, in anſehnliche Beſtallung genommen, allein wegen ſeiner Vocation nach Bückeburg zur Cancellariat-Stelle wurde dieſer löbliche Vorſatz unterbrochen.*

(2) Dedicat. Collection. Conſil. Bohemicor. ad Joh. de Feck. Epiſt. MS. Ff. 21. Aug. 1615.

(3) Litteræ MSS. hoc die ad Hortleder. datæ, & aliæ Bickeburg. 19. Jun. 1616. uti & præfat. Libri de Majoratu.

§. XXVII.

Prætulit veto noſter Schaumburgicum ſervitium teliquis omnibus quæ ipſi tum offerebantur, Caſſellano etiam, cui alias inhiaverat, (1) Nec ſane id ſine cauſa, cum & lautiſſimo ſtipendio frui juberetur, & præterea cui vellet de Jure reſpondere permitteretur. (2) Hi vero honores, hæc aucta vitæ tolerandæ præſidia, quam noſtro fuerint ad palatum vix dicere eſt, unde potius ipſius verbis, quam meis, uti heic placet. (3) Licet enim ibidem de laboribus adverſus Contractus legem ſibi gravius impoſitis conqueratur, Principis tamen in ſe ſuosve Clementiam adeo extollit, ut nihil magis.

(1) Goldaſt. Hortledero in Epiſt. MS. 1616. 19. Jun. *Nunc ad quæſtionem interjecta tua Schedula venio, eandem ipſiſſimam Illuſtriſſimus Landgravius Mauritius mihi ſuperiore anno Francofurti propoſuerat, ut ſibi deducerem. Verum ego qui tot jactibus cautus, dejeraveram ſanctiſſime, nulli inpoſterum Principi, quicunque tandem is futurus ſit, inſervire, niſi ſtipulato prius & certo præmio, negabam me poſſe operam meam gratis præſtare, cui non ſit datum, hauſto ſolum aëre vivere. Interea dum Protopræfectus Berlepſchius mecum paciſcitur, & rem ad Principem refert, Illuſtriſſ. meus Princeps in urbem venit, & ſtipulato honeſtiſſ. ſalario in hunc locum abducit, ut nunc Sero Lantgravium moræ & illiberalitatis ſuæ pœniteat.*

(2) Epiſt. MSC. ad Hortled. Francof. 21. Aug. 1615. *Præſertim qui nunc ſim in procinctu, rebus convaſatis omnibus ad aulam Holſato-Schaumburgicam, Regio ſtipendio & otioſiſſimis conditionibus invitatus & vadatus, ſtipendio inquam M. Florenorum, computata etiam habitatione & in conditionibus, ut præter Regalia nil ſit quod agere tenear, quam in Studia mea incumbere, quæ Illuſtriſſimus Comes unice ſtudet promovere, libertate conceſſa de Jure reſpondendi, cuicunque Principi à me petenti. Quin ſponte promiſit meam induſtriam Regi Daniæ & Ducibus Holſatiæ commendare, ut in controverſiis Regalibus, meum, (utor ipſius verbis,) oraculum conſulerent,*

(3) Epiſt. ad Hortleder. MSC. dat. Bickeburgi 19. Junii 1616. *Poſt longum ſilentium tandem redeo*

ad

ad officium, ſuaviſſime Hortledere. Ex manu enim Tua notavi, Te adhuc ſuperſtitem eſſe. Utinam tibi æque illic bene ſit, ut mihi evenit iſtis in locis. Nec enim Principe ſolum utor clemente & benigno, ſed & ab omnibus Officialibus & Nobilibus amor & obſervor, ſupra fidem meam, cum tamen nihil earum artium didicerim, quæ commendari in aulis ſolent. Salarium meum eſt circiter M. Thalerorum, honor præcipuus poſt Cancellarium: Quin apud ipſum Principem par, qui me ad id officii deſtinaras, quod ego hactenus imperitiæ meæ conſcius, honeſte refutavi. Infra me conſpicio ſplendidiſſima proſapia Officiales & Miniſteriales, quibus vix dignus ſum, ut ſolvam ligulas calceorum. Et ego homo ab hac vanitate ſemper alienus, nunc audio Junckherrus & Geſtrenger, trudente fato. O fortuna, non temere eſt, quod cæca fingaris, quæ vanitatem hanc ambientibus invides, fugientibus obtrudis! Medalio ſui vultus me Princeps in ſtrenam cohoneſtavit, quatuor diamantibus radiante, in feſtis Paſchalibus veſtiun, (ſine Hyperbola dicam) ſupra fortunâ meâ homines pretioſa: h. e. pallio toto metaxeno ſeu ſamantino, thorace & caligis atlaſinis, cum omnibus cæteris neceſſariis ex ſerico & auro. Quibus nunc demum acceſſit, ein adeliches Hauß mit der baſſa Juriſdictione und Geld-Bruchen, ex mea liberalitate. Quanquam ego quoque ſupra Conditiones in Contractu noſtro expreſſas nunc adſtringor ad cumulatiſſimos labores in Cancellaria, quibus ego eo libentius perfungor, quo majores fructus inde ad ſtudia mea rectius conformanda & applicanda percipio. Igitur illa quæ ad te perſcripſi, ut mecum mirere mirabiles fortunæ caſus.

§. XXVIII.

Agnoſcis etiam ex his, quæ diximus attulimusve, Conſiliarii equidem, non tamen, quod Winckelmannus voluit, Cancellarii honore inſignem fuiſſe Goldaſtum. Hoc in munere ita ſe geſſit, ut non modo domeſticis negotiis Principis faceret ſatis, ſed etiam variis Principibus ac Statibus de Jure reſponderet (1) Varias etiam Legationes nomine heri ſui obivit, ubique ferme fauſtis uſus avibus. (2) Inter alia etiam Domino ſuo Principis Elogium ab Imperatore impetravit, id quod poſtmodum diſplicuiſſe ſucceſſori ejus doluit. (3) Circuli Weſtphalici Deputatis Heri ſui nomine Collega additus, in rem nummariam inquirendi, atque Catholicon Rei monetariæ conſarcinandi anſam inde arripuit. (4)

(1) Docent id variæ Epiſtolæ ejus MSSCC. ad conſulentes deſtinatæ.
(2) Epiſt. 19. Jun. 1616. & aliæ.
(3) De regno Bohem. Lib. III. cap. X. §. 6. not. p. m. 430. edit. nov.
(4) Epiſt. Dedicat. primæ edit. Catholici R. M. præmiſſa. *Ego etiam quoque dolium meum verſare cum Diogene inſtitui, conquiſitis undique omnibus iis, quæ ab Jurium generalium Conditoribus, quæ priſcis quæ novis confuſe tradita in ſacris profaniſque paginis lectitantur. Occaſionem mihi præbuit honorabile veſtrum Collegium, poſtquam ejus pars eſſe cœpi, quanquam nullo meo merito ab Illuſtriſſ. meo Principe deſtinatus.* Perſcribebam Bickeburgi in aula Sereniſſimi Holſatiæ & Schaumburgiæ Principis prid. Kl. Nov. 1619.

§. XXIX.

MDCXIX. ab Erneſto Principe ſuo Francofordiam ire juſſus, ibidem Electo Imperatori Ferdinando II. operam ſuam in cauſa Bohemica addixit. (1)

(1) Dedicat. op. de offic. Elect. Bohem. & Dedicat. Collect. Conſilior. de officio Reg. Bohem.

Cujus promiſſi quamvis reus ſæpius à Cæſareis moneretur, imo MDCXX. præſente Legatione Cæſarea denuo de opere urgendo fidem daret, obſtitere tamen laborem orſuro non pauca, quæ eum vix hiſcere ſinebant. (2) Inprimis etiam Bohemica meditamina, Regis Daniæ adverſus Regalia Ducis Holſato-Schauenburgici molimina, in aliud tempus differre juſſerunt, qua in cauſâ quos labores exantlaverit, ipſe indicat.

(2) Dedicat. Collect. Conſilior. de ſucceſſ. hereditar. Regni Bohem.
(3) Dicta Dedicat. & Epiſt. MSC. Quirini Cubachii dat. Jen. 16. Maji. 1618.

§. XXX.

Excepit haſce turbas, atque iis interjectos bellicos furores placida

ab humanis requies Erneſti Principis Holſato - Schaumburgici, MDCXXII. menſe Januar. quem caſum uti noſter non potuit non ægre ferre, ita inprimis luctuoſum ei accidit, quod Schaumburgicis terris, ſtatim ab ejus obitû, dira bellorum pericula imminuerint, (1) non modo Comitatui, ſed & omnibus ejus incolis funeſta. Quibus etiam motus noſter, utprimum belli faces Comitatui illuxerunt, alium ſibi familiæ fortunisve portum circumſpexit. Hinc quo expeditius iret, Bibliothecam à ſe abdicare conſtituit, bonis Conditionibus eam venum exponens. (2) Ipſe interea Friderici Ulrici Brunovicenſium Ducis miniſterio ſe offerebat. (3) Neutrum vero horum cum ſucceſſiſſet Bickeburgi ſubſtitit, iisdem honoribus & ſalario queis antea, ſub novo etiam Comite fruitus, ita tamen nonnunquam agitatus moleſtiis, (4) ut Bickeburgi pertæſus, MDCXXIV. denuo diſceſſum inde pararet, (5) nec diutius teneri vellet.

(1) Dedicat. Collect. Conſil. de offic. Reg. Bohem.
(2) Obtulit eam MDCXX. Comiti Lippiæ docente Epiſt. MSC. ejusdem tenoris eſt alia quæ inter eas, quas Burmannus Gudianis adjecit N. CCXXXII. comparet. Add. MSC. 26. Nov. 1624.
(3) Epiſt. MSC. dat. Bickeburgi 14. Maji 1622. *an Friderich von Udern.*
(4) Epiſt. MSC. dat. 26. Nov. 1624. *Mit mir hat es gantz eine andere Gelegenheit, und habe meine Seegel nach denen widrigen Winden dieſes seltzamen ungeheuren Meers* (vitæ aulicæ) *noch nicht recht bencken und ſencken lehren, bin auch offtmahls nicht weit vom Schiffbruch geweſen. Jedoch hat mir GOtt jederzeit durchgeholffen, und meine Feinde offentlich zu Schanden gemacht. Nichts deſtoweniger bin ich nun in das vierdte Jahr mit denen Gedancken umbgegangen, mit einer guten Garben von dieſem Schiffe abzukommen, und ohne Gefahr* honorum & bonorum *von dem fur und für tobenden Meer erlöſet, und in einen ruhigen ſtillen Port gelandet und geführet zu werden, &c.*
(5) 1624. 2. Januar. in Epiſt. MS. noſter Cancellario ſcribit, neſcire ſe, cur Conſiliarius Holſato - Slesvicenſis conſtitutus negligatur.

§. XXXI.

Diſceſſum ergo cum omni niſu adornaret, ad Ludovicum Fidelem Haſſiæ Superioris Landgravium, necnon Cancellarium Caſſellanum litteras dedit, (1) quibus ab eorum altero litteras commeatus, & ut ſub ejus protectione Francofurti degere ſibi concedatur, in vicem ſervitia gratuita præſtituro, petebat, alterius autem ſententiam de itinere explorabat. Horum vero mente conſiliisq; perceptis, ipſe pro dimiſſione Comiti ſuo ſupplicare non deſtitit, donec is tandem, ſub conditione ſervitii ac miniſterii ſibi ſuisve in perpetuum præſtandi annuit, ac clementer dimiſſum ſibi reliquit. (2) Miſſione impetrata, cum Bibliothecam ſecum avehere vix tutum judicaret, eam quidem Bremenſi civitati cuſtodiendam tradidit, (3) reliquis ſuis ſarcinis ſibique litteras commeatus liberi ab Exercituum Cæſareorum Ducibus impetravit, (4) hisque munitus Francofurtum alteram patriam repetiit.

(1) In MSC. exiſtentes penes Illuſtr. Uffenb. datasve 1624. 4. Martii, & 1624. 26. Nov.
(2) *Ich habe mir endlich die* Reſolution *wiederum in die wohlgelegene Stadt Franckfurt, und die ſchöne herrliche Refier in der Nähe genommen, und allbereit mit etlichen Fürſten und Herren in Jährliche Beſtallung von Hauß aus eingelaſſen, durch welcher Hochfürſtl.* Interpoſition *und Vermittelung mein gnädigſter Graff und Herr mich endlich des Dienſts und gewöhnlichen Aufwartens zu entlaſſen, jedoch* cum Conditione, Obligatione & Reſervatione, *in Ihr. Landen und Leuth Dienſten die Zeit meines Lebens zu verbleiben*, ex Epiſt. ſecunda cit.
(3) Dedicat. Collect. Conſil. de Succeſſ. hered. R. Bohem.
(4) MDCXXV. 16. Januar. eod. anno 20. Martii.

§. XXXII.

Priusquam vero in viam ſe daret, gravi morbo ferme confectus

eſt, (1) cujus vi fracta, iter celerrime proſecutus Francofurtum pervenit, futurus ibi Principum quorundam Conſiliarius, (2) adhæc Cæſaris miniſterio propter Bohemica addictus. Vix autem adamatam ſibi civitatem ingreſſus erat, cum ecce febris eum corripuit, ita per ſemeſtre ſpatium virum excrucians, ut ferme nullis negotiis ſupereſſe poſſet. Comitabantur hoc malum noſtro amica paupertas, inimicorum machinamenta, aliaque; ut ſatis jam miſer videretur, niſi morbo ſolutus omnibus nervis intenſis, æternum opus de regno Bohemiæ MDCXXVI. autumnali rempore abſolviſſet. (3)

(1) Epiſtola ad Soperiotend. Bückeburg. 9. Mart. An. MDCXXV.
(2) Docet id locus exſcriptus ad §. præced. n. 2.
(3) Dedicatio Collectionis Varior. Conſilior. de ſucceſſ. Bohemica, & alia, Coofultat. de officio Elector. Bohem.

§. XXXIII.

Non opinor me falſi criminis reum peragi poſſe, ſi hunc laborem fortunæ Goldaſti paulo poſt in melius mutatæ auctorem dixero; Eo ſiquidem effectum eſt, ut MDCXXVII. Imperatoris, & Electoris Trevirenſis Conſiliariorum numero non ſine ſalario adderetur. (1) Cum enim Imperator fidem ejus demereri, Elector autem eo Advocato uti vellet, utrumque munus in virum collatum eſt, quorum hoc eum mox Francofurto abſtraxit. (2) Pedum dolore & hypochondria aliquantisper tamen detentus, mox Treviros abiit MDCXXVIII. ubi cum Electore moratus, poſtmodum aulam ſecutus, demum ad Cameram Spirenſem miſſus eſt. (3) Spira Electoris Reverendiſſimi indultu Francofurtum in nundinas profectus, hoſpitio P. Lotichii aliquamdiù uſus eſt, in bonis libris volutandis aſſidue occupatus. (4)

(1) Vid. Epiſt. Jo. Petr. Lotichii ad eum in Comment. ej. ad Petron. p. 11. ubi: *Sacræ Cæſareæ Majeſt. & Reverendiſſimi Archi-Epiſc. Electoris Trevirenſis Conſiliario.*
(2) Vid. Epiſt. Goldaſti ad Lotich. 21. Mart. 1628. Commentar. ad Petron. p. 1.
(3) Vid. Epiſt. MSc. cit. 21. Mart. 1628.
(4) Eadem Epiſt.

§. XXXIV.

In nundinis & Francofurti ſubſiſtens, quia ſibi locum ac ſedem ſtabilem non fore prævidebat, ad Bibliothecam vendendam denuo converſus, cum iter Viennenſe ſubitarium conſilia tum intercepiſſet, redux poſtea idem ſaxum volutavit, (1) Epiſcopum Bambergenſem præ reliquis huic negotio accommodum cenſens. Verum ne nunc quidem aliquid actum. Unde negotio illo derelicto, ad Electorem ſuum reverſus eſt, poſtea modo in hujus Comitatu exiſtens, modo apud ſuos ſubſiſtens Francofordiæ. Ea ratione non tantum hic, ſed & ſequiores anni MDCXXIX. MDCXXX. & MDCXXXI. ei acti ſunt, (2) identidem eunti ac redeunti, quo ipſo tamen non male ei fuiſſe proſpectum, ut ſciamus, ipſe facit. (3)

(1) Epiſt. ad Neuſtetter. Francof. 14. Aug. 1628. Reſponſor. Neuſtetteri 21. Novembr. 1628. MSc.
(2) Epiſt. ad Hofmannum inter Richter. pag. 554. 557. 558. 555. 559. 560. iodicant vix domum reverſum ſemper revocatum eſſe.
(3) Ib. p. 558. 4. Octob. 1629. *De me exemplum cape, & quam Deus O. M. in ſe ſperantes non deſerat, nec confundi ſpem eorum patiatur, mei ipſius experimento didici.*

§. XXXV.

Sed nón ſola erant, quibus urgebatur, Electoralia negotia, aggregaverant ſe iis poſt Viennenſe iter & Cæſarea, ut vix propriis ſupereſſe

eſſe quiret. (1) Cum itaque ſic ſatis fortunatus ſibi videretur, non deerant mala in ipſum irruentia, mors conjugis, paralyſis, ſcabies ſingulis annis recurrens, & ſi quæ alia. (2) Annum MDCXXXII. noſter in conſueta laborum palæſtra exegit, minimum exegiſſe eum eo modo credibile eſt, licet monumentis deſtituamur. Anno autem MDCXXXIII. cum Hofmanno Francofurto ſermonem miſcet de Helvico Dieterico, Illuſtr. Principis ſui Archiatro, qui cum Principi Haſſiæ Darmſtadii alias, tum ob bellicos motus Giſſæ degenti à conſiliis Medicis fuerit, ejus Miniſterium tum eum ſubiiſſe inde evidens fit. (3)

(1) Epiſt. Goldaſt. ad Hofmann. inter Richter. 558. 560.
(2) l. c. p. 558. 556.
(3) l. c. p. 556.

§. XXXVI.

Et hactenus quidem Francofurti degentis Goldaſti conſilio *von Hauſs aus* uſus fuerat Princeps, adoleſcente autem jam anno quem diximus, negociorum à Principe commiſſorum ergo, Giſſam, ubi tum is cum ſuis ſe continebat, venire juſſus, maximam etiam Bibliothecae ſuæ partem eo transtulit, (1) ſed ſine fructu ferme. Siquidem DEus O. M. eo loci delatum, haud longe tempore ab adventu ejus interpoſito, hemiplexia percuſſit, ut remedii ſpem in ſolo Deo O. M. ponere cogeretur, humana deſperans. (2) Unde accidit, ut ſummo omnium rectore ita diſponente, morbus placida morte finiretur, ineunte anno MDCXXXV. (3) cum prius ægrotans noſter, ſi Giſſenſibus fides, ante obitum egeſtatem, familiare ei malum, & malevolorum, qui eum nomine *des närriſchen Goldaſt* compellabant, calumnias, denuo expertus eſſet, de quibus narratiunculis cur ego dubitem, non unæ mihi cauſæ ſunt.

(1) Ipſe in litteris 8. Sept. 1634. L. c. p. 556. ſq. ad Hofmannum datis indicat ſe jam ultra annum Giſſæ ſubſiſtere. Add. Epiſt. MS. Valentini Rect. Francof. ad Dn. de Gunterrod 1635. 13. Octob. data.
(2) Epiſt. ad Hofmann. l. c.
(3) Vulgaris error eſt Bremæ Goldaſtum animam exhalaſſe, ſed non rectius hic error confutabitur, atque Epiſtola, quam dixi, Valentini Rectoris ab Illuſtri ac Generoſo Dn. Jo. Adolpho à Glauburg nobiſcum communicata, ubi ita habet: *Goldaſtus ut noſti Giſſæ eſt mortuus, quo & maximam ſuæ Bibliothecæ partem, ob negocia à Principe commiſſa & obeunda, transtulit. An igitur petita Giſſa, an hic Francofurti, nemo me potuit inſtruere, nec quisquam auſus eſt, fortean tædio, quo hic plerique infeſcantur, inquirere.*

§. XXXVII.

Vita Viri ſecundum annorum ſeriem luſtrata, reſtat, ut quæ in ea ſerie commode diſponi non potuere, referamus. Privata ejus quod attinet, ab ineunte ætate, per omne ævum parum ei fortuna riſit, nec unquam ſtudiis ſuis portum acquirere potuit, uti jam dictum. Inde orta noſtro non ignota egeſtas, cum qua hoſpitium ſatis grave contraxerat. Verum iis licet impeditus calamitatibus, fortunam tamen ferens utcunque, ſcriptitando, conſulendo, corrigendo, & famæ conſuluit, & fami. Utut enim editio inprimis Conſtitutionum, (1) nonnullos pupugerit, queis non arridebat, hæc atque talia communis omnium uſus poſt multorum ferme annorum oblivionem fieri; æquioribus tamen ejus ſtudium ſe probavit. Hinc meruit Illuſtrium ac præſtantiſſimorum virorum calculos, utpote Freheri, (2) Mallincrotii, (3) Zeileri, (4) Sarcmaſii ſ. Schurtzfleiſchii, (5) Bilderbeckii,

Mei-

Meibomii, Dieterici, Rachelii, Joannis Fabricii, (6) Conringii, (7) Taubmanni, (8) omnium ferme Juris Publici Conſultorum, & quorum numerus non eſt.

(1) Dedicat. Rational. Tom. IV. Conſtitut. & Gretſer. paſſim.
(2) Paſſim in ſcriptis.
(3) De arte typogr. p. 12.
(4) *Sendſchreiben* Epiſt. CCCC. p. 456.
(5) In Sarcmaſian. & MS. de re literaria. *Vir ille Prytaneo dignus, ut judicavit Dietrichius meus, ſed traducitur à Scioppio, & prodigioſè Veneris accuſatur.*
(6) Biblioth. Fabric. p. 252. ſeq.
(7) Præfat. ad Tacit. de Mor. Germ. & alibi.
(8) Comment. in Virgil. culic. p. 121.

§. XXXVIII.

Quam in eo ſummam laudant eruditio, Mæcenates nonnullos, amicos plurimos ei paravit, Fridericum IV. Electorem Fridericum Achillem Würtemberg Principem, Uhlefeldium Baronem Danum, Schobingerum & alios ipſe laudat. Luce fruuntur, aut tamen in manibus noſtris ſunt Freheri, Hortlederi, Waſeri, Taubmanni, Strutheri, Agricolarum, Colerorum, Quirini Cubachii, Stuckii, Rittershuſii, Stephanii, Neuſtetteri, Heideri, Guillimanni, Wehneri, Piccarti, Jungermanni, Lavateri, Lingelsheimii, Welſeri, Maleri, G. Remi, Philippi Camerarii, Quirini Reuteri, Eglini, Witlichii, Mart. Mageri, I. P. Lotichii, Caſp. Hofmanni, Schutzii & plurium Epiſtolæ, aut tamen Epiſtolarum memoriæ. Id fortaſſis in eo taxandum, eum cum Jo. Petro Lotichio non ita candide, ut amicum decet, egiſſe, (1) de quo ipſe Lotichius conqueritur, quodque etiam ſatis aliunde apparet. (2)

(1) Epiſt. noſtri ad Hofmann. 1631. 7. Kal. Octob. MSc.
(2) Præfat. ad Nov. edit. Petronii in Bibl. Uffenbach. MSC.

§. XXXIX.

Sed qui amicos, itidem inimicos expertus eſt, quibus magni nil caret. Familiam ducit Gaſpar *Schoppius* Francus, Præceptor, amicus; quem aura Italica & Priapejorum editio plane alienum reddiderat, ut quæque graviſſima, vera, falſa, ei objecerit. (1) Juſtum *Lipſium*, editione Orationis de duplici Concordia offenderat, quam ejus non eſſe, adverſus Goldaſtum Scribanius defendere niſus eſt. (2) Idolum Halenſe, quod jam dictum multarum ei inimicitiarum fax extitit. Maledicentiæ vero palmam reliquis præripuit Jacobus *Gretſerus*, S. I. Vir eruditus in paucis, quoque ipſe Ingolſtadii & apud S. Gallum familiariter uſus fuerat. Hic in *Cæſare Baronio à Melchioris Goldaſti inſcitia & calumniis vindicato*, & Paulo Bernritenſi Ingolſtadii 1610. in 4. adjecto, nec non *gemina defenſione pro Gregorio* VII. Pontif. Ingolſtadii MDCXII. 4. *Commentariis de Cruce*, & alibi, quaſi in locum communem omnia, quæ in Goldaſtum dici poterant, congeſſit. Nullus tamen horum *Eberhardum à Weihe* æquavit, qui, at quantus Vir! eo devenit intemperantiæ animi, ut Goldaſtum ad duellum provocaret, ridiculo ad omnem poſteritatem exemplo. (3) Poſt mortem ejus vero exortus eſt Bohuslaus *Balbinus* S. I. qui Bohemiam ejus data occaſione acerrime perſtrinxit.

(1) Oporinus Grubinius in Amphotidibus Sciopp. p. 104. ſeqq. p. 109. 110. Voyez Mſr Bayle Dictionaire Hiſtor. & Critiq. article Goldaſt.
(2) Lingelsheim. & Bongars. Ep. mutuæ l. c.
(3) Epiſt. Gold. MSC. in Bibl. Uffenb. Buckenburg. 1622. 14. Maji.

§. XL.

Et hæ quidem præcipuæ Goldaſti inimicitiæ maximam partem immeritæ, ſunt tamen & plurima, quæ omnes in eo deſiderent. Etenim juſto confidentior noſter erat, ſi quid veriſimile habebat, ſua aliis pro veritatibus, imo pro antiquorum ſententiis obtrudens. Scatent id genus rebus ſcripta ejus, nec ſolus ei Gretſerus id objecit. Sunt quæ & ipſa ab antiquis tradita, ſua faciendo peccavit. In eum cenſum refero, fictitias Manni, Hermionis, Henrici IV. & plurium conſtitutiones aliquas, antiquitus confectas, ſed ſine judicio recuſas. Sunt præterea, quas ipſe ex ingenio produxit. Sane nonnullos id ei exprobrantes apud Fabricium videas, (1) idipſum legas in τῦ πάνυ Conringii ſcriptis, (2) necnon Wendelini Legibus Salicis, & alibi. (3)

(1) loc. cit.
(2) O. J. Germ. c. 18. p. 99. & ſæpius.
(3) Inſert. Opuſc. Chifflet. p. 61. Vid. Magiri Eponymologic. Struvii Bibl. Jur. & J. Publ. Scriptores.

§. XLI.

Corporis & animi dotes quod attinet, pauca dici queunt. Scioppius equidem faciem eum patibulo dignam, cuique primo ſtatim intuitu viſam, circumgeſtaſſe aſſerit; quod tamen, ut ab inimico dictum ſuo loco relinquendum erit. Memoriæ felicitate præcelluit, quod vel ex Dedicatione rationalis diſcere eſt, nec Gretſerus memoriæ tenacitati illudere omittit, certo ejus quod diximus indicio.

§. XLII.

Matrimonium contraxit 14. Decembr. MDCXII. cum virgine Francofurtana patriciæ gentis *Sophia Ottilia Jeckelia*, MDCXXX. 1. Febr. hydrope & aliis morbis extincta. (*) Nec illud matrimonium prole deſtitutum fuit, ſiquidem bigam filiarum ex eo prodiiſſe certis monumentis accepimus. (I) *Mariam Sibyllam*, nat. 1623. mort. 1624. 20. Aug. cui publice parentatum, concione mandata typis Statthagen 1624. 4. (II) *Mariam Agatham*, nat. 1624. primis nuptiis Kœhlero cuidam, ſecundis 1667. Joan. Hectori Fauſt ab Aſchaffenburg conjunctam, cujus mortem anno 1701. 18. dies menſ. Mart. tuitus eſt. Sed & (III) *filiam*, Ulrici Menth neſcio cujus jugalem, ſupplicæ à Maria Agatha Senatui Francof. exhibitæ, dubitare nos non ſinunt, quarum Excerpta penes nos ſunt. Atque de his quidem hactenus, nunc litterariorum ejus negotiorum ratio reddenda eſt.

(*) Epiſt. ad Richterum p. 456.

§. XLIII.

Exiſtimavimus vero optimum factu eſſe, ſi litteraria, ob eorum multitudinem, ad calcem usque ſervaremus. Tanta enim ejus in litteras merita ſunt, ut altiorem indaginem poſtulent. De libris primo loco agendum eſt, quod ut commodius fiat, & ſine auctoris nomine & appoſito eo editos, præter hos autem in MScto adhuc deliteſcentes, aut ſaltem cogitatos ſecundum annorum ſeriem luſtrare aggrediemur. Occurrerunt autem mihi

1. Diſpu-

1. *Diſputationes Politicæ* præeunte Scherbio Altorfi habitæ, ut refert *Epiſt. Thulemar.* 1. & 8.

2. *Lipſii Orationem* de duplici Concordia, Tiguri impreſſam, & Darmſtadii recuſam, in lucem edi curavit, A. D. MDC. (*)

(*) Confer. Epiſt. Thulemar. XVI. & XXXII. Negavit tamen hanc Orationem ſuam eſſe Lipſius Ep. XXXIII. XXXIV. XLII. LXII. ſed probavit Lipſii eſſe Goldaſtus Ep. LXIII. utut aliis viſum ſtilum à Lipſiano alienum eſſe. Ep. XXXI. Præter Sagittarium vero in *Lipſio Proteo*, Lipſianam eſſe demonſtravit Cl. JOH. HENRIC. KROMAYERUS, qui hanc Diſſert. cum aliis VI. Lipſianis Notis inſtructam edidit Jen. 1726. 8.

3. MDCI. molitus eſt varia, quæ an perfecerit, necne, me equidem latet. *Idacium* puta & *Hilarianum* Ep. Th. XL. XLVI. *Ennodium.* XLVI. *Archulfum* XLIX. *Eginhardum*, *Ferium Hilpericum*, *Idacium* & *Fredegarium.* XLIX. Commentarium *de Chiliaſtis.* XLVI.

4. *Valerianus* de bona diſciplina 1601. 8. Genevæ editus, teſtante Ep. XLVI. XLVIII. LXXV.

5. *Iſidorus* de Prælatis. Genevæ 1601. 8. teſte Cat. Bibl. Heinſian. P. II. p. 36.

6. *Doſithei* Magiſtri Reſcripta Græc. & Lat. Genev. 1601. 8. quæ nunc extant in Jurisprud. Ante Juſtin. Anton. *Schultingii* ed. Lugd. Batav. 1717. 4. Maj. p. 854. ſqq. una cum notis Goldaſti.

7. *Lucubrationes Goldaſti* MDCII. Epiſt. Th. LXXII. memoratas ab his non differre opinor.

8. *Paræneticorum* Veterum Pars I. in qua producuntur Scriptores VIII. cum notis Melchioris Haiminsfeldi Goldaſti, ex Bibliotheca & ſumptibus Bartholomæi *Schobingeri* JC. Adjectæ Conradi *Rittershuſii* JC. Conjecturæ in Panegyricos Veteres. Inſulæ ad locum Acronium 1604. 4. Quæ Panegyricorum Collectio nunc comparet in Tom. I. Poſthumorum Schilteri cum nonnullis Additionibus. Ulmæ MDCCXXVII. fol.

9. *Suevicarum Rerum Scriptores* aliquot vetuſti, partim primum editi, partim emendatius atque auctius, ex Bibliotheca & recenſione Melchioris Heiminsfeldii Goldaſti. Francof. in 4to. [MDCV.] Quos Scriptores nunc recudit Dn. Bartholomei Bibliopola Ulmenſis ſolertiſſimus. fol.

10. *Hieroclis* facetiæ c. n. Goldaſti ſ. potius Freheri. Vid. *Struv.* Acta Litterar. ex MSS. eruta p. 63. faſc. VI.

11. Scriptores Rerum Alemannicarum Francofurti MDCVI. fol. recuſi Ibid. MDCLXI. fol. nunc autem tertia vice prodeuntes. (*)

(*) Deſiderabant in iis quondam *Piſtorius*, *Velſerus* & *Guillimannus*, Vadianica reliquis addita eſſe, obſtareque id credebant Exemplorum diſtractioni. Epiſt. Thulem. CLVIII. CLXII. CCXVIII. Verum non ita ſcrupuloſus eſt noſtri ævi genius.

12. *de Sibylla Francica.* Urſellis 1606. 4. (*)

(*) Collectio auctorum eſt de puella Aurelianenſi agentium; circa quam id tantum monemus, male in *Lipenii* Bibl. Dialogos de querelis Galliæ & Angliæ ut ſeparatum opus recenſeri, cum tamen ultimi Collectionis hujus Tractatus ſint.

13. MDCVI. promiſit etiam in notis ad Burkardi caſus Libros *de ſervitute Germanorum* antiqua & nova. c. VII. p. 131.

14. Clavis Philoſophiæ Peripateticæ Ariſtotelicæ, hoc eſt: Octaviani *Ferrarii* Hieronymi F. Mediolan. de ſermonibus Exotericis Liber unus, & de diſciplina Encyclica Liber alter, nunc primum in Germania editi ex Bibliotheca Melch. Haiminsfeldii Goldaſti, cum ejuſdem de Cryptica veterum Philoſophorum diſciplina Epiſtola ad Rodolphum Goclenium. Francof. 1606. 8.

15. *Conſtitutiones Imperiales* Tom. I. Francof. 1607. fol. Tom. II. Hanov. 1609. fol. III. Offenbachi 1610. fol. Tom. IV. Francof. 1613. fol. (*)

(*) Rationale Tomi unici Conſtitut. Part. I. edit. Francof. 1607. fol. quam male habuerit Pontificos docet D. Jo. Andr. Schmidius Tom. II. Hiſt. Eccl. Sagitt. p. 167.

16. *Des Heiligen Römiſchen Reichs Kayſer, König und Churfürſten Conſtitutionen, Reformationen, Ordnungen und Ausſchreiben, von Anbegin der Regierung Kayſer Karl des Großen, biß auf Carolum den Funfften. Franckfurth* 1607. fol. (*)

(*) Eſt Conſtitutionum Tom. I. Editio plane Germanica, quam ego quidem non vidi, ſed fide Lipenii & Dn. Struvii nitor.

17. MDCVII. ſuſcepit *Collectionem Itinerariorum* in terram S. Epiſt. Th. CXXXVIII. quod conſilium MDCIX. nondum poſuerat. Ep. CCCXIX.

18. *Idolum Halenſe*, quod mihi videre non contigit. (*)

(*) Epiſt. CXXXV. CLXXVII. ut & ſupra nos ad h. annum.

19. Epiſtolæ Heraclii Imperatoris ad Sophoclem Sophiſtam, Sophoclis Sophiſt. ad Heracl. Imperat. C. Antonii ad Q. Soranum. Cleopatræ reginæ ad eund. Q. Sorani ad Antonium & Cleopatram de Priapiſmo Cleopatræ reginæ ejusve Remediis, in lucem prolata ex Biblioth. Melch. Haiminsfeld. Goldaſti. Extant cum Priapeiis Scioppii. 8.

20. MDCVIII. molitus eſt opuſculum de *Johanna Papiſſa*, indice Ep. Thulem. CCXXXVI.

21. Imperialia decreta *de cultu imaginum.* Francof. 1608. 8. Mai.

22. *Monita Politica* edita hoc anno, uti Ep. Th. CCXLVIII.

23. *Thuani* Hiſtoriarum novam Editionem Francofurtenſem curavit MDCVIII. & MDCIX., menda ſuſtulit, omiſſa in Editionibus anterioribus reſtituit, marginalia addidit. (*)

(*) Prodiere Offenbachi MDCIX & Francofurti MDCX. fol. Exempla hæc Goldaſtina, docente Ep. CCXXXVIII. CCCXII. CCCXXV. non probantibus Thuano ejusque amico Lingelsheimio.

24. *Reichs-Handlungen. Hanau* MDCIX. fol. Recuſæ Francofurti 1712. fol. (*)

(*) Separanda erant Latina à Germanicis, quo promptius Conſtitutiones emtores externi invenirent, quippe mixturam Tom. I. nunc autem quarti, libro ſuo admodum obfuiſſe conqueritur noſter in Ep. MS. ad Hortled. Et inde natum hoc opus.

25. *De officio Comitis Palatini Conſultatio.* (*)

(*) Opuſculum hoc noſter in aulam Palatinam miſit, ſi fides Ep. CCXCVI. CCCVI. CCCXVI. quod accidiſſe MDCIX. 3. Febr. in Autographis ipſius Goldaſti poſtmodum ego deprehendi, ubi Electori opus offert hoc titulo inſigne: *Ein Bedencken uber das Ampt, Herkommen und Gewalt der Pfaltz-Graffen, Statthalter- und Vicariat-Ampts des Churfürſten und Ertz-Truchſeſſen-Ampts.* Hoc vero opuſculum cum ego de *Judicii Palatini in Cæſarem Aug. Fabula* aliquid meditatus anxie MSC. quæſiviſſem, inveni tandem titulotenus in Catal. Bibl. Goldaſti p. 56. Unde Bremæ extare credidi, nec in hac mea mente falſus fui, ſiquidem aliquanto poſt, ex Bibl. Bremenſi deſcriptum apud celeberrimum ac humaniſſimum Dn. *Schminckium* Caſſellis id deprehendi XII. fere plagulas implens, atque à me beneficio ejus perlectum. Poſtmodum autem Patronus quidam optimus ex Archivo haud ita longe hinc diſſito, Germanicum exemplum, ſed mancum mihi curavit, cum Latinum Bremenſi fuerit plenius.

26. *Reichsſatzungen* Pars I. fol. 1609. Pars II. fol. Francof. 1613. quo in loco hoc opus cum *Reichshandlungen* 1712. recuſum eſt junctim. fol.

27. *Petronius* cum notis hunc titulum præferens. T. Petronii Arbitri Equ. Rom. Satyricon, cum Petroniorum Fragmentis noviter recenſitum, interpolatum & auctum. Acceſſerunt ſeorſim Notæ & Obſervationes Variorum. Helenopoli 1610. 8. (*)

(*) Elogia loquuntur Goldaſtum editorem, quem & Epiſt. CCCXLIII. Notæ eidem tribuuntur, Georgii Erhardi nomen præferentes, quas tamen rectius M. C. *Londerpio* inſcribendas Burmannus Tom. II. edit. ſuæ 1707. 4. cenſet, ſed vid. *Placcium* in Theatr. Pſeudonym. & Anonymor.

28. *Epiſtolar. Philologicar. Centuria.* Francof. 1610. 8. Recuſæ cura Contingii Helmſtad. 1674. 8. (*)

(*) Continent Epiſt. Eruditor. Sec. XVI. & in calce duas ad Goldaſtum. Omnes vero ſunt argumenti Critici.

29. Diſcurſus aliquot. Epiſtolares Politico-Theologici variorum authorum, de Statu Reipubl. Chriſtianæ degenerantis, collecti opera Mel. Goldaſti. Francof. 1610. 4.

30. Publii *Ovidii* Naſonis Erotica & amatoria opuſcula, de amoribus arte & modis amandi, & qua ratione quis amoris compos fieri debeat; Nunc primum ex vetuſtis membranis & MSS. Codicibus deprompta & in lucem edita, diverſa ab iis, quæ vulgo inter ejus opera leguntur: cum aliis quibuſdam ejuſdem argumenti libellis, qui per fucum in Ovidianas inſcriptiones tranſierunt, Editore Melchiore Goldaſto. Francofurti 1610. 8.

31. Conſilium *und Bedencken über der Stadt Nürnberg Freyheiten, ſo er auff Anmahnen des Stadtſchreibers an den Rath überſchickt.* (*)

(*) MS. Illuſtr. Uffenbachii 1610.

32. Bilibaldi *Pirckheimeri* Opera omnia, edita à Melchiore Goldaſto. Francofurti 1610. fol. recuſ. Ib. 1665. fol. (*)

(*) Opera hæc Imhofius edenda dederat Frehero, cum Dureri figuris æneis MDCVII. Epiſt. CXLVI. Collegerat Rittershuſius atque deſcripta amanuenſis manu correxerat, antequam Goldaſto concederentur, cum quo Reipubl. nomine Imhofius contraxit. Sed cauſæ fuerunt, ut non omnia Goldaſto promiſſa præſtarentur, ſecundum Epiſt. Thulem. CCLXIX. CCCLIII. CCCLXV. quibus adde ſupra adduct. Remi Epiſt. MDCX.

33. MDCXI. *Juliacenſia* ſcripta Hanoviæ edita in ordinem redegit, juxta Ep. CCCLXX.

34. Repli-

34. *Replicatio pro Sacra Cæſarea & Regia Francorum Majeſtate*, Illuſtriſſimisque Imperii Ordinibus adverſus Jacobi Gretſeri crimina læſæ Majeſtatis, perduellionis & falſi extemporaliter inſtituta, à Melch. Goldaſto Haiminsfeldio. Acceſſerunt Reverendiſſimorum & Illuſtriſſimorum quorundam S. R. I. Principum Apologiæ pro D. N. Henrico IV. adverſus Gregorium VII. Hanoviæ MDCXI. 4. recuſ. Bremæ 1613. 4.

35. *Univerſi Juris Cæſarei Reformatio moribus noſtris accommodata*, ei tentabatur 1611. quam non perfecit. (*)

(*) Ipſe Hortledero Francof. 20. Maji 1610. *Aggrediar opus arduum, & à nemine dum tentari auſum, i. e. univerſi Juris Cæſarei Reformationem, moribus noſtris accommodatam. Faxitam Deo cæptis annuente & vita comite, Codex abſolutiſſimus tandem aliquando à caſsis illis tricis & affaniis Romanis jampridem olim obſoletis, in generalem Chriſtiani orbis conſonantiam reſtauretur. Cui adire liceret Palatina ſ. Imperialis Camera Magdeburg. Archiva, non magnopere de juvando inſtituto meo laboraret, Ex. g. Multis locis gloſſa Speculi & Weichbildi adducit Alberti I. Caſ. Conſtitutionem, quam ſane in Archivo illo exſtare neceſſum eſt. Nam quæ Germ. poſt Weichbild editur, Pſeudepigrapha eſt, & Friderico II. Imp. reſcribenda.*

36. *Capitulationem Rudolphi II.* Commentariis ſe illuſtraſſe dicit in Hortlederianis. MSS. 1611.

37. *De primogenitura* Tr. duorum Nobiliſſ. JCtor. Hiſpaniæ, Jacobi à SAA Equitis Luſitani &c. & Ludovici MOLINAE. Nunc ob graviſſimas quasdam in Imperio obortas Controverſias conjunctim editi & ſibi invicem oppoſiti. Quibus acceſſit Illuſtris Academiæ Electoralis Interpretatio in §. primogenitus cap. 24. Aur. Bull. Præfixa eſt Conſiliarii cujuſdam Ducâlis &c. Diſcurſus Exotericus, de Jure Repræſentationis in primogenitura Imperii Germanici, cum ejuſd. Notis & Apoſtillis neceſſar. Jacobi à SAA. Hanoviæ 1612. 8.

38. *Conſultatio de officio Electoris Bohemiæ*, Jureque in conventibus S. R. I. Electorum, tam Electorali in actu Eligendi, quam Collegiali in conſilio Reipubl. ſibi competente Sereniſſimi Matthiæ &c. Legatis petentibus extemporaliter conſcripta Norimbergæ in conventu Collegiali MDCXI. menſe Octobri. Ea poſtmodum ab eo Pragæ MDCXII. correcta & Cæſari oblata. Extat cum Commentariis de regno Bohem.

39. *Monarchia S. R. Imperii* ſ. Tract. de Jurisdict. Imperiali ſeu Regia, & Pontificia ſ. ſacerdotali, deque poteſtate Imperatoris & Papæ, cum diſtinctione utriusque Regiminis, Politici & Eccleſiaſtici. Tom. I. Hanov. 1612. fol. Tom. II. Francof. 1614. fol. Tom. III. Francof. 1613. fol. Et omnes recuſi Francof. 1621. fol. III. Volum. (*)

(*) B. Sagittar. Introd. in H. E. Tom. I. p. 728. ſqq. indicat, in II. Edit. Francof. ordinem immutatum eſſe, ita ut III. Volumen conſtituerit primum. Nos ſecundam tantum vidimus. De hoc opere & auctoribus eo contentis paſſim judicat B. *Thomas.* Hiſtoria Contentionis inter Imp. & Sacerdotium.

40. Collectio Conſuetudinum & LL. Imperialium Francof. 1613. fol. recuſ. 1674. Ib. fol.

41. MDCXIII. in Epiſt. Hanov. 16. Mart. ad Senatum Norimberg. data ſcribit: *Ich habe aber noch ein ander Werck unter Handen, darinnen ich demonſtrative und ordine methodico, eines jeden Standts Freyheiten, Herkommen und Unterdruckung*, ad limam judicii & veritatis, *ohne alle Affection auf das allerkürtzeſt als es immer ſeyn mag, eigenthümlich aus denen* actis Imperii *und bewährten Monumenten vollkommlich beſchreibe und deducire.*

42. *Roderici* Epiſcopi Zamorenſis Speculum omnium Statuum orbis terrarum. Hanoviæ 1613. 4. editore Goldaſto.

43. *Politiſche Reichs-Händel* Francof. 1614. fol.

44. *Politica Imperialia* ſive Diſcurſus Politici, Acta Publica, Tractatus generales. Libris XXXI. Francof. 1614. fol.

45. *Politica Helvetica* fol. absque anni Notatione inter editos referuntur Catal. Bibl. Gold. p. 39.

46. *Politica Gallica* (absque anni notatione) edita dicit Id. Cat. l. cit.

47. *Politica Belgica* eum meditatum eſſe docent Epiſt. MSSCC.

48. 49. Hanoviæ MDCXIV. 31. Oct. ad Senatum & Conſſ. Brunsuicenſ. ſcribit, ſe eorum cauſam eſſe acturum, petitque Acta neceſſaria. Eodem & Magdeburgo conſuluit, ut docet MS. & memini me apud Strauchium (*) aliosve citatum vidiſſe: M. G. *kurtzen Bericht von denen Freyheiten der Stadt Magdeburg.*

(*) Diſſert. Exoteric. 1. in fin. *Lipen.* Reipubl. voc. *Magdeb. Hahn* da cœnobio Bergenſi.

50. Vota Aulica ſuper Illuſtriſſima Ducum Saxon. controverſia de Jure præcedentiæ in dignitate & ſucceſſione, auctoribus Illuſtribus ſacri Conſiſtorii Aſſeſſoribus, Dn. Matthæo Wackero à Wackenfels & Joh. Rodolpho Hegenmullero. Acceſſit Tr.

 de Ma-

de Majoratu & Prærogativa Senioris Principis in familiis Regiis, Electoralibus & Illuſtribus. Item Diſcurſus de Jure Repræſentationis in primogenitura Imperii Germanici in eadem cauſa ſcripti. Francofurti 1619. 4. Secunda hæc editio eſt operis Goldaſti de Majoratu, cui nihil acceſſit præter vota Wackeri & Hegenmulleri, antea enim illo gaudebat titulo: Melchioris Goldaſti Senior, ſive de Majoratu Libri III. &c. Hiſce acceſſit Diſcurſus de Jure repræſentationis in primogenitura Imp. Germanici, emendatus & auctior factus. Francfordiæ 1615. 4. (*)

(*) De hoc opere ita judicat in MSS. *Schurtzfleiſchius: Goldaſti liber de Majoratu egregius & multa eruditione refertus eſt.* Illuſtriſſ. *Ludewig* in MSSCC. ad Stryck. Jus Feud. cap. 15. quæſt. 34. *Legi hic poſſunt ſcripta magnorum JCtorum Goldaſti & Engelbrechti - Poſſideo praeterea Engelbrechti Notas MSS, in quibus reſpondet Goldaſto.* Schneider. Conſiliar. quondam Vinarienſ. Halæ 8. Febr. 1616. MSC. multa taxat in opere Goldaſti, inprimis quod terras familiæ Erneſtinæ diſertis verbis in opere ſuo Feudum novum ſtatuat, quo nihil magis noxium proferri potuerit.

51. *De translatione Imp.* à Græcis ad Francos Hanov. 1615. 4. (*)

(*) Struv. Bibliothec. Hiſt. p. 150. hunc librum excitat., verum ego vehementer dubito, an non hic potius error Dn. Struvio obrepſerit ex Opere Flacii Monarchiæ inſerto.

52. Paradoxon *de honore Medicorum* ad V. Cl. Hermannum Conerdingium, in quo præceptum Jeſu Sirachi apodicticè explicatur, & obiter quoque de honore Theologorum ac JCtorum diſſeritur; Item Digeſta Regia ſ. Conſultationes Imperiales de SS. Euchariſtia, collecta ex corpore Juris Civilis Romanorum, Legibus veterum Germanorum, Capitularibus Francorum &c. auctore Melchiore Goldaſto Haiminsfeld. Francofurti ad Mœnum MDCXVI. & titulo mutato MDCXX. 4.

53. Leges Germanicas Commentario diligenti ſe illuſtrare aggreſſum Cluverio indicat. (*) Idipſum quoque noverat Mauritius, qui tamen ſedulo inquirens, ne reliquiarum quidem Notitiam acquirere potuit. (**)

(*) *Winckelmann Heſſiſ. Chron.* p. V. p. 552.
(**) Diſſ. de Receſſibus. Princ.

54. Labores in cauſa Schaumburgica contra Danum, quorum ipſe mentionem habet in Dedicat. Collect. Conſil. Bohem. idem etiam Cubachius 16. Maji 1618. indicat, qui opus, cui titulus *Comes Holſatus*, ſe vidiſſe perhibet.

55. *Catholicon Rei Monetariæ*, ſive Leges Monarchicæ & generales de rebus pecuniariis & Nummariis ab Orbe condito ad annum Chriſti MDCXX. in certum ordinem redactæ, & ſuis titulis diſtinctæ. Acceſſit Chronologia omnium auctorum, qui de re monetaria Tractatus inſtituerunt, inde à Nativitate Chriſti uſque ad an. MDCXX. Francofurti MDCXX. 4. & denuo MDCLXII. 4. Acceſſere Collectanea Monetaria, ex Documentis & MSSCC. variis deſumpta. Syllabus auctorum in nova Editione continuatus eſt uſq; ad an. MDCXXIV. ut adeo hoc anno videatur Goldaſtus hunc librum ſecunda vice edidiſſe. Inſeruit totum Opuſculum Davides *Thomanus ab Hagelſtein* Actis Publicis Monetariis à ſe editis Auguſtæ Vindelicor. 1692. fol. Volumine II. no. 1.

56. *Schreiben Herrn Goldaſts von Heiminsfeld, an Hn. Syvert von Pogewiſch, in welchem er demſelben ſein Bedencken über der Proteſtirenden Unbefugnis wieder den Kayſer und die antrohende Krieges-Gefahr in dem Niederſächſiſchen Cräyße und derſelben ſorglichen Ausſchlag vertraulich entdeckt* de an. 1622. *Lünigs Europ. Staats*-Conſilia Tom. II. Num. 2.

57. Mechioris Goldaſti Commentarii de regni Bohemiæ incorporatarumque Provinciarum Juribus ac Privilegiis, necnon de hæreditaria ſucceſſione Regiæ Bohemorum familiæ in libros VI. diviſi, & inde à prima Origine diligentiſſime & accuratiſſime deducti, cum Animadverſionibus Stranskii, Balbini, aliorumque. Accedunt (1) Goldaſti Commentatio de officio Electoris Bohemiæ Jureque in Conventibus S. R. I. Electorum, (2) Appendix Documentorum cum Supplemento. (3) Collectio Variorum Conſiliorum de Jure & ſucceſſione hereditaria Sereniſſimæ familiæ Auſtriacæ in Hungaria & Bohemia, cum variis fœderibus mutuæ defenſionis, Decretis, Reſcriptis Imperatorum ac Regum. (4) Stranskius de Republ. Bojema &c. cura atque ſtudio Joh. Herm. Schminckii, qui notas & locupletiſſimum Indicem adjecit. Tomis II. Francof. 1619. fol. (*)

(*) Prodierat antea hæc Collectio quatenus Goldaſtum concernit, tribus faſciculis in 4. Francof. 1627. cumque haberi ferme antiqua Editio amplius non poſſet, Dn. *Schminckius* Conſil. Caſſell. Celeberr. de Publici Juris Cultoribus nova hac Editione optime eſt meritus.

58. *Jacobi VLEFELDII* Domini in Vlefeldsholm Legatio Moſcouitica ſive Hodœporicon Ruthenicum opera Melchioris Goldaſti. Francof. MDCXXVII.

59. *Practicarum Obſervationum* ac ſententiarum in utroque Jure frequentium ac receptarum Notabilia atque ſingularia &c. &c. cum præfat. Melchioris Goldaſti Haiminsfeldii. Francof. ad Mœn. 1629. fol.

60. MDCXXX.

60. MDCXXX. lite inter Archi-Epiſc. & civitatem Trevirenſem gliſcente, quin noſtri aliquæ fuerint partes conſulendo deducendoque, certo auctore teneo.
61. Ex Bibliotheca Bremenſi poſt fata ejus prodiit: *Melchior Goldaſtens rechtliches Bedencken von Confiſcation derer Zauberer- und Hexen-Güther. Bremen* 1661. 4.
62. *Notæ ad Eginhartum* ineditæ cum aliis & Celeb. Schminckii prodierunt Trajecti ad Rhen. 1701. 4. quas nunc ampliores eum tenere, mihi relatum eſt.
63. *Annotatio Academiarum & Gymnaſiorum Illuſtrium per Germaniam* auctore Goldaſto. 4. Extitit MS. in Bibliotheca ejus teſte Catal. p.38.
64. *Collectanea pro Civili Concordia reparanda* ad Rempubl. Francofurtenſem 4. Itidem in Bibliotheca ejus MSC. extiterunt ſecund. Catal. p.38.
65. *Annotatio Conſuetudinum, Statutorum, Ordinationum & Reformationum* localium per Germaniam Collectore Goldaſto. 4. MSC. poſt mortem ejus inventa. Ibid.
66. Quam *ſtupenda ejus diligentiae monumenta* ſervet hodie Bibliotheca Bremenſis, & Diecmannus, (*) & Gerhardus *van Maſtricht* (**) eloquuntur; Male tamen Viri Eruditiſſimi vaſta *in Petronium Collectanea* inter libros ejus exſtantia ipſi tribuunt, cum potius ſint Lotichii Francofurtenſis Medici, cujus manu deſcripta, nomenve inſcripta, Francofurti ea ſervat Bibliotheca Illuſtris Z. C. ab Uffenbach.

(*) Ad Gloſſar. Rhabani p. 101.
(**) Epiſt. ad Struv. Introduct. in Hiſtor. Litterar. c. 4. §. 17. p. 156. ſeq.

§. XLIV.

Hucusque libri Viri quos nobis noſſe contigit, cum autem amicis abundarit, non abs re erit, de *Epiſtolis* ejus & aliorum ad eum heic aliquid profari. Et has quidem magnam partem invenire datur in libello cui titulus: *Virorum Clarorum & Doctorum ad Melchiorem Goldaſtum Epiſtolæ, ex Bibl. Henrici Guntheri Thulemarii.* Francofurti & Spiræ 1688. 4. Codex enim hic ſiſtit Epiſtolas, ab anno MDXCVIII. ad annum uſque MDCXI. ad eum à doctis miſſas, non exiguæ frugis. Verum vitiis ſcatet editio, adeo ut difficulter quandoque ſenſus eruatur, præterea ordo temporis, quem Editor ſervare voluit, præſertim circa finem ita miſere ſervatus eſt, ut rectius id factum optemus. Prius jam obſervavit ante me B. *Tenzelius in Monatlichen Unterred.* 1689. pag. 408. ſeqq. ubi de eis latius diſſeritur. Verum ne hujus negligentiæ crimen in Thulemarium incumberet, purgavit is ſe Tenzelio, ab amico cum typographo ſe inſcio communicatas, atque à ſe novam adornari Editionem dictitans. l. c. 1690. pag. 497. Sed abiit ad plures Thulemarius antequam promiſſis ſtare poſſet, utut poſtmodum ejus Collectio nonnullis Hortlederianis, Ritterſhuſianis, Barthianis, &c. auctior facta fuerit, narrante eod. 1694. pag. 510. Quam vero Thulemarius neglexit continuationem, eam nec alii ſuſcipere voluerunt, licet Id. Tenzel 1692. p. 971. Continuationem, atque ut ex penu Meibomii nepotis, ad avum & ab eo ſcriptis litteris, ut & in Bibliotheca Bremenſi delitescentibus quis hac in re uteretur, optaſſet. Sed plerisque deerant ſane ſubſidia, cum nec in Bibliotheca Bremenſi, nec alibi ejusmodi litteras exſtare 1694. pag. 510. monuerit ipſe Tenzelius. Quicquid vero de Continuatione ſit, ſuperſunt tamen nonnullæ, etenim præter eas quas Winckelmann *vom Urſprung der Thüringer* libello inſeruit, hinc inde extant; Servat earum nonnihil præſtantiſſima Bibliotheca Uffenbachiana, Hortlederianæ & Goldaſtinæ mutuæ ſunt penes Illuſtrem Zollmannum Jenæ, Guelpherbyti in Bibliotheca quædam aſſervantur, mihi ipſi quoque earum numerus eſt, de quibus forte alias plura.

§. XLV.

Ipſius Goldaſti contra litteratum parum lucem vidit, niſi quod ſparſim & aliud agendo extruſum eſt. Sic apud Winckelmannum (1) Fiſcherum, (2) inter Gudianas in Appendice, (3) in Appendice Epiſtolarum Richteri, (4) apud Mart. Mageгum, (5) nonnullæ leguntur. Manuſcriptas vero ejusmodi Epiſtolas ſervant Illuſtris Uffenbachi apud nos penus, Illuſtris Zollmanni Bibliotheca lectiſſima Jenæ, Dn. D. Liebknechtius Giſſæ, Dn. de Ludevvig Halæ, aliique talium induſtrii Scrutatores. Dolendum autem inprimis eſt, eam Epiſtolarum Goldaſti Autographarum Collectionem, quam penes Io. Chriſtian. Itterum Francofurti quondam vidit B. Io.

Burcardus Maius, incertum quorſum locorum evaſiſſe, cum eam Francofurti, omni licet adhibita induſtria nuſquam deprehendere licuerit.

(1) *Heſſ. Chron.* p. 552.
(2) p. 226. Vitæ Gerhardi Theologi Jen. 8.
(3) Epiſt. 153. 154. p. m. 229. & 239.
(4) à p. 553. usque ad p. 561.
(5) in fronte Advocat. Armatæ.
(6) Juvat ipſum audire in Addit. ad Morhof. de conſcribendis Epiſtolis p. 59. hæc ediſſerentem: *Quamvis autem Epiſtolarum ipſius Goldaſti nulla usque huc fuerint excuſa, latent tamen paſſim apud eruditos illarum non pauca; meque olim apud Jo. Chriſtian. Itterum Archi-Grammateum Francofurtenſem ad Mœnum integrum Epiſtolarum ab ipſomet Goldaſto ad Illuſtres & doctos Viros ſcriptarum Volumen, manu auctoris exaratum perluſtraſſe memini, digniſſimum profecto, quod omnium Eruditorum volveretur manibus.*

§. XLVI.

Dicendorum nunc unicum reſtat, Bibliotheca nimirum, quam uti ipſe & ſumptuoſiſſimam & ſplendidiſſimam collegerat, ita meretur ſane, ut non plane negligatur. Teſtatur autem de ejus ſplendore ſatis, qui in patria mea prodiit Catalogus hoc titulo:

Bibliotheca Goldaſtiana, ſive Librorum excuſorum & MSSCCtorum omnium ac ſingulorum à Nobiliſſimo & Conſultiſſimo Viro Dn. Melchiore Goldaſto ab Haimensfeld, Juris Publici Cultore Clariſſimo, & tam Electoris Trevirenſis, Principis Haſſiaci, Comitisq; Schaumburgenſis, quam aliorum Dynaſtarum Conſiliario emerito relictorum, Catalogus Claſſicus, ſecundum materiarum & facultatum ſeriem digeſtus & publicatus per heredes Schleichianos. Francof. 1641. 4to.

Inprimis copiam MSCtorum mirari ſubiit, atque inter ea XVIII. Volumina Spiſſa in fol., Materiem Juri Publico univerſali Germaniæ & particulari cujusque ferme ejus provinciæ præbentia, quæ tamen quorſum evaſerint, me fugit. Id dubio caret, hodie Bibliothecam Bremæ aſſervari, nonnulla etiam ejus Holmiam translata dicit *Tentzel Monatliche Unterr. d.* Contin. 1704. p. 453. an vero integra Bibliotheca ibi ſervetur, an tantum pars alii judicent, meum id non eſt, cum ſpectem

F I N E M.

HISTO-

HISTORIARUM ALAMANNICARUM
PARS I.

Complectens res in Alamannia geſtas ab A. N. C. Iↄc. uſque ad An. MCCL.

VERSUS NOTKERI BALBULI DE ALAMANNIA, EX LIBRIS EJUS DE VITA S. GALLI;

Dura viris, & dura fide, duriſſima glebâ.

VERSUS HARTMANNI MONACHI S. GALLI DE EADEM, QUI INTER VET. MEMBR. SUPERIORI SUBJICIUNTUR;

Dura fuit quondam, ſed nunc eſt mollis ut unda:
Exceptaque fide, quam corda fatetur & ore.

DE AUCTORIBUS ET EORUM SCRIPTIS.

HEPIDANNUS COENOBITA S. GALLI.

DE hoc nihil à me apud alios lectum. Virum non indoctum fuiſſe, vel breves iſti annales teſtantur, in quibus, quæ ſoluta oratione narrat, effinxit ad phraſin veterum hiſtoricorum, & vel in Saluſtio non indiligentem, annus ML. fidem facit. Exſtat apud me ejusdem *Computus Eccleſiaſticus* eadem brevitate concinnatus. An vero ille ſit, qui juſſu Udalrici Abbatis vitam Wiboradæ inſtituit, apud me inexploratum eſt, & fere inclinor, ut negem. Diſconveniunt enim tempora & ſtylus. Ille, quem annos in membrana ſua adſcripſiſſet MLXXXVII. morte tamen (quomodo mihi perſuadeo) præventus in MLXII. ſubſtitit. Iſte vero in præfatione ad Udalricum Abbatem teſtatur, ſe ab anno demum MLXXII. ad ſcribendum vitam illam acceſſiſſe. Quo indubie annales hoſce perduxiſſet, ſi auctor eorum atque pater exiſteret. Jam ſtylus & genus dicendi quam alienum ſit ab eo, quod in vita, nemo eſt, qui utrumque legerit, qui non ſtatim dicturus ſit, toto cœlo diſtare. Fuerint ergo duo Hepidanni qui eodem tempore vixerint, ſicut duo fuere Ratperti, duo Hartmanni, duo eod. tempore Ekkehardi, duo Notkeri, &c. de quibus partim hic, alio partim loco à me dicetur.

RATPERTUS TURINGENSIS MONACHUS S. GALLI.

ILluſtri & generoſa familia natus in pago Tigurino, quæ media ætate Thuregienſis appellari cœpit, & natalibus Salomone, Notkero, atque Hartmanno Comitum filiis, Ekkehardo teſte, nihil inferior. Præceptoribus uſus eſt Marcello & Iſone ſcholarum in Monaſterio Magiſtris. Scripſit & Epigrammata quædam, quæ edita ſunt ab Henrico Caniſio, inter quæ celebratur hymnus Eccleſiaſticus, *Ardua ſpes* mundi. Præterea *Litaniarum* libellum. Apud Thuregienſes natum Vadianus & Stumpſius tradunt. Vitam ejus deſcribit Ekkehardus junior in Notkero c. 21. & Ekkehardus minimus in vita Notkeri. Hujus hiſtoriæ ſex habuimus ſcripta exemplaria: duo ex Monaſterio S. Galli, duo ex Bibliotheca Bartholomæi Schobingeri IC. & item duo ex noſtra. Fuit & alius Ratpertus ſuperioris nepos, Monachus, & ipſe doctus adæque quàm nobilis. Quem in Dialogis ſuis de Vita S. Galli loquentem inducit Notkerus Balbulus. Nec dubito, quin horum ſcripta confundantur, & ſuperiori Ratperto attribuantur carmina, quæ hujus ſint. Teſtimonia veterum hæc ſunt.

Ekkehardus junior præloquio ſuorum caſuum; *Scripſerat ante nos Ratpertus, homo doctiſſimus, & ipſe codicillum ſimilis materiæ à S. Gallo & Othmaro uſque ad ſeipſum &c.*

Burkhardus in caſuum præloquio; *Laudabile & ſatis huic loco uſitatum eſſet, ſi veteres ſcriptores noſtri de ſimili materia imitati fuiſſent Hartmannum, qui priorem librum de caſibus fecerat: & Ratpertum, hominem doctiſſimum, qui eundem uſque ad ſua tempora librum auxerat.*

Ekkehardus minimus Decanus in Vita Notkeri c. 21. *Scripſerat idem homo beatus librum de caſibus Monaſterii incipiens à temporibus B. Columbani, uſque ad Salomonem Epiſcopum, & Abbatem noſtrum. Dictaverat etiam Litanias, quas Eccleſia canit per totum orbem in diebus rogationum, præter alia plura, quæ fecerat.*

Conradus Faharienſis cap. 3. *Ratpertum, Tutlionem, quorum in divinis officiis ſolemnia ſatis recitant carmina.*

EKKEHARDUS JUNIOR MONACHUS S. GALLI.

QUinque legimus Ekkehardos in Monaſterio S. floruiſſe, nobilitate & eruditione claros. Quos, quia nonnulli confundunt, diligenter atque ordine diſcriminabimus, ſimul etiam, qua ætate vixerint, quid & ubi ſcripſerint indicatur. Et primus quidem fuit

Ekkehardus, quem Seniorem cognominant, Decanus, nobili Jonſuuiliorum familia apud Alamannos natus, vir eruditus & prudens, ſummæque apud omnes auctoritatis, ſcripſit præter varia epigrammata, quæ hinc inde leguntur, ſequentias: *Prompta mente canamus, ſummum præconem Chriſti, qui benedici cupitis, à ſolis occaſu.* De S. Afra Antiphonas, ut reliquias ejus mereretur, Luitoldo Epiſcopo Auguſtano & ſequentiam dictavit, & hymnum: *O Martyr æterni patris*, antiphonam *Ambulans Jeſus*, *Adoremus glorioſiſſimum.* Hæc Ekkehardus in caſibus c. 9. Puer adhuc carmine compoſuit *vitam Waltharii Manufortis*, quam poſt ibi, quia mendi & barbarie, quippe à puero perſcripta, ſcatebat, Ekkehardus ille junior Aribonis Archiepiſcopi mandatu Magontiæ correxit & emendavit. Ex relatione S. Kebæ incluſæ ſcribere cœpit *vitam & paſſionem S. Wiboradæ Martyris*, ſed morte præventus non abſolvit, ut auctor eſt Hepidannus junior. Feciſſe præterea videtur librum, quem inſolenti titulo *Lydium Carolomannum* præſcripſit, quo de in gloſſis annotavimus. Moritur An. D. 977. ut legitur in Annalibus Hepidanni, non ut Stumpfius ſcribit anno 966. Teſtimonia veterum hæc ſunt:

Hepidannus anno 977. *Otto Imp. Auguſtus, & Purchardus Dux, & Udalricus Epiſcopus*, & *nepos ejus Adelberto, & Udalricus Comes, & Ekkehardus Monachus iſto anno de hoc ſeculo receſſerunt.*

Hepidannus junior in Vita Sanct. Wiboradæ: *Tempore, quo venerabilis Cralo congregationem S. Galli rexit, fuit in ea quidam frater nomine Ekkehardus, vir totus ex ſapientia virtutibusque factus, &c.*

Tiuſburgius in Ephemeridibus Auguſto *XVI. KAL. obiit Ekkehardus Decanus, de Enkinfurt quod habet Ger. Alarrarius.*

Stumpfius Chronic. lib. 2. cap. 5. *Craloh ward durch Tyranney von männiglichen verhaſt, und kam in ſolchen Unfall, daß er an Leib und Gemüth abnam, ſo viel, daß man ihm ſeinen Dechan Egkarten, vom Geſchlecht von Jonſchwyl zugab, ein geſchickten Mann, der gab männiglichen Red und Antwort von deß Abts wegen; und ward alſo ſein Pfläger biß auf Zukunfft K. Othen, ohn welches Bewilligung und Vorwiſſen die Mönch der Abtey halben keine Enderung fürnemmen bedörffend.*

Idem lib. 5. cap. 5. *Abt Ulrich regiſirt fünff Jahr, und verließ das Leben am* 12. Febr. Ann. Dom. 996. *in welchem Jahr der alte und vermärte Mönch Eckhardus verſchied.*

Alter Ekkehardus, qui Minor vel Junior & Palatinus nuncupatus, Senioris ex ſorore nepos, vir eruditus & acutus, Latinæ Græcæque linguæ (quod illo ſeculo perraturn in Alamannia) non ignarus. Præfuit primum ſcholæ utrique Clauſtrali (quam vocant) & Canonicæ, id eſt, Interiori & Exteriori, & cum magna quidem laude. Demum Portarii Clauſtralis officio præfectus, invitus licet, conceſſit in Ottonum Aulas, ſatagente Haduuiga Sueviæ Duce, cujus ille Præceptor fuerat in arcibus Dwielanis, evocante Imperatore. Quo ubi pervenit, illico à Cæſare in ſenatum legitur, eique fit à conſiliis ſecretis, Capellanus, & Ottonis junioris pædagogus. Scripſit præter varia epigrammata, quæ circumferuntur, ſequentiam de S. Deſiderio, *Summis conatibus*, & ſequentiam *Diei.* Excepit acta colloquii habiti inter Ottones, patrem & filium de electione Notkeri Abbatis S. Galli. Notas ſcribendi apprime peritus Ottonis Imper. commodus exſtitit Capellanus & Secretarius. Moritur An. Dom. 966. Fallit enim Stumpfius, qui ſeniorem Ekkehardum in eum annum produxit. De illo Herimannus Contractus anno 990. *Udalricus Abbas, & Eggehardus Magiſter doctus in Cœnobio S. Galli obiit.*

Tertius Ekkehardus, qui & ipſe Minor dictus ab hiſtorico Ekkehardo, reſpectu videlicet ſuperioris, cujus fuit conſobrinus: Senioris vero itidem ſimiliter ex ſorore altera nepos vir, ut Ekkehard. ille ſcribit, idonee litteratus, Diaconus primo, poſt Decanus & ipſe. Quid ediderit, nuſquam exprimitur à ſcriptoribus Monaſterii. Scripſiſſe tamen, quum & ſcholis præfuerit, & ab Hadwige Sueviæ Duce, cui ab Ekkehardo Palatino fuerat commendatus, ad ſcribendum ſtimulatus, mihi nullum fit dubium.

Quartus Ekkehardus, qui & ipſe Junior cognominatur, tum in manuſcriptis, tum à Burckardo, auctor eſt hujus libri *de Caſibus Monaſterii.* Moguntiæ conſtitutus juſſu Aribonis Archiepiſcopi, cujus utebatur familiaritate, *vitam Waltharii Manufortis*,

tis, quam Ekkehatdus ſenior puer etiam, ut ſupra memoratum, pueriliter conſcripſerat, emendavit & elimavit. Ejuſdem togatu compoſuit *Benedictum librum* carmine, quem ante hos annos monaſterio S. Galli dedicavimus. Mandatu item Imperatricis ibidem commorans deſcripſit Pſalterium in linguam Barbaricam, ideſt, Germanicam, à Notkero Labeone Phyſico traductum, in privatos oimirum Imperatricis uſus. Quod opus nunc io noſtra manu eſt. Vita defungitur ſub Notkero Abbate, cui ſucceſſit Udalricus I. An. Dom. 1071. ſub Henrico IV. Impetatore.

Burckhardus præloquio Caſuum: *Ekkehardum quoque juniorem, qui à Salomone incipiens uſque ad Notpertum, ſe ſingula dicere velle prohibitus eſt, ſed in Notkero finivit. Siue autem morte præventus hoc, quod in exordio libri ſui ſe dicturum promiſit, non perfecit, aut ſi perfectum poſtea perditum ſit, nos neſcimus.*

Cunradus Fabarienſis prohemio: *Antiquorum geſta patrum, ſicut in libro, qui de Caſibus monaſterii ſuccincte & compendioſe ſcriptus, non humili ſtylo legentibus patere potuit.*

Quintus Ekkehardus, quem Minimum appello, Decanus Monaſterii S. Galli, ſcriptor eſt vitæ B. Notkeri, ut io II. parte à nobis demonſtrabitut.

BURCKHARDUS MONACHUS S. GALLI.

NUllum vetus exemplar, quibus uſi ſumus (habuimus autem quatuor: duo ex Bibliotheca Bartholomæi Schobingeri IC. ſanctiſſimæ memoriæ viri, altera ex noſtra) hunc auctorem agnoſcit, ſed in calce Ekkehardi hæc tantum verba leguntur: Finit Ekkehardus Jonior, incipit aliud Præloquium de Caſibus. Io uno tamen Joachimi Vadiani manu adſcriptum erat, incipit Burckhardus, ex vetuſtiori ne exemplari, an alio aliquo ſcriptore, non habeo compertum. Illud ſcio, maximæ fidei ſummæque diligeotiæ virum fuiſſe, qui oihil temere vel dicere vel ſcribere ſolitus erat. Ejus ergo fidem oon ſequi, mihi religio maxima fuit. Cap. 4. teſtatur, ſe in Italia fuiſſe. Cap. 5. Dietpaldi geſta ait didiciſſe ex ſenibus, qui ipſum noverit. Mortuus autem Diepaldus An. Dom. 1034. Cap. 10. teſtatur, ſe rerum ab Udalrico Tegerfeldio geſtarum αὐτόπτην & oculatum arbitrum exſtitiſſe. Fuit is Abbas Friderico Barbaroſſa imperante An. D. 1166. Heinricus vero Klingius, ſub quo ſcriptor iſte claruit An. Dom. 1204. & auctor librum.

CVNRADVS DE FABARIA, PRESBYTER S. OTHMARI.

VIxit circa An. Dom. 1240. in Fabarienſi monaſterio outricatus, in Eccleſia S. Othmari, quæ in monaſterio D. Galli, Presbyter Canooicus. Scripſit præter librum *de Caſibus Monaſterii Catalogum quoque Abbatum, qui præfuerunt monaſterio S. Galli.* An quid præterea, necdum reſcire potuimus. Cap. 8. ita de ſe ipſe ſcribit: *Ego, qui hæc ſcripſi, Cunradus Presbyter S. Othmari dictus de Fabaria, &c.* Stumpfius Chron. li. 1. c. 6. *das ſchreibt Herr Conrad von Pfäuers, der ein Leyenprieſter S. Othmars-Kirchen geweſen iſt, &c.* Ejus, ut & ſuperiorum, meminere præter Vadianum & Stumpfium; Tſchudus quoque, Bullingerus, Keſsleius, Munſterus, Falco, & Myconius, in Chronicis.

BERTHOLDVS MONACHVS S. GALLI.

DEſcripſit ætatis ſuæ Abbates, natus ſub Udalrico Tegerfeldio, denatus ſub Ruomone Ramſtainio, an. Dom. quaſi 1281.

JOACHIMVS VADIANVS COS. SANCTGALLENSIS.

VIt doctiſſimus ſimul & prudentiſſ. Medicinæ Doctor & Profeſſor quondam in Academia Vienneoſi, Theologus, Juriſconſ. Philoſophus, Orator, Poeta, Hiſtoricus incomparabilis, ſcripſit in omni diſciplinatum genere libros eruditiſſimos, ex quibus alii ſunt vulgati, pars io privatorum ſcrmiis tioeis & blattis pulchrum præbent pabulum. Obiit aote annos 50. Ejus vitam deſcripſit Iohanoes Keſslerus Sanctgallenſis, quæ io Bibliotheca Reipub. S. Galli aſſervatur.

TIVFBVRGIVS MONACHVS S. GALLI.

QUin auctor ſit Ephemeridum, quas ex variis hinc inde anniverſariorum libris collegit, nullus ambigo. Et fidem facit ipſe M.S. cod, in quo legitur: *Iſte liber eſt S. Galli, & Dominus in Tiufburg ſcripſit iſtum librum, anno Domini M. CC. LXX. II.*

IOHANNES GEORGIUS TIBIANUS.

NUperus eſt ſcriptor ac recens, cujus Panegyricon, qoia brevi manu plurimæ Alamanniæ loca & eleganter comprehendit, ea re viſum adjuogere. Tantum de hujus partis ſcriptoribus.

HEPIDANNI COENOBITÆ S. GALLI

ANNALES BREVES RERUM IN ALAMANNIA GESTARUM.

ANNO DOMINI NOSTRI

Incipiunt.

DCCVIII. Hyemps dura. Gothefridus Dux mortuus eſt.

DCCX. Annus durus & deficiens fructus.

DCCXII. Aquæ inundaverunt valde.

DCCXIV. Pippinus major domus, defunctus eſt. Karolus filius in majore domatu ſuccedit cognomento Martellus.

DCCXV. Karolus Alamanniam rebellantem domat, Liutfrido Duce eorum ſuperato. Cujus filius Thietpaldus S. Pirminium pepulit.

DCCXVIII. Vaſtavit Karolus Saxoniam plaga magna.

DCCXX. Pugnavit Karolus contra Saxones.

Abbas noſter Othmarus ponitur anno.

DCCXXI. Ejecit Theuto Saracenos de Æquitania.

DCCXXI. Magna fertilitas.

DCCXXIV. Beatus Pirminius primo venit in Augiam à Gregorio II. in Germaniam miſſus, quemadmodum & Bonifacius ante Vuniſridus dictus, natione Anglus.

DCCXXV. Saraceni venerunt primitus.

DCCXXXI. Beatus Beda Presbyter obiit.

DCCXXXII. Karolus pugnavit contra Saracenos ad Pictavis die Sabbato.

DCCXXXVII. Karolus pugnavit contra Saracenos in Gotia in die Dominica.

DCCXL. Karolus mortuus.

DCCXLIII. Karlomannus & Pippinus in Saxonia. Iſte Karlomannus Alamanniam etiam afflixit.

DCCXLV. Karlomannus ivit ad Romam, & ob honorem Dei omiſſis ſæcularis pompæ deliciis comam capitis ſui depoſuit, & ſuo germano Pippino Regni gubernacula reliquit.

DCCXLVI. Sidonius Epiſcopus Conſtantienſis Eccleſiæ & Abbas Augiæ B. Othmarum in ſynodo de adulterio accuſatum damnavit, mox miſſum in exilium.

DCCXLIX. Pippinus in Saxonia.

DCCLI. Stephanus Papa in Franciam venit. Dominus Bonifacius Epiſcopus in prædicatione Phriſiam perrexit, vitam temporalem in martyrio finivit.

DCCLII. Sanctus Bonifacius Epiſcopus martyrio coronatur, & Dominus Pippinus per auctoritatem Stephani Romani Pontificis depoſito ac detonſo Rege Hildrico, qui à baptiſmo alio nomine vocitatus eſt Danihel, ex Præfecto Palatii Rex conſtitutus eſt, & cum exercitu Francorum Italiam ingreditur & receptis rebus S. Petri reverſus eſt ad ſedem ſuam.

DCCLIII. Franci iterum in Longobardiam cum exercitu.

DCCLIV. Papa Stephanus defunctus.

DCCLV. Venit organa in Franciam.

DCCLVI. Rex Pippinus Saxoniam ingreditur.

DCCLVIII. Rex Pippinus cum exercitu in Æquitaniam. Vvarinus & Ruodhardus beatum & ſanctum virum Othmarum multis injuriis affligebant: ipſe vero plenus dierum, plenus etiam ſanctitate meritorum de anguſtiis hujus vitæ eripitur, atque in inſula Rheni fluminis, quæ vocatur Stein, ſepultus eſt. Eo ipſo anno Iohannes Epiſcopus adminiſtrationem cœnobii noſtri per vim ſuſcepit.

DCCLIX. Pippinus iterum in Vuaſconiam uſque ad Limodiam civitatem.

DCCLX. Rex Pippinus iterum in Æquitaniam, Bitturicam conquiſivit.

DCCLXII. Hiems grandis & dura.

DCCLXIV. Pippinus conquiſivit Limodiam.

DCCLXV. Pippinus Toloſam perrexit.

DCCLXVI. Pippinus obiit VIIII. Kalend. Octobr.

DCCLXVII. Karolus & frater Karlomannus regnare cœperunt.

DCCLXVIII. Translatio S. Othmari Abbatis de inſula Rheni ad monaſterium S. Galli.

DCCLXIX. Karlomannus Rex obiit II. Non. Decembr.

DCCLXX. Franci in Saxonia cum Karolo Rege.

DCCLXXI. Karolus in Longobardia.

DCCLXXII. Paveia civitas conquiſita, & Rex Deſiderius & Anſa uxor ejus pariter exiliati ſunt ad Chorbeiam, & ibi Deſiderius in vigiliis & orationibus & jejuniis & multis bonis operibus permanſit uſque ad diem obitus ſui. Karolus pervenit ad Romam.

DCCLXXIII. Karolus in Saxonia.

DCCLXXIV. Karolus Rex in Italiam & inde in Saxoniam jam ſine bello.

DCCLXXVI.

DCCLXXVI. Karolus Rex in Hiſpaniam, & Saxones in Franciam.

DCCLXXVIII. Franci in Saxonia ſine bello. Fames magna & mortaliras in Francia. Rautpertus Abba conſtituitur.

DCCLXXIX. Karolus in Saxoniam, deinde ad Romam, Rautpertus moritur. Vualdo Abbas conſtituitur.

DCCLXXX. Karolus reverſus eſt de Roma, Pippino baptizaro.

DCCLXXXI. Rex Karolus cum Francis ad Lippiam abſque bello: & poſtea Saxones mentiti ſunt, & quoſdam de Francis oeciderunt: & iterum Franci ſuper Saxones. Vualdo moritur. Vuerdo Abbas conſtituitur.

DCCLXXXII. Karolus Rex iterum in Saxonia cæde facta terram devaſtavit.

DCCLXXXIII. Karolus Rex ad Lippiam tranſivit Rhenum, & devaſtavit Saxones.

DCCLXXXIII. Rex Karolus Merſpurg reſedit, & Saxones in pace conquiſivit.

DCCLXXXIV. Karolus Romam venit, deinde ad S. Benedicti monaſterium, & ad Capuam: & cruees in veſtibus apparuerunt.

DCCLXXXV. Karolus de Roma veniens ad Paveiam, & exinde duxit Langobardos & exiliavit eos in Francia, & reſedit Vnormaciam, & exinde perrexit per Alamanniam in fines Bauuariorum, & ibi Dux Daſſilo reddidit ei ipſam patriam, & dedit ei filium ſuum Theodonem obſidem.

DCCLXXXIX. Karolus Rex Regnum Hunorum vaſtat.

DCCXC. Rex Karolus Regeneſpurg reſedit: & Pippinus comam capitis depoſuit, & quidam de Francis oceiſi ſunt, & ſuſpenſi propter eonſilium quod feeerunt ſuper Karolum.

DCCXCI. Wilhelmus pugnavit eum Saraeenis ad Narbonam, & perdidit ibi multos homines, & occidit unum Regem ex ipſis cum multitudine Saracenorum.

DCCXCII. Karolus iterum in Saxoniam, & ipſi Saxones venerunt obviam illi, & promiſerunt fidelitatem, & poſtea mentiti ſunt.

DCCXCIII. Iterum Rex Karolus cum magno exercitu Franchorum in Saxonia terram devaſtavit, & ipſos conquiſivit, & inde adduxit obſides LXX. & reverſus eſt cum pace. Vuandali conquiſiti ſunt, & Zotanus Dux de Pannonia venit ad Karolum Regem ad Aquaſgrani, & ſeipſum dedit & patriam, quam habebat, & ipſe baptizatus eſt, & omnes, qui cum eo venerant, & reverſus eſt cum pace & honore in patriam ſuam.

DCCXCIV. Karolus Rex in Saxoniam cum magno exercitu terram devaſtavit, & cum præda magna reverſus eſt ad propria.

DCCXCVII. Iterum Karolus in Saxoniam venit, terram devaſtavit, & cum pace reverſus eſt in Franeiam ad aquas: & Iterum cum exercitu in Saxoniam cum omnimoda domo ſua, & reſedit ibi hibernum totum.

DCCXCVIII. Karolus Rex in Saxoniam, & eonquiſivit illos, & exinde adduxit obſides innumerabiles, & reverſus eſt cum pace.

DCCXCIX. Kerolth occiditur.

DCCC.

Octingenteſimus I. Karolus Imperator factus & magnus eognominatus.

DCCCII. Heito Epiſcopus in conſilio Karoli clarus habetur.

DCCCX. Heito Epiſeopus ſuper mare tranſivit.

DCCCXI. Vuerdo Abba obiit: Vuolfleoz Abba conſtituitur.

DCCCXIII. Karolus Imperator obiit. Ann. I. Ludoviei Imperatoris.

DCCCXV. Cozpertus Abba conſtituitur.

DCCCXVIII. Sedulius Scottùs clarus habetur.

DCCCXX. Heigo Epiſcopus in Augia militat.

DCCCXXIII. Vuetinus Monaehus de Augia obiit.

DCCCXXIX. Initium baſilleæ S. Gall. & translatio S. Otbmari de eadem eccleſia in baſilieam S. Petri Apoſtoli. Unde verſus Notkeri Balbuli:

> Juſtitiæ Gozbertus heros fratris Winihardi 1. ama-us.
> Artibus eximiis faſces portantibus omnes
> Pauperibus monaehis lapidum calciſque & harenæ
> Ut quondam largus fecitque Siſinnius almus.

HANC STRUXIT ECCLESIAM.

DCCCXXXIII. Dedicatio baſilicæ S. Galli.

DCCCXXXVI. Bernwicus Abba conſtituitur.

DCCCXL. Ludovicus Imperator obiit, & eclypſis ſolis facta eſt III. NON. Maj. inter octavam & nonam horam.

DCCCXLI. Bellum trium fratrum. Chrimaldus Abba efficitur.

DCCCXLII. Diviſio regni inchoata.

DCCCXLIII. Pax facta inter illos.

DCCCXLIX. Terræmotus. Vualahfredus Abbas Augenſis obiit. Ille vir litteratus vitas ſanctorum Galli & Othmari ad petitionem Gozperti Abbatis compilavit eleganter.

DCCCLX. Hiems magna, & mortalitas animantium.

DCCCLXI. Fames validiſſima. Megintatus heremita martyrizatus eſt.

DCCCLXIII. Gens Hunorum Chriſtianitatis nomen aggreſſa eſt.

DCCCLXIV. Translatio S. Othmari de ecclefia S. Petri io baſilicam S. Galli.

DCCCLXVII. Terræmotus & nimia ſuperfluitas imbrium.

DCCCLXVIII. Stella Cometis. Fames validiſſima & mortalitas hominum & animantium.

DCCCLXXI. Yſo magiſter obiit. PRID. ID. MAI.

DCCCLXXII. Grimaldus Abba obiit, & Harthmuotus ei ſucceſſit, cui & hoc epithaphion poſuit.

Hic manet interius divinæ legis amator,
Grimoldus humilis templum hoc qui condere juſſit.

DCCCLXXVI. Ludovicus Pius Rex Germaniæ obiit. Volo cecidit.

DCCCLXXVII. Karolus ſecundus Imperator cœpit regnare.

DCCCLXXIX. Papa Iohannes in Franciam venit.

DCCCLXXXII. Karolus Imperator à Iohanne Papa benedicitur.

DCCCLXXXIII. Karolus Imperator gubernacula regni Francorum ſuſcepit.

DCCCLXXXIV. Ex petitiooe Harthmuoti Abbatis Pernhardus in locum illius conſtituitur.

DCCCLXXXIX. Karolus Imperator à regno diſpoſitus eſt, & obiit in octava Theophaniæ eodem anno: & Arnolfus in regnum elevatur, in cujus temporibus Agareni in iſtas regiones primitus venetunt.

DCCCCXCI. Salomon Abba efficitur.

DCCCXCII. Ipſe Epiſcopali honore coronatur. Radeſpona igne cremata eſt.

DCCCXCIII. Arnolf, contra Maravenſes pergebat, & Agare nos ubi recluſi erant dimiſit.

DCCCXCVII. Arnolfus efficitur Imperator.

DCCCXCIX. Agareni Italiam intraverunt, & Langobardos bello vicerunt.

DCCCC. Arnolfus Imperator obiit. Ludovicus filius ejus in regnum elevatur adhuc puerulus. Norici cum Agarenis pugnaverunt, & partem ex eis occiderunt.

DCCCCI. Tuuentibolch Rex à ſuis interficitur.

DCCCCII. Agareni à Bajoariis ad prandium vocati, ubi Rex eorum Chuſſol occiſus eſt, & alii quam plurimi cum eo. Terræmotus per loca,

DCCCCIV. Salomon Epiſcopus reſidet cellam ſuam in Turgovia.

DCCCCVI. Adalbertus decus Franchorum occiditur.

CCCCVIII. Bajoariorum omnis exercitus ab Agarenis occiditur. Adelberto Epiſcopus Auguſtenſis cum magno apparatu & multi donis venit ad monaſterium S. Galli.

DCCCCIX. Agareni in Alamanniam.

DCCCCX. Adelberto Epiſcopus obiit. Agareni cum Alamannis & Francis pugnaverunt, eoſque vicerunt, & Norici partem ex eis occiderunt.

DCCCCXI. Stella Cometis apparuit. Ludowicus Rex filius Arnolfi Regis obiit, & Domnus Chuonradus regnum acceſſit.

DCCCCXII. Chuonradus Rex in feſtivitate S. Stephani ad veſperum venit ad monaſterium S. Galli. Eodem anno Notkerus magiſter obiit.

DCCCCXIII. In Purificatione S. Mariæ tranſacta feſtivitate ad veſperum, grande miraculum cootigit, ut ſtellæ miro modo uſque ad mediam noctem inter ſe volitarent. Eodem anno nix immanis cadens ID. APR. ebdomadam Paſchæ perduravit. Hatho Archiepiſcopus obiit, & Orthpetus Epiſcopus occiditur. Agareni Alamanniam intraverunt. Erchanger & Pertholt frater ejus, & Vodalrichus Comes auxiliante illis nepote eorum Arnolfo optimo Duce Bajoariorum, totum exercitum eorum juxta Ine fluvium penitus occiderunt, niſi XXX. viros.

DCCCCXIIII. Salomon Epiſcopus captus eſt.

DCCCCXVI. Erchanter & frater ejus Peretholt & Liuhfrid capti & occiſi ſunt. Uuiberat excluſa eſt.

DCCCCXVIII. Chunradus Rex obiit ante natale Domini. Heioricus Saxo Rex electus eſt.

DCCCCXVIIII. Salomon Epiſcopus obiit in vigilia Epiphaoiæ Ruodolfus Rex & Purchardus Dux Alamannorum pngnaverunt ad Vuintertura, & Rex ſuperatus eſt.

DCCCCXX. Rachilt in nativo S. Mariæ incluſa eſt.

DCCCCXXI. Harthmannus Abba effectus eſt.

DCCCCXXII. Ruodolfus Rex filiam Purchardi Ducis accepit.

DCCCCXXIV. Engilbertus Abba efficitur.

DCCCCXXV. Purchardus Dux in Italia dolo occiditur. Agareni monaſterium S. Galli invaſerunt. Vniberat martyrizata eſt. Engilbertus Abba ab Henrico Rege Abbatiam ſuam ſuſcepit.

DCCCCXXXIII. Thieto Abba efficitur, V. Kal. Nov. II. feria.

DCCCCXXXIV. Notingus Epiſcopus, & Engilbertus Abba, & Moyſes Decanus obierunt. Aluvicus Abba efficitur in Augia.

DCCCCXXXV. Chuonradus Epiſcopus efficitur.

DCCCCXXXVI. Iſta juventus mortua eſt. Heinricus Rex obiit: Otto filius ejus ſucceſſit ei in regnum.

DCCCCXXXVII. Monaſterium S. Galli concrematum eſt, VI. Kal. Maj. in IV. feria, & Arnolfus Dux Bavariorum defunctus eſt.

DCCCCXXXIX. Eclypſis Solis facta eſt circa horam tertiam diei, XIV. Kal. Auguſt. in IV. anno Ottonis Regis in VI. feria, luna XXVIIII. Eodem die in Regione Galliciæ innumerabilis exercitus Saracenorum à quadam Regina nomine Tota penitus extinctus eſt, niſi Rex illarum & quadraginta VIIII. viri cum eo. Eodem anno Eberhardus Dux Franchorum occiſus eſt, & Kiſalbertus Dux Choldhariorum in Rheno vitam finivit.

DCCCCXL. Annus durus & deficiens fructus.

DCCCCXLI. Signum mirabile apparuit in cœlo, & mortalitas houm fuit.

DCCCCXLII. Thieto abbatiam ſuam dereliquit, & Gralo frater ejus uterinus ei ſucceſſit, II. Kal. Jun. III. feria.

DCCCCXLIII. Omnis Agarenorum exercitus à Bajoariis occiſus eſt.

DCCCCXLIV. Terræ motus factus eſt III. feria Paſchæ circa pullorum cantum, XVI. Kal. Maj. Eodem anno æſtas omnis verſa eſt in pluviam.

DCCCCXLV. Nix magna IDUS. Mar. cadens.

DCCCCXLVI. Rachilth recluſa defuncta eſt.

DCCCCXLIII. Lintaugia concremata eſt Non. Junii. Eodem anno Luitolfus Deo carus & omnibus ſanctis, filius Ottonis Regis, cum Heremanno Duce venit primitus ad monaſterium S. Galli in feſtivitate ipſius.

DCCCCXLVIIII. Vualdo Curienſis Epiſcopus, & Herimannus Dux Alamannorum obierunt.

DCCCCLI. Otto Rex Italiam cepit.

DCCCCLII. Kerhilt VI. Kal. Junii, in die Aſcenſionis Domini ſacro velamine induta eſt, & in natali S. Mariæ incluſa. Eodem anno duo tonitrua maxima facta ſunt monaſterio ſine læſione.

DCCCCLIII. Diſcordia exorta eſt inter Ottonem & filium ejus Liutolfum Ducem Alamannorum. Eodem Anno Abba ſuſcepit regimen monaſterii Sanct. Galli, & rexit illud annum I. & menſes II. & ebdomadam I.

DCCCCLIV. Adalbero filius Pertoldi, & Arnolfus filius Arnolfi Ducis occiſi ſunt, & Fridericus Archiepiſcopus Magontienſis, & (heu proh dolor) Anno Abba obierunt.

DCCCCLV. Otto Rex cum Agarenis pugnabat in feſtivitate Sanct. Laurentii, eoſque Deo auxiliante devicit, & erat numerus illorum centum millia, & multi illorum comprehenſi ſunt, cum Rege eorum nomine Pulszi, & ſuſpenſi ſunt in patibulis. Et aliud bellum cum eis gerebatur à Poemanis, ubi comprehenſus eſt Rex illorum nomine Lele, extincto exercitu ejus. Eodem anno Otto Rex & filius ejus Luitolf in feſtivitate Sanct. Galli pugnaverunt cum Abatarenis & Vulcis & Cyripſanis & Toloſenis, & victoriam in eis ſumpſit, occiſo Duce illorum nomine Ztoignavo, & fecit illos tributarios. In ipſo anno Heinricus Dux Bajoariorum defunctus eſt.

DCCCCLVI. Luitolfus filius Regis Ottonis Italiam ingreditur. Ipſo vero anno cruces apparuerunt in albis veſtimentis.

DCCCCLVII. Liutolfus in Italia febre correptus (heu proh dolor) vitam præſentem finivit.

DCCCCLVIII. Aluvic Augenſis beatæ memoriæ Abba paralyſi morbo ægrotare cœpit.

DCCCCVIIII. Cralo venerabilis Abba vita diſceſſit. Cui ſucceſſit Purchardus vir nobilis ex antiquorum Regum proſapia ortus, ſapiens & pulcher & decorus aſpectu. Eodem anno Aluvicus Augenſis Abba defunctus eſt, & in ejus locum Ekkehardus eodem cœnobio, horto deliciarum, prælatus eſt.

DCCCCLX. Annus durus & in multis regionibus deficiens fructus, & multi fame perierunt.

DCCCCLXI. Perethrat ad cellam S. Georgii incluſa eſt.

DCCCCLXII. Otto Rex ſecundam profectionem in Italiam fecerat cum magno exercitu in menſe Auguſto.

DCCCCLXIIII. Ipſe à Papa Octaviano benedicitur in Purificatione S. Mariæ die Dominico.

DCCCCLXVII. Ruodman Abbas Augenſis nocturnus clauſtrum intravit & clandeſtinus, ut ſi quid reatui proximum indagare poſſet, publicaret, uti lupus caulas introit. Sed Ekkehardi monachi perſpicacia proditus, qui ei deprehenſo laternam anteferebat, multas venias petens vix ſine dedecore emiſſus eſt, atque ipſo machinante.

DCCCCLXVIII. Adventus & immiſſio octo

Epiſcoporum ac totidem Abbatum in monaſterium S. Galli ad examinandam vitam noſtram & regulæ obſervationem. Qui Deo dante optima teſtimonia daturos polliciti, fratresque facti caritative abierant.

DCCCCLXIX. Thietpertus Presbyter defunctus eſt.

DCCCCLXX. Hoc anno eclypſis Solis factus eſt XI. Kal. Jan. luna XXVIII. hora die III.

DCCCCLXXI. Turbo vehemens cum magna ædium & arborum ruina exortus eſt III. non. Aug.

DCCCCLXXIII. Hoc anno efficitur
Notkerus Abba benignus.
Monſtrua quindenas præcedens luna Kalendas.
Cum fore venturas præſignet menſe Theſeo.

DCCCCLXXVIII. Otto Imperator Auguſtus, & Purchardus Dux, & Vodalricus Epiſcopus, & nepos ejus Adelbero, & Vodalricus Comes, & Ekkehardus monachus iſto anno de hoc ſæculo receſſerunt.

Quis dederis partem, voluſti quam dare ſeptem,
Nec non octavam, ô Dee ſenct, tuam.

DCCCCLXXXI. Stella Cometis tempore autumni viſa eſt. Mox ſecuta eſt mors Abbatis Notkeri, & ejus quondam anteceſſoris Purchardi, & Notkeri medici.

DCCCCLXXXII. Ymmo Abbas ordinatus eſt. Orta eſt hoc anno gravis de regno contentio inter Ottonem Imperatorem & nepotem ejus Henricum Ducem Bajoariæ filium Heinrici.

DCCCCLXXXIV. Lotharius Rex Franchorum contentioſe agens adverſus Imperatorem Ottonem de finibus regni Aquiſgrani, tanquam ſedem regni patrum ſuorum invaſit. Terram quoque inter Moſellam & Rhenum, quæ erat in Ottonis imperio, affectare cœpit. Contra quem ſtatim Otto xxx. milia equitum in Franciam duxit, & hoſtiliter eam devaſtans famoſiſſimam fecit expeditionem.

DCCCCLXXXV. Kebehardus Epiſcopus efficitur.

DCCCCLXXXVI. Pertherat in clauſtro defuncta petit loca cœlo.
Hartker mox antrum poſt quam ſe damnat in ipſum.

DCCCCLXXXVIII. Otto Imperator non contentus finibus patris ſui, dum eſſet Romæ, egreſſus eſt occupare Campaniam, Lucaniam, Calabriam, Apuliam, & omnes ulteriores partes Italiæ uſque ad mare Siculum & portum Tarpidem. Qua cauſa Imperator Conſtantinopolitanus, ſub cujus erat hæc omnis terra imperio, primo per nuntios nequicquam eũ temptat revocare ab incepto: dein Saracenos ex Sicilia & aliis inſulis maris & finibus Africæ vel Ægypti adverſus eum conduxit in prœlium, cum quibus ille infeliciter dimicavit. Nam ad prandendum eos venire æſtimans, dum paucos in litore maris quaſi latrunculos conſpicit, parva manu aggreſſus eſt eos opprimere & circumfuſus infinita multitudine, quæ ſe nocte in montibus occuluit, omnibus in exercitu ſuo fugatis vel occiſis vel captis ipſe navigio vix ad caſtellum quoddam ſuorum evaſit. Ex captivis autem multos poſtea reverſos vidimus tam clericos quam laicos, quorum unus erat Vercellenſis Epiſcopus carcere diu maceratus apud Alexandriam:

DCCCCLXXXVIIII. Hoc anno Imperator cogitans ſe vindicare in eos, qui in Sicilia habitant, Saracenos, voluit arte Darii quondam Regis Perſarum, ponte navibus juncto, quemadmodum ille Græciam, ita & ipſe Siciliam intrare: ſed immatura morte præventus eſt & Romæ ſepultus. Pro quo regnavit filius ejus Otto tertius hoc vocabulo quartum ætatis annum agens, cum quo ſimul regnavit mater ejus Theophanu, quam ſibi pater ex nobilibus Græcorum ſuſcepit uxorem.

DCCCCXC. Hic bene maturo tranſit
pater ille ſub ævo,
Ad patriæ requiem hic obiit Ymmo diem.
Hunc merito noſtri vigilanter hebent memorari
Plura loca Galli ſtant monimenta cui.

DCCCCXCV. Stella Cometes apparuit clara in natale S. Laurentii.

DCCCCXCVI. Vodalricus Abbas vita diſceſſit, & Gerhardus ei ſubrogatur, atque Ekkehardus monachus defungitur.

DCCCCXCVII. Faillanus Scotus beatæ memoriæ de hoc ſæculo migravit, & Theophanu Imperatrix nonu anno viduitatis ſuæ defuncta eſt cum multis regni ſui nobilibus.

M. Milleſimus.

MI. Heinricus Dux Bajoariorum, filius Heinrici, defunctus eſt, cui mortem civile bellum præceſſit multorum interitu nobilium Bajoariorum. Hoc Anno Ruodolfus in Burgundia, qui patri Chuonrado ſucceſſit in regnum, quondam ſuorum hæreditate paterna privare conatus, bello laceſſitus eſt ab eis: ubi ipſe regulus licet copioſum haberet exercitum, facile tamen victus & fugatus eſt. Notabilis annus etiam ſiccitate aeris nimia, multis pecoribus, multis quoque mortalibus ſiti extinctis. Tantum enim ſiccabantur cuncta Europæ flumina, ut pene nullum non eſſet vadoſum. Inter hæc Saxones & Sclavi, qui dicuntur Vueletabi, mutua ſe cæde & incendio mactan-

mactantes totam Germaniam inter Dannbium & Oceanum ſitam quam maxime inquietabant.

MIIII. Menſe Februario ſtella Cometes viſa eſt, & non longe à Sole recedens paucis diebus circa ortum diei apparuit.

MV. Intonat arce poli, noſtri jaculantur ab igne.

Nemo tamen læſus laus tibi Chriſte Deus.

MVI. Kerhardus Abbas diem obiit.

MVII. Purchardus noſtras Dominus commiſit habenas,

Quippe viro jam tunc ſibimet per cuncta parato.

MVIII. Otto Imperator Romæ ſine hærede defunctus eſt, cui ſucceſſit Heinricus de regio genere Dux quoque Bajoariorum tertius eo nomine: cum quo & Heremannus Dux Alamanniæ & Alſatiæ regnum ſorte dividere & parti aſpirare temptabat: ſed infecto negocio ultionem conatus in eos, qui in Strazpurch cum Rege ſenſerant adverſus ſe, irrupit civitatem & in direptionem dedit, peſſimo quoque exemplo ſacra profanavit, mox à rege ſubjugatus diem anni non replevit. Parvulus filius ejus conſobrinus Regis Dux populi ordinatus eſt.

MVIIII. Rex nova, dum Purchardh Gallo ſua tecta reſtaurat.

Ruſticus extremo de culmine per caput actus

Noſtris ſpectacu'um nimis addiderat miſerandum.

Sed poſtquam cecidit, caput allevat atque reſedit;

Mirum, ſurrexit Gallo integer & benedixit.

MV. Sabbata Spiritui Paſchæ ultima rite parata

Accepit ſolitus fratres poſt prandia ſomnus;

Muta fide ducta petiit penetralia noſtra,

Clam quoque de plebe nulli fas illa ſubire.

Pollet in his titulus Patrum ſtudiis operatus,

Gallus ibi requiem ſibi dixerat eſſe perennem,

Hic uti ſe quærat hanc viſibus ipſe docebat.

Acceſſit, patet ut docuit, cui plectra reſolvit.

MXI. Ecce fames, qua per ſæcla non ſævior illa.

MXII. Nova ſtella apparuit inſolitæ magnitudinis, aſpectu fulgurans, & oculos verberans non ſine terrore: Quæ mirum in modum aliquando contractior, aliquando diffuſior etiam extinguebatur interdum. Viſa eſt autem per tres menſes in intimis finibus Auſtri ultra omnia ſigna, quæ videntur in cœlo.

MXIII. Peſtilentia gravis, quæ ſubitanea morte populum late vaſtabat.

MXIIII. Cruda virens Deo Gethilth ſeniore ſub ævo,

Fungitur in clauſtris reſerans ergaſtula carnis.

MXVII. Hartker in melius mutatur (ut opto) recluſus.

Dexter in octava ſit bone Chriſte tua.

MXVIII. Dux puer en patribus apponitur hic Heremannus,

Signa capit tum res vir huicque ſororius Erneſt.

MXVIIII. Heinrich in Italiam, lecto quoque militem Romam

Ægre ſpectatus fertur Cæſarque creatur.

Compoſitis rebus, velut æſtimat, inde reverſus

Ipſius & terræ populi mox deficit à ſe,

Pars poſt Harthuuinum jam ſceptra diu temerantem.

* *

Inſolito more triſtes afſere Cometæ

Tempora longa quidem per loca non eadem,

Nunc medium mundi, nunc interiora ſub Auſtri,

Nunc ſe poſt gelidos occuluere polos:

Conſequiturque lues ſine nomine corpora perdens

Viſceribus fervens, inde fluore fluens.

MXX. Flendo peractorum Kotheline veterana dierum

Sponſi celſa ſubit, cui ſe vivam ſepelivit.

MXXI. Pœnitet & miſeret, dolet & piget, obſtupet, horret,

Sola ſine exemplo caſu mors facta ſiniſtro,

Mollem noſſe feras umquam ſilvis agitatas,

Mallem confractas pharetras qualcumque ſagittas

Quam male ſucciſam Ducis Erneſt flore juventam:

Ochibe dextram telum titubando regentem

Pro cervo noſtrum figere pacificum:

Sponte tua quamquam facinus haud feceris umquam

Sanguis amice Ducis, fide Comes lateris,

Pax Ducis atque pater placidæ quis pacis amator

Iſtum pacificis ad numerato tuis.

MXXVII. Hic quatitur totus terræ globus undique motus

Horrida ceu fiſſis portenta ſonant in abyſſis.

MXXVIII. Heinricus Imperator in gravi manu Apuliam ingreſſus à Beneventanis gratulantibus honorifice ac magnifice ſuſcipitur, Troiam, Capuam, Salernam, Neapolim urbes imperii ſui ad Græcos deficientes ad deditionem coegit: quarum Troia viribus fortiſſimis omnique bellico apparatu muniſſima longior mora notuſque victoriæ exſtitit. Tamen licet afflicta afflixerit, & in ſui defenſionem multos ſauciaverit plurimos interfecerit, tertio menſe poſtquam obſeſſa eſt & Imperatori manus dedit ſuique incolumitatem & gratiam victo-

 ris

ris dato fidei ſacramento promeruit, rebuſque compoſitis revertitur Capuanum Principem in cuſtodia ſecum abducens: ſed circa egreſſum Italiæ peſtilentia exercitum ejus affecit, & ex maxima parte abſumpſit, ut Romani Imperii corpus tot membrorum ſuorum deſtitutionem ſine miſeria, & dolore memorare non poſſit. Eodem anno æſtas horrenda tonitruis & coruſcationibus plus ſolito mortales exterrentibus: & impetus turbinis ab occidente intonans ædificia concuſſit, & arbores radicitus evulſit. Dominus Purcbardus Abbas elegantiſſimum ſanctæ Eccleſiæ ſpeculum, Ymmo & Purcharth bonæ induiis adoleſcens in ipſa expeditione interierunt. Notker noſtræ memoriæ hominum doctiſſimus & benigniſſimus. Heribeat & duo Ruadperti ſummæ innocentiæ viri, Teiterich, Liutolth, morbo late ſæviente interierunt. Ruodhardus etiam Conſtantienſis Epiſcopus obiit, eique Heimo ſucceſſit, & Thietpaldus Abbas efficitur.

MXXX. Benedictus Papa obiit. Heinricus Imperator obiit, & Chuonradus apud Magontiam in natali S. Mariæ in regnum conſecratur.

MXXXI. Sævæ contentionis fomes exarſit in ſacroſancto die Paſcali apud Vindelicam Auguſtam inter Chuonradum Regem & patruelem ejus Chuonradum, cui etiam Erneſt conſobrinus ejus Dux Alamanniæ & Welfhardus Comes poſtea confœderati, ſimul Regi rebellare ſunt auſi. Sed hoc temere inceptum DEO prohibente non habuit effectum.

MXXXII. Rex Chuonradus natalem Domini Aquisgrani celebravit, & circa vernum tempus Italiam ingreſſus eam ſibi pene totam cis Romam ſubjugavit, ſola Lucca ſibi reſiſtente cum Reginhero Marchione. Heimo Præſul Conſtantienſis defungitur, & eidem eccleſiæ Vuarmannus præficitur.

MXXXIII. Rex prædictus Romam perveniens à beato Papa Johanne in die ſancti Paſchæ Romanorum Imperator ordinatur, inde per Alamanniam revertens Ulmæ publicum conventum indixit, ibique Erneſtum Ducem, ſcilicet privignum ſuum, & Welfhardum Comitem, alioſque reos majeſtatis ſeſe dedentes ſuſcepit, ipſos per diverſa loca cuſtodiæ mancipandos deputavit. Caſtrum etiam, quod Chiburch dicitur, tribus menſibus obſeſſum, Vuerinhero Comite fruſtra diu repugnante, tandem ab ipſo Rege capitur. Giſela Imperatrix ſimul cum filio ſuo Heinrico monaſterium Sanct. Galli ingreſſa xeniis benigniſſime datis fraternitatem ibi eſt adepta.

MXXXIV. Idem Heinricus Imperatoris filius patre ſuo præſente in die ſanctiſſimo Paſchæ Aquiſgrani à Pilchrimo Coloniæ Archiepiſcopo unctus coronatur.

MXXXVI. Erneſt Dux Alamannorum vitrico ſuo Imperatori denuo rebellis effectus gratiam ſuam cum Ducatu amiſit, & Herimannus frater ejus matre ſua Imperatrice id precibus obtinente eundem Ducatum promeruit. Imperator vero Ungariam invaſit, eamque citima ex parte circa Fiſcam fluvium devaſtavit. Interim Erneſt quondam Dux cuidam caſtro, quod Falckenſtein dicitur, cum prædicto Vuerinhero milite ſuo inſedit, locaque vicina cum incolis non minima clade afflixit. Sed Comes quidam Manegolth dictus hac vice Imperatoris dolens cum eo prælium commiſit: in quo uterque illorum cecidit, aliique quamplurimi utrimque ſunt interfecti in octava Sanct. Laurentii.

MXXXVIII. Rege Ruodolfo defuncto, Voto filio ſororis ſuæ regnum Burgundionum, tanquam hæreditatem patrum ſuorum, valida manu affectavit, & aliqua municipia capta cuſtodiis ſuis munivit, Imperatore per idem tempus Pulanis Sclavis bello inſiſtente.

MXXXVIIII. Idem Imperator ſecum copiam militum ſere media hyeme in Burgundiam adduxit, caſtella Murtenain & Nuvenburch obſedit: ſed nimia vi algoris præditus infecto negotio rediit. Deinde vero proxima æſtate Votoni bellum intulit, urbes ejus rapina & incendio funditus evertit, ipſumque hac neceſſitate ad ſe ſupplicem venire coegit, deinceps emendationem quamvis ficte promittentem.

MXL. Vuarmannus Epiſcopus & venerabilis Abba Thietpaldus obierunt: quibus ſucceſſerunt Eberhardus Epiſcopus, & Abbas Nortpertus. Chuonradus Imperator iterum Burgundiam cum exercitu intravit, & omnia municipia cum civibus uſque ad Rodanum fluvium ſuæ ditioni ſubegit. Genevamque pervenit. Ibi vero ab Heriberto Mediolanenſi Archiepiſcopo cæteriſque Italiæ & Burgundiæ Principibus honorifice ſuſceptus in feſtivitate Sanct. Petri ad vincula coronatus producitur, & in regnum Burgundionum Rex eligitur.

MXLI. Fœdus validæ Conjurationis in Italia exoritur. Inferiores namque milites ſuperiorum iniqua dominatione plus ſolido oppreſſi, ſimul omnes illis reſiſtunt coadunati. Nec non etiam quidam ex ſervili conditione contra dominos ſuos proterva factione conſpirati ipſi ſibimet intra ſe judices jura ac leges conſtituunt, fas nefaſque confundunt. Contra quos ſedandos, Epiſcopus Mediolanenſis aliique ſenatores Italiæ inſurgentes conati ſunt eos à tanta inſolentia revocare, ſi poſſent: ſed nulla-

nullatenus eis volebant acquieſcere, donec ſcripto conceſſum eſt illis à Rege jus patrum ſuorum ioviolatum tenere.

MXLII. Chuonradus Imperator filio ſuo Henrico Gnut Regis Anglorum filiam matrimonio conjunxit, & Chuonrado patrueli ſuo Ducatum Adalberonis in Carentano, illo defecto, commiſit: ipſe vero collecto exercitu in Italiam incipiente hyeme proficiſcitur.

MXLIII. Idem Imperator natalem Domini Veronæ celebrata Mediolanum inde perrexit, ibi ab Archiepiſcopo & civibus ſuſceptus honorifice, quamvis (ut fertur) dicta fide, eumdem Epiſcopum iter progrediens ſecum Ticinum adduxit, & de improviſo captum quaſi reum majeſtatis Aquilegenſi Patriarchæ cuſtodiendum tradidit. Cui ille aſtuta fuga elapſus à Mediolanenſibus id ſerio triumphantibus gratanter in urbem eſt receptus. Imperator autem hoc in eos ulciſci cupiens Civitatem valida manu obſedit, & res Epiſcopii exercitu ad devaſtandum diſpertiit. Sed mirum & prius inuſitatum tunc temporis ibi accidit prodigium. Nam in die ſacro ſancto Pentecoſtes ſole exoriente viſa ſunt deſuper exercitum corruſcare fulgura, mugire tonitrua, civibus intra mœnia hæc omnino non ſentientibus. Fertur etiam equos & homines non paucos ibi à fulmine eſſe transfixos, quoſdam vero Dæmone arreptos. Bellum inter Cozelinum & Votonem committitur, in quo Voto victus interiit, ejuſque exercitus hac illacque diffugit.

MXLIIII. Uxor Heinrici Regis, & frater ejus Herimannus Dux Alamannicus obierunt, cujus Ducatum cum regno Burgundionum idem Rex à patre ſuo eodem anno percepit, ipſis ejuſdem regni Principibus cum juramentum ſibi fidem dantibus.

MXLV. Chuonradus Imperator diem obiit, & filius ejus Henricus regni gubernacula ſuſcepit.

MXLVI. Idem Rex monaſterium Sanct. Galli ingreditur, & in ipſo anno Boemanum Ducem Pezpremonem frenum imperii ſui pati recuſantem edomare aggreſſus in ipſa ſilva, per quam ad eum iter ſuum diſpoſuit, pleroſque de ſuis non infimos heu pro dolor perdidit. Nam Comes Vuerinherus cæteris auctor audendi factus, dum cum eis inſidiarum ante ſe ignarus ſaltum incaute iniit, inter anguſtas ſemitarum fauces ſimul devenere in locum ſibi nimis infauſtum, hoſtium autem fraudi ſatis accommodum. Ibi omnigenis telis eminus obruti moriebantur multi, quoniam illis denſitate ſaltus irretitis copia non erat contra feriendi vel manum conſerendi.

MXLVII. Rex prædictus *altum ſervans ſub corde dolorem*, veteri exercitui novum addidit, itemque Boemiam cautius quam antea intravit, urbesque expugnavit, oppida incendio conſumpſit, ad ultimum eundem Ducem filium ſuum ſibi dare obſidem coegit, ipſumque poſt ſe venire Radeſponam fecit. Eodem anno Petrus Rex Ungariorum à quodam Comite ſuo turpiter proprio regno expulſus ad ipſum Regem Heinricum deprecans auxilium confugit, cujus infortunium Rex piiſſimus quamvis prius ab eo læſus miſerans ſortem humanæ fragilitatis flevit, ipſi autem paternum ſolatium rebus & verbis exhibuit.

MXLVIII. Rex Heinricus aſſumpta ſecum copia militum Ungariam irruit, eamque ex maxima parte devaſtavit.

MXLVIIII. Notabilis annus nimia imbrium ſuperfluitate & fructuum terræ paucitate. Rex prædictus Petrum avito ſolio reſtituere cupiens ingentem claſſem ſummis viribus inſtruit, atque fortunam belli temperaturus iterum Pannoniam per Danubium intravit. Ingreſſus vero multa fortiter, multa feliciter egit, ipſumque adulterinum & ſuppoſiticium Regulam pecuniam injuſte poſſeſſam ſibi offerre compulſit, inſuper eum juramento ne fines regni ſui excederet conſtrinxit, rem tamen, ob quam venerat, credo Dei nutu præpeditus nondum perficiebat. Nam idem Petrus quamdiu regnavit in multis prævaricator extitit. Inde quidem remedians Ulmæ generale colloquium habuit, ac Conſtantiam tempore Synodi venit, ubi cum Epiſcopis quam plurimis cæteriſque regni optimatibus intrans conventum reſedit, & publicus cognitor omnium illic gerendorum fuit. In quarto autem die, qui vulgo Indulgentiæ dicitur, ipſe gradum cum Pontifice facundus orator aſcendit, & luculento ſermone populum ad pacem cohortari cœpit; ad ultimum vero ſententiam ſuam ita conclusit, ut cunctis ſibi obnoxiis ipſe dimitteret, omneſque, quæ illic aderant tum præcibus tum pro poteſtate id ipſum facere cogeret. Hoc igitur ſalubriter inibi inceptum dilatari præcepit per omne regnum ſuum, ac non longo poſt tempore omnibus rebus in pace compoſitis uxorem duxit filiam Wilhelmi Ducis Pictavienſis.

Giſela Imperatrix obiit.

ML. Fames valida. Item Rex prædictus contractis undique auxiliis tertio in Pannoniam proficiſcitur, cui cum infinita multitudine occurrit ille regulus adventu ſuo, ut videbatur, imperterritus, & cum probibere eum tranſcurſu cujuſdam fluminis poſſet, ex conſulto tranſire permiſit, ratus ſibi pugnã infra terminos regni ſibi faciliorẽ, & hoſtibus objectu fluminis fugam difficiliorẽ, ſed longe aliter quam ſperaverat, evenit. Deinique Princeps noſter ſtatuit cum illo quam primum confligere, ſuis virtutem verbis addere, melius eſſe dicens fortiter in bello

animam

animam ponere, quam ut vilia mancipia hoſtium ludibriis ſubjacere. Ipſe vero armatus, quo cæteris amplior eſſet animus, pro loco atque copiis acies inſtruit, datoque ſigno hoſtes invadit, ac velut quædam tempeſtas obviantia quæque proſternit. Nec mora, fit victor Chriſti favente clementia, nihilque cunctatus urbem aſcendit, ubi uxorem Regis & filios cum ingenti pecunia comprehendit, Petrum vero ſolio regni reſtituit, & re bene geſta in Saxoniam rediit.

ADDITIO ALTERIUS.

ANNO ab incarnatione Domini M C LXXX. regnante glorioſiſſimo Romanorum Imperatore Friderico, Comes Ruodolfus de Fulndorf, collecta maxima copia auri & argenti, Jeroſolimam petiit, & ſe perpetualiter ſancti Sepulchri ſervitio dicavit. Audiens vero benignisſimus Abbas Eccleſiæ Sanct. Galli, eundem Comitem, hujus loci videlicet Advocatum, de Mamoma iniquitatis per circumjacentia cœnobia ſibi amicos comparare, propter mutuam, quam ad invicem habebant, quondam amicitiam litteras ſibi direxit, & uti reliquias tranſmitteret obnixe rogavit. Ille autem petitioni ejus volens ſatisfacere, ad quoddam cœnobium perrexit, quod ad Sanctum Abraham nominatur, illicque decem marcas auri obtulit: deinde pro caritate reliquis petiit. Ille honorifice eum tractare volentes duxerunt eum ad altare publicum, quod in honorem Patriarcharum erat conſecratum, & altare aperientes devote ſibi reliquias Abrahæ & Iſaac & Jacob oſtenderunt, & quia horum reliquias ſupra modum petiit, licet renitendo tamen ei particulas ex ipſis dederunt. Comes vero, ſicut honeſtiſſime ſemper conſuevit agere, capſulam pretioſi operis comparavit, ac reliquias in illa ſub proprio ſigillo recondidit, & ſic ſigillata Abbati Sanct. Galli amantiſſimo Domino ſuo tranſmiſit. Ubicumque autem reliquiæ fuerint, uti illi teſtati ſunt, illic pax, & augmentum, & lenitas aeris ſemper erit. Hæ autem reliquiæ in altari Sanct. Galli cum reliquiis noſtris ſunt collocatæ. Ille autem locus, ubi hæ reliquiæ impetratæ ſunt, juxta Damaſcum eſt, in agro videlicet Damaſceno, ubi Adam creatus eſt.

FINIS.

RAT-

RATPERTI MONACHI S. GALLI

LIBER

DE ORIGINE ET DIVERSIS CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

CAPUT I.

De beatiſſimis Viris Columbano & Gallo.

POſtquam beatiſſimi Viri, ſanctus videlicet Abba Columbanus cum B. Gallo, reliquisque diſcipulis ſuis divinæ caritatis fervore ſuccenſi, relicta Hiberoia, parentibus ſpretis, prædiisque paternis, per maria diverſa Hiberniam tranſmearunt, & Gallias advenerunt, Sigibertum illius provinciæ Regem adierunt, qui, cognito eorum deſiderio, devotiſſima mente famulis Chriſti conceſſit, ut, ubicunque velleot, Dei ſervitio congruum ſibi locum eligerent, & ut illis placeret, incolerent: Se vero in cunctis neceſſitatibus fautorem illis eſſe promiſit, quod & copioſiſſime implevit. Ingreſſi igitur heremum, quæ Vogeſus nominatur, locum invenerunt, antiquitus cultum, ſed tunc vetuſtate collapſum, penitusque deſtructum, aquis tamen calidis ſpecioſum, nomine Luxovium. Protinus vero ibi cellulas conſtruentes felici vita, Chriſtoque amabili converſatione uſque ad tempora Sigiberti junioris, filii Hiltiberti, nepotis videlicet Sigiberti, perduraverunt, qui etiam beatiſſimam erga Sanctos habuit mentem. Sed Brunehildis, avia ipſius Sigiberti, uxor autem prior Sigiberti, plena Dæmonio, tenebrarum ſocia, lucis inimica, omnibus bonis contraria, non paſſa eſt, Sanctos in in illo conſiſtere regno, nec requievit, donec eos inde proturbaret. Qui relicta terra illa, ſpretaque Diaboli filia, ad Lotharium Regem pervenerunt, à quo benigniſſime ſuſcepti cum honore, ut cupiebant, ad Theodebertum Regem Auſtraſiorum ſunt perducti, à quo, accepta poteſtate, per Alamanniam locum eligendi aptum divinæ ſervituti Tuconiam advenerunt, quæ eſt ad caput laci Turicini, ubi cum conſiſtere vellent, populumque ab errore Dæmonum revocare (nam adhue idolis immolabant) Gallo idola vana confringente, & in lacum vicinum demergente, populus in iram converſus non ſine multo & ignomioioſo damno ſui generisque futuri, Sanctos exinde pepulerunt. Inde iter agentes pervenerunt ad caſtrum, quod Arbona nuncupatur juxta lacum Potamicum, ibique à Willimaro Presbytero honorifice ſuſcepti ſeptem dies continuos cum gaudio permanſerunt. Qui à Sanctis interrogatus, ſi ſciret locum in ſolitudine illorum propoſito congruum, oſtendit eis locum jocundiſſimum ad inhabitandum nomine Brigantium, ibique reperientes templum olim Chriſtianæ Religioni dedicatum, nunc autem Dæmonum imaginibus pollutum, mundando & conſecrando in priſtinum reſtituerunt ſtatum, atque pro ſtatuis, quas ejecerunt, S. Aureliæ reliquias ibidem collocaverunt. Cellulas vero ibidem conſtruentes, ibique degendo Chriſto ſervire volentes prohibiti ſunt à populo, cujus pars major adhuc erroribus diabolicis illudebatur. Indeque expulſus auctore Cunzone Duce S. Columbanus cum ſuis ad Agilolfum Regem Longobardorum perrexit, S. videlicet Gallo infirmitate detento in illis partibus derelicto, quem etiam ob laborem itineris putans S. Columbanus ægritudi-

nem ſimulare officium illi Altaris interdixit, dum ipſe Columbanus in hac vita manſiſſet. Hæc autem omnia quisquis plenius ſcire cupit, & quædam in hoc opuſculo ſequentia, à nobis verò ex aliqua parte contacta, *in libris actuum eorundem Sanctorum* pleniſſime digeſta reperiet. Nos vero, ut cœpimus, ex notis, quæ ſunt neceſſaria, pauca ex parte rangamus, & ad intacta citius Deo donante properemus. Igitur B. Gallus poſt felicis diſceſſum magiſtrum ſtudioſe cœpit inquirere locum in heremo, ex alia parte caſtri præfati Alpibus contiguo divinis famulatibus aptum, quem & inventum aquis planitieque jocundum, Duce quodam Willimari Presbyteri Diacono nomine Hiltibolt eum gratulatione ſuſcepit nnn minima, ipſumque locum jejuniis & orationibus conſecrando cellulam ibidem, in qua ipſe, & cum eo Domino ſervituti commanerent, celeriter ædificavit. Interea prædicti Ducis Cunzonis filiam, ſponſam videlicet Regis Sigeberti, ſpiritus malignus invaſit, quem cum Epiſcopi à Rege directi, quorum etiam credebat ſanctitati, ab ea expellere non potuiſſent, ſed etiam eum ignominia ab eo expulſi fuisſent, B. Gallus non prima, ſed jam ſecunda legatione atque humillima ſupplicatione ab eodem Duce ſuſcepta, locum, in quo puella vexabatur, Presbytero comitante devenit, hoſtemque malignum, oratione præmiſſa, à pervaſa domo imperioſa voce potenter ejecit, patrique puellam reddidit ſanam, ſtatimque ad dilectæ ſolitudinis cariorem redut aulam. Præfatus igitur Rex audiens puellam à paſſione tanta ſanatam, ſuis eam jubebat præſentari aſpectibus, quæ interrogata à Principe memorato de cauſa ſalvationis ſuæ ſanctum virum cum actibus ſuis & beneficiis circa ſe per illum exhibitis ordine pandit, adjiciens & rogans, ut ipſe eum ſuæ gratia pietatis dignaretur fovere. Quod Rex benigne ſuſcipiens, cujus heremi hoſpes extiterit inquiſivit, comperiensque narrante puella aliisque fidelibus viris, ex parte ad regiam poteſtatem, aliunde vero ad poſſeſſinnem nobilium virorum pertinere, heremum, in qua Sanctus commanebat cum ſuis, protinus partem Regiæ poteſtati cedentem præfato ſancto ſua auctoritate contradidit, & conſtituit, ut tàm ipſe, quàm poſteri ejus, ibidem ſcilicet ejus exemplo Domino ſervituri, locum præfatum cum circumjacentibus ſilvarum commodis per Regiam auctoritatem deinceps firmiſſime retinerent, & ut à nullo hoc in poſterum deſtrui valeret, propriæ auctoritatis firmisſima conſcriptione munire decrevit, quod ut bene cogitavit, optime perfecit. Cunzoni quoque Duci præcepit, ut cum omnibus eidem heremo vicinis neceſſitatibus S. Galli ſedulus ac ſtudioſus fautor exiſteret, & in ædificiis, & in qualibuscunque rebus illius indigeret ſolatio, quod & devote complevit. Qua auctoritate talique firmitatis conſcriptione locus iſte tutus ab adverſariis uſque ad tempora Pipini & Karoli permanſit, religioſos etiam viros, qui eundem Sanctum in ſua ſuſceperunt, ejusdemque heremi jus hæreditarium illi poteſtativa manu conceſſerunt, ſubter notate curavimus, quorum nomina hæc ſunt: Willibertus videlicet Presbyter, & Talto vir illuſtris, Tagoberti ſcilicet Regis Camerarius, & poſtea Comes ejusdem pagi, à quibus idem Sanctus, eum in corpore viveret, cum augmentatione hujus loci non parva maxima veneratione habitus eſt.

CAPUT II.

De S. Othmaro, primo Abbate.

AT poſtquam de corpore ſpiritum transmiſit ad aſtra, à ſucceſſoribus iſtorum locus iſte ob amorem Sancti ſimiliter augmentatus eſt uſque ad tempora Karoli. Takonis vero filius fuit Tietolt, cujus filius Pollo: Pollonis autem filius Waldpertus, qui genuit Waltrammum. Ipſe vero Walttammus locum iſtum in omnibus ob amorem S. Galli augere deſiderans, regularemque inibi vitam inſtituere cupiens, Othmarum ſanctum virum à Victore Rhetiæ Curienſis Comite impetravit, eique cellam præſatam cum omnibus ad eam pertinentibus commendavit, Abbatemque conſtituit, ut in *Vita ipſius* pleniſſime continetur. Poſtea vero tempore procedente, atque ſtatu monaſterii in melius proficiente, præfatus Waltrammus eundem Abbatem Othmarum Pipino Regi præſentavit, ipſique Regi monaſterium, quod adhuc hæreditario jure in ſua tenebat poteſtate, cum ipſo pariter Abbate contradidit, ea videlicet cauſa, ut ipſe Abbas, ejusque ſucceſſores idem monaſterium regia auctoritate retinentes nullius deinde violentia premerentur, ſed tantummodo Regum juſſionibus obedirent. Quod benivolus Princeps benigne ſuſcipiens ſtatim hujus cauſæ conſcriptionem fieri præcepit, ſcilicet ut Monachi ejusdem loci deinceps poteſtatem haberent Abbatem eligere, ſibi atque ſolis tantummodo Regibus ſubjacerent. Quam conſcriptionem ſuæ auctoritatis ſignaculo confirmavit, atque Abbatem ipſum in ſua remiſit, qui idem monaſterium per annos XL. feliciter rexit, Waltrammo prædicto XX. annis ſolatium illi præſtante. Poſtea vero ob quam cauſam, & quando, & qualiter idem Abbas à Warino & Ruad-

Ruadhardo exilio damnatus ad perpetuam ſit coronam perductus, in libris vitæ ipſius, qui ſcire deſiderat, pleniter digeſta reperiet. Poſthæc vero Sidonius Conſtantienſis præſul, qui & monaſterium, quod Avua * nominatur, in ſua poteſtate habebat, inſtigantibus præfatis Comitibus cœpit inquirere monaſterium noſtrum, & in poteſtatem Epiſcopatus redigere. Quibus, ut illi ſolatio eſſent, beneficia promiſit atque donavit, Warino videlicet Vina & Turinga & Engi: Raudhardo vero Antolvinga & Vzinhaha; Miloni autem advocato ipſius monaſterii, ut illi ſolatium ſubtraxiſſet, ſextam villam, quæ Heimbach nuncupatur, contradidit. Quamobrem præfatus Sidonius, quod nequiter cœpit, auxiliantibus iniquis Principibus, peſſime ad ſui, ut poſtea res docuit, damnationem perfecit, monaſteriumque ipſum in jus Epiſcopatus redegit. Igitur prædictus Epiſcopus fratres in monaſterio B. Galli multis injuriis ſemper afficiens, quodam die etiam majoribus, ibi ſi aliqui eſſent ſibi contrarii, afflicturus calumniis monaſterium turbolentus ingreditur, & cum ante confeſſionem S. Galli quaſi oraturus conſtitiſſet, quid in mente habuerit pœna corporis & illuvies ventris, ut *in vita S. Galli* ſcriptum eſt, manifeſtavit. Quo redundante ſupplicio ad Auvam perlatus de cloca corporis vitam exhalavit plenam miſeriis.

*al. Owa.

CAPUT III.

De Johanne Epiſcopo & Abbate.

POſt cujus obitum Johannes Monachus Augenſis Conſtantiæ Epiſcopus ordinatus amborum regimen ſuſcepit cœnobior. Qui tres nepotes ſuos educavit, quibus honorem ſuum in tribus illis locis ſitum poſt ſuum diſceſſum diſtribuere cogitavit. Quo agnito fratres utriusque cœnobii Epiſcopum pariter adierunt, rogantes, ut privilegia eis apud Principem acquireret ac poteſtatem eligendi Abbates: ſe vero, ſi hoc fieret, eosdem illius nepotes ſibi Abbates electuros polliciti ſunt. Quod ille conſenſit, ac ſe facturum promiſit. Tempore vero tranſacto, Karolus Rex cum Hildigarda conjuge ſua Romam profecturus Conſtantiam advenit. Tempus vero opportunum ſe inveniſſe exiſtimantes utriusque Monaſterii fratres pro prædicta neceſſitate principem adeunt, ejusque clementiam interpellant. Rex vero Epiſcopum, quid de hoc illi placeret, interrogavit, Epiſcopus autem æternæ beatitudinis gaudium illum exinde percepturum reſpondit, ſi talem & tantam ſecuritatem famulis Chriſti absque ulla perturbatione Domino ſerviendi concederet. Quod audiens Rex gaviſus eſt, & protinus utriusque cœnobii fratribus, S. Galli ſcilicet & Augenſis, firmiſſima auctoritate privilegium optatum contradidit, ac ſcriptæ emunitatis ad hæc eadem retinenda fieri præcepit, quæ ſignaculo ſuæ auctoritatis firmavit, conſtituens atque præcipiens, ut poſt mortem Epiſcopi Monachi prædictorum Monaſteriorum poteſtatem haberent ſibi eligendi Abbates, & ut nulli absque Regibus deinceps eſſent ſubjecti. Fratres igitur læti redierunt in ſua: Epiſcopus autem cartas utrorumque, quas Rex fieri præcepit, ſecum retinuit. Cum igitur idem Præſul finem ſibi præſentis vitæ cognoſceret imminere, aſſumpta Augenſium fratrum carta ad ipſum Monaſterium devenit: cartam autem fratrum de Monaſterio S. Galli in ſcriniis Conſtantienſis Eccleſiæ dereliquit, eo quod noluiſſent nepotem illius ſibi Abbatem, ſicut pridem promiſerant, eligere. Senſerant enim, cartam à Rege datam multum eſſe depravatam, & multo aliter, quam Rex juberet, & res eorum indigeret, eſſe conſcriptam. Idcirco nepotem illius ſibi Abbatem eligere neglexerant. Similiter autem & fratres alterius Monaſterii fecerunt. Poſtquam igitur præfatus Epiſcopus vita exceſſit, Augenſes quendam ſenem Presbyterum, & Monachum nomine Petrum ſibi elegerunt Abbatem cum conſilio Hildigardæ Reginæ, cujus etiam adminiculo res apud illos ita perſtitit, quia à Geraldo Comite germano prædictæ Reginæ locus ipſe maxime conſtitit & augebatur. Hic in fin. annotantur in 3. MSS. hæc verba: *Nota quod de Ratperto Abbate hic non fit mentio, qui ſecundum regulam & Chronicam poſt Johannem annum unum dicitur Abbatiam tenuiſſe immediate: ſed tantum mentio fit Waldonis Abbatis, cujus alibi in Chronica nulla fit mentio, ſed in regula.*

CAPUT IV.

De Waltone Abbate, & Eginone Epiſcopo Conſtantienſi.

POſt obitum Johannis Epiſcopi fratres noſtri Waltonem concœnobiotam, * virum ſapientem, ſibi Abbatem, Rege permittente, conſtituerunt. Sed non in finem res ita permanſit, ut in ſequentibus manifeſte declarabimus, quia poſt obitum Johannis Epiſcopi Eginn Epiſcopi Conſtantienſis jura ſuſcepit, qui mox omnia inſidiarum genera circa monaſterium noſtrum exercere non metuens, ſicuti Sidonius S. Othmarum; ita & iſte Waltonem perſequi cœpit Abbatem, quatinus iterum perverſo more anteceſſorum ſuorum Epiſcopatui ſubjiceret monaſterium. Hujus igitur rei gratia optimatibus Regis prædia & pecunias contulit infinitas, illosque ad conſenſum ſuum provocans *muneribusque*, ut ſcriptum eſt, *etiam ſapientium obtutus excæcans*, quod nequiter cœpit illorum adminiculo peſ-

* *al. concambitam.*

peſſime complevit, iterumque monaſterium non æqui obſervatione Epiſcopio ſubjici fecit. Karolus vero Serenus Auguſtus cum voluiſſet prædictum Abbatem cum Epiſcopo pacificare, eo videlicet pacto, ut Epiſcopi præcepto obediens Abbatis locum in monaſterio ageret, præfatus Waldo non valens diutius præſens intueri tantam defectionem ſuorum, tale fertur Regi dediſſe reſponſum: Cum enim, inquit, ſemel manus * veſtræ dominationis ingreſſus tantæ celſitudinis merui dominio ſublimari, nequaquam poſthæc, dum horum trium digitorum vigorem integrum teneo (nam ſcriptor erat eximius) vilioris perſonæ manibus me ſubdere decrevi. Itaque cum conſenſu ipſius Imperatoris ad vicinum monaſterium, quod Avua nominatur, ibidem commoraturus devenit, ut poſtea Abbas electus atque ordinatus ad ultimum monaſterium S. Dyoniſii ſuſcepit regendum.

* *al. manus.*

CAPUT V.
De Werdone Abbate.

PRædictus igitur Epiſcopus aſſumens quemdam Presbyterum forenſem nomine Werdonem, obtulit eum ad noſtrum monaſterium, ut Abbatem illum conſtituiſſet, ne ſi de Monachis eisdem aliquem ordinaſſet, res ab eo aliquatenus cedere videretur, quem tamen Monachi in tali habitu commanentem minime ſuſceperunt Abbatem. Quod cum ſenſiſſet idem Werdo, cum converſatione habitum mutavit, & tunc demum monachicis indutus veſtimentis ſuſceptus, atque, ut decreverat Epiſcopus, Abbas eſt ordinatus. Tum vero quodam perverſæ fidei pacto inter Epiſcopum & Abbatem contra Monachorum neceſſitates effecto, res noſtræ magis ac magis in deſolationem vergere cœperunt, cum hi, qui tutores eſſe debuerant, afflixiſſent, & nullus eſſet ex noſtris, qui eos prohibere potuiſſet. Habuerunt autem adhuc fratres monaſterii noſtri firmiſſimum emunitatis præceptum, quod beatæ memoriæ Domnus Pipinus Rex illis ſcribi juſſerat, propriaque manu firmatum contradiderat, in quo etiam multum confiſi ſunt, quod etiam idem Epiſcopus maximo ſtudio ſæpius inveſtigabat, ſed invenire non poterat. Ipſum quoque præceptum, quod ſuperius à Carolo Imperatore ſub Johanne Epiſcopo factum monſtravimus, adhuc in Conſtantiæ ſcriniis detentum à Monachis non recipiebatur, eo quod, ut ſuperius diximus, depravatum, atque contra Imperatoris præceptum, illorumque neceſſitatem fuiſſet conſcriptum. Contigit autem tempore quodam Wolfharium Remenſem Epiſcopum legatione à Domno Carolo ſibi injuncta juſtitias in Rhetia Curienſi faciendas ad ipſum pagum veniſſe, indeque reverſum ad noſtrum monaſterium deveniſſe, ibique, prout illis facultas erat, benigne ſuſceptus devoto ſervitio ſuſtentatus eſt. Quem cum non lateret calumnia & juſtitia, quas paſſi ſunt incolæ monaſterii noſtri, prædictum emunitatis præceptum ſibi oſtendere rogavit. Quod cum vidiſſet ac perlegiſſet, hortatus eſt eos, ut per aliquem fidum hominem eandem firmitatis cartam Domno Imperatori dirigerent: ſe vero res eorum notas Imperatori facturum, atque auxilium illis præbiturum promiſit. Cujus conſilio conſentientes cuidam vaſallo Imperatoris nomine Engilrammo, in cujus fide multum præſumebant, ipſam cartam, immo totius ſecuritatis ſpem commendaverunt: qui etiam in altario S. Galli juravit, ſe ipſam cartam Regi perlaturum, atque ipſis Monachis cautiſſime eſſe redditurum, quod, ſuadente Diabolo, aliter, quam promiſiſſet, effecit. Denique diſcedente eo de monaſterio, atque ſecum cartam portante, Epiſcopo res innotuit, qui protinus, directis illis muneribus non parvis, præfatam cartam, ſicut diu cupivit, accepit, atque in ſuam poteſtatem redegit. Statim vero cupiens penitus omnem ſpem ſecuritatis noſtris auferre, ad ipſum monaſterium venit, atque cautiſſima inveſtigatione perquiſivit, ſi alicubi aliquod exemplar ipſius cartæ inveniri potuiſſet. Quod cum nequaquam inveniſſet, quia omnino non erat, delatum eſt ei, quod Amalgarius Monachus & Diaconus eam exemplari tradere voluiſſet: cujus facti licet ille ſecurus eſſet, tamen nequaquam de hoc aliter apud Epiſcopum ſe potuit excuſare, niſi in altario S. Galli eum juramento firmaret, nec ſe eam ullo modo habere ſcriptam, nec in aliquo loco ſcire eſſe conſcriptam. Tunc demum Epiſcopus ſecurus ſuæ voluntatis effectus rediit in ſua, atque monachis noſtris, qui ſecum ſoliti erant commorati, quaſi ob aliam cauſam à ſe foras transmiſſis, ſæpe memoratam cartam ignibus tradidit, atque in favillam redegit, ut poſtea res nobis innotuit. Temporibus vero tranſactis, Egino Epiſcopus finem vitæ præſentis accepit, an. ab incarnatione Dom. DCCCXIII. anno autem imperii Caroli ſereniſſimi Auguſti XLVI. poſt cujus obitum Epiſcopatum Conſtantienſis eccleſiæ adeptus eſt Wolfleoz monaſterii S. Galli * cœnobiota.

* *al. cœnobita.*

CAPUT VI.
De Cotzperto Abbate, & Wolfleoz Epiſcopo Conſtantienſi.

ABbate vero Werdone poſtea vitam finiente, Cotzpertus ejusdem congregationis monachus à fratribus eſt Abba electus & ordinatus, vir ſtatura procerus, ſapientia quoque morumque dignitate præcipuus, anno ab incarnatione Domini DCCCXVI. anno autem Imperii Hludo-

vvici

vvici Imperatoris, filii præfati Caroli Auguſti, tertio. Cum igitur Wolfleoz Epiſcopus more anteceſſorum ſuorum etiam cauſas monaſterii ſuæ ſubjiceret ditioni, incolæ monaſterii, quaſi in proprio fratre & conſervo conſolationem in eo ſe habere poſſe confiſi ſunt. Ille verò non ſolum cæteris mitior non exiſtens aliqua in parte illis, de quibus venit, pepercit, ſed etiam in quantum potuit, more Roboam digitum ſuum dorſo anteceſſorum ſuorum erga ſibi ſubjectos groſſiorem exhibere tentavit, monachoſque, de quibus exivit, ceſſante piorum exemplo, affligere non deſtitit. Quæ omnia, quanta & qualia fuerint, non decet memoriæ tradere: tamen neceſſaria huic textui ſubnectimus, ſed & pauciſſima. Idem namque Epiſcopus, cum omnes monaſterii cauſas ſibi ubicunque vellet afferri juſſiſſet, nihilominus ad libitus ſuos ſæpius idem monaſterium inviſens, omnes ibidem miniſteriorum conſuetudines ad ſuos detorſerat voluptates: denique cellario cunctiſque ſimilibus monaſterii officinis laicales præfecit perſonas, ſibi forinſecus miniſtrare ſolitas, nulloſque eorum, qui ad hæc eadem miniſteria conſtituti fuerant, monachorum vel intrare, aut de his aliquatenus habuit poteſtatem tractare vel habere. Quare contigit, non ſolum alia neceſſaria, ſed etiam victum, ſupremum videlicet corporis ſuſtentaculum, omnino fratribus defeciſſe. Tanta igitur cauſa neceſſitatis Hludovvicum piiſſimum Imperatorem fratres de monaſterio S. Galli adierunt, ejuſque clementiam ſuæ miſeriæ ſolamen eſſe poſcebant. Epiſcopus quoque eodem tempore præſens aderat, coepiſcoporum confiſus ſolatio aliorumque familiarium Regis, quos omnes ſuæ partis ſciebat eſſe adminiculatores, monachorumque adverſarios: maximam tamen ſuæ pertinaciæ fiduciam habuit in quadam carta, quæ diabolicis machinationibus à quodam Diaboli miniſtro conſcripta, non ſolum idem monaſterium, ſed & alia loca non pauca falſiſſime cavebat ad Epiſcopii partes, quaſi hæreditario jure, pertinere: Monachi verò econtra nullam eo tempore ſuæ ſecuritatis cartam habuerunt, una ut prædiximus concremata, alia vero, ſicut etiam præfati ſumus, quam ſuſcipere ob aliquam cauſam monachi noluerunt, ab Epiſcopo detenta. Cum vero altercatio * inter Epiſcopum & Monachum oriretur, coram Principe Epiſcopus petiit, ut ſua carta coram Imperatore legeretur, & ſecundum eam res dijudicarentur. Ipſam autem, quam ſupra commemoravimus, mendis pleniſſimam præferre cogitavit: ſed divina pietas ſuis, quibus humana deerant ſolatia, ſuperna dignata eſt, intercedente S. Gallo, conferre ſubſidia. Denique Epiſcopus, cum de manibus proprii miniſtri ſuæ voluntatis ſe putaret accipere cartam, imò S. Galli famulos deſtruendos invidioſam decipulam, non eam, quam voluit, ſed proficuo nobis errore aliam cartam Imperatori, cunctiſque Principibus cauſæ penitus ignarus coram deſignavit, quam ab Imperatore Carolo ſub Johanne Epiſcopo nobis factam, ſed à noſtris anteceſſoribus ob alicujus infandæ additionis maculam non receptam ſupra memoravimus. Quam cum piiſſimus Imperator ſuſcepiſſet, ſigillumque ſui patris recognoſcendo intuitus eſſet, venerando deoſculatus eſt, circumque aſtantibus ſimiliter honoris cauſa deoſculandum contradidit: deinde traditur carta legenda. Cum verò audiſſet Epiſcopus, contra ſuum decretum cartæ procedere textum, protinus recuſavit iſtam aſſerens perverſam, aliamque cupiens ſuæ perverſitatis in præſentiam afferre ſcripturam. Quod benivolus Imperator non conſenſit, ſed tantæ auctoritatis firmitatem Monachis reſtituendo contradidit, ut liberi ad ſua redeuntes poteſtatem deinceps eligendi ſibi Abbates haberent, nullamque poteſtatem Epiſcopi abſque magiſterii cauſa ſpiritalis ſuper eos deinceps haberent, excepto quodam cenſu, quem de monaſterio ad Epiſcopatum perſolvi debere ſingulis annis, hoc eſt, unum equum, & unam unciam auri, ſupra memorata adulterata à Johanne carta aſſerebat. Inſuper etiam præfatus Princeps ad augmentum ſecuritatis eorum cartam emunitatis ſua auctoritate illis contradidit. Quibus peractis Monachi cum ſuo Abbate Gotzperto ad monaſterium rediere lætantes: Epiſcopo nihilominus ad ſua cum triſticia redeunte. Gotzpertus vero Abbas una cum ſuis ad monaſterium rediens omni ſtudio ſatagebat circa communem fratrum utilitatem omnem ſui laboris impendere ſolertiam, noſtræ in omnibus rebus congregationis ubicunque potuit commoda cumulando. Ad augmentum quoque noſtri monaſterii veteri destructa novam S. Galli cœpit ædificare baſilicam, quæ hodie rationabili proceræque magnitudinis ſtatura cernentibus apparet conſtructa, anno videlicet incarnationis Domini DCCCXXX. Hludovvici vero Imperatoris XVII. quam utique ſpacio ſeptem annorum ad plenum ædificando perduxit, annoque nono dedicationem ipſius baſilicæ perpetravit, convenientibus ad idem monaſterium Wolfleozo, ad cujus diœceſim pertinebat, Conſtantienſi Epiſcopo, unaque * Oadalricho Baſilienſi Epiſcopo: Erlebaldo quoque Augenſis monaſterii Abbate cum aliquantis ſuæ congregationis fratribus præſente manente, aliiſque Alamannorum Principibus, non paucis. Dedicatione igitur ipſius baſilicæ glorioſe cœpta, & non ſine ſignorum claritate honorifice peracta, poſtea præfatus Abba

* al. altricatio.

* al. Udalricum.

Gotz-

Gotzpertus in omnibus monaſterii noſtri utilitatibus ſine ceſſatione ſe ſtuduit exercere. Librorum enim, quorum maxima penuria in noſtro loco usque ad illius tempus extiterat, tantam copiam ille patravit, ut locus iſte ex eorum multiplicatione non parum excreſceret; qui quales, & quot fuerint, qui diligentius quæſierit, invenire poterit.

CAPUT VII.

De ſubſtitutione Bernvvici Abbatis.

TEmpore vero pro cedente idem Abbas, cum jam ætatis gravitatem corporisque infirmitatem non ſufficere crederet, ad inſtantium neceſſitatem negotiorum à Hludowico clementiſſimo Auguſto impetravit, ut Bernwicus Monachus noſter ſucceſſor illi exiſteret. Quod ſtatim, ut ille poſtulavit, effectum eſt. Ordinatus eſt verò Bernwicus Abbas, vivente Gotzperto, anno Incarnationis Domini DCCCXXXVII. Hludovici autem Imperatoris XXIIII. Poſthæc verò Hludowicus Imperator XII. Kalendas Julii de hac luce migravit, anno incarnationis Domini DCCCXL. Eodem etiam anno facta eſt ſolis eclipſis III. Nonas Maji in vigilia Aſcenſionis Domini. Poſt obitum vero Hludowici Imperatoris maxima diſcordia orta eſt inter filios illos Hlotarium, qui primus fuit ætate, & Hludovicum & Karolum. Itaque Hlotharius, cum eſſet ætate primus, potentia utique & multitudine populorum poſt ſe declinantium cæteros præcellebat. Cum igitur, ut diximus, maxima pars populorum Hlotharium ſequeretur, contigit & Bernwicum noſtrum Abbatem illius partis fuiſſe adminiculatorem. Nec minus interea Hludowicus Alamanniam penetrans ſingula loca ſuæ ſuorumque ditioni ſubjecit, indeque Abbatem in noſtro monaſterio conſtituit Engilbertum Monachum noſtrum. Quare contigit, ut ſicut regna, ita & monaſteria diverſis erroribus atque laboribus quaterentur. In tantum autem major pars populorum Hlotharium ſequebatur, ut quidam Principes Alamannorum cum exercitu magno Hludowico obviam pergerent, cumque, ne fines illorum intraret, prohibere vellent, cum quibus protinus pugnam validam commiſit, & maximam eorum partem proſtravit: reliquos vero omnes in fugam convertit, & ſic ad fratrem ſuum Karolum pervenit, in quibus terminis Hlotharius cum maximo exercitu aderat contra fratres ſuos Hludowicum & Karolum, & ipſi contra illum. Die autem conſtituta commiſſum eſt prælium validiſſimum atque miſeria plenum, & Domino diſponente juniores extiterant victores, anno incarnationis Domini DCCCXLI. Ergo hac miſerabili conſummatione belli peracta protinus Hludowicus Abbatiam S. Galli Grimaldo deſtinavit atque contradidit, qui ſtatim eam, in quantum * valuit, cauſa regiæ auctoritatis obtinuit. * al. voluit.

CAPUT VIII.

De ſubſtitutione Grimaldi Abbatis.

POſtquam vero diviſio regni patrata eſt, & pax inter Germanos Reges firmata eſt, Grimaldus Abba ad monaſterium S. Galli veniens honorifice atque omni obſequelæ ſuavitate à fratribus ejusdem monaſterii ſuſceptus eſt, atque devota illorum ſervitute ſuſtentatus. Cauſa autem extitit, quam nemini miram puto videri, fratres noſtros triſtitia non parva agitari, eo quod ſecuritas electionis eorum, quæ tam multis, ut ante prædiximus, laboribus ſæpe difficilime fuerat acquiſita, tam facile de eorum poteſtate deficiebat excuſſa. Sed hujus triſticiæ Domino juvante jocunda venerat medicina. Nam prædictus Grimaldus temporibus ſemper idem monaſterium protegere, atque erga illud clementer agere conſueverat. Quam cauſam loco & poteſtate accepta non minuerat, ſed augebat, magis * caritatem, quam ſuæ poteſtatis declarans magnitudinem. Qua confidentia Monachi eum flagitare cœperunt, ut ſicut in illo emunitatis privilegium amiſerunt, ita cum illo priſtinæ ſecuritatis recuperarent augmentum. Quam petitionem ille gratiſſime ſuſcipiens, ſtudioſeque complens à Rege Hludowico permiſſione illis acquiſita conceſſit, ut ſtatim ſibi eligerent, qui poſt ipſum illos, illorumque omnia procuraret, & poſtea nullam ſuæ ſecuritatis & propriæ electionis dubitationem haberent. Qui protinus gratanter hanc benedictionem ſuſcipientes Hartmotum elegerunt, ſcientia & moribus, nobilitate præclarum, cumque Grimaldus ſecum ad Regem perduxit, qui cum manibus Regis à Grimaldo fuiſſet contraditus benigneque ab eo ſuſceptus protinus à regia poteſtate ipſum S. Galli locum cum omnibus ad illum pertinentibus ſuſcepit, poſt Grimaldum ſecunda vice regendum, eo videlicet pacto, ut poſt obitum Grimaldi hæc eadem ſtabilitas electionis à Rege conceſſa, & in Hartmoto cœpta, deinceps ſtabiliſſime præſentibus, cæterisque ad eundem locum futuris ſignaretur & firmaretur manſura. Quo peracto, Grimaldus Abba cum Hartmoto lætus, lætantibus pariter fratribus, ad monaſterium rediit. Poſthæc igitur Grimaldus regularem in noſtro monaſterio vitam omni ſagacitate mentisque alacritate inſtituere cœpit. Cujus rei curam, quia ipſe ſæpius regalibus fuerat occupatus officiis, Hartmoto injunxit, ut ſpiritalis ſtructuræ ædificia

* al. claritatem.

cia in fratribus fundaret, & non minus etiam exteriora officinarum neceſſaria ſtudioſe conſtrueret. Quam indictionem Hartmotus benigna mente ſuſcipiens, ſtudioſeque perficiens, cum prius Monachi colerent officinas ſuæ utilitati incommodas, non multo tempore ſuccedente, omnia noſtri clauſtri habitacula, quamvis prius cœpta pulcherrime ad perfectionem, ut modo cernimus, perducta venienti Grimaldo conſignavit. Nec non etiam ſingulare eidem Abbati domicilium cum omnibus neceſſariis ad illud pertinentibus utiliſſime pulcherrimeque conſtruxit. Quare Grimaldo apud noſtros ſæpius demorante contigit, noſtri provectus non parum excreſcere ſuavitatem: ſed ſicut nos & dies ſibi alternatim ſucceſſerunt, ita adverſa cum proſperis ſe ſæpius miſcuerunt, talesque vices variaverunt. Venerabilis namque Conſtantienſis eccleſiæ Præſul nomine Salomon, cum ſuæ ſedis dignitatem non ſolum non minuere, ſed etiam in omnibus vellet religioſe accumulare, ad noſtrum monaſterium nuncios direxit, cenſum, ut ſæpius præfati ſumus, nefanda conditione ex monaſterio ad Epiſcopi partes condictum ſibi reſtitui inquiens. Quæ perturbatio fratres aliqua ex parte inquieravit, maxime cum ille cenſus ab hoc à Hludovvico Imperatore ita fuiſſet conceſſus, ut ipſum monaſterium & ab Epiſcopis, & ab omnibus ſecularibus poteſtatibus abſque ſolis Regibus fuiſſet abſolutum. Grimaldus autem Abbas cupiens omnia utrobique cum pace & caritate finiri, clauſtra ingrediens monaſterii Principes fratrum ad ſe convocavit, à quibus inquirere cœpit, cur cenſum ſicut ſcriptura ipſorum continebat ad Epiſcopatum non perſolverent. Tunc Hartmotus præ cæteris reſpondens: non merito, inquit, debemus hunc cenſum, ſicut hactenus fecimus, perſolvere. Grimaldus dixit: unde debet ceſſare cenſus iſtius ad Epiſcopatum donatio? Hartmotus reſpondit, quia illa ſecuritas & illa emunitas, quam nobis iſte cenſus liberam Regum donante clementia uſque huc fecit, à nobis penitus ablata eſt. Grimaldus dixit, ob quam cauſam, & per quem eadem libertas vobis ablata eſt? Hartmotus reſpondit, utique propter vos. Quia enim vobis in beneficium traditi ſumus, ideo Epiſcopo cenſum perſolvere non debemus. In veſtræ enim dominationis ſervitute nobis ſufficere credimus, & ideo in diverſa partiri nequimus. His auditis, Grimaldus ex illo tempore cœpit cogitare, rogantibus Hartmoto & reliquis fratribus, atque cum illis pertractare, qualiter ipſum monaſterium & ab iſtius cenſus, & ab omni inquietudinis liberaretur moleſtia, quod ita peractum in ſequentib⁹, Deo miſerante monſtrabim⁹. Exinde igitur utriusque loci Rectores, Epiſcopii videlicet & monaſterii, cum ſibi ſubjectis perquirere cœperunt, qualiter ſalubritas pacis inter utrumque locum ita ſtatueretur & firmaretur, ut abſque diſcordia quandoque liceret utriſque Chriſti ſervitiu inhærere. Cum vero hujus conſilii prolixitas ſæpius utrimque pertractaretur, tandem, ſalubri conſilio reperto, Rectores præfati conſentientibus partis utriuſque familiis intervenerunt & decreverunt, ut quædam poſſeſſiones de monaſterio ad epiſcopatum contraderentur, per quarum donationem monaſterium ab epiſcopatu ſegregaretur, & ab omni cenſus moleſtia deinceps redderetur ſecutum. Quod decretum ab Epiſcopo & Abbate inventum placuit ambobus, Epiſcopi videlicet filiis, & monaſterii incolis. Interea contigit, Hludovvicum piiſſimum Regem publice placitum ſuum habere in villa, quæ dicitur Vlma, præſentibus filiis ſuis aliiſque regni ſui Principibus. Ad quod placitum iſtius conventionis cauſa perlata eſt. Et cœpit exinde Rex ſollerter & caute cum ſuis cogitare atque pertractare. Cumque Summates, qui aderant, in bonam partem cauſam declinare ſtuderent, tandem piiſſimus Princeps ab Epiſcopo & Abbate Monachiſque, qui aderant, inquiſivit, ſi utraque pars, Monachorum videlicet & Clericorum, in hac reconſentiret? Reſponſum eſt ab Abbate & Monachis, qui aderant, in hac voluntate ſe cunctamque illorum congregationem perſiſtere. Similiter & Epiſcopus interrogatus pro ſe ſuiſque ſimilem reddidit iſtius conſenſus reſponſionem. Rex vero ambarum partium cum conſpiceret unitatem, ſeſe huic pacto interpoſuit medium, atque in ſemet omne negotium aſſumens cum manu ſua poteſtative res prædictas ad epiſcopatum contradidit, atque cum ipſa manu ſimiliter poteſtative ab Epiſcopio monaſterium abſtulit, penitusque diremit, ita ut deinceps nullam poteſtatem Epiſcopi in rebus ejusdem monaſterii haberent, neque in cenſu, neque in ulla alia cauſa præter ſpiritalem tantummodo Epiſcopalis officii dignitatem, ſed puta mente ex hoc, & deinceps licentiam haberent Monachi iidem ſervire, nullique ſeculari Poteſtati, niſi ſolis Regibus ſubjacerent. Hæc confirmatio cum per regiam auctoritatem circa utramque partem fuerit ſtabilita, oriebatur & alterius ſimilis cauſæ neceſſitas in præſenti, quæ & protinus in eodem conſilio penitus finiebatur. Nam cum ipſa loca ita unitate fuiſſent antea copulata, ut velut uni ſemper viderentur cedere poteſtati, hujus cauſa communionis quidam hæreditatem ſuam ad Conſtantiam cenſus debito cedentem monaſterio contradiderunt: econtra tributarii monaſterii eandem tributariam hereditatem ad epiſcopatum contradiderunt: & ut in hoc etiam penitus

omnis

omnis diſſenſio auferretur, idem Rex de parte monaſterii, conſentientibus Abbate & fratribus, quaſdam tes ad Conſtantiam condonavit, ea videlicet ratione, ut omnia, quæ tunc in poteſtate monaſterii etant, vel à præfatis tributariis illuc delegata, vel qualicunque modo ibidem confirmata, poſtea ſine ullius contradictione perſonæ firmarentur ibidem in petpetuum permanſura. His vero ita à clementi Rege omni cum conſenſu compoſitis, juſſit idem Rex ſuæ auctotitatis præceptum uttique parti ad perpetuam confirmationem iſtius pacti ſtatim in præſenti conſcribi, & ut cautius hæc eadem firmitatis ſcriptura communiretur, præcepit primitus tantummodo dictaram, & in aliqua ſceda conſcripram ſibi præſentari, & cum ille cauſam comprobaret, tunc demum Cancellario ptæcepit in legitimis cartis conſcribere præfati pacti confirmationem, & cum perſcriptæ fuiſſent propriæ manus auctoritate eas confirmans, unam Epiſcopo cum ſuis, aliamque Abbati Monachisque contradidit, perpetuæ firmitatis ſine aliqua everſione ita retinendas indicio. Quisquis autem vult ſcire, quantæ fuerint cauſæ ob redemptionem prædicti cenſus, & monaſterii ſecuritatem, & prætereа ob tributatiorum prædictorum reconciliationem ad Epiſcopatum contraditæ, legat in cartis ſupra memoratis, & invenire potuit, quod quærit. Prætereа Rex piiſſimus Hludovvicus ſtatim juſſit, Monachis fieri aliam cartam firmiſſimæ emunitatis, ut poſt Grimaldum deinceps poteſtatem in perpetuum haberent eligendi ſibi Abbates, nullique hominum niſi ſolis Regibus ſubjacerent? & in eadem carta conſcribi juſſit tegia dona ſibimetipſi ſecundum conſuetudinem aliorum monaſteriorum ſecuritate præditorum quotannis ventura, id eſt, duos caballos & duo ſcuta cum lanceis. Et ſic etiam iſtam cartam manu ſua confirmatam, proprioque anulo conſignatam, Monachis tradens lætos eos in ſua redire permiſit.

CAPUT IX.

De regimine Hartmoti Grimaldo Abbate adhuc vivente.

HIs ita Deo diſponente peractis, Grimaldus Abbas omnia monaſterii negocia Hartmoto commendans ipſe ſecurus regali ſe frequentabat exhibere præſentiæ. Hartmotus itaque cum fratribus tandem optatæ ſecuritatis quiete præcepta operibus neceſſariis totis ſtudebat niſibus inſiſtere, atque in primis templum Dei in honore S. Galli conſtructum variis cœpit ornamentis decorare & ſublimare. Principio verò tumbam S. Galli cum reliquis altatibus, & analogio atque confeſſione ita innovari, maximaque ex parte totum ex integro fecit ædificari, ſicut hodie videtur & cernitur. Prætetea coronis argenteis, aliiſque diverſis luminaribus pariter cum multimodis variorum ornamentorum ſplendoribus ipſam magnopere ſtuduit inſignire baſilicam. Abſidam quoque poſt altarium S. Galli ita honorifice pictura deaurata, ſicut in præſenti videmus, ipſo compoſuit tempore. Librorum etiam non parvam copiam ſub eodem Abbate Hartmotus compoſuit, quorum nomina hæc eſſe ſcias: Quinque libros Moyſis, Joſue Judicumque in volum. 1. Regum libtos IIII. in volum. 1. Tres libtos Salomonis, & librum Sapientiæ vel Jeſu, Job & Thobiam in volumine 1. Paralipomenon, Judith, Heſter & Hesdtam, Machabæorumque libros II. in vol. 1. Omnes Prophetas in vol. 1. Epiſtolas Pauli, Actus Apoſtolorum, VII. Epiſtolas canonicas, & Apocalypſim Johannis in vol. 1. S. Auguſtini ſuper Johannem partem ſecundam & tertiam XXII. libros de Civitate Dei in duobus voluminibus, Auguſtini de Civitate Dei libr. XV. in vol. 1. Contra Fauſtum Maniehæum lib. II. in vol. 1. LXXXII. Quæſtiones, & contra adverſarium Legis & Prophetarum in vol. 1. Auguſtini ſuper Pſalmos VI. volumina. Item de eisdem libris in voluminibus duobus excetpta valde neceſſaria. Libros VII. Confeſſionum S. Auguſtini: ejusdem libros VII. de Baptiſmo in Geneſim ad literam libr. XII. S. Ambroſii contra Arriànos librum I. & Epiſtola ejus & S. Aoguſtini contra eosdem in vol. 1. puſillo. De Doctrina Chriſtiana libri IV. in vol. S. Recapitulationes S. Auguſtini, Lectionarium ad baſilicam ſine evangelio, duo volumina Epiſtolarum S. Hieronymi, Homilias Johannis Chryſoſtomi, & de Compunctione cordis, & reparatione lapſi in volum. 1. S. Hilatii ſuper Matthæum volum. 1. Collectàrios duos in ſingulis voluminibus de Adventu Domini usque in Paſcha, S. Ambroſii Epiſcopi in evangelium ſecundum Lucam in vol. 1. Ejusdem in Epiſtolas Pauli vol. 11. Ejusdem de Bono mortis, & Hieronymi in Apocalypſim Johannis in vol. 1. Victorini de Sancta Trinitate, Librum S. Clementis, Paſſionales duos in duobus volumin. Caſſiodori ſuper omnes Pſalmos in tribus volum. Bedæ ſuper Cantica Canticorum, Collationum, Patrum tertiam & quartam partem, Regulam S. Benedicti, & reliquorum Patrum in volum. 1. Explanationem ſuper lectiones in vol. 1. Libros Etymologiarum Iſidori in vol. 1. Joſephi de Antiquitate Judaica libri XII. in vol. 1. Item libri IIII. in vol. 1. Item ejusdem de bello Judaico libri VII. in vol. 1. Excerpta de Pompeio in vol. 1. Geſta Alexandri in vol. 1. Librum Hymnorum optimum, Grammaticam Priſciani in vol. 1. Librum Canonum, Paſſionalem Apoſtolorum, Paſſionem SS. Sergii & Bacchi, Chroni-

Chronicam Euſebii & Hieronymi, Tractatum Origenis in Epiſtolam Pauli ad Romanos, Rabani Epiſcopi in poſteriorem partem Jeremiæ Propbetæ vol. 1. Irem Epiſtolas Pauli Apoſtoli, & ſeprem epiſtolas canonicas in vol. 1. Actus Apoſtol. & Apocalypſim in vol. 1. Vitam S. Columbæ io vol. 1. Item Job, Tobiam, Juditb, & Heſter in vol. 1. Viſiones Wettini & Barooti. Præterea etiam Hartmotus ſub Grimaldi temporibus ipſa fratrum neceſſaria, in quantum potuit, meliorare ſtuduit & augere, quod runc conſtitutum usque hodie ſimiliter permanet firmum. Temporibus etiam illis, exigentibus meritorum ejus inſigniis, corpus S. Othmari de eccleſia S. Petri feſtive ſublatum in baſilicam S. Galli, cum debita laudum bonorificentia eſt perlatum, præſente Grimaldo, Abbare, & Archicapellano Regis Hludowici, & Salomone Conſtantienſis eccleſiæ Epiſcopo, cum cætero innumerabili populo, IV. feria ſub 8. Kalend. Novemb. die, Aon. incarnationis Dom. DCCCLXIIII. Collocarum eſt auteoi corpus ſancti viri in eccleſia S. Galli juxta altarium S. Johannis Baptiſtæ, ubi magna miraculorum abundaotia meritorum ejus claruete præconia, usq; dum nova ſibi ædificata baſilica, quæ ſtatim io brevi tempore eſt peracta, tumbaque argento & auro ſibi parata honorifice io eam ſancti viri exuviæ ſuot perlatæ. Quæ baſilica eriam poſt tempora Grimaldi ab Hartmoro Abbare ita, ur hodie videtur, aucta eſt arque conſtructa, tumba videlicet & altari plenius decoraris. Poſthæc igitut temporum tranſeunte curriculo Grimaldus Abbas, cum jam ætatis plurimos dies habetet, cœpit ſedulo in noſtro monaſterio commorari, cupieos reliquum vitæ ſuæ tempus cum quiete traoſigere, & in Chriſti ducere ſervitute. Hartmotus vero præcipiente Grimaldo, omnes labores & itioera ſive ad curtem, ſive in expedirionem, & ad omnes alias neceſſirates vice illius ſtrenue complevit, omniumque curam negociorum in ſemet accepit. Ipſe autem Grimaldus, cum alia loca & monaſteria ſuæ ditioni habuiſſet ſubjecta, in hoc monaſterio præcipue cupiens fioem dierum ſuorum expectare, cœpit ſtudioſiſſime monachicis ſe exercere diſciplinis, & licet babitu non eſſet, converſatione tamen & voto monachus exiſtebat, orationibus ſæpe inſiſtebat, eleemoſynatum largitatem ſolus præ cæteris poſſidebat in tantum, ut pater pauperum vocaretur, & eſſet. His itaque & aliis ſimilibus bonarum virtutum profectibus cottidie creſcens, ſenex & plenus dierum in coofeſſionem veræ fidei de hac luce, Domino vocante, altitudinem conſcendit, ut credimus, lucis perpetuæ, atque in eodem monaſterio cum omni hoooreſ & debira veneratione ſepultus requieſcit in Domino. Contigit autem tranſirus ejus

Idus Junii, VI. feria in primo ortu ſolis anno incarnationis Dominicæ DCCCLXXII.* *al. DCCC.*
Rexit autem monaſterium noſtrum feliciter per annos XXX. & unum.

*Præmia tantorum cui * da, pie Chriſte laborum* *vet. ex. dona Chr.*
*Huicque polum tribuas * mare qui terramque crearas;* *v. e. qui ſidera celſa Cr.*
*Matheus & Marcus, Lucas * quartusque Johannes* *v. e. pariterque*
*Sint * cui fautores quorum celebrabat honores.* *v. ex. alli Comites.*

CAPUT X.

De electione Hartmoti in Abbatem Grimaldo mortuo.

POſt obitum vero Grimaldi fratres juxta permiſſam ſibi licentiam protinus cum maximo unanimiratis conſenſu Hartmotum ſibi elegerunt Abbatem, cum quo pariter quidam de ſeoioribus frarrum ad piiſſimum Regem Hludovicum devenerunt. Qui cum eorum conſenſum & deſiderium competiſſet, ſicut prius diſpoſuit, Hartmoto monaſterium cum omni ſecuriratis libertate contradidit, nulla addita vel interpoſita cauſa, per quam aliquomodo ulrerius violari potuiſſet hujus ſecuritatis integritas. Hartmotus vero cum frattibus ad monaſtetium tedieos optimi ſe paſtoris perfectione ſtuduit ubique & undique exetcete. Nam licet præteriiorum maxima pars ille fuiſſet laborum atque booorum, tamen nunc quaſi ineipiens cumulum & augmentum ſolitorum deſiderabar augere meritotum. Nam parietes baſilicæ S. Galli & in choro & foris chorum & poſteriora templa ſicut modo cernuntur pictura deaurata idem eodem in tempore fecit ornari & comi. In aliis prætetea ædificiis, ut cerni poterit in præſenti, plurimum noſtro mooaſterio decorem ſuis temporibus ipſe patravit, & ut plurima breviter comprehendam, ubicunque fuit ſive intus ſive foris, ſive apud divites, ſive apud mediocres, Domino donaote, Sapientiaq; à Deo ſibi conceſſa noſtra omoia cautiſſime providente, non ſemper ſecuri extitetamus. Iſte etiam Hartmotus velum optimum, quod adhuc hodie in quadrageſima ante crucem extra chorum appeoditur, per manus ſororis ſuæ nomioe Richlin coorextum dooavit. Librorum quoque, quos ille ad communem mooaſterii utilitatem ſuo tempore patravit, bæc ſunt nomina: Lectiones Evangelii, quem librum auto & argento ac lapidibus precioſis ornavit. Lectionarium * *al. ebore.*
elephanto & auro pararum XXXV. volumina B. Gregorii in Job in VI. corpora diviſa, Collectoria duo de Paſcha usque ad adventum Domini VII. libr. S. Auguſtini in Septateuchum S. Ambroſii de Fide contra Artianos libr. III. in volumine 1. Item ejuſdem libr. III. proprie de Spiritu ſancto, &

unum de incarnatione Domini, & alium de laude ſanctorum in volumine I. Vitam S. Martini in vol. uno. Vitam S. Galli & Otmari in vol. uno. Vitam S. Silveſtri in vol. I. Inſtituta Patrum, quas nuncupant Vitas patrum minores in vol. I. XXII. homilias Gregorii ſuper Ezechielem Prophetam in vol. I. Ambroſii de officiis libri III. in vol. I. S. Auguſtini de Magiſtro, & ejusdem Epiſtolas; item de gratia & libero arbitrio, Collectanea Flori presbyteri de voluminibus S. Auguſtini in epiſtolam Pauli ad Romanos in volumine I. S. Auguſtini de utilitate credendi & bono naturæ, & ſcholiam Cyrilli de Incarnatione Domini, & paucas quæſtiones; Polyhyſtorem Solini in volum. I. * Altereatio Atrici * Cetoboli ad parvum tempus non poterat inveniri, pro qua antequam inveniretur ſcripta eſt alia, & additus eſt ei liber S. Auguſtini de vita Chriſtiana, & * Altercatio Eccleſiæ & Synagogæ. Collectanea Flori in epiſtolam ad Corinthios ſecundam & ad Hebræos. Decreta Pontificum Romanorum in vol. I. Regulam S. Baſilii & cæterorum. Alios quoque libros, proprii cauſa videlicet uſus, jocunda patravit ſcriptura, quas ſimiliter poſt finem dierum ſuorum S. Galli ſervitio perpetualiter contradidit retinendos, imprecans etiam illi non parvæ dedecus confuſionis, ſi quis præſumpſerit aliquam partem eorum de monaſterio S. Galli abſtrahere, illiusque ſervitio eos auferre. Nomina verò eorundem librorum ſunt hæc. Quinque libri Moyſi, Joſuæ, Judicumque, in vol. I. Regum lib. IIII. in vol. I. Pſalterium de Hebraico translatum, Proverbia Salomonis, Eccleſiaſtices & Cantica canticorum: item liber Sapientiæ & Jeſu filii Syrach, & Paralipom. libri II. vol. I. Job, Tobias, Judith & Heſter in vol. I. Esdras, Neemias & Machabæorum libri II. in vol. I. Eſaias & Jeremias in vol. I. Ezechiel, & XII. Prophetæ & Daniel in vol. I. Evangeliorum volumen. I. Reliquorum librorum novi Teſtamenti volumen I. Bedæ libelli II, de Natura rerum & temporibus, item unus grandis, & alia argumenta computandi in vol. I. Regula S. Benedicti & Martyrologium Bedæ, & Hymnarius, nec non & Homeliæ Cæſarii in vol. I. Etymologiarum Iſidori volum. II. Medicinalis liber unus. Gloſſa in Epiſtolas Pauli. Super Lectiones volum. duo. Super Evangelia volum. duo. Volumen. Oroſii Martiani de Nuptiis Mercurii & Philologiæ lib. II. Item de VII. liberalibus artibus lib. VII. Boëthi V. libri Philoſophicæ conſolationis in vol. I. Item alii V. in altero volumine. Inter hos etiam unam mappam mundi ſubtili opere patravit, quam inter hos quoque libros connumeravit.

* *al. Atricano.*
* *al. Crtroboli.*
* *al. Altricatio.*

Poſt obitum vero Hludowici piiſſimi Regis in partem Karoli filii ejus noſtro monaſterio pertingente cum cætero regno omnes emunitatis cartas à patre ejus Hludowico nobis condonatas ab ipſo clementiſſimo filio ejus Karolo Hartmotus Abba nobis renovari fecit, atque illius auctoritate iterato conſcribi. Neque hoc ſilentio prætereundum eſt, quantum de regalibus donationibus ad noſtrum monaſterium fuiſſet illo tempore conceſſum. Deniq; præfatus piiſſimæ memoriæ Rex Hludovicus, vivente Abbate Grimaldo, locum, qui dicitur, Mecchina, ad monaſterium S. Galli æternæ cauſa remunerationis regia auctoritate contradidit. Poſt cujus obitum Grimaldo quoque defuncto Karolus clementiſſimus Rex filius ejus Hartmoto intercedente quandam poſſeſſionem regiæ poteſtatis in pago Turgoienſi ſitam in loco, qui dicitur * Roholueſriuti, S. Gallo in perpetuam poſſeſſionem condonavit, quod & protinus ſuæ auctoritatis conſcriptione firmavit. Quendam etiam montem ſitum in Rhetia Curienſi, in quo conſtructa eſt baſilica S. Victoris martyris, cujus & nomine vocatur idem locus Mons Victoris, ipſo tempore ad monaſterium S. Galli contradidit, firmitatiſq; cartam regia auctoritate exinde fieri juſſit, rogante Euſebio Scotigena qui ibidem per XXX. annos ſpontaneè clauſus Domino ſerviebat: anno vero incarnationis Dominicæ DCCCLXXXIIII. pridie Kalend. Februarias de hac luce migravit ad lucem perennem.

* *al. Wolfesriuti.*

Poſtquam vero idem Karolus Italiam ingreſſus pacifice eam ſuo ſubjugavit imperio, alium etiam locum in pago ſupra dicto ſimiliter regiæ auctoritatis domino cedentem nomine * Stainheim cum omnibus ad illum pertinentibus S. Othmaro imperatoria contradidit poteſtate, hujusq; donationis firmitatem imperialis ſcripti præcepto firmiſſimè corroboravit. Sed & illius, quam ſupra memoravimus, donationis imperatoriam denuo juſſit ſcribi commemorationem, quod factum eſt ut impetravit. Poſtquam autem idem mitiſſimus Imperator Karolus omnibus Italiæ Germaniæq; populis ſuaviſſimo ordine imperavit, rogante Hartmoto & efficiente Liutwardo Epiſcopo atque Archicancellario Imperatoris, quandam abbatiolam in Italia ſitam olearum & vinearum feracem (quam tunc idem Liutwardus in beneficio habebat) cui nomen eſt Maſſin, ad monaſterium S. Galli imperatoria auctoritate contradidit, eo quoque pacto, ut idem Luitwardus tempore vitæ ſuæ ſub uſufructuario ipſas res poſſideret, cenſumq; de ipſo loco ſicut ipſe contradixit ſingulis annis ad monaſterium prædictum perſolveret, hoc eſt vel VI. languenas de oleo, vel LX. ſolidos de argento. Poſt obitum vero Liutwardi ipſæ res ſine ullius contradictione perpetualiter ad jus pertinerent monaſterii, cujus rei carta protinus firmiſſime ſua auctoritate eſt ſcripta, atque firmata,

* *al. Stainhem.*

atque

atque ipſo Imperatore jubente ſuper altarium S. Galli eſt poſita, ubi hodie Deo volente cum pace tenetur. Igitur venerabilis Abbas Harrmorus poſt tantorum, ut ſupra commemoravimus perfectionem laborum cupiens etiam finem ſuæ clariſſimæ adminiſtrationis aſpicere propriis oculis, jam quoque ætate requiem poſcente, cœpit ſedulo ab Imperatore depoſcere & cum fratribus quærere quatinus ipſe ab his laboribus liberaretur, & alius in ejus locum ſubrogaretur, cujus ætas & valitudo apta exiſteret ad ſupportandos varios caſus, qui nunc etiam prioribus ampliores variantur in mundo. Cujus rei conſenſum neque apud Imperatorem neque apud Monachos facile potuit invenire. Sed cum ille diutiſſime & omnimodo in hac perſiſteret petitione, ætatis ſuæ ſæpius cauſando gravedinem, tandem difficillime acquiſitam iſtius petitionis ab Imperatore ſuſcepit promiſſionem. Proinde lætus cœpit ad hæc ipſa negocia congruens inquirere tempus. Aliquando verò temporum ttanſeunte curriculo conrigit Dominum Imperatorem de alta redeuntem noſtrum intrare monaſterium, ubi cum maxima laudum honorificentia cunctorumque non parva lætitia fuiſſet ſuſceptus, ipſe etiam lætus triduo ibidem permanſit. Tunc vero venerabilis Abbas Hartmotus opportunum tempus ſuæ voluntati occurrere credens Imperatoris clementiam, ut ſuæ promiſſionis memor exiſteret, ſtudioſiſſime cœpit flagitare. Piiſſimus vero Princeps nullius præteritæ inimemor vel dictionis vel promiſſionis, volens & Abbatis petitioni annuere & Monachis in omnibus ſatisfacere, illorum conceſſit arbitrio, ut quem vellent de ſuis Abbatem ſibi eligerent, Hartmoto videlicet ſucceſſorem. Quæ res à fratribus audita maximæ triſtitiæ & lacrimarum, pariterque intermixtæ lætitiæ ſeminarium exiſtebat: triſtitiæ, quia a tanti patris dominio, ipſo vivente, ſe abſtrahere cordetenus recuſaverunt; lætitiæ vero, quia idem clementiſſimus Imperator cum rem * finiri neceſſitas exegiſſet non per ſuos nuncios abſens, ſed per ſeipſum noſtras cauſas maluit confirmare atque ſtatuere præſens.

* al. futuri.

CAPUT XI.

De Bernhardo Abbate.

CUm igitur hæc, ut diximus, neceſſitas, immo etiam digniſſima utilitas rem * finiri exigerent, omnes pariter ſenes & juvenes à primo usque ad ultimum Domino donante communi conſilio atque una voce Bernhardum ſibi elegerunt Abbatem virum nobilitate & juventute præclarum, cujus ſapientia & moribus atque benignitate & regia ſervitia peragi & ſe cum omnibus ſuis fidiſſime protegi confidebant, cujus rei notitia cum ad Imperatorem fuiſſet perlata, protinus ipſe conventui eorum dignatus eſt intereſſe, ibique inprimis Hartmotum, ut ſæpiſſime poſtulaverat, honorabiliter atque cum magna gratiarum actione à pondere tantorum liberum donavit eſſe laborum, ſed non deſtituit à magiſterio ibidem degentium. Poſtea vero omnibus Bernhardum ſibi Abbatem poſcentibus, ſtatim in præſenti benigniſſimus Princeps eorum deſiderium audiens Berhardo monaſterium cum congregatione commendavit, ipſumque Abbatem conſtituit, qui inter alia plurima conſolatoria verba hoc etiam intulit promittendo, ſe nunquam hanc ſecuritatem nobis ablaturum, tantummodo ſi inter noſtros valeat inveniri, qui ad hoc officium idoneus poſſit exiſtere. Omnibus vero rationabiliter conſtitutis Dominus Imperator omnes ibidem converſantes lætos efficiens ipſe quoque lætus de monaſterio abſceſſit. Contigit autem iſta ordinatio circa finem anni incarnatione Domini DCCCLXXXIII. VI. feria, VIII. Idus Decembris, indictione prima annò vero Karoli Imperatoris tertio, ſuper omnia vero regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria per indeficientia ſecula,

Amen.

* al. futuri.

Explicit Ratpertus: Incipit Ekkehardus.

EKKEHARDI JUNIORIS COENOBITAE S. GALLI

LIBER

DE CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

PRÆLOQUIUM.

MOniti à loci noſtri fratribus id operæ pretium putantibus quædam cœnobii ſanctorum Galli & Othmari cum infortuniis tradere fortunia, rem arduam aggreſſi ſumus. Enimvero obloquiis patere non dubitamus; quoniam, ut nunc morum & temporum eſt, ſi quicquam aſperum, & maximè quod diſciplinæ ſit,

ſit, tetigerimus, ſi malorum libertates & impunitates non laudare videberis velut impoſtor & calumniator apud eos, qui in levitate ambulant, habeberis. At vero quoniam rerum loco noſtro geſtarum etiam alii veritati nihil parcentes fortunia & infortunia quomodolibet erant, edixerant, temperantes quidem & nos ea, quæ à patribus audivimus, ea aviditate, qua illi, quam veriſſime datum eſt ſtilo & atramento veritatem perſtringere, fortunia & infortunia loci noſtri veritati nihil parcentes ediſſerere. De Salamone etenim Abbate noſtro, poſt Epiſcopo, ingreſſi ſumus, quem per ordinem ſecuti rebus noſtris potiti ſunt Gartmannus, Engilpertus, Thieto, Cralo, cui interſtitium regiminis frater ſuus fecerat Anno. ſequuntur Burkardus, Notkerus, Ymmo, Vdalricus, Kerhardus, Burkardus alter, Thiepaldus, * Notpertus, cujus hodie ſub regimine quidem non *prout ipſe & nos*, (ut inquiunt) *volumus, ſed prout poſſumus, vivimus.* Scripſerat ante nos Ratpertus homo doctiſſimus & ipſe codicellum ſimilis materiæ à S. Gallo & Othmaro usque ad ſeipſum: à quo nos incepiſſe videmur Salomonem Epiſcupum, cujus nominis tamen * æquivocatio ſit, ut bene cerneret præmonemus. Nam tres ejus nominis cum Conſtantiæ præfuerint ſecundum Ratpertus cenſum à loco noſtro exegiſſe ſcripſit. De tertio nos, prout Deo dante potuimus, ſic incipiemus.

* al. Norpertus.

* al. æquivocatia.

CAPUT I.

De Salomone Abbate S. Galli.

SAlomonis tertii parentes cum eſſent clari & illuſtres, ipſum Iſoni S. Galli Monacho tunc temporis Doctori nominatiſſimo tradunt erudiendum & clericatui initiandum, quem apprime (ut ajunt) ipſe erudierat, ſed & Notkeri, Tutilonis, Ratperti, Hartmanni, Commonachorum ſtatui prætulerat, & delicatius quaſi Canonicum educaverat: Creverant tamen inde clandeſtinæ inter ſummæ indolis condiſcipulos invidiæ, & cum conliberales genere eſſent & ingenio, ut ea ætas ſolet, æquanimiter non ferebant alienum ſibi, qui fratres eſſent, præferri, & qui natalibus quidem eſſent pares, doctrinarum profectibus ab illo præiri. Defunguntur Salomonis adhuc pueri parentes, tandem autem & frater, & ipſe rerum heres effectus ad maximas res animum intenderat, ſcholisque ablatus Grimaldo Abbate noſtro Archicapellano ejus juvante Capellanus fit Ludowici Regis, cujus ſingulari gratia in brevi potius Elevvangis adhuc Canonicus primo præficitur, poſt etiam Campidonenſibus variis ſuimet & loci damnis illum detrectantibus præponitur. In proceſſu autem Hattone Archiepiſcopo Magontino ſibi propter animi acutiſſimam ſolertiam amiciſſimo opitulante plurimis locis præficitur, tandem & nobis, poſtremo vero & Conſtantiæ Paſtor & Epiſcopus efficitur. His partim per tranſgreſſum prælibatis ad ordinem incepti operis revertamur.

Grimaldi temporibus Canonici Abbatis, Hartmuto ejus, quaſi Proabbate, Marcus quidam Scotigena Epiſcopus Gallum tamquam compatriotam ſuum Roma rediens viſitat. Comitatur eum ſororis filius Moengal, poſtea à noſtris Marcellus diminutive à Marco avunculo ſuo ſic nominatus. Hic erat in divinis & humanis eruditiſſimus. Rogatur Epiſcopus loco noſtro aliquandiu ſtare. Allecto nepote diu ſecum deliberantes vix tandem conſenſerant: dieque condicto partitur Marcellus nummos avunculi ſui per feneſtram, timens ne diſcerperetur ab eis, confremebant enim in illum quaſi ipſius ſuaſu Epiſcopus reſtaret. Equos autem & mulos, quibus ipſe voluit, nominatim Epiſcopus tradidit: libros vero, aurum & pallia ſibi & Sanct. Gallo retinuit. Stola tandem indutus abeuntes benedixit: multis autem lacrimis utrinque diſceſſum eſt.

Remanſerat Epiſcopus cum nepote & paucis ſuæ linguæ apparitoribus, traduntur poſt tempus Marcello ſcholæ clauſtri cum Notkero poſtea cognomine Balbulo & cæteris monachici habitus pueris: exteriores autem, id eſt Canonicæ, Iſoni cum Salomone, & ejus comparibus. Jocundum eſt memorari, quantum cella S. Galli hiis auſpiciis creſcere cœperit, tandemque floruerit, Hartmuto eam Grimaldi quidem Vicario tandemque Abbate omnimodis augmentante. Petit tandem Salomon jam adoleſcens bene educatus, ut frater conſcriptus nobis fieri mereretur, quod Grimaldo jubente & Hartmuto juvante à patribus eſt conſecutus. Tradidit autem de prædiis, quibus habundaverat, S. Gallo locum, qui Golda dicitur, concambium ſibi faciens ut annonam monachi & locum hoſpitis in refectorio haberet, dum viveret, & collem quemdam qui ultra Iram amœnior ſibi videbatur cum pratis ſibi & agellis adjacentibus poſſideret, ut manſione ibi parata crebrò velut frater adveniens Abbati non eſſet oneroſus neque familiæ incommodus. Talibus homini velut jam cum Fortuna ludenti ad votum cedentibus aulam Regis Ludowici, ut diximus, adiit, Capellanus factus ejus fit intimus, & prælibatis Abbatiis proclive eſt prælatus. Locum autem noſtrum ſibi præ omnibus habitum ſubinde adiit, clauſtrumque ille quia potens erat abſque duce &, quod magnæ confuſionis tunc erat, cum lineis veſtibus diatim introiit. Surgunt inde ab æmulis illius murmuraria ipſo ignaro; comitantur, ut aſſolet, in abientem colloquia. Plurima fratribus velut dives opum commoda fecit:

quorum

quorum cum uni, reverendo quidem (ut erant tunc plurimi) pelliceum traderet, & ſui eum apud Deum memorem fore togaret: pelliceum, ait ille, tuum ſi volueris tibi optimè repretiabor, nam duas cucullas ab Abbate habeo, quarum unam tibi, ut clauſtrum decentius nobiſcum in ea introeas, induendam trado. Et ille, Eya, inquit, hæc utique Tutilo & Ratpertus, vel alii invidi mei more ſuo poſuerant, nonne quæſo, & Abbas veſter lineus clauſtrum tot annis ingreditur? Clauſtra, ait ille, tuorum, qui te ejus habitus Abbatem ſuſceperant aut pro peccatis aut aliquo Dei nutu, & tu quidem, etſi non licenter, intras tamen potenter: ſed nos in fraternitatem interdum & laicos recepimus, quibus tamen in laico habitu nequaquam, inquit, in clauſtro abutimur. Receſſit homo artificioſus, ratione ſimplicis quaſi devictus. Ibat autem ſecum reputans hominem tanti meriti non niſi in ſpiritu Dei ſibi talia prolocutum. Abſtinuit tandem abſque aliquo Patrum, ut moris eſt, præduce clauſtrum introire. Sæpius tamen, ut diximus, loco S. Galli, quantum à Regibus & cœnobiis ſuis licuit, immoratos fratribus, quæ potuit, hilariter dedit, maxime Iſoni magiſtro. Caote etiam Grimaldus jam ſeneſcens & Hartmutus cum illo egerant, ne animum & per ſe divitis & in regno potentis in aliquo læderent. Incipit igitur tandem in colle concambii ſoi Eccleſiam in honorem & modum S. Crucis ædificare, in quam ad unguem perductam S. Magni brachium Adalberone Epiſcopo dante & proſequente de Faucibus ſumptum magnis hinc inde velut triumphi trepidus intulit, & in honore eam S. Crucis & ejuſdem privati patroni noſtri dedicavit, & prædiis ſuis, id eſt Tegerinouua, Bernhardicella, Sititundorf, Goldahan etiam, quam, ut diximus, concambians jam loco tradiderat, & aliis quibuſdam eam dotaverat, Hartmuti tunc quidem Abbatis conceſſione, ut in die Sancti ipſius fratres convivarent, conſtituerat, ſe etiam ſi Deo placeret ibi ſepeliri velle ajebat.

Accidit autem poſt aliquantum temporis ut à palatio veniens quadrageſimam loco noſtro ei tempori aptiſſimo viſo agere eligeret: ingrediturque clam penetralia clauſtri noſtri bonus fur noctibus nudipes cappa quidem, uti fratrum unus putaretur, indutus. Senſerant illum Notkerus, Ratpertus, Tutilo, & aliquamdiu ſanctam fraudem texerant.

Nimis tamen, ut jam diximus, inſolens ſemper erat & eſt præter monachici noſtri habitus quemquam introire intima noſtra, maxime noctibus. Initur conſilium, ut, quomodo moris eſt, duo ex nobis fratres clauſtri vigilias agerent, intranti illi ipſi vigiles cum lumine, quia ſolis loqui licuit, occurrerent, & quis eſſet, ſilentio quærerent. Verebantur enim hominem Palatinum, qui jam quaſdam abbatias canonicus habebat, ne aliquid irregulare, ut forte fit, videns ſibi viam apud Regem occaſione hac etiam ad noſtram aperire temptaret, quibus nunc poſt Canonicos Abbates Monachus paret domeſticus præerat Hartmutus homo amantiſſimus.

Ingreditur iterum ut heri & nudiustertius fur ille vitabundus. Ratpertus & Tutilo ſunt vigiles: unus illorum circuibat, alter ad introitum clandeſtini illius ſervabat. Progreditur interea prævento maturitatis ad ſepulchra cimiterii oraturus pater ejus temporis noſtrorum apud Deum potentiſſimus Ruggerus, cujus gravitatem reveriti vigiles loco pauliſper cedunt. Senſerat ille pater poſt modicum pedetemptivum neſciens quem ſigno vocis & ſtrepitu pedum notat quaſi furem. Vigiles cum lumine confeſtim adproperant, agnitus eſt, atque illico pater ille, *per Sancti Galli*, inquit, *meritum* (ſic enim patres jurabant) hunc in clauſtro ejus hiis horis non patimur habitum. Vigiles illi pro tempore ſiluerunt, qui tantum interpretem rupto habuerunt ſilentio. Tremefactus autem ille à bene ignati hominis verbis tali tempore ſibi inuſitatis, Patere me, ait, pater reverende vel oratorium S. Petri, quod proximum eſt, ingredi: ibi poſtquam oravero, nunquam iſto habitu niſi ductu alicujus primorum, ut lex loci habet, clauſtrum intrabo. Te autem juvante & fratribus ad hoc idoneis cras Abbatem precari eſt animus, ut monachico habitu mihi liceat clauſtrum ingredi, vobiſcum in eo verſari ut monachum & egredi: deforis autem coram militibus meis & cæteris canonico, ut ſoleo, veſtimento verſari. Immo, ait ille, Sanctus Gallus tibi in cor mittat, ut ſi ſemel eo induaris, numquam quoad vixeris niſi ſolito Monachis tempore exuaris. Panditur Abbati animus hominis & petitio, Ruggero aſtipulante & cæteris aliquibus, enim vero non omnibus. Erat Senatus Reipublic. noſtræ tunc quidem ſanctiſſimus. Conſuluntur Hartmannus conſilio magnus, ille quidem qui *Humili prece* melodiam fecerat; Notkerus, qui ſequentias; Ratpertus, qui *Ardua ſpes mundi*; Tutilo, qui *Hodie cantandus eſt*, & pleraque alia dictaverant, qui denique, ut diximus, in condiſcipulatu animum ejus didicerant, & in rebus, quas vellet, artificia patrandis. Loqui juſſi ſunt regula noſtra. Hartmannus ait, non ſimilitudinem Monachi, ſed Monachum ipſum quærit. Notkerus, mihi prætexta hæc, qua ſuperindui (Inquit) deſiderat, ſi togam prætenderet, non utique diſpliceret. Ratpertus,

Aut hæc in noſtros fabricata eſt Machina muros,
Aut aliquis latet hic error - - - - - -

 ait.

ait. Tutilo, fratetnitatem illi, inquit, integre anre conceſſimus, hanc ei quantum in me eſt, Abba mi, ego non denego: ſi autem lupum ovino vellete quærit induere, per alios quam mei conſenſum perficiat. Audiens Abbas quod ſuſpicarentur in homine, videlicet ne hoc ſchemate indutus proximior eſſet dominatui Abbatiæ, cujus per ipſum tunc rertio quidem tecepimus privilegium: ſcio, inquit, frarres & filii, quid ab illo vereamini, ſed hoc & mihi quoque quidem ſubolet, exiſtimo tamen melius nobiscum actum fore, ſi ſic apud nns initiarus Monachum ſe aliquando noſtrum faciat, ne iterum Canonico ſubdamur, ut antea: Placet igitur ut agamus cum illo, qun revera habitum ſumat à S.Gallo, ut ſi arte ſua acciderit quod vetemur, noſter tamen ſit frater & Monachus.

Mittitur ad illum Ruggerus cum aliis quibuſdam rem ſuaſurus. In proceſſu temporis Deo dante pollicetur facere, quod petitur, tantum interim prnpter clauſtri reverentiam talis habitus ſibimet rogat ſit licitus: Variis fratrum hinc inde tractatibus vix tandem conceditur, deſignaturque ei locus, quem hodie quadris lapidibus notatum videmus, quibus intrans habitum indueret, exiens exueret: ingrediturque clauſtrum noſter Monachus nocte & die de talis conſortii permiſſo lætiſſimus. Parat autem pto hoc beneficio inſignem crucem Sanct. Gallo, quam argento partim deaurato veſtitam analogio nocturnali ſuppoſuit, hanc noſtris temporibus Norpertus noſter columnæ deargentatæ infixam confeſſionis ſuperpoſuit altario. Convivia fratribus duodecim diebus in anno, id eſt Kalendis, prætextatus noſter quamdiu ſeculariter vixit, hilariter facere ſuevit. Solebant idipſum ante etiam quidam alii fratres conſcripti noſtratibus caritatis ſignum exhibere. Præ omnibus quidem Karolus Rex, ipſe qui Sanct. Orhmati hebdomada ipſe propoſitor & pincerna pet triduum de vico Stainhem ſervivit, volatiliaque nos edere fecit, ſed & Adelbeto, qui ſupta, Auguſtenſis multo tempote Antiſtes, qui ſigna & virtutes Sanct. Galli à plurimis audiens locum in die Sanct. Galli orandi gratia adiit, & præſens plura conſpiciens; Major eſt, inquit, gratia loci hujus quam rumor quem audivi. Devovit autem benedictione fratribus data anno altero vita comite ſe reditutum, & uti tunc quidem, nequaquam venire nudimanum, domum rediit, interrogatusque inter cætera aliquando à ſuis, eſſetne nobiſcum ut fama vulgavit, teligio cum doctrina, ſeveritas cum diſciplina? Quid cæteri, inquit, ſentiant, neſcio, quid mihi animo eſt, pronuncio; unum egomet ſanctum & hunc defunctum quæſivi, vivos autem ſanctiſſimos, ut vere fatear, fratres inveni. Doctina autem illorum & diſciplina in virtutum eorum operibus videre eſt, delectat enim me: talium memorari, quos quidem ut iterum videam vix expecto. Opottet autem ut omnibus meis me juvantibus me præparem, quatinus uti me & meos decet ad proximum S. Galli diem viros Dei viſitem, frater illorum conſcriptus fiam, & quantum mihi copiæ eſt caritatem illorum tegratier. Venerat Dei electus die dicto, ut ſpoſponderat, quantus autem venerit; & qualis in donis Sanct. Gallo fratribus & familiæ fuerit, capitulum, quod in memoriam ejus regulæ noſtræ codici aſſeriptum eſt, plenius pandit: Poſt non multum quoque temporis accidit Petrum etiam Veronenſem Epiſcopum à palatio redeuntem ſimili loci gratia inopinatum venire. Fratres autem ſuſcipientes illum, quod melius quidem habebant, Evangelium ei offerebant. Ille autem arbitratus ſe deſpici, quoniam famam loci magnam audiverat, de vilitate libri ſecum fluctuabat. Ad miſſas argenti calix etiam, qui melior habetur, proponitur, quibus peractis etiam de calice ſiniſtrum quoddam ſecum trutinat. Prandium ei exhibetur ſumptuoſum, ſurgens à menſa fratrum poſtulat alloquium, quibus collectis (nam Abbas loco deerat;) Bene, ait, mecum Domini, Abbate veſtro abiente, egiſtis. Sed pro evangelio & calice vilioribus mihi propoſitis aliquid ſubolet. Quamvis enim ipſe ſim vilis & indignus, non tamen vilis loci nominor Epiſcopus; conſtanter meliora non eſſe Sanct. Gallo proteſtantibus ſpiritus hominis pauliſper quieverat: ſumensque tandem quoſdam fratrum in partem ſecreto eis locutus: Mittite, inquit, poſt me Veronam ſex, quos habetis fidiſſimos viatores, quique bini & bini per tres vias, quæ hinc illo ducunt, mihi adveniant, & peregrinos ſe habitu & verbis ſimulent, ſingillatim tamen ſe mihi oſtendant, & pollice ſic in manum recurvo elemoſynam petant, quos ego, ut alios ſoleo, in penetral meum quoddam ſolus ſolos coram meis inducam & veſtiam, aurum autem, cujus æquipondium nunc vobis do, cruribus eorum faſciolis circumligabo & dimittam eos, ut ad vos eodem quo venerant, Fortuna comite, artificio redeant. Factum eſt, ut largitor acutus docuit: allatum eſt S. Gallo grave pondus áuri Veronenſis: concordat pondus æquipondio, fit de auro Petri cavea Evangelii, fit calix, fit capſa, quæ omnia Salomon primo frater conſcriptus noſter, ut præmiſimus, deinde & Monachus, tandem Abbas, gemmis & arte Gallo paravit. Hartmutus autem pro Grimaldo, ut & Ratpertus ſcribit, Rempublicam noſtram ſtrenue gubernans per ſemetipſum quoque non mediocriter amplificans jamque ſeneſcens Berinhardo Monacho noſtro Abbatiam

ſuam

ſuam fratrum communi electione per Regem Karolum tradit. Ipſe autem Herginiſowam cum Walrchincha & Putta minore ſibi & poſteris Abbatibus à poteſtate forte cedentibus imperiali auctoritate ipſius Karoli retinuit. Obiens autem poſt multas, quas per ſe ſtatuit & per Berinbardum obtinuit fratribus & familiæ, benivolentiæ conſtitutiones, circa Landaloum Epiſcopum in titulo Apoſtolorum conditum, cognatum & amicum ſuum, extra parietem tamen ſepeliri ſe petiit. De quo ipſo Landaloo SanctoTreverenſi quidem Archiepiſcopo pauca ſcribere neceſſarium puto.

Suevus hic & nobilis erat, apud S. Gallum quidem educatus & doctus, cujus Windiniſſa cum multis aliis hæreditas erat. Igitur Epiſcopus factus Romam pergere ſolebat. Per Jovis itaque montem tranſiens ibat; per Septimum autem rediens Gallum & Hartmutum ſuum ſalutabat. Devoverat etiam S. Gallo Lolingam villam dare, ſed cognatis renitentibus conquiſitionis ſuæ loca quædam cuidam Vodalrico Comiti, ut Gallo Ahadorff cum eisdem locis diſponeret, concambiens tradidit. Rediit autem tandem aliquando Roma, & ad Gallum ſuum tendens Italici aeris vitio febre correptus vix ad Rorſtanchin pervenire prævalens, Hartmuto cum fratribus ad ſe advocato, nobiliter diem obiit. Diſpoſuit igitur adhuc vivens ad titulum S. Petri, cui jam ibat, qui eſt in cimiterio S. Galli, capellam qua itinerans utebatur cum reliquis & libris & omnibus utenſilibus ſacris, in quo & corpus illius cum omni honore humatum eſt. Freneticus, ut ajunt, in Septimo ejus ſuper illius corruens tumbam ſanus ſurrexit. Tradunt & alias infirmitates ſæpe illic meritis ejus curatas. Sed ut ad ea, unde digreſſi ſumus, redeamus; Salomon præmonachus noſter idem ſemper loco noſtro & fratribus apud Deum & homines permanebat: Ruggerum autem ſemper præ oculis habebat, quem ſibi in his quæ ad Deum fuerant Ducem & cuſtodem elegerat, à quo dum quadam die ab aula veniens pſalmo benedictionis ſuſciperetur, ſurgens ad oſculum patris gloriabatur inter cætera de muneribus Regis Arnoldi, quæ ſe S.Gallo daturum ait. Nam, ut id genus hominum eſt, laudis avidiſſimus per quædam erat, de quo in periculum, uti poſt liquebit, aliquando venit. Erat munus illud capſa ſolide aurea gemmis regaliter inclita, reliquiis ſummis referta, in formam capellæ creata, cui ſimile quidem nihil umquam vidimus. Superſcriptio ejus eſt;

Verſus Salomonis.

En crucis atque piæ cum ſanctis capſa Mariæ,
Hanc Karolus ſummam delegit habere capellam.

Suadet Ruggerus homini non aurum, ſed ſeipſum, ut ſæpe pollicitus eſt, Gallo ſuo offerre & Monachum ſe ejus verum jam tandem perficere. Factum eſt ut magni conſilii Angelus hortatus eſt. Rege tandem datori ſuo poſtquam votum ſuum aperuit, capſam ille ipſam quadam die ſuſpendens collo tunica Monachi & cuculla indutus aram S. Galli Berinhardo annuente nudipes adiit, peccata deflevit ſeculoque abrenuncians S. Galli fit Monachus. Abbas illum tanquam de palatio Monachum delicatius tractavit, & omnibus qui ſub ſe militabant præhabuit.

Poſt non multum vero temporis conſiliis hominis carere non poſſe republica tota perſonante, Abbatis ſui permiſſo Rex eum iterum in aulam aſſumpſit & priorum honorum ſtatibus reſtituit, tandem quoque & adauxit. Nam Augenſe ei tunc cœnobium tradidit. Ajunt autem hominem fortunatum tandem duodecim abbatias rexiſſe. Berinbardo itaque Abbate, ut alias relatum eſt, depoſito per Hattonem Archiepiſcopum nobis oblatus & noſtrum locum ſuſcepit regendum, quem præ omnibus poſtea quæ gubernavit locis apud Deum & homines amplificare curavit. Cum autem annum & dimidium nobis præeſſet, Conſtantiæ tandem prælatus Dei factus eſt Paſtor & Epiſcopus. Sic quoque ipſe, & Hatto ille Moguntinus Archiepiſcopus ſibi ſemper amiciſſimus, quem cor Regis nominabant, cum & ipſe (ut ajunt) duodecim abbatiis præfuerit, poſt Regem imperium tenuerant. Fuldenſis enim & ipſe erat Monachus & Abbas, qui Magontiam ipſam à loco ſuo antiquo motam propius Rheno ſtatuerat, & in hoc & in aliis multis animi ſui magnitudinem oſtenderat. Nondum adhuc illo tempore Suevia in ducatum erat redacta, ſed fiſco regio peculiariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ, quos ſic vocabant, nuncii: Franciam ad Alpes tum Werinhere, Sueviam autem Pertolt & Erchinger fratres, quorum utrorumque multa ditioni ſubtracta ſunt per munificentias regias in utroſque Epiſcopos. Surgunt inde invidiæ, & odia utrorumque in ambos, præter ſcelera quæ in Reges ipſos machinati ſunt. Hattonem Franci illi ſæpe perdere moliti ſunt, ſed aſtutia hominis in falſam Regis gratiam ſuaſi qualiter ad Alpes fraude ejus de urbe * Pabinberk detractus capite ſit plexus (aliter enim morbo obierat) quoniam vulgo concinnatur & canitur: ſcribere ſuperſedeo: ad Salomonem redeo. Huic, ſicut diximus, cum aliqua Potamum Cameræ nunciorum juris oppidum pertinentia à Regibus darentur; ſicut Werinhere & Ruodhart dominum Othmarum, ſic ipſi inſequi conati ſunt & ipſum. Sed epiſcopio & abbatis ipſe multiplex variorumque militum manu fortior caſu aliquando

* *al. Bapabinberck.*

quando

quando viris occurſaverat, pacem ſalutando prior, ſi forte reſalutare velint, incaſſum expectat, nunciis poſt eos miſſis qui rem agerent, pacificari nolebant. Ille autem cum præ omnibus S. Galli clauſtro ſemper maneret, quadam nocte præmonitus vim ſibi ab illis niſi fugeret inferendam, ſeceſſit ſecretus in ſilvam Vallis Turbatæ ea tempeſtate quidem vaſtiſſimam. At illi S. Gallo invaſo Epiſcopum capere volebant ſi adeſſet. Ille vero capellula in ea ſolitudine in nomine S.

*al. Summorum.

*al. Suorum.

Galli fabricata, plurimis *ſuorum ubi eſſet ad tempus ignaris, ad aulam nunciis directis latuit. Jubentur à Rege tunc quidem Arnoldo Epiſcopus & ipſi ſub banno pacis ad aulam Magontiæ venire, ubi cauſa publicè peracta rei majeſtatis lege pronunciati ipſi illi in Ingilheim truduntur, usque dum exilio aut morte punirentur. Egit tandem Salomon cum Hattone Epiſcopo, anxius ne cædis illorum ipſe quidem cauſa foret, ut eos liberaret.

Adeunt ſupplices ambo ſecreto imperium, cor Regis molliunt, hoſtes illos in gratiam reducunt, coram omnibus Salomoni ſupplices facti pacificantur, poteſtati priſtinæ ipſo juvante reſtituuntur. Redeunt tandem domum tanquam amiciſſimi, juramento coram Rege dato, ne umquam Epiſcopum læderent, numquam Epiſcopum in rebus fiſcalibus ſibi dono traditis ſe eſſe læſuros. Invitantur poſthoc viri ab Epiſcopo Conſtantiam ad convivium & munera, ſedetur ad menſam, & ut fit inter delicias potationum, cum mirarentur artificia vaſorum auri argentique, maxime autem vitreorum, Epiſcopus laudis quidem quiddam, ut diximus, avidior quædam inter cæteras divitias, quas à Regibus haberet, extollens hoſpitibus arte tacitis laudis verba etiam de S. Galli rebus magnis, quibus animos dudum vulneratos offenderat, intulit, quæ tamen cum eſſent levia, mala conflabant gravia. Dixerat enim illis ipſe, utique indiſcrete ludens, habere ſe apud S. Gallum clibanum, qui uno calore ambobus illis panes coqueret in annum, nam mille coqui poſſe ajunt. Simile etiam quiddam de lebete æneo grandi, & de tarta avenis centum maltrarum commoda eum projectaſſet, paſtores gregum ſe babere adjunxit, quibus etiam ipſi, ſi viros viderent, pilleis capitibus inclinarent detractis, patienter tulerunt homines fraudolenti Epiſcopi gloriam uſque ad capitum paſtoribus inclinationes, id enim numquam fieri poſſe refellentes loquuntur. Afferuntur tamen viris animoſis cara munera tandem receſſuris, inter quæ erant vaſcula duo vitrea nimis inſignia, quæ ipſi pridem in convivio præ cæteris mirabantur, quæ illi in manus ſumentes conſilio latenti uterque ſuum decidere ſinens fruſtata ridebant: cæteris omnibus milia gratiarum Epiſcopo remittentes callide abſtinebant. Miſſione tandem data cum eos Præſul oſculo peteret; Veſtra, inquit, erant, ideo vos tanti pretii pocula confringere piguit: ſed multa animabus veſtris, ſi ea pro nummis dantes pauperibus dediſſetis, remedia facere poteratis. *Vitrei*, inquiunt, *amici vitro ſunt donandi*: ſed nos, qui vitrei eſſe nolumus, vitrum confregimus. Amore, ut moris eſt, oſculato & epoto lætabundè diſcedunt. Non multo poſt tempore Conradus tunc Rex natale Domini Conſtantiæ egit. Ipſa die poſt menſam cùm Epiſcopus ei proceſſiones veſpertinas tridui illius apud S. Gallum laudaret, Rex inquit: O utinam ibi eſſemus, & quare illuc, amici mi, matutini non ibimus? Parantur continuo naves, quibus mane conſcenſis cum Epiſcopis & cætero comitatu Rex littus noſtrum meridianus attigit, & S. Gallo cum tripudiis appropians novis laudibus dictatis in loco glorioſe ſuſceptus eſt, tribusque noctibus in omni hilaritate loco immoratus quarto die Arbonan tandem nocturnus venit. Longum eſt dicere, quibus jocunditatibus dies exegerit & noctes, maxime in proceſſione infantum, quibus poma in medio eccleſiæ pavimento anteſterni jubens, cum nec unum parviſſimorum moveri nec ad ea attendere vidiſſet, miratus eſt diſciplinam. Refectorium quoque fratrum hora menſæ cum duobus Epiſcopis cum intraſſet in Infantum die pluta ſibi aſſurgentibus læta locutus, nubiſcum, ait, veliris nolitis partiri habebitis. Decanum autem, qui menſa Abbatis ſui cauſa cedere parabat, amplexatum retinens aſſedit, & ei appoſita ad ſe ſumens omnes circumſpectans & arridens, His interim (inquit) participemur. Miſit autem quantocius ad Salomonem, ne ſibi ſuperveniret, ſed uterque pro altero menſas teneret. Præpoſito deinde cum nihil ſibi, niſi quod fratribus paratum eſſet, juberet apponi, ô Rex, (inquit) noſtra infortunia, quod ſuperventurum diem non expectabas, cras enim fabas nudas & panem forſitan habebimus, ſed hodie non ſic. Enim vero, ait ille, & cras vobis Deus miſereri poterit. Infantulis deinde per ordinem lectitantibus & analogio deſcendentibus aureos in ora ad ſe elevatis miſit, quorum unus puſillior cum clamitans aurum expueret; *Iſte*, inquit, *ſi vixerit, bonus quandoque Monachus erit.* Surgens tandem à menſa hilariter fratribus multa locutus optimæ ſpei eſſe monebat, quoniam ſi adviveret tales convivas lætificaret. Rediit igitur ad ſuos, Salomoni & omnibus numquam ſe lætius convivatum gloriatus. Inter hæc autem Berchtoldum & Erchingerum triſtes invenit & exaſperatos, cauſam quæſivit hilariter, quæ quidem hæc erat. Magiſtri paſtorum duo, homines utique ſilve-

ſtres

ſtres, hitſuti & ptolixis barbis, ut id genus multum videri ſolet, quaſi venerandi, cum tales ptidie pro ferina juberentur die noćteque labotare, urſum de luſtro unus, alter cervum recens occiſos attulerat. Quod Salomoni cum miniſtri ſuper menſam ſilentio intimarent, jubet bomines feras fratribus illis, qui per ſe quidem tunc menſa utebantur ut Primates, oblatione ptopria offerte, fingebantur autem vicini eſſe & riberi, quibus talibus, aſpećtis aſſurgent germani pilleis dettaćtis, regtatiantut venatores tevetenter inclinati. Quod videns Epiſcopus antedićtorum memot ſecum gaudebat. At illi ſcioli quidem fańti ſetas cotam Epiſcopo poni ſecerant à dicentibus, Sint tua tibi, nobis ſatis eſt haberi deriſui, timore tamen Imp. animum prementes iram fregetant. Quod Rex ſapiens prudenti leniit conſilio, quoniam ad gaudia quidem convenimus mei juris eſt, inquit, omnia nullius periculi ludicra defendere, & ſi in rixas venerint, imperiali decreto adnullare, quapropter ſedato animo, judices mei, ambos vos eſſe volo & in gratiam tedire cum Epiſcopo, reconciliantur enim umbratili pace tunc ſecundo. At Rex veſperum & noćtem cum egiſſet hilaritet, diluculo conventum fratrum petens omnium votis faventibus fit frater conſcriptus. Tribuit cuique fratrum argenti libram ut habeat ad veſtitum. Puerulis edixit tres dies ad ludendum & tunc quidem & inpoſterum, ingreſſuſque S. Galli baſilicam palliis veſtivit altaria. Emunitatem etiam loci à Grimaldo inceptam, ſed adhuc non firmam Epiſcopo admittente ipſe manu ſua & ſigillo ſolidam fecit & perperuam. Ingreditur tandem oratorium B. Oth. aućtoritate Romana in Sanćtum levati (nam parentes ejus erant qui eam vexaverant) ſeque reum, quaſi ipſe interfuerit fańtis, ad ejus atam reddidit, palliis quoque auto & argento Sanćtum placavit. Sed & circa Stainhem villam S. Ohm. Karolo datam quædam loca regii juris adhuc etant. Ille veto quicquid inibi regii fiſci erat totum in manum advocati ſuper aram ejus tradiderat & ſigillo ſuo roboraverat: & converſus ad Salomonem, eo (inquit) pańto ut fratres noſtri conſctipti pto convivio noſtro heſterno habundantius à Karolo ſtatutam hebdomatam natalis Domini mei hujus etiam in memotiam mei debeant convivari, & ſubtidens; Nam & ego hodie frater conſcriptus volo ptandere cum fratribus & fabas noſtras de meo piperare. Aguntur cereles Regi miſſæ à fratribus ſuper id ipſum altare, præmaturatur prandium, impletur tefećtotium, vix unam lećtor recitavetat periodum, i.e. verſum uno ſpiritu prolatum *Caritas, quæ non agit perperam*, licenter ſprevit diſciplinam, Nemo ait, hoc aut illud eſſe inſolitum, quamvis ante nunquam ſit viſum, vel auditum unquam ea domo ſoporatum Monachum. Odorem ſerinæ hauriunt & * carnium. Saltant Satyrici, pſallunt Symphoniaci. Numquam tale per ſe tripudium Galli habuit refećtotium. Graviores Rex fratrum ſpećtat inter ſtrepitum, ridet quotundam vultus conttaćtos propter terum talium inſolentiam. Carpuntur itetum cordibus fratres illi ſæpe dićti pro damno regii fiſci. Nam caſtellum quoddam ſuper Stainhemiam dudum ſtruxerant, quod conquiſitionis ſuæ ptoprietate coram Rege ſibi vendicabant, quibus Rex Caſtellum (inquit) ſine Opidanorum damno habere nequibitis: quibus ſi injutioſi quidem ſueritis, mei gratia carebitis. Diſcedit Rex veſpertinus fratrum ſuorum laudibus lachrimoſis proſecutus, quibus ſe vivere liceret, non ſemel benefacturum promiſetat. Invadit loca lege Alamannica cum advocato Epiſcopus tribus diebus, uti * jus erat, homines fiſci jutamentis S. Othmaro vendicantes. Quibus cuſtodes caſtelli, niſi ſibi parçant, male habituros minantur, minaſque fańtis exequuntur. Nam vićtimas & cætera, quæ libebat ſponte nolentibus date fiſcalibus, vi quidem auferebant. Quod cum advocatus cum per ſe, tum verbis Salomonis fratribus illis non ſemel quereretur, aut fićta verba, aut injurioſa paſſus receſſit. Cumque hoc per annum pene pateretur, quadam die ipſe viris obvius injurias queritur Epiſcopus. Et cum indigne quidem ipſius verba tuliſſent, Epiſcopus ſubintulit: Enim vero, ait, cum mei cauſa meis aliquando anguſtiis coram Rege Arnolfo fueritis, unde ægertime ego ipſe vos eripui, jam ejus articuli ſemper liceat recordari. Illico Liutfridus, ſororis amborum filius juvenis pertinaciſſimus, gloriatur ne (inquit) Monachorum ſceleratiſſimus injuriarum pro ſe vobis illatarum, ô avunculi, & vivere eum patimini? extraćtoque gladio, niſi ab ambobus premeretur, Epiſcopum occidiſſet. Ipſe autem, ut jugulum declinatet, cum citius equo divertetet, à fratribus ambobus freno tentus comptehenſus eſt. Quidam autem ſuorum cum gladium educentem juvenem illum ipſe econtra gladio ſtrićto occurrere vellet, lanceis circumvallantium transfixus interiit. Dicitur Epiſcopus in diverticulum quoddam propinquum, ubi deſcendere juſſus ſedit, uſque dum illi in partem cedentes, quid de eo fańturi ſint, traćtent. Ipſe autem confiſus in Domino ſuum dominum Gallum inceſſanter inclamitat. Suadet Liutfridus, ut ei aut oculos eruant, aut dexteram abſcindant. Militum autem pars ſanior, ne quid amplius in Chriſtum Domini inſanirent, omnimodis flagitat, ſed & incolumem relinqui optimum fore ajebant. Stat tandem fratribus conſilium, ut in Diepoldisburg, ubi * Bertha uxor Erchingeri tunc agebat

* *al. carinum.*
* *al. viſterat, al viſeret.*
* *al. Berchta.*

agebat, duceretur. Ipſam enim, cum eſſet quidem alias ſtrenua, ad dolos acuriſſimam ajebant; & quoniam ei amore mariti ſæpe ante male optabat, incunctanter eum quoquo modo apud illam periturum. Sternitur viro Dei vilior interea equus. Portarii autem, cum viderent turbam, ad ſpectandum accurrunt. Quibus viſis Perchtolt: inclinare coram iſtis, inquit, Dei maledicte, & ut tibi veniam precentur, pedes eorum lambe. Ille vero, quoniam vim ſciebat, quod juſſus eſt, fecerat. Commiſſis tandem ſatellitibus, qui eum ducerent, Berthæ, qui factum panderet, celer præmittitur. At mulier facinore audito percutiens pectus ingemuit, & hæc, inquit, eſt dies, quæ honoribus noſtris apud Deum & homines finem datura eſt. Parat illico baſilicam & aram; parat tapetos & pallio dorſili caminatam. Evangelio Epiſcopum aliquos, qui aderant, Presbyteros recipere jubet. Progreditur ipſa adventanti obviam ad portam, in manum illum ſumens, ſi ſe dignetur oſculari lacrimans rogat. At milites dolo hæc fieri ſibimet ſilenter ajebant. Paratur citiſſime lavacrum, ut pulvere & laſſitudinis tergeretur ſudore. Verebatur & ipſe, quamvis fortunatus, infortunia. Clauditur caminata ſuper Epiſcopum & duos, qui aderant, Presbyteros. Nam, ut ipſum dixiſſe ajunt, quietam noctem agere poterat, niſi quod tubarum clangores & vigilum ægre paſſus eſt clamores. Ingreditur ad hoſpitem tantum illa cum una ſola pediſſequa: Salutem homini & maturum ad ſuos pollicetur reditum. Reficit cum reficiente, per puellam ſibi, per Presbyteros apponitur Epiſcopo. Poſtquam Epiſcopum viri illi à ſe, ut dictum eſt, dimiſerant, Duellium montem victualia convehentes nocte die nituntur munire. Ipſi interim cum ſuis, quos haberent fidiſſimis clamdeſtini agere, in ſilvis paſcuoſis noctibus diliteſcere. Intimantur tertia tanti facinoris nocte Sigefrido Epiſcopi patrui filio, qui illico propinquis & Epiſcopi militibus quantis hora concluſo licuit collectis in ſilva quadam matutinus eos aggreditur dormientes. Experrecti vero pauci contra turmas loricis & galeis tutas arma rapiunt inutilia, ipſos tres viros, quamvis animoſe repugnantes armis exuunt, vivos comprehendunt, vinctos abducunt, Currunt illico celeres, qui Berthæ & urbanis ſuis dicerent, niſi Chriſtum Dei citiſſime ſolverent, dominos ſuos machinis penſilibus impoſitos tribus partibus urbis in faciem ſibi ad Solem torrendos. Quo audito, cuſtodes falli ſe primo æſtimantes certiores facti omnes urbe viris vacuefacta dilapſi ſunt. Relinquitur Epiſcopus liber cum Presbyteris, & Bertha flens & ejulans cum pediſſequis, quam tamen ipſe pro tempore conſulatus manu tenens urbis portam obviam ſuis egreditur. Nam nocte proxima, cum eo de furtiva dimiſſione per quoddam latens oſtiolum condixit, quoniam ſibi per nuncium viri ſui innotuit, nocte alia illum aut Duellium, aut, quod magis timebat, ad perdendum eſſe tranſportandum. Fuga urbanorum comperta equis potentiores prævolant curraces, Epiſcopo pro portis conſpecto, clamativo illum cantu ſalutant, *heil herro*, *heil liebo*, & cætera: urbem tamen intrare præter nominatos propter mulierum res ſervandas Epiſcopus noluit. Nam in itinere armatorum ſe ſuis adjungentium & proſequentium turba erat innumerabilis. Tum virum alloqui mulieri deſiderant ſolus ad horam adducitur: quem complexa, cum præ fletu naribus cruor profluxeret, vix ab ipſo quoque plorante avellitur. Movebat & inimicos tam repentina rerum mutatio. Epiſcopo autem, cum vinctus procidens ſibi remitti ſupplicaret, quantum in me eſt (inquit) remitto, & cuſtodibus iratis amotum benedictione proſequitur. Egit tamen cum nepote & militibus, ut mulier ad ſuos cum honore & rebus ſuis duceretur tutatis: & cum ibi pernoctaſſent, ipſe ejus omnia bona fidelibus ſuis commendans ordinavit avehenda. Dimittens autem illam invitavit ad ſe rebus in melius vergentibus Conſtantiam, ut ſi fidei memor ſit in lætiori experiretur fortunio. Rediit cum comitatu famoſo Petrus alter ereptus ab Herodibus Conſtantiam, tali omnium circumquaque convenientium quidem tripudio, quali nec, ſi ipſe quondam Romæ tertius de cœlo ceciderit, receptus ſit Cato. Traduntur damnoſi tres illi in Duellium ad cognitionem publicam reſervandi, plurimis ſuorum jam, ſi forte ad ereptionem illorum in via occaſio daretur, in arma collectis. Quod milites abbatiarum & epiſcopii cum cognatis Chriſti Domini circumvallando providebant. Innotuit res Conrado in Francia tunc poſito. Nam veredarii & Epiſcopo capto & recepto dies & noctes celeres ibant. Ajebant autem, illum mane evigilantem fama à prioribus audita lecto exiluiſſe, & patientiam regiam nullo modo tenere potuiſſe: à ſequentibus autem corde ſibi reddito parumper quieviſſe. In ſe vero reverſus de valetudine capti & recepti cum quæſiſſet: Conſtat (inquiunt) ô Rex, dure tractatum adhuc male valere, & ſi, quia mox venturus ſit, noſſet per nos vobis profecto mandaſſet. Quo audito, ſeorſum cedens flevit: erumpebant enim lacrimę, & non poterant ſe continere. Conſilio de hinc habito primo colloquium publicum Magontiæ, poſtea generale edixit concilium, ubi tribus illis lege abjuratis & præſcriptis, prædiiſque eorum in fiſcum redactis majeſtatis

reis

reis capita damnata ſunt, cæteris omnibus qui tanto facinori interetant, tamquam rei hoſtibus proſequi juſſis. Sueviæ Principum aſſenſu ſtatuitur Alemannis Dux primus Burkhardus gentis illius nobiliſſimus & virtutum dote probatiſſimus: cui & prædia damnatorum confiſcata in beneficium ſunt tradita, exceptis dotibus Berthæ ſibimet edicto, quoniam viro non aſſenſerat, ſtabilitis. Epiſcopo autem apud Ducem inducias damnatis rogante ut ſi fieri poſſet exilium eis à Rege intercederet, aliquot eos dies Dux in cuſtodia tenuit. Rex autem crebro ab eo fatigatus tandem eos jugulari præcepit. Quibus tamen Epiſcopus multum eorum nece triſtatus indulgentia, quantum in ſe erat, etiam vivis data ſepulturam conceſſit ad eccleſiam. Rex vero caſtellum illud odioſum S. Othmaro cauſa mali tanti tradidit diruendum, omnique anno ille, dum vixit, cenſum capitis ſui in cera ad ſepulchrum ejus uti filius carnificum illorum pro reatu in eum quaſi proprio miſit: Quod & Ruodolfus poſtea Wolfhardi Comitis pater, cum ejuſdem quidem proſapiæ fuerit, in cenſu calybum de metallo Faucium Juliatum fecit. Sed idipſum Wolfhardus & Hainricus filii ejus aliquot annis dum facerent, motus rubore Hainricus, quaſi homo ſit cenſarius, fratre invito, cenſum ſuperſedit. Accidit autem, ut in vigiliarum S. Othmari die fratres ambo capreum venantes in cacumen quoddam rupis artiſſimæ ducti, laſſi cum conſediſſent repente petra, ſuper quam Hainricus ſedit, collapſa adoleſcens ille magnæ indolis proh dolor in profundiſſimas valles rueret & periret. Vix ſpiritum habere poterat mater orbata: (ſcriptori nunc ſumus, quod vidimus) nec dum luctu finito cum filio & filia unicis ad pedes ſancti muneribus & calybe ſuperſeſſo venit, quod in cenſu non ſoluto peccatum eſt, tres pro ſe & defuncto pœnituerunt.

Salomon autem videns Fortunam, ut ſolet, ludicta rotæ reciprocare, immo Deum in ſe non occultis indiciis potentiam ſuam oſtendere, apud imperium ſeverus accuſator ſui permiſſo dato Romam petiit, flens & ejulans, atque dicens, merito hæc paſſus ſum, quia peccavi coram Deo in cœlum, veniam petere habeo ab ipſo miſerante me Petro. A Papa vero benigne ſuſceptus, cum ibi ſupplicans aliquamdiu moraretur, indulgentiam ſibi ab eo plorans petiit, maxime autem, quod ſui cauſa tres illi quidem decapitati ſunt, pœnitentiæ, quem vellet modum, ſibi rogavit, imponeret. Tandem autem ab Apoſtolico indulgentiam adeptus, domum redire lætanter aggreditur, reliquiiſque ſanctorum donatus quam plurimis, maxime animo in reditu ſuo contendebat, quomodo illas quam decentiſſime poſſet domum veniens honorificaret: præ cæteris autem corpus Pelagii martyris, in cujus die inimicis ſuis ſubactis ipſe liberatus eſt à vinculis. Qui cum multorum miraculorum virtutibus inſignis eſſet, cotidie rumor ejus non ſolum proximas, ſed & exteras Conſtantiam fecit orandi cauſa turmatim confluere regiones. Opinabile autem erat, in quantum ſe poſt reditum ſuum in virtutibus Chriſti Dei exercuit, quam aſſiduus nocte dieque in precibus, quam largus in dando, maxime autem pauperibus, quam promptus & aſſiduus in pacificationibus. Accidit autem, ut eo quidem domum reverſo Hatto Archiepiſcopus ſodalis utique, ut ſibimet dicebat, ſuus Italiam jus regium exactutus tendens Conſtantiam deveniret. Ajebant autem, illum Magontinis ſuis minus confiſum totum, quod in theſauris haberet, ſodali ſuo dum rediret, commiſſurum, ſe cum tuliſſe. Erat autem ſodalitatis illorum, quoniam ambo acutiſſimi erant, jus mirabile. Nam uterque illorum, in quo alterum in verbis & in rebus per aſtutiam decipere poſſet, agere ſolebat: ut in cantaro quodam, quo Salomon utebatur, gemmato graviſſimi ponderis aureo. Quo cum uterque ut ſolebant, coram convivis * Rhenum aquæ quaſi vinum potarent: Salomon autem in conclavi vaſe quodam æneo mire figurato ad aquam inferendam uteretur. Hatto abiturus inter cætera viro ait. Vas illud aquæ (inquit) quo in conclavi tuo uteris mihi, ſodes, tribue. Quo hilariter annuente, Hatto pincernæ ait latenter, coppam auream domini tui, quoniam ſic ego & ſodalis meus (inquit) condiximus, pincernæ meo confeſtim offerto. Quod mox ille, uti juſſus eſt, fecerat; ablata eſt coppa fraude amica interim tecta. At Salomon menſa ſequenti, dum eam exegiſſet, deceptum ſe ſentiens. Enim vero ſi vixero, idem illi modus remetietur, theſauroſque ſuos poſtea, uti præmiſimus, ſodali ſuo ſodalis eo pacto, ut ſi defunctum audiret pro animabus amborum, quibus vellet, eos dilapidaret, abiens conſignaverat. Vix menſis, ut ajunt, abiit, & mercatores ab Italia redeuntes defunctum Hattonem diffamare per nuncios præmonuit, doloreque ad horam ſimulato ſcriniis recluſis multos denarios diſtribuit pauperibus: fabrorum quoque copia contracta cantarum quondam ſuum primo diſpertiens ſarcofagum illud magnificum, quod hodie miramur, S. Pelagio ex auro viri & gemmis electis compegit, martyris oſſa ſollemniter intulit. Crucem etiam illam honorandam Sanct. Mariæ Tutilone noſtro anaglyphas parante ex eodem auro & gemmis mirificavit. Altare vero Sanct. Mariæ & analogum evangelicum

* al. jejunum.

al. jejuni aquam fort.

ejuſdem fratris noſtri artificio in locis congruis deaurata Hattonis ſui de ſcriniis veſtivit argento, & diptivit, ut videre eſt, ex auro electo Sanct. Gallo etiam, in nullis fortuniis immemor ejus, duas tabulas ebutneas de eiſdem ſcriniis attulit, quibus alias magnitudine æquipares rariſſime videre eſt, quaſi ſic dentatus elephans aliorum fuerit gigas. Erant autem tabulæ quondam quidem ad ſcribendum ceratæ, quas latere lectuli ſoporantem ponere ſolitum in vita ſua *ſcriptor ejus Karolum dixit: quarum una cum ſculptura eſſet, & ſit inſigniſſima, altera planitie poliriſſima, Tutiloni noſtro politam tradidit ſculpendam, quibus longioris & latioris moduli Siotrammum noſtrum ſcribere juſſit evangelium, ut quod tabulis abundaret, auro & gemmis Hattonis ornaret. Hoc hodie eſt evangelium & ſcriptura, cui nulla, ut opinamur, par erit ultra: quia cum omnis orbis Ciſalpioos Sintrammi digitos miretur, in hoc uoo, ut celebre eſt, triumphat. Mirari autem eſt, hominem unum taota ſcripſiſſe, quia in nominatiſſimis locis pleriſque harum regni partium Sintrammi characterum libri S. Galli obſides habentur. Sed & hoc in homine mirabile etat & ſingulare, quia cum delicata ejus ſcriptura jocunde ſit directa, raro in pagina vel unius verbi mendacium invenías raſum. Rediit dives ille ab Italia ditiſſimus, neque jam damnum iſtud ſentire habebat. Nam prius abiens cum Pelagii cum miracula terrerent aſpecta, magniſque eum laudibus proſecutus honorare eum diſponeret, cum rediret: diſpendium habet gazæ cum Chumo propians audiret, ſodalem ſuum omnium hominum ſubmurmurat verſutiſſimum, multaque in illum, cum ſpiritu infremeret, triſtius agebat, Curiæque ſibi cum multis occurſentem eum alloqui nollet, ita conventus eſt à ſuis: Hoc vos ludicrum, Pater, ſi ſemper decuit, ſi per hanc aleam ſemper alter alterum decepiſtis & tabulam patere & te nunc deceptum, ſicut etiam ille multotiens, ut bene ſcimus, deceptus eſt. Salomone autem juratores ei præponente non aliter ſe, quam ut condixerat, egiſſe, vix tandem alloquio ejus frui valuit. Comperto autem, quod major pars adhuc ſibi ſupererat, cum quietior jam aliquid eſſet, Salomoo ait, fidei violatæ inuoxium, vel in hoc ſodalis certus eſſe poteris, quod canrarum meum, quem mihi jure aſſumere poſſem, pro anima tua cariſſima primo partitus ſum. Sed & amplius pace tua, ſodalis, loqui liceat: beoe enim & optime tecum aptum noveris velim. Elemoſyoæ enim, quæ obitum præcedunt, certiores & Deo ſunt, quam quæ ſequuntur cariores. Modo quidem ſi etiam ad tuos vivus perveneris, quod neſcis, caſuque, qui ignotus eſt, obieris, pauciſſima de ſcriniis tuis poſt te quidem daturi ſunt tibi. Tandem in priſtinam redeunt condicto mutuo ſodalitatem, ut ultra neuter alterum nec ſerio deciperet nec joco.

* Einhardus.

Veniens Harto Conſtantiam feſtiveque receptus ſarcofago Pelagium precaturus appropiat. Miratut opus tantum tam brevi peractum: miratur & crucem lapidibus cryſtallinis circumcluſam. Amplexatus ſodalem, ut de tanto theſauro ſuo vel illam ſit aſportandi permiſſio, oſculis rogat. Et ille, ſi civium (inquit) ſeditionem non vereter, permittere poteram, dictoque citius ab audientibus urbs uodique concluditur. Quærenti, quid id utique eſſet? Sua præcia, inquiunt cives, in cruce eſſe quam maxima, nolleque nec Epiſcopo ſuo jubente S. Mariæ oblata dimittere. Et ille, quod meum eſt (inquit) mihi liceat abducere. Illis autem non ad votum ſibi reſpondentibus, Salomon illi ſilentio ſine illos, inquit, quia aptiori tempore, ſi ab incepto non deſiſtis, cavea incluſam, quo tum mihi dixeris, nave terrave eam tibi mittam. Sedato tamen animo turbam ille dimiſit: deinde Conſtantia relicta abiit in ſua. Parvo autem poſt tempore confectus Italica febre, cruce non exacta, diem obiit, ſicque in verba Salomonis tanquam Prophetica devenit. Egit tamen ille pro anima ejus precibus & opibus quantumcumque potuit, ſcrinia ejus palatio addicta ſibi non proderant. Sapientia autem æquivoci ſui antiqua Salomon noſter amici ſui animam, ut diximus, auro ſuo, nollet vellet, forte redemerat, & ut vellet, artifex acutus tandem effecerat. Patravit quoque multa Salomon ſtudiis ſuis in honorem S. Mariæ, nec non & Galli unici ſui, id eſt, libros, vaſa, veſtes varias, ſcribere jubens in aliquibus ævo longiore duraturis:

Tertius hæc hagiæ Salomon dat dona Mariæ,
Tertius hæc almo Salomon dat munera Gallo.

Salomonis verſus

Nec hoc quidem prætereundum, quod aliquando pridie Palmarum, id eſt, Sabbato, quo Papa * vacat & elemoſynam dat, cum primo Sole ipſe per ſe omnibus urbis ſive regionis diſperſiſſet pauperibus, fatigatus his, ut ſolebat, in eccleſia orationi proſtratus jacebat. Inter orandum autem vigiliis longis ſoporatus, cum obdormiret, eſſetque jam circa horam tertiam expergefactus, conclave feſtinus intraverat, antiphonamque *Pater juſte*, ſecum ſilentio cantitans: ô, inquit, quali ſtudio & vocibus futuram diem fratres mei apud S. Gallum ſunt acturi. Sternatur utique (ait) ambulatrix mea quantocius, quia iſtam ipſe veſpere levaturus ſum antiphonam: aſcendensque equitem illam velociſſimam quæſitus, quos ſecum vellet: utinam (inquit)

*al. vocat

(Inquit) omnes. Suis antem procuratoribus, ut neceſſaria victui quæque poſſent poſt ſe tranſmitterent, edixit, ſicque urbanorum populus plurimus pedibus, navibus, equis poſt illum nocte dieque concurrerant. At ille ſpiritu Dei vectus circa nonam aderat cœnobio antiphonamque præoptatam ipſe In evangelium lævavit, & clare percantavit: Cœnam fratribus caritativam hilariter exhibuit: quod teliquum diei erat, mandato & pauperibus impendebat, Craſtinam autem proceſſionem ad manſionariam ſuam S. Crucis diſponens eccleſiam in proximo prato ſtationari juſſit. Ibi de gradibus ligneis Eſdras Domini populum legem novam edocuit, & quod Eſdræ veteri non licuit, indulgentiam dedit. Gradibus deſcendens omnem gregem, qui aderat, miſſis perſolutis, in pratum ipſum ad panis rogaverat confractionem. Quantum dies illa conſumpſerat, Dominus ſolus novit, qui hoſpes verus in prandiolo collectus eſt & cibatus. Ibant refecti ſinguli in ſua gaudentes & laudes dantes Deo & grates S. Galli cœnobio. At vir Domini videns, ſe ætate jam graveſcere, poſt Paſca proximum adiit Palatium, & omnia loca, quæ Conſtantiam ſive ad alia monaſteria ſtudio proprio vel Regum conquiſivit munificentia, cartis & ſigillis tunc Regis Conradi fecit roborari. Erant autem, quæ S. Gallo conquiſierat, abbatia Fabarienſis, longum dictu qualibet per illum S. Gallo quæſito & ſtabilita ſit artibus. Cujus quidem fere omnium locorum cartæ, quæ tunc ad illam pertinebant, in S. Galli adhuc hodie ſervantur armario. Qualiter autem S. Gallo ablata ſit, loco ſuo dicere habebimus. Sunt & alia multa, quæ S. Gallo conquiſierat, loca quia ſenes interrogati in armario quæri oportere tam plurima dicerent, intacta reliquimus, hoc veriſſime aſſerentes, quia præ omnibus, quæ rexit, monaſteriis Gallo ſuo ſemper conquiſivit. Tradidit autem Arnoldus quidem Rex ei quandam villam in Araris pago, Chollinchovem dictam, ſibi in poſſeſſionem. Quam rogatus, ut Conſtantiæ daret, Gallo ſuo daturum pollicitus obiens peregit. Multa ſunt etiam, quæ per concambium ei acquiſivit, quæ item in cartis armarii, qui ſcire voluerit, legere poterit,

Tantis pro donis pax ſit animæ
Salomonis.

Qui & de arbitriis aliquando Augenſi & Sanctigallenſi requiſitus, ſi neutram haberet, utram mallet: Augenſis quidem eſt latior & ditior: S. Galli autem commodior & ſaturatior eſt. Commoditas talentum, inquit, valet: hanc quia exquiſivi à juventute mea, & amator factus ſum formæ illius, ſemper præhabui. Nunc ergo tantum vitum dilectum ſibi & hominibus, cum ad ſe recipere, vellet Dominus, nativitatem quidem ſuam nobiſcum, ut ſanus ageret & lætiſſimus, S. Gallo conceſſit. Cumq; quatuor ſingulis diebus verbo Domini, quo ſemper abundaverat, præ omnib' diebus ſuis abundantius populum paſceret, mane poſt Innocentum diem Conſtantiam pergere cum diſponeret, fratribus valedictis ſcholas præterit (erat autem hic dies ſcholarium) oſtium quoq; ut, quomodo ſe haberent, perſpiceret, & aperuit & intravit. Erat utiq; jus illorum, ſicut adhuc hodie quidem eſt, quoniam exleges quidem ſunt, ut hoſpites intrantes capiant, captos, uſque dum ſe redimant, teneant. Ille vero uti Dominus loci ſecurus in medium illorum progreſſus cum ſtaret, Epiſcopum, inquiunt inter ſe, non Dominum Abbatem capiamus. Ille vero libentiſſime hoc perpeſſus quomodolibet ſe tractare vellent conſenſit. Capientes vero illum in Magiſtri poſuerunt, vellet nollet, ſolium. Si in Magiſtri, inquit, ſolio ſedeo, jure ejus uti habeo, omnes exuimini. At illi incunctanter id agentes liceret ſibi tandem, rogant ab ipſo ſe, ſicut à Magiſtro ſoliti ſunt, redimere. Cum ille ſubjunxiſſet, quomodo? Parvuli Latine pro noſſe, medii rythmice, cæteri vero metrice, quaſi pro roſtris rhetotice etiam affantur. Quorum duorum quoniam à patribus verba recepimus: unus inquit:

Quid tibi fecimus tale ut nobis facias male:
Appellamus Regem, quia noſtram fecimus legem.

At alter Verſificator inquit:

Non nobis pia ſpes fuerat cum ſis novus hoſpes,
Ut vetus in pejus tranſvertere tute velis jus.

Et ille, cum ſtudiis loeo S. Galli ſemper molitis jocundaretur, ſuis temporib' adhuc ſolide ſtantibus omnes, ita ut erant in lineis, exurgens amplexatus & oſculatus, induite, inquit. Enimvero ſi vixero, ait, me redimam, & talem indolem remunerabo, collectisque quantocius ante jannam ſcholarum fratrum primis, ſtatuit par vis illis & eorum perpetuo poſteris pro teſtamento ſingulis annis ludi ſui tribus ab imperio ſtatutis diebus in eisdem ſcholarum ædibus carnibus veſci, & de Abbatis curia ſingulos tribus donari eſcis cottidie & potibus. Quod cum ipſe quidem annuatim præſens ſolvi juberet, poſtea ita ſolutum eſt usque ad Ungrorum, de quibus loco ſuo dicturi ſumus, invaſionem. Abiit tandem quo diſpoſuit, benedictis noſtratibus, & ultime, proh dolor, valefactis.

Peractis ergo miſſis Conſtantiæ in octava nativitatis Domini die, ſecretario reſidens capitis dolorem querebatur. Pauperibus ergo, ut ſolebat, ante prandium ſuum hilariter conſolatis menſam fratribus & civibus retinens largiſſimam dolorem continenter tulit, ſicq; diem ipſam in gaudiis peregit: Sole

autem ſequente, cum languor ingraveſceret, miſſis circumquaq; apparitoribus Presbyteros, Monachos, & Canonicos collegit, quo citius potuit, præcipue autem noſtrates. In octava igitur S. Johannis miſſas ſuſtentatus agens ab omnibus indulgentiam publice confeſſus petiit & dedit. Poſtea vero loca quædam nondum dara S. Mariæ & Pelagio, Gallo vero ſuo & Othmaro villam Chollinchovin ſuper tabulam lecti ſolito jure canonum pro animæ requie diſponens dedit, multum rogans noſtrates, quatiꝰ eccleſiam ab eo in loco S. Galli in honore S. Crucis Sanctiq; Magni conſtructam, & ſub regiæ auctoritatis privilegiis dotatam tuerentur, ibiq; ſervitium Canonicorum minui non paterentur. In vigilia dein Theophaniæ confidentibus in Domino diem obiit, & in eccleſia ſedis ſuæ ad parietem dexterum multis ſuorum lacrimis fletus ſepultus eſt.

In cruce quæſitam pretioſo ſanguine vitam
Des cui Chriſte locis in Paradyſiacis.

Karolus autem homo deinceps videndus eſt, in quem largitor omnium bonorum tantum * ſuorum congerat donorum. Erat enim homo præter decore faciei dotem & ſtaturæ proceræ doctus & diſciplinatiſſimus: ſcribendi lingua manuq; artifex; lineandi & capitulares literas rite creandi præ omnibus gnarus, ut in apicibus L. & C. longi evangelii primis videre eſt: quas Epiſcopus ut ajunt, probans quid in talibus adhuc poſſet, lineans aurificabat. Metro primus, & coram Regibus plerumq; pro ludrico cum aliis creator. Dicendi, præter quod naturalis ei commoditas inerat, artifex erat. In Palatinis & Synodicis æq; valens conciliis. In eo loco, quo Apoſtolus Prophetas ponit, nemo nobilior illo: adeo ut raro in gradibus ſtans orator ille vehemens auditoribus promptis lacrimas non eliceret. Favoribus quia aures interdum adhibere ſolebat, ſeipſum arguebat, hoc malum, inquiens, eſſe, quod & juſti & optimi vix vitare valeant. Quis enim tam ſanctiſſimus, ait, qui non dicta & facta ſua recipi malit, quam abjici? Illicoq; adeſt peſtis illa, quæ Græce dicitur * κενοδοξία, aurium inflatio magna. Poſt elemoſynarum cottidianas & pedum lavacri exhibitiones comeſſator pro tempore, loco, & perſonis hilaris erat & jocundus, prodigus numquam. Mariæ & Pelagii, & Galli ſui, & Othmari, ut dicere ſolebat, ſingularis dilector, in quorum etiam, ut ajebant, nominibus deficiens expiravit. In calce tandem opuſculi & reticenda hominis tangere indecorum non puto. Adoleſcens quidem & adhuc ſcholaris gratia amicos viſendi hoſpicio cujuſdam nobilis viri receptus privignam ejus virginem latenter agnovit. De qua ſemel tantum, ut ajunt, cognita filiam habuit. Quem lapſum pœnitentia multa ſecuta eſt amborum. Velum ſacrum utiq; Turegi ſibi imponi expetens vitam agebat laudabilem: ad ultimum Abbatiſſa inibi ejus juvamine facta multa fecit pro anima utiq; ipſius & ſua. Filiam vero tandem viro maturam cum oblatum ſibi velum recuſaret, dotatam cum prædiis viro tradidit cuidam Notkero de proſapia Waltrammi & Notkeri, de quorum dominio montes noſtri nomina habent. Ejus quidem fœminæ generis viros fortes & bonos, clericos præclaros, virtutumq; conſpeximus Monachos. Enimvero ipſa dum Turegi apud matrem educata aliquantiſper etiam litterata in ætate puellari videretur quidem pulchra, ad amplexus Arnolfi Regis clam dum peteretur, reſpondiſſe fertur lenoniæ procis: Ejus generis proſapiæ nec de matre nec de patre ſum (inquit) virginitatem meam me cuidam vel ipſi Regi quidem deceat proſtituere: Sicq; amplexus illiciros Regis hac & illac fugitans & latitans usque dum prædicto viro nuberet, fruſtraverat. Claruerat autem Salomon ſub quinq; Regibus æque ſibi amicis, Ludowico, Karolo, Arnulfo, iterum Ludowico, Conrado. Sub iſto Salomone fuerunt ſimul in monaſterio noſtro Presbyteri XLII. Diaconi XXIIII. Subdiaconi XV. Pueri XX.

*Scio, 3. mſſ. in unius margine aliena manu Karo autem.

*2. mſſ. cenodoxa.

CAPUT II.
De Magiſtro Iſone Monacho S. Galli & diſcipulis ejus.

Hinc de Iſone Magiſtro & diſcipulis ejus Notkero Balbulo, Tutilone, Ratperto, vitas, ut ita dicam, non negligendas aggrediar ſcribendas. Iſo quidem non ſolum bene natorum, ſed & ſanctorum filius fuit parentum, qui, ut crebro ſolebant victualium aliarumq; rerum abſtinentia ſemet & conſenſu pro Deo affligere, quadrageſimam quandam ſecreto, cubantes ſabbato ſancto lavacro tandem utebantur, ornanturq; ambo poſt cineres & cilicia ad proceſſionem cum civibus, prout bene natis copia erat. Ibat mulier vigiliis convicta dormitum in lectum. Temptatoris ductu vir ejus in conclave ipſum fortuitus intraverat, nobilius quidem tunc pro tempore ſtratum poſt lavacrum, accedensq; ad illam ipſa quidem non recuſante eo ſancto die concubuit. Fit poſt facinus patratum tantum amborum in ipſo conclavi lamentum, ut familia ſuperveniens, quid factum ſit, non quæreret, cum Deum inclamando quid fecerint ipſi palam fecerint. Inter lacrimas ambo iterum abeunt lavatum, induuntur item ciliciis per tot hebdomadas tritis: cineribusq; aſperſi, Presbyteri loci nudipedes coram omnibus civibus veſtigiis procidunt. Ille vero pie diſcretus pœnitentia eorum accepta populo Domini pro eis inclamante indulgentiam eis dedit, alevatos pro foribus baſilicæ eo die & nocte punitio-

nis gratia incommunicatos juſſerat ſtare. Ibant tandem officio diei peracto ad proximæ villæ Presbyterum, fama quidem ſanctum, & eodem habitu ipſi & civibus ejus lapſum ſuum fletibus nudant, & ut craſtino eis communicare liceat, permiſſum ejus rogant. Quos ille ſevere invectus temeritatis arguebat, benedictione tamen illius accepta redeuntes in ſua jejuni vigilem fluentes duxerant noctem. Dies Paſcæ illuxerat, matutini pro foribos ſtabant, cruceaote miſſas exportata extremi ſequuntur. Presbyter autem illos populi totius annifu inter *Kyrie eleiſon* induxerat, extremos locaverat: communionem, quia Presbytero illi jam dicto non placeret, non petebant. Communione autem fiqita quaſi Presbyter ille feſtinus, tanquam populo ſuo adhuc officium facturus ingreditur, manibus apprehenſos ad aram duxit, pixide communionis aperta fletu perfuſos communicavit, & feſtinans quaſi ad ſuos rediturus reveſtiri eos, & epulari pace & oſculis datis edixit & rediit. Lætati quoque ſunt omnes talis viri auctoritate illos communicatos. Diem taodem in læticia & eleemoſynis agentibus, partesque Prtsbytero illi ſancto & eulogia per equitem mittentibus inventum eſt, eum nusqnam eo die à ſuis diſceſſiſſe, ſed Angelum Dei quod factum eſt, etiam in ſynodo prolatum eſt, totum feciſſe. Agebant ambo illi gratias deinde die & noctu Deo & virtutum operibus, quibus aſſueverant, tunc artius ioſiſtebant. Sed mulier illa coocubitu illo cum eſſet gravida, & tempore labente propinqua jam partui ericium perperiſſe ſomoiaverat, puerulosque plures, ut ſtimulos eieruerent, accurriſſe, & parietes ejus caraxaſſe viderat: Evigilans nimis ſtupida ſomnium viro narrat. Qui in Deo confiſus ſomnium illud nihil mali portendere, ad incluſum in monte Victoris Euſebium pergens conjectorem fore ejus rogavit. Filium, inquit, uxor tua pariet, quem S. Gallo votabis: apud illum enim educatus Doctor erit magnificus, & multos pueros ipſe, aſper diſciplinis, ſtilis armaturus. Factum eſt: ut vir ille ſpiritu Dei plenus Sanctique Galli compatrianus prædixerat: per cujus præter hæc præſagia Dominus multis revelaverat multa: Sed & ipſi Karolo quidem, qui ejus petitione, ut & Ratpertus ſcribit, ipſum illum Victoris montem S. Gallo contradidit. Puer natus, educatus, S. Galli fit Monachus doctiſſimus, docuitque, ut in geſtis ejus jam ſcripſimus, Salomonem cum cæteris quam plurimis. Sed Hartmuotus noſter, Ruodolfo Burgundionum Regi notiſſimus, qui & cognatus, cum Magiſtrum aliquem noſtratium Grandivallenſium cœnobio peteret, ipſum illum Regi ad annos tres à Grimaldo expetiit, condicto in manus pacto, uti ter in anno ſumptibus ſibi Regis monaſterii ſui daretur inviſere clauſtrum. Ibi vas illud ſpiritus ſancti cum deveniſſet, provinciis diffamatum & regnis, S. Galli dulciſſima ſuffecerat pocula.

Fulſit autem ibi S. Galli lucerna illa interdum quidem per miracula. Nam, uti plurima doctus, cum ungenta quidem facere noſſet, leproſos & paralyticos, ſed & cæcos curaverat aliquos. Quod quidem, dum id diu celaſſet, virtute ſanctitatis ſuæ magis feciſſe, vellet nollet, tandem patuit. Nam dum pauperculum quendam cæculum mendicare audiſſet ad oſtium, miſericordia tantilluli motus ungentum afferri jubens egreditur ad videndum. Cujus cum digitis benedicens tractaret oculos, ungentoque linire inciperet, exclamavit puer, video (inquit) Domine video; & per aliquot dies convaleſcens oculis tandem quidem clariſſime vidit. Quod tamen ille, ut celatum eſſet, ungenti pretioſiſſimi quod manu ferret factum affirmans virtute non mentitus eſt. Talibus vir Dei cum Dominum ſuum S. Gallum, ubicumque eſſet, ornaſſet virtutibus, ſtimulos ſuos pluribus ſcholaribus acuebat, cum ipſe tantis virtutibus pollens vellet tamen eſſe involutus, ut ericius. Anhelabant ad illius doctrinam totius Burgundiæ, nec non & Galliæ ingenia. Erant & aliqui, qui inter ſuos ſatis haberent, ſi diſcipuli Iſonis vel ad horam dicerentur, etiamſi ad ſtilos ejus non acuerentur. Erat enim de illo late fama, quoniam, etſi obtuſa inveniret ingenia, ipſe eis daret acumina. Libuit tandem & ipſum vel propter gratas conſuetudines diſcipulotum, vel propter * mnam dandam ad menſam, ut poſt tres annos Regi conceſſos aliorum annorum moras ſibimet ab Abbate ſuo per ſe ipſum expeteret. Manſit itaque in benigna peregrinatiooe ſua per plures tandem annos, ratisque ſibi temporibus clauſtrum ſuum, Abbatem & fratres viſitans, benedictione illorum roboratus diſcipulos iterum ægre expectatus reviſit. Diſponente vero tandem eo, qui poſuit terminos, qui prætereiri non poterunt, morbo correptus plurimis hinc inde dolentibus bene validæ adhuc ætatis diem obiit, multum dolens, quod clauſtro ſuo procul ſit, & in cimiterio S. Galli ſepeliri non licuit. Collectis autem vndequaque diſcipulis ejus ſepultus eſt in eccleſia S. Germani. Ubi eum tandem coruſcaret miraculis, corpus ejus furto, ut ajunt, in Burgundiam in quandam hominis poteotis translatum eſt eccleſiam. Quod etſi dubie roboretur, præterire tamen noluimus. Conſtat tamen id in tumulo, quo conditum eſt, non haberi.

* *al. minam. al. miſericordiam. fort.*

CAPUT III.

De Magiſtro Notkero & Conſodalibus ſuis Ratperto & Tutilone.

DE Notkero, Ratperto, Tutilone, diſcipulis ejus & Marcelli, quoniam qui-

dem

dem cor & anima una erant, mixtim qualia tres-unus fecerint, quantum à patribus audivimus, narrare incipimus. Hi quidem ab Iſone, cum in divinis non mediocriter eſſent prælibati, Marcello, ut jam diximus, ſunt conjuncti. Qui in divinis æque potens & humanis, ſeptem liberales eos duxit ad artes, maxime autem ad Muſicam. Quæ cum cæteris naturalior, & quamvis difficilius apprebenſa, uſu quidem ſit jocundior, tantum in ea tandem valuerant, quantum in operibus ſingulorum, quæ jam ante quiddam tetigimus, apparet. Enimvero hi tres quamvis votis eſſent unicordes, natura tamen, ut fit, erant diſſimiles. Notkerus corpore non animo gracilis, voce non ſpiritu Balbulus, in divinis erectus, in adverſis patiens, ad omnia mitis, in noſtratium acer erat exactor diſciplinis, ad repentina timidulus & inopinata præter Dæmones infeſtantes erat, quibus quidem ſe audenter opponere ſolebat: in ornando, legendo, dictando creberrimus, & ut omnes ſanctitatis ejus in brevi complectar dotes, ſancti Spiritus erat vaſculum, quo ſuo tempore abundantius nullum.

At Tutilo longe aliter. Bonus erat & utilis homo, lacertis & omnibus membris, ſicut *Fabius athletas eligere docet: erat eloquens, voce clarus, cœlaturæ elegans, & picturæ artifex: Muſicus, ſicut & ſocii ejus, ſed in omnium genere fidium & fiſtularum præ omnibus (nam & filios nobilium in loco ab Abbate deſtinato fidibus edocuit) nuncius procul & prope ſollers: in ſtructuris & cæteris artibus ſuis efficax: Concinnandi in utraque lingua potens & promtus natura: ſerio & joco feſtivus, adeo ut Karolus ei aliquando maledixerit, qui talis naturæ hominem Monachum fecerit. Sed inter hæc omnia, quod præ aliis eſt, in choro ſtrenuus, in latebris erat lacrimoſus: verſus & melodias facere præpotens: caſtus, ut Marcelli diſcipulus, qui feminis oculos clauſit.

* 3. mſs. Favius.

Ratpertus autem inter ambos, quos diximus, medius incedebat, ſcholarum ab adoleſcentia Magiſter, Doctor planus & benivolus, diſciplinis aſperior, raró præter fratres pedem clauſtro promovens, duos calceos annum habens: excurſus mortem nominans, ſæpe Tutilonem itinerarium ut ſe caveret monens, in ſcholis ſedulus. Plerumque curſus & miſſas negligebat, bonas, inquiens, miſſas audimus, cum eas agi docemus. Qui cum labem maximam clauſtri impunitatem nominaſſet, ad capitulum tamen non niſi vocatus venit, cum ſibi officium capitulandi & puniendi graviſſimum, ut ait, ſit traditum.

Tales cum eſſent tres iſti noſtræ Reipubl. Senatores, quod ſemper Doctorum eſt & utilium, ab ocio vacantibus, & in levitate ambulantibus detractiones & dorſiloquia patiuntur aſſidua: ſed maxime, quia minus refellere ſolebat Sanctus (ut vere aſſeram) Dominus Notkerus. Tutilo quidem & Ratpertus acriores talibus minusque ad contumelias habiles rarius ab eis lædebantur. Notkerus autem hominum mitiſſimus, quid injuriæ eſſent, in ſemetipſo didicit. De quibus omnibus unum aliquem, ut quantum Sathanas in talibus præſumat, ab uno diſcas omnes, introducere volumus.

Erat hic quidem refectorarius nomine Sindolfus: poſtremo autem fictis obſequiis, cum alias in nullo eſſet utilis, accuſans fratres criminibus conjectis, à Salomone operariorum poſitus eſt Decanus. Enimvero cum eſſet refectorarius, pro commodis incommoda, quibus auſus erat, exhibebat, præ cæteris autem Notkero. Salomone autem in plurimis occupato, nec attendere ad ſingula ſufficiente, alimonia interdum fratribus cum aut detraheretur aut depravaretur, clamabant plures pro injuſtitia, inter quos etiam aliquando tres, quos diximus, iſti aliqua locuti parebant. At Sindolfus diſcordiæ ſemper fomes, ſciens antiquam condiſcipulorum odii facem & cauſam, accommodat ſe auribus Salomonis, quaſi pro ſuo honore rem ſibi ſit dicturus. Ille vero etſi nihil nocivius ſciſſet Prælatis, à ſubditis, quam ſuſurros audire, quid novi afferret, quæſivit. Ille vero, tres illos ſemper ſuper ſe verba jacere ſolitos, heſterno quæ Deo importabilia ſint mentitur locutos. Credidit ille ſermonibus, & nihil mali opinantibus rancorem portavit, tandem & oſtendit. At illi, cum nihil ab eo reatus ſui exculpere poſſent, Sindolfi ſe technis hariolantur fuiſſe circumventos. Re tandem coram fratribus diſcuſſa, cum ipſi teſtantibus cunctis nihil omnino contra Epiſcopum dixiſſe cum cæteris eum vincerent, vindictam ſuper falſidicum quiſque ſibi rogant, quem ille cum diſſimulaſſet, taciti quieverant. Erat tribus illis inſeparabilibus conſuetudo, permiſſo quidem Prioris, in intervallo laudum nocturno convenire in ſcriptorio, collationesque tali horæ aptiſſimas de ſcripturis facere. At Sindolfus ſciens horam & colloquia quadam nocte feneſtræ vitreæ, cui Tutilo aſſederat, clamdeſtinus foris appropriat, aureque intrò affixa, ſi quid rapere poſſet, quod depravatum Epiſcopo traderet, auſcultabat. Senſerat illum Tutilo homo pervicax, lacertisque confiſus, Latialiterque illum, qui nihil intelligeret, later et compares alloquitur: Adeſt ille, inquit, & aurem feneſtræ affixit. Sed tu Notkere, quia timidulus es, cede in eccleſiam. Ratperte autem mi, rapto flagello fratrum, quod pendet in pyrali, deforis accurre. Ego enim illum, cum appropinquare te ſenſero, vitreo citiſſime redaperto captum capillis ad meque pertractum violenter tenebo. Tu autem, amice mi, confortare & eſto robuſtus, flagelloque illum to-

tis

tis viribus increpita, & Deum in illo ulciſcere. Illa vero, ſicut ſemper erat ad diſciplinas acutiſſimus, modeſte exiens rapto flagello cucurrit celerrimus, hominemq; intro capite tractum totis viribus à dorſo ingrandinat. Et ecce ille manibus pedibusq; teniſus flagellum incuſſum capiens tenuit. At ille virgam propius aſpectam rapiens ictus ei validiſſimos infregit. Cum autem parci ſibi male jam mulctatus incaſſum petiſſet: Voce (inquit) opus eſt, & exclamans vociferavit. At fratrum pars voce audita tali tempore inſolita ſtupens accurrit luminibus & quidnam eſſet, quæſivit. Tutilo autem Diabolum ſe cepiſſe creber ingeminans lumen adhiberi rogat, ut in cujus illum imagine teneret, certius inſpiceret: Capite autem inviti hac & illac ad inſpicientes verſato, ſi Sindolfus eſſet, quaſi neſcius interrogat. Omnibus autem vere ipſum eſſe clamantibus, & ut illum dimitteret rogantibus, relicto eo, me miſerum (ait) in auricularem & intimum Epiſcopi manus miſiſſe. Ratpertus vero fratribus accurrentibus in partem cedens clam ſe ſubduxit. Neq; enim ipſe, qui paſſus eſt, à quo cæderetur, ſcire poterat. Quærentib⁹ autem aliquib⁹, ubinam Dom. Notkerus Ratpertusq; abiſſent? ambo, inquit, ad opus Dei Diabolum ſentientes abierunt, meq; cum illo in negotio perambulante in tenebris dimiſerunt. Vere autem omnes ſcitote, Angelum Domini ictus ei manu ſua incuſſiſſe. Diſcedentibus tandem fratribus à partium ſectatoribus ſurgunt, ut fit, multiloquia: alii Dei judicio, ut auſcultatores clandeſtini publicarentur, factum dicebant: alii autem tali viro, niſi quod Angelum Dei prætendit, tale opus non decuiſſe. Occultabat autem ſe confractus ille corporis pariter & mentis dolore. Interrogatq; tandem Epiſcopus poſt aliquos dies, ubinam tamdiu moraretur ſuus famidicus? (ſic enim hominem nominare erat ſolitus, nova ſemper aliqua ſibi clam apportantem) Re, ut erat veraciter comperta, quoniam tantæ auctoritati pro tam turpiter reo nihil imputare volebat, conſolatur accitum: Quoniam, inquit, illi à pueritia mei ſemper invidi male tibi fecerant, ego quidem, ſi vixero, melius tibi facere habebo. Data eſt poſt non multum temporis occaſio, & pleriſq; omnibus, ne rem loci tam præclaram in tali homine dejiceret, contradicentibus, ut ſupra prælibavimus, operariorum factus eſt ab ipſo Decanus.

Erant illo in tempore S. Gallo & alii cœnobitæ quidem ſancti, quorum juſtitiæ apud Deum non ſunt in oblivione: quorum quidem opera multa audivimus præclara. Inter quos Hartmañus & ipſe doctiſſimus, Abbas cœnobii poſt Salomonem: Waltrañus vero, cujus etiam melodiæ quis fuerit non celant: Rueggerus, cujus ſupra meminimus, & alii quidem multi, cum ſanctis ſancti, cum electis electi. De quibus, quia longum eſt operi audita proſequi, tres ſolos quos aſſumpſim⁹ in exemplum poſteris ſufficere credam⁹.

Notkerus vero in his, quæ in capitulo ſuo prælibavimus, dies noctesq; ſemper idem & novus, quod Ratpertus in ſcholis, hoc ipſe in clauſtro præter verbera omni caritatis egit cenſura. Nam Prioris permiſſo, magis autem & hortatu, juveniores adhuc idonei noctes dieſq;, quando ab orationibus quieſcerent, velut in inſidiis erant. Neque enim hora incompetens dicebatur, ſi codice in manibus quis cum D. Notkero loquebatur. Ipſe autem, cum propter regulæ tenorem ſibilis eos interdum & ſtrepitu abſturbaret, ab Abbatibus ei per obedientiam, quod refutarat, injunctum eſt. Quam autem mellifluus in reſponſis fuerit, lacrimæ eorum, qui hominem viderant, teſtantur. Enimvero etiam in ſpiritu Dei multa bonis & malis aut fortunia prædixit aut infortunia. Sicut, ut gratia exempli ſuperiora repetam, cuidam Karoli elati animi Capellano: Nam Rex idem, cum ob caritates agendas fratribus, ut ſolebat, cœnobio veniret, totumq; triduum gratia reverentiæ converſantium ibidem moraretur, Sanctiſq; noſtris, ut & Ratpertus ſcribit, munificus Abbate jam mutato abire paraſſet: ille quidem elati animi Capellanus virum Dei pſalterio, ut ſolebat, aſſidentem præteriens conſpexit, agnitoq; quod is eſſet, qui Karolo multa quærenti pridie quæſita reſolveret comitantibus ait: Ecce (inquit) iſte eſt, quo neminem ajunt in regno Karoli doctiorem. Sed ego, ſi vultis, illum tam præcellentiſſime doctum ad irriſionem vobis temptabo, & quod tantæ famæ vir omnino neſciat interrogabo. Illis vero ut hoc faceret curioſe rogantibus, accedunt pariter, ſalutant eum. Humilis ille aſſurgens, quid petant, quærit. At ille infelix, quem diximus; ſcimus, inquit, homo doctiſſime omnia te noſſe. Quid autem Deus in cœlo nunc faciat, à te cupimus ſi noſti audire. Scio, inquit ille, & optime ſcio: Nam enim facit quod ſemper fecit, utique & tibi quam mox facturus eſt: exaltat enim humiles & humiliat ſuperbos. Abibat temptator ille & irriſor à ſuis irriſus parvipendens quid ſibi futurum dixiſſet. Sonatur continuo ad concurſum & laudes Cæſaris abituri. Arripit ille infelix futurus labarum eo die ordinis ſui Dominum antecedendi: & equo ſuperbus invectus ante portam civitatis offendens cecidit, & miſere in facie colliſus crus confregit. Committitur Abbati novo Hartmuoto ſuffecto Bernhardo procurandus. Cui ipſo tandem præſagium Notkeri omnemq; hujuſmodi rem cum aperuiſſet, deſiderabat viri Dei ſi ſe inviſere dignetur abſolutionem & præſentis benedictionem. Quod cum ipſe deſpective de Notkero audiens nihil ſibi mali ejus vaticinio aſſereret contigiſſe, coagulari fractura illa nullis fomentis, nullis adunari valuit ligamentis. Supplicatur tandem media quadam nocte à miſerantibus clamo-

clamores ejus Notkero, qui dum adveniens crus contrectaſſet, confeſtim combullitc illud ſenſit confractus, didicitque ſevere de cætero humilia ſentire.

Et ut ad ordinem redeamus, Sindolfumque ſub Salomone licenter bacchantem proſequamur, quadam die quod erat refectorarii. Notkero & Ratperto ſimul ordinariis menſuram potus ut officii ſui erat conſidentibus cum in uno vaſe non poneret, ſed maledicta ſubmurmurans abſentibus adhuc quaſi projiceret, vas illud de menſe lapſum in terram decidit; operculoq; procul rotante in latus jacuit, viuumq; tamquam ſi ſubreptum eſſet ſolide continuit. Quod ille moroſe reverſus (nam per paſſus aliquot feſtinus abſceſſerat) cum levaſſet, accurrentibus qui procul viderant, & ſi quicquam de vino effuſum ſit terram conſpectando quærentibus; Ne miremini, inquit, ſi Diabolus, à quo nigros libros noctibus diſcunt, faſcinatorum ſuorum calices ne effunderentur continuit. Quod Hartmannus à dicentibus cum audiſſet, protervoque illi occurriſſet: Vide bone vir, inquit, ne in tales viros injurias tuas tam patienter ferentes nimium tandem deſipias. Cui ille cum ſibi ſolita usq; ad convicia reſpondiſſet protervia, Waltrammus Decanus in proximo fratrum capitulo regulari vindictæ ſubjecit.

Titulo vero Abbatum, ſub quibus militaverat, permiſſis plerumque & præceptis multas propter artificia ſimul & doctrinas peragraverat, ut in ſuo capitulo tetigimus, terras Picturas etiam & anaglyphas carminibus & epigrammatis decorabat ſingulariter pretioſis, tantæq; auctoritatis, ubicumq; moraretur, apparuit, ut nemo illum qui vidiſſet S. Galli Monachum dubitaſſet. Erat autem in divinis & humanis ad reſponſa paratiſſimus; & ſi quid incondecens, maxime in Monachis, uſquam vidiſſet pro loco, tempore, & perſona zelator erectus, ut in uno de pluribus dicere habebimus.

Enimvero, quoniam homo erat itinerarius, lateque terrarum & urbium gnarus, miſſus eſt aliquando pro communi cauſſa Mogontiam, utique pro pannis laneis emendis, quos ſericalas aut tunicas vocant. In ingreſſu ergo civitatis circa S. Al. monaſterium hoſpitium petens hominibus ſuis ſtatim propter pabula & victualia mercatum miſſis ipſe ſuper ſedile ſe laſſus, ut pauliſper quieſceret, locaverat. Erant autem dies vindemiæ, quibus fratres ad obedientias dimiſſi ſunt per vineas. Et ecce primo ſigno ad veſperas pulſato circa or. fratres collecturus aſino pro religione inſidens oſtio pomus hoſpitii jam dicti, quaſi aliquem & ibi quæſiturus, appropiat; Latenter autem ſicut matrina ſua domo ſit ſciſcitando domum inequitat. At illa de camera egreſſa ſalutans compatrem hoſpitem illum dormire putans obtulit viro muſtum. Quo ille impigre hauſto vaſeque reddito, mamma feminæ titillat aſſentientis. Hoſpes vero viſo facinore exilit, illum ſceleſtum inclamitans, comis apprehenſum in terram dejecit, flagello quo ad æquum uſus eſt, adhuc manu habito acriter hominem cecidit adjiciens; Hoc, inquit, tibi S. Gallus, S. Albani frater dedit. Ille vero, quamvis pro reatu ſit triſtis & paſſus, timidus tamen ſui venia petita uti ſe celatum habere vellet hominem rogat. Hoſpes illi, ne modo adjicias peccatum peccato, quantum in me eſt bene celaberis. Intimatur Abbati, fratrem de S. Gallo ante portam hoſpitari, vocatur in clauſtrum: non ſciſcitati agnoſcunt hominem diu fama vulgatum, caritativeque tractato ipſi exhibebant Martham: ille autem capacibus exhibebat Mariam, rogaturque ibi morari, usque dum thronum Dei in * bractea altaris aurea cœlaret, cui ſimilem anaglypham tarouſque hodie videre eſt a lteram, in circulo ſcribens hunc verſum;

* al. brachia. * al. brathea.

Ecce polo potior ſolio, terraque ſcabello. — *Verſus Tutilonis.*

Cum autem ibi aliquantum tardaſſet non cœlatum eſt ex parte. Quid deforis egerit rogatus dicere; Fratrem, inquit, ibi indiſciplinatum vidi, quem ut ferirem flagellum levans intentavi, quod illi & mihi indultum quidem rogo. Sic ille fidei memor veritati parcens non tamen mentitus eſt.

Dixerant autem de illo unum aliquid, quod quamvis Monachi non fuerit, propter naturam tamen hominis dicere volo. Ibat aliquando per ſilvam latronibus aptam, duobus ſuis comitatus, uno ſcutaro cum lancea, altero ſine. Et ecce à duobus audaciſſimis invaſus, ambos iſtos uterque ſuum equo dejecerat. Interea ille utroque in ſpolio occupato robur quoddam validum circumſpectum arripuit, & terrore magno minax ſuper illos venit. At illi videntes hominem forti aſſimilem ſpolia omittunt, ſcuta dorſo rejecta contra illum vergunt, lanceaſque ille latronum præ ſecuritate procul abjectas ſuos citiſſime rapere juſſit, & ut ſe defenderent acer verbis emonuit. Quas cum dejecti celeres raperent, tanti ducis violentiam minime ſe perpeti poſſe videntes hoſtes, ab eo exarmati divertunt. Sic iſti lancea etiam ſua levata, ut ſi illi reverterentur, Domino eam darent, ſilvam imperterriti tranſeunt.

Notkerus autem ſpiritualiter, ut diximus, fortis, quantum Tutilo in homines, tantum ipſe valuit in Dæmones: alias autem corpore ut jejunans & vigilans, tenet ut diximus & macer. Accidit autem ut quadam nocte in eccleſia præveniens in matutitate, altariaque circuiens ut ſolebat clamaret: In cryptam vero veniens XII. Apoſtolorum

ſtolorum ſanctique Columbani, acriores depoſt aram oculi ejus cum deducerent lacrimas, quaſi canem audierat muſſitantem. Cumque interea ſtis vocem grunnientis mixtam ſentiret; intellexit temptatorem; Es ne tu, inquit, iterum ibi? quam beue tibi miſer contigit non muſſitanti & grunnienti poſt glorioſas voces illas, quas in cœlis habueras, accenſoque lumine, quo angulo lateret, quæſivit. Ille vero ſiniſtro angulo appropianrem tanquam canis rabidus veſtibus lacerat, Eya, inquit ille, ſervitium tuum foris cryptam ſatagere habeo. Neque enim pœnæ illæ valent, quas, ut ajunt, jam pateris, acrius tibi aliquid paraturus ſum. Præcipio tibi autem in nomine iſtorum Sanctorum & Domini mei, ut me in eodem, quo nunc indutus es canino corpore expectes. Et ille, faciam, inquit, ſi volo. Et Notkerus velocius abiens; Confido, ait, in Domino, quia velis nolis me expectabis. Feſtinato autem aram S. Galli adiens * cambocam ſuam & Magiſtri ejus multarum virtutum operatricem cum ſpera illa S. Crucis notiſſima rapuit & in introitu cryptæ dextero ſpera poſita cum baculo ſiniſtrorum canioum illum aggreſſus eſt Diabolum. Cum autem illum baculo ſancto cædere cœpiſſet, voces ſuas anteriores altius gannitu edidit & grunnitu. Tandem vero cum ad ſperam ſanctiſſimam cedendo cædentem fugiens veniſſet, ultra jam progredi non valens conſtitit, & tot jam ictus & incuſſiones ferre non ſuſtinens barbarice clamans. *O we mir we*, vociferavit. At interea æditus eum baſilicam intraſſet voceſq; horridas audiſſet, lumen velox in manibus ſumpſit & ad cryptam acceleravit. At ille cum ei ictum ultimum feciſſet, baculum ſanctum in locis confregit; & olli æditus ſperam videns allevaſſet canemque ſic abire permiſiſſet, adhuc eum cædere habuiſſet. Æditus vero baculo inſpecto attonitus; Baculumne ſanctum, Domine mi, in caoe fœdaſti? Illo conticente addidit; Quiſuam ille erat, inquit, qui *owe* vociferavit? putanſque illum pro pietate furem aliquem celare, ivit in pedes per totam eccleſiam furem comprehendere cupiens, ſed cum neque furem inveniret, neque canem, graditur ſecum mirans, quia eccleſiam poſt ſe introiens clauſerat, quidnam eſſe poterat quod contigerat. Virum denique regularem jam ſemel ſibi tacitum amplius alloqui non auſus eſt præſumere. Et ille, ſecundum quod humilis erat & prudens, æditus foras ire ſignificans in partem ſumpſit benedictioneque prolata; Quomodo baculum, inquit, fili mi confregi? niſi tu viveris, ſecreta mea habeor efferri. Sed quoniam meum non eſt ambulare in magnis & in mirabilibus ſuper me; ſilentio fidei tuæ quod factum eſt committo: ſicque ei rem ut facta eſt enucleavit. At ille baculo per fabrum latenter reparato quod factum eſt ad tempus occultavit. In temporis autem proceſſu res, ut erat, in medium venit. Et ut videas loci noſtri religionem, etiam in pſalmodiis tredecim ſedilia cum pſalteriis aut auro impictis aut alias nobilibus babebat præter alias & habet illa S. Galli baſilica capellas: in quarum uno angulari foribus proximo Notkerus pſallere erat ſolitus. Accidit autem, ut quadam die ad nonæ ſynaxim oon veniret neque eam per ſe caneret. In illo autem ſolio cum poſt completorium clara adhuc die precibus inſiſteret, videt ſuper ſe in laquearii interrupti trabibus Diabolum conſediſſe & ſtilo in tabula ſcribere. Quem cum, quid ſcelus ſcriberet, interrogaſſet; nonam, inquit, quam tu ſcelus hodie ſuperſederas, ſcribo. At ille dicto citius, *Deus in adjutorium meum intende*, proſecutus videt eum manu celerrima quod ſcripſerat planaſſe. Cumque ad preces ſynaxis ſe in terra poſterneret, tabulam laquearii diſrupti ſuper eum dejecerat. At ipſe videns, ut ictum declinaret, citus exiliit. Cachinnans tandem ille, mihi ut aſſurgeres, inquit, effeci. Enim vero, ait & Notkerus, ſi tu, ut nuper, caninus fueris, iterum habeo, tecum operari. Tandem cum evanuiſſet, fratres aliqui in extremis templi orantes ſonum tabulæ voceſque audientes, mirati quid eſſet citi aderant, videnteſque eum ut ſolebat proſtratum nolebant illum, quod etiam incompetens hora eſſet, impedire. Tandem tamen Tutilo unus ex illis ſigno dato amice illum foras evocans ſilenter in aurum; Magnas, inquit, inquietudines tu & Dæmones tui fratribus facere ſoletis. At ille; Audierantne, mi anime, fratres omnia? Non omnia, inquit, ſed mihi velim quæ hæc turba fuerit per ſingula pandas. Ipſe vero id cum abnueret ab eoque ſe concitus, tabulam ibi cecidiſſet dicens, ſubtraheret, erant alii qui viderant & factum ut erat noo celabant.

*al. ſambucam.

Erat eodem in tempore in loco adoleſcens quidam Mooachus admodum literatus. Comitis cujuſdam filius nomine Wolo, inquietus & vagus; cui propter averſionem cum nec Decanus ipſe nec Dominus Notkerus ſeu cæteri imperare potuiſſent, crebroque eſſet verbis verberibuſque correctus nihilque proficeret, omnes pro talis ingenii viro dolebant. Nam cum nunquam S. G. niſi libertatis Monachum habuiſſet, nobiliores tamen ſæpius aberrabant. Advenerant in monaſterium parentes ejus pro eo ſolliciti, per quorum monita cum parumper proficeret, iterum poſt abitum eorum idem erat. Diabolus autem quadam die Domino apparuit Notkero diluculo; Malam tibi, inquit, & fratribus tuis facturus ſum noctem. Mala avis, ait ille, malam famam prodere ſolet. At ille fratribus quæ audivit, uti die illo ſe caverent, præ-

notuit. Wolo vero cum hoc & ipſe à dicentibus audiſſet; ſenes, inquit, ſemper vana ſomniant. Erat autem dies ipſe, quo ſibi à Decano ne quaquam, ut ſolebat, clauſtro progrederetur, interdictum eſſe omnes noverant. Et cum ſederet ad ſcribendum, ultima ejus ſcriptura erat: ***Incipiebat enim mori***: illicoque exiliens cæteris illum inclamantibus, quod nunc Wolo, quo nunc? in campanarium S. Galli per gradus ad hoc quidem nobis paratos aſcendere incipit, uti oculis quia greſſu non licuit montes campoſque circumſpiciens vel ſic animo ſuo vago ſatisfaceret. Aſcendens vero, eum ſuper altare virginum veniſſet, impulſu ut creditur Sathanæ per laquear cecidit collumque confregit. Plurimis autem, qui viderant, vel audierant, accurrentibus eum viaticum ei properanter afferrent, confeſſione dicta communicavit. At illi cum eum efferre voluiſſent & ad domum infirmorum portare; Sinite me, inquit, ſanctas virgines prius inclamare: ipſæ enim ſciunt, quia quamvis alias nefandiſſimus, mulierem tamen non novi. Interea cum alte ejulaſſet, Notkero accurrente manus illi porrexit; Tibi (inquit) Domine mi & ſanctis virginibus, quas ſemper amabas, animam peccatricem commendo. At ille jactans ſe circa eum; Sanctæ, inquit, virgines in vobis confiſus fratris iſtius crimina ſuper me tollo & ambos nos vobis committo: & hæc dicens flebat & ejulabat. Cumque ille efferretur, præ foribus eccleſiæ quiete petita Notkerum manu artiſſime ſtringens omnibus preces effundentibus emiſit ſpiritum. Inter exequias Notkerus eum lavit, in feretrum collocavit, obſequium faciens totam ejus ſepulturam ipſe procuravit, ſemperque quoad vixit duo in ſe Monachi officia teſtatus eſt perſolvenda. Completorium ipſo obitus viri die dum finiretur, Patrum quidam ſimplicior precem, in qua ineſt; ***Ut ſicut læti diximus diem, ita noctem quoque læti tranſigamus***, dum recitaſſet, exiliens vir Dei; Quid petis, inquit, frater admirabilis, quid petis? ſufficeret hodie diei malitia ſua & ſuperabundaret, tu autem & nocti eadem precaris. Septima vero obitus hominis die cum pernoctans in eccleſia permanſiſſet, circa tempus laudis nocturnæ parumper ſuper genua pauſans videt quaſi Ratpertum ſuum ſe excitantem & dicentem; ***Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum.*** At ille evigilans, unde anime mi unde hoc noſti? cum ſubjunxiſſet, quia modeſto gradu ille exiit. At ipſe putans eum eccleſiam, ut ibi licentius loqueretur, exire, dum eum extra velum proſequitur, neque ipſum neque greſſus ejus ullum ſentire poterat ſonum, cereoque accenſo quæſivit eum in lecto: quem invenit ſurgentem, ut & ipſe ſicut ſolebat præveniret in maturitate & clamaret. Cereo extincto eccleſiam rediit, *Te Deum laudamus* præ gaudio flens ſileoter cantavit. Die autem dato, quærente Ratperto utrumne ad excitandum ſe nocte veniſſet, quod videtat amabili ſuo aperuit: tandem quoque & cæteros fratres res tanta non latuit.

Ratpertus vero & ipſe ſanctus circa clauſtrum S. Galli cum languidus iret, nec tamen docere deſineret, XL. diſcipulis quondam ſuis, Canonicis tunc quidem Presbyteris, loco propter feſtum advenientibus animam ſingulis in manibus commiſit: quorum quiſque ei triginta miſſas obituro promiſerat. Sicque ille lætiſſimus Deum, uti ſe diutius morbo coqueret, rogans panis nitidus factus inter diſcipulorum manus in Paradyſum, ut concedimus, tranſiit. Pro quo Notkerus & Tutilo præter cæteros fratres dolentes, qui poſt eum relicti ſunt, multa fecerunt.

Tutilo vero cum apud Metenſium urbem *cælaturas ſatageret, peregrini duo S. Mariæ imaginem cœlantiaſtiterant, elemoſynamque petebant. Quibus cum nummos clam tribueret divertentes ab eo clerico cuidam aſtanti ajebant, Benedictus domino vir iſte, qui nos hodie bene conſolatus eſt: ſed eſtne ſoror ejus, inquiunt, domina illa præclara, quæ ei tam commode radios ad manum dat & docet quid faciat? Ille vero miratus quod dicerent, cum nuperrime ab eo digreſſus nil tale vidiſſet, revertitur, & quod dixerant velut ad momentum & in ictu oculi contemplatur. Ait autem illi clericus & peregrini; Benedictus tu Pater Domino, qui tali magiſtra uteris ad opera. Qui cum ipſos quid dicerent neſcire aſſereret, vehementer in illos invectus, ne cui tale quid dicerent interminatur. In craſtinum autem cum gloriam talem de ſe plures audirent dictitare, ſubtrahens ſeceſſit de medio, neque jam ultra in urbe illa operari volebat. In * bractea autem ipſa aurea cum reliquiſſet circuli planiciem vacuam, neſcio cujus arte poſtea cœlati ſunt apices;

* al. celaturus.

* al. brattea.

Hoc panthema pia cœlaverat ipſa Maria.

Sed & imago ipſa ſedens quaſi viva cunctis inſpectantibus adhuc hodie eſt veneranda. Dicebant autem nobis patres quod ipſe vir Dei inter agendo in quandam villam, ubi ad miſſas ſonatum eſt, properans Dæmonem ab homine in eccleſia bacchantem invocatione S. Galli ejecerat. Sunt vero & alia quæ de illo audivimus multa, ſed & de aliis noſtro in loco Dei viris, quibus quia, ut nunc ſeculum, diffidi putamus, tacere quam ſcribere maluimus. De obitu autem ejus quia nihil conſtans comperimus, hoc ſolum, quod ad gaudia eum migraſſe confidimus, indubitanter aſſerimus.

De

De Notero quæ reliqua ſunt, audenter narrabimus, quoniam illum Spiritus Sancti vas electum nequaquam dubitamus. Remanſit ille ſanctiſſimus uterinis in ſpiritu viduus & orbus: tandemque malum illi, qui dolore cordis intrinſecus tactus eſt, accidit, Epiſtolas Canonicas Græcas à Liutwardo Vercellenſi Epiſcopo petitas multis ſudoribus illi exemplaverat. Et ecce Sindolfus magnus jam & præpotens in loco, ut diximus, codicem illum delicate ſcriptum caſu incurrens furatus eſt, & ſingulis quaternionum, ſicut hodie videre eſt, cultro deciſas diſcerpſit atque depravavit, & iterum complicatas in locum ubi eas fuerat furatus repoſuit. Quæ autem Tutilo dictaverat ſingularis & agnoſcibilis melodiæ ſunt; quia per pſalterium ſeu per rotam, qua potentior ipſe erat, pneumata inventa dulciora ſunt, ut apparet in *Hodie cantandus, & omnium virtutum gemmis.* Quos quidem tropos Karolo ad offerendam, quam ipſe Rex fecerat, obtulit canendos. Qui Rex etiam *Viri Galilæi* offerendam cum dictaſſet, Tutiloni verſus addere injunxit, ut ajunt, *Quoniam Dominus Jeſus cum eſſet, Omnipotens genitor, Fons & origo*, cum ſequentibus, *Gaudete & cantate*, & alios quidem, ſed iſtos propoſuimus, ut quam diſpar ejus melodia ſit cæteris, ſi muſicus es, noris. Waltrammus autem, quem ſupra diximus, Decanus, ſed & Hartmannus qui Abbas noſter factus eſt, quas fecerant laudes, ſua nomina quia præſcruntur in cantillenarum libellis, ſtudioſe tranſimus, præter quod Waltrammi fecerunt, *Sollemnitatem hujus devoti filii Eccleſiæ*, ſine ejus nomine ſcribitur. Fecerat & Hartmannus minor quædam, quæ utrius ſint æqui vocatio dubia facit. Erant vero & alii quidam noſtratium, qui ſequentias & tropos, nec non & alia quædam plura pro ſtudio quiſque ſuo fecerant opera, quos loco ſuo memoraturi, ſingulorum ſingula narranda ſervamus.

CAPUT IV.

De Hartmanno Abbate S. Galli.

Hartmannum poſt Salomonem privilegio electionis Patres acceperant Abbatem. De quo, quoniam proprium & ſui temporis libellum habemus, plura ſcribere ſuperſedemus. Erat tamen, ut à Patribus audivimus, præter ſapientiæ doctrinalem dotem religionis tenaciſſimus, clauſtro ſæpius manens, quæ de foris in locis ſuis agerentur minus ſollicitus, magiſque ſuos habere paſſus quam ſe, quæ ſibi ſuppares in manus dare vellent regratiando contentus, ſolius diſciplinæ Patrum more inveſtitor & ſeverus exactor. Doctrinas vero ita amabat, ut inter ſcholas & clauſtrum aut nihil aut parum intereſſit. In victu fratrum & veſtitu Hartmoti ſtatuta ſecutus. Maxime autem authenticum antiphonarium docere & melodias Romano more tenere ſollicitus. De quo antiphonario altiora repetere operæ pretium putamus. Karolus Imperator cognomine Magnus cum eſſet Romæ, Eccleſias Ciſalpinas videns Romanæ Eccleſiæ multimodis in cantu, ut & Johannes ſcribit, diſſonare, Rogat Papam tunc ſecundo quidem Adrianum, cum defuncti eſſent quos ante Gregorius miſerat, ut item mittat Romanus cantuum ignaros in Franciam. Mittuntur ſecundum Regis petitionem Petrus & Romanus, & cantum & ſeptem liberalium artium paginis admodum imbuti, Metenſem eccleſiam ut priores adituti. Qui cum in * Sectune lacuque Cumano aere Romanis contrario quaterentur, Romanus febre correptus vix ad nos uſque venire potuit. Antiphonarium vero ſecum, Petro renitente, vellet nollet, cum duos haberet, unum Sanct. Gallo attulit. In tempore autem Domino ſe juvante convaluit. Mittit Imperator celerem quendam, qui eum ſi convaleſceret nobiſcum ſtare noſque inſtruere juberet. Quod ille quidem Patrum hoſpitalitati regratiando libentiſſime fecit, Quatuor, inquiens, mercedes vos Sancti Domini in me uno acquiſiſtis. Hoſpes eram, & eum in me collegiſtis: infirmus, & viſitaſtis; eſurivit in me, & dediſtis mihi in eo manducare: ſitivit, & dediſtis ei bibere. Dein uterque fama volante ſtudium alter alterius cum audiſſet, æmulabantur pro laude & gloria naturali gentis ſuæ more, uter alterum tranſcenderet, memoriaque eſt dignum, quantum hac æmulatione locus uterque profecerit, & non ſolum in cantu, ſed & in cæteris doctrinis exercuerit. Fecerat quidem Petrus ibi jubilos ad ſequentias, quas Metenſes vocant: Romanos vero Romane nobis econtra & amœne de ſuo jubilos modulaverat, quos quidem poſt Nockerus quibus videmus verbis ligabat: frigdoræ autem & occidentanæ, quas ſic nominabant, * jubilos illis animatus etiam ipſe de ſuo excogitavit. Romanus vero, quaſi noſtra præ Metenſibus excollere fas fuerit, Romanæ ſedis honorem Sanct. Galli cœnobio ita quidem inſerere curavit. Erat Romanæ * inſtrumentum quoddam & theca ad antiphonarii authentici publicam omnibus adventantibus inſpectionem * repoſitorii, quod à cantu nominabant Cantarium. Tale quidem ipſe apud nos ad inſtar illius circa aram Apoſtolorum cum authentico locari fecit, quem ipſe attulit, exemplato antiphonario: in quo uſque hodie in cantu ſi quid diſſentitur, quaſi in ſpeculo, error ejuſ-

* al. Sectime. Leg. Septime.

* al. jubilos animatos.

* al. miniſterium

* al. repoſitorium.

ejuſmodi univerſus corrigitur. In ipſo quoque primus ille litteras alphabeti ſignificativas notulis quibus viſum eſt aut * furſum aut juſſum, aut ante aut retro, aſſignari excogitavit : quas poſtea cuidam amico quærenti Notker Balbulus dilucidavit, cum & Martianus, quem & de nuptiis miramur, virtutes earum ſcribete molitus ſit. Hartmannus autem paucos annos cum præfuerit, in maximo noſtratium luctu diem obiit, clauſtrumque noſtrum diſciplinæ Patrum tenaciſſimus tectator doctrinæque aſſiduus inculcator reliquit celeberrimum : præter quod terras colentium & ſecularis rei curas gerentium non ſine damno loci minus exilis exactor erat. Enim vero eo clauſtri ſolius gubernacula curante, & Præpoſitis religionem, quam docuit, etiam de foris in ſancta ſimplicitate artiſſime ſervantibus, nunc vicilli majores locorum, de quibus ſcriptum eſt quia *ſervi non timent tument*, ſeuta & arma polita geſtare inceperant, tubasalio quam cæteri villani clanctu inflare didicerant; canes primo ad lepores poſtremo etiam nos ad lupos ſed ad urſos & ad Tuſcos, ut quidam ait, minandos alucrant apros. Cellerarii ajunt, curtes & agros excolant; nos beneficia noſtra curemus, & venatui, ut viros decet, indulgeamus. His bonis florentem Rempub. noſtram, hiſque malis Hartmannus obiens reliquerat periclitantem.

*al. ſuſum a. viſum.

CAPUT I.

De Engilberto Abbate S. Galli.

DEſuncto Hartmanno Engilbertus eligitur * Conradoque dirigitur, quem ille omni honore dignatum S. Galli fecit eſſe vicarium, brevique superveniens tempore defunctus eſt & ipſe. At Engilbertus loca foras monaſterium minus culta colere incipiens majores, quod diximus, talium deſueti minus ei obtemperabant. Atque ille his atque aliis multis afflictus infortuniis, quæ & ſibi per ſe, & defuncto Conrado totius regni imminebant cervicibus, domi reſidens triſtis finem rei jejunans cum ſuis & orans expectabat. Cujus rei ſeriem breviatim dicere ad tragœdiam noſtram explicandam utile duxi.

* al. Cuonrado.

Conradus * Rex virili prole carens * Eburhardum autem fratrem habens ad regni gubernacula, ſi ſibi ſuperviveret, aſpirantem, ſenſit enim nec regno virtute quidem habilem nec populo moribus acceptum, rogantemque cum ipſe jam ſeneſceret, ubi ſe populo commendaret, crebro fruſtravit. Incipiens autem mori clam loquitur fratre; Video, ait, germame mi, & ſemper vidi te à populo nolle accipi, ideoque quod ſæpe rogaras, nec te * contriſtarem tacite diſtuli. Conſilium autem meum ſi nunc feceris, ut in Deum ſpero, inglôrioſus non eris. Eſt in Saxonia cui neminem in regno æquiparem ſcio, Heinricus quippe Comes Mathilda conjuge clarus. Sumens ergo coronam & ſceptrum nocte dieque; accelera ad ipſum, teque & regnum ei meis verbis in manus dato, & mei vitæ memores fore ambos rogato. Fecit igitur ut Rex juſſerat, veniensque ſecretum Comitis petiit alloquium. Eliminatis omnibus ipſe oſtium clauſit, chlamideque exuta ad pedes viro corruens nimis ſtupenti coronam & ſceptrum detegit, & quæ juſſus eſt narrat. Cui ille inter cætera, ſi ſecum in fide qua dixerat ſentire vellet, omniaque quæ tanto nuncio decerent facturum ſpoſponderat. Et ne per longas ambages vadam, ſit colloquium publicum, Heinricus Saxonum & Francorum conſenſu elevatur & ungitur in regnum, Sed poſtea Lotharingorum Kiſilbertus * Eburhardum caſtigatum, cur honorem ſuum alieno dediſſet, Regi Saxonico rebellare ſecumque ſentire perſuaſit. Surgunt ambo in arma: Ducib. Suevo & Norico litteras mittunt. Quibus ſecum ſentire jam motis, quadam die cum collectas in armis apud Briſachum copias navibos transpoſuiſſent, ipſique interea in littoris planicie luderent tabula, Chuono quidem regii generis, * Churzibolt à brevitate cognominatus fortuitu viginti militibus ſtipatus viros incurrit. Kiſilbertum cum omnibus, qui in navi erant, quam inſilivit, laucea infixa ſubmerſit : Eburhardum levitatis increpatum gladio in littore occidit. Erat quidem anguſto in pectore audax & fortis: qui leonem cavea effracta ſe & Regem ſolos inventos in conſilio inſilientem, Rege grandi quidem viro gladium, quem Chuono tunc ut moris eſt gerebat, arripere volente ipſe præſiliens incunctanter occidit. Diſfamatur longe lateque, Heinrici Regis militem leonem ſe inſilientem gladio occidiſſe. Mulieres ille & mala arborum naturali ſibi quodam odio adeo execratus eſt, ut ubi in itinere utrumvis inveniret, manſionem facere nollet. Multa ſunt, quæ de illo concinnantur & canuntur, quæ quia ad nos redeundum eſt præterimus, nec quod provocatorem Sclavum giganteæ molis hominem è caſtro Regis prorumpens novus David lancea pro lapide ſtraverat.

* al. Choonradus.
* al. Eberhardum.
* al. contriſtarem.
* al. Eberhardum.
* al. Chunizibolt.

Burkardus autem Dux Suevorum Sueviamque tyrannice regens, præſtationes Engilbertum Abbatem primo militibus ſuis petivit, poſtea utique quod cum Rege Saxonico ſentiret inſimulatum, quæcumque loca S. Galli ſui rapere vellent patienter tulit, & niſi pretiis gazophylacii ejus redempta nulla reddi fecit, inter quæ calicem illum aureum Adelberonis Epiſcopi donum cum dari ſibi conſentiret & crucem, à S. Wiborada correptus uxori ver-

bis

bis ſimulatis; ut ajunt, uti redderet juſſit, reque infecta ad Italiam, ut ejus Regem ſecum ſentire faceret, properans, beata illa ei mortem pro avaricia præſagiente, equo tutus petiit, quæque alibi plenius ſunt ſcripta, hic libaſſe ſufficiat. Engilbertus vero, ut unde digreſſi ſumus redeamus, ad Henricum venit, Abbatiam ab eo ſuſcipiens fidem juravit omnique honore ab eo dimiſſus domum ad majora adhuc infortunia rediit. Nam Vngri auditis tempeſtatib. regni Noricos tabidi invadunt & vaſtant, Auguſtaque diu obſeſſa precibus Vodalrici Epiſcopi, ſanctiſſimi quidem inter omnes tunc temporis viri, repulſi Alamanniam nemine vetante turmatim pervadunt. At Engilbertus, quam idoneus à mala toleranda quidem fuerit, impiger oſtendit. Nam malis his imminentibus, militum ſuorum unoquoque pro ſemetipſo ſollicito, validiorum fratrum arma ſumere jubet, familiam roborat, ipſe velut Dei gigans lorica indutus cucullum ſuperinduens & ſtolam ipſos eadem facere jubet. Contra Diabolum, ait, fratres mei quam hactenus animis in Deo confiſi pugnaverimus, ut nunc manib. oſtendere valeamus ac ipſo petamus. Fabricantur ſpicula, piltris loricæ fiunt, & Wannis ſcuta ſimulantur, ſparrones & fuſtes acutæ focis prædurantur. Sed primo fratrum quidam & familiæ, famæ increduli fugere noluot. Eligitur tamen locus velut à Deo in promptu oblatus ad arcem parandam circa fluvium * Sintrianum, quem S. Gallus quondam S. Trinitatis amore de tribus fluviis in unum confluentibus ſic æquivocaſſe fertur. Præmunitur in artiſſimo colle vallo & ſilva exciſis locus fitque caſtellum, ut S. Trinitati decuit fortiſſimum, convehontur raptim quæque eſſent neceſſaria. Hæc in vita Wibotadæ per ſcriptorem ejus minus dicta, à fratribus qui hæc noverant docti perſtrinximus. Capella citata fit oratorium, io quod invehuntur cruces & dyptichiis capſæ nec non & pene omnis præter libros repoſitorios eccleſiæ * theſaurus. Illos Abbas Augiam, non ſatis tuto tamen, commiſerat. Nam cum reportarentur, ut ajunt, numerus conveniebat non ipſi. Senes cum pueris in Waſſerburg tutioni dedit, quam cum familia quæ trans lacum erat ſollicite firmavit, quibus etiam, ut navibus quidem crebrius ineſſet, victualia ſecum aſſumere juſſit. Ibant exploratores per nota ſibi loca nocte dieque adventum hoſtium fratribus Gallum unquam à barbaris invadi nimis incredulis, ut ad caſtellum fugerent, prædicturi. Engilbertus enim & ipſe talibus aſſentiens pæne ſero cariſſimas S. Galli reſcaſtello intulit. Unde & ciborium Othmari relictum eſt hoſtibus. Nam hoſtes non ſimul ibant, ſed turmatim, quia nemo reſtiterat, urbes villaſque invaſerant & ſpoliatas

* *al. Sintria amn.*

* *al. theſaurus.*

cremaverant, ideoque inproviſi qua vellent imparatos inſiliebant. Silvis quoque centeni vel minus interdum latentes eruperant. Fumus tamen & cœlum ignibus rubens, ubi eſſent turmæ quæque, innotuit. Erat autem tunc inter noſtrates frater quidam ſimpliciſſimus & fatuus, cujus dicta & facta ſæpe ridebantur, nomine Heribaldus. Huic cum ad caſtellum fratres primo pergerent, ut & ipſe fugeret, cum terrore quidam dicerent: enim vero, ait ille, fugiat qui velit: ego quidem, quia corium meum ad calceos Camerarius hoc anno noo dedit, nuſquam fugiam. Cum autem illum fratres ut ſecum pergeret in noviſſimo articulo vi cogere vellent, multa reluctatus niſi annotinum corium ſibi ad manus daretur nunquam ſe juravit iturum. Sicque Ungros ingruentes imperterritus expectabat. Fugiunt tandem pænè ſero fratres cum aliis incredulis horridis vocibus inſtanter irruere perculſi: ſed ipſe intrepidus in ſententia permanens otioſe deambulabat. Ingruunt tandem pharetrati illi pilis minantibus & ſpiculis aſperi, locum omnem perſcrutantur ſolliciti, nulli ſexui vel ætati certum eſt misereri, inveniunt ſolum illum in medio ſtantem intrepidum, quid velit curque non fugerit mirati. Ferro interim parcere necatoribus juſſis primipilares per interpretes interrogantes fatuitatis monſtrum ubi ſentiunt, omnes illi riſibiles parcunt. Aram lapideam S. Galli, quod prius crebro talibus fruſtrati nihil intus niſi oſſa vel cineres cum inveniſſent, nec tangere curant. Requirunt tandem à fatuo ſuo ubi theſaurus loci ſit conditus?

Quos cum ille alacer ad gazophylacii duceret occultum oſtiolum, effracto illo nihil ibi niſi candelabra & coronas deauratas reperientes, quas in fugam feſtinantes reliquerant deceptori ſuo alapas dare palmis intentant, duo ex illis aſcendunt campanarium, cujus cacuminis Gallum aureum putantes, Deumque loci ſic vocatum non eſſe niſi carioris metalli materia fuſum, lancea dum unus ut eum revellat ſe validus protendit in atrium de alto cecidit & periit. Alter interea in dedecus fani Dei ipſius ad ſummum pinnaculi orientalis veniens dum ad aluum ſe purgaſſet purgandum, retrorſum cadens totus confractus eſt, quos ambos, ut Heribolt poſt retulit, inter poſtes valvarum dum cremaſſent, roguſque flammivomus ſuperliminare, & laquear vehementer invaderet conti ſque incendia certatim plures miſcerent, nequaquam templum Galli, ſicut nec Magni, incendere quiverant. Erant autem in cellario fratrum communi duo vaſa vinaria uſque ad ſigillos adhuc plena, quæ quia in articulo illo nemo boves jungere aut minare eſt auſus, ita ſunt relicta.

Hæc vero neſcio quo loci fortunio, niſi

quod

quod talibus in vehiculis prædarum abundaveraot, hoſtium nullus apetoit. Nam cum quidam illorum aſcia vibrata unum retinaculorum ſucciderer, Heribaldus inter eos jam domeſtice verſatus, ſine, inquit, vir bone: quid vis vero ut nos; poſtquam abieritis, bibamus? quod ille per interpterem audiens & cachinnans ſocios, ne fatui ſui vaſcula tangerent, rogavit: Sicque uſque ad Abbatis conſpectus Ungris locum deſerentibus ſunt ſervata. Exploratores autem, qui ſilvas & quæque latentia ſollicitiſſime ſcrutarentur, certatim illi mittunt, eos ſi quid novi referant operiuntur. Sparguntur jam, Wiborada jam paſſa, per atrium & prata ad prandia copioſa: ciborium quoque Sanct. Othmari argento veſtitum nudant, quod repeote invaſi fugientes aſportare non poterant. Primipilares quidem clauſtri planiciem tenentes omni copia conviv antur. Heribaldus etiam coram illis plus quam unquam, ut ipſe poſtea dicebat, ſaturatus eſt. Cumque more ſuo ſuper viride fœnum ſinguli ad prandendum abſque ſedilibus recumberent ipſe ſibi & Clerico cuidam præda capto ſellulas poſuit. Ipſe vero cum armos & cæteras victimarum portiones ſemicrudas abſque cultellis dentibus laniando votaſſent, oſſa obeſa inter ſe unus quidem in alterum ludicro jecerant. Vinum quoque plenis cuppis in medio poſitum ſine diſcretione quantum quemque libuerat, hauſit. Poſtquam vero mero incaluerant, horridiſſime Diis ſuis omnes vociferabant: Clericum vero & fatuum ſuum id ipſum facere coegerant. Clericus autem linguæ eorum bene ſciolus (propter quod etiam eum vitæ ſervaverant) cum eis valenter elamabat: cumque jam ſatis lingua illorum inſanuiſſet, Antiphonam de S. Cruce, cujus poſtera die inventio erat, *Sanctifica nos*, lachrimans inceperit, quam Heribaldus cum eo quamvis voce raucoſus & ipſe decantabat. Conveniunt omnes qui aderant ad inſolidum captivorum cantum, & effuſa lætitia ſaltant coram Principibus & luctantur.

Quidam etiam armis concurrentes quantum diſciplinæ bellicæ noſſent oſtenderant. Interea Clericus ille pro relaxatione ſua rogandi tempus opportunum in tali alacritate arbitratus S. Crucis implorans adjutorium, provolvitur miſer Principum cum lacrimis pedibus. At illis nimis effero ſpiritu, ſibilis & quaſi grunnitu horrido ſatellibus quid velint inſinuant, illique rabidi advolant, hominem dicto citius corripiunt, cultellos ut ludictum, quod Teutones *Pichin* vocant, in coronam ejus facerent antequam capite illum plecterent, exigunt. Interim dum talia parant, exploratores in ſilva quæ caſtellum vergit, ſubitanea tubarum & vocum ſignificatione accelerant, caſtellum cum armatis legionibus obfirmatum in proximo ſibimet eſſe aſſerunt, Clerico ibi & Heribaldo relictis ſolis in clauſtro, celeres pro ſe quiſque viri foras feſtinant, & ut aſſueti erant priosquam quisquam credat parati in acie ſtabant. Audita autem caſtelli natura quod obſideri non poſſit, locum autem longo collo & artiſſimo impugnantibus maximo damno certoque periculo adibilem, tutores ejus ſuæ multitudioi dum victualia habeant, modo viri ſint, nunquam ceſſuros; monaſterio eo, quod Gallus Deus ejus igni potens ſit, tandem omiſſo villæ domos ut videri poſſint (nam nox proxima erat) aliquas incendunt & ſilentio tubis & vocibus indicto via quæ Conſtantiam ducit abeunt. Caſtellani autem cum monaſterium ardere putaſſent, abitu eorum comperto, per compeodia eos inſecuti, exploratores de longe multitudinem proſecutos in faciem aggreſſi quoſdam occidunt, unum autem vulneratum captum avehunt, cæteri vix fuga lapſi multitudini tubis ut caveant ſignificant. At illi campos & planiciem quam citiſſime poterant obtinentes, aciemque prout copia eſſet alacriter inſtruentes, vehiculis & cæteris impedimentis circumpoſitis noctem vigiliis partiuntur, fuſique per herbas vino & ſomno taciti indulgent. Mane autem primo villas proximas incurrentes, ſi quid fugientes reliquerint, inveſtigant & rapiunt, cunctaque quæ prætereunt ædificia exurunt. At Engilbertus hoſtium invaſionis primicerius, caſtellum repetere cæteris dimiſſis, cum paucis æque audacibus monaſterium vitabundus inambulat; ſi aliqui ad ioſidias relicti ſint explorat; Heribaldi fratris fatuitatem, bene quidem nati, miſerans ſi vel corpus ejus ad ſepeliendum ioveniant ſollicite inveſtigant. Illo quidem nusquam reperto (nam cacumen proximi montis vix à Clerico perſuaſus cum ipſo occupans inter arbuſta & frutecta latuit) miſerebantur adhuc, ſi tantæ ſimplicitatis mancipium hoſtes quidem ſecum abegerint. Miratus etiam vini vaſa ab hoſtium nimium bibulis vitata, gratias Deo egit. Matutinas deinde laudes curſum de S. Cruce, prout ſilentiſſime poterant perſolventes januas & laquear præuſtum mirantur, locoque celerrime abeuntes ſi Wiborada vivat ad clauſulam ejus ſilentio ſciſcitantur, compertoque quod paſſa ſit tardare non auſi montem proximum ſuperant, caſtellumque per avia nota celeres tandem reviſunt timentes, ut fit, ne aut in inſidiis relicti aut ad alia circumquaque ſpolia ſparſi ſocios in locum ſecuti ſuperveniant: parati tamen, quooiam res eis pro anima erat, aut fortiter emori aut maoibus quidem viriliter defendi. Et Clericus Heribaldo aſſumpto (caſtellum enim de monte conſpexerant) matutini adveniunt: Sed cuſtodes de longe illos & adhuc

in tenebris proſpicientes exploratores putantes ſociis clamabant. At illi agiliter erumpentes, Heribaldo agnito, de Clerico primo hæſitant, in munitionem tamen eum recipiunt, & omnem tragœdiam ejus audientes hoſpitaliter tum pro Chriſto ſed & pro captivo ſuo, cujus linguam noverat, tractant curando: tandemque per illos duos omnes inſolentiæ hoſtium didicerant mores. Ungar baptizatus uxorem duxit, filios genuit, deinde quoniam reverti eos interdum ſolere didicerant, arbores ſilvæ iterato contra caſtelli aditum latius ſuccidunt, foſſaque altius fodiunt, puteum ubi ſcirpus antecreſcere ſolebat altiſſime fodientes certe aquam puriſſimam inveniunt, vinumque quod Heribaldo Ungri indulſerant langenis & quibuſcunque poſſent vaſculis clandeſtini die noctu cuttaces reportant, ſicque degentes Dominum aſſidui invocant.

** Ab Hartmanno ſcriptus, cujus meminit Conradus infra c. 5.*

De S. Wiborada autem, quia * libet per ſe eſt ejus amplus, non loquemur, præter quod in ſanctam eam levari jam bis noſtris temporibus per duos Papas decretum eſt, ſub Notperto tandem impletum. De S. Vodalrico autem qualiter nobiſcum egerit, dicta patrum quædam audivimus, quæ quidem in vita ejus vel tertio jam ſcripta non invenimus. De nobilibus enim ille ut & ab aliis jam dictum eſt, natus apud noſtrates educatus eſt & doctus. Hic viam, qua in cœlos volavit, ſubvolare didicit: hic virtutibus, quas nunc operatur, præludium fecit. SS. enim noſtrorum Galli & Othmari, quos puerulus patres elegit, ſe Monachis jungens cum ſanctis ſanctiſſimus & cum electis ingreditur electiſſimus. Hartmanni enim junioris diſcipulus divina præ omnibus Spiritu Sancto prælibatus hauſit: in refectorio coram patribus, ubi vel in puncto peccare capitale erat, lector inoffenſus creber erat quamvis canonicus, quod tamen illi pro genitorum ſuorum indultum eſt gratia: Wiboradam incluſam, coævolis ſe licentia data ad ludos parantibus, feriatis diebus furtim viſitare aſſolitus divinis ab illa interdum verbis & exemplis inſtructus eſt paginis. Nam quadam die cum illum ante feneſtellam clauſulæ ſtantem leviſſimo videret cingulo præcinctum, de ſuo ei paratum offerens; Caſtitatis, inquit, fili mi tibi cingulum per hoc lineum meum à Deo accipe, continentiæque * ſtropheo (*iſt eſt cingulo virginali*) ab hac deinceps die per Wiboradam tuam te præcinctum memento. Cave autem, me tibi à Domino meo edictum ferente, ne ullis abhinc colloquiis vanis mulierculis miſceatis; & ſi, ut facillime fit, aliquo carnis igne incenſus fueris, loco in quo fueris mutato. *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina*, mox cantaveris. Sin autem ſic pacem aliquo alio lapſu tuo vetante non habueris, titionem ſive candelam ardentem quaſi aliud aliquid agas quærens digitum vel leviter adure, eodemque verſu dicto ſecurus eris. Sic magiſtra prædurata diſcipulum Sanctiſſ. futurum, ut ipſe patribus narrabat, contra ignem igne prædura verat. Multa ſunt quæ de doctrina nutricis ſuæ (ſic enim etiam vetulus eam nominare ſolebat) patribus ille dixerat, quæ quia auſtera hujus temporis Sanctis videri poſſunt & impoſſibilia ne quid eis ſuboleat prætermimus. De cilicio etiam, quo ipſa utebatur, cujus hodie aſperitatem pro reliquiis id habentes horreſcimus, pulvillulum filio ſuo, ut & ipſa eum nominabat, in abſtinentiæ diebus utendum conneverat: quod interdum in ſinu geſtans noctibus ille maxillis lapide ſuppoſito aptare ſolebat. Tali ille lectiſterno pro deliciis uſque coram januis eccleſiæ nocturnorum ſonitum aut in ſedili aut nuda quidem expectare terra ſolebat. His & aliis ſimilibus eum à pueritia aſſueſcentem cum & fœminarum alloquia & ſolita ſociorum fugitaſſet ludicra, ſanctulum illum deriſorie jam abinde cœperunt vocitare. Audivimus etiam de eo, quod quidem pro nihilo ab rigidis corde duci ſoleat, quod cum ei graſium coævulorum quidam furatus ſit, per neſcio quam ſub capula incuriam ſibimetipſi manum transfixerit. Quam cum ille dolore clamans * exereret, diu quæſitus & ſæpe pejeratus, Vodalrici proditur ſtilus. Hoc tamen ille & alia de ſe ſimilia cum tegere noſſet, illius meritis fieri præter altioris aliquos ingenii quis credere nollet. Nam figuratis & interdum etiam riſum moventibus, non tamen falſis & inanibus, crebro viſus eſt verbis, ut cuidam ſcholarium elato & glorianter agenti, cum Conſtantiæ Diaconatu precio empto inter proceſſores noſtros progredi parans, ſtola indutus ſibi evangelium eo die nobis lecturo non ſine gloria aſſiſteret; Eya, inquit, mi ſodes care, quam decenter tibi çlypei faſcia inſidet. Idipſum tamen etiam ſibi pro reverentia ſui, ut nobis Canonicus evangelium legeret, conceſſum. Nam frater conſcriptus tum vocis pulcherrimæ gratiam habebat. Diutius autem quam cæteri coævi ſui tum pro Wiborada ſua ſcholis inhæſerat. Quas tamen tandem relinquens ſuique juris in poſſeſſionibus factus Auguſtæ, ubi Canonicus ab infantia erat, in virtutum exemplis chariſſimus Gallum ſuum crebro viſitabat, fratres ſuos conſcriptos ter in anno ipſe miniſter paverat. De convivii autem ipſis quamvis multa dicta dulcia patres, qui interfuerant, narrare ſoleant, ego miraculum etiam ſibimetipſi grande viſum in memoriam poſteris memorabo. Eſt non longe à monaſterio pons altus, ſic quoque vocatus, ſuper præcipitium arduum ut videre

** al. tropheo. Gloſſema ſapiunt incluſa.*

** al. exeret.*

videre eſt, ſitus alteque profundum, inevitabilis quidem Gallum illac petentibus. Ducitur vas vinarium Vodalrici tunc quidem Epiſcopi boum paribos copioſus longoque tractu minatis per ipſum * pontem illum ad charitatis fratrum, ipſo jam in loco manente, convivium. Et ecce horridum dictu, vehiculum illud onuſtiſſimum exorbitans cecidit, & pariailla ſuper ſe convoluit. Clamatur, viciniæ circumquaque ad auxilium conveniunt, undique integra omnia & ſana invenientes jumenta proſtrata diſiungunt, acuto ingenio & anxio labore, quia alias non poterant ad pontem ipſum itcrū omnia reportant, Kyrieeleiſon vere cantantes paucaque jumentis quia perculſa erant, argumenta nectentes Epiſcopo bozanarium ſuum expectanti deferunt & integra omnia & ſana oſtendunt. Laudes Deo cum fratribus tandem vir Dei publice perſolvens exemplo Benedicti & Mauri ipſe hoc ſignum fratrum meritis, ipſe autem impoſſibile illud virtutum ejus poſſibilitati attribuunt. Egerat quidem aliquando in loco ſancti Magni etiam diem ſibi ſemper amabilem, reliquaſque ejus, ut mos nobis eſt, cappa illa aqualiſeta indutus veſpere diei ſancti ipſo domum reportabat: & cum infirmus tunc eſſet, ut ſæpe quidem erat, paralyticus quidam adjutorio ſuorum in viam ſe ut ipſe ſuper eum graderetur proſtraverat. At ille homini appropians quaſi de obſtaculo indignatus, ſurge, ait, quia & ego pedibus infirmus ſuper te progredi nequeo. At ille tanquam ad increpantis verbum velociſſime ſurgens incolumis abiit, ſecutuſque fratres ſine ullius adjutorio S. Magni eccleſiam cum cæteris ſanus introiit. Et Epiſcopus capitio cappæ impoſito cum anhelus ſteriſſet, & de via laſſus audiens ſanitatem hominis acriter indicentes invectus ſuper cancellos tandem inoititur, ſignumque tam manifeſtum ab ſe excutiens S. Magni virtutem, quam in manibus gerebat, hanc eſſe aſtantibus prædicans aſſeruit. Neque tamen ſic eis, ut hominum ab ipſo ſanatum eſſe diſcrederent, perſuadere quidem ullo modo potuit. Hæc de pluribus, quod apud S. Gallum commanens geſſit, tribus vitæ ejus ſcriptoribus non præjudicantes ſcripſimus; Neque enim miramur eos cum quibus in ſæculo verſatus eſt, ea qui cum ſpiritalibus geſſit, quia minus ſciverant non ſcripſiſſe, ſed plura eos quæ de eo concinnantur vulgo & canuntur tacuiſſe, cum infima quædam ejus magna fecerint etiam miramur. Neque enim quia interdum ridenda, ut diximus, non inaniter loqui ſolebat & facere, ea, dici ab eis quæramus: ut Abbati noſtro Immoni verecundo homini & talia ſemper deteſtanti cum incudem noviter ſub terra repertam ſibi dari peteret, feminam de mercato, dorſo validam, inferri juſſerat. Sed & Hetinum Camerarium ſuum in effuſo Lico flumine jam mergi viſum, quomodo ad ſe feſtinum vocaverit, fluctuſque illum coram pedibus ſuis in litus ejecerit. Sed & ipſam urbem ſuam Auguſtam quidem in Ungrorum invaſione ſub Hainrico, ut jam diximus, Rege, quomodo meritis ſuis liberaverit ab ipſis, prius illam, quam ad nos venerint, arta obſidione cingentibus, nec uno verbo tetigiſſe miramur. Nam imminente irruptionis illorum jam facili introitu infantulos urbis univerſos ab uberibus matrum raptos circa ſe coram altaribus nuda terra jactari juſſerat, vagitibuſque illorum lacrimas cum ejulatibus miſcens infeſtiſſimos illos alter Ezechias abegerat hoſtes. Nam nulla niſi talium precum exiſtente cauſa efferi illi urbe relicta ad alia diſperſi ſunt loca. Hugo etiam quidam regii generis homo primarius propter ſororem viri Dei virginem ſacram inceſtu agnitam ab ipſo, quia ſæpe inclinatus eſt, inſolenter ei inimicus quadam die carri vehiculo, ut erat infirmitatis ſuæ, occurrit invecto. Quem cum milites Epiſcopi præceſſores, uti ei non occurreret, præmonerent: Carrucarium, inquit, illum ab itinere meo nunquam declinabo. Quod ille à dicentibus poſt audiens: Carucæ, inquit, vehiculo ſcitote filii mei, ipſe plus, quam ego indigus erit. Nec poſt multum, nocte quadam ſanus ſopori ſe tradens, cum evigilaſſet, lumbos, in quibus peccaverat, acerrime dolens in inferioribus ab illa nocte ita decreverat, ut præter curem & oſſa gracilia nihil haberet. Sicque longævitatis tempora numquam cogi valens, ut pacem à viro Dei peteret, perduxerat. Ipſa autem ſanctimonialis illa ſanctorum exemplorum poſt viſa eſt femina, quippe quam frater novis ſententiis, dum vixit, annuatim puniverat. Ungris autem à ſe recedentibus, cum Buchowam illos, ubi ſoror ipſa erat, parteſque noſtras, ubi Wiboradam matrem ſciebat, invadere velle comperiſſet, oraſſe fertur: Domine mi, feram iſtam adhuc impunitam mihi dona, ut gladio non pereat: ſed & illam gladio ſemper paratam, ut palmam martyrii mereatur, confortans robora. Cellam quoque Galli tui integram cum famulantibus pie & miſericors conſerva. Atque ita precibus ejus ſanctis effectum Deus undique dedit.

*al. montem.

At Engilbertus noſter circumquaque omnibus igne cœlo nocte dieque relucentibus, exploratores jam emittere non auſus, caſtellum ſuum cum ſuis immanens tuebatur. Raro autem in monaſterium magis animo fidentibus, ut miſſas ibi agerent, miſſis ſpiritum inter eorum reditum vix habere potuit. Multum autem ſocios roborabat inter timorem & ſpem Heribaldi

& cle-

& clerici aſſidua de hoſtibus telatio. Mirabantur tandem altioris ingenii fratres pium Deum, tam amicum ſimplicitati, ut eum etiam fatuos & hebetes tueri non pigeat inter medios hoſtium gladios & contos. Quærentes autem ab Heribaldo inter ocia, quomodo ſibimet tam numeroſi hoſpites S. Galli placerent: Eya, inquit, quam optime. Nunquam ego, credite mihi, hilariores in clauſtro noſtro homines vidiſſe me memini. Cibi enim potuſque datores ſunt largiſſimi. Quod enim ego ante cellarium noſtrum tenaciſſimum vix togare poteram, ut vel ſemel ſitientem me potaret, ipſi mibi affluenter roganti dabant, & clericus: Si bibere, inquit, nolles, alapis cogebant. Non nego, ait: id enim unum valde diſplicebat, quod tam indiſciplinati quidem erant. In veritate dico vobis, nunquam in clauſtro Sanct. Galli tam indiſciplinatos vidi: neque plus in eccleſia & in clauſtro, quam ſi foris in prato eſſent ferales illi, inquit, egerant. Nam cum eis ſemel manu ſignum darem, ut Dei ipſius memores vel in eccleſia ſilentius agerent, grandes mibi in collo infregerant ictus, atque illico, quod in me peccaverant, vino ablato, quod nemo quidem veſtrum faceret, emendabant. Taliter imperterriti illi Deum ſemper invocantes miſeriis ſe paſcebant, dum otia haberent. Fama vero volante, ut fit, reverſos hoſtes iterum in cœnobio verſari, emitti ſe fatuus, ut ad caros ſuos veniret, enixe rogabat. Sicque per aliquot dies ipſi & Waſſerburgenſes in navibus tamen ſæpius agentes, quæ hoſtes nullas habant, finem hoſticæ tempeſtatis exſpectabant. Audiunt tandem Conſtantiæ foris muros cremata, intus armis defenſa, Augia quoque navibus ſubductis armatis multis in circuitu fulgida hoſtes ſævos eis citraque Renum omnia igne cædibuſque pervadentes tranſiſſe. Auſi tandem monaſterium ſecuri intrare oratoria purgant, officinas perſcopant, Epiſcopo Notingo tunc accito qua benedicta cuncta ſpargi rogantes vim Dæmonum omnem eliminant, atque ſic Engilbertus armis relictis militiæ cœleſti ſeque ſuoſque iterum aſſuefaciens in utriſque frugi hominem ſe exhibuit. Oves enim diſperſas velut humeris reportans ad gregem regulæ eas tedocuit tenorem, pabula, quæ eis cara tunc quidem omnibus erant, omni induſtria undiquaque cotradere ſollicita curavit ſollertia. Neque enim erat emere omnibus profligatis, neque ſpes verni fructus, hoſtibus arare vetantibus. Sic ille octo poſt hanc tempeſtatem annis loci ſui proviſor deceſſoris ſui ſcilicet Hartmanni diſciplinam deintus tenuit, protervam de foris fervorum naturam frangens emendavit, tandemque infirmans fatigatus corporis malis Thietoni venerando Abbati electo à fratribus regimen ſuum Regi ſupplicans reliquit: ipſe autem loca Abbatum, quæ diximus, non diu ſuperveniens tenuit. De Ungrorum quoque infortuniis tragœdiæ noſtræ non piget aſcribere. Erat ea tempeſtate in pago, quem Fricowe dicunt, Hirminger quidam vir non adeo præpotens, ſed manu & animo validus, filiorumque Machabæorum ſex, ſicut Mathathias quondam, pater fortiſſimus. Iſte enim turmam illam, quæ ſcis Renum nos quoque, à ſociis, qui ultra Renum erant disjuncta: invaſerat, ita circumvenerat. Enim vero cum Sechingenſem S. Crucis locum illi invaſuri in arto Reni pontem parantes inſpectui ſociis conſediſſent, ſeque invicem ſuper flumen allocuti ſecurius jam agerent, iſte iſtos cum filiis, copiis pro tempore undecunque cotraſis, intempeſta noctis ſomno vinoque ſepultos tribus partibus impetu facto improviſos invaſerat, & pene omnes, præter qui Renum fuga tranſnataverant, aut occiderat aut merſerat. Nam & villani quidam prædocti * ollis prunas in proximo monte paratas habentes tumultu audito faces accenſas levabant, & ut diſcretionem ſociorum hoſtium noſſent, quaſi perluſtrium fecerant. Spectabant ſociorum internecionem transfluminales hoſtes otioſi, itaque armati accurrunt ad profluentis littus rabidi miſſilia furori ſatisfacientes plurima jaciunt, caninoque ululatu voces horridas miſcent. At Irminger cum ſuis ſpolia in facie hoſtium collecta baſilicæ triumphans intulit, & per omnes circumquaque munitiones diſpertivit, & quia naves præter ejus urbis defenſaculo ſubductas nullas in Reni viciniis ſciverat, ſuadebat urbanis, navibus ipſis pontibus junctis armatas legiones tranſponere, ſe duce, qui illorum mores in armis jam noſſet quantocius confligere. Dum hæc ſataguntur, navibus Ungri de Schwartzwalde multis paratis in Alſatiam ipſi priores ſuas legiones tranſponunt, & à Luitfrido quodam terræ illius potentiſſimo bello ſuſcepti plurimo damno ſui tandem cruendam victoriam ſunt adepti. Senſerant jam mitius ſibi agendum inter Teutones, & in terra illorum minus fore ratdandum. Alſatia tandem qua ierant vaſtata & cremata, Hochfeldi montem * Juræque ſilvam feſtinanter tranſeuntes Veſontium veniunt.

*mſ. ollas

*al. Juriuque. al. Viriuque.

Erat tunc Burgundionum Rex Contadus adoleſcens floridus, S. Adelheidæ Imperatricis quidam frater. Venerant quondam Saraceni navibus in Burgundiam, belloque omnia diſturbantes tandem victum in valle Fraxnith anguſtiis tutiſſimo invito, qui tunc erat, Rege confœderant, paceque petita uxore filias gentis ducunt, vallem maximæ ubertatis parvis Regi reditibus datis incolunt. Ad quorum Ducem Contados

dus nobili aſtutia uſus Legatos dirigit his verbis: Ecce Ungri, filiones illi fugitivi nunciis me fatigant, ut ſibi pace mea vos quidem à tantæ ubertatis terra armis expellere liceat; ſed vos, ſi viri eſtis, obviam illis me juvante quantocius pergite. Enim vero ſi vos eos in faciem invaditis, ego eos à latere involabo, ſicque illos, ut confido, profligatos exterminabimus. Miſit autem & ad Ungros, qui dicerent: Quare viri fortiſſimi mecum armis agere vultis? Expedit enim utriſque noſtrum magis, ut pacifici ſimus. Venite ergo mecum & hoſtes meos illos eradamus de terra uberrima; voſque ibi confidite: ſed & inſuper provinciam maximam terræ illi, ſi mecum in fide ſenſeritis, libens vobis tribuam. Conſenſetant utrimque legationi regiæ, erumpunt Saraceni à valle Fraxnith confertiſſimi die & loco condictis, occurrere parant Ungri. Rex ſuis undecunque collectis aciem ordinat ſpecie velut his & his futuris ſubſidiis: quam acute, inquit, incidant lanceæ & gladii hodie oſtendite ſocii mei fortiſſimi, tam diverſorum Dæmonum utra pars vicerit nemini ſit curæ. Victores eſſe qui cœperint tribus vos partibus inſilite, parmis (*id eſt, clipeis*) rerectis ferro utimini, nullo diſcrimine trucidetur Saracenus & Ungar, neminis illorum miſereri certum eſt, quia mei quidem ipſorum miſeret nemo. Confligunt tandem in conſpectu Regis in acie proſpectauris electiſſimi Satanæ milites & filii, neutris cedentibus trucidantur utrimque ut victimæ. Tandemque Rex animoſe pugnantibus veritus ne utra pars ad ultimum aufugeret, ſigno dato gradatim velut ſubſidians ſupervenit, & undique ad hos & ad illos proſternendos turmatim omnes circumdedit, fugæque locum non habentes quos non occidit captos Arelato vendidit: ipſe vero paucis amiſſis Deo & S. Mauritio, in cujus enſe & lancea ita pugnabat, laudibus triumphabat, & ut ad nos redeamus.

Gloſſema ſapiunt incluſa.

CAPUT VI.

De Thietone Abbate S. Galli.

THiero tandem fratribus ad proſpera & adverſa & æquanimiter ferenda in prædictis tempeſtatibus accerrimæ praeduratis, & ad ſpiritalia ab Engilberto reformatis, initio gubernaculi ſui facile præfuit: ſed infortuniis maxime dolendis in proceſſu temporum ſuorum proſecutus lacrimandæ tragœdiæ materiam poſteris reliquit. Nam monaſterium ſub illo crematum eſt ita. Letania major Dominicam incidit: fratribus cruces alias ſequentibus officinæ loci, ut moris eſt, non ſunt benedictæ, & abinde morem patres ſtatuunt, ut quocunque loci cruces ſequamur Presbiter diei, ſi Dominica ſit, clauſtrum circuiens benedicat. Erant diſciplinæ loci, ut ſemper, & tunc ſeveræ non modo in clauſtro, ſed & in ſcholis exterius. Unde etiam præter Clericos, qui apud nos ſæpe nutriti ſunt, clariſſimos eccleſiis variis multoriens dedimus & Epiſcopos. Et ut tragœdiam (*id eſt luctuoſam relationem*) quam dicturus ſum, conſoler, vidi egometipſe Conrado Imperatore Ingilinheim Paſca agente S. Galli Monacho ſcholas Magontiæ curante officium, ut ſolitum eſt, in medio chori crebro Coronati inſpectu agere. Cumque manum ille ad modulos ſequentiæ pingendos rite levaſſet, tres Epiſcopi, hominis quondam diſcipuli, Imperatore in throno proximi: Ibimus, aiunt, Domine, & Magiſtrum in eo, quod ipſe nos docuit, juvabimus. Ille hoc gratum fore dicente deſcendentes ſociantur S. Galli Monacho inclinantes inclinato, opus Dei quod docuit reverenter cum eo perficiunt. Flebat homo cum gaudio gratias referens S. Gallo. Poſt miſſas peractas vix ille coactus pedes Imperii, ut moris eſt, petere auri uncias in eis poſitas ſuſtulit. At Imperatricem autem ridente Imperatore per vim tractus & ibi aurum ejus ſumpſit è pedibus. Maththilda quoque ſoror ejus anulum illi in digitum vellet nollet inſeruit. Hæc * ego nequaquam aurium inflationi ſatagens dixerim, ſed ut honorem doctrinæ & diſciplinæ loci noſtri præmemorans damna, quæ à ſcholaribus pro * diſciplinis pertulimus, quamvis importabilia fuerint, portabilius audiantur. Erat, ut diximus, dies S. Marco ſolemnis, & ut ſolent ſcholaſticuli diebus feſtis, ut cras vapulent, ſæpe mereri veniam per precatores vel inducias, ut verius ſcribam, ſecunda feria babuerant. At tertia feria exactoribus, quos circatores vocamus, culpas eorum Magiſtro rememorantibus omnes exuere jubentur. Mittitur unus vapulandorum in ſuperiora domus pro virgis ibi repoſitis deferendis. At ille, ut ſe & ſocios liberaret, titionem de fornacula quadam citiſſime rapiens aridis lignis tecto proximis infixit, & quantum ocii erat conflavit. At exactoribus illum cur tardaret inclamantibus domum ardere vociferans reclamavit. Sicque tegulis aridis Aquilone quoque flante incendia rapientibus domus tota flammis colluxit. Reveſtiri dicto citius omnes Magiſtro ſpreto proſiliunt, recta conſcendunt, tegulas diſiectas cum igne Aquilo rapuit, & in turris cujuſdam culmina eccleſiæ S. Galli proximæ volantes portavit. Erat turris ipſa ab Hartmoto quondam ad hoc ipſum ignis diſcrimen tribus muri obvoluta tegminibus, ut theſaurus eccleſiæ, ſi caſu locus ardeſcat, in hanc per cryptam pervium illac uſum babentem rapum portetur. Hæc vero tegulis ligneis ſuper lapideas tecta ignem, ut diximus, rapuit apſidæque SS. Virgi-

Gloſſatoris ſunt incluſa.

* *al. ergo.*

* *al. diſcipulis.*

Virginum imminens eam, ut adhuc videre eſt, mordacius igne cremavit. Mira, ut à ſenibus, qui tunc juvenes aderant, audivimus, mora erat incendii, priuſquam ſuperius tectum igneſceret. Campanas enim omnes depoſitas cum univerſo eccleſiæ ſuppellectili evehunt, cancellos confractos circum & ſuper aram S. Galli convolvunt, ne oſſa ejus quidem igne ſolverentur S. Othmari tandem corpus exportant, cunctaque quæ exportant in domiciliis curtis Abbatis, quæ incendium vix evaſerant, ſub cuſtodibus locant. In talibus miſeriis & infortuniis Thieto ſpectator anxius circumcurſabat. Incendio poſtea finito cineres parietibus eccleſiæ proximi caute collecti in profluente purgantur. Harmorique aurea talenta guttatim micantia eruuntur: varietas hominum de viciniis, ut fit, concurrentium multa fraudibus auferunt. Enimvero, ut ajebant, nec ipſi cuſtodes rerum fidem tenebaot, libri multi rapiuntur, tum cætera. Poſt talia ambuſtorum infortuoia fratribus nec tecta nec victualia per ſpatia aliqua temporum habeotibus fit occaſio temptationibus. Per montes enim & valles proximaſque villas quaqua poterant fratres, dum loca manendi quærere non erat inhiberi, tum veræ tum falſæ, ut fit, oriuntur infamiæ. Thieto enim, ut neceſſitas erat, tum per ſe tum per nuncios de fratribus idoneos, ſi quos compati ſperabat, miſeriis loci conſulere rogabat. Relicti ſunt circa ambuſta & cineres Galli ſenes cum junioribus non adeo ad imperia pareotibus: conveniunt, qui & quando volunt, ad tuguria in ambuſtis ad hoc ipſum contexta: ſunt diſciplinæ per concordes, refelluntur per diſcordes. Quidam enim diſciplinas detrectantium, in quibus in tali tempeſtate & ſpes utique eſſet, excuſſo jugo recalcitrant, in quibus erat Victor quidam Retiaous, doctus præ cæteris, ſed juvenis inſolens & minus obediens.

CAPUT VII.

De Cralone Abbate.

ERat tunc Cralo, Abbatis quidem frater, Decanus, homo antiquæ diſciplinæ & ſeveritatis, & (ut ajebant) interdum pernimiæ & rigidus in ultionibus. Fit Victor reus, invehitur Cralo in hominem ſeverius. Victor autem rebellio ſactus inter convicia illum inſilire parans alapam minatur. At ille pertinacem devitans eqoo aſcenſo fratri ſororis agenti turbam nunciat. At Anno frater, & ipſe quidem homo mitiſſimus, Victori & propter generis & propter ingeoii nobilitatem ſemper amicus in gratiam cum reducere fruſtra parat. Nam Abbatem animoſum ſupervenire Victor audiens loco ceſſit. At Thieto ætate jam graveſcens laborumque pertæſus, veritus etiam ne juventus ſoluta licentia inſoleſceret, eccleſia & clauſtro vicinorum juvamine tectis, quoſque fratrum voluit, ut Cralonem Abbatem poſt ſe eligerent, ſollicitavit, idque Victore avulſo proclivius effecit. Ottonem adiit, germanum ipſe pro ſe Abbatem fecit juſſum quidem, ut ſi Victor ad ſe ſupplex venerit ſuſcipiatur. Nam propinquorum ejus quidam per Regem, quæ vellent, effecerant, quibus ille verſus & epiſtolas, quibus ſe Imperio innoteſcerent, conqueſtivas dabat. Rediit Cralo domum, quo feſtive ſuſcepto Thieto caminatam quandam * veterem, Seniorem an- * al. veterum.
gulam vocatam, introiit: loca: quæ Abbatibus ſupra diximus, dicata in finem vitæ retinuit. Tandem Victor cum propinquis ſuis viris potentibus venit, ſupplex, ut juſſum eſt, recipitur, ipſi tamen propinqui hominis, ut ei Abbatiam Fabarienſem traderet; precia & prædia Craloho porrigentes fruſtrati ſunt, iratique recedunt minati, ſi unquam copia fuerit, ultionem. Compulit tandem Cralo fratres erroragari poſt arſuram ſolitos clauſtro ſtabiles vivere, ſilere & loqui pro tempore, regulam cottidie audire & facere, licentias interdum, quæ etiam irregulares eſſent, tanquam novitiis dare, arcum tendere & laxare. Tandem vero & acrius, quoniam ſic humo erat, in aliquibus commiſſa punire. Unde etiam, ut fit, odio patuit, cujus ſcintillas quaquà potuit Victor inflammavit,* præter quod & ipſi in ſcholis, * al. propter.
quas ei commiſerat, plura incommodaſſet, ſeverius inconſulto eo cum pueris ageodo. Sed & prima utriſq; diſcordia *manet alta mente repoſta.* Surgit tamen in Abbatem pluralis querela tum à familia tum à fratribus jugum ejus propter inſolentiam detrectantibus. Nam & Enſelinum quendam Victoris patruum Fabarienſium præpoſitum ad ſe accitum, cum reum feciſſet verberatum, depoſuit: qui tamen, cum eſſet aſtute acutus, ultioni ſe, quam loco ſuo dicere habebimus, oepote acuente præparavit.

CAPUT VIII.

De Annone Abbate & eodem Cralone.

ERat his temporibus tempeſtas illa pluribus nota inter Ottooem quidem & Luitolfum patrem & filium. Sed Luitolfus per Svevos ſecum tum ſentientes Italiam petens locum S. Galli minax Abbati propter ioſolentiæ querelas adiit. Cralo autem adveotu ejus audito clam aſſumpto Waningo fratre & paucis ſervitoribus ad Ottonem in Fraociam profugus venit. Paraturas vero ſanctuarii ille, quas ſecum inconſiderate cariſſimas ſompſit, furto amiſit. Cum autem & ipſe Rex de eo non bene ſentiret, pro fide tamen, qua fugiens venit, S. Vodalrico condiſcipulo quondam ſuo, qui tunc Aulæ aderat, pro eo loquente cum gratia receptus eſt. Et cum de privato Regis interea paſci jube-

retur, magnam cum ſuis penuriam pertulit, propinquis Enſelini & Victoris menſæ regiæ & victualium iconomis (*procuratoribus*) qui ei & io hoc & in aliis quaquà poterant gravi incommodo erant. Luitolfus igitur monaſterio biduum immoratus electione fratrum Cralonem deteſtantium, Annonem quidem fratrem ejus Abbatem eis poſuit, pluraque gratiæ & dilectionis ſigna oſtendens fauſta (*id eſt felicia*) ſibi clamantium vocibus proſecutus receſſit. Anno vero homo digniſſimus, ſi digne eſſet electus, frugi Abbatis egerat opera, & virtutes apud Deum & homines. Et anno regiminis ſui uno & fere dimidio, quibus adauxerat inter plura, quæ paſſim accelerans effecerat, opera vallos urbis, ſicut per ſecula videre eſt, miro conatu effoderat, muros ipſos cum turribus tredecim fuodans ſupra terram ultra genu altos obiens reliquit. At Cralo cum Rege duos fere annos exul ducens ab iconomis, quos diximus, frequenter turbatus infortunia multa perpeſſus eſt. Venit interea & Enſelinus in aulam, quam diximus, cœpitque cum propinquis ſuis iconomis & aliis, quos plurimo, ut aiebant, aut obæraverat, amicis, ubi ocioſe verſari, virabundus tamen de Cralo ſe videret ſollicite agere, verſibus etiam Regi ſe per amicos conqueri. Nam & ipſe utique, velut apud S. Gallum educatus, admodum erat litteratus. Et cum elegos (*id eſt, verſus miſerabiles*) ejus Rex legiſſet, floſculis verborum delectatus, querelis compaſſus eſt. Tandem vero aliquandiu bene celatus caſu Cralonem incurrit. Coi ille: Væ tibi Enſeline, ait: quid tibi hic negocii? per coronam meam iſtam, inquit, malo tuo veniſti. E contra ille, quod riſum multis moverat, Retianus & minus Teutonus, *Cott ilferro*, reſpondit, id eſt, ***Deus adjuvat Domine***: locoque quantocius cedens, minas ipſas in lacrimabiles elegos tranſtulit, & Regi eos ipſe oſtendit. Quibus ille delectatus hominemque intuitus oſculari ſe jubet, regratiandum pro verſibus ſi ambo viverent pollicitus: Cum Abbate tuo te, inquit, quem jam domum regredi pace reddita volo, ubi primum copia fuerit, pacificabo, & ſi quid rei tuæ cum ipſo moliri potero, libens agam. Nam Luitolfus in Italia mortuus erat. Sed & Anno lacrimandus ſuis obierat.

Videtur à gloſſatore irrepſiſſe.

Ex gloſſemate ſunt incluſa.

Gloſſema.

CAPUT IX.

De Cralone reſtituto Abbate.

MAne ſequente Cralo in alloquium Regis vocatus aſſedit, ſed & Hartperto Curieoſi Epiſcopo aſſidente, Rex ait: Quoniam quidem, Abba mi, ad caulas redire paras, ovem tibi quandam, non tamen perditam in humeris pono reportandam. Enimvero non dubito, quin noveris quem dico. Cum autem ille aliquandiu ſederet, ovemque tandem recipere nollet, motus eſt Rex. Sed Epiſcopus ita eſt quaſi pro nobis locutus: Vide Rex animum ſubditis non ferendum, qui & tibi poſt gratiam clementer exhibitam reſultare non metuit, & acute ſubjunxit: Neque enim ſi juſticiam, mi Rex, ipſe mihi feceris, ejus eſt ovis illa, quoniam meæ ſedis ſemper erat illa Abbatia, quouſque Salomonis Epiſcopi technis inde eſt ſubducta. At iconomi aſtantes, in fide, inquiunt, qua tibi Rex juravimus, neminis eſt juſtius Fabarienſis Abbatia, quam fiſcaliter tua. Quibus dicti Aulici omnes atteſtando aſſultant. Rex vero in ira conſurgens conſeſſum diremit. Cralo autem io veniam fruſtra cecidit, vehementer fruſtratus gratia Domini. S. autem Vodalricum audiens ſupervenientem, nocte in occurſum ejus qui ei infortunia ſua panderet miſit, ita mandans: Adjutor in opportunitatibus accelera quantocius, quia famulus ego tuus ſum in tribulatione. At Aulici adventum Sancti ut prævenirent Regem mane primo ut conventu edicto de abbatia decerneret rogant, timentes quia Ottoni intimus erat ſancti hominis præſentiam. Capita autem conventus ut abbatiam fiſco regio atteſtando addicerent præſtruunt, aurum Enzelini, quod plurimum ut dixi attulerat, obærando eis dilapidantes. Rege autem aſſidente, pari conſeſſus teſtimonio, fiſco ejus addicitur abbatia, quam ipſe illico Enzelino ferula tradidit. Venit tandem Epiſcopus ſanctus nihil contradicere valens S. Galli damnis optimumque ducens ſi vel in gratiam reducere poſſet. Quod tandem tamen conſiliorum artificio ſollicite perfecit, Rege quidem ante datam gratiam jurante, niſi quod ſibimet io tempeſtate bellica fidei ſpecie advenit, tam immitis animi Abbas jam non foret: commiſſuſque ipſi Dei viro redeunti, ut eum in ſedem ſuam auctorabiliter reponeret, fratres quoque quibus inviſus erat reconciliaret, Cralo cum illo domum revertitur. Sed in monaſterio in adventu illorum acerba fuit confuſio. Ad recipiendum enim Epiſcopum cum evangelio, etiamſi frater conſcriptus non fuerit, æquum eſſe ut pariter occurrant omnes concordant. Sed non ſic quidem inviſam Craloni quidem inſolentiam. Suſcipitur Epiſcopus, Victor evangelium obtulit ipſi, quod ubi ille oſculatur, victor revertitur. At Epiſcopus currax poſt illum veniens à capillo hominem capiens regyravit. At ipſe evangelium in Epiſcopum rejiciens, furibundus abſceſſit. Sed ipſe codice ſuſcepto Abbati porrigit, quem Abbas oſculatum ſuſcipiens per ſe ipſum uſque ad altare geſtavit. Victor autem (ſonoræ enim vocis erat) reſponſorium *Deus qui ſedes* levat: quod fratres cæteri, quoniam ipſe inter eos magni momenti erat, lugubriter percantantes clauſtrum ſpretis illis introeunt, & to-

& totum illud ſuper ſe quidam clandeſtinis partim die nocte partim palam tecuſſuri opportunitatem expectant. Erat autem, ut à patribus qui intererant audivimus, inter primam & tertiam confuſio iſta. Venit Epiſcopus cum ſuis & Abbatis militibus ad oſtium eccleſiæ, quod clauſtri eſt introitus, pulſans vero nominatim condiſcipulorum quondam poſtulat alloquium, hominum qui quaqua opus foret ſingulares loci ſui columnæ quidem eſſent. Inter quos erant, de quibus loco ſuo, Deo dante, dicturi ſumus magnali, Eggehardus poſt doctrinas Decanus: Notkerus, quem pro ſeveritate diſciplinarum Piperisgranum cognominabant, doctor, pictor, medicus: Geraldus ab adoleſcentia uſque ſenilem vitæ finem ſemper ſcholarum Magiſter: Burkhardus poſt Abbas, præter ſingulares ſcientiæ & virtutum dotes, nobilitate, qua & cæteri pollebant, regalis. Hi quatuor prælecti à fratribus januæ eccleſiæ clauſæ appropiant, & Epiſcopum, ſi ad ſe intrare tenetur, Amalungum ut ſecum ſolum ſumeret rogant. Erat autem hic Ekkehardi frater laicus admodum litteratus, orator in conſiliis facundiſſimus, conſilio magnus, religione Monachus: qui & dulcis ad omnia erat & jocundus, in quodcumque rem, ut ajebant, vertere vellet potentiſſimus. Huic ſoli, ut audivimus, laico ab illius memoria Capituli domum intrare permiſſum eſt. Operæ pretium erit dicere, ſi memor ſim quæ à diverſis diverſa audivi, quantos utique DEI ſpiritus die illa tenuerit, quæ ratio, & confeſſionis fratrum humilitas. Reos ſe quidem eſſe, quod Dominum inſolentem minus perpeti poſſint, & quod is, quem liberi patrem elegerint, pro liberis ſe ſervos fecerit, æquanimius non toletarit: Evangelicæ patientiæ eſſe uſque ad mortem obedire, ſed hoc ſi in perſecutione tyrannus inſeſtet, carnifex laniet: ſe quidem in pace eccleſiæ patrem qui filios diligere, non odire, paſtorem qui oves tondere, non glutire libeat, privilegii jure elegiſſe: illum vero, lupo veniente, noctu nemini ovium verbum dantem fugiſſe, ſe lupis reliquiſſe, inſuper theſauros eccleſiæ clam à ſe raptos perdidiſſe: tandemque poſtquam abbatiam Sanct. Gallo honoram incautela ſui amiſit, quaſi re bene geſta ſuper nos tanquam paſtor & pater (ajunt) venit, quibus utique nec amicus eſt, poſt & quando nos deſertor aufugit, neque per litteras neque per nuncium unquam uno verbo conſolatus eſt. Et Walto Decanus: Sed ô ſancte Dei frater tanto tempore per te nobis deſertorem ipſum imperii juſſu iterum imponendum audivimus, tibi Epiſcopo & fratri & honorem debitum impendere non dubitavimus, ſed illi non ita. Tu quoque inſolentia, qua volebas, uſus es in fratrem noſtrum & tuum. Scias autem nobis animo firmiſſime ſediſſe redaperto clauſtro, quod quidam inconſultius clauſerant, quoniam quidam noſtrum eſt * nemini reſiſtere, introitum non vetare: domicilium autem, quod per Sanct. Gallum nidus noſter eſt, uſque ad querelas Regi dirigendas, quoquomodo illum patiamur, etiamſi alapas incuſſerit, velle fovere. Quorundam autem animos, qui eum fugere, &, ut ipſi ajebant, tyranno cedere cogitabant, ægre ſedavimus, & quicquid Deus de nobis fieri pro peccatis permiſerit, nobiſcum pati perſuaſimus. Poſtquam ſic per Waltonem Decanum hominem præter dotes generis & virtutum, verbo potentem omnium aſſenſu peroratum eſt, Epiſcopus lacrimatur. Et Amalung. Nobis duobus (inquit) qui ad tantæ molis cauſam introducti ſumus nunc non eſt flendum, ſed ſolatiis ſi quæ poſſumus & conſiliis, in articulo hoc commodis, ſancte pater, agendum. Optimum videri in aurem dixit, ut ipſum primum fratris, in quem manum miſit, animum nec non & omnium fratrum quantum poſſet leniret, ne triſticiam hanc ſuper triſticiam habentes minus parerent conſiliis. Surgens vero Epiſcopus, veniam quidem ab omnibus ſibi aſſurgentibus petens, Victori per ſe proſternitur: à quo ſublevatus pacem, Decano monente, viro ſanctus obtulit & recepit. Purpuram vero magni pretii, quam ipſe protinus Sanct. Gallo dedit, fratri læſo poſtea tradidit. Conſilio tum breviter habito, concordiæ cedere omnibus perſuaſis, Victor tantum ſolus conditiones quaſdam cum Abbate agendas inſtrepitat: cui animo ſaniores reſultant, introductoque in clauſtrum Abbate Epiſcopus cum Amalungo in partem illum ſumentes tragœdiam fratrum pandunt, qualemque ſe inter eos veniens exhibeat præmonent. Enimvero niſi rigori ſolito verbis & geſtu, prout tempus tunc erat, aliquantulum cederet, noviſſima pejora prioribus futura præſagiunt. At ille, quæcunque duo illi ſuadeant, tamen ne Abbatis nomen in ſe vileſceret videant, facere ſpondet. Et Epiſcopus: ſunt, inquit, inter ipſos viri, ut noſti, quibus hoc regnum majoris conſilii non habet, Regi ipſi noti & grati, quibus te placet primitus pacificati, & eorum conſultorem aggredi. Bene, ait, ſanctiſſime monuiſti, id ambo ut agendo agatis poſtulo. Ingreditur tunc ſolus perſuaſor fratrum Epiſcopus, quibus lenitis cum Decanum aſſumere regrediens vellet, ſine capite ſe invenire nolle cæteri inquiunt: quatuor autem illos, quos diximus, cum illo progredi ſanxerunt. Quibus ille in aurem conſulto quædam locutus cum ipſis egreditur, Abbatem dux talibus aggreſſurus commilitonibus & ſubridens dixit: Prima conjunctio acerrima eſt. Amalung. autem, ubi germanum vidit

* al. nemini manu reſiſt.

vidit cum illis, ſurgens occurrit viris, & ſilentio: Benedictionem ab illo, ait, oon adhuc petatis, ſed patientes eſtote, & confirmate corda, & taciti uſque dum quid ſentiat ab ipſo, audiatis conſiſtite. Sicut ſilva, inquit, perſonas, ſic echo reſultat. Appropiantibus vero Abbas aſſurgens *Benedicite* prætulit. Quibus tacitis Amalung: Quantum mihi, ioquit, de regula innoruit, minores à majore benedictionem habent pro tempore petere. Et Epiſcopus: Magna, inquit, donaria tibi frater offerimus. Et ille: Utinam mihi, inquit, ut ego ipſis offerar, Dominns donet. Factum eſt utrimque ſilentium, parantur alloquia: quæ Amalung, ne forte commotiooem parereot pertimeſcens: Eya, inquit, conſilium meum fa-

Gloſſema. ceſſere (*id eſt capere*) utrimque dignamini. De ſimultatibus rogo nullum jam verbum hioc inde loquamini, ſed in pace Domini omui ſaſtu depoſito utrimque veniam petentes oſculemioi. Placuit Epiſcopo & utriſque conſilium, in venias & in oſcula ruendo. Poſt pauca paucis verba utrimque

**al. conſedunt.* ſemet anticipantes * conſidunt inanimes: conferuntur conſilia, qualiter eorum corpus capiti & caput corpori reſtituatur. Stat conſilium patrem filiis oblatum in Sanct. Benedicti, cujus imago appicta ſedebat, ponere ſolium. Inducitur manu Epiſcopi, locatusque parumper reſidet; tandemque Inſurgens lacrimaodo in veniam corruit, ſed & Epiſcopo ſecum ruente, fratres oiones econtra ruebant. Erat facietenus videre, Spiritum Sanctum opus ſuum ibimet agere. Oſculatis ſingulis unanimitas in domos ſolidatur. Amalungus vero homo jocunditatis gratia vox dulcedinis ſequentiam *Laus ſit ô fidelis Deus* gratulanter incipiens, Epiſcopo & Abbate cunctiſque juvantibus conſummavit. Agitur dies in lætitia, longos rancores caritas fregit.

Ex Virgil. 1. Æneid. de Chorebo.

Non tulit hanc ſpeciem furiato pectore Victor.

Abbatem quippe in ſede ſua cum vidiſſet, turbidus exilut, & quaſi loco ceſſurus capituli domo exivit. Quem tamen Epiſcopus prout potuit revocatum delinivit, & in Abbatis gratiam reductum ad tempus compeſcuit: quod tamen poſt abſceſſum ejus minns quidem profuit. Egreditur poſt aliquot dies loco Epiſcopus ad ſuos iturus, Victoremque, ut putabar, in gratia ſtabilitum reliquerat. Accidit autem tempore labente, ot ad amicos foras eundi à Decano licentiam Victor peteret, revera Enzelinum modernum Fabariæ Abbatem, ut Craloni damnis inſultaret, vel etiam cum illo penitus perſiſteret, petiturus. Inſinuatur Abbati deforis runc agenti, Victorem quidem abſceſſum non parvis impenſis ſe celato parare. Mittit ille ſecretius ad militem ſuum quendam viæ ejus contiguum, ut eum cuſtodiret, clauſtroque ſuo invitum reduceret. Nemo eoim de familia Galli tanti generis viro vim inferre auderet. Cuſtoditus invaditur, ut redeat primo rogatur, tandem cum nollet haſtarum impulſibus compellitur. At ille robur quoddam è proximo rapiens militem ipſum capite incutiens equo cadere fecit ſeminecem. Eo autem cadente omnes pariter ſui, Victorem invadentes equo dejiciunt oculoſque illi proh dolor furibundi eruunt. Miles autem ille, cum refocillatus illo jam cœcato ad ſe rediret, multum doluit, quoniam ſibimet deinceps domo propria exulandum non dubitavit. Nam aliquaodo poſt hæc elapſo tempore amicis viri obvius occiditur: armiger quoque ejus, qui facinori intererat, in arbore ſuſpenditur. Deportatus per ſilvam ad proxima amentariorum cœnobii magalia, cœcus intimatur in cœnobio fratribus. Fitque in monaſterio non cooferenda confuſio, pene omnibus in Abbatis ioſolentiam facinus vergentibus. At diſcipuli hominis pluresque de fratribus celeres ad illum venientes, luctus tali orbo inſpecto miſcent & in cœlum ejulatus. Re tandem Abbas audita monaſterium in tali confuſione ingredi diſtulit, ſine armis autem noo eſſe fidelium conſilio curavit, quoniam propinquorum cœci minas ſævas audiverant. Miſit tamen nuociuni Decane Waltoni, uti fratrem illum ſollicite curaret. At ille ſeverus etiam & ipſe: Alius, inquit, dum ego Decanus ſum, curet. Dic ergo illi, quod ante me Decani ſemper infirmos curabant non juſſi, ſed talem nunquam, raroque quiſquam Abbatum Monachum, quem cœcari fecerit, Decano curandum commiſit. Talibus ille reſponſis tanti viri auditis, ut Waningum in omnibus tempeſtatibus ſuis Capellanum ejus dicere audivimus, tantum contabuit, ut vix loqui reſidens valeret. Victor deinde, per Notkerum Medicum orbibus in brevi ſanatis, in bonis poſtea operibus ſemet exercuit. Et ut ea, quæ de eo audiveram, brevi perſtringam. Argentinenſis quidam Erchinbaldus nomine, ſanguinis ſui Epiſcopus ſuo Burkhardo Abbate propter doctrinas & miſeriæ conſolationem permiſſo ipſius ad ſe hominem traxit, & urbem ſuam doctrinis ejus floridam fecit. Tandem autem Epiſcopo defuncto cellam quandam heremiticam intra Hochfeldinos montes, Longum mare vocatam, ſolitario defuncto ingreſſus per multos annos tenuit, multaſque virtutes, ut ibi celebre eſt, in extremis ſuis faciens, ſanctiſſimus circumquaque habitus diem ſenex obiit. Veni autem & ego ipſe in locum ad quendam tunc temporis magni nominis ſolitarium, videnſque inter colloquia ſepulchrum quoddam plus cæteris honoratum, cujusnam

id

id eſſet quæſiveram. Sancti Victoris eſſe ait. Et cum breviter mihi vitam ejus & caſus utique plus notos panderet, nihil venenatum ſuper illum tumulum vivens progredi poſſe aſſeruit. Serpentes autem enormes ibi videre eſt plures, & reptilia informia. Usque huc de Victore. At Cralo quaſi corpore triſticia effœto & doloribus incedere cœpit in dies amplius languidulo. Nam & fama erat venturos quantocius ab Imperio, qui eum ob vindictam facinoris depoſituri erant à regiminis ſolio. Nam Regem procul contra Danos Sleswick agentem factum non latuit. Ingreſſo tandem monaſterium variæ ei res erant cum variis. Quadam autem die quorundam quaſi fidelium conſilio fratribus, ſed & Victore, præſentibus rogat licere ſibi conſcientiam in ara Sanct. Galli juramento purgare de eo, quod in Victore patratum eſt, facinore, ita uti ſic ſibi Deus lumen æternum daturus ſit, ſicut ipſe in privatione luminum ejus hominis reus fuerit. Ad quæ Gerbaldus ad reſponſa, ut ajebant, ſemper paratiſſimus: Prætermiſſo, inquit, quod manus in illum mittere Domine mi juſſeras, ne ſic quidem tanti facinoris, ut ajunt, cauſa fueris. Tandem vero nemini jam fratrum animo ſedit, illum jurejurando reatum ipſum à cervice ſua excutere poſſe. Differtur tamen cauſa propter honorem ejus in poſterum, præter quod etiam ipſa die Virginem Kerhildam Notkeri Balbuli neptim apud Sanct. Magnum circa Wiboradæ clauſulam includere ipſe condixerat. Nam & antea quidem Rachilda poſt Wiboradæ paſſionem jugiſſima primo ad Deum aſſumpta: Perchtera quædam vidua ſancta cum & ipſa includi apud nos optaſſet, & clauſula ejus ſibi oblata pene annum in probatione laudabilis appareret, vulgi viſitationes crebras & inanes devitans in cella Salomonis circa parietem tituli Sanct. Georgii includi rogaverat, magnarum virtutum operatrix plures inibi annos exegerat. Obiit quoque cum omnium dolore Walto Decanus, & in locum ejus ſubrogatur Burkhardus, & anno elapſo velut comitus poſt eum fit Ekkehardus Decanus. In quo tandem Cralo plus quam in ſemet confiſus loco, quoniam imbecillior in dies erat, interdum cedens Herginiſowam pro pauſatione creber adierat, fratribusque abſentiam ejus non ægre ferentibus ibi manebat. Nam in Ekkehardo natura & ſtudio caritatis dulcedine pleno ſpiritus cunctorum quieverat: qui de Jonswilare quod ut diximus ipſe requiſivit & tenuit, hebdomadam ſeptem cottidie victualium ſtatuit cum pane abundo & quinque menſuris de cerviſia: quarum quintam nonalem quidem vino comparari voluit. Hic aliquando Romam pro voto pergens Papæ intimus factus aliquandiuque apud illum propter doctrinam detentus, aëris terræ vicio morbo corripitur, perque ſex hebdomadas lecto tenetur. Papa vero ſæpe eum viſitans impenſorum copiam dabat. At ille quadam die ſatis jam tarde quidem eum rogat, ut, quando proxime ſe viſitet, Johannis Baptiſtæ reliquias ſecum ferat. Erat enim ſemper aſſertor ejus & amator validus. At ille mane proximo ad eum cum reliquiis cum accederet, æger in amplexus ipſarum & Papæ aſſurgens ex illa hora melius habere cœpit, & cum in brevi convaleſceret, reliquiis Baptiſtæ & multorum ab Apoſtolico donatus Sanctorum, ſoſpes domum rediit, & permiſſo Burkhardi tunc Abbatis & dote eccleſiam illis decoram paravit. Multa de eo poſt dicenda ſunt, ſed prius à quo ſpiritu ductus ſit ex verbis illius noſci liceat. Scripſit enim doctus ille ſequentias *Prómpta mente canamus Summum præconem Chriſti, Qui benedici cupitis, A ſolis occaſu.* De S. Afra antiphonas ut reliquias ejus mereretur Luitoldo Epiſcopo & ſententiam dictavit, & hymnum *O martyr æterni patris*, antiphonam *Ambulans Jeſus, Adoremus glorioſisſimum.* Scripſit & in ſcholis metrico magiſtro vacillanter quidem, quia in affectione non in habitu erat puer, vitam Walthatii Manuforis. Quam Magontiæ poſiti Aribone Archiepiſcopo jubente pro poſſe & noſſe noſtro correximus. Barbaries enim & idiomata ejus Teutonem adhuc affectantem repente Latinum fieri non patiuntur. Unde male docere ſolent diſcipulos ſemimagiſtri dicentes: *Vide quomodo diſertisſime coram Teutone aliquo proloqui deceat, & eadem ſerie in Latinum verba vertite.* Quæ deceptio Ekkehardum in opere illo adhuc puerum fefellit, ſed poſtea non ſic, ut in Lydio Charromannico mole ut vincendi ipſe quoque oppreſſit. Obrulit autem ille S. Gallo ad monachatum quatuor ex fratribus vel ſororibus nepotes ſuos: duos ſibi æquivocos Burkhardum quoque poſt Abbatem, Notkerum Magiſtrum noſtrum: quorum quiſque eccleſiæ dicendus ſit ſpeculum, de quibus loco ſuo memoralia ſua dicemus: Unusquisque enim ipſorum libro ſuo ſufficeret. Tales palmites dum vitis illa jam mitteret, bene matura in die Felicis in Pincis vindemiata eſt ipſa. Talis autem luctus de obitu hominis erat, ut Decanus poſt illum. Immo poſtque Abbas ipſe ad S. Michaëlem, ubi liberius ejulare poſſet corpore ejus in feretro poſito ſecederet ita vociferans: Vide Domine

--- *& conſidera quem vindemiaveris ita.*

Et his quidem per digreſſionem dictis ad Cralonem redeamus. Enimvero Ekkehardum hic defunctum ad facta ſua inſignia mox reſuſcitabimus. Cralo autem

tum indies viribus deficetet, & jam ſæpe Victoris amicis milites ſui ſecuritatem fruſtra pro eo porrigerent armis infra fotisq; commanens cuſtoditur. Tandem vero communi conſilio reſponſa totius Abbatiæ committit Ekkehardo. Ipſe autem in Herginſowam exetcitii gratia equitans ibi in lectum decidit. Videns autem finem vitæ adeſſe, Ekkehardum cum fratribus ſanioris conſilii evocans diſpoluit domui & ipſe pro ſe Abbatem eligere. Facile omnibus perſuaſis vitam omnium ingreſſus eſt, reportatusque cœnobium honorifice ſepelitur. At Ekkehardus Ottone apud Anglos cum Adaltage Rege ipſorum ſocero ſuo aliquandiu agente, ut junctis viribus Chnutonem Danorum debellarent Regem, habenas Abbatiæ, ſicut ſub Abbate vivo ſolebat, usque ad cognitionem Imperii ſtrenue regebat. Accidit autem ut quadam die foras intutus ante portam equo in glacie lapſo tibiam pedemque confringetet, hisque non recte coagularis puſtmodum claudicatet. Qua cauſa electionem ſuam omnium fratrum concordia in Butkhardum unanimem ſuum traſtulit, de quo ſupra diximus, de quo ſupra diximus, de quo etiam adhuc altius quædam tepetere habemus.

CAPUT X.

De Burkhardo Ingenito & parentibus ejus.

VOdalricus quidam Comes de Karoll proſapia Wendilgartam Henrici Regis de filia neptim uxorem accipiens Adalhardum, qui Gallo Altſtetten poſt tradidit, de ea & filiam procteavit. Hic nuntio Buochorn, ubi habitavit, accepro Vngros Noricum, ubi prædia ei erant, irruere, hoſtes cum cæteris bellu aggreſſus victus capitur, & in Ungariam captivus aſportatur. Qui autem Ungros Aggerenos putant, longa via errant. Wendilgarth vero quaſi viro, ut fama erat, occiſo vidua ad nuptias petita nutu Dei nubere noluit, ſed Salumone rogato ad S. Gallum conceſſit, ubi ſibi juxta Wiboradam caminata conſtructa de ſuo vixit, fratribus & pauperib⁹ pro anima viri quaſi defuncti multa largitur. Dulciaminum autem cum eſſet avida & novitatum ſemper appetens, uti delicate nutrita & his aſſueta, increpata eſt à Wiborada, quoniam non eſſet ſignum pudicitiæ in fœmina appetere varia cibamina. Quadam autem die ante clauſulam virginis cum ſediſſet ad colloquia, poma ſibi dati ad veſcendum, ſi dulcia ibi haberet, petivetat. Quibus paupetes utuntur, illa, ait, habeo pulcherrima, proferensque mala de ſilva acidiſſima inhianti & de manibus ei rapienti reliquerat. At illa vix unum dimidium ore & oculis contractis vorans, cætera projiciens: Auſtera es, ait, auſtera ſunt & mala tua. Et cum eſſet litterata: *Si omnia*, inquit, *mala factor talia creaſſet, nunquam Eva malum guſtaſſet.* Bene, ait illa, Evam memoraſti: enim vero quomodo & tu ſic deliciarum avida erat, ideo in eſca unius mali peccaverat. Abceſſit (*Ex gloſſemate.*) fœmina nobilitatis, rubore perfuſa per virginem humilitatis, vimque poſthæc ſibimet inferens dulciamina occurſantia ligurrire (*id eſt ſummatim guſtare*) abſtinuit, tantaque monitrice in brevi adeo excrevit, ut ſacrum velamen, quod antea detrectavit, à jam dicto Epiſcopo imponi ſibi ſynodo favente rogaverit. Quo facto, laicali in tantum exuta eſt animo, ut virtutibus cum incluſis aſſuefacta poſt Rachildam, quæ paſſim in corpore & mammillis ulceroſa cottidie emori viſa eſt, includi optaverit. Et quia ** (* 2. mſſ. vere. Incluſa gloſſatoris ſunt.) fere & ipſam quidem martyrem (*ſcilicet Rachildam*) incidimus, levius ei erat cum magiſtra (*ſcilicet Wiborada*) ſemel cerebrum diſpergendum obtuliſſe, quam XXI. poſt illam annis teſta ſaniem cum S. Job incluſam raſiſſe. Cum tamen interea jejunare & orare (vigilare enim dolores dabant) & eleemoſynas dare non tæderet, ut de illa ** (* Senior Decanus.) Ekkehart, qui ſupra, conſobrinus ejus cecinit:

Hanc Sathan hanc læſit, cum Job
ſaniem ſibi raſit:
Jejunans flevit, tormenta dolens
vigilavit.

Neque enim vitam vel paſſionem votivæ martyris lucidius ſuccingere potuit. Ad cujus ſepulchrum in repentinis anguſtiarum motibus, experto credite, multum valet oraſſe. Venerat quarto anno nunciante anniverſarius, ut credebat, viri ſui amarus, & Wendilgarth Bouehorn adiens diſperſit ut ſolebat, dedit pauperibus. Et ecce Vodalricus captivitate fortuito elapſus eam inter cæteros pannoſos, clandeſtina arte ſe celans, ut ſibi veſtem daret inclamat. Quem illa quod improbe audaciusque mendicaret increpitans, veſtem tamen ei velut indignans dedit. At ille manum dantis cum veſte ſtringens ad ſe tractam amplexatus, vellet nollet oſculatus eſt, capillisque prolixis in collum manu rejectis cum etiam aliqui alapas minitaſſent: Parcite quæſo, ait, tandem alapis, quam multas pertuli, & Vodalricum veſtrum recognoſcite. Audita tandem voce Domini milites ſtupidi, vultuque quondam noto inter crines recognito, clamoſe ſalutant, familia gratulans vociferatur. Wendilgarth dum quaſi dedecus ab aliquo paſſa ſtupida reſediſſet; Nunc demum (ait) Vodalricum mortuum ſentio, cum talem ab aliquo pertuli violentiam. Ille autem cum ei manum de vulnere aliquo quondam notiſſimo ad allevandum porrigeret ſignabilem, quaſi de ſomno evigilans; Dominus meus, ait, omnium hominum cariſſimus. Salve (ait) Domine,

ſalve

ſalve ſemper dulciſſime. Et inter oſcula & amplexus; Induite, inquit, Dominum veſtrum, donec ei lavacrum ad horam acceleretis.

Indutus vero; Eamus, inquit, ad eccleſiam, & inter eundum; Quæſo, ait, quis capiti tuo velum illud impoſuit? Audito quod in ſynodo Epiſcopus, tacitus ſibimet; Nec ego te jam, niſi ejus permiſſo, amplecti (ait) habeo. Laudes à clericis tandem, qui plures ad diem convenerant, inchoantur: à plebe perſolvuntur; miſſas proivo non pro defuncto in gaudio celebrant. Itur lavatum, fama volans ut fit multos adduxit. *Gloſſema.* Convivio diei opipare (*id eſt laute*) peracto dies multi lætificantur. In proximo fit ſynodus, repetit uxorem, quam Deo ille ſubarraverat, ab Epiſcopo Vodalricus. Velum manu Epiſcopi ablatum in ſcriniis eccleſiæ ſynodi decreto ſervandum locatur, ut ſi vir ejus prior objerit, vidua illud reinduat. Nuptiæ tandem aguntur à principio, concepit mulier, Gallumque ſuum & incluſas ſanctas viro comite votive adiens, ſi maſculum pepereтir, Sanct. Gallo Monachum devovit. Abeunt igitur domum.

At tempore labente appropinquans partui prægnans periclitatur, & ante quatuordecim temporivi partus dies emoritur. Infans exciſus & atuinæ porci recens erucæ ubi incuteſceret involutus, bonæ indolis cum in brevi apparuiſſet, baptizatur & Burkhardus nominatur. Pater illum tandem nutricis ſinu adductum Gallo, ut cum matre voverat, ſuper aram ipſius ponens cum tertis in Hœſten & decimis multum matrem plorans initiaverat. Educatur puer in monaſterio delicate pulcherrimus, Solebant autem fratres eum cognominare Ingenitum. Et quoniam immature eſt editus, nec muſca illum ſine ſanguinis eruptione poſtea mordebat, ideoque & virgis in eo magiſter parcebat. Vir quoque factus virtutes ſibi ingenitas, quamvis carne imbecillis fuerit, ſemper amabat, & animo bene maturo immaturæ præerat carni. Tali ac tanto patri virtutes longa conſuetudine in naturam jam vertenti Ekkehardus honores ſibi oblatos omnium aſſenſibus obtulerat. Dirigitur tandem cum fratribus allectis magno Ottoni Magontiam, Chnutone Rege victo Schleſwich revertenti; qui illum ante notiſſimum ut eminus aſpexit, Accelera, ait, nepotule & oſculare: (puſillus quidem erat & pulcher facie) ſtringensque illum ſub chlamyde delicate tractavit. Videns autem ferulam; Eſtne mortuus, ait, Monachorum ſuorum ille * cæcator? Defunctus, inquiunt, Abbas noſter eſt ô Rex: in Deo nunc ſolo eſt quid fuerit. Deinde ſingulos oſculatus: quid velitis, ait, video: ſed quem velitis neſcio.

** miſs. creator.*

Eum ipſum, ajunt, ô Rex quem amplexaris dominum noſtrum Burkhardum, quo dicto procedebant pariter. Surgere juſſi; Sed & Pater noſter Ekkebardus precator noſter orationem vobis, ajunt, mandat & ſalutem, & promiſſorum frequentium in hoc uno vos memorem poſtulat. Vereor, ait ille, ne diſciplinarum ſeveritates, quas patres veſtri præ omnibus amaverant, exoſi ad hunc tantillum, mitem quidem vobis & conſenſibilem, conceſſeritis, & quare illum ipſum, quem dicitis, virum magnanimum non elegeratis? Deinde omni ſerie electionis per ordinem propalata ad hoc etiam: Non adeo mitis ô Rex, inquiunt, hactenus fuit in diſciplinis, ut earum neglector quidem ullo modo ſit fore putandus? Quibus auditis dum quieſceret, converſus ad illum, amento virum, manum tenuit & delicatis verbis? Tune ctis Abbatulus meus? ſi Domini voluntas ſit fiat & mea. Deinde illum ſecum duxit in eccleſiam ad Otigebam Reginam, Nepotem hunc meum, inquit, mox Abbatem te juvante futurum ad tuam offero gratiam. Collectaque continuo facta, ferulam exigens tribuit ei verbis quibus ſolitum eſt Abbatiam. Ipſe autem *Te Deum laudamus* inchoans omnes qui aderant, laudibus inſtare monebat.

Quibus ita finitis cum Abbatem novum Regina in partem ſumptum amice baberet, calicem S. Galli magni pretii aureum dare, ſi ei Fabarienſis Abbatia reddi poſſit, pollicetur. Regii juris ait illa, ambo ſunt & calix & Abbatia. Sed petitionem tuam opportunus forte alia quam nunc vice ego quidem Domino meo intimabo. Quapropter quia nunc unam accepiſti, domum redito, & cum proximo adveneris, pro altera puto commodius interpellare tunc babebis. Miſſione deinde hilariter ſibi ab Imperatore data, domum rediit. Qualem autem ſe conſiliis Ekkebardi quantumque exhibuerit, paupetes necnon fratrum & familiæ pars multa, quam videmus adbuc hodie, quidem interdum cum lacrimis teſtari ſolet. Delicatus autem cum eſſet, ut diximus, Epiſcopi tunc quidem Counradi juſſu carnes edebat. Quod tamen pace novitatis Monachorum; qui irritare nunc Deum ſolent in adinventionibus ſuis, ut multiplicetur in eis ruina, nequaquam dixerim. Quibus tamen licentius erat carnes crudas ianiare, quam infanda plura, quæ quaſi religioſi ſuperſtitione quadam ſchiſmatica aſſolent, facere. Nimia eſt tamen, ſi auſim dicere, varietas veſtis eccleſiæ, qua ſcribitur induere ſi utroſque quos dicimus ſuo quidem colore in eam dignatur intexere aut deforis, ut interdum ſolet, * polymitare. Relinquamus neceſſe eſt Deo ſoli judicium ſuum: cum tamen id audenter

** al. polimetare.*

ter & veraci argumento poſſimus aſſerere, ſi aliquid apud nos in his ſchiſmatum tempeſtatibus cœlum, ut fere quidem faciunt, adipiſci nituntur, acrius quam in Patrum ſerenitatibus, ut aciem Sathanæ perrumpant, aſſurgere habent in clypeum, validius torquere ſpicula, acutius jacere tela. At Burkhardus eleemoſynas, ut ab infantia ſolebat, quia nunc copia major foret agere nimium lætatus non egenis ſolum & peregrinis, ſed paſſim tam fratrum quam familiæ palam & clam diſperſit dedit pauperibus. Cumque hoc ſedulus dies & noctes agens ſubnudus Interdum domum rediſſet vel nudipes, Camerarius ſuus Richere fratris quidem filius incuſabat illum crebro ſecretius, quaſi camera ſua diſperſioues ejus ferre non poſſet, cum unis diſtractis ſemper alia repoſceret. Cumque ille aliquando nepotem, ne ſibi moleſtus eſſet, ſecretius argueret. Enimvero, ait, ſi tu non dederis quæ poſtulo, alium ſcio (Decanum dicens) qui in quantiſcumque poterit, me quidem adjuvabit. Nam ille ſæpius quæ egenis, dem quam tu, roccos videlicet & camiſias, caligas & calceos, & cætera uſque ad cingula mihi clam ſuggerit, ſed & ſub operrorio lectuli ut ibi inveniam abſcondit.

Cum autem etiam Ekkehardus ipſe per ſe eſſet elemoſynarius, jocondum quiddam de eo dicemus. Hominem quendam domeſticum cum ad hoc quidem deſtinaverit, ut ſi quos ei pauperes vel peregrinos diceret, clam in domo ad hoc decreta lavaret, raderet, veſtitos reficeret, & noctibus juſſos ut nemini dicerent à ſe emitteret. Accidit quadam die ut ei contractum, Gallum genere, carruca advectum ut ſolebat, committeret. Quem ille groſſum quidem & craſſum cum toto virium annіſu, clauſo ſuper ſe ſolos ut juſſus eſt oſtio, vix in vas lavacri provolveret, maledicens (erat enim iraſcibilis) vere, ait, ſimpliciorem quam Dominum meum hodie neſcio hominem, qui cui benefaciat diſcernere neſcit, mihi quoque tam pinguem helluonem dorſo ſuſtollere injunxit. At contractus cum aqua ſibi lavacri nimis videretur calida, Gallice ruſtice, *kalt kalt eſt*, ait. At ille quoniam id Teutonum lingua *frigidum eſt* ſonat, & ego, inquit, calefaciam? hauſtamque de lebete ferventi lavacro infundit aquam.

At ille cum clamore horrido: *Eya mi kalt eſt kalt eſt*, ait. Enimvero, ait ille, ſi adhuc frigidum eſt, ego hodie vixero ſi tibi illud caleficabo, & hauriens adhuc ardentiorem infudit. At ille bullientis aquæ fervorem ferre non ſuſtinens, oblitus contracturæ citus aſſurrexit, lavacro exilivit, ad oſtium recludendum, ut fugeret velociter currens cum peſſulo aliquandiu luctatur. Sed & hominem ubi deceptorem vidit, titionem ardentem ab igne dicto citius rapiens grandes ſine numero nudo infregit. Ad Ekkehardus turbam & voces in ſuperiori domo audiens, acriter in utrumque cum citius deſcenderet Teutonice & Romanice invectus eſt, hunc cur falleret, illum cur ſibi ad puniendum hominem non reſervaſſet increpitans. Eya, ille ait, mi Domine ſevere, tute ei corniculum abmorderes, & plures quam ego nunc illius ori infringeres? enim vero longe aliud ageres, ſceleſtum hunc veſtitum & ſaturum noctu à te deoſculatum dimitteres, quod ut te novi & hodie facturus es. Et ille, *ó ſervum* (ait) *furciferum? annon licet mihi facere quod volo?* &c. His peractis caſtigatum quidem verbis hominem & ne facinus tale unquam repeteret jurare coactum abire permiſit. Et quoniam hic locum aptum puto, de Ekkehardo ſororis ejus filio, quem & ipſe & Geraldus docuerant ſevere, rem arduam aggredior: quoniam cum tales viri aut nulli aut nunc rariſſimi ſint, diſcredi mihi vereor. Erat hic facie adeo decorus, ut inſpicientes, ſicut Joſephus de Moyſi ſcribit, gratia ſui detineret, ut Otto Saxonicus Rufus de illo: *Nemini unquam*, ait, *Benedicti cuculla decentius inſederat*: ſtatura procerus, forti aſſimilis, æqualiter groſſus, oculis fulgorolos, ut quidam ad Auguſtum ait;

Quia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum: ſapientia & eloquentia, maxime autem conſiliis nemini id temporis poſtponendus. In ætate florida gloriæ, ut talis facturæ vir, quam humilitati proximior: ſed poſtea non ita, quia diſciplina, cum qua nihil unquam participii ſuperbia habuit, in ipſo erat ſpectaculo digna. Doctor proſper & aſper, nam cum apud ſuum Gallum ambas ſcholas ſuas teneret, nemo præter exiles puſiones quicquam alteri niſi Latine auſus eſt proloqui. Et quos ad litterarum ſtudia tardiores vidiſſet, ad ſcribendum occupaverat & lineandum: quorum amborum ipſe erat potentiſſimus, maxime in capitularibus literis & auro, ut apparet in verſibus fornicis Galli, quos fecit.

Templum quod Gallo Gotspertus ſtruxerat almo, *Verſus Ekkehardi Minoris Palatini.*
Hoc Abbas Immo picturis compſit & auro.

Has ille literis cultello conciſas illic liniverat. In litteris autem ſtudioſe mediocres & nobiles æque erudiverat: quorum tamen numeroſos Gallo & aliis ad ſummum evexerat. Eorum enim plures ipſe vidit Epiſcopos, ut quondam Magontiæ in generali concilio cum conſeſſum adveniens intraſſet, ſex ei quondam diſcipuli tunc Epiſcopi aſſurrexerant, & magiſtrum ſalutabant. Et Wilegiſus Archiepiſcopus digito accitum oſculatus: Digne fili mi, ait, & tu quandoque eum talibus inthronizabetis. Cujus pedes eum peteret, manu eum delicate

cate

cate etexcrat. Et quoniam præpoſtere fortunam hominis prælibavimus, ad altiora ejus acta veniemus.

Hadawiga Henrici Ducis filia, Suevorum poſt Burkardum virum Dux vidua, cum Duellio habitaret, femina admodum quidem pulchræ nimiæ ſeveritatis cum eſſet ſuis, longe lateque terris erat terribilis. Hæc quondam parvula Conſtantino Græco Regi cum eſſet deſponſata, per eunuchos ejus adhoc miſſos litteris Græcis apprime eſt erudita. Sed cum imaginem virginis pictor eunuchus Domino mittendum uti ſimillime depingeret ſollicite eam inſpiceret, ipſa nuptias exoſa os divaricabat & oculos. Sicque Græco pervicaciter repudiato, litteris poſt Latinis ſtudentem Burkhart illam Dux multipliciter dotatam duxit, & cum jam eſſet decrepitus, thalamo (ut ajebant) ſecum nequaquam cubantem in proximo moriens quamvis non intactam, incognitam ut celebre eſt cum dotibus & Ducatu reliquit puellam. Hæc S. Gallum vidua orandi aliquando petiverat cauſa, quam Burkhardus Abbas feſtive ſuſceptam utique neptim, (donis cum proſequi pararet, ipſe ſe alia dona nolle ait quam Ekkehardum ſibi doctorem ſi Duellium ad tempus concederet. Nam cum Portanarius eſſet, de voluntate ipſius ipſa cum eo pridie ſecreta condixerat. Quod cum Abbas ingrate quidem concederet & avunculus diſſuaderet, ipſe tamen nihilo minus quæ peritus eſt facere pertenderat. Duellium die condicto cum ægre expectatus veniret, ultra quam ipſe vellet ſuſceptum in conclave ſuo proximum, ſuum (ut ipſe ait,) manu duxit magiſtrum. Ibi nocte & die eum familiari aliqua intrare ſolebat ad legendum pediſſequa, foribus tamen ſemper apertis, ut ſi quis etiam auſus quid eſſet, nihil quod diceret ſiniſtrum haberet. Illic quoque crebro ambos miniſtri & milites, Principes etiam terræ lectioni aut conſiliis invenerant agentes. Moribus tamen illa ſuis ſeveris & efferis ſæpe virum exaſperans domi interdum quam ſecum manſiſſe multo malle fecerat. Ut in dorſi pallio & cortina lecti ſui quæ humilia ſentiens ipſe juſſit deponi, deponentem illa juſſit verberari, & Magiſtro multa rogante vix conceſſit non decapillari. Domum ille aut feſtis, aut quando libet, viſere iret, opinabile erat quantas homini impenſas navibus Steinham præmiſerit, novum illi ſemper aliquid in paraturis aut ſibimet utendum aut Gallo offerendum acutiſſima ipſa Minerva præſtrui faciens. Inter quæ præter caſulas ſericeas, cappas & ſtolas, alba eſt illa Philologiæ nuptiis auro inſignis: præter quæ dalmaticum & ſubtile pæne aures, quæ poſtmodum, Immone Abbate ſibi antiphonarium quendam petitum denegante, acutia ſua verſipelli reſumpſerat. Patuerant his temporibus ora invidorum, ut ſemper, in Monachos quaſi pro libitu viventes. Poſitus eſt, ut cæteros relinquamus, & noſtra fortunia tangamus, Augenſibus Abbas de fratribus ipſorum nomine Ruodmannus. Qui cum ſuis tyrannice præeſſet, pellem vellicare neſciens perſcinderet, linguam quoque malignam in Sanct. Galli Monachos quaſi minus regulares quaqua poterat dilatabat. Erant adhuc S. Gallo præter Ekkehardum, quem diximus, junioreſque quos patres nutriverant multos, Ekkehardus Decanus bene validus, Gerhaldus, Notkerus, Chunibardus Altha (*id eſt nomen loci*) poſt Abbas, Walto ſecundus, qui juſſu Abbatis ſui Ruodmannum per Ekkehardum internuncium convenientes linguæ parceret fraternæ rogabant. Quod ille cum minimi penderet, nuncium tamen & perſonæ honore & Ducis ſeveræ, ad quam etiam ille tunc ibat, timore tractabat condigne. Ipſe vero Ekkehardus cum hominem ad omnia adverſativum prudenti facundia crebro inter agendum fruſtra convinceret, minis ejus validiſſimis motus ad monaſterium clam rediit, & qui obſtaculum adventus ſui Duci rediceret in montem propinquum remiſit, & miſſionem Ruodmanni dedignans ibivit. At Roudmannus ad Ducem eum abiſſe arbitratus equite aſcenſo S. Gallum noctu invadens clauſtrum clandeſtinus introiit, ut ſi quid reatui reatui proximum invenire poſſet, furtive perſpiceret. Et cum clauſtrum ſibi notiſſimum circuiens undique ſpeculatus fuiſſet, nihil voti ſui inveniens è parte eccleſiæ dormitorium aſcendit, ſeceſſumque fratrum pedetemptivus aſcendit & occulte reſedit. E veſtigio illum Ekkehardus homo ad omnia circumſpectus ſtrato ſurgens inſequitur neſcius ejus, ſolumque hominem nactus miratur quiſnam fratrum noctibus vobis inſolitam ita iret viam illam vitabundus. (Lumine enim ille officinæ obſcuro ſedebat occultus.) Aliquandiu autem cum quis hæſitaſſet, runcore narium, quo commotus ſolebat, Ruodmannum eſſe perſenſerat, illicoque accenſam, quam fratrum quendam afferre monuit, Abbatis lucernam coram illo ſtatuit, & ſtramina apponens pro capellano procul conſtitit. Accedenteſque ſolito fratres ſilentium nutibus monuit, miratos cui laterna ſteterit. Nam Abbas, cui ſoli laterna geri ſolita eſt, loco abfuit. Tandem diu expectatus cum neſcius ille quidnam facere poſſet ſurgeret, & laterna levata abeuntem eadem qua eum veniſſe ſenſerat prævivit via. Et cum ad introitum eccleſiæ, ubi locus auditorii eſt, veniſſent, ſedere eum quoad eum Decano avunculo & fratribus intimaret, ut hoſpitem tantum non ignorarent, ſilenter monuit. Et ecce fratrum pars, maxi-

Ex gloſſemate.

Eſt Abbatia Bavariæ, de qua infra c. 15.

me juvenum, novitate rei ſtupidi cum appropiaſſent, quidam ipſorum reagnita flagello de pyrali rapto ſceleſtum illum incurrens clamitat, & niſi animis ſaniores ei erecto ad ictum brachio occurriſſent, grandes incuſſiſſet. At ille ſe in anguſtia eſſe tandem ſentiens, ſi fugæ (inquit) copiam haberem, juvenum optimi, profecto fugerem: nunc autem in veſtris quia velim nolim ſum manibus, mitius mecum quidem vos condecet agere, ſed & Decanum veſtrum & cæteros fratres expectare. Decanus tandem conſilio in brevi petito ſupervenit cum patribus.

At Notkerus Medicus Piperis granum animoſior in illum: Malo tuo verſutiſſime hominum, loco quærens quos devores, fratrum quos alter Sathanas accuſas manus (inquit) incideras. Ille vero tanti viri verbis tremefactus Decanum animi piiſſimi non ignarus; Vide, ait ille, pater prudentiſſime, ne me æquivoci tui artibus circumventum dehoneſtari ſinas, & te poſtea intemporive pœniteat; tandemque procidens, ecce (ait) veniam ab omnibus peto, ut in gratiam vobiſcum rediens deinceps talibus quidem abſtineam. Moverat animis ſaniores repentina rerum in tam potenti mutatio. At alii, ut fit, aliud fremebant. Tandem conſulto Ekkehardi lenitis patribus, & per ipſos omnibus reconciliatus, ipſo comite ad ſuos ubi juſſi expectabant eſt egreſſus, lætaque coram ſuis locutus abibat, obnixe Ekkehardum, ut quando proxime Duellium pergeret, ſed non præteriret inter cætera rogans.

Fratribus vero duo vaſa vini per ipſum pollicitus nave Steinaham in proximo miſit. Sed Burkkardus foris turbam audiens nimis cum adveniret doluit, quod tam ſecurus & liber abivit, querelaſque inauditæ rei Epiſcopo mandat. Et ecce Ekkehardo æquivoco Diacono, & Burkardo puero poſt Abbate conſobrinis comitatus Duellium pergens iterum Augiæ Ruodmannum, ut condixerant, alloquitur. Inter colloquia verſutus ille artibus ſuis abuſus imparem non invenit, nam feſtinantem ne ſerus feminæ ſeveræ adveniret, equo decoro donat, quem ille cum parte comitatus cum præmitteret, pauliſper inter verba lætitiæ & familiares aſtutiæ ictus ſciolus tardat, tandemque cum inter amplexus & oſcula dimitteretur, ſupplantator ille hoſpiti ſuo in aurem; Fortunate, ait, qui tam pulchram diſcipulam docere habes grammaticam. Ad quod ille quaſi caro aſſenſu ſubridens talia in aurem adverſario reddit amico, ſicut & tu, Sancte Domine, Kotelindam monialem pulchram diſcipulam caram, docuiſti quidem dialecticam; dictoque citius cum ille neſcio quid reſibilare vellet, ab eo divertens equo aſcenſo indignanter abivit. At Otkerus frater & Miles Abbatis cum motum ſenſiſſet, illum equum Domine mi ut mihi videtur penitus perdidiſti.

Fratres autem quos diximus duo illi, ſicut ab ipſis audivimus, cum miſſionem peterent inclinari, averſus ab illis ait fratri; Utinam, inquit, poſt illum celeres qui equum illum nobilem mihi reducant mittere velles. Et ille, enim vero (ait) illam petit ille cum ſuis nunc feminam, ut cuiquam meorum quicquam illius tangere jubere non præſumam. Sic illi duo equis aſcenſis poſt Magiſtrum modeſte perrexerant. Aſcendentes autem montem apparuerunt Duci ad veſperas eunti. Quibus ſalutatis, (nam turbam Ruodmanni jam priorem audiverat) enim vero, ait, ut audio Magiſter mi non per commodus laternifer fuiſti lupo illi aliunde caulas intranti. Cumque ille quidem ſubriſiſſet; *Per Hadwigæ* ille ait *vitam* (ſic enim jurare ſolebat) *ſi imperitorum aliquis clauſtri illius invaſori grandes infregiſſet, non ego curaſſem.* Altera deinde diem cum diluculo, ut ibi ſolebant, ſilentium regulæ, cujus & ipſa exactrix erat ſollicita, de more perſolviſſet, (nam jam monaſterium in monte ſtatuere cæperat) Magiſtrum lecturæ adiit, & cum conſediſſet, ad quid puer ille venerit pro aſtante inter cætera quæſivit. Propter Græciſmum ille ait, Domina mi, ut ab ore veſtro aliquid raperet alias ſciolum vobis attuli. Puer autem ipſe pulcher aſpectu, metro cum eſſet paratiſſimus, ſic intulit;

Eſſe velim Græcus, cum ſim vix
Domna Latinus. *Burckhardi Junioris verſus.*

In quo illa, ſicut novarum rerum cupida, adeo eſt delectata, ut ad ſe tractum oſculata ſcabello pedum proximius locaret, à quo ut repentinos ſibi adhuc verſus faceret, curioſa exegerat. Puer vero Magiſtros ambos intuitus, quaſi talis oſculi inſuetus, hæc intulit.

Non poſſum prorſus dignos compo- *Ejusdem verſus.*
nere verſus,
Non nimis expavi Duce me libante
ſuavi.

Illa vero extra ſolitam ſeveritatem incachinnans verſa tandem puerum coram ſe ſtatuit, & eum antiphonam, *Maria & flumina* quam ipſa in Græcum tranſtulit, canere docuit; ita; Θάλασσαι καὶ ποταμοὶ εὐλογεῖτε τὸν κύριον, ὑμνεῖτε πηγαὶ τὸν κύριον, ἀλληλουΐα, crebroque illum poſtea, cum vacaſſet; ad ſe vocatum repentinis ab eo verſibus exactis Græciſſare docuit, & unicè dilexit: tandem quoque abeuntem Horatio & quibusdam aliis, quos hodie armarium noſtrum habet, donavit libris. Ad Ekkehardus Minor ille interea cum puero ad alios, ut ſolebat, quosdam Ducis Capellanos, quos illa nullo modo in curte ſua ocia tenere eſt paſſa erudiendos ſeceſſerat. Nam & ipſe erat idonee litteratus. Remanſerant ſolito ſoli

ad legendum illi. Virgilius erat io maoibus, ſed & locus ille;

-----*Timeo Danaos & dona ferentes.*

Locum hunc Ekkehardus ait, commode heri ego Domna mi memorare habui. Et cum ei quo modo ſe Abbas Auglam invitatum equo honotabili donaverit, vetſuris tamen ſetmonibus inter dona non abſtinuerit, inſinuaſſet, ultima tamen utrimque in aures ſuſurria celaviſſet; Vellem, ait ille, omnem illam quæ nuperrime inter vos accidit à principio audire tragœdiã, quoniã ſi eam vere quidem audietim ignoro: mirot etiam me Impetii vicaria tam prope aſſidente duo mei Ducatus monaſteria, me quidem ſpteta, tanta miſcuiſſe infottunia. Enim vero niſi conſiliarii diſſuaſetint, ubi reatum invenero, juſte vindicare habeo. Et ille, Infidum eſt, ait, ſerena mi; ut ego quidem, qui teconciliationis poſt avunculum pars maxima fui, accuſative tibi quicquam, quia aitet non potero poſt pacis oſcula dicam. Quamvis enim me illi heti in multis, ut ipſa hominem noſti, cum & dona ſtarcrint, clam ſtimulaverit, meum tamen nequaquam eſt taotam virorum pactam pacem ſcindere, cum & ego ptopter hoc non omittam quin paci ptout ipſe quidem vult cum illo aſſentiam. Placuit mulieri ratio & rectilioium Magiſtri. Colloquium tamen publicum poſtea pro his & pro aliis tegitimis cauſis Walewis villa edixit, illuc quoque Epiſcopum & Abbates venire juſſerat. Ruodman autem Ekkehatdum verba illa in autes dicta Duci ptopalaſſe ſuſpicatus animo contabuit, literasque in montem ei per petegrinum ſagacem quendam ditexit. Hæc, poſt ſe teparando intet ſe genete litteras verba; *Miror enim amicum meum ad omnia acutiſſimum, ſi noviſſima illa in aures ſuſurria Dominæ Ductrici effuderat. Quod ſi forte feceras, renuncies rogo.* Ejus autem è contta per eundem gerulum hæc, poſt aliqua vetba; *Neque enim tantæ ad formoſiſſimam meam umquam fui fiduciæ, ut ſeveritatis ejus auribꝰ hæc auſim ingerere.* Hæc de mediis amborum brevitatis ego gratia excetpſetam btevibus. Abſolutus tandem timote maximo ejus quam maxime timuiſſet, ad Kaminoldum tunc Epiſcopum ſeptimo per nuncios vertit. Qui cum & ipſe ei pro fraude clauſtri invaſi infeſtus fuetit, ratis donatis eum pacificavit. Deinde ipſum in montem duosque cum eo ad Ducem miſit cauſidicos. Epiſcopus quidem, quod in ſe peccaſſet, dimiſſam coram ea ptonunciat. Cauſidici vero; ſi ab Epiſcopo liber eſt, gratia veſtri (aiunt) immerito Dux optima caret. Quibus illa; Sanct. Galli, inquit, locus Imperialis libertatis cum ſit meique regiminis, immunitatis privilegio pollet, quam ei præ illo ſub Abbatis nomine vere tyranno obtinebo, ſi potero. Legatur multa immunitati inſcripta & quoniam Epiſcope mi pro eo veniſti, ſicut jus poſtulat, S. Gallo eam & Abbati reſolvat. Et quoniam mei juris eſt, ſi laicus laicum, ut id ipſum juridicialitet proloquar, iovolaverit, coram Comite meo lege multetur: multo magis, ſi regiæ libertatis Abbatem tyrannicus Abbas nocturnus invaſerit, regali cotam me ſententiæ ſubjacebit. Attamen majeſtatis reo niſi quod tanti viri vos quidem, qui pro illo loquimini, eſtis, ſi vel teſpondere jam abſque præſentia Impetii me deceat neſcio. Taodem poſt plura cum conſiliarios, inter quos & Ekkardum adhibuiſſet, vix actum eſt ut Abbate noſtro per multam immunitatis prius in præſentia ſuorum, quos ad hoc ditexerat, pro iovaſione illa numquam inter Monachos audita; reconciliato, die dato centum libras ante portas Duceilii ut ſe diceret Ruodmannus oſtendetet, tandemque tunc gratiam ſuam haberet. Dieque dato quinquaginta Abbati Epiſcopo gratia temiſſis, cætera recipi juſſit. Miſit poſt dies iſtos Dux ipſa Burckhardo noſtro, cognato videlicet & amabili ſuo, ambulatorem valde decibilem & alactem, ut animum ſuum læſum & ipſa leniret. Audivit enim eum delicatis equis delectari nimium. Sed & ne pro ſe pigeret quidem orate. Quem ille continuo amore tantæ Ductricis ſellati ſibi jubens, abiturus aſcendit. At equus exaltanter eum geſtans in poſtem valvatum curtis hominem teneritudinis, ingenii tameo ardotis & alacritatis, impedit, & fœmur ei diſiungens vertibulo coxæ evulſit. Qua plaga cum per Notketum pro poſſe ſanaretur, poſtea tamen abſque geminis ſuſtentaculis ingredi non potuit. Et cum talia diu ſit paſſus, Richerojam dicto curtis ſuæ camerario, homini pro virtutibus vix comparando, Ekkehardi Decani jam ſeneſcentis ut ageret conſiliis & Abbatiam pro ſe regeret, communi fratrum injunxit conſenſu, tatoque cœnobium aliud jocundius quam Galli tuoc floruit.

CAPUT XI.

De viſitatione ſub Burckhardo Ingenito Abbate S. Galli auctoritate Imperatoris Ottoni facta.

ASſumptus eſt interea in aulam Ottonum patris & filii, Hadewiga agente Ekkehardus ut capellæ ſemper immanens doctior adoleſcentis Regis nec non & * ſummis dexter eſſet conſiliis: ibique * *al. Summus.*
lo brevi tantus apparuit, ut in ore omnium eſſet ſummum eum aliquem expectare pontificatum. Nam & Adelheida Regina illum nunc ſancta, per ſe diligebat. Cumque ei ita aliquandiu agenti Abbatia Elewangenſis quaſi ad expectandum, ut ajebant,

bant; offerretur à Regibus, & ipſe eam ſuſcipere ingratus non eſſet, Regina cum Duce, quoniam adhuc aulæ præ omnibus eſſet neceſſarius, fortunam diſtulerant, uſque illum Epiſcopio magno donatent.

At Ruodman cum & ipſe quidem multa dando Aulicis eſſet intimus, & Ekkehardus aliquando fratres ſuos ut inviſeret, Palatio ad tempus ceſſiſſet, ſuſurrabat contra eum ſed & adverſus cæteros, ut ſolebat, S. Galli Monachos, quaſi ipſe & quidam alii ex ipſis multa poſſidentes delicatius viverent: cæteri autem famelici inediam paterentur, Abbas vero in infirmitate derentus minus eis conſulere poſſet. Se vero Coloniæ Monachum regulariſſimom noſſe Sandracum nomine, cui ſi copia daretur, tam potentes viros humiliando Benedicti viam ingredi cogeret. Perveniunt ad aures Imperii verba, & ecce Ekkehardus reverſus ſupervenit. Secreto Ottones illi infamiam narrant, ab ipſoque quidnam videatur quærunt. At ille amborum provolutus pedibus, privilegii noſtri modo memores ſint rogat: de cætero vero quoſcumque velint ad perſpiciendum quæ religio in loco ſit dirigant, & ſi quid ibi devium reperiatur, conſiliu perſpicientium tunc quidem emendent. Otto vero pater: Neque enim, air: ut nepotem meum privilegii veſtri Abbatem deponam, facile etſi etiam clinicus (*id eſt paraclyticus*) fiat animo erit. Infamiam tamen, quam audis, aboleri vobis ipſis petendum erat. Rogat ille tandem, uti quoſcumque, præter Ruodmannum ſolum, vellent in locum dirigerent, quoniam hæc ipſa (inquiens) infamia technis ipſius eſt in Aula veſtra. Audita quoque & ipſius odii cauſa nihilominus conſilio initu inter Epiſcopos & Abbates ad hoc electos ſedecim in locum Galli dirigunt. Et Orro filius in conſeſſum eorum à patre miſſus: Ite, inquit, vos nominati Epiſcopi cum Abbatibus, cœnobii Sanct. Galli Monachos qui infamaotur correcturi: & quia repentina rerum mutatio ſemper noviſſimum errorem priori facit pejorem, ideo tot magni conſilii angelos (pater meus dicit) dirigimus, ut prudentia omnium veſtrum collata, ſi qua nimis ibi contra Deum ſenſerit eſſe, manere non ſinat, ſi qua autem portabilia viderit, ipſis quidem cum ratione vos monentibus ſtare patiamur. Scimus enim quocumque more vivant virtutem tameo S. Gallo non deſore viros. Si autem ſcientia, quæ inflat, elatos ibi ſenſeritis, & nuncii veſtri ut ſit in aliquo contradictores, nobis tales in Aulam adducite, ut ex eis ſi idonei ſint ſcholis aliquibus, quæ in regno vacillant, præponantur: ſint autem, in regularia clauſtra includamus.

Gloſſema

Huic edicto Ekkehardus conſulto cum non intereſſet, ſed nec Ruodmannus quidem; Arnolfus Tullo Epiſcopus; Rem arduam Domine mi Rex, inquit, aggredi habebimus, & ut ego ſuſpicor infamia talis ex invidiæ fonte orta eſt. Ego enim nuperrime votivus quidem illum locum adiveram, & ſimilem caritatem in regno patris tui neſcio ſi inveoerim: ſed & cætera in opere Dei, quæ videram incomparanda dicebam. Quapropter quantum in me eſt, ſine magnæ cauſæ occaſione tanti meriti & nominis viros non ajo impetendos. Neque enim unius tramitis & regulæ via cœlum & regnum Dei ſcanditur, quod quia intra nos eſt, aliis ſic, aliis vero ſic aſcendere conceditur. Novit enim Deus in omni ordine hominum qui ſunt ejus: & quot manſiones in regno patris quidem ſunt, tot viæ in eam, mi Rex, ni fallor ducunt. At Hiltebaldus Curienſis Epiſcopus; Omnia, quæ ibi noſcuntur, pie Rex, laude digna ſunt, ait, præter quod ibi habent quædam ſua, & carnium aliqui illorum utuntur eduliis: & hæc ipſa quidem Abbatum ſuorum ne deficerent ſemper egerunt permiſſis. Quod autem proprietates habent, tale eſt, ait; Idonei qui inter eos ſemper fuerunt ſemetipſos, ſed & reliquos minus lingua vel manu validos, ſub diſciplinæ ſeveritate à patribus ſtringunt molita.

In refectorio autem minus, ut loci penuria eſt, curatos in locis ab Abbate infra clauſtri ſepta deſtinatis quibuſcumque poſſunt indigos cibariis paſcunt. Si autem id habentibus habere inhibebitur, & interdum labore manuum, qui mihi ſemper precioſiſſimus erat & eſt, recipere vetabitur, vel etiam à cognatis & amicis emendicata contrahere, locus ille ſemper nutritor virtutis virorum in nihilum redigetur. Et ſi de memetipſo pace imperii quicquam, inquit, adjicere audebo, hoc veraciter inferre potero: quoniam, ſi juſtus ipſe ſibimet eſt lex magis regulares in veſtro regno Monachos non habetis.

Ego enim inter illos nutriundus & propter virtutes adhuc eos interdum viſitans ſcio quod aſſero. Enimvero ſi de ſuo ut aſſeritis, Rex ait, vivunt, id ipſum ſecundum regulam Benedicti ut faciant, quantum potiſſime poteritis ut agatis, vobis omnibus injungimus, & quoniam & nos quidem aliquos de ipſis venerabiles agnoſcimus, non hoſtiliter eos aggredi libet, ſed rot conſultores amiciſſimos quidem dirigimus, ut infirmo fratri meo Abbati, quoniam pater meus filium eum vocat, adminiculo ſitis, ut bona multa, quæ faciunt ad Benedicti regulam deinceps, inquit, vergant. Præmittitur tandem Ekkehardus nimis pro patria anxius, qui Abbati noſtro adventus tot hoſpitum diem & cauſam denunciet, multum

multum à patre & filio ut quæ regulæ ſint ſentiant adjuratus. Cui cum Ruodmannum, ut petiverat, legationis exortem relictum dicerent, gaudentior ibat, permitti tamen ſibimet ambobus poſtulans, ut ſi quid pro loci qualitate conſulere noſſet liceret. Abbas autem & ſanioris conſilii patres, audito nuncio, primo ſtupent, poſtmodum vero orationum inſtantia roborati erant confidentiſſimi, pro impenſis tandem receptionis illorum cum fluctuaſſet, literas Abbas Regibus dirigit in hæc verba, *Dominis meis terrarum potentiſſimis Burkardꝰ ſummam cœlorũ ſine fine potentiam. Scio Domini mei ſæpe me ſanguinis veſtri abjectum & degenerem delicatius quàm optare habuerim ab utroque veſtrum tractatum: nunc autem cum in manu Domini ſummi plagatus quidem affligar, inſuper à vobis tam repentinis motibus concuti nunquam ſperaverim.*

Et poſt pauca de Ruodmanni prius inimici invaſione, & de hac ipſa technis ejus in ſe tot hoſpitum immiſſione; *Acuat*, ait, *oro Spiritus Sanctus ferulam meam ſibi in gladium, & memet Ruodmanni jacula retundere non valente ipſe retundat. Videat tandem ſuper omnia majeſtas veſtra, ſi in immiſſione illa mihi parcere noluerit, quibus tantus populus apud nos vivat obſoniis. Enim vero ſi victualia ipſa, quæ in regularibus meis vix in annum repoſueram, fuerit abſumpta, non aliam quam penuriam habebunt poſtea regulam tandemque neceſſe erit ut coacti male vivant.* Inito tandem conſilio injungitur Ruodmanno, velut annuorum fructuum repoſitori quidem quæſtuoſo, legatos regios in locis nominatis euntes procurare & redeuntes: in cœnobio autem noſtro octo ſibi nominatos Burkhardus ſuſciperet, octo Ruodmannus.

Cum autem Counradus Epiſcopum noſtrũ in præſentia ipſius ſui in talibus participem fore ipſe Regibus ſuaderet, raucoſa voce, ut erat, ille reclamabat; Nequaquam, inquiens: tu ſolus intriviſti, tibi ſoli edendum eſt. Omnibus autem in riſum motis, neque enim (ait) cum accuſatore fratrum in cœlis nec in terris participari libet. Indicta tandem die, quæ erat feria tertia Dominicæ tertiæ poſt Paſca, Deſiderio tunc propter quod Gallus ejus reliquias loco ipſe intulerit apud nos celeberrima, adveniunt omnes, feſtive receptus *civis Apoſtolorum* reſponſorium canitur. Abbas in auditorio debilis reſidens introductus quidem eis aſſurgit. Legitur conſedentibus lectio de caritate, & de pediſſequa ejus diſcretione: quia finita aſſurgunt omnes in Abbatis & fratrũ oſcula; Deinde Abbas; *Benedicti vos* Domino & fratres; *Qui fecit cœlum & terrã.* At Henricus Treverenſis, cui ſumma rerum comiſſa erat, circumſpecto clauſtro; Enimvero, ait, talis nidus bonas aures decet. Et Kebo Laureſſenſis (*id eſt Loriſhan*) Abbas vir nominis reverendi præ multis, & eo die pro nobis plus cæteris ſentiens, ſed & crebro nos poſtea donis & conſiliis juvans; Si placet ait, ipſarum avium hunc nidum qualis per omnia ſit primitus ab Abbate audiamus, ut de cæteris quid agamus integrius ſcire valeamus. Et Kerho Wirizinburgenſis Abbas magni nominis & ipſe, qui nos poſt hanc tempeſtatem ad aquæductum, quem ipſe primus excogitavit, fiſtulas terebrare docuit & ſemper amavit, Epiſcopum noſtrum interea & Abbatem cum fratribus, quorum reverentia illum, ut poſt aſſeruit, vehementer movebat, in capituli domum comitatus quæ congrua noſſet præmonuit. At illi pervagatis Ekkehardo duce officinis adhuc poſt arſuram vix quidem quibuſdam vel tectis, penu fratrum pæne vino vacuum mirantur. Aperiri autem ſibi etiã privatorum repoſitoria cum Ekkehardus ductor ejus jurejurando nihil celaturum juberet moneret, cuncta perſpiciendo ſollicite peragrant.

Ex gloſſemate.

Quærentibus autem etiam de Abbatis proprio penu; hæc ait, quæ monſtravi fratrũ privata ejus ſemper ſunt ad nutum parata. Neque enim ipſe, quia * ſic homo eſt, alio cellario aſſolet, nam omne debitum in fratrum quotannis congerit cellariũ. Et Poppo Herbipolenſis (*id eſt Wirtzinburgenſis*) Epiſcopus converſus ad cæteros; Enim vero ait, ſi ita ſe res inter Monachos & Abbatem habet, non nos hodie meliorẽ regulam neque vitam plus communem, etiamſi in loco pleno ſit copia cornu, ſtatuere poterimus. Abbas ut audivimus congerit fratribus, fratres ad hoc idonei congerunt Abbati, & nihil ſine ejus permiſſo ſibi: omnis autem ab utriſque congeſtio neutris ſufficere poſſe videre eſt. Et Palzo Spitenſis Epiſcopꝰ in loco nutritus, quo nemo fama ferente tunc eruditior; Si ſciretis, inquit, mores & vim diſciplinæ illorum diſtractam, experto credite, ultra omnes, qui in regno ſunt regulares ſub copia eos laudaretis ſub inopia. Dein Henribus Treverenſis Archiepiſcopus, cui ſumma rei hujus commiſſa eſt, ut diximus aſſumptis conſortibus; prœlium ſe initurum dicens, conſeſſum collegii noſtri ſignifer aggreſſus eſt. Dietricus vero Metenſis Epiſcopus, adoleſcens, Kerhaldi nuper in loco diſcipulus, regulæ librum manu gerens apertum, cum Magiſtrum ſuo loco ſtantẽ tranſiens præteriret, his ille velut diſcipulum ſilentio hominem invehitur; *Tunc librũ*, ait *contra me infers quem ego clauſum quem tu apertum melius novi: claude illum*, At juvenis voce Magiſtri coloratus inclinans librum ocius clauſit, & reſidens juxta ſe repoſuit. Et hæc quidem, ut vim diſciplinæ noſtræ panderem, dixi. Cunctis tandẽ reſidentibus

*al. ſicut.

Ex gloſſemate.

Primas, quem dixi, ita inchoavit; Benedictus Domino iſte Sanct. Galli cœtus, ait, pater cum filiis. Et Abbati, Noſtis, ait, tu fratreſque tui cariſſimi noſtri, quare rerum Domini pro vobis ſolliciti tot dilectos ſuos ad viros direxerint, niſi enim vos diligerent, tot electos ad conſulendum vobis numquam dirigerent. Et ille; Scimus enim quod ad conſulendum nobis peccatoribus directi eſtis, ideoque S. Spiritui ſummo hodie conſultori utrimque noſtro acceptiſſimi ſitis: ſed tamen unum me maxime movet inter alia miraculum, quod unus ex vobis non eſt miſſus vel Epiſcopus vel Abbas, cui non minus quam vobis omnibus ad omnia quæ ratio poſſibilia poſceret, obedivenius. Et Erpho Wormatienſis: Tot Sanct. Spiritus, ut hic, Abba ſancte, videmus athletis concertare uni nimium fuerit: ſed jam aliquam viam id efficiendi pro quo miſſi ſumus mihi placet aggrediamur. Monuit tandem Henricus Treverenſis, cæteris id ſuadentibus, Abbatem ut aliquem fratrum viam vitæ noſtræ, quam tunc degeremus, juberet edicere.

Jubet ille Ekkehardum Decanum, nec non Notkerum Medicum, pleriſque illis notiſſimos, ſurgere, & à prima uſque ad primam vitam vitæ noſtræ edicere. Quam cum Decanus fratre juvante veriſſime abſolveret, Kebo Abbas de Lorishan & Abbates Epiſcopis; Enimvero, ajunt, hæc omnia quæ audivimus Benedicti ſunt regulæ, præter hoc ſolum quod ſecundum illam laborant, ſecundum illam autem non vegetantur. Sed & hoc ipſum ejus cauſa eſt, ut undecunque quærant quo vitam ſuſtentent. Quæ quia Abbatis permiſſo quæſita, ubi juſſerit reponunt, & ad ejus nutum & arbitrium his quæcumque ſunt utuntur, contra regulam non eſſe veraciter affirmare valebimus.

Et Milo Elewangenſis Abbas; Si de carnium eſu, inquit, hæſitatis, ego quod ſentio audentiſſime dico: quoniam quamvis equus in cibo non ſit licitus, ambulatorem meum prius vellem Monachus meus ederet obediendo, quam cætera quædam quæ regulæ ſunt declinaret: ideoque Benedicti ego vice judicio decerno, quæ Abbatis arbitrium jubeat, Monachus manducet & bibat; Abbas videat quod arbitrio ſuo quid jubeat. Cum autem ad verba ejus quidam riderent, Henricus Treverenſis intulit; Mirum, ait, tam latum lacum hic patere, & hic piſcium copiam non eſſe. Neque totus noſter eſt, Ekkehardus ait, neque piſcium adeo largus, ut interdum Domino noſtro Abbati quod patee dat vel ſoli ſufficiat. Si autem emere aliquando invenimus, precio, quod pro edulio uni noſtrum apponendo diſtrahitur, probum aliquem totam hebdomadam cibare poteramus. Enim vero Dietricus Metenſis ait; Dum ego aliquando hic ſtudui, plures dies aliquando abierunt, quod piſcem de pelago illo non vidiſſe me memini: ſed & major pars fratrum tunc carnibus non utebatur, quorum quidem parſimonia nimia videbatur.

Erant autem alii qui ſolis volatilibus, quod unius cum piſcibus creaturæ ſint, licite uterentur: pauci autem in locis intra domeſticos parietes ab Abbate permiſſis quadrupedum quoque uſi ſunt carnibus. Meliorem autem ego, ut opinor, numquam Monachum videbo quam eorum aliquis erat qui interdum carnes edebat. Inclinantur tandem Abbates ad Epiſcopos, ut ſecretis pro legatione ſua uterentur conſiliis.

Quibus moroſe collatis, Henricus Treverenſis ſurgens Abbati noſtro ait & fratribus; Tantæ prudentiæ Domini noſtri nos novimus, ut legationis noſtræ jam effectum in manu arbitrii veſtri ponere velimus. Nos enim, ut diximus, ad horam vobis locum dabimus. Conſulite in medium petimus, ut qualicumque arte adhuc quidem poteritis, bona quæ facitis regulæ S. Benedicti conformetis. Et quia ejus rei legati venimus ut regularis vitæ vobis monitores ſimus, quidnam hic boni ſtatuerimus Dominis referre habeamus.

Et quamvis omnes qui venimus, bonum vobis teſtimonium coram eis dare vere habeamus, etiamſi meliora quidem quæ à patribus accepiſtis vobis propter conſuetudinem ſunt viſa, ſi ad regulæ viliora (ut ita dicam) mutaveritis, infamiam tamen evadetis. Tandem illis pari condicto domo egreſſis conferunt conſilia Abbas fratresque: Placuit omnibus, quicquid quiſque privati haberet, in communes officinas in fide deferret, carnibus omnes præter quibus regula indulget abſtinendo, menſas etiam ſi paupertatis ſint ſimul habeant. Reliqua vero ordinis, quem audierant mutare, in quibus Laureſſenſis Abbas & cæteri Abbates ſuadeant paratiſſimi, uſque dum repoſita hæc ſi defecerint litteris Abbas Regibus intimaverint.

Vocantur in conſiſtorium Abbates, auditiſque unanimitatibus Deo gratias agunt: in conſuetudine vero, qua denegamus, pauca mutantes tempus ſe, quoniam dies male eſſent, redimere ajebant. Properant illi foras alacri animo ad expectantes. Enim vero, Kebo ait à longe viris; Spiritus Sanctus tardare neſcit: viros virtutum in ſancto hoc cœnobio eſſe prius audivimus, nunc reipſa experiri habemus: venite jam ipſi, & qui ſint pariter videte. Iterum conſidentibus Abbas ait: Quod de meis ego fratribus Domini mei promittere veraciter audeo, unum hoc vobis dico, quia quod regulæ ſummam ſcio, dicto paratiores neſcio: ideoque

per

per me peccari non ignoro, ſi ea quæ perficere nequeunt eis injungo. Quapropter à Dominis Regibus niſi veſtro interventu nobis ſubveniatur, ſumptus ad turrim evangelicam ædificandam ſuppetere non poterunt. Agite ergo quicquid meo juſſu & veſtro monitu facturi ſint in brevi audite. Et Minori Ekkehardo illi Palatino; Surge fili, ait, & ſicut Dominis noſtris Regibus in præſentia legatorum tantorum & tu quoque dicturus ſis, conſenſum noſtrum hic in facie eorum eloquere. Dictoque ut erat ſemper paratiſſimus ſurrexit Ekkehardus, & ita exorſus eſt; In medium patres & electi Dei ut monuiſtis conſulimus. Et ecce qua die vel hora Dominus noſter & pater dixerit, memores nos Sanct. Patris Benedicti, privata noſtra, quæ in ejus abbativo permiſſo habuimus, in medium & ad pedes ejus ponemus, & cætera quæ ſancti Abbates à nobis conſulti in via & modo converſationis noſtræ mutanda cenſebant, quia in noſtro arbitrio rem poſuiſtis, eos in participium conſilii aſſumentes mutavimus. Sed quoniam in bono aſſvetis benefactum aliquod in æque bonum aut in parum melius mutare oneroſum eſt, ſemper nos quidem humiliari aſſoliti ut jumenta fieri apud Deum non recuſamus & onerebis gravari. His & aliis utrimque profligatis gratulantur legati, ſurgenteſque Deum laudando conventum dirimunt. Poſtea, vero in auditorio convenientes, fratribus ſe admiſſos pro die feſto parantibus, Henricus Treverenſis ait conſortibus; Fideles nos nuncios jam nunc ſocii exhibemus, ſi quiſque noſtrum pro copia tantis viris in hac mala terra in opibus, ne in promiſſis deficiant, conſulimus. Alacres omnes, prout ipſe dictaverit, ſymbolum fatentur facturi. Et ille: Non meum eſt, inquit, de veſtris cujuſque ſumptibus dictcare: pro copia, quam ſinguli habemus, in charta hic ſub nomine quiſque ſuo conferre ſcribamus. Factum eſt, & uſque ad quadraginta quinque libras ſymbolus venerat. Interea ſequentia *Summis conatibus*, quam Ekkehardus Palatinus dictaverat, ipſo coram illis ſtante inchoatur & jocunde cantatur. Et Poppo Herbipolenſis Epiſcopus jocoſe: Enim vero, ait, tot hoſtes viri iſti pro nihilo æſtimant, neque eo minus alacres jocundantur, quod aſſumus. Et Ekkehardus: Cantent, inquit, quam altiſſime velint, coquina adhuc cuique victum non habet. Quod Henricus audiens, alte quidem ingemuit. Et Kebo: Unum eſt Domini mei, quod ego mecum cogitans multum vereor, ſed & omnibus vobis vereri eſt, de poſtquam privata, quæ quiſque ſua collaturus eſt, fuerint conſumpta, nec de proprio nec ne communi habentes regulam tunc nec unam aſſequantur nec alteram. Et Henricus: Dominis noſtris id ipſum, ait, dicere habebimus: nos vero quod legatio noſtra talem effectum habet, ſolummodo gaudemus. Enim vero egomet, antequam veneram, aliter evenire putaveram, neque in ſapientia tanti rumoris & in virtute operum viros facile unquam à tam laudabili, quam degebant, vita avelli poſſe crediderim. Abſceſſerat ab illis jam Ekkehardus, & ecce quidam fratrum eccleſia egreſſus ſequentiarum manu ferebat: quem illi aſſumentes in ſequentia *Diei* Notkerum Balbulum laudant. At ille: Non Domini, ait, hæc eſt Notkeri, ſed ejus, qui juxta vos ſedet, magiſtri noſtri Palatini Ekkehardi. Et Conradus Conſtantienſis Epiſcopus: Inſaniat, inquit, Ruodmannus cum hypocriſi ſua in locum hunc, quantum velit, Monachos tamen hodie Sanct. Gallus habet, quorum ſimiles ipſe inter ſuos numquam * ſimilabit. Et Poppo: Enim vero, ait, huic ipſi, cujus hæc verba ſunt, parem nuſquam videmus. Et Palzo Spirenſis Epiſcopus: Dicere, inquit, habueras, ſi Magiſtri mei avunculi ejus verba inſpexeras, ſed & aliquorum plurimorum ex eis verba & opera noveras. Dico enim id Sanct. Gallo prærogative datum, ut in ornatu verborum præcipuum ſui hoc tempore teneant locum. Egreſſi interea fratres ut erant palliis parati ſtare usque Abbas veniat, monentur. Et Poppo interea Sanct. Gallus ait, tam ſonora guttura ſua ne rauceant dulci hodie vino rigare velit & ſaturet. Uſque huc legationem illam ſcriptam in verba alia transferens chartis per impluvium perfuſis, quæ ſecuta ſunt, conjicere non poteram: quæ autem poſthæc dicturus ſum, patrum, qui intererant, relatibus didici. Interea accitus Abbas affuit & conſedit. Et Henricus parva ſolatia ſe collaturos, & die condicta daturos fratribus pollicetur: dein Regibus ſe pro inopia eorum ſuaſuros omnes concordant, & cum ſe orationi eorum committerent, Abbas intulit. Immo ut fratres conſcripti, ait, ſitis volo, quia alia vobis dona dare non habemus. Lætis ob hoc omnibus itur in eccleſiam: recepti manibus Abbatis ſinguli in libro vitæ ſcribuntur. Abbates rogati cum fratribus eo die menſæ aderant, de communi & privatis collectæ fiunt, & habundam caritatem faciunt. Cum autem diſciplinam loci & morum tenorem ſinguli ſollicite pervidérent, nihilque ſe quidam illorum, niſi quod regulæ ſit, ibi videre ſilentio ſibi dicerent, Milo Elewangenſis cochlearum ſibi afferri ſigno petiit. Quod cum miniſtrantium unus manutergio afferret, arte ille ſua quaſi recipiens decidere ſivit. Miniſter autem continuo non ſine rubore in veniam corruit. Surgere autem ſigno juſſus, ut mos loci erat, domo inclinatus hinc & hinc niſi à Priore ſigno

* *al. ſimulabit.*

ſigno vel nutu revocaretur, per exitum qui Clauſtrum ducit, exivit, per fores quæ à coquina ſunt mox reverſurus. At Kebo hilaritatem machinari artifex: Vide Milo, ait, miſer quid feceris: frater ille, quem fuco tuo deceperas, exivit, niſi ipſe eum revocaveris non eſt reverſurus. Ille autem pectus incutiens, uni & alteri ſigno dato ut revocaretur, & nemine quia Kebo aſtantibus innuerat attendente, ſurgere ipſe dum parat, veſte eum Kebo retrahit, & à coquina regreſſum digito fratrem monſtravit. Tali hilaritate cum ipſi inter ſe velut hoſpites licentius agerent, nemo quidem loci fratrum motus eſt in riſum. Surgitur à menſa, itur ſolutis benedictionum hymnis in eccleſiam. Et ecce Kebo cum cæteris in veniam corruit coram fratribus eccleſia egreſſis: Nos, inquit, fratres & Domini docere vos venimus, & ecce diſciplina veſtra fracti ſtupeſcimus, cum nobis effuſe ſolutis in riſum ne unum veſtrum dare viderimus aſſenſum. Talem diſciplinam hujus loci ſemper audivimus prædicari, & quam crebro audivimus nunc oculis inſpeximus. Indulgeri tandem rogamus, quod tantos viros non impares aggreſſi ſumus, & doctiſſimos indocti temptavimus, veræ laudis vobis teſtimonio futuri, quocunque venerimus. Surgentes à venia, pariter omnes fratres occurrunt in amplexus & oſcula, & quoniam incompetens hora eſſet, Abbati Decanum dirigunt, ut eis cum hoſpitibus incompetentia competere permitteret. Venit itaque lætus ipſe, ut ſemper erat, dulciſſima caritatis anima Abbas, & meridiem uſque nonam in ſanctæ hilaritatis gaudio perduxerat. Sonatur ad nonam. Qua peracta mitrit Abbas Kebonem, qui Epiſcopos, ut fratres conſcripti clauſtrum intrare jam utique ſuum non dedignarentur, rogaret. Veniunt omnes & ſocietati fraternæ participandum fore gaudio gaudent. Itur in armarium, ſed & in anguſtum Sanct. Galli theſaurarium. Præ omnibus autem ſcriptorum digiti efferuntur, gemmarum autem & auri, quorùm ſatis habebant, non adeo, verſum Ambroſii folio aſcriptum:

Nectaris Ambroſii redolentia carpito mella,

memoriter reperebant. Veniunt in pyrale, & in eo lavatorium, nec non & proximum pyrali ſcriptorium, & has tres regulariſſimas præ omnibus, quas unquam viderint, aſſerebant eſſe officinas, & abſque dubio qui tales dudum incolerent regulares eſſe Monachos nulli negandum eſſet. Invitat tandem Abbas omnes pariter ad nonales fratrum, quibus conſcripti eſſent, biberes. Ibi tanta hilarirate usque ad veſperum jam pæne ſonatum commanent, ut ſenum qui adhuc hodie talia memorant recordatione voluptas ſit audire. Ibant pariter ad laudes veſpertinas quiſque ſuas, Abbate cum fratribus omni dulcedine valefactis: condicto quidem ut cras matutini conveniant, & miſſionis ſuæ reſponſa Regibus reddenda communi diſponerent conſilio, & relatu roborarent concordi & caritativo. Veniunt diluculo in fratrum conſeſſum, &, Henrico dictante, legationis ſuæ brevem & uniformem ordinant redditionem, ut quoniam non ſimul ad Aulam ſunt redituri, Henricus cui caput cauſæ à Regibus datum eſt, Kebone comite, unum os omnium & lingua foret. Neque ego, Henricus ait, ſi quid de meo adjicere potero, confratribus noſtris derogare habebo. Aſſurgunt omnes acclini in gratias, pergunt tandem in eccleſiam ad dandas abeuntibus proſperæ viæ preces Abbas cum fratribus & recipiendas à tot Epiſcopis benedictiones, data prius confeſſione, & à ſtolatis remiſſione. Redeuntibus autem in clauſtrum ad oſcula confratrum, Counradus noſter inter cæteros: Quoniam ego me filii, inquit, proximior vobis loco ſum quam cæteri iſti fratres conſcripti, pro memoria ipſorum & mea tribus diebus in annis quibus vixero caritates me vobis in refectorio facturum promitto. Et, ut qui intererant teſtantur, quoties ei vacabat, ipſe quidem aderat, Abbati regio modo proponebat, menſas obambulabat, ferio & joco Abbatis aſſenſu colloquia miſcebat: ſed & rauca ſua naturali voce jocundus lectorem aliquando increpitans numquam etiam conticeſcis? ait. Tu autem: ſicque cum vitro puræ potionis in medium veniens Abbatem primo, tum cæteros in ſancta caritate bibere rogans ipſum, primosque menſarum oſculatus omnibus per eos oſcula miſit. Talis erat Sanct. Counradi in nos caritas. Henricus vero Treverenſis & Dietricus Metenſis quoſdam cum Ekkebardo Decano patrum ſumentes in partem, prior quot annis viveret decem vaſa vinaria, alter totidem ſalis Spira condixit die dato confratribus mittere. Quod & incunctanter ſingulis, quibus vixerunt, fecerunt annis. Sicque per oſcula mutua, valedictione data, utrimque ſibi fauſta precati ad prandia diſcedunt noctem proximam Conſtantiæ ſimul acturi. Ibat autem & Ekkebardus ipſe quidem ad Reges unicordes ſuos, & de his & de aliis mandata Abbatis ad illos laturus, ſed & quantum in ſe ſit, cauſam cum Aulicis proſperaturis. Præterit autem Ruodmarinum die altera Conſtantiæ pro hoſpitibus agentem, & cum ei ille *benedicite* arte ſua diceret, quaſi ad navem feſtinans tranſeuntem non attendebat. At ille conſtitit, & quendam poſt eum ad navim miſit,

qui

qui diceret, verum proverbium eſt, *Mendacia curta ſemper habent crura.* Et Ekkehardus: Verum illud, ait, eſſe nunquam lucidius quam heri & hodie in nobis apparuit. Sed ne mirum, ſi me tantillum conviciis proſequitur Dominus tuus, cum ille in regno Monachi ſint emeriti, qui Deo & hominibus conquerantur pro conviciis ejus. Quapropter & hæc ego cum aliis mille perpetior acquieſco. Sed & quidam miniſtrorum hominis bene idoneus, cui cauſa Domini Reges interdum erant affabiles; Enimvero, ait, & ſi Dominus meus tacuerit, ego nequaquam omittam, quin talia conqueràr Regibus. Rediit nuncius Ruodmanno cuncta quæ audierat renuncians. Ille modo non modice ſtupidus, nequaquam in eum verba hæc vertiſſe caro jurans aſſeruit, ſed magis in eos, qui ipſum & fratres noſtros infamaſſent falſidicos. Hoc dixit ſub obtentu quaſi ipſe quidem talium nullus eſſet. Et Orkerus, quem ſupra diximus, frater ejus & miles: Miror te, ait, numquam hominis pigere, qui aſtu ſuo ſemper tuas exuperavit acutias. Latere autem te arbitror tumorem, quo apud omnes inſigniris, ſecundam quidem jam te invaſionem loco ille ſancto, unam clam feciſſe per te ſolum, alteram ſtruxiſſe per tot Epiſcoporum & Abbatum collegia. Hoc in Aula tunc muſſitatum eſt, ſed & proximis diebus à militibus ipſius Abbatis mihi conqueſtum eſt. Ideoque ipſo iſto homine, cui nunc nuncium tuum miſiſti, agente, tu ſolus à legatione illa exceptus es. Vereor autem, ne, quia intimus quidem conſiliis eſt apud Principes, animo quo nunc eſt infortunii tui aliquid conflet. Et ille, Non nego, ait, frater, ſed & veraciter aſſero etiam caput meum abſcidendum incunctanter me eo pacto tradere, ut omnes in regno Ottonum Monachi vivant ſecundum regulam S. Benedicti: ſed & ſuper ipſos fratres, qui pæne ſine Abbate ſunt, à Dominis invitatus conſiliis, quæ ſenſi, fide dixi qua debui. Ut autem tot hoſpitibus invaderentur, crede mihi, neque conſilio interfui, nec umquam placuit mihi, ubi comperi. Sed & hodie lætatus ſum, & heri, ubi proſpera de eis audivi. Nollem, ait ille, frater & Domine mi, te pro aliis quam tibi creditis adeo ſollicitari, ut querelas tibi ullas à pari poteſtate præditis compares. Sed quantum illi pro tuis tantum te quoque curare pro ſuis, & ſalva ſic caritate & pace hinc inde fueris. Nunc autem te cum tantis viris, qui ad honorem omnia & precibus perducunt & artibus tam ſevere diſcordare admodum doleo: & maxime cum illo, quem dixi, non parvi momenti viro. Cum autem Ekkehardum Duellium ipſi die aſcenderet, & Watzemanno ibi Abbati, nobis & ſibi amiciſſimo, omnem ſeriem rei noſtræ ut Ductrici in proximo à Notico, ubi Paſca egit, redeunti inſinuaret & per ſingula diceret, in Rotwila legatis Ruodmanno & Otkero comitatis jungitur, ubi parum cum eis moratus in Dietingen villam noſtram, ne quicquam Ruodmanni rerum tangeret, veſpertinus divertit, quamvis tamen ipſe ei per fratrem neceſſaria habunde promitteret. Ruodmanno autem legatorum quosdam rogante, ut de verbis ad navem male intellectis eum in craſtinum corrigerent occurrentem, comitatu ille uſque Spiram abſtinuit, ibique eis ſe Ruodmanno cis Regnum regreſſo conjunxit. Kebo autem id rogatus Ruodmannum apud hominem purgare de verbis ipſis aggreditur. Cui ille nihil aliud niſi publicos impulſus & everſiones ejus in ſe & fratres ſuos reſpondit reſervandos. Et ille, enimvero (ait) heſterni diei oriſque omnium noſtri ſemper habet dum homo eſt reminiſci. Audiunt tandem Reges rogationes & Aſcenſionem Magontiæ acturos. Illud conveniunt præſcripti illi, ſed & cæterorum aliqui, vimque omnem legationis ſuæ Ekkehardo aſtante quam optime poterant in brevi per ordinem abſolverant, penuriaque loci conqueſta maxime in vino & cæteris regulæ ſumptibus, niſi ſolatio (inquiunt) inveniunt, neque ſub regula neque ſine regula, cum paupertatulas quas habent in medium collatas conſumpſerint, ſubſiſtere non poterunt. Neque hæc ipſa, Kebo ait, diu durabunt quæ contulerant, quia omne habere omnium illorum ſollicite ſcrutati apud neminem ullius boni copiam præter caritatis & humilitatis invenimus: obeditionem autem illorum, ut vere aſſeram, Dei virorum laudare mihi non eſt magnopere, cum & patres noſtri Epiſcopi dicto paratiores numquam majorem vidiſſe teſtati ſint. Et Otto filius ad patrem: Enimvero, Pater, jocundum eſt quod audivimus, teque decet talium compati penuriis, maxime vero ut famæ eorum invidi & proditores videantur confuſi. Et Pater: Si tamen tandem aliquem unum habere conſenſerint in auxilio, qui regulæ peritus aliquantulum cum eis converſetur temporis. Cum autem Kebo ad hæc quiddam ut diceret ſurgere cœpiſſet, Henricus illum nutu compeſcuit, & ad ſe accito in aurem: Noli, inquit, quicquam contra loqui, quia quantum eos nunc experti ſumus, nemo Monachus hodie eſt in regno, qui in ratione bene vivendi inter eos veniens eos præcedere poſſit: & forſitan quiſquis ille erit, aut tantæ auctoritatis Dei ſervis manus eſt daturus, aut tandem quoquo modo loco ceſſurus. At Ekkehardus; Liceat & nobis, inquit, ô Rex, vice Abbatis noſtri à quo & ad hoc ipſum miſſi ſumus quiddam loqui Bene & optime intulit quidem filius tu penuriis noſtris te decere compati, ne poſ quam regulæ noſtræ quas in medium co

tulimus fuerint conſumptæ, abſque omni regula tandem famelicis tuis ſit vivere. Quod autem majeſtas tua glorioſe mihi ſubjunxerat, peritiorem regulæ nobis aliquem auxilio dari, à legatis veſtris Abbatibus regulæ peritiſſimis nunc ut ita dicam initiati petimus, pater & fili, ab ipſorum aliquo juſſu veſtro reviſi, & ſi in aliquo ab edictis eorum exorbitavimus explorari: quoniam grave quidem eſt, ſi auſim dicere, in tam brevi articulo tertia vice pauperes veſtros ingredi, & ab eo, quod tam à multis claris viris injunctum eſt, per virorum * neophicorum aliquem abduci. Et Henricus: Clavum quidem tu, inquit, legationi noſtræ fixiſti, cui ſic peroranti plures aſſerant. Et pater rem in craſtinum diſtalit, hoc inter cætera quaſi de intimo cordis proteſtatus prius ſe coronam ſuam confracturum, quam Monachos Sanct. Galli abſque ſolatiis, quibus regulam exequi poſſint, dimiſſurum. In craſtinum Ottone Magno per noctem ſolito aliquo dolore tacto cum in publicum procedere non poſſet, Henricus & Kebo domos ire dimittuntur, Wormatiæ in octava Pentecoſte juſſi adeſſe. Ecchardus interea ut ſolebat Aulæ immoratus, & rem Sanct. Galli quaquà poterat agens non modice conſolatus eſt, Hadawiga quidem Regibus patruo & patrueli litteras pro regiminis rebus aliis dirigente, ſed & pro nobis, quod res tantæ ſe neſcia agerentur velut iraſcente; &, ne tandem quid de nobis ſeverius decerneretur, rogante. Jubetur ipſe litterarum portitor, Huozo Presbyter magni quidem apud Dominum vir momenti diem expectare, & pro ipſa decretis intereſſe. Conveniunt die dato Wormatiam non ſolum Henrich & Gebo, ſed & cæteri legatorum aliqui, magis autem pro nobis ſollicitus erat ipſius Epiſcopus loci. Cum autem colloquio inito varie hinc inde res traherentur, malivolis nobis aliquem Abbatem regularem præponi ſvadentibus, regulatiores Abbatem & Monachos hodie in regno non eſſe, ſi reliqua facultas ſit, Huozo reſpondit. Cui cum legati cæteri conſentirent, Henricus ſurgens: Noſtris, inquit, Domini Reges, qui legatione veſtra quam maxime potuimus functi ſumus, credere habetis reſponſis: quoniam quidem alii, qui hic ſua prout libet interſerunt, quid nos apud Sanct. Gallum invenerimus, quidque reliquerimus neſciunt: quæ autem nos vobis nuper quam veriſſime noveramus narravimus, iterum ſi vultis, ut & ipſi audiant, repetimus. Viros nos virtutum magnarum patrum viam ſanctiſſimam gradientes ibi invenimus, à qua eos in regulæ viam, quoniam quidem eadem pæne erat, convertimus. In ea quidem nullius doctrinæ nunc egentes degunt, ſed ſumptus, quibus eam perficiant, infœcundæ illius terræ penuria deſunt. Quapropter nemini alio præter ſumptuum, qui deſunt, egent ſolatio. Abbatem autem eis imponi, cum optimum habeant, vaniſſimum duco. Enimvero Abbat. & Monachos nemo noſtrum aliter credit, quam Dei eſſe ſervos. Atque ideo vos Domini & nos rei quidem erimus, ſi non eos aut illam viam tenere ſinamus, aut hanc idonee exequi ſinamus. Illorum igitur ex parte, cum nullus nodus relictus ſit, ſi aliquis jam fuerit, noſtræ partis erit. Tandem poſt multa conſiliorum colloquia Adelheida etiam per Ecchardum adeſſe rogata, dantur Keboni Abbati & ſibi de ſcriniis Regum ſexaginta argenti librarum rata pondera, Abbati noſtro & fratribus ſolatio in Sanct. Johannis die ferenda. Juſſu etiam Kebone in loco ipſo uſque Dormitionem Mariæ hoſpitari, atque Benedicti viam diſcretione, qua noſſet coram Galli pullis ingredi moreque ſuo eos docere vivere. Venit ille tandem carus ad cariſſimos, & quicquid inſtituit, omnes unanimes ad exequendum invenit, Abbate ei cum Ecchardo ſeniore Decano quidem ad omnia & de oblatis & de loci impenſis copias ſuggerentibus. Ecchardo etiam juniore, quem multum ille præ oculis habuit, favente & cum eo donec receſſit nocte dieque verſante. Operæ autem pretium erat, ſi vacaret, multa quæ cum jocunde feciſſe & eleganter audivimus locumque eſſe ſermoni inſerere. Ut in die S. Mariæ, poſt quem jam dolore omnium diſceſſurus erat, cruces foras ſequendo cum antiphonæ nocturnales cum capitibus pſalmorum in via canerentur: Nonne regulæ noſtræ, ſed & canonum eſt, ait, ſemel hodie matutinas agere? Enimvero ſi iſtos Kebo futuros ſciſſet, non ſtrato ſurrexiſſet? Quam autem omnes mentiti ſunt, qui in hoc loco regulam non eſſe dixerunt, cum in tanto vacationis die non ſimplex, ſed duplex ſolita ſit perſolvi. Cum autem Abbas claudus quidem eſſet, ſed & Decanus pede nutaſſet, melius (ait) claudicare Reges quam regna, &, ô utinam tales egomet claudos in Loriſhan haberem: enimvero præ Regibus (inquit) diligerem. Et cum ſtatuta Hartmouti in victualibus ei optima viſa ſint, caritates in jejuniis præ cæteris extulit, & amore noſtro easdem ſuis proviſutum promiſit. Rediit tandem lacrimis proſecutus ad Reges, & inter optima, quæ eis de edoctis à ſe regularibus hilariter dixit, niſi illis locum aliquem vinarium & alias frugiferum de ſuo dederint, deficientibus datis illis ſolatiis, quæ interceperant, perficere non poſſe aſſeruit. Dein Regibus cum Principibus crebro quidem collatis cum opera triviſſent

con-

* *mſſ. neophicorum.*

conſiliis, poſt aliquot dies Henrico Epiſcopo monente Sahſpach Hadewigæ beneficii villam, ſi ab ea rogatu Regem avelli poſſit, Sanct. Gallo tradere conſpirant. Quod illa cum multotiens tum per Reges tum per ipſos nuncios peteretur, ſicut varium & mutabile ſemper eſt fœmina, nunc concedere ſe ſpem dedit, nunc facturam ſancte abjuravit. Poſtremo quidem Abbate noſtro in ipſo monaſterio & fratribus illi ſupplicantibus facturam tandem pollicetur, ſi ei miſſa cottidiana in loco pro viva & defuncta in perpetuum promittatur agenda: ſed & Ekkehardo ejus loci, uſque dum vivat, committatur cura. De quo cum aliquos ex fratribus noſtris invidos homini hæſitare audiſſet, irata exiliit, reque infecta conventum diremit, ſeque poſt hanc horam numquam cuiquam pro hac re autem juravit adhibere: ſicque quorundam invida incautela Gallus villam illam, eum jam in manibus habere poſſet, amiſit, Eccehardo tandem cariſſime jurante numquam ſe cauſa ſui in hac re illi verbum feciſſe. Fratres autem quamvis hac ſpe fruſtrati, inſtituta tamen Kebonis ſollicite tenebant, ſicq; communiter vivebant donatus Regum: ſymbolis, quoque quæ diximus legatorum, quamvis anni penuriæ fuerint, ut neminis invidorum in ſe ota patefacerent. Conradus autem Epiſcopus crebro eos viſitans, ut diximus, annis aliquot jam elapſis, cum diuturna eos penuria vidiſſet afflictos, ſenibus & invalidis pietate ſibi ſolita conſuluit, & caminatas clauſtri Abbatem aperire rogavit, Conſtantiaque & Arbona, in quantum copia erat, ſolatia privata talibus tranſmiſit. Validiores vero hæc conſiderantes a micis ſuis foris locum, qui ſibi ab eis ſolatia petant, permiſſo Abbatis mittunt: allata autem menſæ communi imponunt. Factum eſt autem, ut quidam pauperum parum quid, quod ab amicis datum eſt, ſolus eomederet, intranteſque cum eam ob hoc increparent, ille quidem avide comedens: *Si calceus*, inquit, *dividitur, nemo calceatur.* Quod cum riſum aſtantibus moveret, Decanus tamen, ut audivit, ingemuit, nihilque fame improbius & facrius eſſe reſpondit. Cum palam factum in multis eulogium hoc Monachi eſurientis, Ruodmannus id in pharetra ſua repoſuit, & ut occaſione data eo in fratres uteretur, jaculo ut poſtea fecit, reſervavit.

CAPUT XII.

De primitiva constructione capellæ Sanct. Galli, & ejus dedicatione.

Burkhardus igitur Abbas ſenio jam graveſcens corylum illam antiquam, ſub qua Gallus quondam vepribus corruens *Hæc requies mea* cecinit, conſulto Epiſcopo ſuccidit, capellaque ædificata aram in loco arboris ſtatuit: feneſtellam quoque ad meridiem ei humilem impoſuit, ad quam ſepto deforis aptato ſemet includere, & finem vitæ abbatia relicta devovit expectare, Parata capella & in honore S. Crucis, ſed & S. Galli per Counradum noſtrum dedicata vir ille ſanctus ſepto jam illi tabulata per artifices præparans Notkerum pro ſe Eccehardo favente, Notkeri medici ex ſorore nepotem eligi rogavit, & Regibus eum pro ſe inthronizandum direxit. Ipſe autem, Epiſcopo Counrado ne tantæ teneritudinis ſenex includeretur obſtante, Regum juſſu loca Abbatibus à Karolo decreta multa reluctatus Eccehardus ſe procurante retinuit, & camitatam anteceſſorum Abbatum quietis gratia tandem invitus introiit. Niſi enim quod penuriam timuerat, nil pro ſe habere volebat. Supervixit autem ſuffecto tandem ſuo, & Immonem quoque fore edixit Abbatem. Epiſcopus autem ſemper intimus ejus defungi eum parantem oleo ſancto adveniens unxit: defunctum vero multorum lacrimis proſecutum, maxime pauperum, ante oſtium capellæ, quam ipſe *Hæc requies mea* vocabat, ſollemniter ſepelivit, Eccehardo Decano, ut diximus, cor ſuum erat, ante annum quidem modo, quo jam dixiſſe meminimus, aſſumpto.

CAPUT XIII.

De Notkero Medico, ſcriptore & pictore peritiſſimo.

De Notkero vero Doctore, pictore & Medico cum materiam grandis voluminis habeamus, ſuccincte quidem ad alia feſtinando dicemus. Picturas quidem poſt arſuram plures Gallo fecerat, ut videre eſt in januis & laqueari eccleſiæ & libris quibuſdam. Sed hæc quid ſunt ad mille alia, quæ dictans & medens inſigniverat? Fecit enim Othmaro decoras illas antiphonas, & hymnum *Rector æterni metuende ſecli*, & quædam ſuſceptacula Regum, & hymnum *De una virgine non martyre*, id eſt, hymnum B. Virginis, in quo cum de quodam uno verbo, quod metro congrueret, diutius hæſitaret, Eccehardo Deceno, ut id de ſuo addetet, inclinatus, ille autem continuo *Quis*, inquiens, *ad capram lanam petitum venit?* Sed ut *labilem* poneret emonet. Hæc pro exemplo humilitatis & caritatis patrum præterire non potui. Medendo autem mira & ſtupenda frequenter fecerat opera, quoniam & in Aphoriſmis medicinalibus, ſpeciebus quoque & Antidotis, & Prognoſticis Hippocratis ſingulariter erat inſtructus, ut in urina Henrici Ducis verſute ſe decipere temptantis apparuit. Qui cum ei urinam mulierculæ cujusdam cameralis pro ſua inſpiciendam mitteret: Miraculum (ait) nunc & portentum

Deus

Deus factur* eſt, quod numquam eſt auditum, ut vir utero pareret; nam Dux iſte circa trigeſimum ab hodie diem filium ex utero ſuo editum ad ubera ſuſpendet. Erubuit tandem deprehenſus ille, viroque Dei, ne ſe medicare renueret (nam ad hoc adductus erat) munera miſit, fœminamque illam virginem putatam medicus Sanctigallenſis ſupplicem ſibi reduxit in gratiam. Nam ut Prognoſticus ille prædixerat, ipſa partum dederat. Sed & Epiſcopo noſtro Kaminaldo cum fluorem narium diuturnum adductus citiſſime ſedaret, odorato cruore variolam morbum die ei tertia prædixit futurum. Sed puſtulas ille die dicta ſibi erumpentes cum eum reſtringere peteret: Enimvero, ait, facere potero, ſed nolo, quia necis tuæ reus * karrinas tot ferre non potero: quia ſi reſtrinxero morti te trado: puſtulaſque tandem eruptas ita in brevi ſanaverat, ut nec ſaltim de una fuerit ſignabilis. Hæc pauca de plurimis, quæ ſcriptor, pictor, medicus egit, quoniam iterum nobis narrandus occurret, hic libaſſe ſufficiat.

* al. caritas.

CAPUT XIIII.

De Keroldo Monacho S. Galli.

DE Keroldo autem non minoris materiæ viro, quoniam plura non vacat, item quædam, ut in quantis columnis Galli cerebro ſteterit, pateat, interſeram. Erat a Subdiaconatus ſui principio ſcholarum ſemper ille magiſter. Presbyter vero factus prædicator altiſſime apertus, etiam Epiſcopus aliquando præſentibus & jubendo cedentibus populo declamator & (ut Apoſtolus tales vocat) Propheta erat mellitiſſimus. Unde, ut antiquitus loci noſtri mos ſtatutus erat, publicus populo noſtro etiam Presbyter poſitus eſt, ut in Eccleſia S. Othmari omnibus qui inter Goldahan & * Sintrianum fluvios degunt ſynodica quæque præter diſiunctiones conjugum pro Epiſcopo faceret. Cujus privilegia cum à Johanne Papa cum Salomone Epiſcopo nec non Katolo adſtipulante habeamus, invidi Monachis nunc temporis Epiſcopi vix nobis & noſtris halitum relinquentes, ut Saluſti verbis utar, *nil * nobis reliqui facere* moliuntur, miniſtroſque odii & invidiæ injuſtæque potentiæ Holophernicos adſciſcunt ſibi Presbyteros, qui animas hominum cariſſime appreciatas vendant, fœminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curioſi perſpiciant, aut grandi ſe pretio redimere cogant. Hos tales quomodo faucibus ſtrangulati vix evaſerimus. Burkardum ſecundum dicturi plenius ſcribere habebimus. At Kerholdus, ut ad capaciſſimum S. Spiritus dolium revertamur, in bis & aliis mille virtutibus animo & corpore diu attritus longoque ſenio feſſus, ſed non defeſſus, cum jam plebis ſibi commiſſæ fides in eum eſſet certiſſima, ſi quem corpore dolentem benedicens tangeret, allevigaret, confeſſione eis quadam die data & remiſſione petita mox ſe in lectum colligere velle, & in Chriſto emori flens pronunciabat, & miſſionem ab ipſis ſollicite poſtulans in die Domini ſemel utrimque videndos ſpem ſe certam habere ſpondebat. Exutus vero alba & reveſtitus clamoreque familiæ uſque cancellos Galli proſecutus domum infirmorum per ſe nemine ſuffultus, multiſque quid facere vellet mirantibus, introiit. Ibi ergo parumper reſidens ſubſterni ſibi fœnum terra nuda rogabat ſuperque cilicium, in quo ſe quaſi nihil mali paſſus reponens fratres omnes vocari rogabat. Quos cum adeſſe videret, ſalutatis omnibus ſurrexit, & ſtans & erumpens in lacrimas: Video, ait, Domini & fratres mei vocationem meam, quam ſemper reus ego timebam adeſſe: ideoque quia pium Deum noſtrum confidens ſpero confeſſione coram vobis data ſecurus abibo, tandemque aſſenſu omnium confeſſus indulgentiam recepit, oſculatiſque per ſingula omnibus, à patribus ubi doleret requiſitus, reſpondit in pectore & præcordiis: & utinam, inquit, Notkerus meus adeſſet, (erat enim ille tunc pro remediis in Aula regia) & reſidens requieſcere ſe velle ait. At fratrum ſinguli quietem illi æternam precantes, præter cuſtodes illi datos & quos ille rogabat pſalmicanos, domo ceſſerant. Ipſe autem quaſi nihil adhuc quidem paſſus; *S. Johannes Evangeliſta dilecte Domini recipe me*, & capitium capiti imponens brachialeque rucci ſubter caput revolvens ſuper illud * nobile ſtratum ſe recollegit, & pauliſper, ut ſperabant, dormiens ſubito *Mi Domine bene venias*, ait. At ille diſloqui eum ut ægroti ſolent putantes, unus tandem ex illis, videamus quid agat, ait, enimvero quiſquis fuerit aliquem ſalutavit. Accedentes vero quantocius ad illum, oculis tranſverſis labiiſque albidulis vident præmortuum, ſignumque curſim pulſantes fratres advocant. Quibus quam concite circa ſe aſtantibus per ſemetipſum manus pedeſque extendens omnes apertis oculis arriſit, tandemque quaſi excuſſo riſu cachinnulans expiravit. Tali exitu homine virtutum finito, erant qui dicerent, Johannes eum, cujus dum viveret aſſertor erat aſſiduus in virginitate & in omni integritate, atque ideo abſque dolore ſicut ille aſſumptus eſt, quia ipſi obiens commiſit, & ſe viſitantem in obitu ſalutavit, ſepultuſque eſt non longe à Notkero Balbulo magiſtro quondam ſuo ſibique amiciſſimo.

* mſs. ſint triatum in

Catilinaria.

* mſs. relinqui.

* al. mobile.

CA-

CAPUT XV.

De Waltone Decano, & Kuniberto Præpoſito Briſaugenſi, & morte Kuniberti.

DE Waltone Decano nec non & Chuniberto Alraham Abbate grandia, ſiquidem quamvis non his ſimilia, ſi vacarer, dicere poreramus. Quorum ptior, quod ejus officii quidem etat, memorabilem ſe poſteris in ſeceſſus noſtri ſtructura difficillima fecerat. Non ſolum autem in hoc, ſed in aliis multis magnitudínem ſuam oſtendit operibus. Nam Saracenos, quorum natura eſt in montibus mulrum valere, cum è parte Auſtrali nos & noſtros adeo infeſtarent ſuis temporibus, ut Alpes noltras & montes obtinentes etiam frarribus crucem circa urbem ſequentibus tela è proximo jacerent, militumque Abbatis manu ubi laterent inveſtigari non poſſent, ipſe quadam nocte cum familiæ audacioribus ſibi ubi laterent proditos invaſit, dormienreſque nactus lanceis & falcibus, ſecuribus quoque quibuſdam trucidatis, quibuldam quoque capris cæteros fuga lapſos inſequi inane duxit, cum captis fugaciores montes percurrerint. Quos autem cedetar, vinctos in monaſterium ante ſe egerat, qui tamen ipſi manducare nec bibete volentes omnes petierant. Hæc de tragœdia ejus temporis & de Waltonis magnirudine tetigiſſe ſufficiar. Nam ſi miſeriam omnem, quam noſtrates à Saracenis ſunt paſſi, percurrerem, volumen efficerem. Ar Chunibertus ſi extrema illum inſortunia ſinerenr, intet omnes eſſet ſpectaculo dignus. Ipſe enim vir ille erar, cui generis nobilitatem plutima quæ in illum Deus congeſſerat dona quam maxime nobilitabant, ſcriptor dirctiſſimus, Doctor ſumme planus, pictor ita decorus, ur in laquearis extetioris Sanct. Galli eccleſiæ citculo videre eſt. Hic ab Henrico Duce Saltzpurgis doctrinis ſtudere ab Karolo poſtulatus poſt annos aliquor Abbariam Altaham promeruit. Ubi cum quot annos præeſſet tædio, quod Sanct. Galli clauſtro ramdiu caretet, corde tactus abbatiam reliquít, clauſtrumque ſuum ægre expectatus teviſit. Fir itaque in annum Decanus noſter; & quia quor annis more Romano officia apud nos mutari ſolent, propter rutelam cognatorum ſuorum, qui ibi abundabant, coactus in Priſcowe conſtiruitur Præpoſitus. Ubi cum multa erronea ad unguem corrigeret, monaſterium aliquando cum reverti paraſſer, circa villam Wilaham cum Kerhardo poſt Abbate ur pſalterii, quod teliquum erat, jam pranſus abſolveret, prævit. Miniſtri aurem morum ejus non ignari ſibimet à longe in equis curracibus luſetanr, tandemque poſt illum accelerabant. Ambulator autem, cui ipſe inſederat, alacritatem equorum poſt ſe ſentiens caput concutiens exultare cœpit, atque ille cum eum urgeret, ne curreret exiliens, gravem ſenio & corpore vitum dejecerat. Erar autem in ore ejus verſus ille, ut ajebanr: *Venientes autem venient cum exultatione*, quod *exultatione* clamoſe timore caſus perculſus ultimum dixir: Corruens autem & quam ciro reſurgens Gerhardus illum cum iterum deciderat, equo deſcendens retinuit, & caput ejus reſidens in ſinum ſuum reclinavir: ſicque viris pro aqua currentibus ſpiritum ex alro reſumens obiit. Hic finis Cuniberti, ſtarura proceri, & canicie venerandi, & ur plutimis viſum eſt hominis ſanctiſſimi. Corpus vero ejus allatum monaſterio plurimis lacrimis ſepultum eſt in cimitetio. Neceſſe eſt autem, ut ordine præpoſtera ſint, quæ dicimus, quia quæ ſimul tacta ſunt, ſimul dici non poſſunr. Propterea unde digreſſi ſumus redeamus.

CAPUT XVI.

De Notkero Abbate S. Galli.

NOtkerus electus dirigitur cum litteris Burkhardi Otronibus Spiram, comitibus novem de parribus pleriſque canicie venerandis ipſe decimus, ſed Regibus non adeo, ut præceſſor quondam ejus erat acceprus. Affuit illis advenientibus cito Ekkehart, nihil rerum priuſquam aderant præſcius mulrumque anxius, quoniam Sandrat quem prius diximus, tunc aderar, & obloquia quædam iterum in nos ſuſurrari Regibus ſciverat, animo fluctuabat. Conſilio tamen in brevi habito litteras ſumpſit ad ſe Regibus hora apta præſentandas. Ar Otto junior caſu cum Ottone Duce amplexu mutuo non procul ſtererat, & Otto Dux Regi Rupertum Subdecanum graviraris Monachum videns: Numquam, ait, leporem ille curriculo capiet. Ad ipſe id audiens inclinatus gratias egir. Et Orto Rex: Væ tibi miſero, air, ipſe enim audivit. Et Ekkehardo approximanti Otto Rex; Qui ſunr, inquit, Magiſter patres illi? Sanctigallenſes, ille ait, Domini mi ſuur, & hodie auxilio tuo juvandi, cumque pedes amborum ipſi peterent. Ekkehardus cauſam eorum in brevi perorat. Et Rex: Deus, ait, in cujus manu cotda ſunr Regum, faciat vobis Leonem meum mitem & placabilem. Sic enim patrem vocabat. Et dimiſſis illis Magiſtro in aurem, quis illorum electus ſir, dicit. Quem præ ſe ferebant, ipſe eſt. Er ille: illum delicatum juvenem? ait. Enimvero ut pater meus ad hoc conſentiat, ut ipſe eum noſti, non puro, talibus viris canicie venerandis Sanct. Gallò abnndantibus juvenem puellæ ſimilem nobis quidem mittere: Convenite adhuc, ait, & re qui homines noſti conſiliante graviorem eligite: aliter enim vos, ut petitis, Leoni meo ſiſtore non audeo.

Privilegium, Ekkehardus, ait, patribus à Karolo datum & per vos ſolidatum nos paucos quemquam eligere non patitur. Præterea de litteris Abbatis noſtri fratris tui quid fiet? Nam Notkeri Medici tibi & patri tuo ſemper bene meriti & dilecti ex ſorore nepos & ab Ekkehardo avunculo meo mecum nutritus & doctus, virtutibus patris ſemper aſſveverat, & niſi virtutum virum noſſent, numquam eum frater tuus & avunculus meus cum cæteris, ut ipſe homines noſti, Domioum eligerent. Audito Rex rationis tantæ reſponſo, maxime autem de Notkero, miteſcere tandem cœpit: literas tamen, neque ipſos poſtea patri ſiſti priuſquam ipſe illum præſtrueret, & anima ejus explorato ad alloquia eos Leonis ſui præpararet, placere ſibi ajebat. Vocatis tandem ipſis bonæ ſpei eſſe monuit, & nocte precibus invigilare, ut quooiam invidos haberent. Deus eos juvaret. Monet deinde Eccehardum menſa cœnæ ſevata cum ſitteris ſibi commode non deeſſe, qua levara patris & matris ſecretum poſtulat alloquium. Matre autem de menſa ſua veniente ad oſtium occurrens ut Sanct. Gallo faveret Eccehardus in aurem rogat. Audiverat enim à dicentibus Sandratum adventum Monachorum S. Galli Magno Ottoni, nec non & omnem cauſam eorum clam & ſiniſtrorium dixiſſe, & ſui memorem fore pedibus petitis rogaſſe, quod Ottoni etiam ſuo ſilenter patre aſſidente paucis nudat. Silentio tandem omnibus aliis à cœnaculo eliminatis facto Otto filius ait: Sunt hic, Domine mi, nuncii filii tui quondam Abbatis Burkhardi Dei juſſu diu infirmi, quid autem poſtulent, experiri habebis. Scio, ait pater, eos matutinos quidem affuiſſe, ſed quare ſe à meo conſpectu celaverint neſcio. Sunt meorum quidam, qui eos non ſimpliciter venisse aſſerant: quoniam *qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter*. Et ille: malo ſuo pater, ait, valeant odibiles illi, qui te acutiis ſuis à bono avertere moliuntur. Et Regina: Vide, ait, Domine ſemper amande, ne talibus, quales filius tuus notat, inconſulte & nimium aſſenſeris. Nam & prius Dei ſervos illos imperialiter quidem impetitos, ſicut ab ipſis quibusdam, quos miſimus, audivi, ſine cauſa moleſtavimus. Et Otto: Ecce pater, ut ipſe illos noſti, aſſunt ex eis viri venerandi à filio tuo pæne præmortuo miſſi, quos, cum me quidem, ut eos tibi ſiſterem, præpeterent, paucis cum eis locutus in craſtinum ipſe viros diſtuli: & ideo mentiti ſunt, qui tibi dixerant, duplici illos animo quicquam machinari. Nam & litteras, quas tibi miſſas manu habebant, ego recepi, & ecce ipſas, quas cum audiveris, ſi clamdeſtini aſſunt, videbis. Et à patre ſigillum recludere juſſus ipſi illud (nam Sanct. Galli ſemifacies erat) in manum dabat. Quod ille ſollicite intuitus, filii mei pauperis Domini imaginem ait eſſe putavi: ſed tu quidem quid litteræ veliot inſinua. Hæc verba: *Summæ poſt DEUM majeſtatis Dominis meis regnum æternum Burkhardus Abbas ſemivivus. Annis meis & ſenio finem mihi vitæ in januis habentibus, ne paſtor oves, pater filium improviſos relinquam, Domini mei, privilegium gratiæ veſtræ me ſollicitant. Miſis itaque vobis fiduciam veſtri habens dilectum meum mihi adhuc vivo ſufficiendum à viris virtutum optimi moribus aſſuefactum Sanct. Gallo ut confido, vobisque placiturum. Miſi autem vobis & teſtes meos ter tres idoneos qui eum coram vobis ferula mea reddita, & indulgentia mihi petita ſinguli eligant. Valeat regnum veſtrum & imperium in Domino Dominorum, Amen.* Perlecta Epiſtola Otto eam patri & matri fidus interpres Saxonice repooens inſinuavit, & ut petita facieot amore ejus, quem poſthac viſuri non ſint, ſollicite rogavit. Et Eccehardus: Meminere vos D. Notkeri medici ejus qui eligendus eſt avunculi, ſed & Eccebardi veſtri, qui eum, niſi idoneus eſſet, vobis dirigi numquam conſenſiret. Tandem poſt verba multa Otto pater: Cras, ait, diluculo appareant in conſpectu meo, ut illo cum cæteris viſo decernam quid faciam. Et Otto filius: Homo, inquit, videt in facie, Deus in corde, neque enim ille ita, ait, ut magiſter meus aſpectabilis, neque ut Sandratus veſter ſe exhibet deſpectibilis. Et ille: Utinam fili mi, ait, omnes Monachi noſtri Sandrati animum gererent. At ille monitu Eccehardi, ne patrem commoveret, conticuit, ſicque pater colloquium diremit. Eccehardus autem notularum peritiſſimus pœnæ omnia hæc eiſdem notavit in tabula verbis. Quibus Otto ſuus poſtea ut ipſe nobis retulit, multum delectatus eſt ſibi relictis, cum ipſe præter notulas mihi viderit in tabula. At Eccehardus ſuos, ubi hoſpitabant, continuo petiit, optimæq; ſpei fore Ottonis ſui eos verbis monuit. Cumq; ab eo, ſi ſui apud Reges mentio aliqua fuerit, quærerent: Magna, ait, ſi mihi dicere liceat, ſacramentum enim Regis celare honorificum eſt. Sed hoc tamen vobis pandere audeo, quia ſollicitum apud patrem filium habuiſtis interpretem. Venturi enim eſtis in conſpectum patris diluculo ipſius edicto: ſed ejus horæ & articuli fortunam committere habemus DEO. Veniunt illi precibus nocte muniti in Aulam matutini, patre cum filio jam laudes, quarum Eccehardus ſemper curam gerebat, audientibus. Ait Palzone loci Epiſcopo preces recitante Eccehardus oſtium pandit, ut videat ſi aſſint, cumq; eos conſpiceret teſtans pauliſper Ottoni ſignificavit. Pa-

ter

ter autem eum egredi volentem chlamyde retinuit parumque ſubriſit. Et ille: Numquam oculi perſpicaciores Leo mi erant quam tui. Enimvero ita & de Leone legitur. Ekkehardus ait, quia oculis apertis dormit. Et Palzo, unde ſponſus ait eccleſiæ: *Ego dormio & cor meum vigilat.* Sed Domine pie foris re expectant, qui talia dormientes melius quam nos vigilantes ſciant. Unde tu illos, ait, noſti? Quare illos, ait, non ſciam, inter quos nutritus, & quæ optima ſcio, ſum edoctus? Et ille: ſcio, ait, quia pauper & mendicus quondam circuiens terram peram paupertatis tuæ mendicando farciebas. Non ego, ait, ſed quod illi dabant in ſummis ponebam. Tandem ille terrib. egreſſus, cum Ottonem Ducem cum eis offendiſſet aſſiſtentem arridens ei *bon man habere* Romaniſce dixit: dein & eos ſalvere ait. Ille etiam acclinis cum ipſis gratias egit. Wanuic vero primus ordine ſi loqui liceret quæſiit? Fidenter, Otto filius ait. Abbas noſter, Domini invalidus multum in vobis, ſed & in Domina noſtra confiſus nos ad pietatem veſtram tranſmiſit & gratiam regnum vobis optans ſempiternum & imperium. Cauſam autem adventus noſtri quondam litteris ab eo mandatam attulimus, non forſitan oportet, ut interim dum legantur ſileamus. Litterarum, Otto pater ait, molimina audivi, ſed eum dum vivit deponere neſcio, ſi poſſit decere. Et Cunibertus propius Regibus accedens: At nos Domini modum forſitan optimum ſcimus, quo vos deceat efficere, quod pater noſter & nos ejus juſſu poſtulamus. Sic ille Dominus noſter omni tempore quo vivit: quem ſubrogari ſibi vult, nihil capitale abſque ejus nutu faciat, tantummodo, quod valde ille benivolentiſſimus formidat ne nos moriens orphanos relinquat. Eſt enim ille magnæ ſpes vir quem deſtinat. Illo quoque, conticente, Otto Pater: Quem tamen mihi nepos meus, inquit, miſerit monſtrate. At pariter illi Notkerum in ultimis, ut ordo ejus erat, ſtantem produxerant. Et pater in aurem filio: Modo, ait, quoniam viros diſertos inter illos video, quid dicere velint probare volo. Et Ekkehardus audiens: Aliud, ait, Domine mi, curato: abſque reſponſo enim illos non invenies. Et ille: Iſte ne eſt, quem ætate vobis quaſi filium eligere mihi proponitis? O maturitatem veſtram & pæne omnibus vobis ſparſam caniciem, Abbatem veſtrum inter tot canutos qui ſibi poſſit ſubrogari invenire non potuiſſe! Et Rupertus quem dixi ſubdecanus: Errasti Domine mi Rex, ait, & oppido erras. Inter tot utique Marias optimam partem dudum eligentes Martham nec unam quidem, quæ ſollicita ſit & circa frequens miniſterium ſatagere velit, nepos tuus invenire poterit, ideoque talibus relictis ad minorem ætatem deſcendit, & optimam, mihi crede, ſi eam dignetis, invenit. Ad hæc pater: Ut video, tu ipſe dignior illo. Interea pater ad calceandum in caminatam ivit. Illis autem ut ſe expectent juſſis ambo Ottones Regem comitantes Regina accita, ne tales viros diu detineret, rogant. At ille in dubio ſe eſſe ait quid faceret, neque illum adeo placere quem attulerant. Regulam autem quoniam in loco illo numquam ſtabilire potuerit, regularem eis aliquem ponere velle ſi ſuadeant, ait. Et continuo filius Sandratum eum velle & Ekkehardus ſenſerant. Ekkehardus autem ad pedes procidens tacitus ſurrexit. Et pater, quid petis, ait, enimvero etiam ſi tibimet abbatiam illam dari vis, abſque regulari aliquo comite ab Ottone non ibis. Enimvero, ille ait, ex cauſa ſumme Domini pedes veſtros hodie non petii neque petam. Longe aliud eſt, quod veſtra quidem omnium trium vice Domini & Domina lacrimaſcere etiam poſſetis, quod cogitavi & cogito. Ubi eſt veritatis ſemper inconvulſa firmitas, etiam apud Ethnicos, Regum? Dico enim privilegia à Karolo Sanct. Gallo uſque vos data? Veſtrum autem famulis veſtris præ omnibus ſemper potiſſimum, in quo nepos veſter Abbas, Ekkehardus veſter & Notkerus cum cæteris Spiritus Sancti viris adeo confiſi ſunt & confidunt, ut neminem alium præter quem vobis *certiſſimi veſtri

* *forte dilectiſſimi.*

miſerant, expectent Abbatem? Ottones tandem Rex & Dux ſurgentes, Regina quoque ſupplice, privilegii memorem fore rogant. At ille ſilens ſecumque deliberans tandemque quaſi invitus acciri homines jubet. Quibus coram ſtantibus, propter ablatum, ait ille, veſtrum tunica qualem Benedictus quidem numquam induit decorum non ſtatim vos viri Dei oſculatus ſum: oſculamini igitur. Cumque eum præire invenirent, ille vitato eo cæteros oſculatus eſt: hora oſculi ejus adhuc, inquit, forte erit. Cumque plura de ſtatu monaſterii cum eis diſceptaſſet & de moribus eorum & vita, quæſivit ſi adeſſet qui dixiſſe ferretur; *Si calceus dividitur, nemo calceatur*, riſuque ſuis moto, ecce iterum Ruodmannum, Ekkehardus ait, ſentimus. Quo audito, tu dixiſti, Rex ait. Tandemque ferula recepta Abbate coram ſe ut motus eſt poſito, condicto quidem tali eam Notkero dedit, ut vivo Abbate ſuo ſicut ipſe vellet jam curaret, nihilque capitale abſque ejus nutu & Ekkehardi Notkerique conſilio ageret. Et continuo, meus tandem eris (ait) manibuſque receptum oſculatus eſt, moxque ille evangelio allato fidem juravit, dimiſſoq; eo in eccleſiam ad *Te Deum Laudamus*, milites Galli qui aderant reverſo coram ſe accitos jurare juſſit, tandemq; ſurgens in partem illum cum patribus ſumpſit,

ſalutemque nepotl mandans & gratiam regulæque eos tenorem habere qui perſpiciat eis in proximo miſſurum, quem quo gratantiſſime poſſent edixit ut receptum tractareot, & revera ſcirent, ſi ſibi boni quid talis ille redicturus foret, in nullo ſeærario ſuo parcere velle, quin eis in quibuſcumque poſſit accommodaverit, tandemque eis miſſione data, ſi quid ab iconomis ſuis victualium exigere velint abbunde dari juſſit,

Veniens domum Notkerus gratanter ab omnibus ſuſceptus, Burkhardique manu in ſedem potentiæ locatus colloquium in capiruli domo facere & Baſilicam egreditur, ibique in Sanct. Benedicti vicem ab omnibus electus qualem ſe mox & ſemper quo ad vixit exhibuerit, partim vix narrare, partim vix credere eſt. Hilaritas enim ejus, quæ ei quodam ingeoita modo quaſi naturalis inetat, & ut oune temporis eſt deliciis aſcribatur, partim dicenda non eſt, propter quod invidi detrahere, deſueti autem cum gemitu elamare non poterunt. O tempora, ô mores! Enimvero cum ubertas, quæ ultimos Burkhardi annos nobilitabat, officinas omnes monaſterii Richero Eccehardi monitus colligente ſuppleverit, largifluo in omni hilaritate viro etiam ſuos Deus adeo frugibus oneraverat annos, ut regiminis ſui meritis id quivis jure aſcribere poſſit, ut cum Tullio meliori quidem ipſe concinnare potuerit metro.

O fortunatam Galli me conſule cellam.

Paucis utique ille poſt adventum ſuum diebus elapſis deceſſore ſuo cum allectis ſanioris conſilio monente, Kebonis doctrinam pauliſper quidem ſopitam ſollicite excitavit, diſciplinamque ſemper loco Galli inolitam recuperavit. In neceſſariis autem ubertate annua abundante fratres ſuos omnimodis procuravit. Vineas enim, poſtquam ab Hadewiga fruſtrati ſunt, Richerus homo Sanct. Gallo conquiſitivus Decani ſui monitis tum precio tum concambio tantas collegit ut ubertate redundante communi fratrum tum Abbatis penu repletis vaſa vinaria non pauca in curte Abbatis deforis quoque ſub divo lucareotur ſub cuſtodibus, pluresque, vi alicujus momenti in loco erant, rubeum vinum quamvis alias bonum præ deliciis repudiarent. Sed Abbas Cralohi de fratre quidem, Notkeri autem de ſorore cum nepos eſſet, ingenita ſibi ab utriſque ſeveritate, partim quia ſub Burkhardo vacillante liberius vixerant, partim ut fama hæc Regum aures attingeret, fratres artius in clauſtro qui ejuſmodi erant ſtringere curabat, taliumque ille culpas palam ſeculo factas foris clauſtrum interdum puniverat. Sed & plerumq; in curtes longius ſitas pane ſordidiore aquaque alendos exiliaverat. Neque ſic quidem linguas detrahentium teſtrinxerat, cum & ſuimet pattui filium multa ſcientia inflatum Furintovvam, alterum autem Nechinburg diu relegaverit. Pro quibus eum & aliis quidem ſimilibus per nuncios & litteras eum Reges regratiaſſent, non tamen apud eos ſecure tutus eſſe longo tempore poterat: quod in loco ſuo poſt apparebit, Talis ille cum in clauſtro fuiſſet laicis quidem & militibus & famulis longe alius erat. Milites quidem, quando ſibi abſque frattibus eſſe vacabat, intus, & fortis menſæ ſuæ propoſitores & pincernas hebdomadarios habere ſolebat, diſciplinanterque ſibi ab eis miniſtrari volebat. Filios autem aliquorum, qui patrum beneficia habitnri erant, ad ſe ſumptos ſevero educaverat, qui coram eo interdum nudis tabulis luſerant; ſed & pro avibus captoriis & cæteris quibus libertatis indoles exetceri decet, ſi deliquiſſent, à magiſtris exacti vapulabant: quibus tamen miſſionis pro ætate tempotibus amaturas ille & munera dabat. His ſimilibuſque, quæ ſe frugi hominem vulgaſſent, operibus adeo ſe ille commendabat, ut ubique de eo fama volaret, ſed & coram ipſis quoque Regibus non aliter niſi boni Abbatis prænomine memoraretur. Hartmuoti vero conſtitutiones cum omnimodis ſervare ſollicitus eſſet, loco plerumq; cedebat, ut effuſius fratres eo abſente lætificarentur, dicens Decano & ſymmiſtis ſuis, ſi eorum cauſa, quorum his temporibus in Monachos ora ſunt patula, inflexibilem rigorem ſemper tenuerimus, aut arcum regulæ frangemus, aut chordam ejus mihi, ait, credite rumpemus. Ideoque qula id palam pati non audeo, clauſis ſuper ſe oſtiis ut aliquando remiſſius fratres mei agant, conſulto cariſſimis loco cedere ait volo. Videte tamen, ait, obſecro vos Domini in quib' reclinor ne effuſe effluant, & ne laſei hilaritati illorum omoino interſint, maxime autem ſervi, quorum nec juſjurandis eredere ſæpius ait dldicimus.

Clauſtrum autem Sanct. Galli, quoniam hunc locum incidimus, ab antiqua patrum memoria tantæ venerationi ſemper eſt habitum, ut nemini vel potentiſſimorum ſeculi canonicorum ſeu laicorum introitus vel etiam introſpectus ejus licuerit. Uode & dicere habeo, quod ab religioſis hujus temporis mihi quidem diſcredi ſcio. Vidi egomet aote tempora, quæ à Gallis patimur, Monachorum ſchiſmatis, Comites alioſque potentes, loci quoque Milites, pro delectione feſtis diebus crucem, nobiſcum per claſtrum * ſequendo, juvenes & ſenes quoſdam ad cingulum barbatos Monachicis indutos roccis nobiſcum quaqua ivimus ingredi. In refectorio quoq; octo de illis, qui tamen emeriti videbantur, circa Abbatem & Decanos ad menſam Monachico con-

* *al. ſequendi.*

conſediſſe habitu in die Paſcæ vidi. Sed &, ut riſum de commeſſatorum illotum uno moveam, Bernhardus quidam domi ſupra menſam ſilere non ſolitus: hie cum circa Subdecanum Ruopertum menſuram puræ potionis ſuæ coram ſe habentem conſediſſet, ut domi ſolitus erat, ſtatim bibere volens eam manu ſumpſit & impiger hauſit. At ille ſciens eum jocundum, ſilenter in aurem homini, regulariter noſtrum eſt, ait. Et ille immemor quo præſtructus erat ſilentii; ſi noſtrum eſt bibamus illud, palam omnibus dixit, continuoque ſibi poculo oblato: Ecce & iſtud noſtrum eſt, bibamus illud & ipſum. Raucoſus enim & ludibundæ vocis erat & morum, manu fortis quidem.

At Notkerus annorum ſuorum ubertate quidem oppido habundus, plurima quæ nemo anteceſſorum ejus unquam auſus ſit aggreſſus eſt & fecit. Muros enim ille ſuper vallos ab Annone patruo cœptos cum ioterpoſitis turribus & portis petfecit. Ad has impenſas ille plura profundens univerſæ familiæ præbendariis, id eſt centum ſeptuaginta viris, cum nunquam ante ſe niſi avena paſcerentur, pura de ſpelta dederat grana, & quod amplius erat, ſpicarium ille novum, quia ſic homo erat, ſolis feris & beluis avibuſque domeſticis & domèſticatis juxta ſrattum condi fecit: quod & ipſum jam fieri juſſit magnificum. Talibus bonis innaranti nòn tamen deeranr interdum adverſa inter proſpera. Nam abſque beneficiis multis, pro quibus arrabatur à Regibus, ut ea quaſi dives opum & homo largiſſimus vocatus præſtaret quibus noller, Ruodman eum tunc more ſolito apud Aulicos accuſat, & Ekkehardo neſcio ſpiritum ejus fœtere ſecerat nihil minnsſperantis. Er ecce Ottonis celato Ottoni filio & Ekkehardo conſilio Sandratus litteras ferens in ipſa Saoct. Galli vigilia veſpertina in cepta in templum deſoris inter laicos eſt ingreſſus. Latere ſe poſſe dum omnia perſpiceret, quaſi nemini notus, credidir. Volebat enim, ut poſtea faſſus eſt, diebus illis ſanctis hoſpitio ſibimet qua poſſet petito de mercato ſe curare ut exploratis quæ poſſet omnibus aſtus ſuos taodem acturus erumperet in medium liberius. Decanus autem de Muorbach juxta Abbatem aſtans; Ecce Sandrat, ait, inter illos ſi umquam eum vidi Domine mi vitabundus graditur. Deſpectibilis illi enim, quem proſpicis, ipſe eſt. Et Abbas, video illum, ſed ſi ipſe eſt, mihi quidam deſpectibilis non eſt, accitoque quodam fratrem, digito monſtratum in chorum duci & locari jubet. Quem ille oon ſine rubore vellet nollet ſecutus deprehenſum ſe celare non potuit. Oculi enim omnium iotenti erant in illum. Abbas autem poſt laudes egreſſus in auditorio eum ſalutat, mirarique inter cætera ait, quod tam palam promiſſus ita ſuper venerit occultus. Reſpouſi ille dubius Epiſtolam porrigit, & hæc pro me loquitur, ait, quam tibi Magnus Otto quidem direxit. Acceptis ille litteris & oſculo veneratis, in turba hac feſti noſtri, ait, legere Domini litteras tutum non puto, ad quas ocium habere volo, ſed pro hoſpitii tui commodis ſatagere portanarium volo, teque, quia forte laſſus es, dies aliquot, nt poſt expeditior ſis, in domo quietis pauſare & quomodolibet per te curam tui gerere: hoſpitibus vero & aliis in clauſtro & deforis me oportet providere. Quapropter & à refectorio, ait, ne oculos tuos ibi quid lædat, hos dies volo ut abſtineas. Lecta epiſtola Domini mei, quicquid libuerit mihi, ait, velim loquamini, tantum ut in principio introitus noſtri nihil regulæ abſonum inveniamur perperi. His dictis diſceſſum eſt, illeque in alta illa, quam Sindolfus Sanct. Notkero quondam clauſit, locatur caminata Epiſtola adventu Regum & Reginæ Italiam vere proximo petentium intimato, Sandratum ad inſtituendam regulam miſſum gradanter jubet recipi, & quoad ipſi in locum veniant paterne tractari. At Abbas accitis domino Burkardo Decanoque eum patribus primo Sanct. Galli diei diluculo in colloquium, Sandratum bene manſionatum hoſpitaliter tractari decernunt uſque poſt feſtum, eoque tranſacto integrius utrimque quid facto opus ſit tractari quidem poſſe. Quod ubi per Decanum Richerumque Præpoſitum homini demandatum eſt, tanta aſperitate accepit, ut niſi quantocius ſibi verſari detur cum eis, quod docere veniſſet, mori omni poſtpoſita ſe minaretur abſcedere. At Richerus Decano ne quicquam contra loqueretur in aurem monente, proterviam tamen verborum ejus ferre non valens; Si fidelis nuncius es, ait, reſponſum pro quo miſſus es expectabis: ſin autem in commiſſo fidelis eſſe nolueris, *infidelis* inquit *ſi diſcedit*, ut ait Apoſtolus, *diſcedat*. Et Decanus; Nequaquam, ait; enim vero litteris nobis regiis miſſum abire non patimur, ſed & ſub cuſtodia quoniam fugam minatur volo ſervetur, moxque Præpoſitus miniſtris accitis ait; Omni honore & impenſorum (inquit) opulentia ſeniorem iſtum Domini Regis nuncium eurate, ipſum autem ne Abbate noſtro inſcio abeat ſollicite ſervate. Veniet dies tertius, & hominibus ſuis miſſionem quidem dabimus. Talibus ille utriuſque verbis adeo eſt conſternatus, ut ſtupidus eis abeuntibus ſedens diceret ſuis, neminem cucullatum in ſe putaſſe fuiſſe, qui ſibi contra votum ſuum tanta præſumeret reſpondere. Tandem ut multa quæ audivi prætercam, tertia die in conſeſſum adducto Abbas conſulto eſt locutus; Nobis, Fra-

ter, quibus ad opus optimum ut opto (ait,) directus es, prudentiorem te Epiſcopis & Abbatibus opus eſt fore, qui nos mira caritatis diſcretione nuperrime in regulã Sanct. Benedicti ſtabilitos ut volebant reliquerant: à qua in aliquo nos cogere deviare, pleroſq; fratrum habeo qui immiſſionem per angelum malum peccatis noſtris id exigentibus planiſſime aſſerant: in quo uni tibi quamvis ſanctiſſimo homini repentino motu obſequi, non excuſſæ rationis, ſed regalis eſſe ſcimus imperii. Mihi, ait ille, miror ſi de immiſſione mea ſi angelus malus ſim quiſquam attribuat, cum ſponte mea credite mihi non venerim, neq; ad vos neq; ad ullos, quorum tamen Deo laus multos in regno correxeram, apud quos quoniam ab Imperio miſſus ſum imperioſe quidem egeram, neque deprecative quicquam ſicut & apud vos ubi primo adveneram facere permiſſus ſim volueram, & ſi adhuc hodie permittor volo. Et Decanus Abbatis; Age igitur, Domine mi, cedamus angelu Imperii, & ordinem ei congruum dato nobiſcum, ut quomodo vivamus videat, ubique verſetur: hebdomadæ tamen inducias ante magiſtratum ejus (inquit) petere volumus, ut regulæ viam qua gradimur perſpiciens ſi nos exorbitare regula lecta docuerit, reducentem ſecundum Imperii juſſum ſequamur, & quia regularis Monachus abſque Abbate eſſe non poterit, qui ſibimet Abbas Decanuſq; ſit, hic inveniſſe inter doctrinas ſuas regulares viros patienter ferat. Coloniæ, ille ait, Abbatẽ meum cariſſimum reliqui Ejus nobis, Decanus ait, etiamſi litteras commendantias dederis, ea tamen teipſum facere & pati renuere quæ docueris, etiam Regi ipſi Magno nos tibi perpeti nolle reſcriberemus. Talibus ille auditis ſecum fremens adeo ut præ ira etiam lacrimaſceret commotus eſt. Sed Abbas conventu dirempto conſurgens bono animo eſſe illum per ſe monuit, neque ſemetipſum quidem rationabilitati tanti viri auſum ait reniti, cum talium in loco ſint plurimi qui ab Epiſcopis & Abbatibus nuperrime in regula Kebone commanente ſtabiliti non poſſiot in impetu ab ea revelli: ſe autem Regis quas attulit litteris contraire nolle, ſi ſub longis moris & examine regulæ rationabilia ſuis ingerat, & à tantorum virorum doctrinis tamdiu inolitis eos avertat. Jubet tandem ei ordinem dari poſt Decanos, & hebdomadam illam omnia noſtra perſpiciendo quietius agere, tandemque cum ratione quæcumque non placuerint, regula teſte, mutare. Finitur hebdomada in capitulo conſidens plura ſibi diſplicere ait, maxime autem in eccleſia exaltationes vocum glorioſas & nequaquam Monachicas, & alia quæ poſt dicere vellet plura, præter quod Dominicam in ea cottidie agere videret, feriam autem ſextam in refectorio. Porcini autem liquaminis odorem nares ſuas omnino ferre non poſſe, carneſque ſe omnibus & liquamen infirmis & ſanis edicto Regis interminari, vinum autem, quoniam bibulus quidem erat, nimis nobis parce dari ajebat, calicemque noſtrum ad refocillandum potius quam ad potandum ſufficere. Cætera plura quæ docuit & fecit præter quædam inſignia, quoniam omnia exitum malum habent, ex quibus quidem volumen facere poſſem, omitto. Monet Abbas decem eandem nec non & omnes, quoniam parum firmitatis in eo quidem viderat, ut ei ſicut ſe diligerent ad congrua & incongrua cuncta parerent, prædicens eis magiſtratus ejus rigorem non diu duraturum. Jubet autem in ſummo dexteræ refectorii menſæ omnia ei quæ ipſe diceret ſine menſura proponi, & ſi ipſe deſineret bibere moneri, jam enim illum potando quis eſſet exploraverat. Decanus autem cum Præpoſito ſingulis fratrum ut idoneis illum moribus frangerent frequenter inculcabant. Erat autem ille fratribus ſemper poſt menſam in diſciplinis propter potum quidem aſperior. Accidit vero quadam die ut quidam juvenum, cui jam plures dies ille infeſtior erat, cum in illum ſeverius ut in omnes ſolebat verbis inveheretur, *ecce iterum ſemimagiſter noſter poſtquam merò incaluit*, diceret. Ille verbum clam ut putabat à juvene dictum ab ore ejus illico rapiens; *Semimagiſter tuus*, inquit, *ego ſi inſanio tibi oſtendere quantocius habebo*, inſiliensque in hominem bene quidem natum ſed & admodum litteratum grandem ei manu in maxillam alapam dedit. Ille vero multum robuſtior brachio dicto citius extento, pugno illum in timpus validiſſime percuſſit ſemineeemque in terram cadere fecit: & niſi quod eum cæteri retinebant, majora ei ad huc facere volebat. Superveniunt cum Decano continuo fratres Abbate accito ſignum pulſatur ad capitulum, ibi juſſu Abbatis juvenis ille adhuc furens ad columnam pyralis ligatus acerrime virgis cæditur: & inter dolores quoniam literatus erat, Mirum eſſe, ait, quod Chriſtus ad Columnam technis quondam paſſus eſt Diaboli, ſe alterius Sathanæ technis ad columnam quidem pati. Neque enim minus mirum quandoque evenire, ſi Sandrato per manus ſuas, quod æquivoco accidit, accidat. Talia eo inter verbera ſibi præſagiente, ipſe adhuc de illo ictu ſtupidus reſidens valde expavit humique coram Abbate ſtratus ut eum abſolveret petiit, quidque ſibimet poſthæc faciendum ſit pro Regis amore ſe doceat. Et Decanus; Nimis urges, ait, Dominum noſtrum ut te qui tot Monachos, ut ais, docuiſti noſque poſt tot Epiſcopos & Abbates docere veniſti, doctor tuus eſſe præſumar. Et Abbas; Quia Regi Domino fidem, ô vir

Dei,

Dei, ait, juravi, quicquid nobiſcum feceris ego haben pati uſque ad id quod neſcio, cujus regulæ eſſe tu dicis, ſi fratres meos quaſi ſtolide audax mane cædendos inſiliveris. Etenim in fide aſſero, uterque noſtrum contra regulam etiam nunc operati ſumus, tu filium meum abſque judicio cædendo manibus, ego ut tibi ſatisfacerem verberibus. Cumque omnes eum ut litteris geſta ejus Ottoni filio mittendas tradi juberet, ſurgens ille quaſi cæteris exemplum dando mecum exuit, & coram ſe expandit, utque puniretur pro tali exceſſu gemens oravit. Cumque plerique omnes ut vapularet optarent, Abbas illum induere, quoniam quidem nuncius Regius honorandus ſit, juſſit: dein illum cum fratre læſo per poteſtatem pacificans, quomodolibet tamen agere vellet arte ſua non prohibuit. At ille cum eo minus vino non parceret, tranſactisque ab hoc articulo aliquot diebus in magiſtratu ſuo iterum inſoleſceret, quadam nocte vino ſepultus ſtertendo & ſternutando fratres inquietaverat: ſervum vero ſuum Hattonem, qui olim poſt adventum ſuum loco diſceſſerat, clamans; *ſerve nequam* (ait) *ubi es*? ſicque inſaniens tandem urinam ſurrexit ſine rocco & nudipes, Ruomoniſque patris propter inquietudinem ejus tunc abſentis ſcamnum lecti perminxerat. Craſtina vero à Decano ebrietatis & turpitudinis capitulo incuſatus, iterum ut & prius ſponte ſua mecum exuit, & ſuper expanſum ſe extendens puniri poſtulavit, At Ruomo ſurgens Decano quidem non jubente flagello fratrum quod cominus pendebat modeſte ſumpto maximos illi ictus inſtregit, Decanoque illum quidem quidnam faceret inclamantes, Quod juſſiſtis, ait, & quod ipſe petiit facio (ſimulabat enim ſe nutum ejus putaſſe) interimque majores ei fortiſſime infregerat, illoque væ ſibi quod unquam in locum venerit vociferante, Decano ſurgente vix ereptus eſt. Ruomodo autem tantæ auctoritatis meritis ſuis erat, ut à nemine ſit notatus, ab aliquibus idonee feciſſe ſit dictus. Jubet tandem Abbas conſulto omnium lectum illi ſterni in caminata, qua primo hoſpitatus eſt, vigilemque ei induſtrium de familia dari.

Ibi illi aliquando de completorio veniens, videns vigilem ſibi carnes paratas ſuper menſam habentem, (nam illum nimis diligens fidem eſſe confidebat) anime mi, ait de carnibus & mihi dato & celatum habeto. Quod cum libens feciſſet, de carnibus ſaturato etiam vinum porrexit. At ille de ſacculo à nemine unquam in loco viſo denarios proferens unanimi ſuo oſculato ut & aliis noctibus par faceret dedit, Cumque hoc illi jam crebro clauſis ſuper ſe intus oſtiis feciſſet, quidam die Richero ſciſcitanti quomodo ſe magiſter fratrum nocte haberet? Enim vero optime, ait, ſi ei carnes jam dare haberem: nam quas habere potui, conſumpſimus. Bene, ille ait, mi ſodes, narras: neque enim tibi per me deerunt, ſed quod tibi dico, ut de vita cutes facito. Januas nocte proxima ſerare ſimulato, reſeratasque ſinito: & à miniſtris noſtris quæ abundent carnibus ſumtis opipare eas vobis parato. Venit ille nocte proxima de completorio, & ut ſolebat menſam ei miniſter fidiſſimus apponens carnibus onerabat, lætamque noctem habituros promittebat. Et ecce Præpoſitus aſſumptis quibuſdam de fratribus avide illis ſupervenit comedentibus, & ſtans ſuper illos; in bonis, inquit, operibus te magiſter ſancte invenimus. Enim vero ait ægrotis noſtris ſi tu velles, ſcutella hæc magis liceret quam tibi; & allevans illam in faciem eam minatus percutere non tamen fecit: Vigilem autem, quaſi & ipſi iratus, ſervum nequiſſimum vocans, numquam in conſpectum ſuum venire juſſum domo expulit, ſoloque illo deceptore quidem Regum & regni relicto abierunt, januis ne ultra intus intraret clauſtri poſt ſe ſollicite clauſis. At ille malum ſibi aliquod maximum cras futurum timens de nocte fugam iniit, latibulumque die illo inter frutecta montis proximi habuit. Sed & Abbas cum neminem illum perſequi vellet, ſecurus tandem ſuimet factus deambulatoribus peregrinis, qui Romam ibant, jungitur. Sed quid poſtea fortunæ habuerit, quia dubie affirmatum eſt, odio nominis ejus libens ignoro. Et hæc eſt tragœdia Sandrati hypocritæ juſſu Ottonis Magni in nos moliminum. Miſit tandem Abbas litteras Ottonibus & Reginæ in Saxoniam cum muneribus, ſciſcitans tempus adventus eorum, nec non & Ekkehardo quaternionem omnem ſeriem Sandrati tenentem, quam ille Ottoni filio cum in ſecretis legere daret, in tantos ironiæ cachinnos ſolutus eſt, ut mater ejus ſuperveniens quid eſſet quæreret. Ar ille ſcripturam illam ipſi dans legere eam rogavit (nam litteratiſſima erat) quæ fortuna miſſum à patre ſanctum Sandratum comitata ſit & ſecuta. Quam cum & ipſa quidam ſtudioſe perlegeret, riſumque non contineret, filio ait: enim vero fili tam indecens mihi videtur fuiſſe, patrem tuum talibus viris, quales & nos nuper de illis vidimus, tale ſcelus immiſiſſe, monſtrumque hominis tantæ reverentiæ viros poſt ſe trahere juſſum fuiſſe; Eya, air auricularis patris tui fuit ille hominum viliſſimus & Deo odibilis: ſed & ego fallebar in illo macilentum videns & pallidum, habituque neglectum, magnumque aliquid nos in eo expectare ſperabamus. Scin autem tibi & Ekke-

Ekkehardo quicquam de hac te patri ſuo loqui minus, ait, convenite: ſed ego quidem quandu primum copia fuerit, ſcripturam iſtam fide interpres autibus ejus apetiam. Miles quidam Abbatis nuncius datus Regi tandem Regina aſtante litteras dans muneta offerr, continuoque grate acceptis quomodo Sandrat ſe habeat interroganti Regina infert; mihi, ait, hoc Domine mi injunctum eſt epiſtola lecta tibi interpretari. Quam cum ipſa legiſſet, finis ejus etat; *Moveatque majeſtatis tuæ pietatem indiſcreta varietas moleſtiarum, quas per ſedecim hebdomadarum ſpatia cum fratribus meis perpeſſus ſum.* Et illa; has, Domine, in his cartis * breviatas à me clementer (ait) audi. Cumque ei ſcripturam illam totam quam citiſſime poterat fidelis interpres abſolveter, tædet me (ait) mi dilecta & piget audiſſe vana hominis torque indiſcreta molimina. Sed & miſeret me, ait, mei timote talium & tantæ humilitatis patientiæque Dei virorum. O, inquit, in conſpectum darctur deceptor ille leviſſimus, quam cunctis hypocraris in exemplum eſſet futurus. Accitoque Reginæ conſilio Ekkehardo; ſcribe, ait, Norkero tuo cum ſuis non meam tantum illis ſed & illorum mihi quia commoti ſunt gratiam. Et ſi eos contriſtavi inſcius, propter invictam mei cauſa illorum patientiam, eos ſi vixero ſciens lætificabo, adventumque noſtrum in Majo, Deo donante ad eos futurum, & vulnera quibus à perverſis ſeductus eos læſi ſanaturum. Ingreditur interea Otto filius. Parer illi ſcriptutam illam quaſi rerum inſcio dat legendam. Ille autem inter legèndum dum rideret, minor te (pater ait) ridere quod me liber flete, quod verax factus ſis, air, hoc pater gaudeo, crebro vobis cum eum Inſinuatem, & vos tamen me inconſulto illuc hominem miſiſtis, quiſquis eſſet celate non potuit. Sed vel nunc quæratur, Parer, ubi ſit, ut cum nos in locum (ait) venerimus, in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quos indigne tractaverat, ipſe digne tractetur. Et Regina; Si patri tuo Fili air, prius ille ad manus venerit, non meo conſilio eum illuc reſervabit. Dimiſſus hilariter Miles Abbatis boni nuncii gerulus omnes Sanct. Galli viros lætificans Regum eis verbis edixerat, ut quoniam ipſi jam experti ſunt quod bene quidem vellent, poſthac viverent quocumque modo vellent, nec enim jam ultra ullum eis hypocritam ſpondent immiſſutos. Parantur in adventum illorum multimoda laudum recens dictatatum, cæterarum ut ſolet rerum copioſa impendia. Veniunt in locum in vigilia aſcenſionis, quæ fuit in die Sanct. Potentianæ Virginis: ſuſcipiuntur honore quo docuit. Otto Magnus à fratre Prunone Coloniæ Archiepiſcopo ſiniſtra ductus, dextera baculo fultus: filio autem matrem ducente, longe ipſe præ aliis quaſi leo præ beſtiis, fratre manu oſculara diſcedente, ſolus in medio fratribus hinc inde ad laudes in lateribus eccleſiæ directum ſtatutis quaſi ſtatua conſtitit, oculisque grandibus in fratres hinc inde verſatis quam antea noverar, ſi adhuc ſit, diſciplinam probans baculum ſibi decidere ſivit. Cuonone autem Duce genero ejus accurante baculumque ſibi timorate reſtituente, ſtare illum jubens ait: Ecce ego diſciplinam horum, quam & tu forſitan audiſti, temptans baculum mihi decidere ſivi, meminiſque illorum caput aut oculos ad hoc motos vidi. Dic vero Adelheidæ meæ & filio verſutiam quam feci. Filius autem ſæpe facere loqui ſolitus Cuononi referenti; Miramur, ait, cum tamen firmiter impetium teneat, quod baculus deciderit, enimvero quaſi leo regna, quæ adhuc cepit, firmiſſime tenuit; neque mihi quamvis filio partem vel unam dedit. Tandem poſt laudes finiras Rex Magnus neminem niſi quem Abbas velit ſecum ad clauſtrum ingredi edixit. Decano & aliis primoribus ad oſcula vocatis Notkerus ſuus ubi eſſet interrogat. Nam ille tunc ſenio cæcus in ſedili quodam ſedens ei monſtrarus eſt. Jubet ergo filio ut ipſe ſibi adduceret illum, qui mox oſculatum ad patrem manu duxerat illum, quem & ipſe oſculatus virum ſub chlamyde aſtrictum multum conſolatus eſt illum, & manum ei dans duxit ſecum ad clauſtrum: O me, ille ait, feliciſſimum cæcum, qui tantos quantos nullus umquam meruit, hodie habeo ductores. In clauſtro autem reſidens juxta ſe locaverat illum. Ibi illum Epiſcopi & Abbates laicique, quibus ſæpe profuit, ſalutabant. Abbate interea aſſumpto Otto filius armarium ſibi aperiri rogat: Quod ille renuere non auſus, condicto tamen riſibili, ne tantus prædo locum & fratres ſpoliaret, aperiri jubet. Illo autem libris optimis illecto plures abſtulit, quorum tamen aliquos Ekkehardo rogante poſtea reddidit.

* al. brevitas amas tiam.

Finit Ekkehardus: Incipit Burkhardus.

BURK-

BURKHARDI MONACHI S. GALLI

LIBER

DE CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

PRÆLOQUIUM.

COnqueror in primis, quod maxime ſubolet anteceſſores noſtros viros juſtos & ſapientes multorum patrum, Abbatum, & fratrum laudabilia geſta non ſcripſiſſe, cum conſtet eos multa digna relatu feciſſe & dixiſſe. Laudabile enim & ſatis hoc loco uſitatum eſſet, ſi veteres ſcriptores noſtri de ſimili materia imitati fuiſſent Hartmaonum, qui priorem librum de caſibus fecerat; & Ratpertum hominem doctiſſimum, qui eundem uſque ad ſua tempora librum auxerat; Ekkehardum quoque Juniorem qui à Salomone incipiens ad * Notpertum ſe ſingula ducere velle pollicitus eſt, ſed in Notkero finivit, ſive autem morte præventus hoc, quod in exordio libri ſui ſe dicturum promiſit, non perfecit, aut ſi perſectum poſtea perditum ſit, nos neſcimus. Proinde ſeniores noſtros arguo, qui omnia benefacta & etiam negligentias Immonis, Vodalrici, Kerhardi, Burkhardi, Thiepaldi, Vodalrici, Norperti viderunt aut veraci relatione didicerunt, nec tamen ſcripſerunt. Manifeſtum eſt enim eos plura digna relatu & feciſſe & dixiſſe, & cum conſtet eos ſanctiſſimos fuiſſe & in ſanctorum numero aliquos ipſorum aſſcitos, grave nobis & tædioſum eſt, nihil de ipſorum virtutibus quod in hoc loco fecerint aut quid paſſi ſint ſcire. Credimus autem etiam ipſos ſicut anteceſſores noſtros & nos quoque in hoc loco, quod quodammodo naturale loco & morale eſt, multa adverſa cum aliquaotulis commodis ſuſtinuiſſe. Ab exordio enim hujus naſcentis loci uſque ad ſeniſſimam antiquitatem noſtram Monachis noſtris numquam perſecutiones, tribulationes, detractiones, invidiæ defuerunt, & niſi ſanctitas patris Galli aut fratrum, qui in ſingulis temporibus ſingulis tribulationibus interfuerunt, ſubveniſſet, Sidonius Conſtantienſis Epiſcopus aut Ruodmannus Abbas Augenſis locum noſtrum aut penitus deſtruxiſſent aut ad nihilum redegiſſent. Sed de Sidonio, quomodo ne perficeret quod propoſuit digna patris Galli ultione viſcera ſibi ante altare cecidiſſent, qui plenius ſcire deſiderat metricam Galli vitam legat. Ruodmanni etiam intentio quomodo ad nihilum redacta ſit, in præſenti libro plene dictum eſt. De cæteris autem Abbatibus tam noſtris quam extraneis, quid & ipſi fecerint ſinguli, in ſuis temporibus quooiam ſcriptum eſt, nos aliquid dicere inde ſuperſedemus. Sed hoc conſtanter affirmamus, quod quantum per bonos Abbates locus profecerat, tantum per malos defecerat: & quantum à bonis ſpiritali delectatione ſumus nutriti, tantum per malos decrevimus multum tribulati. Sed dum noſtras miſerias deflemus, aliquantum ab incepto digreſſi ad hiſtoriam revertamur.

[*al. Norpertum.*]

CAPUT I.

De Immone Abbate & morte ejus.

NOtkerus Abbas defunctus religioſe ab omni conventu poſt maximas decimas ſepultus eſt. Sub ipſo enim locus omni abundantia rerum & ſpiritalibus deliciis abundaverat. Ammonitiones enim Burkhardi anteceſſoris ſui libenter audiens ad exemplum illius ſingula ordinate fecerat. In tantum autem locus ſub ipſo creverat, ut veriſſimus verſus de ipſo ſcriptus ſit. Cum enim ad nutum ei omnia ceſſiſſent, * Ekkehardus, qui de ipſo plurima dixerat, verſum ex perſona Tullii dictum in ipſum dixerat:

[* *Non Decanus ut Stumpfius opinatur, ſed Junior, qui præcedentem hiſtoriam ſcripſit.*]

> *O fortunatam Galli me conſule cellam.*

Eodem anno etiam Burkhardus anteceſſor ſuus, eo quo ante nos dictum eſt, ordine obiit & ſepultus, Notkerus etiam Medicus, de cujus induſtria multa in præſenti libro dicta ſunt, in Domino & in bona opioione moriens plus, quam credi poſſit, defletus ſepultus eſt. Cum enim ſtella Cometis in Autumno viſa fuiſſet, horum mortem & maximam regni turbationem ſignaverat.

Nam inter Ottonem Imperatorem & & nepotem ejus Henricum Ducem Bajoariæ gravis de regno contentio orta eſt. In hac tempeſtate Immo canonice electus & ab Ottone Imperatore legitime inveſtitus ad monaſterium reverſus, ſicut pius & fidiſſimus S. Galli ovium paſtor benigne ſuſceptus eſt. In hac autem commotione regni licet parti Imperatoris omni diligentia aſpiraſſet, ſua tamen benignitate & induſtria ne hoſtes regni res loci noſtri vaſtarent

effecit, & ut veriſſima fratrum narratione didici, fratrom amator cottidianam ipſorum annonam omni diligentia augens, aucta fideliter aongregans, congregata caritative & largiſſime dividens, regularis vitæ ſtrenuus informator, theſauros etiam eccleſiæ abundantiſſime auxerat. Auream enim tabulam, quæ uſque hodie ante altare Galli precioſior in arte quam in materia oſtenditur ipſe diligentiſſimo ſtudio incepit, & pœnæ uſque ad unguem perduxit. Caſulas etiam optimas ilias ille fieri inſtituit; unam in qua aſcenſio Domini auro intexta eſt, & alteram quæ diverſas figuras deſuper in medio & in margine ſimili modo præfert intextas; quam tamen, ut adhuc videre eſt, immatura morte præventus non perfecit. Abbas quoque quaſdam deauratas in margine & in pectorali, quæ uſque hodie ſingulari ſtudio ornatæ videntur, ipſe elaboravit. Stolas ſimiliter deauratas, capſas dalmaticas, ſubtilia, cætera quoque eccleſiaſtica ornamenta tot & tanta perfecit, quod opinabile, res nulli umquam Principum in his temporibus mundo in deterius vergente tam brevi ſpatio tot magnifica opera conceſſum ſit perficere. Plurima etiam opera ſua tanta ammiratione magnificata ſunt, ut ſi Regina Auſtri hoc in tempore fuiſſet Salomone tranſito ad Immonem declinaſſet. Unde autem tot pondera auri, tam precioſiſſimam purpuram, tot margaritas, tam ſubtiles artifices habuiſſe potuiſſet, quid ſignabile in tanto ſtudio feciſſet aut dixiſſet, ſi ab his qui hæc omnia noverant ſcripta fuiſſent maxima tragœdia eſſet. Nos autem horum omnium ignari, quippe qui ſingula ejus geſta non novimus, ſed hæc pauca quæ diximus quorundam narratione didicimus, ſumma quædam tangentes ad alia tranſimus, ſicut autem in arcu Eccleſiæ de ipſo ſcriptum eſt;

Hoc Abbas Immo picturis compſit & auro,

monaſterium probato ſtudio depinxerat. Othmari etiam eccleſiam, ut in fornice de ipſo dictum eſt;

Hanc Othmare domum tuam Immo ornavit & auxit,

crypta & fornicibus gypſi auri ſpeciebus coovenienter auctam auro & coloribus ornaverat. Cum autem omnipotens Deus ipſius merita temunerari decreviſſet, loci quem Galius ſibi ſuæque genitrici dicaverat oblitus Immonem multa (ſicut caritas numquam occiſa eſt) quæ adhuc facturus eſſet meditantem aſſumpſit. O quanta in ejus tranſitu fratres dolore tabeſcebant, clerus & familia lugubri luctu tali Domino & patre orbati deflebant, talia ſibi ſine intermiſſione optantes;

Rectori ſummo nos te committimus Immo,
In vice cujus tu cellæ fueras pater hujus,
Quem bene rexiſti, pro quo cælum meruiſti.

O quanta pericula poſt ejus tranſitum loco futura, quod etiam exitus probabat, cuncti prædicebant, Immonis ſupparem loco numquam futurum conſtanter affirmabant. Cumque hæc & alia in tantis malis dicenda ſibi ſæpius reiteraſſent, maximo Abbatum & fratrum vocato conventu omni honore in loco, quem ſibi ipſe adoptaverat, eum ſepeliverunt. Fratres autem omnia geſta ipſius diligenter conſiderantes, ſed ſigillatim per capitola non exponentes, breviſſimum eulogium ſuper ipſum metrice dixerunt;

Hic bene maturo tranſit pater ille ſub ævo,
At patriæ requiem hic obit Immo diem;
Hunc merito noſtri vigilanter habent memorari,
Plura loco Galli ſtant monimenta cui.

CAPUT II.

De Vodalrico Abbate hujus nominis primo.

POſt Immonem Vodalricus loci noſtri ſuſcepit regimina. Qualiter autem acceſſiſſet vel qualiter vixiſſet, ætas, quæ omnia aufert, uſque ad nos pervenire non permiſit. Unum tamen memoriale & cunctis bonæ vitæ, ſi diutius vixiſſet, poſuit exemplom. Fecit enim capellam illam, in qua ſepulchrum Domini maximo ſtudio auro & coloribus ornatum poſitum eſt.

Quam cum ad integrum perduxiſſet, aras quatuor in eadem capella conſtructas, unam Sanct. Trinitati, alteram in honore Sanct. Crucis conſecrari fecit. Ad dexteram vero partem ejuſdem capellæ aſſumptionem Sanct. cum Mariæ depinxiſſet, aram etiam ei ibidem conſecravit, in ſiniſtra vero parte dormitionem Sanct. Iohannis cum decoloraſſet; ſibi etiam inibi altare ædificavit. Quintam etiam Vodalrico Epiſcopo ſubtus in crypta ordinavit. Reliquum etiam tabulam deauratã, quæ eſt ante altare Sanct. Galli, quicquid ab Immone in ea imperfectum remanſit, iſte mox complevit. Cætera ejus facta quoniam non ſunt ſcripta, nos ignoramus. Opinabile autem eſt, quia ſi fratres inquietaſſet, ſi res eccleſiæ diſſipaſſet, ſicut de Cralone Abbate factum eſt, aliquis fratrum ſcripto ſignaſſet. More etenim hominum ſæpe evenit, ut bonorũ obliti mala quæ patiuntur ſæpius memoriæ feſtinent committere. Sed ſicut non laudanda vicioſum eſt laudare, ita etiam honeſtum

Mona-

Monacho non eſt contra veritatem in laudem alicujus prorumpere. Sed quia breviſſimum tempus, quinque videlicet annos, Abbas fuit, qualis eſſet aut qualis ſi vixiſſet futurus fuiſſet, ejus qui rapuit eum, ne malitia mutaret iorellectum, judicio relinqnamus. Rogo autem ne malivolentiæ aut negligentiæ arguar. Si enim vel ſcripto aut fama aliqua de ipſo audiviſſem, licet ad alia feſtinem intacta non tranſiſſem. Ipſo autem defuncto rem noſtram Kerhardus ſuſcepit regendam.

CAPUT III.

De Kerhardo Abbate & accuſatione fratrum contra ipſum facta.

NUnc currentem neceſſario figimus pedem. Præ nimio quippe dolore geſta Kerhardi nos potius provocant ad flendum quam ad dicendum. Hujus enim diei non ſolum nos ſed & omnis poſt nos poſteritas poterit reminiſci. Hæc enim dies nobis & omnibus hujus loci incolis maximo dolore eſt recolenda, in qua nobilem & florentem hunc lucum, ita ut etiam alter paradiſus dici potuiſſet, Kerhardus ſuſcepit regendum: Sed qualiter accepiſſet, quoniam ſcriptum non eſt, ex ſequentibus antecedentia probantes eum male intraſſe affirmamus. Veriſſima quippe ſententia Domini hæc eſt; *Quicunque in ovile aliunde quam per oſtium ingreditur, non paſtor ſed fur vocatur.* Et cum certis indiciis officium mali paſtoris deſignaſſet, conſequenter adjunxit; *Fur non venit niſi ut furetur & mactet & perdat.* Si ergo Kethardus honeſte congregata beneficiavit, diſſipavit, perdidit, quia per oſtium non intraſſet, ſuus actibus probavit. Cur autem cum impio Nerone juſtus Cato rempublicam ſuſcepiſſet regendam, & quare peſſimi juſtis præponantur, cum Boetius hanc cauſam multis argumentis circumſcripſiſſet ex probatione in maximam venit ammirationem.

Cum ipſo ergo ammirantes & nos hanc cauſam indiſcuſſam relinquamus. Quoniam autem altiſſimorum profundior eſt caſus, locus noſter qui præ omnibus ſpiritali & regolari diſciplina pollebat, à Kerhardo depravatus per contrarias partes in quibusdam malas conſuetudines defluebat. Porro plurimi fratrum, quibus mens ſanior erat, qui in regulari diſciplina nutriri & aſſuefacti propoſitum ſuum ſicut viderunt & didicerunt firmiſſime renuerunt; Iſti tales moribus Kerhardi impares, ſibi omni modis graves & tædioſi, ipſorum firmitatem & ſocietatem teſtatus eſt. Si quos autem, ut fieri ſolet, ubi rigor regularis juvenibus relaxatur, malo ſuo exemplo poſt ſe traxerat, hos omni diligentia ſovebat & ad omnem inconvenientiam concitabat.

Ut enim talem doctorem, immo ſeductorem decebat, eos ſeniores ſuos deſpicere & jugum ipſorum de cervicibus ſuis excutere cottidie monebat, ſicut facile poterat, juniores ad ſeniorum deſpectus & oppreſſiones informaverat, præpoſituras, decanias, & alias monaſterii obedientias ſapientibus irregulariter ablatas, ut omnia ad nutum ſuum fierent, juvenibus commendabat. Exinde multiplicatæ ſunt invidiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, & domus Domini jam tuitura diviſa eſt. Dux itaque partes dum in monaſterio fuiſſent, una Abbatem defendentium, & altera mala ejus opera impugnantium, irregularia multa, quæ etiam pudet narrare, in loco fiebant. Regulares enim viri gravati & oppreſſi dum vindicem DEUM expectant & conſolationes Altiſſimi ſperant, ſibi conſulentes utilius judicant mala quæ viderant ad tempus conticeſcere, quam contumelias & injurias Abbatis ſuorumque ſuper ſe provocare. Quantis autem doloribus in corde uterentur, ipſi ſoli ſcire poterunt, qui ſemper juſticiæ zelatores fuerunt. Sed ubi Abbas viderat nullis renitentibus frena ſibi relaxari, illico in omne nefas prorupit. Laicos enim, quos auxiliatores ſui ſceleris invenit, multis beneficiis & donis ditavit. Multa autem danda & nefanda quæ fecerat pro toga, qua ſemper indutus erat, utilius judicavi ſilere quam dicere. Cum autem nebuloſa fortuna Kerhardo per omnia præluderet, & ipſe volubilem rotam neſciens ejus aculeos non caveret, ſubita ſuper ipſum venit triſticia. Nam fratres recolentes omnia mala, quæ ſibi & loco ſancto feciſſet, nec ſpem habentes eum ceſſare dum vixiſſet, eligunt monaſterio relicto exulare quam ejus inſipientiam & incontinentiam ultra ſuſtinere. Initoque conſilio Ottoni tertio Romanorum Imperatori litteras in hunc modum direxerunt: *Summo regnorum Imperatori quidam fratrum Sanct. Galli per regna terreſtria conſequi cœleſtia. Locus noſter veſtris & anteceſſorum veſtrorum Donariis & privilegiis ditatus & nobilitatus in quantas deveniſſet miſerias ſi ſciretur jam pridem ei ſubveniſſetis. Nos etiam ſi diutius noſtram tacemus oppreſſionem, digni ſumus qui nullam à vobis noſtris doloribus conſequamur conſolationem, ſed incipimus ea, quæ Abbas noſter contra canonum & gratiæ veſtræ decretum & contra regularis vitæ propoſitum geſſit, non per ordinem ſed pauca de multis vobis narrare. De quibus omnibus ea qua ſtatueritis die certi ſumus ipſum in præſentia veſtri & Principum certis & probatis capitulis ſuperare. Veſtra ergo regalis æquitas videat & judicet & loci noſtri deſtructionem, &*

in ipſo regularis vitæ transgreſſionem ut dignum eſt vindicet, cujus vicem geritis in terris ipſe vos æterni regni participem faciat in cœlis. Cum hæ litteræ legerentur, Rex quid facto opus ſit Epiſcopos, Abbates, & cæteros regni Principes conſulit.

Quibus ut in craſtinum hoc conſilium differatur rogantibus per totam noctem multi ipſorum, qui ſimilia de ſuis ſubditis timebant, meditantes in craſtina coram Rege hanc accuſationem non eſſe juſticiæ ſed invidiæ dicebant. Conſulunt etiam, ut ipſe Abbas pro ſuis exceſſibus per regias litteras arguatur, & ei ut Monachos ſuos ad ſtrictiorem regulæ obſervationem cogat præcipiatur. Cæteri autem quibus mens ſanior erat, non ita fieri debere conſtanter dixerunt! ſed utroſque Abbatem & Monachos ad præſentiam vocandos, & eos eſſe audiendos. Quorum conſiliis Rex acquieſcens litteras Abbati & fratribus in hunc modum dixerat: *Otto tertius Romanorum Imperator Auguſtus Abbati Sanct. Galli ſuisque confratribus gratiam ſuam & omne bonum. Auditis litteris, quibus te fratres tui pro loci deſtructione & vitæ tuæ trangreſſione accuſant, placuit nobis & regni Principibus utroſque vos ad præſentiam noſtram vocare & cauſam veſtram, prout juſticia dictaverit, certa fine terminare. Sed obtentu ergo gratiæ noſtræ mandando tibi præcipimus, ut fratres tuos in nullo in perſonis aut in rebus lædas; ſed eos cum omni honore usque ad præſentiam noſtram perducas, ibique legitime accuſatus certis rationibus vincaris vel vincas.*

Hæ litteræ cum per nuncium Regis ad nos delatæ fuiſſent, Abbas nihil horum ſuſpicatus, ſed tamen quia fratres ſemper ſuſpectos habebat diligentius quid ſibi hæc legatio velit meditatus, mens ſua multorum ſibi conſcia per diverſa, ut fieri ſolet, æſtuabat. Cum vero ſtatuta hora Abbas & fratres conveniſſent, nuncius ex more Abbate & fratribus ſalutatis litteras Abbati obtulit. Quas ille honorifice ſuſceptas legens ſui vultus varietate ſe reum & idcirco timidum oſtenderat. Quid tandem? Die ſtatuta utrique Abbas & fratres in Aula conveniunt. Cum autem Imperator ad diſcutiendam hanc cauſam pro tribunali conſediſſet, Abbate de fratribus in cauſa poſitis, fratres priores ſibi advocatum & defenſorem poſtulant: econtra Abbas & ſui non alium Monacho niſi Abbatem ſuum advocatum dandum proclamat. Cum autem non ita eſſe fratres canonum auctoritatem probarent judicio Principum Abbati & fratribus advocati, quos & degerant, dati ſunt. Sed cũ Abbas ſuam cauſam quaſi prioris & in dignitate poſiti prius audiendum eſſe diceret, & fratres an ita eſſet ſub judicio eſſet Principum poſuiſſent, ipſi priorem qui accuſatores fuerunt loquendi locum obtinuerunt. Summa autem, quibus Abbatem ſuum impetebant, hæc erat: Eum, quem nobis, Domine Rex, Abbatem præpoſuiſtis, ſolo nomine id quod dicitur eſt. Locum enim noſtrum ſanctum, quem ad regendum ſuſcepit ipſe non rector, ſed deſtructor omnimodis depravavit. Qood enim maximum eſt, Dei & ſui propoſiti oblitus regulariter vivens regulares diſciplinas deſtruxit. Monachi habitum gerens Monachi opera nulla facit. Et ne amplius vos multa narranda moremur, non ſolum nobis & loco noſtro inutilis eſt, ſed etiam malo ſuo exemplo plures Abbates & Monachos diſtollit. Quibus autem negociis dies & noctes occupatus ſit, ipſe in ſe recognoſcat. Dum enim utilia non meditatur ad inutilia cottidie præcipitatur. Sed talia tranſeuntes tria deſignata capitula in eum ſcripſimus: Simoniace eccleſias vendidit, res eccleſiæ inbeneficiavit, theſauros diſſipavit. De his eum ubi, quando cum quibus perſonis hæc fecerit certi convincere, cætera tacemus. Si autem hæc minus ad deponendum eum ſufficiunt, majora iſtis quæ adhuc latent in medium deveniunt. Etſi annales noſtrorum laborum & dolorum vos audire vacaret, dies prius finiretur quam ſermo perficeretur. Econtra Abbas, dum ſe falſis occaſionibus defendit, videns, ſi res ratione regatur, certam ſui honoris ruinam, animum in alia deflectit. Fuit in his temporibus quidam Comes Mutzo nomine primus in Aula, in quo quaſi uno omnia negocia & conſilia regni pendebant. Et dum hæc cauſa uſque in craſtinum interminata differtur, clam eum nocte ad ſe Abbas vocans animũ ipſius multis donorum & beneficiorũ promiſſionibus corrupit. Ille autem, ſicut ſemper per eum regni judicia claudicabant, pro eo coram Rege intercedens ſuis conſiliis & promiſſionibus Regem in Abbatis benevolentiam inclinans à juſtis judiciis deflectit. Et Rex convocatis Principibus aſtute eos præveniens his verbis ad ipſos uſus eſt: Scitis, dilectiſſimi, quantis regni negociis nunc obligati tenemur: & ſi accuſationibus horum Monachorum conquieſcimus, non citius ad alia vacabimus. Et ſi vobis placet cauſam ipſorum judicio dimiſſo, conſilio tractemus. Cum autem major pars ejus conſiliis conquieſceret, alii quibus hæc diſplicebant & ipſi ne Regis offenſã incurrerent alti⁹ judicia corrupta gementes conquieſcunt. Mox Abbate & fratrib⁹ ad ſe vocatis his ſermonibus corda eorum lenivit: Si vobis mala opera Abbatis veſtri in publico proclamare concederetur; plus mali quam boni exinde oriretur. Nam ſi aliqua inhoneſta de ipſo diceretis, honor & opinio omniũ Monachorum vileſceret, & utilitas monaſteriorum decreſce-

decreſceret. Conſilium ergo noſtrum eſt vos omni pace confœderare, & quicquid in Abbate veſtro vobis diſplicuit, nos corrigere volumus, & ſi forte vos amplius in aliquo offenderit aut inordinate vixerit, ubi primo ad nos delatum fuerit, vobis tacentibus & quieſcentibus abſque dilatione extirpabitur. Fratres autem licet nil utilitatis in his ſermonibus cognoviſſent, ſicut ſapientes Regis conſilio non contradicunt, his verbis cauſam finientes: Nos infecto negocio noſtro redimus, ſed quæcumque dehine fortuna ſequatur, quod iniquitatem ejus non celavimus nos Domine Rex maxime ſolatur. Nunc quid nobis & loco noſtro faciat, qualiter vivat, in vobis temaneat. Quos Rex blande ſolatus & Abbati plurimum niſi ſibi caveat interminatus confœderatos in pace remiſit. Sed in via peſſimos feliciſſimos conquerentes, dum juſtos ſæpius tribulatos recoſunt, ſe multis Patrum exemplis mutuo ſolantut. Et quidam ex illis metricator his verſibus ſuæ cauſæ alluſit:

Otto Rex tua lex quia ſemper venditur auro,
Hic gentes fruſtra quærunt judicia juſta:
Otto dum regnas non ſunt judicia regni:
Otto dum regnas regnat pecunia tecum,
Plus valet argentum tecum quam lex ſapientum.
Impie Rex Otto cur fulminate patiuntur?
Te regnare dolens cur non tibi terra dehiſcit?
Tu cum Kerhardo noſtro nimis ad bona tardo,
Et cum damnatis utrique precor pereatis.

Cæteri autem jocundo vultu triſticiam mentis celantes eundem multa loquendo detinuere diem diverſa conquerentes, & magis futura quam præterita gementes. Cum aliquamdiu ſatis concordes & quaſi præteritorum obliti unanime, in monaſterio fuiſſent, ſicut facilior pluvia humectat lutum quam ſcopulum, diſcordia, quæ regna etiam aliquando deſtruit, hac occaſione rurſus inter ipſos venit. Nam Mutzo, ut ea quæ ſibi promiſſa ſunt, exigat ſimulque quaſi ab Imperatore directus quo ſtatu locus regatur videat, ad monaſterium venit, in cujus adventu Abbas turbatus pauliſper hæſitat quid faciat. Si enim hunc fallat, timet ne Regem offendat: ſi autem quod ſpoſpondit faciat, ſcit quia fratrum odium incurrat. Sed quod pejus erat citius elegit. Fuit in villa Altdorf Præpoſitura canonice duodecim fratribus ordinata à Regibus & Principibus in prædiis auro & argento & purpura ſatis ditata: cujus fratres viri juſti & religioſi dum facta Kerhardi abbominantur, ſibi ſemper odioſi & ſuſpecti fuerunt, in quos dum quaſi leo ruit ipſis ejectis, quæcunque illius eccleſiæ fuerunt Mutzoni & plurima quæ noſtri juris erant ei beneficia donavit, & Dei hominumque oblitus theſauros illius eccleſiæ confregit & Mutzoni dedit. Quædam etiam ad monaſterium detulit, quæ quanta & magnifica fuiſſent adhuc videre eſt in deauratis palliis illis quibus altari ſanctorum noſtrorum Galli & Othmari in ſummis feſtivitatibus velantur & ornantur. Cappas etiam & caſulas, albas & ſtolas, quæque precioſiſſima exinde habemus. Hæc miſerrima & omni ſeculo flebilis deſtructio cum monaſterio audita fuiſſet, præ nimio dolore fratres exanimati ſunt. Sed cum ad cor redierunt, totum æthera luctu & fletibus repleverunt, non jam Kerhardo, ſed patri Galli, qui tantam gloriam ſuam deſtrui patiatur, indignantes: illi etiam qui Kerhardo prius conſentiebant præ cæteris majori luctu æſtuabant, ita pariter dicentes: Ut quid nati ſumus videre contritionem & deſolationem noſtram & loci noſtri & Sanctorum noſtrorum, cur nos Pater Galle tibi oblatos & ſatis jam hic tribulatos in his malis dereliquiſti? quod remedium huic malo invenire poterimus? In Rege nun ſunt judicia, Principibus regni talis in Epiſcopis & Abbatibus jam non diſplicet inſolentia. Tibi ergo, pater Galle, horum malorum relinquimus vltionem, & ſibi hactenus noſtra placuerunt ſervitia, noſtri & ejectorum illorum miſertus locum ſuum ipſis reſtituas, & nos jam laboribus defatigatos ſaltim aliquando reſpirare concedas. Et ille metricator aliis flentibus his verſibus ſe eſt conſolatus:

Cum tua te genetrix concepit, peſſime patrum
Hoc ſcio quod totum cœlum fuit imbribus atrum.
Sed cum te genuit, nox illa fuit tenebroſa;
Et quos ipſe premis dum more fremis lacrimoſa
In medio niſu, ſed ſi tua mater obiſſet
In multis felix nimium locus iſte fuiſſet:
Nunc gemit atque tremit, pereat ne funditus à te,
Et miſeri miſere nos iſtic vivimus hac ſpe.

Sed Mutzo quibuſdam nobilibus accepptum inbeneficians, ipſis quia fideliter ei adhæſerant cum abſque hæredibus moreretur, ut de manu Abbatis eadem beneficia ſuſcipiant, contulit. Cum his & aliis multis beneficiis Kerhard * noſter locum depravaſſet & fratres nimium inquietaſſet, mox

*Leg. noſtrum.

& ipſe defunctus eſt. Cujus multa geſta non didici, ſed ea quæ dixi quorundam veridicorum relatione cognovi, cui ut Dominus omnia peccata remittat, oremus pariter, Amen.

CAPUT IIII.
De Burkhardo Abbate hujus nominis ſecundo.

SEd cum Dominus afflictionem populi ſui reſpexiſſet, poſt Kerhardum Burkhardum virum juſtum & ſanctum, huic præfecit eccleſiæ, qui quaſi ſecundus Moyſes nos diu Ægyptia ſervitute oppreſſos abſolvit, & in optatam quietem reduxit. Ipſe etiam pii manditæ ſtudio æſtuans officinas dilapſas reædificans cœnobium cum cœnobitis ampliſſime adauxit, quæcunque vilia & inutilia reperta ſunt in melius commutavit, legem Domini die & nocte meditatus ipſe ſpiritalis ſpiritales in hoc loco Monachos reformavit, inutilia omni ſtudio reſecavit, quæ vero utilia loco & fratribus fuiſſent hæc cottidie excogitavit & ſtatuit, omnia antiquitus inbeneficiata exoſus plurima de his ſua diligentia ad ſe retraxit & ad fratrum utilitatem deſtinavit, theſauros eccleſiæ ampliavit: cappas, taſulas, albas, pallia & libros Immonem imitatus quæque optima & precioſiſſima elaboravit, nihil de omnibus minuit, ſed in omnibus locum iſtum ditavit. O quam felices fratres ſubi ipſo fuerunt. Jugum enim ejus cunctis ſuave, invidiæ, contentiones, æmulationes, & his ſimilia fugerunt: in quorum locum caritas, pax & manſuetudo ſucceſſerunt: Etſi adeſſes non hominum, ſed Angelorum in ipſis vitam videres: Et qui prius longa triſticia tabeſcebant, nunc ſpiritali læticia ſine intermiſſione exultabant. Diverſorum metrorum ſtudia revixerant, quibus cum inſtantia laudabant, tranſacta jocundiſſime damnabant: hymnorum & ſequentiarum & diverſarum expoſitionum libri (quippe ſine triſticia expeditum cor ad ſingula habuerunt) excogitati ſunt, & ſi nulla triſticia tanto gaudio interveniſſet, ſe jam Angelicam vitam poſſediſſe æſtimaſſent. Sed quod omnium rerum viciſſitudo ſit in ipſis prubatum eſt. Nam Otto Imperator dum Italiam luſtrat, & caſtro paterno immatura morte deceſſit, Henricus vero Bajoariæ Dux aſſumptis inſignibus regni poſt ipſum regnavit, & per Veronam Italiam petens omnes illarum partium civitates ſibi ſubjecit: Papiam ipſam, qua conatus eſt die, irrumpens gladio & igne perdomuit, & acceptis obſidibus Saxoniam reverſus adiit. Illic cum quædam negocia regni ordinaſſet, ſpiritu Dei repletus juxta caſtrum Badenberg nobilem & divitem Epiſcopatum conſtruxit, & Benedictu Papa vocato eccleſiam inibi in honore S. Stephani conſecrari fecit: Et regno jam firmato conſilio Principum cunctis regni primatibus expeditionem in Campaniam condixit. Burkhardo quoque noſtro ſimiliter condixerat. Quod ubi auditum eſt fratres, clerus & populus uno luctu omnes æſtuabant, & quæcunque pericula ſuo Abbati in hoc itinere futura forent, ſinguli pro ipſo ſuſtinere deſiderant. Cum autem ultimum vale illis dixiſſet, tunc demum eo proficiſcente totum cœlum fletibus & luctu repleverunt. Henricus cum exercitu Campaniam occupans Beneventum intravit, Trojam oppugnavit, cepit Neapolim, Capuam, Salernam, aliasq; eorum locorum civitates in deditionem omnes accepit, & Nortmannis quibuſdam qui tempore ejus illo confluxerant quoddam illis in partibus territorium donavit, ſicque per Romam tranſiens victor rediit in Germaniam. Peſtilentia in exercitu orta multos extinxit, inter quos Ruodhardus Conſtantienſis Epiſcopus & Burkhardus noſter obierunt. Notkerus quoque Magiſter & alii præſtantes fratres apud S. Gallum deceſſerunt. Sed Burkhard⁹ honorifice ad caſtrum Frankenminſter Theutonice dictum deportatus ibique in media eccleſia, ut adhuc videtur, ſepultus, ſicut in eodem loco ego ab ipſius eccleſia Canonicis audivi, multis miraculis, qualis apud Deum ſit, cottidie declaratur. Nobis autem hoc quod cineres ipſius apud nos non ſunt, maxime eſt conquerendum: ſed ſicut vivus locum hunc dilexerat, ita etiam nunc apud Deum pro ipſo ſicut ſperamus exorat.

CAPUT V.
De Thiepaldo Abbate S. Galli.

POſt Burkhardum Thiepaldus loci noſtri ſuſcepit regimina, cujus mores & actus dum à ſenibus, qui ſe ipſum vidiſſe dixerant, requiſiſſem, hos eorum relatione didici, quod Thiepaldus homo pius & manſuetus fuiſſet fratrum amator, & totius eccleſiæ ſtrenuus gubernator, pauperum diligentiſſimus procurator, & quia locus ſub ipſo annos XI. omni pace & abundantia requievit, quem ipſe in omnibus ditavit & in nullo depravavit. Mortuus eſt autem anno Domini MXXXIIII.

CAPUT VI.
De Notperto Abbate.

POſt ipſum ſuſcepit loci noſtri regimina piiſſimus & eccleſiæ noſtræ gubernator fidiſſimus Notpertus de Staſile. Hic imitator Thielpaldi fidelis exiſtens eccleſiam noſtram ampliavit, fratres amavit, præbendam adauxit. Quomodo vero illam adauxerit, quia certa relatione à poſteritate ipſius non didici, ſcribere prætermiſi: quod autem auxerit præbendam ex hoc conjicio, quia in hebdomada Paſcali etiam in meridie

vinum

vinum & oblatas fratribns dari conſtituit. Fervore etiam caritatis ad utilitatem fratrum poteum conſtruxit. Contra rebelles etiam velut ſtrenuus gubernator dimicans ſe etiam Epiſcopo Coostantienſi Ruomaldo nomine ita ſagaciret oppoſuit, ur orta inter ipſos ſeditio prius ſedari non poruiſſet, quam utriuſque loci poſſeſſiones igne, præda, & quod pejus eſt, hominum occiſione conſumptæ fuiſſent. Obrinuit etiam amminiculante Henrico Imperatore & conjuge ejus Agnete hoc apud Dominum Apoſtolicum Clementem ſecundum, recitata vita B. Wiboradæ ejuſque miraculis & de tamdiu neglecta te ab ipſo Papa redargutus, quatenus ipſam præſente Theodorico Conſtantienſi Epiſcopo canonizaret & pro ſancta haberi præciperet, & anniverſarium ipſius diei ſolemnizandum inſtitueret. Quantæ autem virtutis fuerit, qualiter ſe cuilibet ætati conformare didicerit, quoque etiam modo cuncta pro DEI amore ſpreverit, breviter quidam de ipſo ſcribens tribus verſibus comprehendit, dicens:

Conſtat Notpertum omni virtute refertum.

Et alibi:

Lac fuit infantum, juvenum dux norma priorum?

*Iſt timore Dei deſpexit * cætera regni.*

* al. ſceptra regendi al. ſceptera regni.

Reſignatis igitur omnibus intuitu æternæ retributionis, Vodalricum præpoſitum ſunm auctoritate imperiali ſucceſſorem ſibi conſtituit, ipſe vero aliquibus annis ſupervixit, tandem in vigilia patroni ſui Remacli, cujus feſtivitatem ſollemnizandam hic inſtituit, ipſo adjuvante ô utinam, ad cœleſtia migravit. Quantus autem fletus omnium & præcipue fratrum fuerit, dies ante fioiretur quam in ſcedula ſcriberetur.

CAPUT VII.

De Vodalrico hujus nominis tertio & poſtea Patriarcha Aquilegienſi.

VOdalricus ſucceſſor ipſius eccleſiam noſtram quinque anois rexit. Tandem & ipſe viam univerſæ carnis ingreditur, & pro eo Luitoldus Monachus hujus loci à Ruodolfo Rege (ſi fas eſt ipſum Regem nominari) Abbas conſtituitur, qui à Monachis honorem Henrici imperatoris defendentibus turpiter paſtorali baculo infra chorum fracto ſuſcipitur, & vix apud illos ſub nomine Abbatis per aliquantulum tempus habitus paulo poſt penitus expellitur, quem Abbas Augenſis Ekkehardus de Neilenburg cum pſeudorege Ruodolfo firmiter ſtans io ſoa recepit & ſibi honorem Abbatiæ multis modis, etſi incaſſum, defendere laboravit. Rex vero Henricus mox ut Ducem Ruodolf. de Rinfelden ſuum regnum ſibi uſurpaſſe audivit, Paſca Veronæ moratus per Carintiam Domino Marquardo & filio ſuo Lituuldo Duce ſibi ducatum præbentibus ad Theutonicas partes rediit Ruodolfum Regem in caſtro Sigmaringen obſeſſum turpiter fugavit. Eodem aono quendam juvenem ſui cognatum, Domini Marquardi Carnotenſis filium in Abbatem hic promovit. Iſte Vodalricus nomine, tandem poſt aliqua aonorum curricula etiam Aquilegienſis Patriarcha efficitur. Contra qoem Abbas Augenſis zelo ſui Domini Reguli Ruodolfi fugati, & ejus inde expulſi Abbatis Luitoldi, inimicitias & ipſa arma contra regulam movit. Ille etiam non minus ferventi aoimo econtra aliquantulum regulæ modum excedens ſe undique collectis viribus firmare feſtinat. Uterque fuit juvenis, uterque ſatis nobilis, uterque litteratus & moribus agilis: ſed iſte Sanct. Galli plus magnanimus: ille tunc temporis ditior militibus, ſed iſte fidelioribus: ille iſti parcere neſcivit, iſtum ei cedere puduit: ille prior iſtum provocans ſibi expulſum Abbat. in monaſterium ſuperducere voluit, iſte ettiam audax non plurimis copiis collectis æquo marte rei eventum expectare voieos omnia temptare non timuit. Poſtquam ille uſque uno miliari interpoſito pervenit, Deo inſtigante & quibuſdam ſanioris conſilii ſibi ſvadentibus iofecto negocio ad ſua rediit. Abbas vero noſter ſuper ſe mala ingravari videns juxta Sintriam quandam munitionem nomine * Cratzaoiam ædificare cœpit: quod inceptum Luitoldus hujus loci Advocatus, licet ſibi fidelitatem antea promiſerit, ex improviſo hoſtiliter invadens impedire voluit. Sed ibi pugna diu congreſſi Abbate cum paucis locnm tenente Advocatus indecenter receſſit. Quem locum Abbas ſua ſponte poſtea dimiſit, & aliam munitionem in valie nomine Herburg ædificavit. Rebus ſic ſe habentibus, Abbas Augenſis Romanum iter aggreſſus in oppido Sancti * Domnini martyris captus Parmenſi Epiſcopo eſt traditus: ſed poſt ſatis longam captionem Papæ & Mathildis Comitiſſæ adjutorio eſt liberatus. Interim cum in hac captione laboraſſet, divulgata in Theutonicis partibus ejus morte Abbas S. Galli ejus Abbatiam à Rege Henrico ſuſcepit. Quæ res maximam utrique monaſterio & maximas inimicitias hominum ſuſcitavit. Abbas igitur Vodalricus noſter Abbatiam ſuam Augenſem ingreſſus Marchionem Bertoldum ſibi inſidias parantem per longam viam eſt inſecutus. Idem Marchio poſtmodum in odium Henrici Regis omnem Briſaugiam rapina & incendio vaſtavit, & præcipue res monaſterii Sanct. Galli his finibus maxima parte ſitas in tantum ſuæ attraxit utilitati, quod infra multos annos neque de vino neque frumento

* al. Cratzaniam.

* al. Domini.

inento neque de aliqoibus uſurariis fructi-
bus ipſis fratribus noſtris ad ſervitium ad
precium unius oboli devenire permiſit. Sic
etiam Dux Welf adjuror illius res ejusdem
monaſterii ſibi è vicino ſitas nobis ſubtraxit.
Sic eriam omnes comprovinciales Prioci-
pes ad ſe traxerunt, & ipſum monaſterium
ftatribus fame & ſiti cruciatis pene in nihi-
lum redegerunt. Fratres autem rerum ha-
rum citcumventi penuria in ſui ſervitii
ſumptum multa & innumera eccleſiæ con-
ſumpſerunt ornamenta. Hæc ex parte hic
enumerantur, præter laminas argento ſoli-
das de ipſo altari Sanct. Galli & de ciboriu,
& de pulpito publico ſubtus & circum ejuſ-
que baſibus, & de * columnis magnæ trabis *al. columnis.*
innumeri ponderis abruptas, & præter
XIIII. cyſos lampadum, & urnam, & ma-
gnum calicem ex electri miro opere, & ſto-
las intéxto auto perfectas XVII. coronæ &
X. tabulæ altarium magni & probati pon-
deris argento fabrefactæ in hanc rerum ſor-
rem cadunt. Unde commotus loci noſtri
Abbas zelo juſticiæ ioflammatus quantum
& plus quam ſibi licuit quibusdam captis,
aliis deprædatis, eorum etiam caſtellis ſuc-
cenſis, talionem hoſtibus reddidit. Nam
quoddam ſatis minutum caſtellum nomine
Matchtorf cum Comite Ottone non ſine
magoo labore ſuorum expugnavit & ſuc-
cendit: Brigantium oppidum Marquardo
nobiliſſimo Svevorum capto conbuſſit:
Chyburg cujusdam ditiſſimi Comitis Hart-
manni, Regis Henrici infeſtiſſimi hoſtis,
cum multis ſpoliis ſuoque filio capto caſtel-
lum ſatis munitum in flammas deſtruxit.
Aliis etiam Chochirsburg & Hittingen fer-
ro & igne ſolotenus proſtratis, res quantum
ad bellicum apparatum ſibi ſatis proſpere
proceſſit, niſi quia in duabus munitionibus,
una penes Glattam, altera prope Duram
fluvium aliquantulum inconſulte conſtru-
ctis ſua præſidia locata magno periculo de-
dit. Poſtquam ea caſtella nil proficere &
milites, propter quædam beneficia denega-
ta & magis ac magis imminentem intolle-
rantiam bellorum, à ſe deficere cognovit,
inter montana in quadam rupe nomine Ra-
chenſtein natura & ſitu loci nimis munita
& ſatis tuta ſuam ſuorumque ſpem poſuit.
Ad quod caſtellum hoſtis ſæpe incaſſum im-
pegit. Poſt tanta autem pericula & tantos
labores in eodem caſtro quadam die cum
ſubnixo vultu triſtem ſe oſtenderet, ſubito
peregrinum vidit ſibi aſſiſtentem atque di-
centem: Si multis curis tuis finem cupis im-
poncre, in Agennum cauſa orationis pergi-
to, ſanctæq; Fidis reportatis reliquiis capel-
lam hic in ejus hoоore conſtructo & pro re-
medio ejus patrocinia certiſſime tibi adeſſe
ſenties. His dictis peregrinus diſparuit. Ab-
bas diſcretus ammonitioni peregrini obe-
diens Agennum perrexit, reliquias reporta-
vit, eccleſiam ſibi ædificavit, & ut poſt li-
quebit, eccleſia ſanctæ Fidis ædificata ſem-
per victor extitit. Abbas enim Augenſis à
captivitate reverſus in ultiooem ſuæ injuriæ
mooaſterium S. Galli collectis copiis com-
provincialium ſuorum per quatuor vices
hoſtiliter ingreditur. Primo ædificia Abba-
tis ſolotenus perſteruit: ſecundo magnam
prædam aliquibus fiſci hominibus captis
abduxit: tertia in ſancta nocte nativitatis
Domioi * interpoſiticium Abbatem ſecum *mſs. interpoſiticum.*
ſuperducens Monachis S. Galli in eadem
nocte tali periculo conſtitutis & per mon-
tana diſperſis & in ſolitudinibus & ſpeluncis
teſtimonio fidei probatis perpluta ibi irra-
tionabiliter egit: attamen nullo honore ſi-
bi exhibito receſſit. Quarta vice iterum
collectis copiis monaſterium noſtrum hoſti-
liter intravit, & in ſupercilio penes poſiti
montis caſtellum conſtruxit, quod Bernegg
hodie nominatur, illic præſidia ſua locans
Vodalricum penitus Abbatem propulſari 1085.
non dubitavit. Sed paucis diebus interpo-
ſitis Abbas S. Galli non multis collectis co-
piis eandem munitionem expugnavit flam-
mis & ferro ſolotenus proſtravit, & quo-
dam ſatis nobili milite Folknando caſtella-
norum potentiſſimo occiſo, aliis in dire-
ptionem & captivitatem abductis, ſecun-
dum promiſſionem peregrini victoria opta-
ta potitus eſt. Rege igitur Ruodolfo in Sa-
xonia occiſo & Merſpurg ſepulto, Her-
mannus de Luzilunburg ab Alamanois Rex
cooſtituitur. Henrico Rege propter quæ-
dam negocia Romæ poſito, iſte Luitoldo
Pſeudo Abbate S. Galli depoſito quendam
Augenſem Monachum Werinharium no-
mioe huic loco præfecit. Sed Vodalricus
Abbas ſe iſti ſicut & illi fortiter oppoſuit.
Abbas itaque Ekkehardus Augenſem Mo-
nachum ſuum in Abbatia confirmare cu-
piens munitiunculam prope Duram fluvi-
um ſitam antea ab Abbate Vodalrico ædifi-
catam & ab hoſtium vi ſibi interceptam
tantis turribus & copiis Marchione Bertol-
do ioid rerum favente munivit & innova-
vit, quatenus licet his & ter obſidione gra-
vique atque mortifera pugna aggreſſa niſi
duorum millium tunc temporis eidem ca-
ſtello præſidentium à militibus Vodalrici
Abbatis captorum pacatæ vitæ conditione
capi nec deſtrui potuit; ſicq; capta deſtructa
eſt. Idem Abbas Vodalricus loci S.Galli eo-
dem tempore famoſum caſtrum nomine
Tokenburg natura & opere ſatis munitum
in flammas deſtruxit, quia ille ulſciſcendo
mortem fratris ſui Folknandi ab eis antea
occiſi in ſuos multa mala exercuit. Deſtru-
cto itaq; caſtro idem Diethelmus cum Ab-
bate Augenſe & cum aliorum comprovin-
cialium in oumeroſa multitudine illi prædi-
cto Vodalrico Abbati S. Galli * penes Inſi- *ſc. oppidum.*
dias parante eum inſequendo uſq; Sintriam
fluvium

fluvium pervenerat: ſed militibus Abbatis Vodalrici vix in articulo rerum jamjam vim hoſtium inſtare prænoſcentibus, malunt pulchre armis mori quam inhoneſte cedere vel in ſuga ſpem ponere. Unde in Crazavia æquo marte inſtructa acie audacter paraverant hoſti conferre manus. Hoſtibus autem idipſum præ omnibus deſiderare diu ac diu ſimultantibus, attamen propter difficultatem locorum bellum committere fluctuantibus bis & ter aliqui eorum inconſulte rem armis movere cœperunt: econtra autem ſagittarii & fundibularii Abbatis editioria loca ſibi defendentes hoſtes demum infecto negocio turpiter recedere compulerunt: ſicque Abbas cum ſuis omni honore ad ſua eſt reverſus. Inter hæc etiam mala quidam Comes, Burkhardus nomine, monaſterio S. Galli invaſo multa igne & præda vaſtavit.

Anno ab incarnatione Dom. MLXXXV. Abbas Vodalricus ad locum Sanct. Galli reliquias ſanctæ Fidis attulit. In eodem anno Marchio Bertoldus & Abbas Augenſis ordinatis duabus turmis cum una tam res Conſtantienſis eccleſiæ quam res Sanct. Galli à Brigantia uſque Conſtantiam præda & igne miſerabiliter devaſtaverunt: cum altera autem quodam milite Adilgozone præduce per territoria Waltkilcha, * Piutten, Gloſſowa, Heriſowa, uſque ad fluvium nomine Urnaſcba & ad ipſas Alpes ipſis pecoribus igni traditis omnia flammis & prædą in nihilum redegerunt. Poſt aliquantulum temporis econtra Abbas S. Galli Vodalricus ſe in hoſtes ulciſcendo circuiens totum pagum Durgowe uſque ad Potamicum lacum verſa vice, talione illi reddita, nulli pepercit. Inter hæc mala quidam miles Dietbelmus de Tokenburg collectis copiis Sanct. Galli locum hoſtiliter invadit, quem redeuntem Abbas Vodalricus armatis præſidiis circa arta loca Crazaniæ locatis prævenit, & adeo congreſſu pugnæ coartavit, quatenus nullatenus niſi ſub jugo conditionis & non ſine damno rerum abire potuiſſet. Inter hæc etiam mala Gebehardus, frater Marchionis Bertoldi, Sanct. Aurelii Monachus Duce Weltone ſuadente à quodam Hoſtienſi Epiſcopo, ut putabant, & quaſi Romanæ ſedis legato Ottone Epiſcopo adhuc vivente Conſtantienſis Epiſcopus effectus eſt. Unde quadam ſeditione inter milites ſubintroducti Epiſcopi Gebehardi & Abbatis Vodalrici orta, quia prædictus Abbas in odium Marchionis Bertoldi fratris ſui ſibi reſiſtebat, civium Sanct. Galli domibus, non inulte tamen, combuſtis vix ſubſtiterunt monaſteria. Inter hæc ex inſperato Abbas noſter Vodalricus laborum ſuorum allevationem cœpit accipere. Nam Patriarcha Aquilegienſis genere Sclavus, à ſuis aliiſque profanis occiſus eſt: cui Vodalricus Abbas hujus loci ſucceſſit. Factum eſt autem hoc anno MLXXXVI. tranſacto decimo Abbatiæ ſuæ anno. Cum igitur Werinharius Augenſis Monachus Abbatem S. Galli tanto honore videret ſublimatum, illi diutius reſiſtere timuit, quaſi pœnitentia ductus reſipuit, tantæque uſurpationi renunciavit. Marchio vero Bertoldus à priori infeſtatione non ceſſans monaſterium Sanct. Galli hoſtiliter invadens præda & igne vaſtavit. Et quidam de ſuis aliquos de fratribus & alios in ipſam Eccleſiam Sanct. Galli inſequentes quendam infra ſancta ſanctorum gladio vulneraverunt, & quodam puero Sanct. Crucem quaſi pro ſcuto ſibimet in tanto periculo prætendente arma, cum quibus Chriſtus nos redemit, quidam profanus cum ſuis armis incidendo corrumpere non timuit. Unde digna ultione ſecuta quidam eorum intra triduum apud oppidum Roſchach in amentiam verſus ſe in lacum mergendo eſt ſuffocatus. Hanc autem invaſionem idem Marchio Bertoldus propter hoc maxime perpetravit, quia Abbas & Patriarcha ſuam munitionem Twiela urbanis ipſis ſibi ſurtim tradentibus ad tempus poſſedit. Ob hoc etiam in eundem Abbatem Marchio maxima invidia exarſit, quia ſuus frater Luitoldus aliqua ſui juris, ut ſibi viſum eſt, ſcilicet Ducatum Carintiæ conceſſione Regia obtinuit, & alter ejus frater Marchiam Hiſtriam ſub eadem conceſſione poſſedit. Super hæc etiam mala quidam regulares viri ſub quibusdam novis adinventionibus & inſolitis conſuetudinibus de quibuſdam cellis ſancti Salvatoris, id eſt Schaffhuſen, & ſancti Aurelii (hoc eſt Hirſovve) ſanctique Blaſii ſe emergentes eundem locum Sanct. Galli aliquando inſtar cujuſdam paradyſi ſub omni ornatu ſanctæ & regularis diſciplinæ efflorentem ſub occaſione cujuſdam anathematis tunc temporis late prævalentis eidem Marchioni & aliis ſecularibus locum Sanct. Galli contemptibilem & exoſum fecerunt, in tantum quod ipſum rebus & diſciplina quaſi in nihilum redegiſſent. Cum autem Dominus ex inſperato deſolationem loci S. Galli vellet reſpicere, & labori Patriarchæ Vodalrici dignaretur finem imponere, clementi bonitate abſtulit inimicus ejus Rex Iſrael. Nam Hermannus Superpoſititius Rex ſibi ſemper odioſus in nativam terram ſuam Lutoringam Henricum Regem fugiens per inſidias eſt interemptus. Abbas etiam Augenſis Ekkehardus ſibi ſemper infeſtus & nimis loco S. Galli odioſus maliciæ ſuæ moriendo finem dedit. Luitoldus etiam adjutor illius Advocatus loci iſtius, inopinato hoſte occiditur: cui filius ejus Cuono adhuc puer commoritur. Sicq; locus & Abbas Vodalricus à ſuis perſecutoribus liberantur. Ne autem Abbas Sanct. Galli pro nimia

* *Puerten.*

proſperitate ſibi à Deo in hoſtium victoria & morte collata in ſuperbiam laberetur, reſervat illi Dominus antiquum Jebuſæum, qui omnibus expugnatis, à filiis Iſraël ad reſervandum exercitium humilitatis ejici non potuit, id eſt Bertoldum Marchionem loco S. Galli ſemper infeſtiſſimum. Qui quadam nova cauſa iterum Abbatem Sanct. Galli infeſtando perſequitur, ut per ipſum Abbati ac fratribus exercitium humilitatis reſervetur. Nam Imperator Henricus cum Mantuæ Paſca perageret, quendam ex fratribus Sanct. Galli in Conſtantienſem Epiſcopum, licet eandem ſedem Gebehardus ex donatione Hermanni ſuperpoſititii Regis prius uſurpaſſet, promovit. Quem ut deſignatum Epiſcopum, nomine Arnoldum, Patriarcha Vodalricus Aquilegienſis & Abbas etiam hujus loci, auctoritate regia eidem ſedi introducere voluiſſet, civibus Conſtantienſibus ingreſſum ſibi occludentibus & ſagittariis ac fundibulariis quoſdam de ſuis vulnerantibus, infecto negocio quorundam civium ædificiis combuſtis receſſit. Propter quod Conſtantienſes loca S. Galli præda & igne late devaſtantes nullum modum vel in eccleſiis ſuæ inſaniæ ponebant: econtra Gallenſes noſtri armati penes Duram fluvium cum ipſis confligebant. Illi vero uti fortes, uti præſtantes numero, primo congreſſu acrius inſtabant: Gallenſes autem non minori audacia imo juſticia armati, quibuſdam occiſis, quibuſdam captis, eos terga dare compellebant. Marchio autem Bertoldus ob injuriam fratri ſuo Gebehardo illatam quam plurima è vicino poſita loca præda & igne vaſtavit. Arnoldus autem Preſbyterali ordinatione percepta, Epiſcopalibus vero rebus quibuſdam ſibi præpedientibus, à Papa Clemente rogatu ſui Metropolitani Ravennæ poſt aliqua interſtitia temporum Epiſcopus ordinatur. His ita peractis Abbas Vodalricus Abbatiam Sanct. Galli quiete tenuit, etiam cum in longinquis partibus per multos annos ſtetit. Hi ergo ex noſtris merito erant ſocii conſolationis in tempore exaltationis, qui prius cum ipſo gementes erant ſocii tribulationis. Nam ut nobilitatem ſuam decuit, omnes fautores ſuos pace adepta vel hic in Abbatia remuneravit vel in primatchatum ſecum ducens ibi honoribus & rebus ampliando exaltavit. Cum autem hanc eccleſiam & illam per XLVI. annos & tres menſes rexiſſet, plenus dierum viam univerſæ carnis & ipſe ingreditur, unde in ipſius ſucceſſoris electione maxima diſcordia hic oritur.

CAPUT VIII.

De Manegoldo, Abbate & ejus Adverſariis.

NAm quidam ex fratribus Sanct. Galli eligebant quendam concœnobitam ſuum, nomine Heinricum de Twiele, huncque Regi Heinrico pro electo præſentantes regali ſceptro ſublimari petierunt, & per illius clementiam petitionis ſuæ efficaciam obtinuerunt. Alii vero fratres videntes hunc contra ſuæ voluntatis vota eſſe ſublimatum, poſt aliquantulum temporis ex conſilio Ducis Cuonradi de Zaringen filii Marchionis Bertoldi diem ſecreto ſtatuunt, quando eligant Abbatem, ipſum Ducem advenire poſcentes & in ejus arbitrio omnes ſuæ electionis jus ponentes. Ille autem ſtatuto die cum ducentis militibus loco Sanct. Galli appropinquans, ac ſecum quendam nobilem & juvenem Monachum nomine Manegoldum de Botſtein oriundum cœnobitam Sanct. Galli adducens, præmiſit in monaſterium nuncium, qui fratribus intimaret quatinus cum debito honore advenientem electum ſuſciperent, & ei in occurſum ſub omni celeritate properarent. Fratres autem, qui hujus rei erant ignari, cum Abbate ſuo fugerunt, & lacum tranſeuntes venerunt ad locum qui dicitur Cile, ibique ſe cum ſuis Abbas uſque ad terminum litis continuit. Dux vero locum Sanct. Galli intravit ſecum electum ſuum ducens, & ab his quos hoc conſilium non latuit honorifice ſuſceptus eſt, & in Abbatem promotus eſt. Cumque hanc civitatem & vicina loca ſuo ſubdidiſſet dominio, lacum tranſivit, itaque etiam poſſeſſiones Sanct. Galli ſibi ſubjugavit. Ne autem poſt receſſum ipſius adverſarius ejus his in partibus ex amicis fortiſſimus vim ul poſſet repellere, caſtrum illic conſtruxit, quod Brachsberg nominavit, per quod cum omni ſecuritate poſſeſſiones illas tenuit. Subjugatis igitur ſibi omnibus Regem adiit, & electores ſuæ partis coram Rege oſtendens probavit ſe canonice electum eſſe, maxime cum ille eſſet viventi quibuſdam falſis litteris continentibus reſignationem Abbatiæ à Patriarcha directis ſuperpoſitus, ipſe vero jam defuncto canonice eſſet ſubſtitutus. Audiens Rex hujuſmodi allegationes & diſſenſiones inter ſe diſcordantium partium, ex ſententia curiæ obſtituit neutram iſtarum partium juri ſuo reſiſtere, quin libere hanc poteſtatem poſſet in quemcunque vellet ex jure transferre. Rex vero in omnibus Duci deferens Monachum, quem ſibi pro electo exhibuit, Abbatiæ Sanct. Galli honorifice ſublimavit. Ille ad clauſtrum ſuum reverſus abbatiam quiete tenuit, quia ille ſuus adverſarius damna loci Sanct. Galli augere noluit, ſed ſe ad clauſtrum quod Zwifalten dicitur uſque ad mortem illius contulit. Mortuo autem Abbate Manegoldo poſt undecimum annum ad clauſtrum ſuum à ſucceſſore ſuo Weringeto Abbate revocatus Præpoſitus illius factus eſt. Nec omittendum eſt notare, quanta mala Eccleſia Sanct. Galli in hac diſcordia

dia tunc paſſa ſit, præſertim cum quicquid per infœdationem ab utriſque alienatum eſt, pacatis etiam omnibus poſtmodum ratum habitum eſt. In hac peſtilentia fideles hujus Eccleſiæ inter ſe poſſeſſiones noſtras dividebant, miniſteriales optimos manſus curiarum noſtrarum eligebant, cellarii eccleſiæ jura villicationis in modum beneficiorum habere contendebant, & contra conſuetudinem quidam ex ipſis more nobilium gladium cingebant. Ipſe vero Manegoldus lite terminata, quia ex nobilibus parentibus oriundus fuit,& ideo in poteſtate ſua fortiſſimus, omnia quæ male diſperſa ab utraque parte fuerant pro poſſe congregavit, & recuperaſſet ſi ipſum dies mortis maturius non ſubtraxiſſet. Fuit etiam ornamentorum eccleſiæ S. Galli talis amator, quod præter illa ornamenta, quæ ei reparavit, etiam lacunar illud quod eſt extra chorum de materia Genealogiæ Chriſti depingeret, & diem Judicii in muro bonis coloribus ordinaret. Mortuus eſt autem annos XI. & paulo plus in regimine tenens, & ante januam Eccleſiæ S. Galli eſt humatus.

CAPUT IX.
De Werinhero Abbate.

POſt quem ſuſcepit Eccleſiæ Sanct. Galli gubernacula quidam cœnobita S. Galli Werinherus nomine cuſtos ejuſdem eccleſiæ cum concordi omnium fratrum electione. Iſte in initio ſuæ promotionis religionem prætendens & per ipſam omnia facta ſua palliare volens adhuc uſque cogitationi ſuæ conſenſit, ut ipſos fratres apud Dietwinum Cardinalem de nimia libertate vitæ ſuæ accuſaret, & quos defendere debuit, clam accuſare temptavit. Unde commoti fratres unanimi conſilio quædam capitula in ipſum dictabant, & ſe illi generaliter oppoſuiſſent, ſi Domini Werinheri Præpoſiti ſui conſilio & quorundam aliorum fratrum ab hac conſpiratione ceſſare ammoniti non fuiſſent. Ad pacem ergo cum fratribus revocatus deinceps foris dilectionem illis exhibuit, intus vero odium erga illos ſemper portavit. Quoniam namque inquietum animum ſemper habuit, permiſit Dominus ipſum rixas & contentiones ſemper invenire, & multo ſervitio Regum premi in tantum, ut eccleſia tantis debitis premeretur, quod etiam tempora mortis ſuæ in debito permanſiſſet, ſi quorundam fidelium hujus eccleſiæ morte abſoluta non fuiſſet. Mortuus enim eſt quidam Advocatus hujus eccleſiæ Vodalricus nomine de Gameringen ac filius ejus adhuc puer eodem jure mortis rapitur, & ab Abbate jam dicto Comes Ruodolfus de * Pfulmendorf datis trecentis marcis argenti illi ſubſtituitur. Abbas vero circa tempora ſenectutis ſuæ mores ſuos melioravit, fratres dilexit, in bonis operibus ſtudioſus in tantum extitit, ut B. Leonhardi eccleſiam conſtrueret, & ipſam bene dotaret. Eccleſiam Itingen etiam B. Gallo per induſtriam ſuam à quibuſdam liberis hominibus acquiſivit, & illic cœnobium clericocorum & ſanctimonialium conſtruxit. Sed quia inſolentiæ miniſterialium reſiſtere ſemper ſtuduit, plura ex ipſorum impedimento, quæ ex clauſtri ſui utilitatem ſpectare poſſent, prætermiſit. Mortuus eſt autem anno XXXVIII. regiminis ſui, & ſepultus eſt ante januam S. Galli ad caput prædeceſſoris ſui Manegoldi.

* al. Pfulwendorf.

CAPUT X.
De Vodalrico Abbate hujus nominis quarto natione de Tegerfeld.

POſt hunc Eccleſiæ S. Galli regimina ſuſcepit Vodalricus ſuus Præpoſitus ab omnibus fratribus, Deo gratias, in Abbatem promotus. Hic quia fuit per humilitatis virtutem ad tale culmen deductus, illam ſemper tenuit, & nunquam per ſuperbiam maculavit. Hujus itaq; mores & actus circa ſibi injunctum miniſterium cum deſcribere cupiam, nil aliud quam modeſtiam, pietatem & miſericordiam, manſuetudinem & humilitatem circa ipſum vigere notavi. Eleemoſynarum vero largitorem eximium & eccleſiæ ſuæ providum diſpenſatorem fuiſſe oculis propriis conſpexi & experimento cognovi. Hic ſiquidem, quia quietus & utilis ſemper eſſe voluit, ſeverus tamen & irremiſſus, permiſit eum Dominus tranquillam & quietam vitam ducere, tutavit eum ab inimicis ſuis, & in omni proſperitate & honore uſq; ad terminum vitæ ſuæ ipſum perduxit. Cum eſſet igitur in hujus cœnobii regimine tribus annis & paulo plus, honeſtate ſua & meritis ſuis & honeſta fama exigentibus in Epiſcopatum Curienſem promotus eſt. Quem cum octo annis per electionem tantum tenuiſſet, in concilio Alexandri Papæ opinione accepta, quam harum dignitatum vellet acciperet, quia ambabus ſecundum canones præeſſe non potuit, Abbatiam ex devotione elegit, Epiſcopatum vero quatenus elationis vicium declinaret in præſentia totius concilii refutavit. Ad clauſtrum ergo reverſus res alienatas ab anteceſſoribus ſuis ſtuduit recolligere, villicatus vel emendo vel vacando reſervare præbendam fratrum augere ipſosq; diligere. Ad extraneos etiam opera miſericordiæ extendens orphanis, pupillis & viduis eleemoſynarum largitione ſubveniebat, pauperculas cellulas in ædificiis ſuſtentabat, fratres & ſanctimoniales inibi degentes veſtiebat, & vix clauſtrum ſibi vicinum habuit, ad quod calicem argenteum non exhibuit. Erat autem in temporalibus ſic providus, ut ex quadam induſtria ruinam eccleſiæ ſicut vivens ita etiam moriens ſive Abbatiam relinquens ſuſtentaret. Cum enim ſemper locuples eſſet & voluntatem reſi-

reſignandi Abbatiam animo geſſiſſet, timuit ne id quod ipſe eccleſiæ utilitatis contulerat alius ſibi ſubſtitutus diriperet, magnam partem rerum ſuarum apud quosdam fratres poſuit, quatinus ſi hoc quod timebat accideret ipſi per hoc eccleſiæ ſubvenirent: quod & factum eſt. Nam cum Abbatiam triginta tribus annis rexiſſet, & paulo poſt plenus dierum & propter hoc eccleſiæ inutilis prælationem ſuam reſignavit.

CAPUT XI.

De Vodalrico Abbate hujus nominis quinto natione de Veringen.

* *al. Weringen.* SIbique Præpoſitus ſuus Vodalricus de* Veringen ſubſtituitur. Qui cum in ira furoris Domini eccleſiæ huic in Abbatem conſtitut* fuiſſet quadraginta novem hebdomadibus tantum ſupervixit, in quibus curias tres, Eliwoge, Huntwilare & Ruodmashorn, & calicem aureum, ac alias poſſeſſiones pro centum nonaginta marcis & centum libris denariorum invadiavit vel etiam infeodavit. Speciale etiam debitum & ſine pignore LXX. libras, eccleſiæ reliquit. Hic itaque cum in ira Dei poſitus eſſet, ipſo placato & miſerante, ab illo à quo in ira poſitus eſt, ab ipſo etiam in ira paralyſi percuſſus de medio ſublatus eſt.

CAPUT XII.

De Henrico Abbate natione de Klingen.

HUic igitur ſuus Præpoſitus Henricus de Klingen communi conſenſu omnium fratrum ac miniſterialium & totius populi aſſenſu ſubſtitutus eſt: qui ſtatim in ipſo promotionis ſuæ tempore deſiderium anteceſſoris ſui Vodalrici de Tegerfeld cognati ſui adimplere cupiens, ipſo adhuc vivente, depoſiti non immemor omnes cœnobii poſſeſſiones redemit, debita perſolvit, immo etiam redditus eccleſiæ per hoc auxit, & omni niſu ad monaſterii utilitatem apud ſe repoſita convertere ſtuduit, cum etiam, ſicut in novitatibus prælationum contingere ſolet, ut ad curias Regum cum magnis expenſis perveniant, ipſe Ulmam ad ſolennem curiam per expenſam centum & XX. marcas ſine gravamine eccleſiæ pervenit, ibique à Philippo Rege Imperiali ſceptro honorifice hujus Abbatiæ regimine inveſtitus eſt. Secundo vero ſuæ prælationis anno apud Babenberg idem Rex ſollemnem refectionem Principibus faciens etiam ipſe invitatus centum quinquaginta marcas ſine gravamine eccleſiæ expendit. Tertio anno ad curiam Eslingam quadraginta Marcas expendit, eodemque anno ad curiam Ulmæ habitam XXX. marcas expendit. Expeditionem ad Epiſcopum Erbipolenſem promiſit, & hanc, ſicut prædictam expenſam, ſine læſione eccleſiæ centum quinquaginta marcis adimplevit. Quarto anno ad curiam Ravenſpurg vocatus expeditionem in Lantgravium Turingiæ promiſit, & hanc ſicut & prædictam cum XX. militibus vadens CCCL. marcas argenti ſine læſione eccleſiæ expendit. In eadem etiam expeditione à Rege Bohemorum & Ungarorum exercitu, & inferiore Rege Ottone, Palatino etiam de Reno fratre ipſius ſibi auxilium ferente, in civitate Erdfurdendi obſeſſus per XXX. dies eſt. Curiam Eligovve & Huntvvilare & Ruomashorn ducentis marcis invadiatas redemit.

Explicit Burckhardus: Incipit Cunradus.

CUNRADI DE FABARIA PRESBYTERI S. OTHMARI

LIBER

DE CASIBUS MONASTERII S. GALLI IN ALAMANNIA.

PROHEMIUM.

ANtiquorum geſta patrum, ſicut in libro, qui *De caſibus monaſterii* ſuccincte & compendioſe ſcriptus, non humili ſtilo legentibus patere potuit, imitantes in quantum poſſumus ea, quæ noſtris acta ſunt temporibus, ſtilo ſcilicet de parvo ſcientiæ rivulo explicare curabimus. Igitur à temporibus Philippi Regis, quæ circa rectores hujus loci ipſumque locum facta memorantur, breviter aſſignare ſtudebimus.

CAPUT I.

De Henrico Abbate natione de Klingen.

HEinricus Abbas non parvæ auctoritatis vir, genere, perſona, moribus, providentia elegans, de Klingen originem trahens, fortuna pollebat. Qui omni modo ad ſtatum imperii, quod tunc temporis vacillabat, ſe ipſum cum omnibus eccleſiæ ſuæ

ſuæ rebus obtulit, adeo ut immenſam pecuniam à ſuo ſibi prædeceſſore relictam expenderet, aſſerens magnum hoc eſſe eccleſiæ emolumentum benivolentiam Principum circa loca Deo conſecrata, nec aliter perdurare niſi Principum magnificentia tueantur. Ipſe enim novit

Virgil. 6. Aeneid. *Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos,*

laudis cupidus qui de facili commoveretur ad iram & in momento ad miſericordiam, omnibus omnia ſeipſum faciens parvis parvum magnis majorem ſe ipſum exhibuit. Iſte in ultimo vitæ conſtitutus articulo à quibusdam ſuis monitus familiaribus pecuniam cum ſupellectili quam habebat diſtribuere, tale fertur dediſſe reſponſum, *nec mihi nec aliis licet prælatis res diſperges eccleſiæ, cum diſperſa nequaquam poſſimus recolligere*, exemplum ſuis dans ſucceſſoribus ne forte diſtrahant congregata, cum non congregant diſperſa. Et iſte vias univerſæ carnis arripuit.

CAPUT II.

De Vodalrico Abbate hujus nominis ſexto, natione de Saxon.

SUcceſſit huic non minoris auctoritatis vir Vodalricus de Saxo in omni ſtudio vitam majorum imitari ſatagens, de quo in ſequentibus, in quantum Deo adjuvante poterimus, explicamus. Operæ precium eſt nunc quorundam fratrum contemporaneorum noſtrorum facta ædificationi profutura juniorum interponere, ut quaſi in ſpeculo ipſorum contemplatione dignam inveſtigantes viam dignos ſe ſtudeant illorum & meritis æquipatare & moribus. Cum ſit enim moris (ut ita dicam) naturalis ſenibus juvenilia ſua facta antiquata repetere, dictisque jam elapſa junioribus ac ſi recentia anteponere, laudare; renovare, jam habita nihili penſare, cum non tempori, ſed antiquitati dierum corporumque debilitati poſſit aſcribi quicquid in eis vile judicatur ac debile. Sicut enim in caſibus invenitur monaſterii, locus ille tam membris quam capite ſemper extitit glorioſus, & quod in membris hujus eccleſiæ infirmum judicatur ac debile, aliis eccleſiis robuſtum ac forte. In Abbatibus excellentia fulgebat, principatui formam qua regibus ac ſeculi hujus placere potuiſſent aſſignans, adeo tamen temperata ut in monaſterio conſtituti & ordini monaſtico proficerent, nec ſuæ minus dignitati proſpicerent: in membris vero ſpiritalis ſic effloruit diſciplina, ut non ſolum Benedicti Regulam vetum etiam Philoſophiam totamque ad unguem uſque inveſtigarint theoricam. Platonis, Socratis, Ariſtotelis, Hippocratis, Boëtii omnes inveſtigaverunt rivulos, adeo ut in ſuis mettis * Philoſophi non ſolum ſed & Poetridæ fuerint, quod arduum eſſe negocium, & præcipue modernis qui aliquam poetriæ noverunt viam, perpendere ſatis eſt facile. Iſtorum nomina, licet in Caſibus monaſterii legentibus non ſint incognita, in argumentum veritatis ea aſſignabimus ex nomine.

* al. Philoſophos n. ſ. ſed & Poetriam fuer.

CAPUT III.

Nomina quorundam fratrum in monaſterio, qui columnæ fuerunt Eccleſiæ verbo & exemplo.

ISonem qui omni genere florens Philoſophiæ diverſos ex ſe palmites protulit fœcundos, Marcellum, Notkerum Balbulum, qui in carmine metrorum qualis quantuſve fuerit quod & *ſequentias* appellavit, Notkerum Magiſtrum artis theoricæ non pigrum, Ratpertum, Tutilonem quorum in divinis officiis ſolemnia ſatis recitant carmina, Hartmannum qui vitam Wiboradæ luculento ſatis ſermone conſcripſit. Hi locum ditaverunt moribus, ornaverunt ſcientia & diſciplina.

CAPUT IV.

Heinricus Decanus turrim cum tribus conſtruxit capellis.

FUerunt item noſtri temporis ætate moderni patres, qui locum ſuis præclaris ornaverunt meritis, non minus memorandi, inter quos Heinricus de Saxo trahens originem ſua in adoleſcentia veterum imitatus caniciem quod non habuit armis, factis, exequebatur. Qui domus patris oblitus & omnium quæ ſæculi vaneſcentis ingerere potuit cupiditas, ad Beat. Galli res conſervandas toto ſe animi affectu transformavit & niſu. Unde non immerito factum eſt, ut cuſtos Eccleſiæ, quæ tunc temporis non modico ditata cenſu inter alias florebat Eccleſias, inſtitutus cum digne, ſanctis ut videri potit, in minoribus amminiſtraſſet Decaniæ ac Prioratus ſuſcepit officium, in quibus qualem ſe quantumve exhibuerit in ſequentibus ſi quis indagare voluerit luce clarius animadvertere potuerit. Hic in Decaniæ vel Cellerarii officio decimas aliosque redditus ſuorum negligentia ſeu incuria anteceſſorum ab aliis feodi jure poſſeſſos manipulari militum manu recollegit. Iſte vilicatus tres in Tiufenbach, in Roſchach, in Hoechſt monaſterio voluntate & auxilio Abbatum

cum requiſiſſet, tria exinde fratribus inſtituit ſervitia, in Dedicatione ſcilicet, in feſto Thomæ & in ſuo anniverſario. In reſtauratione antiquorum ædificiorum inter modernos nulli ſecundus, in tantum ut nullam officinam reliquerit, in qua non aliquid reparaverit vel in meliorem ſtatum reformaverit. Turrim majorem à fundamento uſque ad culmen erexit & perfecit, cujus ad fundamentum lapides cum requirerentur, prægrandes & adducerentur, Beat. Gallus quia ſuis non defuiſſet extructoribus manifeſtavit. Nam cum mirabile dictu lapis ille prægrandiſſimus angularis in ſiniſtro turris latere poſitus per XL. boum juga hominumque fere quingentorum traheretur brachia, unus caſu cum traheret inter lapſus ſurgere cum non potuiſſet, lapis ille prægrandis ipſum vehementer à tot jugis boum tantorumque hominum tractus diligentia ſuper lapſi tractus corpus nulla in eo læſionis impreſſit veſtigia, non ſine admiratione multorum tam accurrentium quam lapidem prægrandem trahentium, qui in laudem Domini voces extollebant, Capellam Sanct. Mariæ de loco ubi turrim extruxit abſtractam ubi nunc cernitur extruxit. Columnas quatuor fornicibus ad aram S. Columbani in crypta ſuppoſuit. Eccleſiam Sanct. Iohannis ab Ekkehardo extructam non longe à foribus monaſterii tunc ſitam in viſione admonitus in loco, quo in præſentiarum veneratur & colitur, locavit. Viſum namque ſibi fuit, ut funibus cinctam eo loco attrahere deberet, Eccleſiam item Sanct. Oswaldi & B. Thomæ meritis conſtructam dedicari & feſtive celebrari conſtituit, duobus exinde ſervitiis inſtitutis, domum lapideam prægrandem ſucceſſoribus ſuis Decanis vel Cellariis erexit in ædificio, ibique primo grandia excreſcere cœperunt ædificia, & mea & tua appellari quæ prius fuere communia, ſed quoniam vix cuiquam tranſitoria omnia ſuccedunt proſpera, quin poculis mellitis immiſceantur, amara poſt multa eccleſiæ collata beneficia ex incuria oblivionis maximum Eccleſia per ipſum excepit incommodum in paraturis miro ſumptu deauratis XVIII. crematis, quæ trecentis marcis & amplius computabantur in precio.

CAPUT V.

De electione Vodalrici benigniſſimi Abbatis.

ISte germinis ejuſdem ramuſculum de Saxo oriundum dulcis plantationis florem perſpicuum, quo in ramum terebintum excreſcente prægrandem, dulciloquiis grammaticæ & dialecticæ floribus imbutum informare fecit, informatumque Pariſias ad Bononiam tranſmiſit, jurisque peritum cum ſumma diligentia repatriatum omnibus bonis conformatum ad ſumma provexit. In quo cum mira verborum eſſet affluentia ſapientiæ nectare condita, nec non ſpectabilis vultu animique jocunditas glorioſa, cum eſſet Portarius dignus à cunctis Abbatiæ præeſſe judicatus eſt: ſicque in Abbatem tam clientum quam fratrum in monaſterio voluntario eligitur arbitrio totiuſq; vulgi clamore electus. Apud Baſileam igitur Philippo Auguſto præſentatus honorifice ab ipſo cum ſuis excipitur & in Principem promovetur, & quia lumen accenſum ſub modio latere non potuit. Dic, inquit Rex, nove Princeps, quid in perplexa ſententia cæteris non bene cognita Principibus ſentias, eructa verbum, nodos extricas difficiles de armario olim S. Galli noſtrorum inſtillatos auribus anteceſſorum Auguſtorum. Salva, inquit, reverentia Principum conflictum inter ſe habentium juris procedant inſtituta non mea ſagacia, ſed legum juſtitia. Principum, inquit, conflictus inter ſe varia repugnantia ſic eſt elucidanda, ut amputatis opinionibus ſuperfluis ad ultimum fiat concordia, quæ quomodo ſtare poſſit & non legum ſic explicat diſtinctio. O mira in juvene Principe Mercurii Philologia, quæ ſparſo rubore juvenili promulgavit eloquia cordis dudum inſtincta caſſidili. Laudatur ab omnibus, dignuſque ſummo judicatus honore reverſus eſt ad monaſterium. Quo poſtliminium domum reverſo piiſui prædeceſſoris & habitum memorans & verba; habitum videlicet pecuniæ Heinrico de Eicheim Præpoſito cum aliis ſodalibus creditum, & verba quibus licere ſibi non eſſe conveniens ut diſperſat congregata quę non congregavit, pecuniam eccleſiæ ſibique creditam repoſtulavit. Ipſe hoſpitalitati nimie dans operam, requiſitam ab Abbate ſibique creditam non reddidit, quoniam in hoſpitibus omnia quæ habere potuit expendit. Et quid feciſſe credis Abbatem indignum, niſi ut pecuniam ſui juris à fratre ſibi ſubdito expoſtularet? Nolo, inquit, fratrem mihi creditum pro qualicunque exactione perdere pecuniæ. O virum inter mille ſepties probatum, quem nec caminus incendit penuriæ adverſus fratrem, cum ipſum in ſua habuiſſet poteſtate, neque *auri ſacra fames* à caritate fecit apoſtatare. Erat namque jocundus in facto, blandus verbo, vultu delectabilis, cui nullam unquam ſe intulit acedia, fortis in adverſis, humilis in proſperis, ſimulator cujuslibet rei ac diſſimulator pro tempore, & quia fidelis amator fratrum in nullos ipſos voluiſſet offendere. Qui in trivio Grammaticæ, Logicæ, Rhetoricæ & Philoſophiæ non mediocriter eruditus, in jure forenſi & eccleſiaſtico quicquid excogitare poterat, faceto Minervæ

poculo

poculo cunctis audientibus propinabat, & quoniam ſcientia inflat, ſublimioribus ſe tegoi Principibus & actu æquiparabat & moribus, & quum infra ordioes cooſtitutus io ſacerdotem debuit promoveri, promotus talem ſe exhibuit in peragendo officio, ut humilitate morumque temperantia & perfectiſſimis ſe viris æquipararet & moribus. Suæ tamen diſpenſationis præpeditus negocio* quum oportuit ſuum executus eſt officium, ſed & ſi quandó celebrabat, ſic devotom ſe ſtuduit exhibere, ut non hominem, ſed Angelum, ſi liceret, crederes celebrare. Dies qoadrageſimæ cum ſumma ſtuduit reverentia obſervare.

* *al. quam.*

CAPUT VI.

ACciditinterea ut omnis boni inimicus zizaoia inter Comitem Hugonem de Monte forti & Heinricum de Sax, ſæpe memorati fratrem Abbatis, ſummo conatu iogeretet & pacem ſæpius firmatam infirmare ſatageret. Unde factum eſt, ut caſtrum à memorato Heinrico de Saxo iochoatum clanculo volens ſurripere, tempns nactus opportunum tum propter jam dicti Heinrici abſentiam, qui tunc forte ierat in Hiſpaniam ſuis omnibus Abbati fratri commiſſis, tum propter dies Paſſionis, in quibus etiam recoociliantut homicidæ aliique malefactores, in die Paraſcevæ cœpiſſe deſtruere, volat fama autib⁹ venerandi ac fidiſſimi Abbatis quid Comes contra ſas moliatur. Anxius ille dubitat, quidnam facere debeat duplo circumſeptus mucrone: ſi Comitem, ioquit, à maleſacto quod inchoavit non revoco, caſtum cum non ſit muoitum deſtruet, hæc mihi à latere uno exurget contumelia, cum tutelam promiſetim fratri exulanti: ſi pacis ſummæ tempore, quod cilicium expoſtulat non arma, lactimas non militares alas, vereor ne mihi cedat in incommodum, & hoc à latere alio. Et quoniam miſeratio Dei multa eſt, fides exigit ur credita debeam deſenſare, & patriam toto niſu violenta ſi poſſum mano eripere. Exurgat igitut fidus mihi miles, ſi quo modo contumaciam morſu colubrino compeſcat exortam. Die igitur Paraſcevæ ad locum veniens Comitem longo profugatum depulit, ſibique commiſſis pacem, ut promiſetat, redditam conſervavit: nec tamen impune. Audiant ſpititales bellicoſi, vindictam ab illo expectent qui ſe eam promiſit retribuere. Nam dies illa ut * conicio bellorum frequentium fuit initialis, nec tamen umquam victoriæ fatalis. Ipſe namque catnali fratris amori dum pacis poſtpoſuit auctorem intet amicas poſtmodum catervas victus ſuccubuit. Sed his ad præſens dimiſſis ad alia ſtilum vertamus.

* *mſ. conin.*

CAPUT VII.

LIbet hoc loco interponere de mutatione imperii occaſione negocii præſentis, quoniam multa exinde monaſterio venete incommoda. Heintico excellentiſſimo Imper. Auguſto deſuncto Principibus regni loco ſuo regnare volentibus, diverſi diverſa ſapieotes toto ſibi conatu Reges quilibet pro libitu eligenres, pace ubique perturbara, Philippum alii memorati Imperatoris fratrem, alii Bertoldum Docem de Zatingen, alii Ottooem Ducem Saxoniæ elegerunt, juramenti quod Friderico nato Heinrici Imp. fecerant obliti. Unde accidit ut majori pro parte Principes Sueviæ Philippum ſibi Regem, ac ſi tutorem fratruelis adhuc iosra annos degeotis eligereot in Sicilia ſub tutoribus conſtituti, cumque Principum quorundam mens in facto tali opponere ſe vellet conamini, cum nec filium Imperatoris Heinrici vidiſſe ſe dixerint, monitu Diethelmi de Crenkingen Conſtanrienſis Epiſcopi & Augiæ Abbatis Philippus animatus regnum ſibi uſurpare aggreſſus, quos prius habuit dubios Sueviæ Barones, Priocipes & Comites, fidiſſimos iovenit & ſtabiles. Intet quos piæ memoriæ veoerabilis Pater noſter Heinticus dum decertaſſet uſque ad finem Vodalricum tam regiminis loci hujus quam factionis erga Ottonis alterius partis electum reliqnit. Qui poſt ſyrtes ſcopuloſque procelloſos bellorum velis ſecundis, dato remige fornibus** attemnis, junctis ſibi Principibus Regi fidiſſimis ultra fines Albæ fluvii Ottonem propulerunt. His & hujuſmodi negociis regnum cum ſuis hac atque illac jactabatur Principibus, & eccleſia noſtra multis ſubjecta fuit incommodis. Verum enim vero conquiſito ſummi aſſenſo Pontificis Ionocentii nominis hujus tertii cum ad portum veniſſe ſe crederent tam Rex quam Principes in civitate Babeoberg præſtolante Rege quo ad uſque univerſis colligeretur exercitus fleborromizatus ibi requievit: ſed requies, quam ſperavit, facta ſibi fuit exitialis. Nam proh dolor à ſuo domeſtico Comite Palatino de Widelisbach pro eo, quod promiſſam ſibi fraudaverat ſiliam Beatricem, quam Regi Hiſpaniæ dedit filiam, ficta pace * jugolatur.

** *L. artemnu.*

* *al. jugulavit.*

CAPUT VIII.

ANno Domini MCCVIII. incredibile dictu quanta perturbatio, quam ingens luctus cunctis regni Principibus evenerit, omoia coofuſa, omnis ordo perturbatus Principum, Comitum & Baronum, cum de ſe quiſque diffideret. Ipſe tamen malefactor prout malefecerat recepit, à Marſchalcho Heinrico de Chalendine non longo poſt tempore occiſus. Nobis etiam

quæ

quæ ſperabamus ceſſiſſe in commodum, quam plura venere incommoda. Venerando itaque patre noſtro domi ſua jura tuente & eccleſiæ utilitati toto invigilante conatu cum Advocatia aliaque quam plurima feoda noſtræ ceſſiſſent jurisdictioni, Bertoldus Dux de Zaringia quatuor milia marcas argenti monaſterio, & clientibus auriculariis CCCC. item pondo argenti marcas obtuliſſet, hoc pacto ut Advocatiam ſibi ſuoque hæredi filio & non alii, ſi forte filium quem tunc non habuit acquiſiſſet, numquam ſe alienaturum juramento voluit confirmaſſe. Abbas ſeniorum fratrum poſtpoſito conſilio, ſed miniſterialibus magis aſſentiens, qui potentiam dicti Ducis formidabant, huic petitioni tam ſalubri acquieſcere diſſimulavit, fratri ſuo niſi toto advocatiam magna pro parte volens adjungere. Sed fruſtra. Beatus itaque noſter hoc interrupit patronus, multa licet alia intervenerint infortunia. Caſtrum Rinegg nutu & conſilio miniſterialium, cum ſuæ debuiſſet eſſe eccleſiæ pro parte, cum ſibi vendicaſſet Wernherus dictus Conſtantienſis Epiſcopus ſuorum & miniſterialium & nepotum Arbona, qui forte tunc idem occupaverat caſtrum non manu Epiſcopi, ſed Regis, econtra aſſerebat. Nam in ſuæ fundo eccleſiæ illud eſſe conſtructum relatione quorundam cum affirmaret, partibus inter ſe utrisque aliud & aliud inter ſe pro ſuæ libitu conſcientia aſſerentibus, curritur ad arma, odia noſtratium & Arbonenſium nec non Conſtantienſium referantur antiqua. Pernix volat vindicta, cum quiſquam ſuam antiquam majoris reſpectu cauſæ recolere. Conſtantienſes ſuæ occaſione eccleſiæ, Gallenſes æqua lance: illi Epiſcopum, iſti Abbatem, nominatiſſimum ſcutum ſuæ anteponerent cauſæ & vindictæ. O dole mira reperte barbarie, qui ut teipſum exeras, tuæ venena malitiæ & inter inimicos æque & amicos diſſeminas. Surrexit tunc gens contra gentem. Cerneres circumquaque domos inflammari, rura infirmari uſque Conſtantiam, omnia ac ſi anathemati expoſita deſtructum iti. Neque enim noſtræ partis homines hujuſmodi effugere potuere incommodum, cum fumus noſtris inſurrexerit naribus, flamma oculis ſe illexerit pro dolore lippientibus. Nunquid tunc temporis aliquis pro tantarum concordia oppoſuit eccleſiarum? Non fuit advocatus, qui ſuam tueretur ac defenderet advocatiam, non ſpiritalia requirebantur ut oportuit jura, dum quiſque fortiter quærit facere. Hic in armis & in equis, pauperes in Sanct. Mariæ & Sanct. Galli in lacrimis advenerunt. Interim portitores pacis inter utraſque partes Eberhardus de Rordorff, Heinricus de Kalphen, Abbas venerabilis de Salem & Augienſis, qui ad litem decidendam pacemque informandam operam dederunt. Bellona tamen ſpumantium ad bella equorum hinnitu aures arrigens juvenis Abbatis, nacta tempus animum ad geſtas tales naturaliter informatum non juris facetia, ſed armorum copia, in qua confidebat & confidere habebat, ſi ſuorum ſe militum ſibi qualiter debuit exhibuiſſet circumſpecta ſollertia. Quod quia ſecus, noſtratibus & triumphus ceſſit & victoria. Bello inito cum jam ſe in victoria in milite exercere contumaci in campo Breitenfeld cœpiſſet, Udalricus Comes de Kiburg multorum recordatione poſtpoſita beneficiorum, quæ loci hujus ſibi præſtiterant Abbates, ex obliquo, cum jam potirentur noſtrates victoria, ſpemque noſtram lugubri ſatis fine enervatam in captivitatem redegit. Dies ille infauſtus huic fuiſſe fertur eccleſiæ non parvo rememorandus tempore, cum non armis ſed oratione locum debeamus manutenere. Exemplum habemus Victorem magnum Ducem Curienſis Retiæ, qui cum fraudem loco molitus eſt ignis Beat. Gallo viſione clarifica ſe tuentibus, Dux idem equo lapſus à ſuis cum dolore eſt reportatus. Fuit idem idem aliud vindictæ indicium evidens memoria dignum, quod in eccleſia beatæ Fidis violatoribus ipſius eveniſſe nemo qui interfuit ignorat. Manentibus in civitate militibus & cuicunquaque ſtipendiis deficientibus Cunradus de Schœnnenſtein homo militaris, quo nullus in toto militum globo audacior, beatæ Fidis inexpertus virtutis eccleſiam ipſius audacter irrupit, & quæque annonæ competentia repperit ab eccleſia cum quibusdam ſuppellectilibus in civitatem tranſportavit. Secuta ſtatim fuit vindicta. Miles quidam Bertoldus nomine de Mepplicas in horum conſortio ſignifer craſtino in obſidione, quod Epiſcopi cella nominatur, caſtri telo tranſverberatur. Alius item ſimili morte plectitur, & ut breviter dicam, nullus eorum qui eccleſiam jam dictæ virginis impune evaſit, quin aut cæcaretur, aut ſuſpenderetur, aut gladio puniretur. Adoleſcens quidam nobilis in horum conſortio cum eccleſiæ ſpoliaſſet, cingulum volens ſumere militare, in ipſa nocte Sancti Spiritus quando celebratur feſtivitas in craſtino cum vellet cingere mortuus in lecto repperitur. Cunradus de Schœnnenſtein in vigilia ipſius virginis ſaxo præcipitatur. Mirum dictu, ego qui hæc ſcripſi Cuntadus Presbyter S. Othmari dictus de Fabaria, in ipſa vigilia ſtans ante fores miniſterii audivi & vidi, quod ſcuta quædam ibi pendentia ſic ſe excuſſerunt, quod in pavorem me duxerunt, & hoc quoddam fuit præſagium futurorum. Hujus tamen occaſione prælii quam plura ſuis largitus dona tyronibus plura beneficia, inter quæ Comiti de Dilingen ducentis

centis marcas pro reſignatione manſuum xx in manus Abbatis, quas ab ipſo jure recepit feodi. Fama interim, omni pernicior malo, auribus inſtillata Ottonis Pictaviæ Comitis inſinuavit. Philippum ſibi adverſarium à Palatino occiſum Comite. Rex animoſus judice Deo electus quidquid in electione prius habuit infirmum, coadunatis in electione Principibus omnique tergiverſatione poſtpoſita univerſaliter ab omnibus elevatur in Regem. Confirmatus in regno quæque, ſui juris non ſolum ſed ea quæ Philippo attinebant, jure ſibi proprietatis uſurpabat. Advocatiam etiam hujus eccleſiæ quaſi hæreditario ad ſe jure transmiſſam conjugis, quam acceperat, filiæ videlicet Philippi, ad ſe jure tranſmiſſam. Et quoniam Heinricus frater Abbatis partem hujus receperat Advocatiæ, ipſe Rex Otto ut cederet Advocatiæ Sanct. Galli, Abbatiæ Fabarienſis Advocatiam tricentarium marcarum pondo * pignori obligavit. Qui Rex cum captivos Abbatis in Arbonenſium poteſtate conſtitutos redimere diſſimulaſſet ſic noſtrum offendit Abbatem, ut ſi licuiſſet, ſe & res eccleſiæ periculo exponere non pertimuiſſet, quod & poſtea tempore comprobavit. In Italiam Rex profectus data ſponſione jurisjurandi, ne Fridericum Henrici Auguſti filium in omnibus ſibi jure hæreditario attinentibus, Romanamque eccleſiam in nullo perturbaret, promovetur in Auguſtum ab Innocentio tertio, non diu porrectum conſervans juramentum, qui ſummo promiſſa Pontifici brevi infringere attemptaſſet. Nam Fridericum puerum Imperatoris Henrici filium regno Siciliæ proturbatum ſicut Romano ſic etiam Siciliæ niſu toto regno conatus eſt pellere. At ſummus Pontifex ammonitorias juramenti, nec non minatorias cum frequenter ſibi ſuper hac re miſiſſet, nec ab incepto revocaret, cumque terram Beat. Petri cremare non pertimuiſſet, communi omnium conprovincialium judicio citatum, canonice tandem excommunicatum finibus abegit Apuliæ. Hujus fama excommunicationis mandato ſummi Pontificis pervolat Sueviæ Principibus non ingrata, quos jam dictus in ſuis perturbaverat tam feodis, quam conſuetudinalibus juſticiis. Quid multis moretur? gravis Italicis, Alamannis gravior, ſuis ingratus, fines attigit Alamanniæ. A nullo ſibi Principe occurritur, nulli gratus excipitur. Summus interim Pontifex Heinrici Imperatoris filium ab Italicis primo fere omnibus, poſt Alamanniæ gratum Principibus transmiſit. Veniens igitur primo à Cutienſi Epiſcopo, poſtmodum à noſtro ſuſcipitur Abbate Udalrico dudum nominato, ipſiuſque ducatu & auxilio ultra montem, qui Rukkenbein nominatur, ad monaſterium uſque perductus honorifice ab ipſo ſuſcipitur, & ad Conſtantiam uſque ſuo ducatu perducitur, Ottone interim ad Uberlingas cum ſuo manente exerçitu. Epiſcopus Cunradus de Tegerfeld interim non bene animatus, licet excommunicatum Imperatorem audierit, ſuorum quorundam conſilio ipſum in civitatem non ſine periculo ſui aliorumque multorum admiſiſſet. Animoſior autem factus viſo Abbate cum tanta militum frequentia ponte munitò locum dedit ut excommunicatus non ſolum ſed & omnibus denunciaretur eſſe vitandus. Et hæc per Epiſcopum Barenſem legatum Apoſtolicæ ſedis, qui cum Rege eo loci aderat, ita facta ſunt. Rex interim Baſileam uſque conſultu Abbatis & quorundam Magnatum auxilio progreſſus, Abbas cum magno militum frequentia non parvo fuit tempore, quouſque Imp. ad Briſachum veniens turpiter inde fugiens in Saxoniam, unde venerat, redire compulſus eſt. Noſtra tunc temporis in honore permaximo floruit Eccleſia. Quicquid in cauſis ſubtile & in regni negociis noſtro indagandum reſervabatur Abbati, qui philoſophica quadam perluſtrabat cuncta ſagacia, & circumſeptus undique miro philologiæ indagabat cuncta ſermone. Ipſe Romam veniens ab Innocentio ſummo Pontifice honorifice ſatis ſuſceptus in cunctis propter quæ venerat, regni negociis talem exhibuit, ut miro omnium veneraretur affectu, & infulam pro vitta ſua gerendam gratis ab Innocentio ſuſciperet. Inquiſitus ab Apoſtolico de B. Notkero, an magnæ penes Alamannos eſſet auctoritatis, dignum eum judicavit canonizatione Catholica, reſponſo Abbatis audito. Finito negocio, pro quo venerat, multis Apoſtolico xeniis transmiſſis auctus benedictione ipſius ad propria remeavit, Regi ac Principibus bonum, pro quo ierat, nuncium reportans Innocentio viam univerſæ carnis ingreſſo Honorium ſuum ſucceſſorem pro regni adiens negociis Imperatorem Conſtantinopolitanum, qui interim eo in civitate manente promovendus in Imperatorem eo loci cum magno venerat apparatu, ne apud S. Petrum conſecraretur allegationibus impedivit quamplurimis, dicens eo pro Romani ſtatu imperii ibi manente non licere Imperatorem conſecrari niſi de voluntate Principum Principis. Veniente Imperatore * Conſtantinopolim cum aſſurgeretur ſibi à Cardinalibus & à cunctis Romanæ dignitatis optimatibus Abbas glorioſiſſimus loco ſedens Romani Principis non movebatur, indignantis animi ſignans effigiem, ac ſi non legatorie, ſed poſſeſſionaliter locum ſoli teneret Imperialis. Conſecratus eſt autem Imperator non in Eccleſia B. Petri, ſed in eccleſia B. Laurentii extra muros, qui cum coronatus in civitatem dum vellet peragrare toto conatu ne fieret elaboravit,

* al. pignoru.

* Leg. Conſtantinopolitano.

& obtinuit. Lite inter Conſtantienſem noſtramque eccleſiam non determinata Otto tam de manu Epiſcopi quam Abbatis caſtrum Rinegg ſuſcepit cum aliis ſibi adjacentibus beneficiis. Lite indeciſa pro ſilva ad Trogen contendentibus his de Arbona, noſtrates ſilvam incidentes unus pede eſt mutilatus: pro quo Abbas animoſus ſex ſuorum non viles perſonas fecit mutilari, ſicque illorum omni tempore vitæ ipſius ſopita eſt contumacia. Ipſe præbendam nocturnam de bonis Sanctæ Fidis forte minus juſte adauxit in pane, qui dimidius in refectorio fratribus dabatur. Circatoribus juxta mandatum Apoſtolici monaſteria ſingula perluſtrantibus ſuo tempore in tantum ejus & religio placuit & monaſtica noſtra conſuetudo, ut ſcribenda cenſerent aliiſque monaſterii oſtendenda proſpeculo.

Anno Domini MCCXV. mœnia hujus villæ exuſta ſunt igne domeſtico VI. Nonas Maji intempeſta nocte, Abbate noſtro præſente & tecta monaſterii & clauſtri ædificia multa ſollicitudine defendente.

CAPUT IX.

PAtratis omnibus, quæ ſibi à Rege acceperat, mandatis in Italiam iterum eum Rege iturus apud Babenberg ipſum convenire geſtiens, cum quo fratre ſuo Henrico tum pro aliis negociis ſupervacaneis ibi manens, poſt multam Minervæ facetiam cum omni dignus poteſtate clamaretur à cunctis neſcimus quo Dei judicio vi febrium validiſſima corripitur, magnoque labore domum advectus non ſine grandi omnium dolore recipitur. Fuit tamen murmur inter confratres, quod res eccleſiæ ad reparationem belli inter fratrem ſuſum Comitemque de Monte forte habiti damnabiliter & irrecuperabiliter depoſuerat infeodare: Sed ***non eſt conſilium, non eſt potentia contra Dominum.*** Audiant Abbates qui licenter res B. Galli ſibi creditas non dono collatas alienare non pertimeſcunt. Ecce Abbas, de quo nunc eſt ſermo, glorioſus inter Principes, catus inter fratres, dum reſpectu fratris à tramite juſticiæ deviat, manus Domini & vindicta B. Galli à tali propoſito ipſum refrenat. Ingraveſcente languore unctus oleo tam dulci eloquio fratres de contemptu mundi alloquitur, & in tantam eos compunctionem induxit, ut à lacrimis abſtinere ſe nequaquam potuerint. In magna igitur agnonizans tribulatione ſpiritum reddidit, cunctiſque loci hujus amatoribus dolorem non parvum inflixit. Teſtantur verſus in lapide ipſius ſuperſcripti, qualis fuerit, & quam gratus omnibus;

> *Invida petra nimis quæ tantum claudis honorem,*
> *Æquiparem minimis, nec ſummis inferiorem.*

Retulerunt quidam de ipſo agnonizante, quod audierunt voces plangentium & bullitionem Caldariorum. Habuit etiam in conſuetudine pauperculis poſt partum mulierculis in paſtum ad dies XL. ſubvenire, cujus dies annuus in feſto Teclæ celebratur.

CAPUT X.

De electione Ruodolfi de Giutingen.

IGitur tranſacto planctu tam lugubri nos, qui ſub umbra cedri alte quaſi in Libani montis vertice conſedimus, odore ſuavi refecti electioni operam dantes Ruodolfum elegimus Præpoſitum, Decanum atque Cellerarium, virum induſtrium, magnæ virturis hominem, qui de Giutinga originem trahens omnia monaſterii beneficia cum pertranſiſſet ad ultimum Abbatiæ gradum conſcendit, in quo ſatis profeciſſe potuit, ſed non profecit nimio erga parentes ductus amore. Abbatiam ab Imperatore Friderico recipiens eccleſiam in magno repperit debito, quod anteceſſor ſuus pro honore hujus eccleſiæ & pro imperii expenderat negociis. Invenit tamen quadragintas argenti libras & LXX. marcas, quas ab anteceſſore ſuo relictas in uſus ſuos habuit expendere. Væ priori rumori, quem de ſuo babuimus anteceſſore benigniſſimo, cujus nobis & umbra fuit* refrigium, & memoria nunc in labore ſolatium. Duo nobis venerunt væ poſtmodum, quia creſcente debito honoris tabeſcebat incrementum. Nam in Italiam Rege profecturo cum mandatum ab ipſo eundi cum exercitu accepiſſet, juvenis licet, piger tamen adulationi quorundam aures accommodans dicentium, turbidus eſt aer in Italia, & ut dicitur in proverbiis, *Leo in via, leæna in ſemita*, tricentis quinquaginta marcis Regi datis ſeipſum ab hac exemit via, cum ducentis marcis & Regi ſervire & profeciſſe potuiſſet eccleſiæ.

L. refrigerium.

Omnes enim Principes, qui ierant, donis dotati ingentibus rediere ad ſua cum gaudio. O Abbatem juvenem pigrum, acedia confectum. Nonne ſublimitatis ordo expoſtulabat frequentiam militum & intermiſcere te conſiliis optimatum? Videris ne forte te retraxerit, quod parentem primum Paradiſo exheredavit. Sed, inquis, clara eſt juventus, quæ non de facili poſſit cohiberi. Iſta eſt inſania, quæ à Principe maxime dicitur comprimenda. Væ ſecundum abiit, tertium expectandum. Ad minuendum debitum eccleſiæ vocatis miniſterialibus, fratribuſque convocatis, juramento interpoſito ratibabitio proceſſit in medio, ut fratres de communi viventes eo pacto ſuos quiſque redditus ad perſolvendum uno daret anno, computatione facta CLX. poudo

pondo marcharum & ipſe ducentas de ſuis reddiribus marcas pro debito daret, ipſe de reliquis viveret: Sicque computatione cum agape familiarium eccleſiæ uſque ad ducentas marcas omne debitum eſſet perſolutum: ſed fruſtra. Nam Ananias cum ſua Saphira fraudavit de precio & eccleſiam in priori reliquit debito. Vereor ne væ tercium noſtro ſuæ maliciæ locum inficiat, & qui cedri ſub umbra ſedimus glorioſi, utinam ſub ulmo requieſcamus, non ſub paliuro. Dicat tamen aliquis, nonne fratrem ſuum provehere debuit ad ſummi gradum ſacerdotii? ſi potuit debuit plane, ſed ſine ſibi creditæ detrimento eccleſiæ. Eligitur in Epiſcopum Curienſem frater ejus Albertus Præpoſitus Sanct. Stephani Conſtantienſis non magnum habens acervum pecuniæ. Item altetius partis eligitur alteræque fortis litteratura & parentela. Romæ cauſa ventilatur, pecunia expenditur, electi partis utriuſque moriuntur. Pœnitet Abbatem Rerum ſuarum ſimul cum amiſſione fratris expenſio. Ad recuperationem itaq; fratris & expenſæ tandem laboravit, & epiſcopatum conſecutus eſt, elaborans ut ſuper duos baberet dominium Principatus. Oportuit tamen eum obtinere Abbatiam diſpenſatorie, pro quo item tricentas marcas perſolvit curiæ Romanæ. Contentione item in EpiſcopatuCurienſi cum miniſterialibus habita, cum in Apuliæ partibus Imperatorem adiiſſet, licet non ab ipſo prius viſus honorificentiſſime tamen ab ipſo ſuſceptus & habitus, uſque dum curia in Cremona data cum militum copia glorioſus apparuiſſet. A Cardinali itaque Romanæ eccleſiæ, quem humaniſſime in monaſterio noſtro tractaverat, quia fratrem ſuum ducentis marcis argenti in vaſallum conquiſivit, in ſuo ipſum habens comitatu Romam perduxit promittens omnia quæ vellet à ſummo ſe Pontifice conquiſiturum. Cujus ſpe promiſſionis eccleſiam noſtram ſive domi ſive Romæ ſive alias manendo debitricem fecit mille quadringentarum marcharum. Unum admonendo potius quam exprobrando capitulum cunctis tam præſentibus quam futuris, qui hæc legerint, ad commodum antepono, ne ſigillum conventus vel Abbati vel cuivis fratri concedant quovis pacta ſine indeterminata cauſa, quoniam omnia iſta monaſteria propterea invenerunt incommoda. Ecce tertium væ expectavimus: expectavimus & experti ſumus, & ſicut non ſub ulmo ſed ſub paliuro ſpinis tribulationum pungimur. Et ipſe viam univerſæ carnis cum omnibus fere qui in ſuo fuerant comitatu ingreſſus ſepulturam habuit glorioſam in eccleſia Sanct. Iohannis majori Lateranenſi: aliis hac atque illac prout oportuit ſepultis. Referentibus qui interfuerunt aliquibus audivimus, quod Portuenſis Epiſcopus Cardinalis apud Sanct. Rufinam multa eum fovebat diligentia tam defunctum quam vivum. Epiſcopus iſte & Abbas noſter eccleſiam S. Leonhardi dedicavit V. Nonas Maji, item duas cryptas noſtras. XII. videlicet Apoſtolorum & omnium ſanctorum, XI. & X. Kal. Octobris, Anno Domini MCCXXV. Deſcriptis in ſuperiori pagina caſibus anteceſſorum noſtrorum Abbatum venerabilium, attendentes quoniam omnis ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad legendum, ad audiendum, quia audientes ad benefaciendum quandoque majorum exemplis provocat, quandoque de malis vitandis cautificat, ad eam, quam vidimus, electionem in Abbate Counrado ſtylum auxiliante Deo convertimus.

CAPUT XL

De electione Counradi Abbatis de Buſſnang.

ANno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti MCCXXVI. defuncto ſupra memorato Ruodolfo Curienſi Epiſcopo noſtroque Abbate in Romana curia, fratres, de morte cari patris contriſtati juxta ſummi Pontificis ſtatuta Innocentii magna inſtantia elaborabant, quomodo & dignitari electionis à Regibus condonatæ, & monaſterii pro poſſe proſpicerent utilitati, & quomodo reverentiſſimus ille Abbas & Epiſcopus non in loco deceſſit, cum in primo noctis conticinio intempeſtæ nuncium tam infauſtæ mortis accepiſſent, quippe ſuum ad utilitatem eccleſiæ procurandam compoſuerunt animum, & ne laicorum manus valida electionem ſuam violentia juris infringerent modis quibus poterant elaboraverunt. Erant tunc temporis in loco perſonæ diſcretæ ſatis & juxta ſeculi proſapiam nobiles; inter quas præcipue Counradus de Buſſnang originem trahens, ætate quidem juvenis, maturus aſtutia, ingenio callens, forma conſpicuus, ſtatura, quæ nec longa dici poſſit, nec brevis, hilari vultu, intermixta tamen * ruboris forma rigoris ad ſe quandam habens prægnoſticam, oculi roſcidi firmitatem & conſtantiam ſignantes viri, dira vox, in blandiendo riſibilis, in exaſperatione terribilis, ſic tamen variabilis, ut dulcedinem dilectis, amaritudinem ſuſpectis intermiſceat.

** mſs. roboris.*

Perſpicuam tenet hanc prognoſtica forma figuram.

Nam teſte Horatio Poeta: *in Arte Poetic.*

Vultum verba decent iratum plena minarum:
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat aut impellit ad iram.

Iſte in præpoſituræ officio ſtrenuus fuit & circumiſpectus, cuncta ſibi credita circumſpecto agens animo, ad obtinenda Eccleſiæ jura ſedulo invigilans, amans hoſpiralirarem, ſibi frugalis, largus aliis, honeſtus, amabilis, pervicax avaris. Mirum dictu, homo non in ſoro educatus forenſes narurali quadam philologiæ urbanæ ſagacirate ſic ſuperabat, ut Tullii facundiam, ut Mercurii aſtutiam in ipſo comprehendas, adeo ut ſibi obſtanribus tremor concutiat & animum & habitum. Igitur communi omnium electus & voce & animo, anrequam in auribus vulgi hæc promulgaretur Oratio, ſeu electio miniſterialium petcelleret auditum, ne facta canonica ab omnibus electio violentia laicali deturbarerut, electio frattum, anrequam loco eederent, ab omnibus fratribus eſt obedienria promiſſa confirmata ad ſignificationem ſinceritatis & dilectionis, quam ſic devote ſibi exhibuetant. His ira geſtis aurequam loco decederent, non coactus nec rogatus verſo vultu & manu ad aram Sanct. Salvatoris juravit in omnibus bene ſe facturum & fratribus & loco. Ex quo vero mortis inſpetatæ fama infauſta miniſterialium percrebuit in auribus, attoniti & non ſine armis convenerunt pro ſuo quilibet voto Abbatem, ſicut ante conſueverant contra Innocentii inſtituta, volentes eligere, maxime vero intenderunr electionem jam celebtaram à fratribus in præpoſiro memorato infringere, ſi quavis rarione potuiſſent. Sed fruſtra: quia in fanum jacirur rete ante oculos pennatorum. Ipſi namque fratres oculo providentiæ pennati furibundas ipſorum ſupplantaverant machinationes, Caulæ Chriſti deſolatæ arma intendarent & ipſi, ſi ſaperent deſolati tam cato tamque pio patre ac domino.

Quid geris inſana rabies modulamina vana?
Tetra manus laica tua non tibi ſuppetit haſta.
Arma ferunt, qui caſtra petunt, qui bella ſequuntur,
Arma luunt, dum plauſtra ruunt, fortes perimuntur.

Nos vero, gladium ſpiritus habentes, animoſitate quoque electi Abbatis roborari, ſuſurra ipſotum vana floccipendimus & minas. Juſticia namque dum ſtaret pro nobis, ipſam non minus manu valida ſuorum, ſi fuerat neceſſe, defendete habuimus & amicorum & parentum.

Ipſi vero videntes unanimum totius aſſenſum Conventus, & ipſi diſſimulata palliatione obnurenter tali dignum acclamabant adminiſtrationis ſublimarione.

CAPUT XII.

PRæſentatus itaq; apud Uberlingen Henrico Regi ſemper Auguſte, Duce Noricorum in curia manente, cujus conſilio res imperii pet id temporis diſponebantur, aliisq; Principibus Abbatiæ ur decuit principalirer ſuſcepir inveſtiruram. Qua ſuſcepta rogatus à Rege & Duce præfato, ur parrem Advocatiæ poſſeſſionum quorundam Sanct. Galli in pago Turgaugiæ Hartmanno Comiti de Kiburg pignori feodalitet obligaret argenti marcis ſexingentis, ſtrenue contradixir, inſtantibus in precibus importune minis, inq; tali caſu ſuæ tam incommodo eccleſiæ quaſi jubas exetens leonis viriliter contradicere non pertimuit, ira ut & noſtris pavorem, aſtanribus gigneret ammirationem. Nam

Ditat honor mentem meritis minuitque timorem.
Hoc nactus culmen ructans de pectore fulmen:
Sævit ad exedras Primatum ſolvit & edras.

Potuit itaque dici à circumſtantibus: Quiſnam, putas, Princeps iſte roboratus in ſui erit principatus dominio? & quis tam ſubito Regis rantique Ducis ſe opponete præſumat precibus, cum ipſorum petitiones mandatorum videantur eſſe affines? Neſciebant tamen illud proverbium antiquorum:

Quod nova teſta capit, inveterata ſapit. Ex illo Horatii: *Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem Teſta diu,*

Ipſe namque in tenera adhuc ætate nullius umquam ſine talione ſuſcepit injuriam. Quod ſi hoc in viridi, in arido multo dignius, quia marurius, cum pro ſibi credita ſe opponeret eccleſia. Neque enim fuit licitum res Advocatiæ ſibi creditæ fruſtrarim ſcindere, ſed totam ſimul Advocatiam conſervate illibiram. Obrinuit tamen ipſe Advocatiam à Rege pro memorati pondere argenti jure pignoris habendam.

CAPUT XIII.

HIs ita geſtis honore præcinctus eximio cum lares teviſerer proprios, à fratribus honotificentiſſime maximoque receptus cum tripudio, dicentibus:

Lux fratrum patriæ decus, optime, inclite ſalve,
Ad caulas proprias venienti pangimus odas.

Quibus laudibus eximiis lætus ſatis effectus & alacet, telaris Deo ac patronis eccleſiæ fratribuſque grariarum actionibus voto ſe tali publice conſtrinxit, ut prout melius poſſet toto ſemper niſu res eccleſiæ conſervaret, diſperſas congregaret, & ut jura eccleſiæ inviolata ſemper haberet, feciſſetque pro modulo, niſi perplexiſſima ipſum retentaſſent negotia. Invenit namque eccleſiam MCCCC. marcharum argenti debito tenere obligatam. Quid ergo faceret

faceret anxius hac illacque verſus ignotabat. Prædia vendere noluit, obligatas curtes nimis doluit; ſcivit tamen penes ſe, quia redemi oportebat prædia, quæ obligata pignori etant. Pettractabat Romanæ debitum curiæ, de quo ſe non facile atbittabatur expedire. Sed qui Danieli abſcunditum revelavit conſilium, ipſe ſuum ad utiliora eccleſiæ facienda revelavit animum. Hac igitur urgente cauſa, accitis frattibus clericis ac laicis utriusque conditionis miniſterialibus ac plebeis, apologiam eis gravitate quadam animi propoſuit ſignificans, niſi celeriter obviaverint, quale ipſis ſuisque liberis immineret periculum. Sermo fratrum laicorum:

> *Dic, pater, angarias mentis, cur dicere tardas?*
> *Vis occultari plagam? non quis medicari.*

Reſponſio Abbatis:

> *Pro vobis angor, pro me nimis undique frangor.*

Igitur tali eos ſermonem convenit Minerva: ô fratres mei dulciſſimi, viſcera mea in Domino, eadem qua me procteaſtis in pattem caritate vos aggredior, penſate quid vobis immineat periculi. Vos teliquiſtis omnia, parentes & ſpacioſa prædia, & voviſtis Deo vos hie ſervitutos usque in finem vitæ: Conſulite vobis & nobis, in quanto ſimus poſiti debito, non pto noſtra neceſſitate, ſed anteceſſorum meotum improvidentia. Providete vobis, ne forte depereat honotifica fama, qua præcelluit eccleſia noſtra cunctas totius Alamaoniæ eccleſias in ſymphonia ac diverſi generis officio. Quæ ſi attenuabitur tam gravi debito, in tam ſolemni vix ſtabit obſequio. Hæc ad fratres. Miniſteriales veto hujuſmodi verbotum aggredi attemptabat ſchematibus. O præclariſſ. milites B. Galli, vos proſapia generis & nobilitas ac magnificentia eccleſiæ magnificavit, immo & ipſa in vobis magnificatur & in filiis veſtris. En cerniris in quantis eccleſia jam fluctuet periculis & anteceſſotum noſttotum negligentia? Providendum eſt veſtræ, ut credo, & nobilitati & propagini, ne in manus incidamus illorum, de quibus non facile poterimus etipi. Hi autem Romani ſuot, qui rodunt ad unguem, nec eſt qui contradicat, cum ipſi ſint ſtimulus, qui fecit homines caleitrare, dum à nullo ipſi recalcittentur. Cum eoim mille aut mious ad ſeptingentas argenti extorqueant mareas, ſive pro pœna ipſius pecuniæ ſive pro lucro, ipſi oon extorquebunt, nec dimittent uſque ad noviſſimum quadrantem. Tunc delebitur, cum neque vos neque filii veſtri emolumeotum aliquod, prout conſveviſtis, habere potetitis. Permoti omnes hujuſmodi vetbis, ſubveniendum eſſe quilibet pro modulo ſuo acclamabant. Fratres ſummam omnium redituum & præhendas unius anni dabant: Laici ac elerici plebani pto ſuo quiq; modulo: Collectaque eſt pecunia copioſa. Perſolutum eſt igitur debitum quingentatum marcarum ſine cutia Romana non ſine gtandi alia expenſa.

CAPUT XIV.

VIdetur neceſſarium ſatis & rationi conſentaneum narrate hoc loco crimen enorme nefandumque nimis in pago Turgovve pattatum in caſtro Reineſchvvile, omni poſt tempore memorabile plangenduntque nimis. Erant duo fratres ingenui ac divites, otiginem à caſtro Toggenburg ducentes, filii Diethelmi Comites egregii. Fuit iſte Dierhelmus patet ipſorum, hoſpitalitatis amator eximius, ſeculati honote præditos ultra modum. Habuit vero iſte duos filios, Diethelmum & Fridericum juniorem. Diethelmus omni tempore fratri minoti machinabatur inſidias, quoniam condoluit ipſum ſibi fote coheredem, cum plures haberet filios, duxerat namque filiam Comitis de Caſtro novo contra voluntatem patris, peſſimam machinatticem ſeminarii odii inter fratres. Unde patet minori fratri propinquior voluntate. Major pattem mattemque infeſtans ſedulo conviciis, mattem attrectans ſagitta petiit vulnerandam, pattem injectum vinculis careeri mancipavit. Junior frater Neoptolomus in Cutia fratet Imperatoris magni Cremonæ factus auxilio venerabilis Curienſis Epiſcopi & Abbatis noſtri, cingulum militare motum decotavit honeſtate, Junior conſilio pattis aurem accommodans filiam Comitis Hugonis deſponſaverat. Quæ cauſa majotis odii ſeminarium ſpatſerat inter fratrem ſuamque conjugem, quoniam ſororem ipſius, quam ſe acceptutum ptomiſerat, accipere recuſavit. Ipſa igitur conjunx Dierhelmi ſeniotis Lia fœcunditate non lippitudine oculorum, mente licet lippa, livoris & invidiæ dilexit augmenta, à pietate alieoa, ingtata Deo, unde non bene citcumſpecta, genero ſuo ftequenter obi vel in quibus poterat mottem machinata, inſomnem vitam nec ſuavem habere potuit. Sed quid inde?

> *Roditur invidia caro, deſiccatur ut oſſa*
> *Conjunx compatitur, dum ſic ab utroque doletur.*

Sed tu quid agis Jeſabel? vide virum aſſentiti, credo quod poſſit nunc emoliri, ait hæc intra ſeipſum. Ipſum quoque venenoſis intrinſecus, dulcibus extrinſecus adulatotiis talibus aggreditur vetbis:

> *O Dux, ô mea lux, ſpeculum mihi, vita ſalusque*

Dulcis in amplexu nihil ultra fortis in actu:
Omnia poſtpoſui, tibi novi vivere ſoli.

Cerne claram ſobolem, quam tibi genui, florea ætate: tu quoque non minues juventutem: opera noſtræ juventutis immaturam præveniunt caniciem ſenectutis. At ille: Quid, inquit, vis ut faciam? Caro mea, ſanguis meus eſt, quem tu perſequeris. At illa, vide præſtantiſſimam præcordialiſſimam tuæ vitæ dulcedinem in me. Ego reliqui parentes, affines, immo poſtpoſui omnia propter te. Nunc vero alia eſt vita, quæ ſollicitat, numeroſitas filiorum. Falleris Achab apologia: tua te fallit Jeſabel, ipſaque non minus fallitur. Nonne melior tibi tuæque ſoboli fuerat bonus, diſcretus, animoſus cognatus & affinis, quam mille jugera omniſque rerum ſubſtantia? Tu vero dicis, quia melius mihi fuerat habundare rebus quam tantis ingratis participare cohæredibus, cum juxta Sapientum dicta, *Omne commune immundum.* Age ergo, perfice quod machinaris: ſollicita maritum jam enervem effeminatum. Si caram me habueris, ut fingis, hoſtem illum quaſi feſtucam meum impingentem oculum de medio tolles, quem niſi tuleris inſidiatorem malivolum, ſoboles noſtra clariſſima ruſticabitur, tota noſtra propago depauperabitur. Proh dolor antiqua mulieris malicia miſcet in poculis aureis clatero permixta toxica. Qui ſi aures habuiſſet aſpidis obturatas, valentior incantationum ſibilis obſiſtere habuerat. Succubuit igitur maritus talibus impactus pugionibus.

Angit opus dolor & gemitus mea viſcera luſtrant:
Sollicitor nimium, nam ſcelus eximium.

Hæc ſecum ſedulus dum pertractat, vocatis tandem ſuis, quod ſibi fideles credidit, amicis & ſociis ſibi fidelibus filiis Belial, mentis inquietudinem, inſolemnietatem queritur, & mulieris exaſperatricis opprobria. Tandem exponit fratris odium, qui & uxorem (inquit) medium animi mei offendit in ſorore ſibi deſponſata turpiterque repudiata, ducere volens Hugonis Comitis filiam tam mihi quam ſibi in opprobrium. Igitur ô fideliſſimi conſulite veſtro & ſocio & Domino.

Non erit impunis ſceleris præſumptio talis,
Quod me contempto præſumpſit & in manifeſto.

Illis primo dubitantibus quidnam facerent, addit dubietati animoſitatem, ſpondet dona larga, promittit allodia, inimicos fratri reddit promiſſis inimiciores. Ait ergo:

Ut læſit multum, non me minus ut ſit inultum;
Non natura dedit, quidnam deſididis inquit.

Convenite, ſatis occaſionem invenire poteritis. Denuo recordamini, qualiter fratrem & cognatum veſtrum occiderit, occiſum quaſi cadaver vile projecerit, nec in hoc ſolum, ſed in me pluribus tam me quam vos offendere attemptaverit. Prærogativam nativitatis amiſi per ipſum caſtrum Dokenburg, unde traxi originem, qui totus & integer in mea niſi per ipſum florerem poſſeſſione ac dignitate. Hujuſmodi quetelis cum interfuiſſent, quos prænominatus frater non parum læſerat, opportunitate quæſita, cum non aliam viæ ſuæ peſſimæ inveniſſent voluntati, ſimulata pace ad caſtrum Reingeſvvile vocatum multis fartum conviviis detinuerunt per triduum.

O miſerum te, miſeram illam tuam Jeſabelem!
Quid furis, inſanis, fraudem meditaris? inanis
Stabis, veſana tua ſunt meditamina vana.
Macta, ſed innacta, nam ſpuria talia facta:
Nexaque perplexa pice carbaſa cincta reflexa.

Circumpetunt, imparatum invadunt. Armis igitur militum ipſis dormientibus furtim ſubtractis dormientem occupant vigilantis fratris invocantem auxilium, ſed fruſtra, quia dilapſus fuerat ſperans ſe occupaturum & caſtrum Tokkenburg & VVilo oppidum, ſed fama præcurrente non obtinuit. Diſplicuit ergo miſero, quod non qualiter voluit ita factum eſt. Luctuoſis igitur ac miſerabilibus ſuper terram corpus miſerabiliter mactatum, dum ſeptem teneretur diebus, venerandus Sanct. Galli Abbas illuc adveniens recepit omnia, quæ ipſius fuere dum vixit, à patre ipſius & matre tam in prædiis quam in militibus honeſtis & familia copioſa, in præſentia multorum teſtamenti cartam faciens conſcribi. Mater quoque ipſius quatuor præbendas fratrum uſque in finem ſuæ habuit vitæ. Frater itaque occiſi lacrimabiliter furens, ſicut gladio linguæ fratrum occiderat; Ita hac illacque diſcurrens in irritum revocare geſtiens ſi poterat Cain ipſe ſecundus, cum omnibus ingratus etiam ſuis vagabundus erraret. Sepulto igitur apud nos occiſo fratre ſuo, videns omnium ſe deſtitutum parentum ſolatio, non minus attemptabat fratri ſuccedere in hæreditate, ſi non ei Abbas imperterritus obſtitiſſet. Terrebant tamen miſerum conſcientia, totius populi contra ipſum clamor; frequentabatur in theatris opprobriis, conviciis, cantibus, unde effringi poſſet animus: ubique luctus, planctus, & miſeria. Planxit pater

cum

cum matre utroque ſe orbatum filio: planxit juniorem tam miſerabiliter jugulatum, planxitque & fratrem, quod enormiter peccaverit Deumque ac homines implacabiles ſuæ reddiderit infamiæ. Inſuper torquebatur ac cruciabatur doloris anguſtia, quod latas poſſeſſiones ac prædia tranſire præſenſit ad extraneos, quibus longo vitæ ſuæ tempore uſus fuerat ſua pro voluntate. Venerandus ergo Abbas linceis providentiæ uſus oculis importunitatem malefactoris præveniens animique non modicam importunitatem, prædiorum à patre ſuæ condonatorum eccleſiæ partem laicis feodi jure conceſſit, quo levis caſtrum potuiſſet obtinere cum burgo Wille. Citatus, denunciatus, ab Epiſcopo Conſtantienſi excommunicatus, item in aula regali proſcriptus, damnatus, inſtante neceſſitate omnia, quæ parte cum matre Sanct. Galli contulerat eccleſiæ, accepta ab Abbate pecunia marcarum pondo quingentarum data manu roboravit cum filiis inſtrumento facto regalique teſtamento confirmato. Abbas igitur in multis ipſum fovens cum bene ipſum habuiſſet, caſtrumque apud Luttenspurg ipſius firmaſſet auxilio, machinatrix totius mali venenum, quod nondum expuerat, malitiæ tandem evomuit, ſeminariumque zizaniorum in poſſeſſores eorum quæ donata fuerant effudit. Et quoniam ſæpe nominatus Abbas frequenter morabatur in curia regali, cum fratribus ipſius de Buſſenang. Wertam ex improviſo attemptabat aggredi. Fungebatur tunc temporis idem Abbas legatione Regali apud patrem divæ memoriæ Imperatorem, à quo tam glorioſe tamque ſolemniter receptus eſt, ut ſi ſtilo velim mandare, vix credi poſſit ab his, qui ſiniſtre omnia norunt interpretari. Dicam tamen prout audiviſſe me memini ab his qui interfuerunt. Audito ipſius adventu Imperator auguſtæ memoriæ, ultra quam credi poſſit hilaris effectus eſt, ſciens Abbatem Sanct. Galli non niſi bonum de filio apportare nuncium. Miſſis ergo nunciis honeſtiſſimis magnifice prout decuit, tam fidelem imperio venerari Principem fecit, quousque in propria perſona ipſum convenire feciſſet. Convocantur itaque Archipræſules, Præſules, Marchiones quam plurimi, Præfecti civitatum ad ſollemniſſimam S. Galli Abbatis receptionem. Oſtenditque ſibi quæcunque habuit cara filium ſuum adhuc puerum Conradum Regem Jeroſolymorum, cœlum aſtronomicum aureum gemmis ſtellatum habens intra ſe curſum planetarum: elephantes etiam & bardos, cæteraque quam plura, in quibus Imperialis perpenditur gloria. Perfectis itaque pro quibus venerat negotiis, donatum regiis ut docuit donis remiſit ad filium. Tulit inter cætera litteras imperialis anathematizationis Diethelmi Comitis, tenentes mandatum proſcriptionis ad Regem filium ſuum, quæ ſecundum formam ab ipſo præſcriptam Principibus denunciaretur. Idem tamen Comes prænominatus nacta, ut ſperabat, propter Abbatis abſentiam præda, domorum crematione Wertam aggredi cum attemptaſſet, repulſam à fratribus paſſus eſt Abbatis, & à miniſterialibus Eccleſiæ, qui etiam ſua ſubique non minus invaſas cremaverunt. In adventu quoque Abbatis excommunicatione pridem facta, nunc vero confirmata, caſtrum Reingesvvile manu forti & valida aggreſſus ibi confregit potentias, arcum, ſcutum, & gladium & * bellum, machinis, arietibus, tormentis undique circumdans. Unde ** fort. telum.*

*Ex incude mala * martis quaſſatur ut aula;* ** al. martis.*
Mox timor irrepſit, vix Aulicus abdita clepſit.
Vulcani telis Cyclopeis anxia Thetis
Ipſum deriſit, Neptuna juvamina miſit:
Exitiale malum perſpectans exuviarum
Plutonicum ſcortum Semiramis anxerat hortum:
Vippera triſulcis pus toxica mixta ticuris
Evomuit virus, theatrum ſit Herenica myrtus.

Igitur inſiſtentibus manu valida quatuor ad minus hebdomadibus, eum ignem injeciſſent, non habentes ultra locum diffugii caſtrum dederunt cum omnibus, quæ in ipſo fuerunt. Aliud quoque caſtrum apud Wengin, nec non & Luterberch caſtellum ſatis munitum. Videns itaque Comes in omnibus ſe ſuccubuiſſe, & quia non erat locus diffugii, cum & villam Uzena in ſua habuiſſet poteſtate, nulluſque ſuorum parentum ſeu affinium, qui non ſibi detrectaret conferre auxilium, ad Abbatis tandem ſe contulit gratiam impetrandam fretus adminiculo Comitis de Chyburg Advocati de Rapenſchvvile. Tunc reverendus Abbas, licet homini miſero condoluiſſet, precibuſque tantorum virorum divertere non eſſet conveniens, volens imitari antiquorum mores Romanorum, qui in uſu belli ſtatuerunt

Parcere ſubjectis & debellare ſuperbos. *Virgil. 6. Æneid.*

in gratiam ſuam ipſum recepit recepto caſtro pro pignore apud Uzinbeck, datisque fidejuſſoribus, quod non toto pago Turgovviæ muniret caſtrum, nec in his, quæ in manu Abbatis erant, umquam ipſum ſeu quemquam ſuorum gravare præſumeret ſucceſſorum, & hoc ſigillo ſummi Pontificis, Imperatoris quoque ac Regis roboratum omnium umquam duraret inconvulſum.

ſum. Sicque recepit eum in gratiam. Inauditum fuit olim, de Tokkenburg Comitem ita poſſe deſtitui & humiliari. Unde verum eſt proverbium:

Volvitur orbe ſuo Fortuna, revertitur ad ſe:
Sic ſtat in ambiguo quod firmius eſſe putatur,
Caſibus imbutus nudus cadit & reſolutus,
Eſt, fuit, & non eſt, venit, fuit, & nihil eſt eſt
** Dum redit in nihilum quod fuit ante nihil.*

* *Ex Ovidio.*

Verum exigentibus peccatis, quæ perpetravit in patre ſuo & matre, talia infortunia perpeſſus fuiſſe creditur, cum Deus puniat in filiis, quæ ab ipſis in parentibus delinquuntur. Vox namque fratris ipſius mox clamavit ad Dominum de ſanguinis effuſione, innoxii, & multo fortius quam de occiſo Cain, qui lacrimabilius & miſerabilius ille ſuccubuit. Invidia hunc, & hunc invidia proſtravit & avaritia. Debuit igitur merito ſubjacere tetræ maledictæ, qui fratrem invitans ad convivium in cratera iniquitatis mortis propinavit exitium. Et quoniam fraternum execratus eſt gaudium, pro maledicto deteſtantium perſequentium ſe perienſit gladium. Paruit ergo livor contumax, quod concepit livorior fallax. De Cain ultio data ſepties, de Lamech ſeptuagies ſepties, de hoc duplicata in ſepties ſeptuagies ſepties, cum nobilem de ſe procreatam prolem ſanguine videt exhæreditatam delata ſibi à patre dimiſſa hæreditate. Urgebant miſerum ubique, anguſtiæ, labores, deteſtationes hominum, quia ſcurræ, pelliparii, panifices, coriarii, textores, uſu pelliones, Immotores qualitatis adverſus hunc clamabant in theatris, in ſtratis, in viis. Illa vero miſera Jeſabel ſceleratiſſima hujuſmodi non ferens opprobria extra provinciam à tali ſe volens expurgare opere, teſtibus ſibi competentibus expurgavit in loco, ubi nemini fuit licitum contraria ſuæ muſitare nequitiæ. Inter duo itaque vertiginis fluctuans pericula, Scyllam proſcriptionis Regiæ nec non Imperatoriæ, & Charybdim excommunicationis Eccleſiaſticæ teſticulis perplexus Leviathan inextricabilius, ubi prius paſſus naufragium ibi tandem portus placidius quæſivit refugium. Dominus itaque reverendiſſimus Abbas lynceis omnia perluſtrans oculis, ac ſi ſagaciſſimus venator tempus nactus opportunum, Comitem infeliciſſimum, ac ſi canibus lacerando circumſtantibus enervatum ſagitta Minervæ contactum, tandem aggreſſus prædia prius donata teſtamentoque Regali ſuoque ſigillo roborata non ſolum confirmavit obſidibus, verum etiam obligatione omnium quæ habere potuit tunc temporis prædiorum. Sed quid hoc? Nam illa ſua Dalila ſemper inquieta non ceſſans ad inſtingenda quæ fecerat effeminatum laceſſere non deſiit. Sufficiant nunc iſta ad præſens, quia alias de his plenius explicabimus, Deo auxiliante.

CAPUT XV.

Abbas benigniſſimus miſero ſubvenit, in quibus competebat. Unde caſtrum Reingeſvvile, aliudque auxilio ſuo ad Luterbech tam in expenſa quam in ruſticorum copia. Fœneratores interim à Romana curia venientes argenti marcis poſtulatis CC. receptis abierunt. Mirari quis poſſit, unde argenti tanta copia tunc temporis venerit, etiamſi venam argenti montemque argenteum effodiendo ſpoliaverit, aut ſi Colchos inſula ſive Pactolus fluvius rivum ſuum ad eccleſiam direxerit. Nam Dominus Abbas, de quo nunc ſermo eſt, ſive in Curia Romana, ſive in VVerra cum Comite prælato, ſive in Curia Regis infinitam expendit pecuniam, plus minuſve ad duo vel tria millia marcas argenti: cum anteceſſores ſui brevi, licet tempore loco huic præfuerint, qui non minus expenderunt. Vocatus igitur à Domino. Rege ad Curiam, ut in Aula ſecum maneret rogatus juramento fidelitatem ſpoſpondit, & frequentiam in coonitiis regni habuit. Conſcriptus itaq; inter primos Palatii talem ſe in ſubtilitate perplexiſſimorum conſiliorum, quæ in curia Regis emiſerant, exhibuit, ut fidelitatem Regi, conſtantiam, & æquanimitatem in adverſis non duplici, ſed ſincero corde inflecteret adeo ut animum Regis in aliquibus in ſiniſtra parte acclivem ad viam reduceret veritatis. Habuit namque præfatus Rex voluntatem faciendi divortii in contractu filiæ Ducis Auſtraſiorum hortatu quorundam Criscipum, poſtquam ſobolem de ipſa perceperat. Fuit autem cauſa divortii, quia filiam Regis Boëmiæ deſponſaverat, de futuro tameo & non contractu præſenti. Fuit tamen alia divortii cauſa, quia mortuo Duce Auſtraſiorum prænominato dotalia ſibi ſponſalitia nondum fuere exhibita. Ipſe vero Abbas revereudus, difficulter licet, à tali hunc non bene ſapidum revocavit infelici divortio, & à Regis Boëmiæ filiæ contractu. Maximas inde conſecutus gratias à Regina & ab aliis juſticiæ regnique ſtatui bono applaudentibus.

CAPUT XVI.

Rogatus venerandus Abbas à Rege, ut veniret eum militibus ad Noricum, cum magnam ſecum adduxiſſet militum copiam, Regi gratus & acceptus curtem in Creſſarum ab ipſo recepit in proprietatem Eccleſiæ S. Galli ſervituram cum familia copioſa, cum paſcuis, agris, montibus, & planis,

ac

ac omnibus ſuis appendiciis. Dicant enim nunc, quorum animus, mens & ſpiritus detractioni eſt deditus, cujus longo tempore Abbatis tot atque lata prædia noſtra poſſedit Eccleſia? Videant caſtrum ad Tokkenburg, Wilo cum militibus honeſtis & familia multa, curtim, de qua nunc in proximo ſermo fuit. Videtur debiti quantitatem perſolutam in curia Romana, emptionem caſtri cum burgo Wille, ſine venditione prædiorum eccleſiæ. Videant dona largiſſima, quæ donavit in curia, ne forte fratres ſui opprobrio ſubjacerent Viſitatorum, qui multa perturbaverunt nobilia monaſteria, ne longe petamus exemplum, ſicut fecerunt in Augia, quos totonderunt, & jurare ad ſuum coegerunt mandatum, Domino Imperatore Friderico ſemper Auguſto interim in Ultramarinis pro recuperatione ſepulchri Dominici labore maximo dante operam. Greg. IX. Romanæ urbis Pontifex modis, quibus poterat, elaborabat ipſum ab imperio perturbare, filiumque ſuum Hainricum Regem, concitatis ad hoc Principibus Alemanniæ quibuſdam præcipuis, ac majoribus, Epiſcopis, Archiepiſcopis, ac Baronibus in hoc aſſentientibus. Horum præcipue Dux Bavariæ præbuit aſſenſum & conſilium palliatione fallaciæ, quam erga Regem tunc temporis habuiſſe viſus eſt. Videns ergo Dux circumſpectum Abbatis animum circa Regis negotia inconvulſum, verbis eum fulminare attemptabat opprobrioſis. Ipſe vero de bile amaritudinis ipſum objiciens jocoſe, licet melleis verbis ac ſophiſmatibus mellitis, à ſe repellebat. Nam cum de habitu monachali objicere ſibi attemptaſſet, taliter ſibi fertur reſpondiſſe: Dum in aula ſumus Princeps, & principaliter enitimur, & principali habitu comparere debemus, ne deformitas habitus Regis ac Principum oculos offendat. Nam & ex verbis Domini ſonuit in auribus Judæorum, quod *qui mollibus veſtiuntur in domibus Regum ſunt*. Sic & Beat. Ambroſius *cum fuit Romæ jejunavit ut Romanus Sabbatho: Mediolani cum fuit, carnes Sabbatho manducavit*. Hujus itaque conſilio Ducis & aliorum (ut creditur) Principum Romanus Pontifex Cardinalem miſit ad machinationem diſcordiæ ac perturbationis in Regem & Principes, & qui excommunicationem à Papa factam manifeſtaret intendens, qui ſic levius ad electionem Regis novi conſentiret perturbato patre ac filio.

CAPUT XVII.

FUit interim, dum hæc aguntur, civitas Argentina extra Principis gratiam, conſentiente ſuo Pontifice. Unde Rex permotus omnia ipſis oboluſerat itinera Rheno, mari terraque, damnumque maximum in mercibus vendendis & emendis accipiebant. Volentes igitur Regis impetrare gratiam, non conceſſo eis loco, Cardinalem intra civitatem receperunt, ſibique in omnibus obedire temptavere. Rex itaque Cardinalem illum cum haberet ſuſpectum, omnia ſibi de civitate exire volenti obcluſerat non minus intinera. Sculretus enim de Hagenowe, Argentinæ civitati non parum infeſtus, frequenter in aula Regis peſſima percantabat gallicina. Fama igitur omni laude ſonora dulcior dum in aula inſonuit de invictiſſimi Auguſti de Ultramarinis partibus poſtliminio reditu feliciſſimo, Rex nimio elatus gaudio cum ſuis, ſui vero æmuli perterriti ſtabant & timidi. Poſt diceſſum igitur Cardinalis à civitate Argentina, pacato aliquantum Regis animo Argentinam veniens paci reformandæ cum dediſſet operam, dato argento non modico, ipſo venerabili mediante Abbate, ipſius recuperaverunt gratiam. Rogatus itaque Abbas à Burgenſibus poſt maximas gratiarum actiones pro reconciliatione Regis CC. marcas argenti recepit ab ipſis.

CAPUT XVIII.

REconciliato Imperatori igitur Romano Pontifice, cum didiciſſet pro certo conſpirationis factæ contra ipſum Ducem Bavariæ caput caudamque refrenantem, miſſo ſicario violentiſſimo, qui ſuam vitam pro morte Ducis non timeret opponere, ipſum prout male geſſerat pugione fecit occidi. Sicque iniquitas, quam perpetraverat, in caput ipſius eſt reverſa.

CAPUT XIX.

PAcato Rege cunctiſque regni Principibus, ab Imperatore apud Ravennam Aquilegiæ, ipſis cum occurriſſet, ſalutatis prout decuit Principibus, ſpeciali quadam dignitatis familiaritate Dominum Abbatem noſtrum ſalutavit, & viciniorem cæteris Palatio regali manſionem dari ſibi præcepit, ipſumque imperialibus redeuntem honorificavit donis. Mortuo Duce Auſtraſiorum, ſereniſſimo Regis glorioſi ſocero, rogatus Abbas venerandus à Rege, ut pro pecunia ſponſalitia ſibi à Duce jam defuncto promiſſa fines Auſtriæ attemptaret, viam aggreſſus eſt non ſine grandi ſollicitudine. Propter occiſionem namque Ducis Bavariæ tam infantem grave fuit ſatis alicui Alemannorum fines terræ illius intrare: quia nemo de ſe præſumebant ſe ducere tanto viro tam improviſo jugulato. Aggreſſus viam proſpere in omnibus ſe agebat divina favente miſericordia, æmulis ſuis, quos in aula habebat, aliter ſperantibus. Mandaverant hi clanculo quibuſdam terræ ipſius Magnatibus adventum ipſius in Auſtriæ fines non pacem

portantis, ſed pacem fingentis, & affirmantes quia ſicarios Principum terræ illius interfectores in ſuo haberet comitatu. O livor edax, qui in tuos pejus graſſatis, & in vicinos malitiæ tuæ venena diffundis! Tu vero mus in pera, quia contadis te babentem, nec ſine damno tui liteſcis poſſeſſoris. O livor, tu ignis in gremio, dum non excuteris, babentem te perimis, excuſſus viciniora lambendo conſumis. Sed

Sui Deus eſt ſcutum, vehit hunc
per devia tutum.

Hujus auxilio protectus non ſolum, ſed & optime, prout decuit Principem Regis (ut ita dicam) criſſarium, ſuſceptus eſt ac aliquanto tempore bonorifice habitus. Neſcivit tamen dolum liventium æmulorum ſuorum. Quo audito non ſine timore repedavit, aſſumpto ducatu potentiſſimorum, quia confinia terræ illius ſub ſuo babebant domini. Reverſus ad Paletium benigniſſime hilatique vultu receptus eſt.

CAPUT XX.

REx vero frequentiſſima non parvipendens obſequia Cuonradi Abbatis ſuorumque anteceſſorum loci bujus Abbatum, donavit eccleſiæ curtem ad Creſarum cum omnibus ſuis appendiciis, cum familia multa, cum palmis, alpibus, & paſcuis, pro ſuæ remedio animæ, faciens teſtamentum donationis ſigillo roborotum imperiali, quod donatio iſta maneat inconvulſa in perpetuum. Dicant in monaſterio reſidentes deſides, ſi meminerunt ſuo umquam tempore tanta eccleſiæ conquiſita prædia. Ecce Tockenburg & Wilo: ecce prænominata villa ſub Abbate Countado conquiſita. Sed tu forte qui ſatius creperum dicis, quia in monaſterio ſedulus magis eſſe debuerat. Verum quidem dicis, ſed eccleſiæ magis iſtud expedit. Martha certe conqueſta eſt Domino de ſorore Maria, quod non eam adjuverit in miniſterio, Dominus partem Marthæ bonam; Mariæ affirmabat optimam. Martha, ſi non miniſtraſſet, non ibi Chriſtus recubuiſſet. Maria niſi pedes Domini laviſſet, niſi pedibus ejus aſſediſſet, Dominus pro ipſa nequaquam reſpondiſſet. Ceſſet ergo murmutatio, ne ſit in Aula Chriſti perturbatio. Nam

Non bene conveniunt nec in una
ſede morantur

majeſtas imperii & amor contemplationis. Majeſtas imperii ſemper ſit negociis occupata amor contemplationis in vita tenendus theorica. Otbmarum contemplativa ditavit prædiis activa coronavit, dum de his delicuit contra invaſores habendis. Cyclopum eſt naturale uno ſubjectam rerum materiam oculo luſco perſpectare, aſtantibus inquietudinem pulſandi infligere, obmiſſaque lance rectitudinis trutinam ſemper ſequantur detractiones. Sed tu Cyclops cum oculo iniquitatis dicas, quando eccleſia B. Galli tam fuerit celebris, tam famoſa, ſicut temporibus Counradi Abbatis, cui tu forte detrabere conaris. Non Alemanniæ banc ſinus comprehendit ſolus, ſed totius Europæ ſervitus hoc habet expertum, quod ſit colendus quam reverendus eccleſiæ B. Galli Abba & Dominus. Novit hæc Italia, Saxonia experta eſt & Freſia. Dicat qui audierit regni negotia, coram ſtantibus Archiepiſcopus, Ducibus, aliis Principibus, in conclavi ab Abbate S. Galli trutinari, quod foris in aula debebat annunciari. Multis namque donariis tam à Rege quam à Principibus bonoratus, ſicut gratus accepit, ſic gratis expoſtulantibus houeſte condonavit. Sed qui dicunt nihil hoc ſuæ præſtare eccleſiæ, falluotur. Nam juxta verba Poëtæ:

Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Verſus Ovid.*

cùm & muneribus Numina placentur. Qui quamvis largus ſit & profuſus, numquam promptuaria ſuorum anteceſſorum vino, frumento, aliiſque ſumptui profututis adeo plena fuerunt.

CAPUT XXI.

CArdinalis, cujus prius fuit habita mentio, concilium in Maguntia, civitate habiturus Comprovinciales citaverat Epiſcopos & Abbates & diverſi ordinis Clericos, ſi non Abbas conſilio ſuo cum Rege habito id irritaſſet. Præcepit enim Rex, ne quis in regno ſoo præter Epiſcopos, quorum id erat officii, concilia celebraret: aliud faciens gratia ſua careret. Diſpoſuerat namque præfatus Alemanniam datis quibuſdam edictis ſpoliare. Videns vero quia non, ſicut diſpoſuerat, haberet proceſſum, ad ſecuritatem ſoi accepto ducatu pacis Abbate Sanct. Galli Duce & Comite Ratiſponam venit cum pace, ubi Abbas pontificalibus ab ipſo acceptis, anulo ſcilicet & infula, repedavit ad Regem. Dederat itaque Abbati ei XL. argenti marcas. Viſitatores etiam per diverſas miſſos eccleſias, cum multos perturbaſſent tam Abbates quam Monachos; immo etiam plebanos & clericos minoris ordinis, cohibuit, ne ad monaſterium venientes ſuos perturbarent fratres, non boc ſine ſummi Pontificis obtinuit permiſſione. Audivit enim qualiter in nobili eccleſia Augienſi proceſſerant, & quemadmodum fratres ipſius perturbaverunt monaſterii. Cum adhuc ſit in dubio, utrumne nobis ſicut aliis infligant eccleſiis. Conſulo itaque ut ſimus cautiores in diſciplina & moribus & honeſta converſatione, quia ut ait quidam Sapiens:

Res

Virgil. 2. Æneid.

Res tua nunc agitur, paries cum proximus ardet.

Fuit inſuper ſæpe dictus Abbas in ſuorum ſpecialium amieorum negotiis ſatis accommodus, qnod in VVerra cujuſdam ſui affinis cnmprobavir in pagn Curienſi, cui quindecim diebus ibidem cum gravi manu militum contulit auxilium. Sic etiam pleriſque tam parentibus quam affinibus ſubvenire ſibi non fuit pigrum.

CAPUT XXII.

Rogarus à Rege venerabilis Abbas, ut ad patrem ſuum Principem Principum, ſicut ſupra retulimus, veniſſet, tertianas propter aëris inæqualitatem die paſſus quodam Palatio intereſſe non potuiſſet. Rex erga ipſum benivolentiſſimus jocoſa quædam, non ſine cnmpaſſione tamen erga fidiſſimum ſibi amicum, verba eructavit in hunc modum: Domine Abbas, neceſſariam adinveni veſtræ infirmitati medicinam. Accipiatis prn antidoto quadringentas argenti marcas. Credo enim, quia receptatione talis potitu à tertianis febribus pnteritis cnntinuo liberari.

Cætera deſunt in omnibus, quæ in manus noſtras venere, exemplaribus: uno excepto, quod aſſervatur in monaſterio S. Galli.

CUNRADI DE FABARIA PRESBYTERI SOTHMARI CATALOGUS

ABBATUM QUI PRÆFUERUNT MONASTERIO S. GALLI.

Domnus Othmarus annis XL.
Johannes ann. XXI.
Raudpertus anno uno (*al. Ruopertus, Rautpertus, Raupertus, Raubertus.*)
Werdo unn anno & dimidio.
Werdo annis XXXV.
Wnlfleoz ann. IIII. (*al. Wolfleor, Wolfleos.*)
Gnzpertus ann. XXVII. (*al. Gorpertus.*)
Bernvvicus ann. IV. (*al. Berwicus.*)
Grimaldus ann. XXXI. (*al. Crimaldus.*)
Hartmotus ann. XII. & dimidio.
Bernhardus ann. VII.
Salnmon Epiſcnpus ann. XXX. & dimidio.
Hartmannus ann. III. & menſib. IV. (*al. menſ. III.*)
Engilbertus ann. VIII. menſ. II. hebdomadib. III. & dieb. IV. (*al. annis IX.*)
Thietn an. VIIII. menſ. VII. & dieb. IV. (*al. Dietho, Thicto.*)
Cralo ann. XVI. menſib. VIIII. (*al. Gralo, Craloh.*)
Annn unn anno, menſib. II. & dieb. VIII.
Burchardus ann. XIII. hebdnmadib. II. *al. Purchardus, Burkardus, Burckardus.*)
Notkerus ann. IIII. menſ. VI. hebdomadib. IV.
Ymmo ann. VIII. menſib. VIIII. hebdomadib. II.
Vodalricus ann. V. hebdomadib. VIII. (*al. Ulricus.*)
Gerhardus ann. XI. *al. Kerhardus.*)
Burchardus ann. XXI. (*al. Purch. Burkar. Burckhar.*)
Thietpaldus ann. XI. & menſib. IV. (*al. Dietp. Thiep. Tiep.*)
Nortpertus ann. XXXVIII. (*al. Northpert. Notpert.*)
Vodalricus ann. V. (*al. Dadalricus, Volricus.*
Vodalricus Patriarcha ann. XLVI. & menſib. III. (*al. annis XLI.*)
Manegoldus ann. XI. menſib. IIII. hebdomadib. II. & dieb. IV.
VVerinherus ann. XXXVIII. menſ. II. & bebdomadibus II. (*al. Wernherus an. XXXVIII. menſ. II. dieb. V.*)
Vndalricus an. XXXII. hebdnmadib. XX. & dieb. IV.
Voldaricus XLVIII. hebdomadib. IV. & uno die.
Heinricus annis IV. hebdomadib. XLVIII. diebus IV.
Vodalricus annis XV. hebdnmadib. XL. (*al. annis XII.*)
Ruodnlfus Epiſcopus & Abbas annis VII.
Gonradus ann. XIII. hebdnmadibus X. diebus II. (*al. Cuonradus.*)
VValrherus ann. IV. hebdomadib. XLVIII. *al. ſeptimanis XLVIII. al. hebdomad. XXXVIIII.*
Berrholdus annis XXVII. menſ. VI. hebdomadibus II. & diebus II. (*al. ann. XXVII. & dimidio & diebus.*)

Hactenus Cunradus: in uno exemplari ſequuntur.

Vodalricus annis III. menſ. VIII.
Ruomn annis V. minus X. hebdomadibus.
VVilhelmus annis XX. minus VII. hebdomadib.
Hainricus annis XVII. menſ. VIIII.
Hilteboldus annis XI. hebdomad. XVIII. diebus IIII.

Ruodolfus Epiſcopus Conſtantienſis ſuit gubernator monaſterii noſtri IIII. aoois.
Hermanous annis XXVIII. menſ. V.
Georgius annis XIX.
Cuno annis XXXII. menſ. VI. dieb. XIX.
Hainricus annis VII. cum dimidio.
Cunradus gubernator X. menſ.
Hainricus annis VII. & fere VI. menſ.
Eglolfus annis XVI.

OFFICIALES DOMINI MONASTERII S. GALLI.

Ex veteri membrana.

Hi quatuor Domini miniſtraot Abbati, cum Princeps creatur io aula Impetatoris.

Dux Sveviæ eſt Dapifer monaſterii, cujus vices gerunt milires de Bichellee.

Comes de Hochenberg eſt Pîcerna, cujus vices gerunt milites dicti Schencken de Landegg.

Dominus de Zorn eſt Mareſcalcus, cujus vices getunt milites dicti Marſchalken de Mamertzhofen.

Dominus de Regenſperg eſt Camerarius, cujus vices gerunt milites dicti Gielen de Glatburg.

BERTHOLDI MONACHI ANNOTATIO
DE ABBATIBUS MONASTERII S. GALLI.

Ex eadem membrana.

Anno ab incarnatione Domini MCXCIX. II. Noo. Febr. Vodalricus Abbas S. Galli hujus nominis quartus Abbatiam reſignavir. Eadem die electus eſt Vodalricus Præpoſitus oatione de Vetingen, qui eandem rexit XLIX. hebdomadas & unum diem, & obiit XVIII. Kal. Feb.

Cui ſucceſſit Heinricus Præpoſirus ſexta decima Kalend. Februar. qui eidem præfuir IIII. ann. & XLVIII. hebdomadis trib. diebus mortuus eſt.

Cui ſucceſſit in abbatiam Volricus Portenarius, XV. Kal. Januar. & rexit eam laudabiliter annis XV. & hebdomadib. XL. & mortuus eſt VIII. Kal. Octobr.

Succedente ſibi in abbatiam Ruodolfo Præpoſito & Decano, qui præfuit eidem annis VII. & obiit XIIII. Kal. Octobr.

Cui ſubſtitutus eſt Counradus Præpoſitus, regens & gubetnans ipſam abbatiam potentiſſime per ano. XIII. hebdomadas X. & duos dies, & mortuus eſt XIII. Kal. Jan.

Poſt hunc electus eſt in diſcordia tam fratrum quam miniſterialium eccleſiæ Walthetus Decanus operis, & teouit ipſam abbatiam rum in diſcordia rum poſt ſedatam diſcordiam ann. IIII. & hebdomadib. XLVIII. & traoſivit ad ordinem Prædicatorum in Conſtantia, aono domini MCCLXIIII. indict. III. VIII. Kal. Decembr.

Huic ſucceſſir Bertholdus Portenarius in feſto S. Katherinæ à frarribus concorditer electus, qui præfuit laudabilirer gubernans an. XXVII. menſib. VI. hebdomadib. II. & dieb. II.

Poſt hunc electi ſunt duo, Volricus de Giutingen & Hainricus de Wartioberg cum magna diſcordia Dominorum ſcilicet Conveotualium, miniſterialium & civium: attamen ipſe Volricus tandem ipſum priocipatum gubernans aonis quatuor, menſis VIII.

Cetera deſunt.

JOACHIMI VADIANI CHRONOLOGIA
ABBATUM MONASTERII S. GALLI.
CUM NOTATIONIBUS EX VETT. MEMBRANIS.

Anno Domini.

DCXIIII. Beatus Gallus hanc heremum inhabirare cœpit.

DCCXX. Othmarus primus Abbas præfuit annos XXXVIII. menſ. VIIII.

DCCLVIII. Johannes, Abbas Augiæ & Epiſcopus Conſtantienſis, annos XXI. menſ. VI. dies XXI.

DCCLXXVIII. Raupertus annum I. menſ. V. dies XXX. θ. III. Kal. Maji.

DCCLXXIX. Waldo annum unum & dimidium, dies V. θ. III. Kal. April.

DCCLXXXI. Werdo ab Egioone Epiſcopo electus, annos XXX. menſ. X. dies XV. θ. in fine Martii.

DCCCXI. Wolfleotz, Eginonis ſucceſſor in epiſcopatu Conſtantienſi, annos IV. menſ. XI. dies XIII. *Iſte Wolfleos reſignata abbatia factus Epiſcopus Conſtantienſis dedicavit hanc eccleſiam*

ſiam in honore Dei Genitricis Mariæ & B. Galli, tranſtulit corpus ipſius in aram ubi in hodiernum diem requieſcit & curatus à podagra per ipſius merita. Hæc in vet. membrana.

DCCCXVI. Gozpertus annos XXI. menſ. X. dies II. ♁. IIII. Non. April. *Ad hujus petitionem Walafridus vitam S. Gall. & Othmari ſcripſit.* Ex vet. cod.

DCCCXXXVI. Bernvvigus annos V. menſ. IX. dies XIX. tempore Ludovici Imperatoris & Ludovici Regis ♁. VI. Eidus Decembris.

DCCCXLI. Grimaldus annos XXXI. menſ. XI. dies XI. ♁. Eidibus Juniis.

DCCCLXXII. Hartmoutus annos XII. & dimidium, dies XXIX. ♁. X. Kalend. Februar.

DCCCLXXXIIII. Bernhardus, Hartmuoto reſignante, ann. VII. menſ. IX. diem unum, tempore Arnolphi Imperatoris. ♁. V. Eidus Junias.

DCCCXCI. Salomon de Ramſchvvag annos XXX. menſ. VIII. dies XX. ♁. Nonis Januarii In vigilia S. Stephani, in Divos relatus.

DCCCXXI. Hartmannus, antea Decanus annos III. menſ. X. dies XIX. ♁. II. Kal. Octobris.

DCCCCXXIIII. Engilbertus annos IX. menſ. XI. dies XIV. tempore Lotharii Imperatoris ♁. Eid. Augusti.

DCCCCXXXIII. Thieto annos IX. menſ. VII. dies IIII. ♁. VIII. Eidus Aprilis.

DCCCCXLII. Gralo ann. XV. menſ. IX. dies XV. ♁. IIII. Kal. Martias. Aliqua Chronica Thiethonem Craloni poſtponunt.

DCCCCLVIII. Anno annum I. menſ. II. dies XVI. ♁. Kalend. Decemb.

DCCCCLIX. Purkardus primus de Buochorn annos XIII. menſ. VIII. hebdomadas IIII. ♁. XVI. Kalend. Auguſt. Legitur hic Abbas fuiſſe DCCCCLVIII. anno in Chron. Hepidanni, propterea expende numerum.

DCCCCLXXIII. Notkerus annos IIII. menſ. VIII. dies X. ♁. XVIII. Kal. Jan.

DCCCCLXXXII. Ymmo annos VIII. menſ. IX. dies XIV. ♁. IV. Kal. Novembr.

DCCCCXC. Ulricus primus annos V. hebdom. VIII. dies V.

DCCCCXCVI. Kerhardus ſive Gerhardus annos XI. & dimidium. ♁. XI. Kal. Jun.

MVII. Purkhardus II. annos XX. menſ. VII. dies XIX. ♁. XVI. Kal. Auguſti, ſunt qui ſcribant, V. Eidus Auguſti.

MXXVIII. Thietpaldus annos XI. menſ. VIII. dies XI. ♁. VII. Eidus Januar.

MXL. Norpertus de Stafile annos XXXV. menſ. IX. Alii ponunt regiminis ejus ann. XXXVII. & duos menſes, alii annos XXXVIII. *Iſte reſignavit abbatiam, & primus inter Abbates anniverſarium ſuum inſtituit.* ex vet. cod. ♁. IIII. Non. Septembr.

MLXXI. Ulricus II. annos V. menſ. IIII. dies XXVIII. ♁. VI. Kal. Febr.

MLXXVI. Ulricus III. Patriarcha Aquilegienſis, annos XLVI. menſ. III. *Iſte apportavit reliquias S. Fidis, & eccleſiam ejus conſtruxit, & optime dotavit.* ex vet. cod. ♁. IIII. Non. April. Alii ſcribunt, Eidibus Decemb.

MCXVII. Manegoldus de Botenſtein, prius Decanus, annos XI. menſ. XI. dies XII. *Habuit fratrem in Augia Abbatem nomine Ruodolfum.* ex vet. cod. ♁. Kal. Maiis.

MCXXVIII. Wernherus ſeu Weringarius annos XXXVIII. menſ. IX. dies XIV. *Iſte fundavit eccleſiam S. Leonhardi, & optime dotavit*, ex vet. cod. ♁. pridie Nonas Julias.

MCXVII. Ulricus IIII. de Tegerfeldt Epiſcopus Curienſis annos XXXIII. hebdomad. XX. dies III. *Iſte reſignavit abbatiam, & epiſcopium*, ex vet. lib. ♁. pridie Eidus Aprilis.

MCXCIX. Ulricus V. de Veringen XLIX. hebdomadas, & unum diem. ♁. XVIII. Kalendar. Febr.

MCC. Hainricus primus de Klingen annos IV. hebdomad. XLIX. dies XIIII. ♁. XVII. Kal. Januarii.

MCCIIII. Ulricus VI. de Saxo annos XV. hebdomadas XL. ♁. Kalend. Octobr.

MCCXIX. Rudolfus primos de Giutingen Epiſcopus Curienſis annos VII. præter VI. dies ♁. XIII. Kalend. Octob.

MCCXXVI. Cunradus de Buſſenanc annos XIII. menſ. X. & dies XII. ♁. XIII. Kalend. Ianuarii.

MCCXXXIX. Waltherus de Druthpurg annos IV. menſ. X. dies XLVIII. *Hic ivit ad prædicatores Conſtantiæ.* vet. cod.

MCCXLIV. Bertholdus de Valkenſtein annos XXVII. menſ. X. dies XXVII. *Sub hoc Jutliberga arx deſtruitur.* ♁. anno Domini 1272. IIII. Eidus Junii.

MCCLXXI. Ulricus VII. de Giuringen annos IIII. menſ. X. hebdumad. IIII. dies IIII ♁. XIII. Kalend. Martii. Alii ponunt XV. Kalend. Mart. In aliquibus Chronicis variatur numerus anni. Ego in antiquis litteris inveni Berchtoldum Abbatem fuiſſe anno 1268. In aliis eum adhuc vixiſſe anno 1271. Quomodo igitur Vlricus iſte potuit eo anno eſſe electus? Vide quæ diximus in deſcriptione Turgoviæ.

MCCLXXV. Ruomo de Ramſtain annos V. minus X. hebdomadibus. *Sub Berchtoldo*

toldo fuit Camerarius ordinis dein Cuſtos, tandem Præpoſitus & Decanus. Fratres habuit Cunradum & Rudolfum ſororem, Offemiam de Wildenſtain. ♁. XIII. Kalend. Septemb.

MCCLXXIX. Wilhelmus de Monte forti anoos XX. minus VII. hebdomadibus. *Sub eo floruit Fridericus LXII. Comes de Toggenburg.* ♁. III. Eidus Octobr.

MCCXCIX. Hainricus II. de Ramſtain annos XVII. menſ. IX. ♁. XI. Kalend. Auguſti anno 1318. Obſerva ergo numeros, qui ſunt emendandi.

al. Werſtenſtein.

MCCCXVII. Hiltipoldus de * Weiſtain annos XI. hebdomad. XVIII. dies XIV. ♁. pridie Eidus Decemb.

MCCCXXVIII. Rudolfus II. de Monte forte Epiſcopus Conſtantienſis annos IV, menſ. V. dies III. Aliqua Chronica habent 1333. *ſub Abbate Ruodolfo.*

MCCCXXXII. Hermannus de Bonſtetten ann. XXVIII. menſ. V. ♁. X. Kal. Sept.

MCCCLX, Georgius de Wildenſtain annos XIX. menſ VII. dies XXVIII. ſub Karolo IV. Imp. ♁. pridie Kalend. April.

MCCCLXXIX. Cuno de Stoufeen annos XXXII. menſ. VI. dies XIX. ſub Sigiſmundo Imp. ♁. XIV. Kal. Novemb.

MCCCCXI. Hainricus III. de Gundelfingen annos VII. & dimidium, dies II.

MCCCCXVIII. Hainricus de * Mans-dorf cognomento de Myſnia annos VII. menſ. VI. dies XIX. ♁. Eidibus Sept. *Mangüdorf.*

MCCCCXXV. Eglolfus Blarer annos XVII. menſ. III. alii numerant regiminis ejus annos XXXVII. Legitur eoim adhuc vixiſſe anno 1438. ſub Rege Alberto. ♁ XIII. Kalend. Junii.

MCCCCXLII. Caſparus de Breytenlandenberg annos XXI, hebdomad. III. minus V, diebus.

MCCCCLXIII. Ulricus VIII. dictus Röſch de Wangen ex Algovia annos XXVIII. minus ſex hebdomatibus.

MCCCCXCI. Gothardus Giel. de Glatburg annos XIII. hebdomadas IV. dies II.

MDIV. Franciſcus Geisberger de Conſtantia annos XXV. minus XIII. diebus.

MDXXIX. Kilianus Germanus cognominatus Kôuſi annum I, menſ. IV.

MDXXX. Diethelmus Blarer, vivit etiamnum.

F I N I S.

EPHEMERIDES MONASTERII S. GALLI.

JANUARIUS.

MS. Iſte liber eſt S. Galli, & Dominus de Tinſburg ſcripſit iſtum librum, An. Domini. 1272.

KL. Otprehtus * Dapifer & Adilheidis de Hagenvville conjunx ejus obierunt: quorum anniverſarius celebratur de Urimanhuſin & Nidervviller. Item obiit Liutkarda de Adilnsvviller.

III. NO. Obiit Elsbetun de Valkenſtein.

De Singenberg.

NONAS. Obiit Diethelmus miles de Tunttun in Svvendi. item VValtherus de * Kilcheim, cujus anima ſit in pace.

al. Rilch.

al. Waſſirborc. ex Comitibus de Mont fort.

VIII. I. D. Obiit Burkhardus miles de * * VVazirburch, & Cuonradus VVidarius.

VII. Hirbure de Scafrofisheim obiit.

VI. Heinricus de Cheſtinholz obiit, & Trutman de Rodesheim profeſſus eſt.

V. Migravit Hludouuicus Abbas.

IIII. Obitus Liutheri Decani, & Burkhardi Præpoſiti, & Ruodolfi de Hagenvviler, cujus anniverſarius fit de decima in Muola.

III. Obiit Cuontat de VVilre, & Cuonrat Dinchilſpuole profeſſus eſt.

IDUS. Obitus Landerici Decani, cujus anniverſarius fit de Kapfe, quod habet Chriſtianus * Aldere bole.

al. an dem Bole.

XVIIII. Kal. ♁. Adilhartus de Altſtetin.

Muller.

XVI. ♁. Hainricus * Molendinator Presbyter, de domo quæ eſt proxima portæ verſus torrentem. Eſt & obitus Hainrici Riter militis, * de Scarbenshoue.

al. Scarbannetshoue.

XV. Priſcæ Virginis, Romæ Cathedra Petri, * Deccoli fratris S. Galli.

al. Veeoli.

XIIII. ♁. Volricus Dapifer, & Cuonradus de * Tuſelinger ſubdiaconus.

al. Tiſſiligin.

X. ♁ Iunta. cujus ann. fit de decima vf dem Bole in ſuperiori Berge, & de ortis juxta capellam Sororum apud S. Magnum.

VIIII. ♁. Hartnidus * Monachus & Præpoſirus, cujus ann. fit de Varna. Item Virgine, de Wiere.

al. H. de Varna Abbatis.

VIII. ♁. Hainricus Weſpinus. de Velde & de Ramſovve, item Albertus Schnvvorlinus, cujus an. facit Ger. Blarrarius de domibus & pomario in dim Bruole.

VI. ♁. Adilhaidis de Hagenvville, de decima in Muola. Defectio Lunæ facta eſt ſtatim poſt Solis occaſum.

IIII. ♁. Hainricus Marſcalcus de Valchinſtæin, de Musline.

II. KAL. ♁. Cuonrat Bdæ, ſoror Rikiza, mater Suſelini, uxor Cuonradi ab din Orte, Honora Huenlin, & filius ejus Crittan, & uxor Marquardi Stulem.

FEBRUARIUS.

KAL. ♁. Gerungus * Monatarius, cujus anniverſarius fit de curia Gruonavv. Et * Bertun de fonte S. Galli, de prædio apud * Apvvier. Et Manegoldus Decanus & Ortilebus.

Münsterer.

al. Berta.

IIII. N. ♁. Liutoldus de Chreigin Monachus & Decanus.

III. ♁. VValtherus miles de Altſtetin. Item Methildis de Roſenberc, de Ruokiswiller.

II. Ansker Archiepiſcopus obiit.

NONAS.

NONAS. θ. Gerhardus, & Chuonradus Gielo Miles de Glatteburc, de Uſhwiller. Item Volricus Spiſarius, cujus anniverſarium fratres ſui Iohannes, Ruodolfus & Peregrinus expedire promiſerunt.

VIII. ID. θ. Hainricus de Sax Decanus. Iſte Decanus turrim novam, & capellam S. Mariæ, Iohannis, Oſvvaldi, funditus conſtruxit, & præterea quatuor ſervitia inſtituit, in anniverſario videlicet ſuo, in dedicatione S. Galli, in feſto Oſwaldi, & Thomæ Martyris, & tres villicatus redemit, quos Cellario deputavit. Item θ. Mathildis * Schiline in domo juxta Vadam ante Kaminatas.

** al. Sciline.* nunc *Zilin.*

VII. θ. Dietricus de Altſtetin Clericus, de molendino in Capilla. Eſt & obitus Wernheri de * Wiltberc ſubdiaconi.

*al. *Wilperth.*

VI. θ. Henricus de Glat Subdiaconus, de domo juxta Vadam ante Kemnatos. Et eſt obitus Alberti Goldaſti militis, de Gotichouen.

V. θ. Waltherus Voli, de inferiori Curia Strubincelle, quam habet Hugo Voli. Item Egilolfus * Fullarius, de monte ſuo: & H. laicus, de Schœnenbuel.

*al. *Fuller.*

IIII. θ. Wodalricus Huobit miles de Berge, de manſo qui dicitur Widinhuobe in inferiori Berge. Burchardus de Wilere miles altera parte lacus. Wolricus * Occellus, qui fuit occiſus, de quodam prædio ſuper monte qui dicitur Elpirsberc.

* Düglin.

III. θ. Volricus Cnullin, de inferiori Curia in Kollicon.

II. θ. Albertus de Valkinſtein miles, de bono an dir Egge.

IDUS. θ. Hermannus Presbyter de Buochhorn, de Welnriuti. Ruodolfus Marſcalcus, de Gerutwille.

XVI. Kal. θ. Eliſabeth Widame.

XV. Vodalricus Abbas obiit: & Counradus miles de Glatteburch, in cujus anniverſario datur vinum, piſces, caſeus, & minor leibunculus de Oenkishoven, quod reddit VI. modios tritici, & XII. ſolidos. Inſuper de bono in Durſtoudilon, quod pertinet ad Sanct. Fidem, de eodem anniverſario dantur VI. denarii, ad unamquamque iſtarum ſex capellarum, videlicet S. Mariæ, S. Sepulchri, S. Petri, S. Johannis, S. Jacobi, & S. Oſwaldi, De eodem etiam bono in Durſtoudilon dantur VI. denarii ad hoſpitale fratrum, ad hoſpitale infirmorum VI. denn. incluſis omnibus VI. denn. leproſis etiam VI. denn. Eodem die obiit Volricus de Giuting Monachus.

XIIII. θ. Volricus Capiſer de Singinberch, de Frimanshuſin & * Einswiller.

** al. Nidirwiler.*

XIII. θ. Hugo Merſwinus, de Steige prope * Rotundum montem, quod habet Johannes * Diſpenſator. Item Diemon de Korbin miles, de molendino in Cappille.

* Romont. * Schaffner.

XII. θ. Swikerus Vedirvvush miles de Glatiburg, de Linnachin, quod curiæ Jonsvviler attinet. Et Egilolfus Shrodils, de Riuti ſupra Waldiu, quod habet Burcardus.

XI. θ. Bertholdus * Mercator, de prædio in Cappille.

* Roſman

X. Commemoratio Waltheri de Landesberc militis, & Dominæ Margaretæ uxoris ſuæ horum commemoratio fit de Buochun ſub caſtro * Lantsberg.

**al. Lantuberc.*

IX. Magiſter Johannes * Scholaſticus obiit, & Ruodolfus de Wiltberc, cujus anniverſarius celebratur de Altegge in XIIII. Eccleſiis & capellis, videlicet S. Mariæ, S. Sepulchri, S. Petri, S. Galli, Othmari, Oſvvaldi, Johannis, Laurentii, S. Spiritus, Leonardi, Magni, Jacobi, Fidis, & S. Georgii.

* Schuoler.

VIII. θ Ruodolfus de manſo in Rorſcach.

VII. θ. Adilheidis Wetache, & eſt commemoratio Volrici Wienahter mariti ſui, de domo Marſcalci.

VI. θ. Waltherus de Kolinchon; & R. laicus de Roſinberc; & Ruodolfus Blaſer, de Edloswile.

V. θ. Adilheidis de Scotibuocho, de quadam domo & pomario retro muros, quam habet Wer. de S. Georgio.

IIII. θ. Bertha de Ramſwag. & victor de Stein.

III. Obitus Birthilonis Comitis, cujus anniverſarius agitur per ſex dies de Hiutinsville.

II. Waltherus de Rorbach miles in Algovia, de manſo in Glaſebach.

MARTIUS.

Kal. Obitus Wernheri de Tiufnovve, cujus anniverſ. fit de Heroltisperch, quod habet R. de Edanesvviller & ſolvit unam libram. Commemoratio B. Coci.

VI. θ. Volricus de Geizobe, qui contulit vineam Eccleſiæ.

V. θ. Heinricus Pincerna de Glatteburc, de ſcopoza in Rintal, quæ attinet curiæ Jonsvviller, quæ ſolvit X. quartalia tritici, * II. modios avenæ menſuræ de Wile, & VIII. ſol. Advocatus accipit pullos & ova pro jure ſuo.

** al. V.*

III. θ. Vodlgardis de Ramſtein laica.

NONAS. Obitus Gebezonis Monachi, qui Abbatem Wernherum nutrivit. Et eſt obitus Volrici Presbyteri Præbendarii S. Fidis.

VIII. ID. θ. Wolricus Occellus filius Volrici occiſi, de quadam domo in civitate ſupra Lohium, quam habet Leſtinus. Eſt & obitus Itæ, de inferiori curia in * Kolichon.

** al. Rollichoven.*

VII. Obitus Gertrudis, de decimis in Waltchilchen, quas habuit Stabeneze.

VI. θ. Counradus de Ramſtein, & eſt commemoratio

memoratio Offemiæ de Wildioſtein: de quibus dat Camerarius de decima in Gumaoswiler. Et eſt obitus Heiorici de Crumbeoowe militis, de Horven Turtal.

V. θ. Obitus Ebirhardi Schoudiers, de domo Schilini.

IIII. Heinricus de Bernanc Presbyter, de domatibus Rufi & domo ad Garterhus.

III. θ. Ludewicus Fabarienſis Abbas, & Egilolfus de Valchinſtein miles, de Othfridingin.

*Richlin, *Peyer.* II. Obitus Juntæ * Divitis, de ortis retro domum, quos habet Ger. * Pavvarus.

IDUS. θ. Hugoois & Adilheidis, de Briſaugia.

al. Birboumlin XVII. Kal. θ. Bertha * de Birmoume de Rentwigislene. Et Agnetis obitus, de Tiurrinmuli. Et eſt obitus Wilhelmi Subdiacooi, de domo ſua apud domum Willielmi Wirdingi.

XVI. θ. Diethelmus de Chregin miles, de decima iu Briſaugia. Et Egilolfus de Capella Presbyter, de Rotundemonte. Et Hediwiga de Stoufin, de * Niderwile & de Urimanshuſin.
Einswiler.

XV. θ. Hæinricus de Apwile, & Williberga ejus uxor, de quadam decima in Apwile.

XIIII. θ. Sebaſtianus Monetarius obiit.

XIII. Obitus Adilheidis Shatibuochin, de domo ſua juxta domum Voelioi io platea verſus S. Leonhardum.

XI. Commemoratio Hæinrici & Gerdrudis de Bochisbergere, de quadam domo iofra portam Gartherhus, quam habet Suſilinus.

al. Siteurline. X. θ. Bertliun * Shnuorline, de domo & de pomario an dim Broele, quæ habet Ger. Blarrarius.

VIIII. θ. Burchardus de Meplins, de Woltribuhil apud Waogin civitatem. Obitus Hugonis.

VII. Obitus Liutuigç, uxoris Birthilonis Comitis, quæ Crucem magnam patravit.

VI. Obitus Magiſtri Waltberi Phyſici, & Oſmanni Presbyteri.

V. θ. Rudolfus de Roſcacb miles, de bono vf dem Buel. Obitus Cleinarii.

III. Obitus Bertoldi Giwinnis, de decima ſua in manſo qui dicitur an dim Wege. Eſt & obitus C. de Grimminſtein militis. Iſte dedit curiam Zingeron, quam habet hoſpitale infirmorum locatam pro tribus ſertooibus argeoti aonuatim. Walto Abbas diem obiit, & Werdo Abbas, & Wal. de S. Fide.

II. θ. Gebirge mater Occelli, de quadam ſchupoza in Jonswile quam babet Peregrinus Diſpenſator. Eſt & obitus Ruodolfi de Berge, de curia ſua in Berge.

ARPILIS.

Kal. θ. Heioricus de Valkeoſtein miles. Et eſt commemoratio B. * Coci, de curia an dir Egge.
Küchimeiſter.

IIII. N. θ. Hæinricus Presbyter, de decima in Moleapud Sumbri, quam habuit Dives nuoc habet Bumannus.

III. Obitus Erchinberti. Iſte ioſtituit in ſancto die Paſchæ ſtuopum cum eiſo & majori leibunculo de Eilgovv, ut creditur. Et eſt obitus Eliſabeth & Aonæ mercatricum laicarum, de Welnriuti.

II. Hodie daorur II. leibunculi mioores de Sacro vicu Abbatis. Et eſt ob. Heinrici de Eppiobarc militis, de Bruggon prope Schœnenvvegio.

NONAS. θ. Hæinricus Occellus, de monte Elpirsberc, quem habet nunc I. Jugo Voeli.

VIII. Obitus Notkeri, qui ſequenria compoſuit. In cujus anniverſario datur minor ſtuopus de balnea ſtupa retro muros, & de aliis duabus domibus ſibi adjacentibus, & ortis ſuperpoſitis, quæ pertineot ad eccleſiam S. Petri. Eſt & obitus Heiorici de Horning Monachi atque Presbyteri, de Otvviſriuti & in dim Tobile.

VII. θ. Junta de Berge, de Widinhuobe in Berge. Item Guote Mercatrix, de Welnriuti.

VI. θ. Cuonradus Presbyter, de Tornburron. Et Clementum de Arbona, de Buoch apud Wile.

V. θ. Egilolfus de Golda, de Woluirſteige. Eſt & obitus Magiſtri Michahelis.

IIII. θ. Gertrudis de Huſin, de quibuſdam agris in Urimanshuſin.

II. Obitus Wolrici de Tegirvelt venerandi Abbatis, de Willeŋ juxta Hakon. Eodem die aoniverſarius Lutholdi de Biurroo, de Bruggeline & de Buœle prope Amptuncelle.

IDUS. θ. Guotmannus laicus, io hujus anniverſ. datur alba & minor leibo de molendino in valle Rupium. Et Domina Sophia, de euria an dir Egge.

XVIII. Kal. θ. Bertholdus Occellus, pater Bertholdi & Cuooradi Occellorum, de decimis io Birboumlin & Jonsriuti.

XVI. θ. Volricus Scholaſticus, de bono ſuo an dem Liuſibuel. Eſt & ob. Agnetis de Tiurrunmuli.

XV. θ. Adilhæidis de Berge, uxor Domini Ruodolfi, de curia Domioi Ruodolfi in ſuperiori Berge, quod & ipſe inſtituit & miniſtrat Peregrious Diſpenſator.

XIIII. Obitus Hermanni Presbyteri de Abbatiſcella. In hujus anniverſ. datur ſtuopus de balnea ſtupa retro muros, & de aliis duabus domibus ſibi adjacentibus & ortis ſuperpoſitis, quæ pertinent ad

Saoct.

Sanct. Petrum ex donatione ipſius Hermanni. Eſt & ob. Adilheidis de Niderviler laicæ, de domo ante Curiam Domini Abbatis, item Cuonradi de Huomlinkon militis.

XIII. Liuto obiit, & Bertholdus cocus. Iſte inſtiruir in priocipio cujuslibet menſis unum ſtoupum de feodo Stegin in VVittobach, ur pro commemoratione Ipſius, & Adelheidis oxoris ſua, omniumque parentum ſuorum in ſingulis eorundem menſium principiis, miſſa pro defunctis à conventu ad altare publicum celebretur.

VIIII. θ. Heinricus dictus VVirbs laicus; & Adilheidis uxor VVilderici, de Gumaosvvile; & Heinricus * Carpenrarius, de Schoninloh.

* *Wagner.*

VIII. Judith Auguſta apud Turonos diem obiit in Monaſterio S. Martini, ubi & corpus ejus bumatum eſt.

VII. θ. Wolricus Bolarius de Wiger.

VI. θ. Egilolfus de Rorſchbach de Wolbrehtisberge: & Conradus Spiſarius, de orto ſuo iuxra Steioa: & Wolbrecht wigant.

V. Bearus Tuotilo obiit.

IIII. θ. Bertholdus mercaror, de quadam decima in Hohinvirſt & quodam cenſu in Turbline. Et eſt commemoratio Ruomonis de Ramſtein, & Heilvvigæ, de villicatu in Mœrinshuſen.

III. Rautpertus Abbas obiit, & eſt ob. Volrici & Adilheidis dictæ Scborlezer, de orto verſus S. Leonardum, item Counradi militis, de curia an dir Egge.

II. θ. Gerdrudis de Roſinberc, de Geizhaltun, & Ruodolfi de Keptun, Clerici de Hohenvirſt.

MAJUS.

Kal. Manegoldus Abbas obiit, & Hermannus Sacerdos ac Presbyter S. Laurentii, & Hugo de Tiurinhain mooachus.

VI. θ. Adalbertus de Srurzinekke, & Guntrammus de Kiſilekke ultra lacum.

V. Wernherus Abbas inſtituit dari vinum de manſo, qui vocatur Huobe in Reirlisowe, & de curia in Berge puerorum quondam Egilolfi militis, quæ permutata fuir pro quodam prædio noſtro in Berge. Et eſt obitus Iræ de Lennenberc laicæ, de Hohenvirſt.

IV. θ. Ruodolfus & Egilolfus laici de Riedirn.

III. Reginſinda obiit, & eſt ob. Winnigebun Veſcer.

VIII. ID. θ. Hæinricus de Wurmilingen, de orto qui ſubjacet domi Schilini, & benedicta de Singinberc uxor Dapiferi, de Ekke infra Blidekke & Singioberc.

VII. θ. Ruodolfus Gielo miles; & Bertholdus de Kiſilegge de Imminrieth ultra lacum.

VII. θ. Volricus Urbanus laicus.

IV. θ. Burchardus Piſtor, Rwodolfus de Nidirwile, de Blawiller, Adilheidis de Buſſinnanch, de Jonswile.

II. θ. Eigilwardus de Valkenſtein in nigra ſylva, de villicatu in Berge.

II. θ. Egilolfus de Roſenberg, de Ruti.

IDUS. θ. Swikerus de Bernanc, qui conceſſit vineam Bernanc; & Wolricus de * Leumberc miles, de Svvarzinbach.

* *al. Glatiburch.*

XVII. Kal. θ. Adilheidis de domo quæ inter iacet domui Huobariæ: & Willebelmus, & eſt commemoratio Berthæ & Gerdrudis de Glateburch de Hohinvirſt.

XVI. Vuoradus obiit.

XV. θ. Ruodeger & Alberich de Endingen.

XIII. Abbas Volricus, Hanricus Decanus, Lutoldus Decanus, Sivridus, Hualricus, Hermannus, Rudolfus de Gutingen, Ludowicus, Manegoldus, Magiſter C. Tatzo, Ruodolfus de Gurt. Cunradus de B. Burcardus de Cheilburg. Burcardus de Spigilberc, Gotfridus, Counradus, Rudegerus, Hanricus de H. Erneſtus, Bertholdus, Volricus, Walrherus, Hanricus de Vullsi, & Ruodolfus, Wernherus Leproſus, Comitiſſa IV. fraternitatem oraverunt.

X. Eodem feſto dantur piſces, ſcilicet duo Velcbones Domino, & modius tritici, & XV. hami cerviſiæ de Albirnberch, & XV. de Rorſchach. Et eſt ob. Eliſabeth Occellæ, de decima in Mulinon.

VIII. θ. Adelgolz & uxor ejus Engelſint de Fafenhaim.

VI. θ. Heinricus de Grieſſinberc iunior.

IV. θ. Adalbrecht & Hug de Scaftolfeshaim.

JUNIUS.

Kal. θ. Peregrinus Decanus operis, de monte Martini.

IV. θ. N. Leitholfus obiit.

III. Salomon obiit Epiſcopus & Abbas.

II. Karolus Archiepiſcopus obiit, & Burkardus Abbas.

NONAS. S. Bonifacii Archiepiſcopi in Freſonis, & eſt obitus Burkardi laici, de Riccinbach apud Wile.

VI. ID. θ. Wolrici Buggonis Presbyteri, de Hitinbnobe, & Ruodolfi de Rinegge Advocati, de bono Zir Tannum apud Enziſwiler.

V. θ. Hæinrici Divitiſi & eſt commemoratio Juntun uxoris ſuæ, de decima in Tiufiobach.

IV. θ. Adilheidis de Creigin, de decima in Tiufiobach. Et eſt obitus Bertholdi de Valkinſtein Abbatis, de villicatu in Marpach, quem ipſe ſua pecunia comparavit, obiit hoc anno Domini MCCLXXII.

III. ꝋ. Truotwinus Bleh de Rotwile, & uxor ejus Mathilda.

IDUS. Grimoldus Abbas obiit, cui Hartmuotus Decanus & poſt Abbas hoc fecit epitaphion;

Hic manet interius divinæ legis amator,
Grimoldus humilis, temp'um hoc qui condere juſſit.

XVII. KAL. ꝋ. Otbprethi laici, de Nidirwile & de Urimanshuſen.

XIII. Eberhardus obiit.

XII. ꝋ. Mehthildis de Eppinberc, de Bruggon * in Schonenwegin. [*al. apud]

XI. ꝋ. Hermannus de Vivatio laicus, de Horriuri: Gerohoh obiit.

[*al. Hewinlinus.] X. ꝋ. Wolricus * Havillinus, de Swendi.

VIII. ꝋ. Egilolfi Schrodils, de decima ſua Altſtetin, quæ modo permutata eſt pro decima in Gumanſwiler.

VII. ꝋ. Cwonradi militis de Curia, de curia Wannon in Witobach.

V. Commemoratio Heinrici Blarrarii, de Wiler prope Hakon, & de decima in Arnanc.

III. Eodem die dantur IV. fercula, ſcilicet carnes, caſeus, ova, crucigira, cum vino & majori leib. de Altſtetin. ꝋ. Bertholdus Monachus de Tengin, de Hitinhuobe.

JULIUS.

IV. NON. Obitus Wolrici Epiſcopi Auguſtani. Hic Cellerarius incipit dare ovinas carnes.

II. No. Obitus Wernheri Abbatis.

VII. ꝋ. Chuonradus de Rogwillere, & Ita Goldaſtine uxor ejus, & quorum anniverſario datur de decima in Rogwille.

IV. ꝋ. Wolricus de Goueheim.

III. ꝋ. Cuonradus Ubirlingarius; & Ruodolfus de Ramſtein Monachus atque ſubdiaconus, de decima in Wiere..

XVII. KAL. Irmingarda Hludowici Regis filia & ſanctæmonialis obiit.

XVI. ꝋ. Guuoton de Curia, de Wannon in Witonbach.

XIII. ꝋ. Marquardus de Ramſtein Plebanus de Ulma.

XII. ꝋ. Wolricus de Clatiburch miles, de Waltinwile.

XI. ꝋ. Theotpoldus Presbyter obiit.

IX. ꝋ. Adilheidis de Burron, de Honberc.

VI. ꝋ. Liutoldus de Glatiburch miles, de Hohinberc, quod adjacet cellæ S. Petri.

V. Præpoſitus de Argoia dat ſtoupum & vinum pro piſcibus de Mittilnmuchein. ꝋ. Itun Diſpenſatricis, de decima in Gubilin, quam habet Volricus Spiſer, & de domibus Zagillini apud S. Magnum, & Berthun Giſlariæ, de domibus ſuis ante domum Buchiline, quam nunc habet C. de Ramſvvag.

IV. ꝋ. Ruodolfus Comes de Raprehtſvviler.

III. Perchroldus obiit filius Chadalohi Comitis.

II. ꝋ. Hildiburga & Hugo Volinus.

AUGUSTUS.

KAL. ꝋ. Fridericus de Huonvville.

IV. No. ꝋ. Heinricus Pincerna de Landegge, de Bruggelin.

III. ꝋ. Ruodolfus de Urſtein miles, de Albirnberge.

II. ꝋ. Heinricus de Ramſvvag, de bono an dir Wiſe in Turtal.

VIII. ID. ꝋ. Juntæ de Glatteburc, de Uſhovin prope Gehratsvviler.

VII. ꝋ. Ruodolfus Spiſer, de Niderndorf, Et eſt obitus Eliſabeth Diſpenſatricis.

VI. ꝋ. Heinricus de Einvviller.

II. ꝋ. Iſaac Presbyteri S. Oſvvaldi.

IDUS. Obitus Willine, de Kollichon in Argoia.

XVI. Kal. ꝋ. Ekihardi Decani, de * Enkinfurt, quod habet Ger. Blarrarius & ſolvit Criſtan Vogli: Et eſt ob. Heinrici dicti Krumben & Adelheidis ſororis ſuæ, de domo ſua juxta domum Klaynarii ante S. Crucem. [* al. Enkuvvrt.]

XV. ꝋ. Ruuodolfi de Capella, de prædio in Capille. Ob. Adilheidis Scoubine, de domo quondam ſua. Walahfridus Abbas obiit, vir in divinis & humanis litteris verſatiſſimus.

IX. ꝋ. Bertolfi Abbatis, & Annæ uxoris Mercatoris, de Secki, quod Blarrer.

XIII. ꝋ. Bernardi Abbatis, & Ruodolfi Diſpenſatoris, de Vergillinsberc, quod habet Jo. Spiſer.

XII. Alberti de Lene, de Rothins.

VI. ꝋ. Ruuodolfi de Arbona militis, & eſt commemoratio Wernheri patris ſui, de Buoch juxta Wile.

V. ꝋ. Irmingardis de Valkenſtein, de Otſtidingin.

II. ꝋ. Columbani laici, de domo ſua & ortis.

SEPTEMBER.

KAL. ꝋ. Oſvvaldi Scovving, de prædio in valle Tuchata.

IV. Non. Obitus Nortperti Abbatis. Iſte primus inter Abbates anniverſarium ſuum inſtituit ordinavitque dari vinum, piſces, caſeum, ova, & piſa, & majorem panem de Huſin, & die ſequenti eadem de Utivvillere.

II. ꝋ. Heinricus Cocus, de decima in Retinberc, quam habet Blarrer.

VIII. ID. Ex inſtitutione Salomonis Epiſcopi & Abbatis datur præbenda de

Golda fratribus in honorem S. Magni Confeſſoris. Et eſt ob. Volrici Spiſarii, de decima in Huobe ſub Rutundo monte.

al. Aneweiler. VII. ɵ. Hæinricus de * Einwiller, de Huobe quod adjacer Roſinberch.

VI. ɵ. Wolrici Gielonis militis, de Uſhovin.

V. ɵ. Eliſabet laica, de decima in Mulimon an dim Wege.

IV. ɵ. Volricus Diſpenſator, de domo & vinea Ruodolfi Diſpenſatoris ſita in Bernanc an der Halden.

III. ɵ. Adilhædidis Dapiferæ & Cwonradi Gielonis militis de Uſhovin.

XVIII. Kal. ɵ. Burchardus de Chiſilekke miles. Rihboldus obiit.

XVII. ɵ. Gerdrudis laicæ, de Ekkolslene.

XV. ɵ. Irun, de quodam prædio in Rotſchach. item Gervvigi Blarrarii.

XIIII. ɵ. Ruodolfi de Gutingen Abbatis & Epiſcopi, de * Sneolfishouin quod attinet curiæ Jonswiller. *al. Snelshovin.*

XIII. ɵ. Rnodolfi de Rorſchach, de Geizhaltun, ſicut & in anniverſario Egilolfi de Roſinberc fratris ſui quod eſt in Craſtino poſt feſtum Thomæ Apoſtoli.

XII. ɵ. Heinricus de Grieſſinberc ſenior, de Eicbrein quod attinet curiæ Affolttang. Gozbaldus Epiſcopus obiit.

XIII. ɵ. Bertha de Urſtein, de Geirzhaltun. Et miniſtratur de Gamirtingen quod attinet curiæ Huſin, ex inſtitutione Wernheri Abbatis. Cuonradus obiit.

X. ɵ. Wolrici Abbatis de Sax. de Huobe quod adjacer caſtro Roſinberge.

VIII. ɵ. Heinricus Pincerna de Glatebure.

Beck. VII. ɵ. Ebirhardus * Piſtor, & Methildis uxor ſua, de curia Eſshans. Item ob. Egilolfus. Occellus, de quatuor maltris decimarum Brandis, quod babet Johannes Occellus & Schizingouis.

VI. ɵ. Counrat & Wicbart de Tiundelingen.

IV. ɵ. Egilolfus Occellus, de Buoche, quod habet Bolarius. Item Eigilwardus de Valkenſtein miles, de curia an dir Egge. Et Guote dicta * Kuchimaiſtetin. *Coca.*

Dives. II. ɵ. Heinricus * Richillinus; do Volchinswille quod eſt Commune Occellorum, & de Buoch, & de domate apud domum Bolarii. Item ob. Cwonradi Presbyteri de Capella, de domo quam habet Magiſter Johannes Blarrarius.

OCTOBER.

Kal. ɵ. Stephanus Sollichover; de domo ſua extra muros.

VI. Non. ɵ. Williburgis converſæ, do domo ſua retro muros.

V. Hora ſecunda noctis ſequentis ecclypſis facta eſt anno XXII. regni Hludovici Regis in Orientali Francia ɵ. Adilheidis de Glatiburch, de Waltin Willere.

IV. ɵ. Franciſcus de Watte.

II. Nidger laicus obiit, & fit adminiſtratio de Swartinberch.

NONAS. Commemoratio Wolrici Patriarchæ & Wolrici Abbatis hujus nominis Quarti & Hiltiholdi Plebani S. Fidis. Hic primum dari debet novum vinum à Cellario.

VIII. ID. ɵ. Cuonradus Camerarius. Iſte inſtituit lumen ante aram S. Othmari omni nocte arſurum, & III. ſol. in ſuo anniverſario ſactificandos ad Chorum, ad S. Othmarum, & ad S. Laurentium, de decem ſol. in Schorron apud S. Leonhardum, & de reditibus in Sindolstwiller. Item ob. Melitildis Buchline, de bono des Walchis apud S. Georgium quod habent Piſarii.

VII. Hic cellarius incipit dare bovinas carnes, & piſces & * priſcilla de Edilolswiler quod habent Ramswagii. *al. piſcella.*

VI. ɵ. Ruodolfus Gielo miles de Uſhouin majori.

IIII. Obitus Wilhelmi Abbatis.

XVII. Kal. ɵ. Sigiram Goldaſt miles, & Wolfhart frater ejus, de bonis in Hegiu ultra lacum.

XVI. Dedicatio eccleſiæ S. Galli, quæ fit ex inſtitutione H. Decani de villicatu in Rorſchach, & proceſſio ex Inſtitutione L. de Glatteburc de bouo an dir Steige.

XV. ɵ. Irun de Arbona, de Buoch juxta Wile. Et Commemoratio Clementæ.

XIIII. ɵ. Cuonradus Monachus atque Presbyter, de Burrichsmoſe.

XI. ɵ. Frida laica de Tettichouen, de decimis in Haimines.

VIII. ɵ. Conradus de Ramswag abe dir Wiſe in Turtal.

VII. ɵ. Cvvonradus Rufus, de Ricbinzunvviler, quod habet Wernſtein.

IV. ɵ. C. Widarii, de Mulinon & decima an dem Wege.

NOVEMBER.

Kal. ɵ. Bertboldus de Oetlineshuſen, de Urimanesbuſen.

IV. ɵ. No. Commemoratio omnium fidelium defunctorum celebratur de fraternitate quæ eſt ad lapidem.

III. ɵ. Methildis Clubine, de domibus ejus infra portam verſus torrentem.

II. ɵ. Guotum laica de Rinegge, de decima in Granſtein & Letthuobe adjacenti.

NONAS. ɵ. Volricus Leſtinus laicus.

VIII. ID. ɵ. Liuroldi Simprebtis laicus de decima in Granſtein & * Letthuobe adjacenti. Item ɵ Cvvonradi * Spizzin, de Strubincelle anteriori curia quam habet Hugo Voli. *al. Leit-huobe.* *al. Spi*[illegible]

VI. θ. Miun de Berge, de Manſo qui dicitur Widinhuobe in inferiore Berge. Et eſt ob. Siginun, de decima in Oberndorf quam habet Pavverus.

III. θ. Volrieus Bueler laicus & Gerdrud uxor ſua, de quadam decima in Honegge ſita in monte qui dicitur Ruggebein.

II. Commemoratio Wernbeti Crezze & Berthu uxoris ſuæ, de decima in Tiuſinbach.

** Ocella.* IDUS. θ. Methildis * Ougiline de curia Gruonovv prope Altſtetten. Eodem die obiit BW. de Rineg, de quibuſdam agris an dem Baldirich & an dem Gern.

XVII. Kal. θ. VVolrici militis de Ramsvvach. de Bleicbum. Et eſt θ. Rvvdolfi de Goſſovve, & R. filii ſui occiſorum, de prædiolo in Albrehtsvviller.

XVI. Othmari Confeſſoris. Eodem die dantur carnes, piſees, caſei, & ova, cum ſtoupo & maximo leibone, & minore leibunculo de Stamheim, ad unum ferculũ dantut cuilibet Domino duo velkones.

XIV. Octava Martini. Eodem die datur ciatus de Eſcbans pro commemoratione fratrum, quæ fit ad aram S. Benedicti ex inſtitutione Burkardi Præpoſiti.

XIII. θ. VValtherus de Kiſilekke, de Ceiſſinhouin.

XI. θ. Dominus Lutoldus de Glatteburg Canonicus Conſtantienſis, à dir Steige. Notingus Epiſcopus obiit.

X. θ. Hæinricus Occellus & VVolricus filius ſuus, de Berchu. Item ob. Berthæ converſæ.

VIIII. θ. Liutoldus, de ſuperiori vinea in Uthvvillere, & VVolricus Dapifer, de Frimanhuſin, & VVernherus de Arbona miles, de Buoch juxta VVile. Iſte Volricus Dapifer inſtituit lumen ad S. Michahelem omni nocte arſurum de prædio in Frimanshuſin & Niderrvviller. Abo obiit.

VI. θ. Berthun, de Steige prope Rotundum montem, quod habet Joh. Spiſer. Item θ. Alberti Abbatis Augiæ junioris, de villicatu in Mœrisbuſen.

V. θ. Hællivvigæ, de Stalilhouin & Huob. quod habent * Impletores Volricus & Volricus. Et eſt ob. Domini Wal. de S. Fide. ** Füller, id eſt Fullarii.*

III. θ. Egilolfus de Roſenbere, de Brugge, juxta Heriſovve.

II. Andreæ Apoſtoli. Eodem feſto dat Hoſpitarius X. fercula, ſcilicet bis carnes, bis piſces, bis caſeos, bis ova, duos ciatos, & unum ſtuopum, maximum leibonem, & minorem leibunculnm, & in veſpera ſtuopum, lunulas & oblatas de Linkinvviller. Proxima Dominica poſt feſtum Andreæ ſerviunt Hoſpitarius & Portarius per VII. dies, & Præpoſitus de Argoia per alios VI. dies ſequentes. Eadem die eſt obitus Adilheidis * Cleinariæ, d. monte Cleinnariæ. Hic Cellerarius incipit dare porcinas carnes. ** al. de Rorſcah*

DECEMBER.

Kal. VVernkerus de Langinſtein in Burgundia miles, de Steinmuli.

III. NON. θ. Hermannus de Huſen.

VIII. ID. θ. Hermannus Richilinus, de quodam bono in Oberndorf, quod habet Diſpenſator, & nunc R. Spiſer.

VI. θ. Johannes de Hundunsheim ex Eleſaz.

V. Truogo Epiſcopus obiit. Et eſt obitus Hermanni Monachi atque Presbyteri de Ottinburron, de Zuozvvillere. Iſte inſtituit ſtuopum in anniverſario Notkeri Magiſtri Sequentiarum.

IV. θ. Heinricus Villicus de Berge, de manſo in inferiori Berge qui dicitur VVidinhuobe.

IDUS θ. VVolrici Patriarchæ, de Goucheim. Eſt & ob. Svvikeri Presbyteri de Gandersvviler, de Hohenvirſt.

XVII. II. Kal. Liutoldi Advocati, de Bleichun.

XVIII. θ. Notkeri Monachi & Presbyteri, & VValtheri de Svvarzinbach, de quadam decima in Mole apud Sumbri, quam habuit dives.

XVII. θ. Hæinrici de Klingin Abbatis, de Jousriuti aliisque reditibus.

XVI. Sedecimis Jani migravit Liuto kalendis.

XV. θ. Junta de Valkenſtein in nigra Silva, de villicatu in Berge.

XIV. VVernherus de Arbona Presbyter, de Hitinbuobe.

XIII. θ. Cvvonradi Abbatis de Buſmanch, in cujus anniverſario datur vinum, piſces, caſeus, minor panis, de XX. ovibus monetæ. Eſt & ob. Heinrici Simpretbi, de decima in Granſtein & Leituope adjacenti.

XII. Thomæ Apoſtoli. Dominus Abbas faciat duas caritates per duos dies ſequentes; unam cum piſcibus alboccin II. & caſ. & vino, & minori leibunculo aliam ſine vino de proceſſione ad capellas Obiit * Magiſter coquinæ. ** Kuchimeiſter.*

XI. θ. Egilolfus de Roſinbere, de molendino in Haſela & prædio an dim Sunder.

XII. Eodem die datur ſtuopus de curia Nephſlini in Rorſchach, & de decima in Hegu quam habet Gebz de Lindaugia. Eſt & obitus Rudolfi Dapiferi militis, de Eggon inter Blidegge & Singinberc.

V. θ. Irmingardæ, de decima in Muola, quam habet Hirtm. & Bertholdi Joculatoris, de decima vf dim Bole in ſuperiori Berge, & de ortis juxta capellam ſororum apud S. Magnum.

III. θ. Svvikketus de Glatteburg miles, de Zvvozvvile, & Gothofridus, de Chezvvilele.

F I N I S.

JOHAN-

JOHANNIS GEORGII TIBIANI PANEGYRICON.

SUPER LAUDIBUS ACRONII LACUS IN ALEMANNIA, & EJUSDEM CIVITATUM.

MONTEIS & fluvios, terram, pulchra oppida dicam
Acronii, fieri qua brevitate poteſt.
Virginis â partu, quem mox dixere beatum
Multi gente, loco, nomine, ſorte, lacum.
Delius inſpiret mihi ſi nunc Tullia verba.
Laudibus haud poſſim condecorare ſatis.
Acronius λάκκος ſummo nam dignus honore,
Carminibus, Phœbo, Meoniique lyra.
Hic toto mundo & cœlo notiſſimus alto,
Cujus præclarum nomen ad aſtra volat.
Ejus terra, ejus quoque pars non infima mundi eſt,
Non ſolum ob piſces, ſed quoque amœna loca.
Circumſtant montes, urbes & luſtra ferarum,
Perpetuum nomen vivit in urbe ſuum.
Hic vitreas ſemper ſollers piſcator ad undas
Felix plena vago rhetia piſce trahit:
Hic libet undivagos demiſſis fallere piſces
Rhetibus, hosque ſimul ducere cum calamo.
Veltiferi hic quoque conſpiciuntur pondera mali
Urbes quæ magnas condecorare ſolent.
Interdum hoc tumido gyratur navita Ponto,
Quando bibit miſſum fracta carina fretum:
Tempore, ſed ſudo juvenes dicuntur ad undas
Navibus & ſecum Bacchica dona ferunt,
Atque diem lepidis conſumunt carmine & odis,
Et Venere & Baccho, nec Ceres ipſa latet.
Parte tamen rapidus qua nunc Sol reſpicit ortum
Ob varios monteis oppida pauca vides.
Hic & montanis veniunt è fontibus amnes.
Temquore qui æſtivo florida prata rigant.
Ad dextra *Liblach* tenui perlucidus unda,
Bregentz & fluvium cernis adire lacum,
Flumine prociduo Acronium nam fertur in altum,
Huic ſemper multas ipſe miniſtrat aquas.
Nubiferi montes, & ſaxa minantia cœlo
Cernuntur gelida ſemper operta nive.
Rhetia cernuntur juga denſis alba pruinis,
Cum Sol Icarei fervet ab ore Canis.
Dantur ab anguſtis undoſi vallibus amnes,
Qui interdum lepidos dant quoq; piſciculos.

Hicque vides *Bregentz*, quamvis ſint mœnia parva,
Belligeræ tamen hæc gloria gentis erunt,
Hic populus magni vel gens eſt ſueta laboris,
Summo quæ prompto pectore paret hero.
Dura manus bello, celeberrima gloria gentis,
Eſt populus veritus ſemper amore Deum.
Nemo illo major bello eſt, nemo acrior armis,
Huic ſemper populo robora priſca manent.
Gloria Germanæ Germano in littore terræ
Acronii magni perpetuumque decus.
Deinde amnem *Iuſach* cernis quoque parte ſiniſtra,
Qui curſu proprio mollia prata rigat.
Cernitur hinc liquidi facies nitiſſima Rheni
Corniger & flexo gurgite lene fluens:
Fertur in Acronium pulchrum velocibus undis,
Cujus perpetuas auget amœnus aquas.
Fluctiſonas citius Rhenus tunc deſerit undas,
Atque per æquoreas hic cito fertur aquas.
Poſt tamen has qua parte lacus hic reſpicit Auſtrum,
Helvetii fortes oppida multa tenent.
Gramineam viridi cernis de capite terram,
Floriferi hic colles, pictaq; prata virent.
Sunt circum gelidi fontes & mollia prata,
Sunt hic fœcundi rura beata ſoli.
Pomiferi florent amplis proventibus horti,
Qui Calabrum ſuperant fertilitate penum.
Itur in æterno veſtitos gramine campos,
Florida ubi fulgent prata colore ſuo,
Læta ſuſurrantes ſaliunt per gramina rivi,
[illegible] & conſtans aër ubique bonus.
Helvetios cernis gentem in ſera prœlia ferri
A primis annis viribus, arte valet.
Farris terra ferax, pecudum vis, paſcua læta,
Sunt circum ſilvæ non ſine fruge bonæ.
Contenti ergo queunt iſtis traducere vitam
Fructibus, expromit quod humus ipſa libens:
Hinc *Arbor felix* Romanis nota vetuſtis
Conſpicitur, tangens Acronium arce ſuum.

Hac parte ante alias Princeps *Conſtantia* magna
Exiſtens culti gloria magna ſoli,
Fertili, ipſa ſuas novit Conſtantia vires.
Accumulatque ſuas plurima claſſis opes.
Nobilium ſedes pinnatis plurima muris
Arcis ad effigiem condita multa nitent.
Præſulis hic magni venerabilis aula ſuperbit
Divi Conradi munera ſancta gerens.
Hinc auguſta nitent ſacratis munera templis.
Cultaque divino carmine templa ſonant.
Hic multi parochi Doctorum turba ſophorum,
Multi ſunt Medici Theologique ſimul.
Ordo ſacerdotum, juris proceres lepidi, qui
Juris nodoſi vincula torta ſecant.
Hos extra muros regit venerabilis Abbas,
Clauſtrum, quod felix à *Cruce* nomen habet:
Petridomus, olim quam condiderat Gebehardus,
Ad Rhenum jacet, & Præſule non minimo.
Hocque loco eſt felix generoſæ fertilis vitæ
Vinea, ubi vires Maſſica muſta ferunt.
Eſt quoque Theutonico propius brevis inſula ponto,
Augia cui major nomen ab ore datum.
Inſula mortiferis minime eſt infeſta venenis,
Qua divus Marcus nunc requieſcit humo:
Pleoaque peſtiferis ſerpens peregrina venenis
Introducta petit munere Pyrminii.
Fructibus immenſis avidi ſatiantur amantet
Agricolæ, hic poſſunt ſpargere ſemen humo:
Hic tibi pampineas autumnus porrigit uvas,
Floret odoratis terra benigna toſis.
Inſuper Acronius tunc inferior bene notus
Oppida ab occaſu plurima læta tenet.
Urbs antiqua viget *Ratolfi cella* vocata,
Florigeri hic colles, pictaque prata virent,
Hic numeroſa juga & ſcopuloſi vertice colles
Cernuntur longe, maxima ſaxa quoque
Frugifero munita ſolo caſtella videres,
Udaque perpetuo ut gramine terra viret.
Parte tamen geminas λάκκῳ qua reſpicit urſas,
Sunt urbes pulchræ, Bacchica vitis adeſt.
Sacra urbs Imperii non magna at nota Suevis
Uberlinga jacet, Podmica ſtagna ſecans,
Auſpicio quæ felici tam divite crevit
Floruit & noſtris inclyta temporibus,
Digna Dea ſedes, nitidis nec ſordet ab aſtris
Condita monte bono qui ſua ſaxa cavat:
Multis caſtellis floret tot & arcibus altis,
Atque ſitu pulchro mœnia lata nitent.
Egregium ſplendeſcit opus nova & ardua turris,
Egregia & Divûm ſplendida phana nitent.
Martis luce vides quam frumentaria magna
Pictaque Principibus curia digna viris.
Frondoſi collis latebras & ſaxa capeſcit
Hæc urbs, & populum hæc ouoc habet ipſa pium.
Ocia nulla teoent juvenes, nec & ocia adulti,
Sunt homines proni & ad pia facta pii.
Hic Domini patriæ, patres, ſanctuſque ſenatus
Antiquæ ſolido ſtant adamante viæ:
Non hi juſticiam ſacrataque dogmata linquunt,
Hi veterum volvunt ſcripta libroſque Patrum,
Qui corda idolis numquam corrupta dedere
Quique alienigeoos non habuere Deos.
Pendula textilibus nectunt umbracula vites,
Veſtit pampineas vitis opaca comas.
Hinc *Merſpurgum* eſt urbs Andino digna cothurno
Forti in monte ſita & ſydere fructifero.
Longe conſpicies hic magni Præſulis aulam
Cuique racemi potens ſtat Deus ante fores.
Urbs hæc pampinei lætiſſima munera Bacchi
Lesbous Bacchus talia vixque dabit.
Vitiferi colles pomis de vitibus horti
Hic premit, & madidos nobilis uva lacus.
Non procul eſt *Marchdorf* magnis dicenda Camœnis,
Oppidum & egregium, ceſpite terra virens,
Terra ferax vini; Cereris quoq; læta favore
Et gelidi fontes, mollia prata quoque.
Hic gravidos onerat vindemia læta racemos
Florigeros aperit terra benigna ſinus.
Huicque ſitus lepidus *Euchhorn* qui vergit ad Auſtrum
Romani Imperii urbs, attamen ipſa brevis.
Magnaque pampineo ſpumant hic pocula ſucco,
Serpit & hic gelidæ rivus amœnus aquæ.
Feſta Corymbiferi celebrantur plurima Bacchi,
Et populus lætus cantica læta canit.
Schuſſius ad latus eſt decurrens parvulus amnis
Piſcoſo lætus margine prata rigans.
Cernitur hioc ſacri Imperii urbs *Lindoa* per undas
Inſula quæ bellis credere ſæpe ſolet.
Ipſa immota manet ſemper velut aſpera cautes,
Fortis quæ numquam toxica bella timet.
Stat turris mœnita lacu muroque tenaci
Expectans hoſtem qui ſibi bella parat.

Hæc

Hæc etiam pingit ſinuoſam in margine vitem,
Turgenteis uvas vitibus iſta trahit.
Sic urbes, montes aliquos, populoſque ſuaves,
Podamicum cecini ſub brevitate lacuni.
Audivi mihi ſi felix facundia vatis
Eſſent Pelignæ carmina docta lyræ:
Veſtram non canerem ſatis ô vos Podmica ſtagna
Laudem, quod mihi non fauſtus Apollo maner:
Cum terra hicque lacus majore eſt dignus honore,
Carmine quam tenui commemorare queam.
Quamvis ſtrideat hæc gelidis mea Muſula metris
Non volui laudem præteriiſſe tuam:
Felicem hunc populum magni Regnatot Olympi
Perpetuo ſervet tempus in omne ſuum,
Hic populus truculentum hoſtem ne ſentiat umquam
Sævos, barbaricos effugiatque Getas.

Amen.

LECTORI BENIVOLOS.

IN edendis antiquis ſcriptoribus, qui apud me latent bene multi, duarum rerum me monuerunt amici ſinceri illi, ſvaves, qui apertam veritatem amant: fidei ſcilicet & verborum intellectu difficilium. Illius, quod deſiderari viderint in plerisque editoribus, qui ponunt, immutant, corrigunt, eradunt, quæque vel ſtupore ingenii ſeu indiligentia dicam non aſſequuntur, vel religione capere nolunt, manu audaciſſima: horum, quod remoram objiciant lectoribus, & tenebras ſæpe offendant ſententiis præclaris, atque ad vitam humanam bene prudenterque inſtituendam excogitatis. Ut enim Platonis in Cratylo dictum huc trahamus, quisquis nomina neſcit, ut res itidem neſciat neceſſe eſt. In fide præſtanda ad ſuperſtitionem uſque religioſe illorum ſatis voluntati feci: in verborum explanatione multum diuque tergiverſabatur animus meus, averſatus tam fœtida verborum ſterquilinia, per quæ foret colligendi ambulandum. Tandem tamen non ſemel, ſed iterum ac tertio à me contendentibus, ut aliquibus, quæ non parum patriæ afferrent lucis & ornamenti, ſcriptores iſtos ſaltim gloſſis ornarem, ſeu magis lubet, locupletarem, non potui non lubentiſſime obſequi, ea me ſibi incredibili quadam & prope ſingulari benignitate devinxerunt. Feci autem id in muſæo patrio, opera triduana adverſariis perſcrutandis impenſa, ſed feci manu brevi, dictaque quam pote fuit tam contuli ad compendium, quoniam mihi neque tempus neque animus eſt rebus otioſis lectores fallendi. Iccirco vitatis proletariis, ea tantum executus ſum, quæ obſcura nec in vulgus videbantur eſſe nota, & quam apud mediæ ætatis Scriptores locutionum barbararum copiam offendi, digna videlicet patellis opercula, his annotamentis inſperſi, quo & ſententiam noſtram idoneis teſtimoniis confirmarem, nec res ipſa fieret non illuſtrior. Alius plura ſciat & rimetur, nos indicamus iter duntaxat, non auctores totos explanamus. Tu ne dentere, Lector, & inſubitæ noſtræ ſcriptioni ignoſce, quippe extemporali & ſubitatis iſtis gloſſis accommodatæ, quas in ipſa peregrinatione & loco ἀμύητῳ, qnia exiſtimationem meam in ea re agi putabam, ſi amicorum poſtulata agere nollem, deſcribendas ſuſcepi. Vale, & quicquid eſt, boni conſulens Francicarum rerum tomum ſuis jam numeris abſolutum hilariter
expecta.

MEL-

MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI

GLOSSÆ

RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM

IN HEPIDANNI ANNALES.

DCCCLXXXIX. *Agareni*) Diſtinguit inter *Saracenos* & *Agarenos*: per illos, Mahometanos, quos Turcas vulgo dicimus: per hos, Ungaros, qui Alamanniam devaſtarunt, intelligit. Sed eum tacito auctoris nomine repræhendere videtur Ekkehardus junior Caſuum cap. 10. ubi ſcribit: *Qui Ungros Aggerenos putant, longa via errant.* Balbus Catholico: *Agareni dicuntur Iſmaëlitæ, & corrupto nomine Saraceni.* Nicolaus Lyranus in Eſai. 21. *Arabes ſunt Saraceni ab Iſmaële & Cedar filio ejus, qui melius à matre ſua Agareni. Sed maluerunt vocari Saraceni, quaſi Saræ liberæ, non Agar ancillæ ſint filii.* Videntur Iſidorus Etymolog. lib. 9. cap. 2. & Ekkehardus c. 15. Hodie vulgus Scriptorum eos populos, qui noſtra ætate cum uxoribus & liberis Europam pervagantur, *Zigarenos* corrupte (opinor) pro Agarenos dicunt, & uſuali ſermone *Zigeiner*. Qui anno primum MCCCXVIII. in Almanniam pervenere amplius 14000. connumeratis uxoribus ac liberis, ut ſcribit Stumpf. Chronic. lib. 13. c. 10.

DCCCCXIII. *Juxta Ine fluvium*) Lego, *Inum*, pro Oenum, qua facie, *cimiterium*, *iconomus*, & id genus alia in his ſcriptoribus. Apud Contractum tamen Urſtiſianum eodem pacto, ut in noſtro Mſ. legitur, quum in veteri editione ſit *Iconum*.

DCCCC. (XX. *Rachilt in nativo S. Mariæ*) pro natali, quo verbo utitur anno DCCCC. (LII. *Et in natali S. Mariæ incluſa.*

DCCCCXXXVI. *Iſta Juventus mortua eſt.*) Lego, *Ita juventus*, & accipio de filia Henrici Imperatoris. *Juventus*, quo modo apud Hiſpanos *Infantia*. In Vita S. Eugenii Carthaginenſis: *Inſontem infantiam in ſuum gurgitem demerſerunt.*

DCCCCXXXVIIII. *Kiſalbertus Dux Choldariorum.*) Ekkehardo *Kiſelbertus*, Reginoni *Giſalbertus*, Contracto *Giſelbertus*, Lamberto *Giſilbertus*, Sigeberto *Gislebertus*, apud quem vero in anno 927. corrupte legitur *Gigebertum*. Qui autem ſint *Choldarii* pariter cum ignariſſimis ſcio. Sigeberto vocatur *Dux Lotharingiæ* Anno 927. & expreſſius 938. Ekkehardo *Lotharingorum.* An ergo legend. *Chlothariorum*, id eſt Lotharingiorum: qui & *Lotharienſes* Reginoni: Sane videtur.

Eodem anno; *Eberhardus Dux Franchorum & Kiſalbertus &c.*) A Chuone milite Henrici primi oppreſſi. Nam alii hoc ſub Henrico factum eſſe aſſerunt, patre hujus Othonis eo nōmine itidem primi, quos inter Ekkehardus cap. 5. quem vide.

DCCCCLII. *Duo tonitrua*) fulmina.

DCCCCLXXVIII. *Menſe Theſeo*) Junio. Nam ſic interpretatur ipſe auctor in Computo: *Apud Latinos JUNIUS, Hebræos SIVAN, Ægyptios PAUNI, Græcos THESEOS.* Pravate, pro *Deſius*, δέσιος, Macedonum menſis proprie, de quo videndi Hadr. Amerotius, Hadr. Junius, Joan. Lalamantius, & Joſ. Scaliger. Ergo *quindenas Kalendas menſe Theſeo* eſt, diem decimam quintam Kalendarum Julii. Non abſimili dicendi genere in titulo Nicæni Concilii legitur ἐν μηνὶ δεσίῳ ἐννάτῃ καὶ δεκάτῃ πρὸ δεκατριῶν καλανδῶν Ἰουλίων, id eſt, *menſe Deſio decima nona die ante XIII. Kalend. Jul.* Errant ergo Vadianus & Stumpſius, qui Purchardum Abbatem, cui Notker. Iſte ſucceſſit, mortuum tradunt XVI. Kal. Auguſt.

DCCCCLXXVII. *Nec non Octavam*) *Octava* eſt dies requiei. *Septem* ſunt dies laboris in hoc mundo. Legendum itaque, *quum dare ſeptem*, id eſt quos voluiſti in hoc mundo dies ſuos tranſire angendo & laborando, eoſdem fac participes æternæ tuæ requiei. Videndus Belethus de Divin. offic. cap. 71.

MXXI. *Ochibe dextram*) Atqui apud Contractum legitur: *Ernuſt Dux in venatu ab Adalberone Comite ſagitta occiditur.* Concilient, quibus otium & libri.

In Ratperti Caſus.

CAPUT I.

D*E caſibus Monaſterii*) Ita hiſtorias ſuas inſcripſere, quibus, quid quovis tempore acciderit, prodebant. Ekkehardus Junior cap. 9. *Cum breviter nobi vitam ejus & caſus utique plus notos panderet.* Cunradus Fabarienſis cap. 10. *Deſcriptis in ſuperiori pagina caſibus anteceſſorum noſtrorum Abbatum venerabilium, &c.* Ex veteri Poëta:

Per varios caſus, per tot diſcrimina vitæ.

Sigebertum illius provinciæ Regem) In Regum ſucceſſione errat Ratpertus. Nam ex Theodoro, Walafrido, Wettino, Herimanno Contracto, & Francorum Chronologis eam ob oculos ponemus, & brevi manu (ut Ulpiani verbo utar) velut in tabula delineabimus.

Clodovæus I. qui & Ludovicus Magnus, Hilderici I. F. primus Francorum Rex Chriſtianus, regnavit annos XXX. obiit An. Chriſti 514. cujus Filii IV.

Theodoricus I. qui Metis regnavit annis XXIII.

Chlodomiris, qui Aurelis regnavit, ἄτεκνος, qui ſuccellerunt Hildebertus & Hlotharius fratres.

Childebertus, qui Pariſiis regnavit annis XLV.

Hlotharius, qui Sueſſionis regnavit uſque ad An. Chriſti 565. cujus filii itidem IV.

Theodoricus I. filius:

Theodebertus, qui Metis regnavit annis XXIII.

Theodeberti filius:

Theobaldus, qui cœpit Anno 550. obiit improlis Anno 558. cui ſucceſſit Hlotharius Sueſſionum Rex illius patruus magnus.

Hlotharii filii:

Guntrannus Aureliæ Anno 567. cui mortuo ſucceſſit Childebertus nepos ex fratre Segeberto.

Gherbertus Pariſiis IX. annis.

Chilpericus II. Sueſſione; cujus uxor Fredegundis, Anno 564.

Sigbertus I. qui & Haribertus Anno 565. Metis XV. annis regnavit. Ejus conjux Brunechildis illa Atanagildis Viſigothorum in Hiſpania Regis filia. Hunc Sigebertum Columbanus & Gallus Galliam ingreſſi adierunt.

Chilperici II. filius:

Hlotharius II. An. 588. regnat annos XLIV. Sueſſione. Ad hunc pervenit S. Columbanus Luxovio pulſus.

Hlotharii II. filius:

Dagobertus I. cognomento Magnus Anno 631. cujus duo filii

Clodovæus II. qui & Hludovicus Franciæ Rex annis XVII. Obiit, Ann. 622. cujus filii tres.

Sigebertus Auſtraſiæ Rex, annis X. cui deſponſa fuit Cunzonis Alamanniæ Ducis, qui Uberlingam tenebat, filia, ex qua Dæmonium ejecit Gallus.

Clodovæi II. filii:

Hlotharius III. Franciæ Rex Anno Chriſti 663. annis IV.

Chilbericus III. ſive Childericus I. Sueſſionis An. C. 679. ann. XVI. in interregno Theodorici.

Theodoricus III Auſtraſiæ Rex An. Chriſti 666. annis XXXI. cujus filii

Sigeberti filius:

Dagobertus, qui tamen non inter Reges numeratur, in adoleſcentia à Grimaldo majore domus è medio ſublatus.

Sigberti I. filius:

Childebertus, qui Ratperto, Walafrido, & Wettino *Hildebertus*, ad quem ſcriptæ ſunt D. Gregorii M. epiſtolæ. Regnavit Aureliæ.

Childeberti filii:

Theodebertus Auſtraſior. Rex, ad quem Columbanus, relicto Hlothario Rege, pervenit. Hic à fratre Theodorico poſtea interficitur, filiis tribus à Brunechilde proavia interemptis.

Theodoricus II. Hic orationis cauſa adire Columbanum Luxovii degentem ſolitus erat, poſtea fratricida factus, & tandem ab avia Brunechilde veneno ſublatus, An. 618. cujus filii nothi ac ſpurii IV.

Theodorici II. filii:

Sigebertus III. Hic ad Regnum non pervenit.

Chorbus. Hic una cum fratre Segeberto in prœlio captus juſſu Chlotharii interficitur.

Childebertus, qui Chlotharium fugiens quo devenerit neſcitur.

Meroveus, ad nullum regnum pervenit.

Clodovæus III. An. 694. annis IV.

Hildebertus An. 698. annis XVII. hujus filius

Dagobert. II. A. 716. annis IV. Filii ejus

Theodoricus IV. Ann. 727. quo ſere anno Othmarus Abbas factus eſt. Regnavit annis XV. ſub tutela Caroli Marcelli, morienti non ſucceſſit, ſed

Childericus II. cognomento Stupidus, quem alii Chilpericum vocant, Dagoberti II. frater ut quidam, ut alii malunt, filius ultimus Merovingorum. Quo depoſito & in monaſterium detruſo, Rex creatur Pipinus Minor Major domus. Et hic eſt Pipinus, qui Othmarum in Abbatia confirmavit, oblata ei Regula D. Benedicti.

Hoc eſt veriſſimum Franciæ Regum Merovingorum ſtemma, quod hiſtorias noſtras attinet. In quo prætermiſſum vides Chilpericum IV. quia nulla ejus iſtic mentio: ſimiliter & Hlotharium IV. Dagoberti II. ſive fratrem ſive patruum, quem Carolus Martellus Francis impoſuit Regem. Nunc eſt ut Carolingorum ſtirpem, quibus verbis eam vetere in membrana reperivimus. Einhardo præſcriptam, ad illuſtrationem noſtri Ratperti pariter adtexamus. Ea ſic habet.

Poſt depoſitionem iſtius ruius ſucceſſit ei Pipinus, Rex effectus eſt, & quia fectos regebatur. Major Hildericus, quam Pipi-

HILDERICUS REX FRANCORUM

Hildirici Regis Franco- qui ex Præfecto Palatii regnum ſuum per Præ- domus decebatur tam ipſe nus,

Ab iſto B. Othmarus Ab- pit. Waltramus ſibi hoc Sanct. Gallus hanc à Sig- uum propter curatam Ducis filiam, inter plura go ille fecit, iſte confirmare bo ſubcutaneo obiit, &

REX PIPINUS ET MAIOR DOMUS DUOS FILIOS HABUIT

batiam & heremum ſuſce- impetravit: licet prius berto Rege Burgundio- ſponſatam ſuam ſcilicet dona accepiſſet. Quod er- curavit. Iſte poſtea mor- Pariſiis eſt tumulatus.

Iſte Carolomannus cum Rex Francorum cum fratre ſuo Carolo conſtitutus fuiſſet, apud montem Soractem quadam de cauſa Monachum ſe fecit. Tandem in caſtro Caſſino vitam finivit: frater autem totum regnum obtinuit.

KAROLOMANNUS REX FRANCORUM.

KAROLUS IMPERATOR AUGUSTUS.

Iſte requieſcit Aquiſgrani. Carolus habuit etiam tres filios de uxore ſua Hildigarda, ſcilicet Carolum, Pipinum, & Ludovvicum. Hunc duobus fratribus mortuis Imperatorem conſtituit. Habuit etiam alium de concubina filium nomine Pipinum. Hunc propter quandam conjurationem contra ſe factam in Monaſterium perpetualiter detruſit.

Uxor ejus

HILDIGARDIS *Hæc erat de Suevis genita.*

Iſte privilegia immunitatis & electionis erupit, Grimaldum S. Galli Eccleſiæ Abbatem, cum Clericus & non Monachus conſtituens. Poſtmodum Grimaldo rogante immunitatis & electionis jura privilegiis plusquam ante roboravit.

HLUDOVICUS PIUS IMPERATOR

Filius ejus, id eſt Caroli & Hiltigardis. Iſte ſepultus eſt Campidonæ cum matre ſua.

Iſte fuit Groſſus, ſuperioris Ludovici Pii nepos, ſed fuit filius Regis Ludovvici in Orientali Francia.

KAROLUS REX FILIUS HLUDOVVICI

Iſte Carolus dedit B. Othmaro Stamheim, & S. Gallo maſſis & alia plurima, qui uſque ad tempora Bernardi ſupervixit. Poſtmodum Augæ ſepultus eſt.

PIPINUS REX FILIUS KAROLI

Iſte dedit Eccleſiæ Sanct. Galli multa munera.

Ibi

In cellulas conſtruentes) *Cella* à celando & in templis & in domibus appellabatur pars aliqua remotior, unde factum, ut pauperum & ſervorum manſiunculæ, *cellæ* appellarentur, ut multis exemplis docet Læv. Torientius Antuerpianus Epiſcopus commentar. in Suetonii Tiber. c.43. & Caligul. c.41. In templis pars illa ſacratior, in quam vulgo intrare non licebat. Cujuſmodi erat in Capitolio *Cella Jovis*, auctoribus Gellio ac Livio, teſteq; Calfurnio in dictione *Cella*. Ita & Monachi noſtri, qui & pauperes ſeſe ac ſervos faciebant, *Cellas* vocarunt habitacula in receſſu ac ſolitudine poſita, à frequentiaque hominum remota, in quas velut religionis gratia ſe conferrent.

Sigiberti Junioris filii Hiltiberti, nepos videlicet Sigiberti) Immo hic Sigibertus filius fuit non Hiltiberti, ſed vero Dagoberti, nepos autem Chlotharii, ut ex tabula ſuperiori liquet.

Brunehildis avia ipſius Sigiberti, uxor autem prioris Sigiberti) Turpis ἀνιστορησία, & in tam bono ſcriptore vix ferenda. Quam tamen ſex vett. codd. conſtantiſſime præſentant, ut nulla ratio ſit quî excuſem, errorem in dicta Tabula deteximus.

Ad Theodebertum Regem Auſtraſiorum) Ita apud VValafridum quoque legitur cap.5. libr.1. VVettinum initio lib.1. de Vita S. Galli, Jonam Abbatem in Vita Sanct. Columbani, denique Theodorum in Vita S. Magni. Nec audiendus Vadianus, qui pro *Theodebertum*, reponendum cenſet *Tagobertum*, Rationem in Tabula expoſuimus.

Tuconiam) Nunc *Tugium*, ad lacum Tygurinum, quem Limac' fluvius perfluit, quo modo Rhenus Podamicum, Rhodanus Lemannum, &c. Vide Gloſſas in VValafridum.

Sponſam Regis Sigiberti) Qui filius fuit Tagoberti I. ut in Tabula oſtenſum.

Aliunde vero ad poſſeſſionem nobilium virorum) Ex veteribus Donationum Chartis deprehenditur, non adeo heremum fuiſſe, quin etiam ante Othmari tempora circa eam multa loca fuerint valde culta. Nam & ſub Grimaldo prædia in *Steinigunekke*, quod jam *Steinegg* dicitur, & culta & habitata fuere. Præcipue autem familiæ, à quibus primum locus S. Galli auctus, & qui circa monaſterium prædia poſſederunt, erant, *Comites Toggenburgenſes, & Urſteinii*, dein Nobiles *Roſenbergii, Anwilii, Oberbergii, Swanbergii, Helffenbergii, Eppenbergii, & Glatburgii.*

Talto) Ex qua familia fuerit, non queo divinare. Conjecturam quis ſumere poſſit ex Ekkehardo in fine Salomonis, ubi de filia ejus notha ſcribit, *Dotatam cum prædiis viro tradidit cuidam Notkero de proſapia Waltrammi & Notkeri, de quorum dominio montes noſtri nomina habent.* Nam *Waltrammus* fuit Taltonis abnepos, ut cap. ſeq. à Ratperto memoriæ traditum eſt.

In CAPUT II.

WArino & Ruadhardo) Stumpfius VVarinum Hegoviæ, Ruadhardum Turgoviæ Comites facit. Vadianus, Duces Alamanniæ. Sed erant Cameræ nuntii, quos vocat Ekkehardus, qui VValafrido teſte cap.4. de Vita Othmari Alamanniam ab Imperatore miſſi adminiſtrabant ea poteſtate, qua Bertholdus & Erchinger, de quibus ad Eccehardum dicetur, qui & ipſi Duces Alamanniæ nominantur. Videntur autem VVarinus & Ruadhardus ejus ſtirpis fuiſſe, unde poſtea *Guuelfi* nati ſunt, *Comites Grauenſpurgenſes*, quorum qui Quartus, monaſterium Altorfenſe, quod hodie VVeingarten, fundavit, teſte Conrado Urſpergenſi, quem non videtur legiſſe nugaciſſimus & imprudentiſſimus ſcriptor Thomas Lyter ad noſtros quem Romulum regii generis Romanum, fundationem ejus referens.

In CAPUT III.

SCripta emunitatis) Frequenter occurrit in libb. calamo exaratis, quod in vulgatis fere eſt in *immunitas*. In Ratperto incorruptum manſit, in cæteris non item, ne in MSS. quidem. Balbus Catholico; *Emunis & immunis dicitur, qui liber eſt à munibus, id eſt muneribus.*

In CAPUT IV.

COncœnobiatam) Ita malui cum duabus vetuſtiſſimis membranis, quam cum quatuor chartis *concœnobitam*, quod ineptum eſt & ratione caret, quamvis poſteriores omnes erroris funem trahentes conſtanter ita ſcripſerint. Ratpertus expreſſit Græcam inflexionem Græcæ linguæ non ignarus. Nam βιωτὴν illi dicunt ἀπὸ τοῦ βιοῦν. Unde, κοινομῦν, κοινοβιωτὴς, qui cap. 5. *cœnobiota*, & συγκοινοβιωτὴς *concœnobiota*. In uno chartaceo codice cap. ſeq. ſcriptum erat *zenobita*, quod nimis quam depravatum & in Barbariam ablegandum.

In CAPUT V.

PResbyterum forenſem) non de monaſterio. *Forenſis*, qui foris & extra locum, civitatem, aut congregationem aliquam eſt. Sic *pugnæ foraſticæ* dicuntur à S. Bonifacio Archiepiſcopo exteriores, quibus opponuntur *intimæ*, epiſt.3.

Spem ſecuritatis) Sæpe occurrunt *firmitatis & ſecuritatis* voces, apud JConſultos præſertim, quibus ſignificatur certum atque indubitatæ fidei ſcriptum, quod de rei alicujus firmitate ac ſecuritate cavetur, ἡ ἔγγραφος βεβαίωσις, quæ Græcis eadem ratio-

ratione ἀσφάλεια, Lexic. Græco-Lat. ἀσφάλεια, *cautio, munitio, tutio, præſidium, tutela.* Videndus Gul. Fornerius Notis in Caſſiodorum.

Novam S. Gallo cœpit ædificare baſilicam) Extant Chartæ nomine Gotthefridi Alamanniæ Ducis anno Ducatus ejus XX. ſcriptæ, annis plus minus XIII. ante Abbatem Othmatum. In quibus apparet, B. Gallum in ædicula ſeorſim extructa conditum, & prope ipſam, eccleſiam fuiſſe cum jure parochiæ, quæ forte illa eſt, quæ hodie S. Petro addicitur. Nam Paſtorem tunc temporis præfuiſſe ipſa Charta teſtatur, item Monachum aliquem velut, pro Abbate habitum, ſicuti eo tempore Scafrarium, cujus Charta meminit.

CAPUT VI.

Librorum tantam copiam ille patravit) compoſuit & paravit, ut loquitur ipſe capite nono eodem in negocio. Familiariſſimum verbum his ſcriptorib⁹. Cap. 10. *Librorum quoque, quos ille ad communem monaſterii utilitatem ſuo tempore patravit*, id eſt comparavit, alibi ſæpe.

CAPUT VIII.

Nec non ſingulare idem Abbati domicilium cum omnibus neceſſariis ad illud pertinentibus utiliſſime pulcherrimeque conſtruxit) *Palatium*, quod hodieque *Pfallentz*: de quo ſunt ipſius Hartmoti verſus:

> *Aula Palatinis perfecta eſt iſta magiſtris*
> *Inſula pictores tranſmiſerat Augia clara.*

Regem publice placitum habere) *Placitum*, comitia, conventus Procerum publicus, *Reichs-Tag*, de quo multi multa dixere. Ab eo differt *Mallus* ſive *Mallum*, quod proprie ſignificat judicium generale, *Land-Gericht, Cammer-Gericht*. Cujus judices vulgo *Rachenbürger* vocabantur. Unde erat ut exiſtimarem oppidum Ravenſpurg initio dictum fuiſſe *Rachenburg* pro *Rachenburg*, quia ibidem & olim & hodie mallus generalis ſemper celebratus, cui præſidet Lantgravius, qui nominatur in hiſtor. S. Fridulioi, *der Landtvogt*. In Chartis legitur mallum publicum fuiſſe in Gozzeſovv. an. DCCCCLVII. ſub Cralone Abbate, anno Regis Ottonis XXI. quo tempore Purchardus Dux fuit Alamanniæ, Eberhardus Comes Turgoviæ, Adalo Tribunus. Et alium in Nuſereo Turgoviæ anno Regis Ottonis XXII. ſub Abbate Burchardo, cui ipſe Abbas interfuit cum Comite Eberhardo. Durant adhuc nomina mallorum in Alamanniæ locis illis, ubi olim uſus fuit celebrandi *Landtgericht im Turgow*, *by Rafenſpurg*, *by Ranckwyl der Grafen von Montfort*, citius in hiſtoria S. Fridolin præclara mentio, *zu Werdenburg*, & alibi. Interdum *mallus* ſignificat conventum Procerum alicujus religionis certæ, *Kreiſſtag, Landtag*. Nonnumquam etiam, ſed minus frequenter, comitia Imperii.

Cum manu ſua poteſtative) Sic paulo poſt: *Cum ipſa manu ſimiliter poteſtative.* Abo Presbyter in charta LXXVI. *Sub poteſtativa manu Hludowici Regis & pueri. Manus* ſub hac notione fere in Chartis & Legibus antiquis. *Cum manu Advocati, ſine manu tutoris*, quod JCti veteres *ſine poteſtate*.

CAPUT IX.

Analogio) in pluteo, quo miſſale, vel lectionarius, aut evangelium ponebatur. Philoxenus Gloſſ. *Manuale*, ἀναλόγιον. Suidas Lexic. ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία. Codinus Curopalates de offic. Conſtantinop. Ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπίκειται ἅγιον εὐαγγέλιον. Papias Gloſſ. *Analogium dicitur quod ſermo inde prædicetur.* Ugutio Gloſſ. *Analogium, à* λόγος *quod eſt ſermo, quia ibi ſupra ſermocinamur.* Balbus Catholico: *Analogium, ab* ἄνω *ſurſum & legum, pulpitum, unde anolegium, quia ibi ſupra legitur.* Ibidem: *Pulpetum à publico dicitur: analogium, legium, lectrum, legitorium, quia ibi publice legunt, ut poſſint conſpici à populo.* Ekkehardus in Salomone: *Parat pro hoc beneficio inſignem crucem S. Gallo, quam argento partim deaurato veſtitam analogio nocturnali ſubpoſuit.* Ibidem: *Infantulis per ordinem lectitantibus & analogio deſcendentibus*, & alibi ſæpius. Videndus Joh. Meurſius Miſcellan. lib. I. c. I.

Confeſſione) Ekkehardus in Salomone: *Hanc crucem noſtris temporibus Nopertus noſter columnæ deargentatæ infixam confeſſionis ſuperpoſuit altari. Confeſſio* eſt locus in templo, ubi ſacerdos, priuſquam cantat miſſam, confeſſionem pronuntiat. Belethus de Divin. offic. cap. 33.

Abſidam) ἀψῖδα. Lexic. Græco Lat. Ἁψὶς, *forfex, arcus, fornix.* Plinio dicitur *conſtructio arcuatim facta*, Ovidio, *arcatum curvamen*. Iſidorus Etymolog. lib. 5. c. 8. *Abſida Græco ſermone, Latine interpretatur lucida, eo quod lumine recepto per urbem reſplendeat.* Ekkehardus Caſuum cap. 6. *Abſidæque ſanctarum Virginum imminens eam mordacius igne cremavit*, id eſt fornici ligneo, in quo ſuper altari Virginum erant ſimulachra. *Abſida* ex accuſandi caſu, pro, *apſis*, ad quam faciem *caſſida* pro caſſis, *paropſida* pro, paropſis, *ſtatera* pro, ſtater, & ſimilia.

CA-

CAPUT X.

E*Lephanto & auro paratum*) pro *elephanto* q. libb. habent *ebore*, ex gloſſemate, ut opinor. Nam omnium vetuſtiſſimi membranei duo illam, quam recepimus, lectionem præſentant. Signat tam animal ipſum, quam ebur. Lexicon. Græco-Latin. Ἐλέφας, τὸ ὀστοῦν, *hoc ebur*. Vopiſcus in Tacito, *Diu hæc ſenatus conſulta, quæ ad Principes pertinebant, in libris elephantinis ſcribebantur*, id eſt eburneis. Lucianus; ὅτι τὸν ἐξ Ἰνδῶν ἐλέφαντα ἔτι ὀρῶντα ἰδεῖν id eſt, Indicum ebur. Philemo vetus Poeta;

Ἡ δὲ ἐλέφαντος, ἢ σμαράγδου ζῶσα.

Bacchilides apud Athenæum li. 2. Dipnoſophiſt. Χρυσῷ δ' ἐλέφαντί τε μαρμαίρουσιν οἶκοι.
Alcæus apud Euſtachium;

Εἴθε λύρα καλὴ γενοίμαν ἐλεφαντίνη.

Idem apud Hephæſtionem;

Ἦλθες ἐκ περάτων γᾶς ἐλεφαντίναν
Λαβὰν τῶ ξίφεος χρυσοδέταν ἔχων.

Unam mappam mundi) Balbus Catholico; *Mapa, togilla, quaſi manepia, id eſt manupians. Mapa etiam dicitur pictura, vel forma ludorum, unde dicitur mapa mundi.*

Poſt obitum Hludowici piiſſimi Regis in partem Karoli filii ejus) Hludovvici Junioris Regis Germaniæ, cujus filius Carolus Craſſus ſive Groſſus.

IN EKKEHARDI JUNIORIS CASUS.

CAPUT I.

SAlomonis *Tertii parentes cum eſſent clari & illuſtres*) nimirum *Comites à Ramſwag*, quod caſtrum fuit ad ſiniſtram Sintriæ fluminis. Quæ familia poſt Baronum tandem Nobilium dignitatem & titulum redacta eſt, hodieque celebris. Neque illa ſolum familia novercantis Fortunæ injurias experta eſt, habuit ſocias calamitatis ac miſeriæ ſuæ complures *Wengiam* quæ nobis quoque cognatione juncta, ultimuſque ejus ſtirpis Conradus à VVengen, aviæ meæ maternæ frater uterinus, Abbas fuit in monaſterio VVettingano ad Limacum fluvium; *Schellenbergiam, Bouſtettiam, Wattenwiliam, Klingiam*, alias, quarum quædam ad Nobiles, pars etiam plebejos conceſſere poſt illam ſummæ rerum in Alamannia noſtra Helvetica turbationem ac mixturam. Unica etiamnum floret illuſtrium ultima, *Hohenſaxenſium Baronum* familia, quæ tamen & ipſa ruinam incipit minari, & ludibrium Fortunæ perſentiſcere. Et verendum eſt, quod in ſtatu res ejus ſunt, ne propediem illarum, quas dixi, cumulum adaugeat. Quod omen, quando familiam amo, ut Deus averruncet, id eum veneror.

Elewangis adhuc Canonibus primo præficitur) Sic Statim *Grimaldi temporibus Canonici Abbatis*, quem non fuiſſe Monachum ſed Clericum ſecularem, ut loquuntur, ex Ratperto didicimus, & veteri illa Carolingorum Tabula quam ſupra appoſuimus. *Canonici* ergo dicti Clerici ſæculares, quibus opponuntur *Clauſtrales*. Ekkehardus hoc loco; *Truduntur poſt tempus Marcello ſcholæ clauſtri cum Notkero poſtea cognomine Balbulo & cæteris Monachici habitus pueris: exteriores autem, id eſt Canonici, Iſoni cum Salomone & ejus comparibus.* Extertim docet *ſcholam clauſtralem* fuiſſe, in qua pueri religioni dicati inſtituebantur; *Canonicam* vero, in qua pueri ſeculares: illa in remotiore ipſius monaſterii parte tenebatur, hæc extra monaſterium in adjacenti ædificio, cui tamen & ipſi Cœnobiotæ præfuere, quorum Magiſterium Iſo.

Ultra iram) *Ira* rivus S. Galli oppidum ab Occidente perfluens, in quibuſdam Chartis *Yurhon* dictus quaſi, *Iræ rohnus*, h. e. ꝛhon qui in Chartis *decurſus aquarum*. Etenim ꝛhon Alamannis eſt *rinnen* fluere, unde & *Rhenus* dictus *Rhyn*, notiſſimus Germaniæ; *Rusa* item rapidiſſimus Helvetiæ fluvius, quibus *rünſen* eſt ῥεῦμα ſive ῥεῖθρον *Rhon*, à præterito *geronnen*, fluxio, de fluminibus haut ſecus atque, (quaſi *Ach*, Latinorum eſt *aqua*) uſurpatum. Inde nomina ſumpſerunt in Turgovia *Byrhon*, duo vici ad fluenta aquarum poſiti. Inde *Pura Major* & *Minor*, *Ober und Nider Büren* quaſi *Byrhon*, ad Turam fluvium: In Aragovia oppidum *Byrhon* ad Arolam. In Ducatu VVirtenbergenſi *Blawbewren*, velut *Blawbyrhon*, ad Blavium amœniſſimum fluviolum, Quod idem & de *Ottenbeuren* monaſterio Sueviæ clariſſimo exiſtimandum, ut dictum ſit quaſi *Ottenbyrhon*, propter rivum, qui pedem collis, in quo ſitum eſt, alluit. Et multo magis de *Kaufbyrhon*, quod nunc *Kaufbeuren*, oppidum Imperiale in Algovia Alamanniæ.

Cum lineis veſtibus diatim introiit) Balbus Catholico; *Dictim, de die in diem, vel per ſingulos dies, quod & dictim invenitur, & derivatur à dies.* Ad quam faciem in Modiani Synonymis leguntur, *plateatim, hoſtiatim, civitatim, provinciatim, & viatim* apud Diomedem lib. 1.

In Colle Concambii ſui Eccleſiam in honorem & modum S. Crucis ædificare &c. *Eccleſia S. Crucis*, cujus etiam infra meminit, fuit, quam nunc S. Magni vocant, olim extra oppidum in dicto colle, nunc intra muros, ſed extimo loco, pariter cum cœmiterio poſitum.

De Faucibus) *Fauces, Fueſſen*, ad pedes Alpium Juliarum, unde & nomen invenit, ut ab antiquis *Fuazin*, i. e. Pedes di-

ceretur. Ita enim veteres pronunciabant, & exſtat vox apud Otfrydum Wiſſenburgenſ. lib. 4. c. 2. ubi de Maria, quæ pedes Chriſti unguento lavit;

Thia goz ſi in ſine fuazi &c.
Thie ſelbon fuazi frono
Mit loton iro ſtono.

Kero Monachus Lexico: *Pede*, fuazze. *Pedum*, fuazzio. *Pedibus*, fuazzum. Monachi noſtri imperite *Fauces* reddidere. Eadem ignorantia & *Fuaſſach* Auſtriacorum in ſupremo lacu Brigantioo caſtrum *Fauciacum* dixere, quam veteres Alamanni ſic appellarint quaſi *Aquas* ad *Pedes*, ſc. Alpium, quibus adjacet, & unde fluvius ille caſtrum alluens exoritur. Melius & ſignatius dixiſſent *Aquipedium*, ad eam formam qua *Aquigranum*, quod poſtea maluerunt littera inſerta *Aquisgranum* ſcribere, & *Aquidurum* quod nunc *Zurzach*. Porro faucibus prima fundamenta jecit B. Magnus, ſicut Magiſter ejus S. Gallus monaſterio & oppido S. Galli, & Theodorus ejus ſodalis monaſterio & oppido Campidonenſi. Videndus Theodorus Vita Magni l. 2. c. 7. Sunt qui *Phuſcam* appellent, ex Italorum, opinor, *Phieſco*; item qui *Abuſſacum*.

Præventor maturitatis) matutinitatis, id eſt auroræ. Cap. 3. de Notkero; *Quadam nocte in eccleſia præveniens in maturitate*. Ibidem de Ratperto; *Quem invenit ſurgentem, ut & ipſe præveniret in maturitate*. Quod quid ſit, exponit Iſo de Othmaro lib. 1. cap. 7. *Cum nocturnæ celebrationis vigilias conſurgendo præveniret.*

Nudimanum) Ea forma dictum, qua oudipes, quo eſt paulo aote vſus, id eſt γυμναῖς χέρσι, qui *nudas*, hoc eſt, oon plenas ſive inanes & vacuas habet manus quod Alamanni optime exprimimus his verbis, *mit lärer hand*. Hinc illæ apud Suidam parœmiæ, γυμνοτέρυ, τῆλέρυ, γυμνότερ@ ἰαλέμυ, γυμνότερ@ κατάνα, &c. de inopibus admodum tenuiſſimæque Fortunæ hominibus Juvenalis Satyr. 10.

Cantabit nudus coram latrone viator,

Quod ille apud Plautum;

Hic homo inanis eſt.

Herginiſowam cum Waltchincha & Putra minore) Leg. *Waltchincha & Piura Minore*, ex Burchardo cap. 7. Vici ſunt non looge diſtantes. *Pura minor Niderbüren*, ſive, ut ſupradictum, *Byrhon*, ad Turam fluvium. *Pura Major* paulo ſupra minorem, *Oberbüren*, caſtrum eſt Pincernarum Caſtellanorum (*der Schencken von Kaſtell*) domiciliom, ſub ditiooe tamen Abbatis. Nam qui ejus nominis fuere Nobiles, jam pridem olim ſtirpitus nulli ſunt.

In titulo Apoſtolorum conditum) ſepultum; Statim. *Ad titulum S. Petri, qui eſt in cimiterio Sanct. Galli*, & cap. 9. *In cella Salomonis circa parietem tituli Sanct. Georgii Titulus* alicujus Sancti eſt baſilica vel eccleſia aut capella ejus honori dicata & conſecrata. Infra cap. 9. *In cella Salomonis circa parietem tituli S. Georgii*. Walafridus de S. Othmaro cap. 1. *cuidam eccleſiæ Titulo S. Florini confeſſoris prælatus eſt*. Hinc Cardinaliuoi Eccleſiæ Romanæ *tituli*.

Per Jovis montem tranſiens ibat: per ſeptimum autem rediens, &c.) *De Jovis monte* omnium accuratiſſime Ioſ. Simlerus Commentar. de Alpibus: *Septimus mons*, qui hodie *Settmer*, attingit Alpes Julias, quarum etiam nomine olim comprehendebant, in cujus cacumioe *Stalla* viſitur villa, quæ olim *Biutum*, & adhuc à Rhetis Italis *Beuio* nominatur. Itaque cap. 4. omnino legeodum, *Qui cum in Septimo lacuque Cumano &c.* Loquitur de eodem, quo hic, itinere. Ubi alii *Sectane*, alii *Sectime*, quas lectiones falſitatis arguit Ekkehardus Minimus io Vita Notkeri cap. 9. Videndus Tſchudus in deſcript. Rhetiæ Alp. cap. 14. & 28. Stumpf. l. 10. c. 5. Chronic.

In Septimo ejus) Videtur hic legend. *in ſeptima ejus*, ſc. die: ſic enim infra c. 3. *Septima vero obitus hominis die Septima der Sibend*, abſtracte, quo pacto *octava* dicitur, ut, *in octava innocentum*, *octava Epiphaniæ*, &c. io veteribus Kalendariis & Martyrologiis.

Capellam) vaſa, inſtrumenta & ornamenta omnis generis Eccleſiaſtica, quæcunque in capella ſive ſacello ad ſacra peragenda neceſſaria ſunt. Mox; *Capſa ſolide aurea gemmis regaliter inclita, reliquiis ſummis referta, in formam capellæ creata*. Diximus ad Einhardum.

Procurabant ambas Cameræ, quos ſic vocabant, nuncii) Procuratores fiſci, qui erant Præſides Imperii ſubjectis impoſiti, ut Imperatoris fiſcum miniſtrarent, cujuſmodi duodecim omnibus Iſraelitis impoſuiſſe Salomo narratur 3. Reg. 4. v. 7. quem locum ubi contuleris, intelliges quioam iſti nuncii fuerunt. Qui & *Advocati Cameræ* vel *Imperii* dicti. Unde *terra Advocatorum*, quæ ab *Advocatis*, id eſt Præfectis Imperii adminiſtraretur, *Vogtlandt* & corruptus *Voydlandt*, quod nomen remanſit cuidam Præfecturæ io Francia Orientali, Marchionum Brandenburgenſium, qui Burggraviatum Norimbergenſem poſſident, ditionis. Alioqui *Advocati Cameræ* nominabantur qui publicæ pecuoiæ functionem & procurationem Imperatoris vicem gerebant, qui & *Advocati fiſci*; & tandem denique *Fiſcales* dicti: Erant hi ſub Cameræ nunciis, quorum ſub Ducibus æquata habebatur poteſtas, ut ſupra dictum.

Pota-

Potamum Cameræ nunciorum juris oppidum) Pertholdi & Erchingeri Cameræ nunciorum in Alamannia ſive Suevia, qui ab aliis Duces Sueviæ. Qua de re ſupra admonuimus. *Potamus* ſive *Potamum*, ut hinc patet, tempore Carolorum & Ludovicorum oppidum fuit, & quidem ſedis Imperatoriæ. Id atteſtantur Diplomata Monaſterii Augienſis, in quibus ita legitur; *Datum in Palatio noſtro Imperiali Potamo.* In hoc oppidum ſive potius Caſtrum, quod natura arteque erat quam munitiſſimum, ab Epiſcopo Sidonio & Synodo Provinciali condemnatus S. Othmarus, ab Warino, qui illud incolebat ut Comes Hegovienſis, abductus fuit. Unde relegatus in inſulam Rheni Werdam, illic vitam cum morte commutavit. Porro ab hoc antiquiſſimo & imperiali oppido Potamo *lacui* nomen inditum eſt *Potamico*, cum prius *Acromius* diceretur, quod nomen in Rhaguſcia, quam hodie Vallum Rheni indigitant, adhuc retinet, ut nominetur *der Chromſee*, & *Chromishorn*, quod eſt caſtrum cum villa ad ripam lacus, ſine dubio inde nomen invenit, quaſi lacus Acromii cornu, quamvis in vetuſtis Chartis legatur *Romanishorn*, & Rhenanus, Vadianus, atque Stumpfius appellent *Romanum cornu* à Romanorum, ut volunt, ſtatione. Ita contrario exemplo *Chromishorn* à lacu nominata quum *Potamicus* poſtea à Potamo dici ceptus ſit; non aliter atque à Conſtantia *Conſtantienſis*; à Lindaugia *Lindaugianus*, Brigantio *Brigantinus*: & inferior lacus à Venetibus accolis *Venetus*, à Cella oppido *Cellanus*: Qui ſequius ſentiunt, ægrorum ſomnia recenſent ſcilicet. Sed ad caſtrum *Potamum*: quod cum oppido quondam Comes Hegovienſis inhabitabat ab Imperatore in fidem receptum: alioqui Comitatus non hereditates erant ſed dignitates, quæ perſonas non transgrediebantur. Ex iſtis a. fratribus Pertholdus Potami habitabat, Erchanger Diepoldispurgi. Deſtructum Potamum hujus Salomonis tempore, cum ſupplicium capitis ſumeretur de dictis fratribus, quod contigit An. C. 917. Ita quidem funditus, ut hodie ne rudera quidem ulla cujusquam oppidi appareant. Reædificata poſtibi arx, & nunc incolitur à nobilibus Bodmenis, (*von Bodmen*) qui quia ex Comitum familia deſcenderint, mihi nullum ſit dubium.

Vallis Turbate) *Turbenthal*, & corruptius *Turthal*, vallis eſt ad torrentem Toſam.

A Rege tunc quidem Arnoldo) Ita Arnulphum Imperatorem & alii vocant, Lambertus Schafnaburgenſ, Marianus Scotus, Sigebertus & coetanei.

Terra avenis centum maltrarum commoda) Avena toſta, ut hodie, ita olim Alamannis, Turgoviis quum maxime, in cibo & pulmento. Ea ſic conficitur. Torretur primum avena cruda, tum molitori pinſenda ſeu molenda traditur non in farinam minutam, ſed craſſam, ad inſtar hordei, quam ubivis locorum ad eam formam teritur. Locum ſeu fornacem, in quo torretur, *tharram* Alamanni etiamnum dicunt, *tharr*, à verbo *thären*, quod eſt Græcorum θέρειν, & Latinorum *torrere*. Poſſes eum Hippocrate hujuſmodi farinam toſtę aveoæ frictæve appellare ἄλφιτα. *Pultem*, quæ inde conficitur, Plinius vocat *avenaceam*, eamque *Germanorum cibum*.

Centrum maltrarum) *Maltra* menſuræ genus eſt, continens quatuor modios *Malter hält vier müt. Modius, müt* (nam & ipſam Alamanni retinuere) comprehendit quatuor quartales, quorum omnium exempla reperies in Chartarum Centuriis, & Ephemeridibus Monaſterii. *Quartalis eſt*, quem Alamanni *vierthel*, Norici nimis generali nomini *metzam* ſeu *meſſam*, h. e. menſuram, Rhenani inferiores *ſimmeram* appellant. Ejus meminit etiam Iohann. de Gallandia Decade 5. Synonym. hoc verſu;

Dolia, quartalium, fundum, clepſedra, lagena.

ubi videndus Galfridus Anglus in Commentario. In liquidis *quartalis*, quart, continet apud Alamannos duas menſuras, apud alios quatuor. Qua de re in libro noſtro De menſuris & ponderibus veterum Germanorum.

Inter quæ erant aſcula duo vitrea nimis inſignia, quæ ipſi pridem in convivio præ cæteris mirabantur) Ex Cryſtallo nimirum puro & pellucido. Conſimilem hiſtoriam memini me apud alium neſcio quē legere. Illud commemoratione dignum exiſtimo, cujus rei ipſe arbiter atque ſpectator fui. Quum abhinc ſesquiennium in Aulam Illuſtris ac Generoſi Domini, Maximiliani Tulingorum Lantgravii convitatus interviſerem, memini ab eo oſtendi vitrum cryſtallinum paulo prius ab ſe quingentis thaleris probis comparatum. Id quum, ut fieri ſolet, in convivio lautiori daretur circum, imprudentia cujusdam Doctoris leviſſimo impulſu diſcii illius frangitur, ut majori conſtare nullum umquam hauſtum viderim. Et hunc luxum lautitiasque hominum miramur? Tiberius Princeps eum, qui vitri flexilis temperamentum reperit, juſſit decollari, ut ſcribit Plin, lib. 36. capit. 26. Dio Caſſius in Tiberio, Iſidor, Etymolog. lib. 16. c. 15. & ex Petronio Ioh. Saliſberienſ. de Nug. Curial. l. 4. c. 5. qui ſi nunc imperaret, quid, putas, illis faceret, qui tanti pretii momentanea vitra reperiunt;

Fabas nudas) id eſt, ut Petronius loquitur,

tur, *folliculis ſpoliadas*, λεπυρίους κυάμους veteribus Latinis *freſas*. Philoxenus Gloſſ. *Fabu frenſa*, ἐρεγμόν. Balbus Catholico, *Freſus, id eſt contritus, concuſſus, unde & fabam freſam dicimus, qui habet thecam molitam, id eſt, fractam, concuſſam, & contritam.* Iſidorus Etymolog, lib. 17. c. 4. & lib. 20. cap. 16. Pulmentum ex hujuſmodi fabis ἔτνος Ariſtophani, quamvis Scholiaſtes generaliter pro quovis pulmento ex Leguminibus accipiat, quomodo in interpretatione de Regula: *Leguminum, omne genus fabarum.*

Et panem) Similagineum intelligit, nam craſſiores & relictis furfuribus minus candicantes vocabant *leibunculos*. Exempla in Ephemeridibus.

Timore tamen Imperii) *deſs Reichs*, id eſt, *Keyſers*, Imperatoris, qua figura dicimus, *Er iſt vom adel*, pro, ex nobilibus. *Imperii* vox ſexcenties in his libris ex ſignificatu, ſicut *miniſterium* pro miniſtro apud Ratpert. cap. 6. & alibi *dominium* pro domino, *ſervitium* pro ſervo, *officium* pro officioſo, *obſequium* pro obſequente, & id genus alia, quæ in his libris frequentantur, quorum te ſemel monitum hoc loco memineris.

Sedato animo, judices mei, ambos vos eſſe volo) Verba Imperatoris ad Pertholdum & Erchingerum Rectores Ducatus Sueviæ ſive Alamanniæ, quos modo *Primates*, paulo ante *Cameræ nuntios* appellavit Ekkehardus. Unde id diſcas licet, *Judices* dictus illo ævo omnes *miſſos*, h. e. *nuntios* & Præfectos Regios vocant *Judices* & Franco-Galli *Juges*. Qua de re in libro De Magiſtratibus veterum Germanorum.

Parentes ejus erant) ſcil. Warinus & Ruadhardus, de quibus Walafridus, Ratpertus & Wettinus, quos ſupra diximus ex Comitum Gravenſpurgenſium familia fuiſſe. An ergo ex eadem familia Conradus I. Imperator, ut *parentum* nomine intelligantur majores materni? Ita certe colligimus ex iis, quæ infra tradit Ekkehardus, ſcribens de ſupplicio Pertholdi & Erchingeri, eodem genere Warini & Ruadhardi prognatorum & in Ducatus procuratione ſucceſſorum: *Omnique anno ille, dum vixit, cenſum capitis ſui in cera ad ſepulchrum ejus* (S. Othmari) *uti filius carnificum illorum, pro reatu in eum quaſi proprio miſit.* Itaque Wolfhardus quoque Comes, qui ſequitur, & duo filii ejus Wolfhardus & Hainricus, ex Guelforum proſapia extitere. Verum hæc tantum ex conjectura.

Periodum, id eſt verſum uno ſpiritu prolatum) μονόκωλον περίοδον. Quam vero nullam reperiri auctor eſt Aquila Romanus libro de figuris, ubi hæc leguntur verba: *Conſtat ambitus ex duobus, ex tribus, membris, ex quatuor interdum: etſi nonnulli ex uno membro ambitum putant poſſe compleri, quam μονόκωλον περίοδον appellant. Ego autem non video, quemadmodum periodos cognominetur & non potius colon ſive membrum, ſi unum ſit.*

Saporatum) Sapore & nidore culinæ atque obſoniorum ſaturatum, Balbus Catholico, *Saporare, ſaporatum facere.*

Odorem ferinæ hauriunt & carnium) Ita emendavimus, cum in omnibus libb. veteribus conſtantiſſime legeretur *carinum*. An Ekkehardus declinabat, *caro, carinis*, pro *carnis*? ut cardo, cardinis, ordo, ordinis, & ſimilia?

Saltant Satyrici) Ludiones, hiſtriones & mimi. *Sunt enim Satyri leves, ludificantes deriſores, ſaltores*: Balbus Catholico.

Caſtellum quoddam ſuper Stainhaim) Quod nunc *Stammen*, ſed vicus tantum. Nam ipſum caſtellum deſtructum eodem, quo Potamum, anno, poſt Perth. Idi & Erchingeri decollationem, ut obſervavit Stumpf. Chronic. lib. 5. cap. 16. Erat illud in monte ſitum, cujus radicibus vicus ille adjacet, & ab incolis hodie vocatur vocatur *Burghalden*, ſolemni Alamannorum verbo, qui rudera deſtructorum caſtrorum, omiſſo proprio vocabulo ſolent *Burg*, *Burgſtall*, & ſi modica caſtella, *Bürgle* appellare. Quæ res effecit, ut propria nonnullorum caſtrorum nomina adeo oblivioni tradita ſint, ut ne inveſtigari quidem ulla ratione amplius poſſint, id quod graviter lib. 6. conqueritur Stumpfius.

Lege Alemannica tribus diebus) Hæc Lex non exſtat in eo, quod tomo II. exhibemus perveteri & primigenio exemplari. Unde eſt conjicere, Legi Alamannicæ paulatim alia atque alia capitula ab Regibus addita fuiſſe. Dicemus in Commentariis ad illam Legem. Porro hujus rei exemplum habes in Charta LXXVII. ejuſdem tomi.

Fiſcalibus) Militibus præſidiariis Præfectorum Imperatoris. Bona ac prædia Stainhaimenſia, & quæ circum, non erant in alodio illorum fratrum, ſed feudo ab Imperatore conceſſo, quod illi ratione officii extorſerant. Erant enim *Cameræ*, h. e. fiſci Imperatorii, *nuntii* ac Præfecti. Quorum miniſtri & ſatellites dicebantur *fiſcales*, velut eorum hominum, qui fiſcum publicum procurarent & adminiſtrarent.

Ut in Diepoldisburg) Id factum referunt Annales ad Ann. Domini 914. *Diepolsburgum*, quam mox urbem appellat, ſunt qui in Algovia collocent, ſunt qui in Hegovia, eo loco ubi nunc Worblinga vicus, Ratoldicellam inter & Stainam oppida.

Nos

Nos compertum habemus nihil. Hoc conſtat, dicto Anno 914. quo & Potamus & Stainheimum, funditus deletum fuiſſe.

Celer præmittitur) *Celer*, vetedarius, Italis *poſta*, non à *Celere Romuli ſervo*, ut Benedictus Magiſter nugatur, nec *à cillendo*, ut Papias voluit, ſed à Græco verbo, κέλλειν quod eſt ταχέως τελεῖν. Unde κέλης, qui Latinis *Celox*, ὁ δρομικὸς ἵππος. ut exponit auctor Etymologici & κελητίτης, eques *Ritter*, *Hoffjuncker*. In Vita S. Eugenii Chartaginenſ. Epiſcopi; *Tum & quædam uxor cujusdam lætitiæ Regis nomini Dagili, matrona nobilis ac delicata*, &c. *Celeris* voce utitur Ekkehardus infra quoque hoc cap. *Currunt illico celeres, qui Berthæ & urbanis* (i.e. civibus) *ſuis dicerent*. Et c. 10. *Utinam poſt illum celeres qui equum illum nobilem mihi reducant, mittere velles*.

Parat illico baſilicam & aram) *Baſilicam* vocat facellum in ædibus privatis adornatum, in quo ſacra peragi debeant. Supra monuimus, *capellam* vocari ab hujus ætatis Scriptoribus ſacra vaſa & ornamenta quibus, neceſſitate exigente, quovis in loco, ara ex menſa aut quavis obvia materie compoſita, ſacra celebrari queant. Quo pertingit, quod in veteri Gloſſar. legitur. *Capella ſub quo defertur Euchariſtiæ ſacramentum in proceſſionibus fieri ſolitis: & dicitur ſic quod olim fiebat de pellibus caprarum. Himmeltz* Alamannis. Inde pro templo eſt translatum.

Et pallio dorſili caminatam) Infra cap. 10. *Ut in dorſi pallio & cortina lecti ſui, qui humilia ſentiens ipſe juſſit deponi*. Notkerus Balbulus de Geſtis Caroli M. lib. 1. cap. 4. Et dixit Rex: *Sta poſt cortinam quæ pendet ad dorſum meum, & auſculta quantos adjutores honoris iſtius habeas*. Videntur tapetia (*tapetos* vocat Ekkehardus) fuiſſe retro Principum ac divitum hominum ſellas arcuata & parietibus appenſa. Cujuſmodi in caminata Salomoni præparaſſe Bertham iſtam veriſimile eſt. Ut fortean ſit legend. *param tapetos & cum pallio dorſili caminatam*. *Caminata*, camera, conclave arcuatum, Alamannis corrupta voce *kemlaten*. Infra hoc eodem cap. *Clauditur caminata ſuper Epiſcopum & duos, qui aderant, Presbyteros*. Cap. 11. *Caminatas clauſtri Abbatem aperire rogavit*: Cap. 12. *Et caminatam anteceſſorum Abbatum quietis gratia tandem invitus introiit*. Cap. 16. de Ottone Imperatore Ottonis Junioris patre; *Interea pater ad calceandum in caminatam ivit*, ex cœnaculo nimirum, *aus dem Saal*. Ibidem, *In alta illa, quem Sindolfus S. Notkero quondam clauſit, locatur caminata*. Utitur & Dithmarus Merſepurgenſ. Epiſcop.

Duellium) *Dwiel*, tunc *Hochendwiel*, Ducis Wirtembergenſis monitiſſimum omnium, quantum habet propugnaculorum. Nomen dubio procul à bello accepit, pro quo *duellum* veteres dixere. Et in veteri Gloſſario olim ἀνωνύμως impreſſo legitur: *Duellum, bellum, quaſi dubellum, Duellum locus in quo bellatur, & ubi milites perſeveranter durant in bello, à dua & bellum componitur, quaſi dubellium quia intùs & foris geritur bellum*. Ab eadem origine eſſe videntur caſtella illa *Bellicon* in Aergovia & Briſgovia *Belliza* munitiſſimum Rhetiæ fortalitium, ut horum ſcriptorum verbo utar, *Bellfort*, *Bellmont*, & ſimilia Alamanniæ ſuperioris loca à Romanis quondam, non ut Tſchudo placet, Thuſcis impoſita.

Heil herro, heil liebo) Salve Domine, ſalve acceptiſſime.

Jugulari præcipit) Capitibus plecti, ut alii Chronographi, Adingæ vico Alamanniæ Alpingovianæ.

Coram convivis Rhenum aquæ quaſi vinum potarent) Alii cod. *jejuni aquam q. v. pot*. Veriſſime. Curabant cantharos ſuos aqua repleri, ut dum convivæ ab eis invitati meliuſcule; quam ſat fuerit, biberint, ipſi ſoli ſobrii atque invinii eſſent, *jejunus* pro non ebrio, id eſt ſobrio.

In cantharo quodam) aquario ſc. qui etiamnum Alamannis *kanthen*.

Coppam auream) Lexic. Græco-Lat. Κύψα, *urna*, *hydria*. Recte, nam & ipſe Ekkehard, cantharum exponit. Alamannis adhuc *kopf*, opinor quia rotunditate ſua capitis imaginem præſentet. Significat etiam poculum rotundum potorium, ut & apud Italos *Cappa*. Apud Tigurinos proprium certæ menſuræ nomen eſt, ut apud cæteros Alamannos *ſtoupus*.

Sarcofagum) σαρκοφάγον In MSS. codicibus perpetuo ſcriptum erat *ſacrofagus*, ab imperitis librariis.

Anaglyphas) Sic & infra cap. 3. Rectius tamen in neutro *anaglypha*, τὰ ἀνάγλυφα Eucherius Lugdonenſ. in lib. 3. Regum cap. 17. *Anaglypha Græcè dicuntur Latine cælaturæ. Cælata ſunt autem vaſa aurea vel argentea ſignis eminentioribus extra intusque expreſſa. Hæc & alio nomine ſculpta vocantur: anaglypha vaſa dicta, quod ſuperius ſunt ſculpta*.

Diptivit ex auro electo) An, *gypſivit*, id eſt induxit & illevit? Nam ita Burckardus capit. 1. *Othmari eccleſiam crypta & fornicibus gypſi atque auri ſpeciebus convenienter auctam auro & coloribus ornaverat*.

Fortuniis) *Fortunia*, ſicut *infortunia*. Balbus Catholico; *Fortunium, proſper eventus & dicitur à fortuna*. Infra cap. 3. *Multa bonis & malis aut fortunia prædixit aut infortunia*. Cap. 5. *Neſcio*

quo loci fortunio. Et cap. 15. *Ut cæteros relinquamus*, & *noſtra fortunia tangamus.*

Scriptor ejus Carolum dixit) Einhardus ſcil. eujus hæc ſunt verba : *Tentabat & ſcribere, tabulasque & codicillos ad hoc in lectulo ſub cervicalibus circumferre ſolebat, ut quum vacuum tempus eſſet, manum effigiandis litteris aſſuefaceret.*

Scrinia ejus Palatio addicta) Imperatorio, non Archiepiſcopali.

Sapientia æquivoci ſui antiqua Salomon) Cujus hæc ſunt verba: *Redemptio animæ viri propriæ divitiæ ejus.* Videnda Charta LXXXIV. toti deinceps.

Aſcendensque equitem illam velociſſimam) Modo dixerat *ſternatur ambulatrix mea.* Perniciores eſſe equas & veteribus potius quam equos in uſu, notum. *Equitem* pro equo ſive equa etiam alii dixerunt. infra c. 10. *Equite aſcenſo S. Gallum noctu invadens*, &c.

In proximo prato ſtationari juſſit) *Stationari*, congregari & ſubſiſtere.

In Araris pago) *ein Aergöw* : quo modo *Turæ pagus Thurgöw. Pagus*, regio, in quibusdam Chartis *gobia, gow. Arar* fluvius ille eſt, quem hodie *Ar.* Latini *Arolam* dicunt Hepidannus in Vita Wiboradæ lib. 2. c. 9. *In pago qui Erigowe nuncupatur, quem Araris fluvius ex uno latere præterfluit, & altero Rhenus.* Videndus Stumpfius Chron. lib. 7. c. 21.

Chollinchoven) Nunc *Zollikon.* Ejus frequens mentio in Ephemeridibus & Chartis. Fuere qui *Zollichoverorum* S. Galli civium familiam inde deductam ſcriberent. Verene an falſo, à nobis in iis libris, quos de Nobilitate Helvetiorum inſtituimus, diſquiritur.

Sole ſequenti) *Sol* pro die, veterum imitatione, quos notavit Servius Honoratius in Virgil. & Lutatius Statii interpres in 3. Thebaid. Balbus Catholico; *Quia Sol eſt cauſa diei, ideò ponitur aliquando pro die, ſed frequentius in plurali.* Hepidannus d. lib. 2. c. 4. *Cum apud materteram paucos exegiſſet ſoles.* Videntur Latini Græcos imitati. Euphorion apud Stobæum.

Ηελίοις ἥτις σε τριηκοσίοις ἐφόρησα.

Nicander in Alexipharm.

τὸν πελλοῖσι δαμάζων ἐΐδεαρ ὑπωρινοῖσι. - Scholiaſtes; ταῖς ἡμέραις.

Karolus autem homo deinceps videndus eſt) Ita 3. vert. codd. MSS. in unius margine adſcriptum erat, ſed aliena manu. *Raro autem homo.* Fort. *Tam rarus a. homo.* An *Karolus* accipitur, ut hodie ab Alamannis *Kärle*, de homine probo, bono, utili, ac ſtrenuo, ut ſi Alamanniæ dicas; *Von dieſem tapfern Kärle?* Sane, *Kerle* olim ſignificaſſe hominem, ſicut adhuc in Suecia & in Saxonia, obſervavit Flaccius Illyricus præfat. in Otfrydum VViſſenburgenſ.

Capitulares literas rite creandi) Leg. *caraxandi.* Infra cap. 2. *parietes ejus caraxaſſe.* Ekkehardus minimus in Vita Notkeri cap. 1. *Humili taraxatione proſequemur.* Ugutio Gloſſ. *Charaxare, à Charactér, id eſt ſcribere.* Aldhelmus de Laudibus Virginit. cap. 10. *Flexis literarum apicibus in quadrata parietis pagina caraxatis.* Gregorius Turonenſ. De Miracul. lib. 1. cap. 51. *Parietes domorum atque eccleſiarum ſignarentur atque caraxerentur.* Adamnus Scotus de locis ſanctis lib. 1. in præfat. *Hæc univerſa, quæ infra caraxanda ſunt.* Utitur non ſemel Aldhelmus Bonifacii Archipiſcopi diſcipul. ep. 69. Ædilvvaldus epiſt. 69. Iſidorus Epiſcopus ep. 72. & Cinehardus Epiſcopus VVentanus ep. 74. In libro Epiſtolar. Bonifacii Balbus Catholico; *Charaxis, notatio, charagma, impreſſio, imago, vel littera.* Avianus. *Sicut numus habet caragma Cæſaris, ſic homo habet caragma Dei.* Papias Gloſſ. *Caraxare, exinanire, ſcribere. Exinanire*, id eſt delere. Bertichrannus Cenomanenſ. Epiſcopus in Teſtamento apud Briſſonium in Formul. *Si quæ literæ, ſi quæ caraxaturæ, ſi quæ literæ adjectæ ſunt, vel detractæ, ego feci.* Adde quòd notavit noſter Freherus tom. 1. Germanic. Scriptor. & Doctor. noſter Rittershuſius in Sentent. Pauli, Savaro in Sidonium, Serarius in Bonifacium. *De litteris capitularibus* vide Notas noſtras in Petronii Arbitri Satyricon.

In CAPUT II.

E*Ulogia*) Sic Chriſtiani veteres vocabant munera Deo vota, quæ pauperibus diſtribuerentur, aut Eccleſiæ miniſtris mitterentur, vel iis largirentur, à quibus beneficio aliquo affecti eſſent, aut affici deſiderarent, rebus tamen in divinis. Mutuata vox à Paulo Apoſtolo ad Corinth. 6. & 9. Balbus Catholico; *Eulogiæ, benedictiones, ſalutationes, & bonæ donationes.* Gregorius Turonenſ. Hiſtor. Franc. libr. 5. cap. 14. *Poſt miſſas petiit ut ei eulogias dare deberemus*, ita illic legend. eſt, non *eulogos*, ut vulgo. Walafridus in Vita Galli lib. 1. cap. 20. de donis ab Johanne Diacono S. Gallo allatis; *Et oblatis eulogiis ſalutavit patrem.* Adeundus Pamelius t. 1. Lithurgiæ p. 503.

In CAPUT III.

O*Peratorum Decanus*) Qui alibi *Decanus operis, Werchtegen, Bawmeiſter.* Eſt Præpoſitus operariorum, quem noſtri Monachi lingua vernacula vocant *Statthalter.*

Convenire in ſcriptorio) Muſæo publico, Monachorum ſtudiis, & ſcriptionibus hiberno tempore dicato, Italis *ſcrittoio.* Infra cap. 1. *Veniunt in pyrale, & in eo*

lava-

lavatorium; nec non & proximum pyrali ſcriptorium.

Totis viribus à dorſo ingrandinat) flagellat, verberat. *Grandes* ab his ſcriptoribus vocantur vibices flagrorum, interim etiam ipſæ flagellationes, quod catervatim grandinum inſtar irruant. Infra cap. 10. *Titionem ardentem ab igne dicto citius rapiens grandes ſine numero nudo infregit.* Ibidem; *Flagello de Pyrali rapto, niſi ei erecto ad ictum brachio occurriſſent, grandes incuſſiſſent.* Eodem loco, *Si imperitorum aliquis clauſtri illius invaſori grandes infregiſſet, non ego curaſſem.* An. & c. 5. legend. *grandes mihi in collo infregerant*, deleto τῷ *ictus velut* gloſſemate? *Grandinare*, flagellare, caſtigare. In libro, cui index Aurora, *Carnis luxoriam grandinat ira Dei.*

Auricularem & intimum Epiſcopi) Vett. Gloſſ. *Auricularis amicus, ſecretus. Auricularius, ſecretus conſiliator.* Vetus Interp. 6. Reg. 23. *Auricularium à ſecreto* Auctor Mamotracti. *Auricularius, ſecretarius, & conſiliarius.* Infra ca. 6. *Auricularis patris fuit ille homo viliſſimus* &c. Verba ſunt Adelheidis Imperatricis ad filium de Sandrato Monacho Imperatoris intimo. Conradus Fabarienſis caſuum cap. 8. Clientibus auricularíis.

Labarum) Balbus Catholico; *Labarum eſt ſignum belgicum, quòd ex auro & lapidibus pretioſis in vexillum S. Crucis transformatum inter alia ſigna bellica precioſius erat, quod Imperator & conſules adorabant. Hoc ſignum & adorationem ejus Conſtantinus fieri juſſit.* Λιβέλλιον vocat Curopalates. Videndus præter cæteros Baronius Anal. tom. 3. 4. & ſeq.

Pro pannis laneis emendis, quos ſericales aut tunicas appellant) Forti *tunicos*, *Panni ſericales.* Francis *ſerge* vel *ſarge.* Alamannis etiam *ſarewat*, ut in veteribus Poetis advertere eſt. *Panni tunici*, aut ſubſtantive *tunicæ*, Alemannis veteribus *tunch*, noſtris *n.* ablato *tuch*, à verbo *tüchen*, quod eſt *tingere*, quaſi panni tincti.

Circator) Circitor vel circuitor, tralatio à re militari. Sunt enim *circitores* Vegetio, qui περίπολοι ἐφοδεύοντες Polybio. Ut hi vigiles recognoſcunt, an in officio ſint, ita ille Monachos, an in operis. Conradus Fabarienſ. cap. 8. *Circatoribus juxta mandatum Apoſtolici monaſteria ſingula perluſtrantibus.* Infra cap. 6. vocat *exactores*, id eſt auſcultatores.

Matrina) in Jure Canonico dicitur, quæ aliquem de ſacroſancto fonte, ut loquuntur, levat. Hic pro ea cujus aliquis liberos in ſancto baptiſmate ſuſtulit, quam & inſolentiori vocabulo *commatrem* appellant, *commaire.*

Cambocam) Baculum camurum ſive incurvum, quam *Paſtoralem* noſtri vocant, *krumberſtab.* Marner vetus Poeta Nobilis; *Sagt mir der Pabſt von Rom, was ſoll ü der krumeſtab den Gott dem guten Sanct Peter uns zu binden gab?* An eadem carmine ad Epiſcopos Abbates:

Ewer Krumberſtab der iſt gewachſen zeinen langen Sper.

Ekkehardus nunc *baculum* ſæpius *ferulam* interpretatur. VValafridus in Vita Gall. lib. 1. c. 26. *Qui* & *baculum ipſius* (Columbani Abbatis) *quem vulgo cambocam vocant, per manum Diaconi tranſmiſerunt.* Crebra ejus mentio apud Theodorum in vita Magni, ut lib. 1. c. 7. lib. 2. c. 3. 4. 6. & 8. alibi. Videtur autem rectior quorundam codd. ſcriptura *cambotam* præſentantium, ſi originem ſpectes. Nam à Græcis καμπτότης ſive καμψότης mihi dicta videtur ἀπὸ τοῦ κάμπτειν, quam ab Orientalibus Monachis accepere Latini.

Et Magiſtri ejus) Columbani Abbatis,

Spera illa S. Crucis notiſſima,) σφαίρα globo cui Crux infixa, aut particula aliqua ſanctæ Crucis inerat, unde & *ſperam ſanctiſſimam* appellat. Auctor Mamotracti in Iſaiam c. 29. *Speram, formam rotundam.* Itali retinent.

Barbarice clamans) Alamannice, *Barbari*, Alamanni ſive Germani κατ' ἐξοχὴν VValafridus in Vita Galli lib. 1. prolog. *priori nomine nos appellant circumſcriptæ gentes, quæ Latinum habent ſermonem: ſequenti uſus nos nuncupat Barbarorum.* Et c. 6. de B. Gallo: *Non ſolum Latine, ſed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam haberet*, id eſt Alamannicæ linguæ. Et c. 25. *Ad utilitatem Barbarorum bene prolata interpretando transfunderet*, hoc eſt, Alamannorum. Paderbornenſis Monachus Annalium de Vita & geſtis Caroli M. lib. 1.

——*Quod Barbara lingua nominat Eresburg.* Et eodem lib.

Nomen Heriſtalli dederas cui Barbara lingua.

Sidonius Apollinarius lib. 4. epiſt. 16. ad Aruogaſtum; Sic *Barbarorum familiaris, quod tamen neſcius barbariſmorum.* Videndus Savaro in Notis, & Commentarius noſter ad Einhardum.

Comitis cujuſdam filius nomine Wolo) Comitis ſcilicet Kiburgenſis, ut in Vita Notkeri cap. 27. ſcribit Ekkehardus Decanus.

Panis nitidus factus) Alludit ad verba D. Polycarpi, qui in circo leones cum videret, à quibus erat devorandus, converſus ad populum dixit: *Frumentum Dei ſum, & beſtiarum dentibus molor, ut purus panis Dei reperiar.*

Panthema) Hoc nomē quod ἔτυμον habeat non

non queodivinare. Videtur ſignificare ſepulchrum ſeu imaginem ſculptam.

Per pſalterium ſeu per rotam pneumata inventa dulciora ſunt) Lego, *neumata*, ut apud Ekkehardum. Decanum io Vita Norkeri c. c.22. Balbus Catholico: *Neuma, vocum emiſſio vel modulatio, & neumaticus, modulator dulcis, ſuavis, & conſonans. Et eſt vitium ſcriptorum, quum invenitur pneuma, ut ſcribatur perp. & eſt ibi barbariſmus, quia vitioſe additur litera ibi.* Belerhus de Divin. offic. c. 59. *cujuſmodi ſunt tropi, ſequentiæ, kyrieleiſon, & neuma. Hic eſt notandum, quod ſemel diximus, neumam fœminei generis abſque p. accipe pro jubilo* &c. In Margio. Viræ Notkeri cap.17. *Jubilus, ideſt neuma, quem quidam in organis jubilant, plauſum victorum lætantium commendat.* Hugo Reutlingenſis Sacerdos in Florib. Muſicæ c. 4.

Verſibus hexametris hanc neumam conſociacis, &c.
Indita pendametris neuma ſit iſta tuis.

Er alibi ſæpe cum apud hunc ipſum tum Guidonem Monachum & Johannem Magiſtrum in libris de Muſica. Quæ non eo animo adducta velim, quaſi probum horum Scriptotum ineptias, verum quando ſemel occœpi hos auctores interpretari, exiſtimavi officio meo fungendum eſſe. Eſt aliud agete interpreterem, aliud diſputatotem. Porro quod Ekkehardus ait *per rotam*, id perſpicue explicat Ekkehardus Decanus in Vira Notkeri c. 17.

Carolo) Craſſo nimirum, cui Atnolfus ſucceſſit.

Ad offerendam: Balbus Catholico: *Offerenda, antiphona, quæ canitur, quum oblatio debet celebrari.* Belethus de Divin. offic. c. 41. *Dicto ſymbolo cantatur offertorum ſive offerenda, uti aliqui dicunt*, &c.

In CAPUT IV.

VT *Johannes ſcribit*) Is eſt Diaconus Romanus in Vira S. Gtegarii Magni P. R.

Frigdoræ autem & Occidentanæ, quas ſic nominabant) Iisdem verbis apud Ekkehardum Minimum Decanum in Vita Notkeri capite 91. ſcriprum legitur, Sunthymnorum & ſequeotiarum genera, ſic dicta à tropis & modis Muſicis, quos *tonos* maluetuot appellate Monachi Martianum Capellam imitati. *Frigdorarum* originem à Græcis, *Occidentanarum* ab Latinis eſſe, vel ipſa nomina fidem faciunt. Nam *Frigdoræ* conſtant ex modis, quos Græci vocant *Phrygium & Dorium*, queis deptæter antiquos, qui de Muſica integros libros reliquere, Matt. Capellam, Aur. Auguſtinum, Boëthium, & Iſidorum Hiſpalenſem, videndus Henric. Loritus Glareanus io Dodecachordo, M. Ant. Majoragius orat. 33. & poſt Vincentium Galilæum de nova & antiqua Muſica Erycius Puteanus iu Muſathena. *Occidentanæ* videntur muratis Græcæ Eccleſiæ modis â B. Ambroſio Mediolanenſi Epitcopo inventæ à Gregorio Magno Pontifice Romaoor. in Occidentali Eccleſia inſtitutæ, & in Alamanniam atque Franciam invectæ, ut verbis non obſcuris tradere vide, ur Johannes Diaconus in ejus Vira, quem Ekkehardus noſter eſt ſecurus. Er coofirmare videntur, quæ noranter ſcripſit innominatus Hugonis Reutlingenſis Interptes, ei (ut puratur,) coævus, in Prohœmio: *Poſt incarnationem*, inquit, *CHRISTI plures Doctores Sanct. Eccleſiæ, & ſpecialiter Sanct. GREGORIUS & AMBROSIUS, cantum Muſicalem, quo tam Latini quam Alemani, cum cæteris linguarum diverſarum nationibus, utuntur in divino officio, in duo volumina librorum, videlicet in Antiphonarium & Graduale, collegit, dictavit, & neumavit ſeu notavit. Proceſſu tamen temporis quidam Alemani, & præcipue canonici ordinis Sanct. Benedicti, qui cantum Muſicalem non ſolum ex arte, verum etiam ex uſu & conſuetudine perfecte & cordetenus didicerant, ipſum, omiſſis clavibus & lineis, quæ in neuma ſeu nota Muſicali requiruntur, ſimpliciter in libris eorum notare cœperunt; & ſic decantaverunt deinde juniores, & ſuos diſcipulos ſine arte & frequenti uſu & ex magna conſuetudine cantum informare, qui cantus ſic per conſuetudinem doctus ad diverſa pervenerit loca. Unde jam non Muſica, ſed uſus eſt denominatus. In quo tamen cantu diſcipuli deinde à Doctoribus, & Doctores à diſcipulis multiformiter diſcrepare cœperunt. Ex qua diſcrepantia & artis ignorantia uſus dictus eſt confuſus. Quo uſu confuſo ſpreto, nunc vere omnes Alamani hactenus miſerabiliter per cantum ſeducti ad veram artem Muſicæ revertuntur.* Et quæ ſequuntur de Gregoriani cantus depravatione in Occideotali Eccleſia, quum maxime Alamannica, ejusque reſtauratione per peritos artis Muſicæ. Verum de hoc Gregoriaoo cantu, quem & Occidenralem, Latinum & Romanum videnrur appellaſſe, exſtarent ipſius Gregorii, item Romani Monachi, & Notkeri Balbuli de Muſica libri, quam rem nunc quis addubitet nos facerent certiores. Dicemus ramen aliquid amplius ad canrum Muſicum, quareous & locus iſte deſiderat, & tu oobiſcum poſtulas non

igno-

ignorare. *Modi muſici* Initio tantum quatuor veteribus noti, *Dorius, Phrygius, Lydius, Aeolius*. Quibus poſtea acceſſerunt *Aſius & Jonicus*. Qui duo mediæ ætatis Muſicis ignoti illorum virtus quidem nota, appellatio ignata. Quippe *authentos* nuncupabant ſive rectius *authentas* ordine cardinalis numeri, *primum, ſecundum, tertium, quartum*. Quibus ſubjunxerunt alios quatuor ab haut ſcio quo inventos, *plagales* ſeu *ſubjugales* à ſe dictos, quos primus (niſi vehementer memoria fallit) Glareanus Græca præpoſitione à cæteris diſtinxit, nominibus inditis *Hypodori, Hypophrygii, Hypolydii, Hypoæolii*. Et hi octo toni ſoli à media ætate cogniti. Id nos præter Guidonem & Iohannem Magiſtrum docuit interpres ille capite 4. unde hæc verba duximus adſcribenda: *Nota quod tantum quatuor toni à Græcis primo & principaliter erant adinventi, hi videlicet, prothos, deutros ſeu deutrius, tritus, & thetrardus. Hæc enim nomina Græca ipſi Græci ipſis imponebant. Hos autem tonos autentos, id eſt digniores appellaverunt. Cantus enim, qui tunc temporis habebatur, eiſdem quatuor tonis proprie poterat attribui. Nondum enim B. Gregorius cantum Gradualis & Antiphonarii, nec S. Ambroſius ſuum dictaverunt cantum, quibus cantibus nunc ſancta mater Eccleſia utitur. Moderni itaque Muſici videntes prædictos quatuor tonos minus poſſe ſufficere ad omne genus cantus diſcernendum, quatuor alios prædictis quatuor addiderunt, quos plagales ſeu ſubjugales ſive ſervos ſeu diſcipulos præfatorum quatuor vocaverunt, quemlibet prædictorum tonorum in duos diſtinguendo ſeu ſcindendos ut prothum in primum & ſecundum, deutrum in tertium & quartum, tritum in quintum & ſextum, thetrardum in ſeptimum & octavum. Dicitur autē prothus à prothos, quod eſt primum: deutrus ſeu deutrius à deutro, quod eſt ſecundum: tritus à tris, quod eſt tres: thetrardus à tetras, quod eſt quatuor. Primo enim iſti toni ſecundum ordinem debitum erant diſpoſiti, licet tunc plagales toni ſint eiſdem immixti*; & quæ ſequuntur. Tandem & Muſices totius renovatio, & novorum modorum adjectio, notarumque transformatio facta circiter Ann. Dom. 1360. Notavit id Fr. Petrus Herp. Monachus Dominicanus in Chronico Francofurtenſi ad illum annum ſcribens; *Muſica ampliata eſt. Nam novi cantores ſurrexere, & componiſtæ & figuriſtæ inceperunt alios modos aſſuere.* Etenim prius ex uſu tantum addiſcebant canere neglecta artis diſciplina, quæ primulum anno illo aut non multum ante reducta videtur in Eccleſia Occidentali, ut præter Herpium locuples & ſatis idoneus teſtis eſſe poteſt ſupra memoratus Interpres, qui illo ipſo tempore vixit, & verbis, quæ appoſuimus, hæc ſubjicit: *Temporibus enim noſtris ſuper omnes homines variis artibus intendentes, Cantores uſum addiſcentes magis fatui judicantur: quia in omni arte plura ſunt, quæ noſtro ſenſu cognoſcimus, quam ea quæ à magiſtris diſcimus, &c. Stulti autem cantores uſuales & ipſorum diſcipuli, etiamſi per centum annos quottidie cantarent, unam tamen hiſtoriam ſeu officium per ſe cantare nequeunt tempus multum, in quo poſſent in pluribus artibus proficere, inutiliter expendentes. Unde etiam per cantum ſuum ex varia diſcrepantia frequenter Deum & Sanctos ſuos non laudare, ſed ſe invicem in choris, & in eccleſiis confundere ſolent, & per hoc Deum ad iracundiam provocare. Vanitate ergo uſus poſtpoſita cuncti cantores, qui hactenus uſum didicerant & cantaverant, per conſilium auctoris hujus operis ad veram artem cantandi revertuntur, quæ ars eſt Muſica* &c. Videtur & tunc primum Muſica partiri cœpta in *Choralem & Figuralem*, ſuiſque ſingulæ notis propriis ſcribi. Nam ejus partitionis nulla apud ſuperiores mentio, ne illum quidem Reutlingenſem Hugonem, qui ſe teſte paulo ante illud tempus floruit, hoc eſt, A. D. 1342. Verſus ejus, quibus id teſtatur, ſunt;

M. ſolum, tria C. ſimul X. tria præteriere
Poſt Chriſtum natum, binum ſi junxeris annum.
Cum flores iſtos contextuit Hugo ſacerdos
Reutlingenſ. noris, ſi nomen ſcire loci vis,
Conſcio Suevorum quo colligitur variorum.
Poſt annos denos hinc plurima conſociavit,
In variis ſpaciis hujus librique locavit, &c.

Videtur Hugo iſte pleraque mutuatus à Guidone Monacho, qui poſt Boëthium primus cenſetur à Monachis, ſi qua fides Hugonis Interpreti. Cum: *Unde ipſe Dominus Guido* (ait) *qui unus poſt Boëtium hujus artis tanquam neglectæ & oblivioni traditæ reparator fuit*, &c. Qui autem novi illi modo, quos Herpius anno illo ſcribit aſſutos, nondum mihi conſtat. An, quos hodie vocant, *Mixolydius, Hypomixolydius, Hypoionicus*? Si ſunt, ecquibus tum nominibus appellavere? *Hyperæolius* & *Hyperphrygius* nuperi ſunt, atque à noſtris rejecti ceu ſpurii.

Aut ſuſum aut juſum) Quidam libb. vett. *aut ſuſum aut viſum*. Illa ſcriptura confirmatur ab Ekkehardo Decano in Vita Notkeri cap. 9. & Anonymo quodam Sanct. Galli Monacho in libello, qui inſcribitur: *Inſtituta Patrum de modo pſallendi ſive cantandi, ubi ita ſcriptum eſt: Nullus ante alios aut poſt tucipere in verſu vel cantu verba cantata reiterare, vel uimis diſcorditer feſtinare præſumptiori vel altiori, remiſſiori & graviori, id eſt ſuſum vel juſum, tardiori vel velociori voce*, &c. An Ekkehatd. noſter, cujus auctoritatem iſti ſunt ſecuti, deceptus fuit privata alicujus libri ſcriptura, cum dicere voluerit, *ſuſum aut verſum? Suſum*, etiam hujus ævi auctores ſcripſiſſe teſtes ſunt locupletes in Gloſſis ſuis Papias ac Ugutio, qui & Huguitio.

Villici majores locorum) Infra capite quinto. *Minus culta incolere incipiens, majores, quos diximus, talium deſueti minus ei obtemperarent.* Iſidorus Gloſſ. *Viticus actor.* Leg. *Villicus*, qui Ciceroni *poſſeſſionum & villarum diſpoſitor. Villici majores* qui & ἁπλῶς *Majores* Alamannis etiamnum *Meyer* erant ruſticarum poſſeſſionum & villarum adminiſtratores. Docuit nos Bertoldus Abbas Zuifaltenſis libro de origine ſui Monaſterii, his verbis: *Ex his alpibus, ex decimis, & diverſis areis, ex mancipiorum ſervitiis, procurator villæ daturus erat omnia vaſcula vina neceſſaria quotannis: cum trecentis caſeis alpinis ſuum precium habentibus. Et hæc omnia cum ſibi ſubjectis ad villam Fozahha, ad Brigantinum ſive Podamicum lacum idem in plauſtris neceſſaria deportaturus. Procurator villæ*, idem qui *villicus major*. Erant autem *villici iſti majores* ab initio ex plebe & vulgo: poſtea progreſſione facta, cum à Dominis ſuis, non Principibus tantum, ſed vero Baronibus & Nobilibus, prædia in beneficium ſive feudum, ut Juriſconſulti loquuntur, accepiſſent, eo titulo etiam nobilitatem ſibi vindicare cœperunt. Quo ex fonte infinita Nobilium profluxit multitudo. Quidam etiam ab officio nomen retentarunt, quorum ingens apud Alamanno-Helvetios numerus. Eorum nonnullos, qui tunc in memoriam ſunt, & partim adhuc ſuperant, partim ſunt exſtincti, non pigrabo adſcribere. Sunt vero *Majores* (*Meyer*) *de Herdliberg, de Glarus, de Hochfelden, de Windeck, de Reidnow, de Rietheim, de Sickingen, de Altſtetten, de Sitten, de Mur, de Knonow, de Burglen, de Eppenberg, Meyer von S. Gallen*, & alii numeroſi. Tandem rebus nimium procedentibus abuſus natus eſt, ut ii *Majores*, id eſt, villici, vocarentur, qui ſervi non eſſent, ſed prædia colenda certa mercede conduxiſſent, ſuo nomine *Coloni* dicti, cujus rei exempla in Chartis obſervavimus. Hodie apud Germanos ulteriores omnes coloni, ſive liberi ſive ſervi ſint, eo nomine gaudent, non item Alamannos De *Majoribus villarum* in regno Franciæ, quos illi vocant *Maires des villes*, non eſt noſtri inſtituti neq; hujus loci commemorare. De quibus tamen qui reſcire ſtudet, is videat, quæ tradiderunt Longovallius in *L. imperium*, fol. 53. Alciatus Paradox. lib. 2. c. 13. & Diſpunct. lib. 3. cap. 1. Droſæus Methodo Juris in *L. magiſtratibus*, παρατ. de Juriſdict. & in lib. 10. Cod.

Scuta & arma polita geſtare) Quod vetitum ruſticis & ignobilibus etiam Lege quondam Alamannica, ut ex hoc loco condiſcimus. Quæ repetita ab Friderico I. de pace tenend. libro 2. Feud. titul. 27. §. Burckhardus Caſuum capit. 8. *Cellerarii Eccleſiæ juris villicationis in modum beneficiorum habere contendebant, & contra conſuetudinem quidam ex ipſis more Nobilium gladium cingebant.* Vide Animadverſiones noſtras in Winsbeckium. Durat hujus legis imago in quibuſdam Germaniæ urbibus, ubi quam Patriciis & Nobilibus non licitum cuiquam civi gladium geſtare.

Tubas alio quam ceteri villani) Tubas paſtoricias, ex arborum corticibus contextas, quas vulgo vocamus *Alphörner Villani*, qui in villis, qua fronte *Oppidani, Urbani, Caſtellani*, qui in oppidis, urbibus, caſtellis. Adhuc Italis *villano eſt contadino, huomo de villa & villanamente, de villano*, ruſtice. Infra c. 5. *Villani quidam prædocti*, id eſt ruſtici. Brito Synonym.

Ruſticus, agricola, rudus, & *villanus agreſtis,*
Runco, ruricula, rureſtris, villicus aſſint.

Hinc Franci hominem ſordidum, ruſticanum atque parum ſcitis moribus viventem vocant *villain*. Auctor ejus libri, cui titulus Deſtructotium vitiorum, cap. 105. *vulgariter dicitur, Villanus eſt ille, qui facit villaniam, non qui in villa naſcitur.*

Ad Tuſcos, ut quidam ait, minandos aluerant apros) Solent lanii canes alere ad minanda animalia, non venatores. Sententia ergo jubet ut legamus, *venandos al. apros.* Et quod ſtatim ſequitur: *Venatui, ut viros decet, indulgeamus. Tuſcos apros* pro magnis dixit, ut Horatius *Lucanos apros, & boves Helvetios* pro ingentibus. Johannes Vitoduranus in Chronico, qui extra Helvetiam erant.

Cellerarii) Qui & *Cellarii, Keller*, ut hodie, ita olim ſuberant Præfectis, quos Germani

Germani vocant ***Amptmann***, Alamanni corrupta voce ***Amman***, tum *Villicos majores* vel ſimpliciter *Majores*, ſicut dictum. Burckardus cap. 8. *Miniſteriales optimos manſus curiarum noſtrarum eligebant, Cellerarii Eccleſiæ jura villicationis in modum beneficiorum habere contendebant*, &c. Hujuſmodi *Cellerarius* à Regibus quoque Judæorum conſtitutos ac diſtributos fuiſſe, patet ex 2. Paralip. 8. verſ. 4. & 6. & cap. 11. verſ. 11. 12. & 17. *Cellariatus, Kellerey*.

Curtes) *Curias* vocat Burckardus & Fabarienſis, id eſt *colonias*, *Höf*, in quibuſdam Alamanniæ locis *Gurt*. Legitur cum alibi in his hiſtoriis, tum apud Fabarienſem capit. 13. 16. 20. &c. Cæſarius Heiſterbacenſis libros Exemplorum: *Ex curtibus Eccleſiæ, quæ neceſſaria erant, tam in aratris, quam in pecoribus ſive expenſis, ipſe quaſi ſolus univerſa provideret. Curtinum* pro curte ruſtica apud Auctorem Deſtructorii vitiorum non ſemel. Significat autem *Curtis* vel *Chortis* proprie numerum hominum aliquo in loco congregatorum. Franci eo nomine familiam initio intelligebant, id eſt ſervorum mancipiorumque cohortes. Quæ quia plurimum ruri, ut agros colerent, inde fieri potuit, ut prædia ruſtica συνεκδοχικῶς eo nomine nuncuparentur.

An veteres Franci Latinorum Provincialium *Hortum* ad pronuntiationem ſuam detorquentes mutarunt in *Chortum* vel *Chortem*, poſtinde *Courtis* deleta aſpiratione, vel *Curtis*, quo prædium ruſticum intelligunt? Valde fluctuat animus meus in origine hujus vocis: & utra ſit potior, judicent doctiores, & vel alterutri harum, vel illi quam infra propoſiturus, in rus ſum, fundi fiant potiores. In vetuſtis Tabulis ac Hiſtoriis *Curtium* appellatione venit poſſeſſio quædam integri ſtatus, ut Juriſconſulti loquuntur, hoc eſt, pleni juris, cum adjacentibus mancipiis, pecoribus: fructibus, & omni jure ſuo. Quo nomine & jurisdictio interdum comprehenditur, & ea fere, quæ caret imperio. Alieniſſima enim fuere tam à Monaſteriis quam privatis hominibus imperia vel mera vel mixta.

In CAPUT V.

GLadium, quem Chuono tunc, ut moris eſt, gerebat) Quia gladio cingi proprium illo ſæculo nobilitatis, ut modo dictum, inſigne. Quod adimebatur illis, qui infamia notati. Qui mos apud Alamannos noſtros durat adhuc, dicuntque *ehr und wehrloß machen*.

Præſtationes militibus ſuis petivit) Tributa pro exercitu, qui in Italiam duceretur, conſcribendo exegit. *Præſtationes Kriegsſtür*, tributa, quæ ad expeditionem faciendam à Dominis exigunt, à vaſallis præſtantur. *Expeditionem* dixit Burkard. c. ult.

Piltris loricæ fiunt) Fortaſſis legend. *filtris*, id eſt filis vel funiculis. Balbus Catholico. *Filtrum, filum dicitur, quia ex pilis animalium fiat unde filtratus.* Cujuſmodi loricas perveteres ex funiculis orbiculatim contextas quas lineas vocabant, & alias vidimus, & parens meus piæ memoriæ in armario ſuo à majoribus acceptam antiquitatis cauſa quam religioſiſſime cuſtodiebat. Nec Alamannis, ſed aliis etiam gentibus antiquitus in uſu. Nam Alexandrum lorica linea uſum auctor eſt Plutarchus in ejus Vita. Et thoracibus lineis græcos pugnaſſe teſtis eſt Homerus. Iphicrates quoque *genus loricarum*, mutavit, *& pro ferreis atque aeneis linteas dedit*, ut ſcribit Aem. Probus, ſive is Corn. Nepos ſit, in lib. de vita Excellent. Imperat.

Wannis ſcuta ſimulantur) Vanni pro ſcutis erant. Eſt autem *vannus*, ut Papias definit, *inſtrumentum de vimine factum in modum ſcuti.* Priſcos Germanos ſcuta geſtitaſſe viminea auctor eſt Cornel. Tacitus, & nos docuimus Animadverſionibus ad Tyrolem Scotorum Regem.

Sparrones & fuſtes acutæ focis prædurantur) *Fuſtes* in armorum generibus etiam Cyprianus Thaſcius poſuit epiſtol. quinquageſima quinta. *Fuſtes & lapides*, inquit, *& gladios, quos verbis parricidialibus jactabant, non perhorreſcimus.* Et Salluſt. Catilin. appoſite ad hunc locum: *Cæteri, ut quemque caſus armaverat, ſparos aut lanceas, alii præacutas ſudes portabant.* Ait, *focis prædurantur*, ut apud Poëtam: - *Sudibuſque præuſtis. Sparronis* ſpari, *paren.*

Sintrianum) Ita reſtituimus locum in vett. codd. corruptiſſimum, in quibus *ſint tria unum* legitur ſimiliter infra cap. decimo quarto, in Keraldo Monacho. *Sintrianus*, qui & *Sintria*, nobis Alamannis *Sitter* vel *Zitter*, fluvius eſt rapidiſſimus in ſummis Alpibus Abbatiſcellenſium oriens Alpiſaxum inter & montem Chronium, & in defluxu ſuperiorem Turgoviam perluens, tandem ad oppidum Epiſcopicellam Turiæ commiſcetur.

De tribus fluviis in unum confluentibus) Ergo dictus Sintrianus, quod tria flumina fiant unum, quorum unus, *Fluſa* dictus, *der Fluß*, ex monte Chronio: alter *Weisbacha* è Suandio: tertius *Barbacha* Bryllisovvo delapſi confluunt. Porro Stumpf. aliud adfert veriverbium. Arbitratur, *Sitteram* dictam quaſi *Zitteram*, à tremendo & horribili ejus per ſaxa atque rupes delapſu, Chronic. lib. 5. cap. 23.

Fitque caſtellum, ut S. Trinitati decuit, fortiſſimum) Quodnam hoc caſtellum

lum fuerit, nuſpiam eſt expreſſum. Hepldannus in vita Wiboradæ lib.1.cap.31. ait *munitionem* fuiſſe *unius milarii in monaſterio*, ſcil. Helvetici. Mihi quidem, cum rationes locorum conſidero, videtur in Alpibus extructum natura locoque munitis, adverſus hoſtium tam immanium irruptiones. Nec dubito, quin *Clanx* fuerit fortiſſimum illud atque munitiſſimum ad Sintriam in Rhæticis Alpibus caſtrum probo milliario Helvetico ſupra Sanct. Galli Monaſterium. Huic enim loco, non alii, convenit deſcriptio ſequens; *Audita caſtelli natura, quòd obſideri non poſſit, locum autem longo collo & artiſſimo impugnantibus maximo damno certoq; periculo adibilem*, &c. Deinde narrans Engilberti Abbatis in explorandis hoſtibus audaciam, ait eum per ſumma montium ad caſtellum rediiſſe: *Montem proximum*, inquit, *ſuperant, caſtellumque per avia celeres tandem reviſunt.* Et de presbytero ac Heribaldo Monacho Ungaros fugientibus verba faciens, ſcribit eos cacumen proximi montis occupaſſe, unde caſtellum potuerint conſpicere. Quæ certè, niſi de Abbatis cellanis montibus, quum alii nulli ſint, non intelligi poſſunt. Sed & illud opinionem noſtram confirmat, quod ad hoc caſtellum in ſummis maximisque periculis ſuis Abbates ſemper confugere ſoliti, ſeſeque in eo contra hoſtium vim atque impetus continentes tueri. Unde & *AbbatisCellæ* nomen accepit, quo modo *Epiſcopi Cella* in Turgovia à frequenti converſatione Epiſcopi Conſtantienſis. Tandem ab Abbate haut ſcio quo cum certis quibuſdam prædiis in beneficium conceditur Monaſterii cuidam miniſteriali, cujus poſteriori ex loco ſe *von Klanx* cognominavere. Rudolph. de Clanx *miles* (quo nomine equeſtris homo ſive nobilis intelligitur) talis eſt in quodam inſtrumento Fabarienſi Monaſterio dato, A. Dom. 1257. de ejus deſtructione, vide quæ diligenter ac ſollerter collegit Stumſius in Chronic.

Capella citata ſit oratorium) *Citata*, id eſt citò atque celeriter à feſtinantibus fratribus extructa atque ædificata.

Et dyptichiis capſa) Leg. diptychis *Diptycha* in veteri Eccleſia duæ tabulæ erant, quorum altera virorum, altera mortuorum eo nomine continebant, quæ in miſſa recitabantur: tralato vocabulo ab oſtreorum diptycho, cujus mentio apud Ambroſium Hexamer. libro 5.cap.8. Ex his eradebantur, qui poſt mortem anathemizarentur. Dionyſius Areopagita Eccleſiaſt. Hierarch. cap.3. *Cum omnes ſe inter ſe ſalutaverunt, myſtica ſanctorum* διπτύχων *recitatio fiat.* Loquitur de συνάξεως λειτουργία. Jacobus Diaconus vita Sanct. Pelagiæ; *Quo illa audito, ſtatim tranſmiſit diptycum tabularum per eosdem pueros ita continentem; Sancto diſcipulo Chriſti peccatrix & diſcipula Diaboli. Audivi de Deo tuo, quod cælos inclinavit & deſcendit ſuper terram*,&c. *Diptychum* vocat epiſtolium, quod Pelagia converſionem & baptiſmum ac communionem ſanctorum in diptychis comprehenſorum à B. Nonno Epiſcopo Heliopolitano flagitavit. Formulam orandi *ſuper* recitata *Diptycha* hanc in Sacramentario ſuo tradit Gregorius Mag. *memento etiam famulorum tuorum, qui nos præceſſerunt & dormierunt in ſomno pacis.* Plura de his Jacob. Pamelius in Cyprian. epiſt.66.& Liturg.Tom.1.pag.262. Cujacius obſervat.lib.4.cap.27. Gothofredus ad L.7.§.5. *C. de ſumma Trinit. & fid. Cathol.* Gregorius XIII. P. R. ad Gratianum 24.q.2.c.ult.& nos in Notis ad Prudentii *Diptychon*, quod perperam hactenus Amœno cuidam tributum. Ekkehardus & alii ejus temporis Scriptores *Diptycha* vocant libros anniverſarios, in quibus eorum nomina perſcripta, qui pro ſuæ aliquid animæ remedio Monachis & Clericis legaſſent: cuſtodiæ quotum *capſæ* iſtæ paratæ.

Ciborium Othmari) Infrà, *Ciborium S. Othmari argento veſtitum nudant*) Mentio ejus & alibi. Athenæus; Κιβώριον, ποτηρίου γένος, οἷον σκυφίον. An flaſconem illum parum intellegit, quo de Walafridus in vita Othmari cap.9. Balbus Catholico; *Ciborium quoddam vas ad cibos deferendos.* Contundit *ciborium cum cibotio.* Pompejus Feſtus; *Cibus appellatur ex Græco, quod illi peram, in qua cibum recondunt*, κιβώτιον, *appellant.* Orus Mileſius in Etymologico apud Fluvium Urſinum Notis in Feſtum. Κιβωτὸς ὤφειλε διὰ τοῦ ι γράφεσθαι διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν αὐτῇ, &c. Ἴσως ἀπὸ τὸ κίβος γέγονεν, ὃ σημαίνει τὴν τροφὴν, καὶ κίβισις ἡ πήρα ἢ ἡ κιβωτὸς παρὰ τὸ κεῖσθαι ἐκεῖ τὸν βίον.

Corium ad calceos Camerarius hoc anno non dedit) Habuerunt Monaſteria ditiora etiam officiales ſuos Monachos magnæ exiſtimationis, & propriis beneficiis dotatos. Qui & proprios ſacerdotes velut ancillares duos an tres habuerunt, & ſcholares totidem: ita priva ſigilla, & poſſeſſiones privas, &c. ut in Chartis eſt videre. Fuere autem *Decani, Propoſiti, Cuſtos, Sacratarius, Cellarius* vel *Cellerarius, Camerarius, Portarius* ſive *Portanarius* aut *Portnarius, Hoſpitarius* vel *Hoſpitalarius, Aedituarius*,&c. Et hæ officiales perſonæ fere cum Abbate ad firmandas donationes aut concambia facienda, etiam in longinqua loca iverunt. Et videntur in tempore Othmari duraſſe, atque adeo cum Abbatia inſtituti. Nam

ante

ante Cozbertum Abbatem jam illi omnes leguntur in Chartis.

Primipilares) Capitaoei, tribuni, ductores. Statim poſt; *Primipilares clauſtri planiciem tenentes omni copia conviventur.* Quos mox vocat *Principes*, id eſt Ductores, *Hoptleuth*: Effuſa *Leticia ſaltant coram Principibus & luctantur.* Illico, *Provolvitur miſer Principum cum lacrimis pedibus.*

Cellario) Cella, *Keller*, Brito Synonymis;

Dic Cellaria, promptuaria, dic apothecas.

Kerardus Monachus Augienſis Synonymis; *Cellarium, penus, pincerna, hypotheca*, Lego, *apotheca.* Vetus interpres Cantic. cor. 1. *Introduxit me Rex in cellaria ſua.* Jonas Abbas in vita Columbani; *Vas quod typrum vocant ad Cellarium apportavit.* Walafridus in vita Galli l. 1. c. 11. *De parvo Cellario panem in integrum famulantibus porrexit.*

Uſq; ad ſigillos adhuc plena) *Sigillus*, nobis Alamannis *Sigel*, eſt epitomium vaſis vel obturaculum, quod orificio, ut Apulejus loquitur, vel ori ſummo doli inſeritur, illudq; obſtruit, ſic dictum, quia olim vaſa ſigoabantur. Cujus rei habes elegantem locum in Facetiis Hieroclis Philoſophi, quas ante annum vulgavimus, c. 16.

Minare) Verbum uſurpatum Apulejo quoq; & aliis elegantioris notæ Scriptorib⁹, quos notavit P. Colvius in Notis. Intra hoc c. *Boum paribus copioſis parique tractu minatis.* Auctor Mamatracti io Iſaiæ c. 20. *Minabit, ducet.* Seilo Magiſter in Different.

Dum grex minatur lupus illi dente minatur.

Gajus quidam Grammatiſta in Catholico laudatus.

Troia minans cecidit non ſe bene minans.

Balbus Cathulico; *Minare, compellere vel ducere.* D. Hieron. *Me minavit & abduxit in tenebras, & non in lucem.* Hinc Francorum *mener* & *pourmener*, quod & *promener.*

Retinaculorum) *Retinacula*, ſunt ſiphunculi ſeu fiſtulæ, quæ dolio immiſſæ liquorem reddunt, *Zapf*: *ſeraculum* vocat Theodorus in vita Magni, ubi vide Gloſſas.

Cumque more ſuo ſuper viride fænum ſinguli ad prandendum absque ſedilibus recumberent) More videlicet Orientalium populorum, qui cibum ſumpturi non aſſident menſis, ut nos Occidentales, ſed tapetibus, ſi divites; fœno aut ſtramine ſtratis, ſi tenues, humi accumbunt. Quem morem Turcæ necdum amiſerunt.

Absque ſedilibus recumberent) *Sedile*, Alamannis *Sidel*, olim ſedale. Otfrydus Wiſſenburgenſis ad Salomonem Epiſcopum Conſtantienſis;

Eber Biſcof iſt nun ediles
Koſtenzero ſedales, id eſt, ſedilis, ſedis, *Stuls.* Videndus Achilles Gaſſarus in Dictionatio priſcatum vocum.

Plenis cuppis) *Kuoffen*, *coupe* Francis. Joſ. Scaliger. Annotat. in Copam; *Cuppæ quidem vaſa vinaria, ſed quæ muſtum è torculari excipiunt, non quibus ad bibendum utimur: quamquam hodie in vulgari ſermone nomen cupparum in generibus cyathorum uſurpemus.*

Ludicrum, quod Teutones pichin vocant) Qualis iſte luſus, aut quid *pichin* hoc loco ſignificet, ut ſcirem, ei rei operam dabam. Apud Belgas *pickelen* vocantur aſtragali ſeu tali luſorii. Sed nihil ad cultellos. Apud Alamanoos hodie luſus eſt in uſu, qui cultellis fit, vocaturq; *Pecken*, ſive *Picken*, & modum fit ad iſtum. Culter à talis uſq; ad verticem ſingulis membris uni poſt alterum admovetur cuſpide. Dein capulo compræhenſus omni niſu & ex ſumma vi rotatur terram verſus, ſi mucrooe infixus ſteterit erecte, proſper eſt jactus? ſin capulo inciderit, malus. Verum ne iſte quidem videtur huic loco poſſe accommodari. Marquardus Freherus, nobiliſſimus ſimul & eruditiſſimus, Palatini Septemviri Conſiliarius, pro *pichin* legend. cenſet *picken*, quod in vet. Gloſſario expooitur *ſcabere*, *pungere*, *ἀποξύειν*, opinor. Videtur namq; luſus fuiſſe in cunvivus & hilaribus uſurpatus, quo ejus, quem ei rei alligabant, ut riſum jocumque facerent, verticem oon advertentis radebant.

Monaſterio omiſſo villæ domos &c.) Ergo nondum erat oppidum io loco S. Galli, ſed tantum villa, cujus appellatione hujus ævi ſcriptores iotelligunt vicos celebriores. Quod haut diu poſt ſub Annone Abbate contra hujuſmodi hoſtium invaſiones muris cinctum & ſoſſatis circumdatum A. D. 954. ut exſertim ſcribit Ekkehardus infra cap. 8.

Caſtellani) Præſidiarii in Caſtello milites, qua ootiooe utitur & Burckardus c. 7. Alioqui *Caſtellani* dicuntur Domini Caſtrorum, nobiles in Caſtellis habitantes. Apud Sclavos Polonos ſunt Caſtrorum Regiorum Præfecti atq; Præſides. Et ſic uſurpavit Marcellinus Presbyter in vita S. Suniberti Epiſcopi c. 7. *Ob defenſionem Caſtellani Trajectenſis*, id eſt, Præfecti. *Chatellain* Francis, ſed nomine ad eos delato, qui apud Helvetios *Ammani* in villis.

Hoſtium invaſionis primicerius) ad hoſtes iovadendos & exploraodos primus auctor, & anteſignanus ipſe atque ductor, *ſignifer* c. 11. *Conſeſſum collegit noſtri ſignifer aggreſſus eſt, Brito Synonymis*:

* *Ita legen. non ſignarius, ut in vulgar. codicibus.*

*Signifer, anteque ſignanus * rem ſignat eandem,*
His primicerius, vexillifer aſſociantur,
Primus pilo gerens primipilus tomes iſtu.

De nobilibus enim ille natus) puta Comitibus Dilingenſib', ut in illis vitis præſcriptum eſt, quas Welſerus noſter edidit.

Continentiæque ſtropheo, id eſt cingulo virginali) Poſteriora verba videntur eſſe à manu lectoris, qui ea in margine annotaverat, ab imperito librario in textum recepta, ut alia in his libris ſexcenta. Porrò interpretationem confirmat Balbus Catholico, *Strophium dicitur pallium virginale.*

Pulvillum) lectiſternium, ut ipſemet Ekkehardus interpretatur, id eſt culcita, quæ in lecto ſubſternitur, ut ei incumbamus. Imperite dictum, cum *pulvillus* ſit προσκεφάλαιον, quod vocant Erotianus & Philoxenus *Hoptküſſelin*, cujus primitivum *pulvinus Pfulben*, Alamannis, pro *Pfulwen*, mutato W. in b. ſollemni noſtræ gentis more, Placiades, ſive is Placidis ſit, Gloſſis ab Roberto Conſtantino in Supplimento citatis; *Pulvinus, privati hominis cervical ſive culcita. Pulvinar verò ac pulvinaria Principum ſunt vel Regum, id eſt lectiſternia.*

Tali ille lectiſternio) pro ſtragula vel ſtramento lecti. Auctor Hiſtoriæ de S. Findano, c. 4. *Pro lectiſterniis lapides velatos pauſans corpori occulte ſuppoſuit.*

Graphio) Keratdus Augienſis Synon. *Graphius, ſtylus, calamus, pugilaris.* Brito Synonymis;

Sunt graphium ſtilus, & calamus Scriptoribus apta;
Atque pugillaris fertur capiente pugillo.

Hinc *Graphiarius* pro ſcriba, Cancellario.

Sub capula) Balbus Catholico: *Capula, parva capa. Capa, ornamentum capitis.* Neſtor Novarienſis Lexico; *Capula genus eſt veſtis.*

Mi ſodes care) *Sodes* pro ſodali, à Barbaris dictum docemur ab Ugurione. Et Balbus Catholico inquit: *Quod quidam dicunt, quod ſodes tantum valet, quantum ſocius, omni caret ratione.* Unde patet errorem hunc eſſe vetuſtum, qui mihi videtur ex compendio ſcripturæ natus, *ſodes*, quo notatur *ſodalis.* Supra cap. 1. de Salomone: *Quo in conclavi tuo uteris mihi, ſodes, tribue.* Verba ſunt Hattonis Archiepiſcopi Magontienſis ad Salomonem ſodalem ſuum. Infra cap. ult. de Notkero Abbate: *Bene, ille ait, mi ſodes, narras.* Aldhelmus diſcipulus Bonifacii Archiepiſcopi in carmine 4. Epiſt. 69. *Phile Chriſti chariſſime, Cingo amoris vinculo Olim ſodes ſanctiſſime.*

Quam decenter tibi clypei faſcia inſidet) *Clypei faſcia. Schiltlor*, quo pacto galeæ faſcia, *Helmlor* & *Brunlor.* Vide animadverſiones noſtras ad Winsbeckium.

Non longe à monaſterio Pons altus) In ſilva, ea via qua Conſtantiam itur, *die Langbrück*, olim *Pontalt* dictus.

Bozanarium ſuum expectanti) An ſic vocat aurigam, qui boves agebat? Quod ſi eſt, legendum erit *bozagmarium*, ἀντὶ τῦ *boſſagmarium.* Balb. Catholico: *Sagma à ſagum dicitur, quæ corrupte vulgo dicitur ſauma vel ſalma, id eſt ſella, vel pondus, vel ſarcina, quæ ſuper ſellam ponitur: & dicitur à ſtratu ſagorum, id eſt ſellarum, vel quia ſellæ ſago ſolent ſterni. Unde ſagmarius, id eſt caballus: & hæc ſagmaria, id eſt equa vel mula: vel ut generaliter dicam, quodlibet jumentum poteſt dici ſagmarius vel ſagmaria, pro diverſitate ſexuum.* Nec jumentum ſolum, ſed & qui jumentum agit. In Deſtructorio vitiorum cap. 96. *Sagmarius quidam bubulcus arabat pratum ut ſeminaret: ſed boves, ut ſolebant, non arabant, imo pro poſſe recalcitrabant, propter quod arator eos aculeabat. Boves autem vociferati ſunt contra eum dicentes: Maledicte, qua de cauſa percutis nos, quia ſemper ſervivimus tibi: Quibus ſagmarius, cupio arare pratum, ut mihi & vobis cibum tribuat*, &c. Quibus locis omnibus perperam in vulgatis codicib. *& ſagina & ſaginarius*, &c. excuſum eſt. Ergo pro illorum verbis, *aſinus ſagmarius, Sackträger: Bos ſagmarius*, &c. clitellarius, *Saumox: equus ſagmarius, Saumroß.* Sed conjunctis vocib. *bozagmarius* pro bubulco vel agitatore, *Säumer, Ochſenſäumer.* Quod ſi cui minus placet, is conſideret, an ſcribi oporteat *boſtanarium*, id eſt morticinia boum. Jam enim de caſu boum ad Epiſcopum clarum erat, qui propterea anxius exſpectabat morticinia proſtratorum & à curru ſuffocatorum ſuorum boum. Id quod innuere videntur ea, quæ ſequuntur verba: *Adjumenta nectentes Epiſcopo boſtanarium ſuum exſpectanti deferunt, & integra omnia & ſana oſtendunt. Laudes Deo cum fratrib. tandem vir Dei publice perſolvens*, &c. Derivatum nomen à *Boſtar.* Ugurio Gl. *Boſtar, locus ubi boves ſtant, ſtabulum. Dicitur etiam boſtar, locus ubi corpora boum comburuntur.* Papias Gloſſ. *Boſtar, locus ubi comburuntur corpora boum, vel ſtatio boum.* Itaque *boſtanarium*, quod ad boſtar deducendum ſit. Sed hæc arbitraria ſunto, non definitiva.

Ut nos nobis eſt cappa illa aquilifera indutus) Aquila imperiali inſignita & acupicta, in ſignum ejus libertatis, quæ præter Imperatorem non agnoſcit ſuperiorem.

Hæc

Hæc in proceſſionibus publicis ſplendidioribus Abbas vel ejus loco Epiſcopus, ſi qui adeſſet, cui honorem illum cederet Abbas, indutus reliquias ejus Sancti ad quem proceſſio fiebat, bajulabat. Infra cap. 10. ait Hadvviga Sueviæ Dux. *Sanct. Galli locus Imperialis libertatis quum ſit, meique regiminis, immunitatis privilegio pollet*, &c. Et ibidem eodem loco: *Si Regiæ libertatis Abbatem*, &c. Et aliis locis perſæpe hujus libertatis fit mentio.

Capitio cappæ impoſito) Differunt *capitium, caputium, & cappa. Capitium* ad os tunicæ collum circumamicit humeris injectum, veteribus Alamannis *Goller*, quaſi *collare*, quam vocem Germani adhuc retinent, noſtrates Alamanni pro eo dicunt *Halſsmantel*. Et fuit uſus capitiorum etiam mea memoria, qui jam protſus obſolevit. Nam quod nunc eo nomine appellant veſtimenti genus, plane à veteri illo diverſum eſt. Hoc totos humeros, dorſum atque pectus tegit: illud collum modo circumcingebat, ut in antiquis picturis videmus. Romanis tamen videtur *capitium* fuiſſe id, quod nunc dicimus *Galler*. Sic enim ſcribit Varro lib. 4. de Ling. Lat. *Capitium, ab eo quod capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit.* Quo cum facit Nonius c. 14. n. 37. Pro noſtro collari Auctor Mamotracti: *Capitium, quod eſt circa collum.* Græcis περιςόμιον, ut apud Septuaginta Exo. 28. & Job. 30. ὥσπερ περιςόμιον τοῦ χιτῶνός μου περιέσχε. Latinus interpres: *Et quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.* Ex quo loco Balbus Catholico: *Capitium; os tunicæ vel alterius veſtis, unde caput immittitur.* Perverſe. Nam *capitium tunicæ* Hebraiſmus eſt, pro capitio tunicali, ut ita loquar, id eſt eo quod tunicæ inſtar pectus *tegit*, ut dict. loc. inquit Varr. *Caputium* pro pileo. Codin. Curopal. de Offic. Conſt. ἀφαιροῦντες τὰ ἑαυτῶν καπούτια γονατίζουσι δεύτερον. Balbus tamen Catholico: *Caputium idem quod capa.* Quo modo legendum videtur infr. c. 14. *Et caputium capiti imponens*, ubi omnes l. quos vidi *capitium* non recte videtur habere. Italis *capuccio*: unde Fratres *Capuccini* ex ordine Franciſcanos. nomen poſſident. Eſt v. proprie *caputium* ea cappa, quæ tunicæ cohæret, in humerum rejecta. *Cappa* autem, capitis tegmen à tunica ſeparatum, cucullus, *Gugel*, *capello* Italis, Germanis *Kappen*, Alamannis *Schlappen*. Walafridus in vita S. Othmari cap. 2. *Ita ut interdum ſine tunica ſola cappa contectus ad Monaſterium remearet.* Wandelbertus in vita S. Goaris: *Ingreſſus cœpit quaqua verſum aſpicere, ſi forte eſſet locus, ubi poſſet capam ſuam pendere vel abſcondere, &c. Cumque appropinquaſſet ad radium Solis demonſtratum ſpeciem groſſioris perticæ prætendent, appendit capam ſuam ſuper ipſum radium* &c. Anonymus in vita S. Machutis; *Et ut poſſet melius ac levius operari, capam in quodam loco vineæ diſpoſuit: peractaq; labore cum vellet capam iterum induere, inventum eſt in ea cujuſdam ovum aviculæ*, &c. Lupus Ferrarienſis Abbas Epiſt. 125. ad Volticum: *Minas prædonum, quibus vaſtatis longe lateq; celeberrimis locis etiam ſedem. Negotiatorum cappas ſe petiturum jactabant.* Locus eſt corruptiſſimus & hoc pacto perſanandus: *qui ut l. l. cel. loc. etiam ſedem noſtram & ociatorum cappas ſ. p. jactabant, ſubvertit, ac eos*, &c. De *cappa S. Martini* nota res eſt vel ex uno Walafridi libro de reb. ad miſſam ſpectantibus. Unde illa ſunt petita, quæ ſcribit Notkerus Balbulus, ut ego exiſtimo, ut alii, Wernherus S. Galli Monachus in vita Caroli M. l. 1. c. 4. *Quendam optimum dictatorem & ſcriptorem in capellam ſuam aſſumpſit; quo nomine Reges Francorum propter cappam S. Martini, quam ſecum ob ſui tuitionem & hoſtium oppreſſionem jugiter ad bella portabant ſancta ſua appellare ſolebant.* Videndus Rigaltius in Gloſſar. Tactico Mixobarbaro.

De mercata) foro, *ab dem Marckt*, in mercato Italis. Infra cap. 16. *Hoſpitia ſibimet qua poſſet petita de mercato ſe curare*

Carrucarium) *Carruccarius*, qui carruca vehitur: *Carrucator*, qui vehit. *Carrucare*, vehere. Paulus Diaconus in vita S. Arnulphi: *Ubicunq; neceſſe eſſet fruges ſaccis impoſitas ad monaſterium carruoaret.*

Seram iſtam adhuc impunitam mihi dona) An *ſeram*, quia ſerio ad ordinem pervenit, nec diu adhuc in eo ſtetit permanſitque? Imo *ſeram*, id eſt pœnitentem, dolentem, atque cruciantem ſeſe propter patratum eum Hugone Comite inceſtum. *Ser* Alamannis, dolor, cruciatus, *weetag*, *liden*. Protrita vox Otfrydo Wiſſenburgenſi in eo libro, quem Gratiam Dei Theotiſce præſcripſit, Notkero Labioni (hic enim auctor eſt, non Balbulus, ut falſo hactenus opinatus ſum) in Pſalterio Barbarico, Willeramo, Abbati in Cantico Canticorum, Rudolpho ab Ems in Paraphraſi Veteris Teſtamenti, cujus Flaccius Illyricus & Theodorus Bibliander meminere, & ab heredibus Schobingeri noſtri deſideratiſſimæ memoriæ viri poſſidetur, Strikero in Geſtis Caroli M. & Ruolandi, Gravenbergio in Wigolaiſo, & apud CLIV. illos veteres Poëtas, quorum volumen ſoleo Aulicum & antiquitatis Germanicæ theſaurum appellare. Kero Monachus Lexico: * *Dolum ſeer, Dolentum, ſerazzantan.* Otfridus lib. 3. cap. 4. de Paralytico:

Thaz er lag zi ware
In themo ſelben ſere.

* *Dolum pro dolore dixit, cujus notionis exempla apud Savaronem notis in Sydonium.*

Et in fine de Jeſu Salvatore;

Thaz er was ther heilant,
Thier inan thes ſeres inbant.

Et aliis millenis locis.

Porro Freherus noſter pro *ſeram* legendum cenſet *miſeram*. Judicet Lector.

Quaſi perluſtrium fecerant) ut omnia undique eſſent perlucida & clara. *Perluſtrium* dixit, ſicut alibi *diſturbium*, pro perluſtratione ac diſturbatione.

Per omnes circumquaque munitiones) munimenta, caſtra munita, quæ *fortalitia* vocant alii, Francis *fort*, Italis *forte* & *fortezza*, *Feſte oder Veſtung*.

Defenſaculo) defenſioni & munitioni. Ugutio Gloſſ. *Defenſaculum, defenſio, vel id quod defendit.*

Schwartzwalde) *Nigra ſilva* quæ & *Hercynia* & *Baccenis*.

Juraeque ſilvam) montem ſilvoſum, qui Ratperto, Walafrido, Wettino, & Theodoro *Vogeſus*. In MSS. *Juriſque* erat, quod nos bene, ut arbitramur, commutavimus.

Fillones illi fugitivi) An villones, id eſt villani, villam, *die landeflüchtige Schälmen*, nebulones fugitivi? Auctor Deſtructorii vitiorum, in fab. Lupi & Agni. *Hinc clamavit lupus, Anloqueris furcifer, id eſt villane? & devoravit.* Nugæ, & obaudio Freherum *Fillones* exponentem verberones, à veteri verbo *fillen*, Otfrydo, Notkero Labioni, aliis frequens, pro *cædere, flagellare, fuſtigare*. *An latrones & prædones?*

Arelato vendidit) in regnum Arelatenſe.

In CAPUT VI.

THieto) Quid & *Thieto*, verum in antiquis Tabulis *Thioto*.

Coronati inſpectu) Imperatoris. Sic *Corona* pro imperio & regno. Unde Francorum phraſes, *attenter contra la couronne, tourbateur de la couronne*, &c.

Exactoribus, quos circatores vocamus) *Circatores* ſunt, quos nunc in ſcholis coryceos appellant, Alamannorum ſcholaſtici Caſalanres, qui occulte & clamdeſtino ſubauſcultant quid dicatur, quid agatur: *Exactores* dicti, quod pœnas à Magiſtro exigant in pueros. Infra cap. 16. *Si deliquiſſent, à magiſtris exacti vapulabant.*

In domiciliis curtis Abbatis) *Domicilia*, conclavia. *Curtis*, aula vel palatium, *Pfallentz*, de quo ſupra ad Rapert. cap. 8.

Hartmotique aurea talenta) *Talentorum* verba generaliter uſus eſt, pro theſauro, ſive pro auro argentove.

In CAPUT VII.

ERrovagari) *Errovagus*, una voce, erro inſtabilis & vagus, *Errovagari*, vagabundum errare, diſpalare, in nullo certo loco conſiſtere, hinc inde diſcurrere, Alamannis *Irrwagen*, eadem & compoſitione & origine. Sunt enim hæc & alia id genus verba Romanorum in Alamannia reliquiæ, aut certe à Rhætis illata.

Victor autem rebellio factus) Rhætiſmus. Nam Rhætis atque adeo Italis omnibus, *rebello* dicitur rebellis. Fuit autem Victor iſte *Rhætus*, ſeu, ut Ekkehardus loquitur *Rhetianus*.

In CAPUT VIII.

PAraturas ſanctuarii) Vaſa pretioſa in ſanctuario repoſita. Auctor Mamotracti *apparatum* vocat, in 2. Paralip. 5. *Id eſt apparatum eorum, qui erant cum ipſa & circa ipſam.* Conradus Fabarienſ. cap. 4. in fin. *Maximum Eccleſia per ipſum excepit incommodum in paraturis miro ſumptu deauratis XVIII crematis*, &c.

Retianus & minus Teutonus) Rhæti enim corrupta lingua Italica utuntur, ii potiſſimum qui cis Curiam habitant, quos nos Alamanni *Churwalſchen*, hoc eſt, *Curienſes Italos*, ipſi vero *Romanos* ſemet appellant. Parilis conditio Equeſtrium in Allobrogia ad lacum Lemannum, qui nunc Caballæſiani, & confinium Valleſiaoorum, qui corrupta utuntur lingua Gallica, quam *Romanam* ipſi vocant, & ſe *Romane loqui*, quod ſuo idiomate *parlar Roman*, utraque lingua, & Rhætica & Allobrogica, quas hodie *Curienſem* & *Sabaudicam* nominant, Provincialis Latinæ vulgaris videntur eſſe reliquiæ. Fuit enim ab Romanis in Provinciæ formam redacta cum Rhætia ſuperior, tum Allobrogia, cujus tunc pars Delphinatus. Hinc eſt quod fabuloſa poemata veteri lingua Gallica, quæ propius accedebat ad Romanam, id eſt Latinam, quamve Equeſtres ita repræſentant, ut veterem Alamannicam Helvetii, perſcripta vocentur *les Romans*. Porro Rhætica lingua inter annos ducentos plurimum interiit, Alamannica in dies invaleſcente, ut hodie nedum Curiani, verum & qui remotiores ſunt, Alamannice loquantur, qui haut longe ſupra centum annos Italice fabantur, ſi modo corruptiſſima illorum lingua Italica eſt cenſenda. Et certis conjecturis ducor ut exiſtimem, Rhæticam illam veterem linguam ſeſe quondam uſque ad Cluſuras, quæ nunc ab Alamannis *Hirtzenſprung* à cervi canibus agitati (ut fama perhibet) tranſſultu nominantur, ſemimiliario Helvetico infra Baronatum Saxenſem, extendiſſe.

tendiſſe. Quod autem Tſchudus putat eam linguam eſſe Thuſeam, licet corruptam, caret ratione & auctoritate.

In CAPUT IX.

EKkehardus *Decanus*) Ex nobili familia *de Jonſchwyl*, ut ſcribit Stumpfius libro 5. cap. 5. Quod quo auctore affirmet, mihi non liquet. Nam quod infra dicitur, *Jonſwilare* requiſiviſſe & tenuiſſe, non videtur valde ejus opinioni conducere: quum conſtet, Decanos ac Præpoſitos multa prædia peculio ſuo acquiſiviſſe & poſſediſſe, quæ vero familiaria aut gentilitia non erant. An *requiſivit* aditione hæreditatis, & *tenuit* jure poſſeſſorio ſive hæreditario? An fratribus & nepotibus ſuis moriens reliquit, qui inde cognomen ſibi poſteriſque ſuis poſtea demum nacti fuerint? Illud magis fuit Stumpfio & Vadiano viſum, quos interim ſequimur.

Capituli domum) Balbus Catholico: *Capitulum dicitur quandoque locus ille, in quem conveniunt Clauſtrales: quandoque illa congregatio Clauſtralium.* Ibidem: *Capitolium dicitur à capitulum, quia ibi conveniebant Senatores, ſicut in capitulo Clauſtrales: vel quia ibi conveniebant capita civitatis.* Et hæc poſtrema ratio potiſſimum tradit Capituli ἔτυμον. Nempe *Capitulum* eſt concilium vel ſenatus Principum ac Primorum regni, civitatis, ac collegii alicujus. Hinc *Capitularia* dicta leges, quæ in capituli communi Primorum conſenſu conſtituuntur & ordinantur. Unde, quia in Monaſteriorum & Collegiorum capitulis plerumque vitioſi emendabantur, delinquentes corrigebantur, nata Germanorum phraſis *einen Kapitteln*, aut etiam *Capittel leſen*, pro objurgare ac corrigere.

Armentariorum) Ugutio: *Armentarius, cuſtos armenti, ſive animalium de armento.* Vetus interpres Amoſi Prophetæ cap. 7. Walafridus in vita Galli lib. 2. cap. 23.

Magalia) Divus Hieronymus in Commentar. in Prophetam Amos: *Agreſtes caſas & furnorum ſimiles Aphri appellant mapalia.* Philoxenus Glo. *Mappalia*, καλύβαι. Lactantius de Benefic. Chriſti.

> *Horrida prima mihi in terris magalia Juda*
> *Hoſpitia in partu ſociaque fuere parenti.*

Natus enim Chriſtus in ſtabulo Bethlemi in terra Judæa Balbus Catholico: *A magar dicitur hoc magale, quaſi magare, l. poſita pro r. & ſunt magalia caſæ paſtorales vel caſæ Aphrorum viles eadem & mapalia.* Veteres tamen diſcriminant, & *magalia* volunt eſſe Afrorum, *mapalia* Græcor. Lexic. Græco-Lat. Καλύβια ἀφρῶν, *magalia, ſingulare non habet.* Cariſius Soſipater libr. 1. *mapalia*, καλύβαι ἀγρῶν, *magalia*, καλύβαι ἀφρῶν. Ita ibi legendum, Καλύβη καλεῖται τῶν ἀγροικῶν οἰκοδόμημα, inquiunt Græcorum Grammatici. Videndus Feſtus, Servius in Virg. Iſidorus lib. 15. cap. 12. Neſtor Novatien. Lexico.

Solitario defuncto) Eremita Balbus Catholico: *Solitarius ſingularis. Unde Eremitæ dicuntur ſolitarii, quia ſoli in eremitario commorantur. Inde Honorio Solitario Auguſtodunenſi nomen, qui ſcripſit Gemmam animæ & Chronicorum lib. 3.*

Virginem Kerhildam Notkeri Balbuli neptem) Ex ſorore ſcilicet. An illa quæ Comiti Kyburgenſi nupſerat, unde genitus & Wolo Monachus, qui caſu præcipiti collum fregit, ut ſupra cap. 3. refert Ekkehard.

Circa Wiboradæ Clauſulam) Cellulam, ubi erat incluſa, *incluſorium* aliis, *Clauſenhüſslin* Alamannis. Uſurpatur hac notione cap. 10. & ab Hepidanno Minore in vita Wiboradæ libr. 1. cap. 15. & 19.

Perchtera) Hepidanno in Annalibus *Perethrat* & *Pertherath*.

In Cella Salomonis circa parietem tituli S. Georgii) Nunc Monaſterium eſt Sanctimonialium in monet, qua itur Abbatis Cellam, *zu S. Jorgen*.

Comitus) Eadem voce legitur in Lectionario veteri, lectione de S. Notkero, his verſibus, tametſi corruptis & mancis:

> *Hos inter populos noſtri miſerere Monarchos.*
> *Commitus *fido ab Yſone tuo.*

In quibusdam exemplaribus apud Ekkehardum legitur, *Comibus*. Latet aliquid, quod non extrico.

Hebdomadam ſeptem cottidie victualium) *victuale*, ferculum vel miſſus. *Durch die gantze Wochen alle Tag ſiben Eſſen*, id eſt *Gericht*. Namque Alamannis *Eſſen*, quod Ekkehardus *victuale* reddit, idem notat quod Latinis miſſus.

Quarum quintam nonalem quidem vino comparare voluit) Quæ eſt *Cerviſia nonalis*? An quæ à tributariis nonarum penditur? Nam *nonæ* & *decimæ* tributorum ſpecies, cum nona vel decima pars exigitur, de quibus in Capitularibus Caroli Magn. in Additionibus Anni XVI. cap. 5. 6. 7. 10. 12. & apud Anſegiſum Abbatem lib. 2. tit. *de nonis & decimis.* An *nunalis*, id eſt feſtiva, ſicut *feſtiva copia* dicitur à Latinis? Ugutio: *Nonales vel nonalia dicuntur nonæ & nondinæ.* An *nonalis*, quæ fratribus dabatur circa *nonam*, quæ eſt hora tertia pomeridiana; *umb die non Zit*, quo tempore *merenda* ſolet ſumi, quæ Alamannis corrupte *Brend*? Infra

cap. 11. ***Abbas invitat tandem omnes pariter ad nonales fratrum biberes, ibi tanta hilaritate uſque ad veſperum jam pene ſonatum commanent***, &c. Sed profectò quod dicam, babeo; quod affirmem, nihil eſt. ***Cereviſiæ*** valde vetus apud Alamannos uſus, quippe qui vitium diu cultum ignoravere. Helvetii quum maxime parum volente Baccho uſi. Et ex Tabulis vetuſtis didicimus, hoc ipſo ſæculo paucisſima dum vineta ad Helveticam Potamici ripam, nulla in Valle Rbenana, ratiſſima in Turgovia fuiſſe, quibus nunc in locis omnium optima ſelectiſſimaque proveniunt vina quæ inter nobilitantur Ottonisbergenſia Turgoviæ, & Buocbbergenſia Vallis Rhenanæ. Tempore quidem Caroli Martelli vineta erant circa Conſtantiam, ſed perpauca. Nam ***Regiam villam Ermentingen*** habuiſſe vineta, patet ex literis fundationis Augiæ Divitis. Sed Vallis Rheni, ut diximus, ſerò cœpta eſt coli, ſicut cætera lacus Brigantini ſuperiora litora. Videndæ antiquæ litteræ Cœnobii Sanct. Galli apud Tſchudum in Deſcript. Rhetiæ, & Vadianum libr. 2. Uſus autem Cereviſiæ, ſi quis umquam fuit, quod Vadianus aſſerit, adeo contra obſolevit, ut ab aliquot centum annis ne nomen quidem ejus apud Alamannos Helvetios auditum fuerit, & hodie vix centeſimus quiſque, niſi peregrinatus in Germania, quid ſit cereviſia novit, in hac maxime villa Jonſwillana, ubi ne unus quidem reperitur, qui vel ſando quidquam ſuper ea acceperit. Eam intelligimus ***Cereviſiam***, quam ſic dictam putant μετωνυμικῶς quaſi ***Cerebibiam***, quod ***Ceres***, id eſt frumentum coctum, bibatur. Nos didicimus, Belgis in uſu eſſe vocem ***terwe*** ἀντὶ τοῦ ***cerwe***, mutato C. in V. ſed ſtrictius pro eo quod eſt triticum, aut potius, ut nos opinamus, reſpondentem τῷ ἀθὴρ: unde eſt ***ador***, & forte Germanicum ***acher***, ut ***ador*** fuerit quidquid ariſtam fert, ipſo quoque ***ariſtæ*** nomine eò alludente. Sunt vero ***terwæ*** aliquot apud Belgas ſpecies, ***winterterwe***, ***ſommerterwe***, ***Turckiſcher terwe***, ***Römiſcher terwe***. Quid ergo dubitemus, quin nomen Cerviſiæ ex ipſius frumenti, unde conficitur, vocabulo defluxerit. Habemus ***Cerviſiæ*** veriverbium. Verum unde ***bieræ*** ſive ***byræ***, quæ nunc in uſu, deducemus? Nos nec de hoc dubitamus, quin ex Hebræo בר ***beri***, id eſt, frumento petitum ſit. Unde & בריה ***biriah***, pulmentum farinaceum, 2. Reg. 13. interpretantur: & Græcorum πυρὸς, quod triticum atque frumentum notat, indubiè originem ſumpſit. At verò de ***Bira*** quid dicemus? Deductum id à ***piro***, ***Biren***. Ekkehardus καταχρηστικῶς ***Cerviſiam*** dixit, cum hæc propriè ſit ζῦθος, ſive, ut Ariſtoteles & Athenæus interpretantur, οἶνος κρίθινος: Ille verò liquor ex piris ac pomis expreſſis, Francis ſcriptoribus ***Sidra***, corruptè pro ***ſicera***, ab Hebræo שכר ***ſecar***, vulgo Alamannorum ***Moſt***, propter ejus dulcedinem, qua ad ***muſtum*** accedit. Ejus duo apud nos ſunt præcipua genera. Unum ex piris conficitur, & à Normannis ***pere*** appellatur, Græcis ***apire*** ſive ***apytes***, Latinis, ***piraticum***, Alamannis ***Birenmoſt***: alterum ex malis, quod Galli vulgo ***cydre***, Northmanni nominant ***ſidre***, κατὰ συνεκδοχὴν ſpeciei pro genere. Quando itaque hæc noſtra regio pomifera magis quam frumentifera, omnino videntur Monachi noſtri ***Cerviſiam*** accepiſſe pro vino pitaceo: cujus tanta in hisoris copia, ut multi coloni reperiantur, qui amplius XX. vehes, ***fodras*** ipſi appellant, etiam qui XXX. & ultra conficiant. Habent autem duas pirorum ſpecies, quæ non alibi proveniunt, ***Bergien*** & ***Bründlen*** ipſi vocant, boc eſt, pira montana & fontana: quorum illa montanis locis, bæc in paluſtribus copioſius enaſcuntur. Atque ex his pirorum ſpeciebus muſta expreſſa omnium optima ſunt & durabiliſſima, quum cætera neque conſtantia ſint & ſtatim aceſcant. Venditur bodie in tabernis, non aliter atque vinum & cerviſia, inebriatque melius. Exportatur etiam in exteras regiones, ipſam adeo Italiam. Et novimus ænopolam Tyrolenſem, qui ſingulis annis quæ apud nos muſta tribus aut quatuor patingis emerat, domi ſuæ ſex, ſeptem, interim octo bernis pro vino præſtantiſſimo vendere ſolitus erat. Ut nihil mirum, ſi Ekkehardus Decanus ***vina comparari voluit***, quum, ſi coquatur, vel optimi Hiſpanici vini qua colorem qua ſaporem induat. Nec ſemel interſui, quum exteri colore, dulcedine ac odore perſuaſi pro Malvatico biberent. Et Norinbergæ contigit, quod memoraturus ſum. Gaſpar Schlumpfius civis & negotiator Sanctgallenſis convivium paravit non minus ſplendidum atque laudum. Ad id vocavit præter mercatores, qui pleraſque Ultramarinas regiones perluſtraviſſent, & caupones quoque æſtimatione exoterícorum vinorum celebres. Affertur initio menſæ guſtatio, cujus primas tenebat piraticum illud coctum. Quærit ex convivis ecquid vini judicarent? Quum hic Malvaticum, hic Cretenſe, illi Coriutbium, alius Corſum ſimilare dicerent, tandem ipſe dirempta contentione Turgovium eſſe pronuntiavit, nec in viribus ſed arboribus apud ſe naſci.

Luitoldo Epiſcopo) Auguſtano ſcilicet.

Ut in Lydio harromannico mole ut vincendi ipſe quoque oppreſſit.) Ita omnes libb. vett. Perperam, & ſine ſenſu, ſi quid ego ſentio. Nec tamen ſcio, quo pacto reſtitui lectio genuina poſſit, niſi

niſi interim legamus: *ut in Lydio Charlomaunico morem vinciendi ipſe quoque expreſſit.* Quæ lectio ſi vera eſt, quam tamen præſtare vix auſim, perbelle conſtabit ſententia: ut *Lydius Chariomannicus* libri titulus fuerit, in quo Ekkehardus Decanus Lydia Carlomanni Carolo Calui filii à patre ob vitæ diſſolutionem & apoſtaſiam, unde eum Regino & Sigebertus *alterum Julianum* uominant, excæcati vitia, hoc eſt, mollitiem, luxuriam, & regni vaſtationes, verſibus perſtrinxit, in eoque morem ligandi orationem verius quam ante imitatus ſit. Aut, ſi hoc minus arridet, *Lydium Charlomannicum* accipiemus pro libro, in quo Caroli Craſſi, quem & ipſum *Carolumannum* ſive *Carolum. Magnum* appellant Monachi Angienſes & Sanct. Galli, conſtantiam rebus adverſis tamquam ad Lydium lapidem probatam, deſcripſerit: eaque re etſi ſummam aut paupertatem in extrema ſenecta redactus fuerit, ditiorem exſtitiſſe ipſis Lydis auro affluentibus, de quo Statius lib. 2. Sylvar.

> *Vive Midæ gazis, & Lydo ditior auro.*

Et hæc cauſa videtur quamobrem iidem illi, quos dixi. Sanctorum in numero repoſuerint & feſtum diem peragant. Naſcitur nunc ſub penna & alia conjectura quam Lectori diſcernendam propono. An legend. *Ut in Lydio Romanico morem vinciendi ipſe quoque expreſſit? Lydius*, modus eſt Muſicus, qui putabatur intelligentiam acuere, & à terrenis rebus ad cœleſtes ac divinas cogitationem extollere. Ideo ſcriptores Eccleſiaſtici in hymnis ſacris pangendis eo delectati, quem Romanus primo Sanct. Galli Monachos edocuit, à quo *Romanicus* dici cœptus eſt. Quam conjecturam ipſi Ekkehardo debemus ſic c. 3. ſcribenti: *Romanus vero Romane nobis è contra & amœnæ de ſuo jubilos modulaverat: quos quidem poſt Notkerus quibus videmus verbis ligabat.* Ad eorum æmulationem videtur Ekkehardus Decanus carmina compoſuiſſe, in quibus concinendis regnaret modus Lydius à Romano acceptus. Cur enim minus hymni Lydii dici poſſint, quam Phrygodotii, cauſa nulla eſt, qua quis contendat.

Iu die Felicis in Pincis vindemiata eſt ipſa) Ita in Calendarjis quoque, Martyrologiis, & Inſtrumentis antiqnis, in quibusdam XIV. in nonnullis XIX. Kalend. Februarii. Rationem reddit Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib. 7. cap. 73. *Presbyter*, inquiens, *& Martyr pronomine dicitur in Pincis, à ſubulis quibus paſſus perhibetur. Nam pinca dicitur ſubula. Nam cum magiſter puerorum extiterit, & eis nimium rigidus fuerit, tentus à paganis, cum Chriſtum libere confiteretur, traditus eſt in manus puerorum, quos ipſe docuerat in Eccleſia, quem ipſi cum ſtilis & ſubulis occiderunt. Qui paſſus eſt Romæ XIX. Kalendas Februarii.* Hujus loci indicinam mihi fecit R. P. Iohannes Mintzenbergius Prior Monaſterii Carmelitarum apud Francofurdianos, ab hiſtoriarum & omnis antiquitatis cognitione paratiſſimus.

CAPUT X.

DUlciaminum) Ciborum dulcium & delicatorum. Mox; *Dulciamina occurſantia ligurire abſtinuit.* Lampridius Elagabalo; *Dulciario & lactarios tales habuit, ut quæcumque coqui de diverſis edulibus exhibuiſſent, vel ſtructores, vel pomarii, illi modo de dulci, modo de lacte exhibereut.* Adde Jul, Firmicum lib. 8. cap. 2.

Anniverſarius) Balbus Catholico, *Annuale, idem quod anniverſarium, dies pro mortuis celebrata ſingulis annis.* Videtur quæ poſuimus Tom. 2. inter antiquitates Eccleſiaſticas.

Inter cæteros pannoſos) Mendicos, qui pannis (id eſt ſordidis, vilibus ac laceris centonibus induti. Balbus Catholico; *Pannonus, cincinnoſus vilibus pannis indutus. Pannus* veteribus pro craſſo & lacero veſtimento, qualia ſunt quibus mendici operiuntur. Nivius Tabel. *Qui habet uxorem ſiue dote, pannum poſitum in purpura eſt.* Hinc Petronius *pannum* dixit pro hominum mendicabulis. Videndus Douſa Præcidaneor. lib. 3. c. 4.

Audita tandem voce Domini, milites ſtupidi) *Milites*, nobiles, vaſalli, & Aulici. *Ritter*, & uſitatius in abſtracto *die Ritterſchafft*, qui & *Tyroneos* Fabarienſi c. 8. Britto & Synonymis.

> *Miles, eques, tyro, tyrunculus, atque Quirites,*
> *Atque Neoptolemus, novus eſt regnator in illis.*

Poeta Grammaticus à Balbo laudatus;

> *Miles pungit equum, ſed judex judicat æquum.*

In Hymno Eccleſiaſtico de viſitatione B. Mariæ Virginis;

> *Milesque ſui Domini Præſentiam dum agnoſcit*
> *Tripudiando ſuſcipit.* Loquitur de IuanneBaptiſta.

in utero matris Eliſabethæ exſultante ad adventum Mariæ Ieſum Dominum geſtantis. Eodem modo interpretandus Fulbertus Carnotenſis in Hymno Paſchalis, quo canit:

Ipſum

Ipſum canendo ſupplices Regem precemur milites,
Ut in ſuo clariſſimo Nos ordinet Palatio,

Reſpicit enim ad milites Palatinos ſive Aulicos.

Quam Deo ille ſubarraverat) Balbus Catholico; *Subarrare, quaſi latenter aram dare.* In Hiſtoria S. Agnetis; *A nullo ſubarravit me Dominus meus Ieſus Chriſtus.* Sæpe in Jure Canonico. Vide Gloſſ. ad Fabarienſ. cap. 8.

Solebant fratres eum cognominare Ingenitum) Latinius & elegantius vocaviſſent *Cæſarem.* Non. Marcellus; *Cæſares dicti, qui cæſa matre naſcuntur.* Iſidorus lib. 9. cap. 3. *Cæſar dictus, quod cæſo mortuæ matris ſuæ utero prolatus eductusque fuerit.* Aut, ſi ab hoc tamquam Imperatorio ac Regio nomine abſtinere voluiſſent, *Cæſonem*, quo nomine dictum, quia ex utero matris exſectus, ſcribunt Feſtus, Val. Maximus, & Plinius lib. 7. capit. 9. *Cæſo*, Alamannis *Uſſchindling. Ingenitus* Græcis Ἀλόχευτος.

Collectaque continuo facta) In Brachylogo: *Collecta eſt devota oratio continens neceſſaria: & eſt melior oratio continens neceſſaria: & eſt melior oratio poſt Pater noſter.*

Polymitare) πολυμιτίζειν *Polymita veſtis* multis variisque coloris filis contexta & variegata apud Jul. Pollucem. Gloſſatores Latini in hujus vocis etymologia mirum in modum nugantur.

Camera ſua diſpenſiones ejus ferre non poſſet) *Camera* pro conclavi, in quo theſaurus ſervatur & cuſtoditur, *Schatzkammer.* Andreas in cap. 1. §. *ſi quis vero*, de *pac. jur. fir*, verbum eſſe ait juris Feudorum. In Donation. Conſtantini, *Civitatum Neapolitanam pro camera Imperii reſervavit.* Einhardus in vita Caroli Magn. fin. Et hæc *Camera* intelligenda ſuprà cap. 1. ubi Præſides Sueviæ vocat *Cameræ nuntios.* Hinc *Camerarius*, theſaurarius, *Rendtmeiſter*, *Cammerer*, Camerlingo Italis, *threſorier* Francis, *à rationibus* Suetonio, *ærarius gazæ* in libr. Eſter cap. 3.

Roccos videlicet) Vox Alamannica, *Rock*, ſignificans ſupremam veſtem. Infra capit. 14. *Brachiaque rocci ſubter caput revolvens.* Et cap. 16. *Senes quasdam ad cingulum barbatos Monachicis indutos roccis nobiſcum ingredi.* Ibidem. *Ad urinam ſurrexit ſine rocco & nudipes.* A Germanis accepere Græci. Codinus Curopalates de Offic. Conſtantinop. Κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν ἀλλάσσει ῥοῦχον ἤγουν ἱμάτιον ἔνδυμα μαργαριταρίων. Hinc eidem ῥουχαρεῖον, veſtiarium.

Et Camiſias) *Vocamus, quod in his dormimus in camis, id eſt, in ſtratis noſtris.* Iſidor. Etymolog. lib. 19. cap. 22. *Cama, lectus brevis, Papiæ.* Et ex eo Balbus Catholico, *Cama, genus lecti brevis & circa terram, quod & Cama, atis, invenitur in Ambroſio de officiis.* Paulus Diaconus Epitoma Feſti; *Supparus, veſtimentum puellarum lineum, quod & ſubucula, id eſt camiſia, dicitur.* Britto Synonymis;

Interulam vel camiſiam rem dicimus unam,
Additur his alias ſubitura ſubicula veſtes.

Alamannis corrupta voce *Hämmet*, ſolemni more mollientibus priſcam Pronuntiationem, quæ erat *chamit*, ſicut *Caſſus*, pro quo & *Cattus* dixere, mutarunt in *Heſſus*, *Chunus* in *Hunus*, & id genus ſexcenta. Cui mori argumenta diximus ad Tyrolem.

Gallice ruſtice dixit, kalt kalt eſt) *cald cald*, id eſt calidum calidum. *Ruſtice*, quia urbaniores dicebant, *Chaut*, ut & hodie. Ruſticitatem hanc retinent Allobroges, qui ſe *Romanos* vocant, ut ſupra dictum. Unde & lingua eorum *Romanica* vocatur. Hoc eodem cap. *Acriter in utrumque Teutonice & Romanice invectus eſt. Teutonice*, id eſt Alamannice ſive Germanice in ſuum domeſticum: *Romanice*, id eſt Sabaudice ſive Gallice in Gallum mendicum. Infra cap. 16. Otto Imperator, *Ottonem Ducem aſſiſtentem arridens ei bon man habere Romaniſce dixit*, quod eſt bonum mane. Rhætica quoque lingua interdum *Romanica* dicitur, & habent hæ quorundam communionem vocabulorum, ut horum ipſorum *kalt*, & *man*, pro quibus elegantiores Italorum *caldo* & *mattina*, Francorum *Chaut* & *Main* uſurpant. Alamannis prorſus contrario ſenſu *kalt* notat frigidum. Conſimilem jocum duorum itinerantium, Germani & Itali, quos tempore hiberno idem hoſpitium, idem quoque lectus pro more Germanorum conjunxerat, in Facetiis neſcio cujus legimus.

Eya mi Domine ſevere, tute ei corniculum abmorderes) Quid hoc? An legend. *auriculam*? quoniam ſequitur: *Plures quam ego nunc illius ori infringeres*, ſcilicet alapas. Notum eſt etiam, illo ſæculo ſceleroſis poſt auricularum abſciſſionem verbera ſive flagra impacta. Nam eo alluditur; An proverbii ſpeciem prætulit apud Alamannos? Quale eſt illud, quo utitur Dietmarus Gezzer, Equeſtris ordinis homo, & Philippi Imperatoris Palatinus, in quodam carmine, quod exſtat in multitotiens laudato à me Muſico Aulicorum libro.

Die

Dic die Lüte da grüſſen in der maſſen, als der uns Chriſt verribt,
Ihr Herz.n müſſen Kranutz nagen.

An ergo *Kranutz nagen* eſt *carniculam abmordere*, ſi ita ſcripſit Ekkehardus?

Ut talis facturæ vir) *Facturam* pro creatura dixere veteres: pro natura, ut hoc loco accipit Ekkehardus, nunquam alibi à me lectum.

Magiſtro multa rogante) pro, multum valde, more Virgiliano. Sic infra cap. 12. *Loca Abbatibus à Karolo decreta multa reluctatus Ekkehardus retinuit.*

Caſulas ſericas) Balbus Catholico; *Caſula dicitur vulgo planeta Presbyteri, quia inſtar parvæ caſæ totum hominem tegit.* Idem alibi: *Item planeta Græce, Latine dicitur caſula, quia totum tegit & ſignat charitatem.* Videndus Burckhardus cap. 1. Iſidorus libr. 19. cap. 24. circa fin. Belethus de Divin. off. Durandus in Rationali.

Alba) Papias Gloſſ. *Alba, veſtis ſacerdotalis linea & ſtricta, que Cameſia dicitur, & podoris, & talaris* & *ſubucula.* Burckhardus Caſuum cap. 1.

Dalmaticam) Iſidorus Etymolog. libro 19. capite 22. *Dalmatica veſtis primum in Dalmatia provincia Græciæ texta eſt; tunica ſacerdotalis candida cum clavis ex purpura.* Durandus & Belethus.

Acutia ſua verſipelli) *Acutiam* dixit pro aſtutia. Infra capite undecimo: *Qui aſtu ſuo ſemper tuas exuperavit acutias.* Et capite 16. *Qui te acutiis ſuis à bono avertere moliuntur.* Ruodmannus Abbas epiſtol. ad Ekkehardum Palatinum: *Miror amicum meum ad omnia acutiſſimum,* &c. In veteri Gloſſario: *Capitalior, id eſt acutior non eſt quam luxorioſus in factis ſuis perpetrandis, quomodo perſiciat, quia innumeras vias coitus excogitat.* Papias Gloſſ. *Capitalis, acutus, verſutus, ſuperbus.*

Hominem ad omnia averſativum) verſutum & aſtutum, quem mox appellat, qui omnia *averſare*, id eſt avertere & declinare verſute poſſit.

Apparuerunt Duci) Ita recte & Latine appellat, quam Barbari *Duciſſam*, Ruodmannus Abbas epiſt. ad Ekkehardum *Ductricem.* Balbus Catholico: *Ducilla, parva Dux, vel Ducis filia.*

In curte ſua) Aula, Curia, à la court *an ihrem Hoff.* In Lege Alamannorum capit. 28. *in curte Ducis*, quod in Lege Bajoarior. *in curia Ducis. Cohors* & *Chors* Latinis numerum hominum ſignificat uno aliquo loco congregatorum. Apud Ciceron. act. in Verrem 5. niſi me memoria fallit, pro cœtu hominum aliqua de cauſa ſociatorum. Franci exinde, ut noſtra fert opinio, *curtem* velut *chortem* dixere, familiam, etiam Aulicam, neque non & Aulam ipſam atque Palatium συνεκδοχικῶς. A Francis mutuati ſunt Græci Exempla collegit Nic. Rigaltius in Lexico *Cortinarii* & *Cortelini* pro Aulicis *Courtiſans*, qui curiæ ſeu corti Principis addicti ſunt, *Cohortales* in L. *omnes omnino*, C. *Qui militare poſſ.* lib. 12.

Suſurria) ἀντὶ τῦ ſuſurros. Balbus Catholico: *Hoc ſuſurrium, murmur latens locutio.* Vetus interpres Jobi capit. 4. *Et quaſi furtive ſuſcepit auris mea venas ſuſurrii ejus.* Ita ibi legunt Auctor Mamotracti, quo libro gloſſas conſcripſit in univerſa Biblia, Balbus Catholico, Neſtor Novarienſis, & alii Grammatici. Ruodmannus Abbas Augienſis epiſt. ad Ekkehard. *Noviſſima illa in aures ſuſurria Dominæ Ductrici effuderat.* Conrad. Fabarienſis capit. 11. *Suſurria ipſorum vana*, ubi tamen MSS. codd. *Suſurra* legunt. Ad eandem faciem *murmuria* confortavit Ekkehard. ſupra cap. 1. *Surgunt igitur ab æmulis illius murmuria* Quo & S. Benedictus Abbas utitur regulæ ſuæ cap. quinto, ut referunt MSS. ex eoque deductum *murmurioſus*, quo idem Abbas uſus cap. 4.

Ratis donariis eam pacificavit) Sic infra cap. 11. *De ſcriniis Regum ſexaginta argenti librarum rata pondera.*

Si laicus laicum, ut idipſum juridicialiter proloquar, involaverit) *involare* juris verbum eſt; & infra in Leg. Alamannorum ſæpe occurrit pro rapere ac furari. Lexicon Græco-Latin. κλέπτης, *fur, involator*, κλέπτω, *furo, involo.* Philoxenus Gloſſ. *Involat*, κλέπτει. Alamannis *inſlen.* Corn. Fronto, ſive is ſit Aruſianus Meſſus, in Elocut. exemplis: *Involat, qui in die venit: Surripit clam, id eſt furtive.* Et hoc ſenſu, *à vola*, quæ eſt medietas palmæ, deducit Servius in Virgil. Hadwiga vero alio ſenſu & uſurpavit & expoſuit ipſamet, quo nimirum Nonius interpretatur his verbis: *Involare eſt irruere, inſilire, aut à volatu, aut à vola, media manu, dictum.* Et capite 2. *Involare, irruere, evolare, vel inſilire, vel invadere.* Utuntur Plautus Amphitr. Terentius Eunuch. Lucillius libro 30. Cicero de Orat. & *à volatu* deducunt Grammatici.

Ambulatorem valde decibilem & alacrem) *Ambulator*, equus, qui *tolutarius* Senecæ, *gradarius* Lucillio, *aſturco* Plinio, cui mollis alterno crurum explicatu glomeratio eſt, *Zelter*, Alamannis quaſi *Toluter*, *Tolutarius*, mutato *t.* & *z.* more illis conſueto, de quo in gloſſis ad Walafridum capite quarto. Porro *ambulatorem*, eſſe equum tolutarem, fidem faciunt, Hiſpani, quibus retenta

voce *cavallo amblador* dicitur. Supra capite primo, *Sternatur ambulatrix mea, die Zelterin.* Et infra ait Milo Elewangenſis Abba: *Quamvis equus in cibo non ſit licitus, ambulatorem meum prius vellem Monachus meus ederet obediendo*, &c. Et capite decimo quinto. *Ambulator, cui ipſe inſederat, alacritatem equorum poſt ſe ſentiens caput concutiens exaltare cœpit.*

CAPUT XI.

VT *tapellæ ſemper immanens, ſummis dexter eſſet conſiliis*) *Capellani*, ſcribæ, ſecretarii, & arcanorum Imperii amminiſtri. Hinc capite decimo ſexto. *Ekkehardus notularum peritiſſimus per omnia hæc eisdem notavit in tabula verbis*, &c. in Colloquio nimirum inter Ottonem patrem & filium habito. Sic Emhardus Caroli Magni Imperatoris Cancellarius vocatur *Archicapellanus* in Chronico Swartzahenſi, id eſt Princeps Scribarum. Sic Theodorici Veronenſis Principis Scriba, apud Waltherum Eſchelbachium parte tertia Heldenbochi.

Daß leß ein glehrter Mann.
Uffſprang ungetrieben
Deß HErren Cappellan.
Er nam den Brien behende
Da er ihn ane ſah
In ſine beyde Hände
Leſende er da ſprach.

Notkerus Balbulus, an Weroherus, de Geſtis Caroli M. lib. 1. cap. 4. *De pauperibus ſupradictis quendam optimum dictatorem & ſcriptorem in capellam ſuam aſſumpſit.*

Et ipſe eam accipere ingratus non eſſet) *Ingratus*, nolens, invitus. Vox Plautina & Terentiana.

Voce Magiſtri coloratus) in ruborem datus pudoratos, ut Barbari loquuntur. Alamannis eadem notione *entfärben*, de hominibus pudefactis. Hioc *pudoricolor* dicta rubeos aurora à Nævio in Alceſte apud A. Gellium lib. 19. c. 7.

Rerum Domini) Imperatores, Ottones, ſc. Pater & filii. Frequentata phraſis mediæ ætatis ſcriptoribus. Notavit Fr. Juretus Miſcellan. in Symmachum.

Unus ex vobis non eſt miſſus) *Miſſi* dicebantur, qui ad inquirendum perſpiciendumqoe ab Imperatore legabantur, num probe ſeſe haberent Clerici aut Monachi, quos hodie *Viſitatores* vocant, Unde Gloſſ. in Walafrid. cap. 17.

Quorum ſimiles inter ſuos numquam ſimulabit) Ugutio Gloſſ. *A ſimilis dicitur ſimilare, id eſt, facere ſimilem, vel eſſe, vel repræſentare.* D. Vigilius lib. 4. contra Eutych. *Neque in aliquo nobis poterat ſimilari, ſi non id, quod ipſi ſumus, in ſe ipſo dignaretur accipere.*

Scriptorum digiti) libri digitis exarati. Sic Ekkehardus in Salomone. *Cum omnis orbis Ciſalpinos Sintrammi digitos miretur*, id eſt, libros ab eo ſcriptos. Petrarcha Famil. epiſt. lib. 9. ep. 5. *Familiaris illum meus ſcripſit, juvenis digiti quam ingenii melioris.*

Veniunt in pyrale) Hypocauſtum quæ nunc *ſtuba conventualis*. Infra cap. 16. *In capitulo incuſatus*, &c. *A Ruomo ſurgens Decano quidem non jubente, flagello fratrum, quod cominus pendebat, modeſte ſumpto maximos illi ictus infregit.* Capitulum celebrabatur in ſtuba conventuali: flagellum autem pendebat in pyrali. Infra eodem cap. 16. *Signum pulſatur ad capitulum, ibi juſſu Abbatis juvenis ille ad columnam pyralis ligatus acerrime virgis cæditur.* Supra capit. tertio: *Rapto flagello fratrum, quod pendet in pyrali, deforis aeburre.* Ex quibus paret, verum eſſe, quod diximus, *pyrale* eſſe ſtubam conventualem, non *refectorium*, in quo cibum ſumebant: non *ſcriptorium*, in quo ſtudebant: quæ tria hypocauſta expreſſis ac diſtinctis verbis ſeparat Ekkehard. Alioqui generatim ſignificat ſtubam quamcumque, quæ *pyre*, id eſt igne calefit, Franci *poile*. Ulpianus videtur *diætam hypocauſton* appellaſſe. Verba ſunt in L. 55. §. 3. D. *de legat.* libro tertio. *Lignis legatis, quod comburendi cauſa paratum eſt, continetur, ſive ad balinei calefactionem, ſive diætarum hypocauſtorum ſolebat uti.* Quo loco *balineum* eſt, quod Ekkehardus hic vocat *lavatorium*.

Et *in eo lavatorium*) Quid? in pyraline lavatorium? Apage rem inauditam, & noſtro periculo lege, *& inde lavatorium, nec non & proximum pyrali ſcriptorium.* *Lavatorium* vocat, quod Græcis proprie ὑπόκαυστον, Ciceroni *vaporarium*, Senecæ *ſudatorium*, locus ubi ſicco calore cietur ſudor, *Badſtuben*. Cæteroquin *lavatorium* eſt, quæ Ciceroni *lavatio*. A. Gellio & Ekkehardo ſupra capit. 10. *lavacrum*, Græcis λουτρὸν & νυμφῶν, balneum in quo madide lavamus, Italis etiam *lavacro*. Et viſuntur ambo lavatoria ſæpe conjuncta apud Alamannos, quibus præter hæc & alia lavationum genera in uſu. I. *Tholus*, *Dholen*, θόλος locus concameratus & ære inductus, in quo aqua igne ſuppoſito, dum lavatur, calefit. Cujuſmodi *tholi* paſſim apud eos in ædium inferiorum angulis conſpiciuntur, retinentque nomen Græcum vetus. Et quis ſcit, an non uſus ejus ex Græcia ad nos per milites noſtros bellorum ſacrorum, quos vocant, pervenerit? II. *Solium*, quod appellat Corn. Celſus, in quo ſive in balneis, ſeu extra, ſedentes lavabantur, πύελος & Nicandro δροίτη, ut volunt. *Caldarium* Vitruvio, quod nomen Itali & Hiſpani retinent: illi *Caldaro*,

hi

hi *Caldera* nominantes. Hujus apud Alamannos uſus nullus, præterquam in thermis: ſed eo nomine intelligunt aënum in lavatorio. Nec audiendi, qui volunt eſſe id, quod Ekkehardus ſupra capite 10. *vas lavacri*, Alamanni *Züber* appellant, mutato *t*. in *Z*. quaſi *tuber*, quod ex ligno fiat tuberum. Nam hoc unius hominis capax eſt, illud complurium: hoc ex ligno, illud ex ære: hoc extra ſudatorium, illud etiam in ſudatorio poſitum III. ſive Πυριατήριον ſive θόλος ξηρὸς, ut nuncupatur ab Alexandro Aphrodiſienſi, in quo vel titionibus incluſis vel lateribus ignis poſitis ſicco calore ſudatur, *Wannebad*. Hæc de *lavatoriis* ὡς ἐν παρόδῳ, & quantum inſtituti noſtri fuit. Sequitur in Ekkehardo.

Ad nonales fratrum biberes) Supra *nonalem cervisiam* dixit. An ergo & hic legend. *biercs*, *Bier*? An *nonales biberes* vocar hauſtus veſpertinos, *Abendtrunck*? Vide quæ diximus ad cap. 9.

Dictante legationis ſuæ brevem) *Briev*. Balbus Catholico: *Breve pro literis, quod & brevis invenitur, unde Breviarium, locus ubi reponuntur vel reportantur brevia. Brevigerulus, bajulus & portator brevium*. Lexic. Græco-Latin. Πιττάκιον, *pittacium*, *brevis*, Lampridius in Alexandro Severo: *Milites ſuos ſic ubique ſcivit, ut in cubiculo haberet breves, & numerum, & tempora militantium*. D. Benedictus Abbas Regul. cap. 32. *Ex quibus* (ſubſtantiis) *Abbas brevem teneat, ut dum ſibi in ipſa adſignata*, &c. *ſciat quod dat & quid recipit*.

In Capitular. Caroli M. cap. *Qualiter præcep. Domin.* &c. *De rebus, quæ Hildegardæ Reginæ tradita fuerunt, volumus ut fiant deſcriptæ breves, & ipſa breves ad nos fiant adductæ*.

Cum vitro puræ potionis) Meracæ, non lymphatæ. Ergo & Alamanni quondam vina ſua aquis miſcuere, ſicut Itali, Galli, Hiſpani hodie.

Audiunt Reges rogationes & Aſcenſionem Magontiæ acturos) Gregorius Turonenſis: *Rogationes, quas ante Aſcenſionis Dominicæ triumphum celebramus*. Burckardus Wormatienſis libro 13. cap. 7. ex Concil. Aurelianenſis can. 6. *Cumque Dominus peſtem miſericorditer abſtuliſſet, hi dies in conſuetudinem animæ celebritatis venerunt, ut per Galliarum provincias ante Aſcenſionis Domini diem celebrarentur*. Eadem Ivo Carnotenſis Decreti part. 4. cap. 40. Ekkehardus Minimus Decanus in Vita Notkeri Balbuli cap. 21. de Ratperto: *Dictaverat etiam litanias, quas Eccleſia canit per totum orbem in diebus Rogationum*. Unde *ſolemnes litaniæ* vocantur Bedæ, Uſuardo & Adoni Treverenſi in Martyrologiis. Fiunt autem in hebdomade Inventionis S. Crucis quæ Alamannis *Crützwochen*, inſtitutæ primum à Mamerco Viennenſi Epiſcopo teſte Aviro in Homel. Concil. Aurelianenſ. can. 23. & Sidonio Apollinari lib. 5. epiſt. 14. ubi videndus Iob. Savaro, vir plurimæ lectionis & ingenii elegantiſſimi.

Neophitorum) in 4. MSS. perſeveranter ſcriptum eſt nephicorum, & apud Theodorum in Vita Magni *neophicus*. Quam eſſe hujus ævi ſcripturam docet nos Balbus in Catholico ſcribens: *Neos componitur cum phicos, quod eſt fides, & dicitur hic neophicus Græce, id eſt novellus, novicius, rudis, fidelis vel nuper renatus, vel componitur à neos & phico, quod eſt quæro, quaſi novus quæſitor*, Eadem inſcita & *idolothicum* ſcripſere, teſte eodem Balbo. Et legis tu Lector, ac riſum premis? Quin ploramus inſanam ſuperiorum ſæculorum ignorantiam & extremiſſimam barbariem, & grati ſimus lucis auctori in tanta luce.

Decretis intereſſe) *Decreta* pro loco & conventu, in quo aliquid deliberatur ac decernitur, Iudicium, comitium. Hinc ſtatim ſubjicit: *Cum autem colloquio inito vario hinc inde res traheretur*.

Eulogium hoc Monachi eſurientis) *Eulogium* ἀντὶ τοῦ *elogium*, id eſt proverbium, reſponſum. Eſt namque proverbialis locutio: *Si calceus dividitur, nemo calceatur*.

In CAPUT XIII.

QUæ *dictans & medens inſigniverat*) id eſt, inſigniter fecerat.

Et quædam ſuſceptacula Regum) Formulas *ſuſcipiendi* ſive excipiendi adventantes Imperatores & Reges. Cujuſmodi Augienſibus ſuis aliquot dictaſſe Walafridus legitur, quorum nonnulla apud nos ſunt. Et hæc ſuſceptacula infra c. 16. ſic προσφθέγγονται. *Parantur in adventum illorum* (Imperatoris & Imperatricis filiique illorum) *multimoda laudem recens dictatarum* (à Notkero ſcilicet) *cæterarum ut ſolet rerum copioſa impendia*.

In aphoriſmis medicinalibus) MSS. *anforiſmis* conformiter legunt, quæ videtur fuiſſe illius ævi ſcriptura! qua forma in hoc eodem ſcriptore & *langena*, vel corruptius *languena* in MSS. obſervavimus & *thenſaurus*.

Mulierculæ cujuſdam Cameralis) Italis *Camariera*, *Kammermagt*, puella amanuenſis. In veteri Gloſſ. Franc. Lat. *Chanberiere, pediſca, cauſa, cataufia*. Monſtra vocabulorum, & quibus conjectandis Oedipo aliquo opus.

Karrinas tot ferre non potero) Melius ſui, *Carinas*, id eſt convicia & maledicta, quæ in me dicturi eſſent homines, ſi te hoc pacto ad manes mitterem. Balbus Catholico: *Carinare, arguere, vel conviciari, vel illudere. Carinator, conviciator & maledictor.*

In CAPUT XIV.

DEclamator, &, *ut Apoſtolus tales vocat, Propheta*) 1. ad Corinth. 14. verſic. 7. ubi verbum προφητεύειν non ſignificat futura prædicere, ſed arcana Dei effari, divinas res aut Prophetarum ſcripta tractare. Quo in ſenſu ab Hebræis quoque נבא ponitur 1. Paralipomen. 25. verſiculo 1. Ratio eſt, quoniam Prophetarum interpretes proxime ad eorum, quos interpretantur, divinationem videntur accedere. Idem Paulus ad Timotheum 1. Creteoſum προφήτην vocat Epimenidem, non quia futura, ſed quia certa veraque dixerat. Etiam Athenienſes, divinos ſuos ſacerdotes appellaſſe *Mantes*, id eſt vates, ſcribit Cicero.

Animas hominum cariſſime appreciatas) Balbus Catholico; *Appreciari, exiſtimare, precium determinare.* Vetus Interpres Zachariæ capite 1. *Decorum precium: quo appreciatus ſum ab eis.*

Fœminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curioſi perſpiciant) Viden'tu Epiſcopum Conſtantienſem ea exercuiſſe in territorio Abbatis Sanct. Galli, quæ ſunt meri imperii, ut eſt *probatio per aquam*; qua fœminarum de veneficio ſuſpectarum nocentia probabatur? Quæ ſi ſupernatarent, reæ judicabantur: ſin mergerentur, abſolutæ dimittebantur. De qua probatione multi multa ſcripſere, & notæ ſunt Scribonii Ewichiique conflictationes. Alamanni eam procedendi viam jam pridem non ambulant, & ſine errore, quomodo mihi perſuadeo.

Brachialeque rocci) Manuales tunicæ ſive manicas. Sic enim interpretor *brachiale*, illam nimirum tunicæ partem, quæ eſt ab humero uſque ad manum.

At illi diſloqui eum putantes) *Diſloqui* proprie incogitanter & imprudenter loqui, *verreden*: hic eſt inepte fabulari, Alamannis *töppelen*, quod ſit furioſotum & ægrototum, unde & *ægrorum ſomnia* in proverbium abierunt, quod recitat Petronius. Supra ſemel atque iterum habuimus *diſcredere* pro non credere.

In CAPUT XV.

SAracenos, *Quorum natura eſt in montibus multum valere*) Anne ex illis fuere, qui Burgundiæ partem occuparunt, unde in has Alamanniæ oras excurſiones fecerint? Vide capit. 5. in fin. Mihi videntur Ungarorum reliquiæ fuiſſe, quos ille ſui oblitus *Saracenos* vocat vulgi appellationem ſecutus, non animi ſui ſententiam, quam expreſſit ſupra cap. decimo. Ita noſtrum vulgus eas latronum cohortes, qui cum liberis & uxoribus Europam pervagantur, *Zigarenos* appellat, qui in his ipſis Alamanniæ montibus & ſilvis latitantes multa mala perpetrant. Vide Gloſſ. in Hepidannum.

Ab Henrico Duce Saltzburgis doctrinis ſtudere ab Karolo poſtulatus) Quonam Carolo? An Carolo cognomento Craſſo Alamannorum Rege & Imperatore Romanorum? Vix puto. Nam Henricus Dux fuit Bajoariæ, Ottonis I. Imperatoris frater, qui longo poſt tempore vixit.

More Romano officia apud nos mutari ſolent) Apud Romanos enim officia erant annalia, veluti Conſulum, Interregum, Prætorum, Ædilium, &c.

Circa villam Wilaham) Oppidum *Wilan* in Turgovia, tunc temporis Toggeburgenſium Comitum ſedes, nunc Abbatis S. Galli Præpoſitura, qui totus ſubeſt Comitatus ille quondam illuſtriſſimus. Fabaticoſi *Wilo*, Latinis nihil aliud eſt quam *Villa*, quam appellationem & alia oppida ſortita ſunt à vulgo, nomen appellativum ut hodie ita olim uſurpante pro proprio; *die Statt, Stattlüth*, &c. Hinc oppidum Imperiale in Suevia conjunctim à poſterioribus appellari cœpit *Wilerſtat*, quum initio *Wila* & *Wilero* diceretur, hodie in matriculis Imperii & Receſſibus Comitiorum *Weil*.

In CAPUT XVI.

NIhil *capitale abſque ejus nutu faciat*) Nullum negotium magnum aut arduum, quodque rem monaſterii attingat. *Capitale*, præcipuum ac magnum. Infra hoc cap. *Nihilque capitale abſque ejus nutu & Ekkehardi Notkerique conſilio ageret.*

Inter tot canutos) Vel canos & ætate albicantibus graves crinibus, vel Calvos. Gloſ. Francq-Lat. *Chanu*, *Canutus.*

O fortunatam Galli me Conſule Cellam) Convenientius dixiſſet, *me Præſule*, ut in illo verſu Theodorici Abbatis in monaſterio S. Trudonis; - *Fit nummis Præſul & Abba.* Porro verſum Ciceronis refert Didius in orat. Salluſtii nomine in Ciceronem ſcripta;

O fortunatam natam me Conſule Romam.

Concambio) permutatione, ἀντάλλαγμα. Supra cap. I. *In colle concambii*, &c. & alibi perſæpe, Ejus formulas in Chartarum

tarum centuria complures produximus. *Concambiare*, permutare. Supra eod. cap. I. *Goldahan etiam, quam concambians*, &c. Philoxenus Gloſſ. *Cacumbeat*, διαλλάττει. Caſaubonus in Apulej. & Heraldus in Adverſar. emendant, *Cambiat*. Nos minus diſcedentes à cuſa lectione legerimus. *Concambiat*. Pro quo & *concambireio* uſu, & ſimplex *cambire*. Gloſſ. Franco-Lat. *Changier, cambire, unde hoc cambium; & cambitor, inertor, & compoſitum concambium*. Lex. Græco-Lat. Ἀνταλλάττω, *ſubmuto, cambio*. Balbus Catholico *cambio facit campſi, campſu ſupinum v. in o. ſit campſo, are, id eſt frequenter cambire, & inde campſor, wechsler*. Uffingus Monachus Wertheenſis in Vita S. Idæ lib. 2. cap. 1. *A quo Abbas Regiam curtem aliis repenſis poſſeſſionibus juxta legalem cambiebat ritum*. Videndus Priſcian. lib. 10.

Exiliaverat) Doſitheus lib. 3. *A quo exiliatus eſt?* In Vita S. Johannis Apoſtoli, quæ apud nos eſt MS. *Domitianus eodem anno, quo juſſit S. Johannem exiliari, à Senatu Romano interfectus*. Pari forma *conſiltare* dixit ſupra.

Nudis tabulis) In quibus nulli pirgi, calculi, aut teſſeræ, ſed lapillulis duntaxat aut virgulis minuatim conciſis colluderent. Quos ludos vocant *duodecim ſcruporum, Zwelfſtemaal; novem ſcruporum, Nuntemaal; lupum, Wolffſpil, ouem, Schaffſpil*. Nec prohibentur pueris in ſcholis & Monaſteriis etiam hodie.

Avibus captoriis) Aucupibus, quibus alias aves perſequitur, *Baitzer*. Ergo aucupium ſcholaſticis poteſt permitti. Et vulgatus ille verſiculus; *Per piſces & aves multi periere ſcholares*, non de aucupio intelligendus, ſed vero heluatione & ἀσωτία.

Pura de ſpelta dederat grana) *Spelta*, Latinis *far*, Græcis ζέα. Dionyſius Halicarnaſſæus l. 2. τοῦ φαῤῥὸς, ὃ καλοῦμεν ἡμεῖς ζέαν. Qui cum cooſeotit Aſclepiades Medicus apud Galenum κατὰ τόπους l. 9. φαῤῥὸς (inquiens) ὃ καλοῦσι ζέαν ἀληλεσμένη, ubi inſuper Galliæ proprium frumeoti genus aſſerit. Et D. Hieronymus in 4. cap. Ezechielis, ζέαν ſive ζέαν, *nos vel far, vel gentili Italiæ Pannoniæque ſermone ſpicam ſpeltamque dicimus*. Recte, *gentili*. Et perdurat oomen adhuc, apud Germanos & Pannonios *ſpeltz*, Italos atque Hiſpanos *ſpelta*. Q. Soranus epiſt. ad Cleopatram, *Pane levi facto de ſpelta*, &c.

Pura grana) Nullo admiſto vel ſecali vel avena, *luter kernon*, purum frumentum. *Grana* his ſcriptoribus, quod Alamannis *kerno*, ut Chartarum exempla docent.

Spicarium) Quemadmodum à granis *granarium*, ita à ſpicis deduxere *ſpicarium, ſpicher*, locus ubi frumentum reponitur & cooditur. Lege Salica tit. 18. §. 2.

Domeſticatis) Feræ naturæ, ſed manuſuefactis: qualia in Principum Aulis ſolent haberi animantia.

Abſque beneficiis multis) feudis, quæ præſtare Abbas cogebatur ab Imperatore, quibus ſuapte noller concedere. *Beneficium* ſæpius quam feudum dixere iſti ſcriptores.

Egreſſus in auditorio eum ſalutat) Suprà cap. 11. *Abbas in auditorio debilis reſidens, introductis quidem eis aſſurgit*. Ergo *auditorium, die Audientz, oder Verhorſtuben*. Cæterum pro Eccleſia ponitur, ubi convenitur ad audieodum verbum divinum. D. Vigilius Martyr. libr. 4. adverſus Eutych. *Iccireo cohortatione fratrum in auditorio domi Dei noſtri conſideranda & refutanda ſuſcepi*.

Bene manſionatum hoſpitaliter tractari) Præparari egregium cœnaculum, ubi liberaliter habeatur. *Manſio*, cœnaculum, conclave, οἴκημα, ubi quis maaet. *Manſionare*, habitatiooem conſtituere, concedere. Fabarienſis c. 18. *Viciniorem cæteris Palatio Regali manſionem dari ſibi præcepit*. In Hiſtor. Apollonii Tyrii, cujus interpretem ſunt qui Symphonium, an Symphonianum quemdam faciant; *Tunc Rex feſtinus juſſit ei aſſignari aulam, ubi digne quieſceret*. Pro, *aulam*, in MS. Lipſenſi, quem Gothof. Jungermannus, elegans & doctus juvenis, ab ſe collatum mihi legendum dedit, legitur *manſionem*. Vera lectio fuit, *aſſignari in aula manſionem ubi*, &c.

Neminem cucullatum) Monachum, qui & *Cucullarius*. Notkerus Balbulus Præfat. Sequentiarum ad Luituuardum Vercelleoſem Epiſcopum: *Notkerus Cucullariorum S. Galli noviſſimus*.

Cedamus angelo imperii) Nuntio, legato, miſſo Imperatoris. Lexic. Græco-Lat. Ἄγγελος, *nuncius, nunciator, renunciator*. Ammonius περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων, Ἄγγελος, πᾶς ὁ ἀγγέλλων τι ἔξωθεν.

Pugno illum in timpus validiſſime percuſſit) Sic omnes libb. vett. Grammaticos ſequitur, qui *timpus* per *i*. pro parte capitis ſcribendum eſſe cenſent, quos vero reprehendit Ugutio. Et Neſtor Novarienſis Lexic. *Tempus item pars capitis eſt quod ab indoctis timpus enunciatur*.

Si Sandrato per manus ſuas, quod æquivoco accidit, accidat) παρονομασία, qua alluditur ad nomina *Sandrati* & *Sathanæ*, quæ ille vocat *æquivoca*.

Scutella hæc magis liceret) pro, Scutellas, Alamannis detorta voce *Schüſſel*, Italis *ſcodella*, ὑποδοχεῖς pro ferculis poſuit.

Quaternionem omnem ſeriem Sandrati tenentem) In Vitis Patrum lib. 4. de S. Silvano & ejus diſcipulo Marco: *Ingreſſus cellam Marci invenit quaternionem, quem eadem hora inchoaverat, in quo literam o. faciebat: & audita voce ſenu non fixit nec gyravit calamum ultra, ut impleret & concluderet literam, quam in manu habebat.* Vide Ermentici Supplementum Vitæ S. Magni cap. 16.

In Burkhardi caſus

CAPUT I.

AB Ottone Imperatore legitime inveſtitus) *Inveſtire*, confirmare & ſtabilire aliquem in rei poſſeſſione cuipiam oblata, donata, tradita. Exempla paſſim obvia ſunt, quum maxime in Chartar. Centuria, ſub tit. De benef. & feudis. Ekkehardus Minimus in Vita Notker. c. 4. *Annuens votis inveſtitum cum ſociis remiſit.* Fabarienſis c. 12. *Abbatiæ principaliter ſuſcepit inveſtituram.* Burckhardus infra cap. ult. *A Philippo Rege imperiali ſceptro honorifice hujus Abbatiæ regimine inveſtitus eſt.*

Cottidianam ipſarum annonam) *Annona* cibus alicui deſtinatus, ut in Monaſteriis & Xenodochiis mos eſt. In Vitis Patrum lib. 4. *Rogo vos ut neſciat meus Abbas: de annona mea modicum panis do vobis & aquam.* Sed tritior Monachis noſtris *præbendæ quam annonæ* vox, quæ notant idem, ut infra c. 6. & 10. in Vita Findani c. 9. & in Ephemeridibus pluries.

In CAPUT II.

DOrmitionem S. Johannis) obitum, κοίμησιν. Can. 23. Concil. Antiocheni, μετὰ κοίμησιν τοῦ ἀναπαυσαμένου, poſt obitum quieſcentis, id eſt ejus qui præceſſit. *Dormire*, κοιμᾶν, mori, familiare Sacræ Scripturæ verbum.

In CAPUT III.

DE *Kerhardo Abbate*) Ita omnes libb. vett. At ſunt qui *Gerardum*, quive *Ekkehardum* indigitent.

Inbeneficiavit) à Monaſterio abalienavit, & aliis in *beneficium*, hoc eſt, feudum conceſſit ac tribuit. Sigebertus Chron. An. Dom. 1007. *Valentianus Balduino Comiti beneficiavit.* Burkardus ſeipſum explicans mox; *Laicos*, inquit, *quos auxiliares ſui ſceleris invenit, multis beneficiis & donis ditavit.* Ibidem: *Res Eccleſiæ inbeneficiavit.* Et ſtatim; *Mutzo quibusdam Nobilibus acceptum inbeneficians, ipſis, quia fideliter ei adhæſerant, cum abſque heredibus moreretur, ut de manu Abbatis eadem beneficia ſuſcipiant, contulit. Cum his & aliis multis beneficiis Kerhardus noſtrum locum depravaſſet*, &c. Infra c. 4. *Omnis antiquitus inbeneficiata exoſus plurima de his ſua diligentia ad ſe retraxit.* Pro quo c. 11. *Infeodare* dixit. *Beneficiati*, vaſalli.

Fanda & nefanda) Per fas & nefas. Balbus Catholico, *Pandus, quod quis debet fari, & dicitur à for.*

In CAPUT IIII.

PII *mandritæ ſtudia æſtuans*) boni Paſtoris. Walafridus in Vita S. Othmari capite 1. *Boni mandritæ ſtudium in ipſo executus*, &c. Quibus qui præerant, *Archimandritæ* dicti, quos Epiphanius in Panario interpretatur, *Monaſteriorum patres*, id eſt Abbates. Ugutio Gloſſ. *Archimandrita, paſtor ovium: per tranſlationem dicitur quandoque de paſtoribus ſpiritualibus.* Ekkehardus Minimus in Vita Notkeri capit. 2. *Sub Archimandrita, qui tunc loca huic præerat, nomine Grimaldo Abbate.* Quo ſenſu L. *reddentes honorem.* §. 2. *C. de ſumma. Trinitat. & fid. Catholic.* & Novell. 5. c. 7. Vadianus putat dictos ἀπὸ τῶν μανδρῶν, id eſt à ſpecubus cavernisque, à quibus primi ferme Monachi habitarunt. Græci enim μανδραν vocant ſpeluncam. Verius Budæus veteres ſecutus à grege Monachorum, cui ceu *mandræ*, id eſt, ovili, præſint paſtores Abbates. Quibus Latinis quoque *mandra* pro grege, ut Juvenali Satyr. 3. & Martiali lib. 5. Brito Synonymis:

Cuſtodes ovium nos dicimus opiliones,
Archimandritas dices hos eſſe vocatos.

Videndus Nicolaus Seratius Notis ad S. Bonifacii epiſt. 99.

In CAPUT VI.

V*Inum & oblatas*) *Oflaten*, ſunt panes rotundi ἄζυμοι, quos olim in Eccleſia offerebant Chriſtiani ἐν ταῖς ἀγάπαις, ut loquitur B. Judas Apoſtolus. Quos ſi conſecrabant, *hoſtiæ* dicebantur: ἀγάπας ἐπονόμαζον, & benedictos diſtribuebant in fratres, *eulogiæ*, à poſterioribus *oblatæ* ab offerendo. Iſo de Miracul. S. Othmari lib. 1. cap. 5. *Quædam panis rotulæ, quæ vulgo oblatæ dicuntur.* Frequens earum apud Alamannos, ſed in uſum profanum, confectio, retinentque nomen antiquum. Exempla in Ephemerid. Hepidannus in Vita Wiboradæ lib. 1. c. 24. *oblationes* vocat vaſa ſacra, quibus in offerendo ſacrificio utuntur.

In CAPUT VII.

DOmino Marquardo & filio ſuo Luitoldo Duce ſibi Ducatum præbentibus) ſe comitantibus. Balbus Catholico; *Ducatus ductus, vel guida.* Alanus in Anticlaudiano:

Ducatu ſummi Regis conſcendit in arcem.

Bene-

Benedictus Magiſter; *Id eſt ductione, ſed erravit ibi in ſyllaba* &c. Alioqui *ducatus* ſignificat defenſionem in via per alicujus territorium. Vide gloſſ. ad Fabarienſ. c.8.

In caſtro Sigmarien) Nunc *Simeringen*, Comitum Hohenzolleranorum ſedes: non à Cimbris dicta, ut nonnulli opinantur, ſed à *Sigmaro* quodam ejus fundatore. An eundem auctorem, an vero cognominem habuit. *Sigmariswang* in Turgovia quondam dictum, quod noſtrati vulgo *Züberwang*.

Quandam munitionem nomine Cratzaniam) vel *Craſſaniam*, nunc *Crätzeren*.

Luitoldus) Bato de *Regenſperg*) ut infra vocatur. Quibus Baronibus à populo Tigurino propter Tyrannidem pulſis, Regenſpergium in Præfecturam ſuæ Reipubl. redigitur à Tigurinis, à quorum civitate abeſt miliario Helvetico, oppidum parvum & anguſtum, ſed natura loci munitiſſimum, in quo duo memorabilia, quod plateas habet nullas (ædes enim omnes in gyro exſtructæ pro muris ſunt) & quod unâ portâ clauditur.

Hujus loci Advocatus) *Schirm oder Caſtenvogt.* Vel inviris Epiſcopis & Abbatibus Regum Franciæ, & poſtibi Imperatorum Germanorum cura & vigilantia *Oeconomi* dabantur, &, ut vulgo vocantur, *Vicedomini*, qui earum rerum, quæ ad vitæ alimoniam & reditus eccleſiaſticos pertinebant, ſedulam curam gererent. Ea ætas *Advocatos* appellavit, noſtri Alamanni *Vogt*, ex Latino deducta voce κατ' ἀφαίρεσιν, ut ad Tyrolem à nobis demonſtratum. In Inſtrumento quodam Bertholdi Ducis Zaringiæ; *Thuregini loci legitimus Advocatus, quod Kaſtvoget dicitur.* Sic *Eccleſiæ Advocatus* dicitur Imperator Romanus etiam hodie. His etiam verbis in augurarione Electoribus fidem ſuam obſtringit, *daß wir in Zeit ſolcher unſer Käyſerl. Würden, Ampts und Regierung der Chriſtenheit, und den Stuel zue Rohm, auch Bäpſtliche Heiligkeit, und die Chriſtliche Kirchen, als derſelben Advocat, zue guetem Bevelch, Schutz und Schirm haben* &c. Cæterum hujus loci, id eſt Monaſterii S. Galli, nunc temporis *Advocati* ſunt quatuor Helvetiorum Pagi, Tigurum, Lucerna, Suicium, Glarona. Quorum vices gerit ille, quem quot bienniis alternantes mittunt, Capitaneus, qui Wile in Comitatu Toggenburgenſi reſidet.

In valle nomine Herburg) In *valle* ſcil. *Rheni*, quæ tempore Ottonis Imperatoris à quibusdam Monachis dicebatur *Ringau*, ſicut ex vetuſtis Tabulis clare patet. Noſtratibus Alamannis *Rinthal. Herburg*, nunc *Herbrugg*, Schobingerorum S. Galli patriciorum prædium. Caſtro vero hujus ab Udalrico Abbate conſtructi, ne veſtigium quidem potuimus obſervare, loco vel diligentiſſimo à nobis conſiderato. Veriſimile tamen eſt, eo loco fuiſſe, ubi ſunt ædes Schobingerorum.

Marchionem Bertholdum) de Zaringen, ejus nominis II. Rudolphi Pſeudo-Regis, quem Burchardus nominat, gener, Bertholdi III. pater. Cuius III. vidimus Diploma, in quo ita ſcriptum erat; *Ego Bertholdus de Zaringen, Dux & Rector Burgundiæ, Dei & Imperiali gratia, Thuregini loci legitimus Advocatus, quod Kaſtvoget dicitur: Venerabili Vualthero prædicti loci Præpoſito, cunctiſque confratribus ejus* &c. Datæ litteræ Anno II. Urbani Tertii, An. XXXV. Friderici Barbaroſſæ, Anno Domini MCLXXXVII. Ergo non hic, ut Stumpfius contendit, ſed pater ejus Ruodolphi Regis gener, Friburgum apud Nuichthones fundavit, ſi vero ſunt rationes, quæ ex verſibus putantur, qui viſuntur Friburgi:

Anno milleno, centeno bis quoque deno
Friburg fundatur, Bertholdus Dux dominatur.

Indifferenter etiam à ſcriptoribus nunc *Dux* appellatur, nunc *Marchio.*

In ſervitii ſcriptum) Balbus Catholico; *Servitium, jus vel actus ſervientium vel munus.* Nam quot officia in monaſterio, tot erant & ſervitia. Huic legitimus in anniverſariis Monaſterii; *Pertinet ad ſervitium Abbatis, Decani, Præpoſiti, Cellerarii, Camerarii,* &c. Et habebant inter ſe dies diſtinctos, quibus hic vel ille miniſtraret, id eſt res fratrib. in hoc vel in illo anniverſario legatas quotannis ſuppeditaret, ut ſunt *vina, panes, piſces, carnes, ova, pulli, gallinæ, velcones, gancviſche, caſci, poma, pyra, lunulæ, oblatæ.* & ejus generis alia. Hæc vocabant illi *ſervitia*, quod reditus iſti ſerviantur, ut loquuntur, hoc eſt, miniſtrentur ab his, quos diximus, officialibus. Supra hoc cap. *De aliquibus uſurariis fructibus ipſis fratribus noſtris ad ſervitium* &c. Videndus Conrad. Fabarienſis cap.4.

Cyſos lampadum) *Cyphos*, id eſt ſcutula.

Hittingen) *Yttingen* in Turgovia, olim caſtellum, quod poſſidebant Nobiles quidam, quos infra cap. 9. appellat *homines liberos, die Freyen von Yttingen*, à quibus caſtellum illud acquiſivit Weringerus Abbas inque jus ejus Monaſterii redegit, quod hodie in affluenti rerum ſtatu florens celebratur. Vide infra cap.9.

Agennum) Agaunum, *S. Moritz in Wallis*, quod olim Alamannis *Agenn.*

Aliqui-

Aliquibus fiſci hominibus captis) ſcilicet Imperialis ſive Regii, cujus homines nunc *Fiſcales*, interim *Fiſcalini* dicuntur, mancipia propria fiſci, quæ Abbas Udalricus pro Imperatore Henrico tenebat: Ekkehardus vero Augienſis, qui à partibus Rudolphi contra Henricum ſtabat, in captivitatem abduxit. Cæterum de mancipiis fiſcalinis alio loco à nobis commodius dicetur in libris de ſervitute Germanorum antiqua & nova, ſi DEUS cœpta fortunaverit.

Nobili milite Folknando) Comite Toggenburgico, qui aliis *Folkardus*.

Munitiunculam prope Duram fluvium) Quam Udalricus *Duruuart* appellavit, quod nominis, ubi hoſtium potita eſt, amiſit, à Lutoldo Ekkehardi Abbatis Augienſis fratre *Lutoldesburgi* nuncupationem ſortita, Incolis *Lütisburg*, Fabarienſi cap. 14. *Lutensbur.*

Quidam Comes Burkhardus nomine) Comes videlicet de Nellenburg, fratres eorundem Ekkehardi Abbatis & Lutoldi Comitis. Qui *Comitatus Nellenburgius* nunc evectus eſt in *Lantgraviatum*, & à patre Ferdinando Archiduce relictus filio Andreæ Auſtriaco Cardinali & Epiſcopo Conſtantienſi. Ab cujus obitu ad fratrem pervenit Carolum Burgoviæ Marchionem.

In Primarchatum ſuum ducens) An legend. *Patriarchatum*, ex compendio ſcripturæ? An *Primarchatus* vocem nove & hibride finxit, ſicut alius quidam *Miniſteriarchis*? de qua Balbus Catholico; *Miniſteriarches princeps miniſterii. Archon, quo eſt Princeps, componitur cum miniſterium.* Eadem fictione *Archidux* à Germanis dicitur, *& amphiſepire* legitur in Hymno quodam Eccleſiaſtico, pro circumſepire.

In CAPUT VIII.

F*Ideles inter ſe poſſeſſiones noſtras dividebant*) *Fideles* ſunt Principis alicujus ſubjecti ingenui atque liberi, qui feudo accepto in Domini fide ac clientela ſunt; viciſſimque ſuam ei fidem præſtiterunt, quomodo in Jure Feudor. lib. 2. tit. 5. & alibi traditur. Quo facit, quod JCti. *feudum* dictum volunt à *fidelitate* vel à *fide*, quam vaſallus Domino præſtare tenetur & Itali *fede* appellant. Cujus ἐτύμου auctor eſt Obertus homo Italus lib. 2. Feudor. tit. 3. c. 2. in fin. quem communiter ſequuntur Doctores. *Fideles*, inquam, quos à *feudo* propius deducta voce *Leudes* ſive *Leodes* nominatos volunt ab Aimoino, Fredegario, & aliis Hiſtoricis, *Leaulx* ſive *Loyalx* à Francis, quaſi veteres dixerint *Leods* ἀντὶ τοῦ *Feolds*. Quod mihi neque verum videtur neque veriſimile. Nam *Leudes*, & ex affinitate vocalium *Leodes*, pura puta vox Germanica ea eſt non à *feudo* detorta, ut illi falluntur, verum à *Leut*, quod ſignificat *homines*. Unde nonnulli ſcriptores pro *leudes* maluerunt Latine dicere *homines*, quum de vaſallis loquuntur: & *hominium*, ſeu, quod idem eſt, *homagium facere*, pro fidem præſtare domino. Quos & ipſi Franci lingua vernacula ſunt imitati. Neque etiam iidem ſunt *Leaulx* & *Loyalx*: quorum illud origine Francicum eſt, id eſt Germanicum, ex nomine *Leut*, tantumque illis tribuitur, qui fidem alicui jurarunt, hoc vero provinciale, id eſt Latinum, mutato legis vocabulo in *loy*, quemadmodum *fidei* in *foy*. Quæ utriusque vocis nova eſt cum ſcriptura tum pronunciatio. Nam veteres ſcribebant *loi* & *foi*, pronunciatum ut Græci οι diphthongum. Ex quo pronuntiatu ab Latinis formata ſunt *leudum* & *feudum*, quæ poſterioribus, ex illa corrupta pronuntiatione an affinitate vocalium dicam, *leodum* & *feodum*. Ut nunc, dum calamum premo, fere incipiſcat oriri dubitatio, à Germanis acceperint Galli, anne Latinis *Leudium* originem, qua appellatione priſci noſtri majores non ſimpliciter homines, ſed eos innuebant, qui communitati alicui lege erant adſtricti, hoc eſt cives. Unde fors eſt ut *Leodio* civitati Belgicæ nomen, ea ratione quam ſupra de *Villa* attulimus. Et habent ſane, ut Hebræi & Græci, ita Latini quoque multas cum Germanis voces communes. Igitur illa. Nunc quæ ſupra diximus, vera eſſe vincemus verbis fidelitatis, quæ leguntur in Titletonio, quod in libro in feudale Anglorum exponitur, libro 2. capit. 1. in hunc modum; *Ieo deueign roſtre home de ceo jour enauant de vie & de membre, & de terrene honor, & a vous ſera foial & loial, & foy vous portera des tenemens qui ieo claim de tener de vous, ſalue le foy que ie doy a noſtre ſeignor le Roy.* In quibus verbis *loy* fidem exprimit, *foial* & *loial* fidelem & legalem, id eſt, qui ſecundum fidem ac legem facit, *home* hominem ſive leudem. Ex quibus intelligitur, cur cap. ſeq. Udalricus Baro de Gameringen & Ruodolphus Comes de Pfulmendorf *fideles* appellentur *Eccleſiæ*, quia ſcilicet Advocatiam monaſterii ab Abbate in feudum pro ſe poſterisq; ſuis acceperunt. Alioqui *fideles* generatim dicuntur omnes Principum ſubjecti, qui fidem ei adſtrinxerunt, in ejuſdem ditione domicilia poſſident, ut exſertim in d. titul. 5. ſcriptum eſt. Et confirmat illa formula, qua etiamnum Imperator Romani Imperii ſubditos compellat; *Unſerm und des Reichs Lieben und Getrewen*, id eſt, *dilecto* & *fideli*. Et Dominus quidam in Hiſtoria S. Deicoli: *Ite cum feſtinatione, & ſi quis illum fidelium meorum capere*

capere poſſit, ſine mora caſtretur, pro, ſubditorum meorum. Utuntur plerique Hiſtorici mediæ ætatis.

Miniſteriales) Homines liberi, qui Principi alicui miniſtrant, *Edildegin*, *Edelknecht*, *Dienſtman*, *Amptman* ſive *Amptleut*, *Ambacht* priſcis Celtis. Jul. Cæſar lib.6. de Bel. Gall. *Ita plurimos circum ſe ambactos clienteſque habet*, id eſt, ut Burckhardus noſter loqueretur, *miniſteriales* fideleſque. Philoxenus Gloſſ. *Ambactus*, δοῦλος μισθωτὸς, ὡς ἔνιοι δοῦλος, ait, id eſt miniſterialis. Itaque apud Paulum Diaconum in epit. Feſti ex ſchedis P. Stephani legend. *Ambactus apud Ennium lingua Gallica ſervus dicitur*, id eſt, miniſterialis.

Et hæc eſt vera certaque hujus nominis notio, quam vero Grammatici iſti, ut ingenue fateat, quod ſentio, non bene percepere, quod liceat pace Illuſtriſſimorum virorum Anton. Auguſtini & Joſ. Scaligeri indicaſſe. Interdum *Miniſteriales* dicuntur omnes homines nobiles Principis alicujus fideles & ſubjecti. Hinc illa formula, qua nonnulli Principes adhuc vaſallis ſuis ſeribentes utuntur, *unſerm Edelknecht.* Burckhardus capite ſequenti: *Sed quia inſolentiæ miniſterialium reſiſtere ſemper ſtuduit, plura ex ipſorum impedimenta, quæ ad Clauſtri ſui utilitatem ſpectare poſſent, prætermiſit.* Et capite duodecimo. *Heinricus de Klingen communi conſenſu omnium fratrum ac monaſterialium & totius populi aſſenſu ſubſtitutus eſt.* Conradus Fabarienſis capite octavo. *Abbas ſeniorum fratrum poſtpoſito conſilio, ſed miniſterialibus magis aſſentiens, qui potentiam dicti Ducis formidabant.* Et capit. 10. *Ad minuendum debitum Eccleſiæ vocatis miniſterialibus, fratribuſque convocatis*, &c. Cap. 13. pereleganter & dilucide; *Miniſteriales hujuſmodi verborum aggredi attemptabat* (Abbas) *ſchematibus: O præclariſſimi milites B. Galli vos propſapia generis & nobilitas ac magnificentia Eccleſiæ magnificavit, imo & ipſa in vobis magnificatur & in filiis veſtris. Providendum eſt veſtræ, ut credo, & nobilitati & propagini*, &c. Vide eundem eum alibi, tum cap. 11. & Animadverſion. noſtras ad Tyrolem.

Optimos manſus curiarum noſtrarum) Papias Gloſſ. *Manſus dictus à manendo, quod integrum ſit XII. jugeribus.* Vocabularius Juris Sigiſmundo Imperatore ſcriptus: *Manſus ſecundum vulgare Italorum dicitur quantitas terræ, quæ duobus bobus ſufficit in anno ad laborandum.* Fabarienſis c. 8. *Comiti de Dilingen ducentas marcas pro reſignatione manſuum XX. in manus Abbatis, quas ab ipſa jure recepit feodi.* Alamannis in pratis *mausmat*, in vineis, *mangrab*, in agris *manwerch*, in alpibus *manſtofel*.

Curiarum noſtrarum) Quas ad Ekkehardum diximus *curtes* vocati. *Hof.* In lib. Feudor. tit. 51. §. 1. *Quidam Capitaneus in quadam curte ſua beneficium dedit militibus, & poſtea eandem curiam vendidit.* Sic infra cap. ult. Eligovve & Huntvvilare & Romanshorn *curias* vocat. Et alibi non *curia* pro curte uſurpatur.

Jura villicationis in modum beneficiorum habere) *De villicis* dictum ad Ekkehardum capit. 4. Auctor Mamotracti in Lucam cap. 16. *Villicum, id eſt, villæ gubernatorem, quaſi villa Cuſtodem, à quo villicare villicandi officium exercere*, Infra c. 10. *Villicatus vel emendo vel vacando reſervare*, Conrad. Fabar. cap. 4.

In CAPUT IX.

Comes Ruodolfus de Pfulmendorf) Nonnulli MSS. *Pfulwendorf*, in Additione Annalium Hepidanni *Fuludorf.* Mortuus hic in Paleſtina, dum *ſe perpetualiter ſancti Sepulchri ſervitio dicavit*, ut habent verba Additionis.

Itingen à quibusdam liberis hominibus acquiſivit) *Liberi homines*, *Freyherren*, quorum majores nullam, quod ſciatur, ſervierunt ſervitutem. Et hi proprie *Nobiles.* Nam qui ex ſervitute manumiſſi libertatem conſequebantur, *Ingenui* dicti, & ab Alamannis *Semper-frey*, ex formula manumiſſionis, *Semper ingenuus atque ſecurus exiſtat*, cujus exemplum extat in Chart. 7. tom. II. & apud Cujacium Obſervat. lib. 14. cap. 27. itaque concipitur in Chart. 8. dict. tom. *Ab omni ſervitutis juge ſit exutus in perpetuum.* Hæc formula avorum memoria, ſublato manumiſſionis ritu, iis aptari cœpit, qui Baronum ordini ab Imperatore primum adſcribebantur, ut juberentur eſſe ac dicerentur porro *Semper frey*, quæ appellatio olim, ut diximus, nota erat libertini generis, apud majores autem noſtros novorum Baronum, *der Newgebachnen Freyheren.* Hodie, ut vetuſtas temporis omnia commutat, & vilia quoque in majus provehit, & quæ deſpecta erant, in honoris ac dignitatis gradum collocat, ſicut alii tituli, ſic etiam iſte ab iis vindicatur, qui hoc in gradu ſuperiores aliis eſſe ac præire ſtudent, & tantum non primus ac novus honor factus eſt. De *Baronis* voce, ejus origine & etymologia multis ad Winsbekium diximus.

In CAPUT XI.

Ruomashorn) In veteribus Chartis *Romanishorn*, hodie *Romishorn*, de quo vide gloſſ. ad Ekkehardum c. 1. Habitatum quondam fuit à Nobilibus ejusdem nominis, quorum ſtirps interiit,

ipſum vero caſtrum cum villa ceſſit Abbati S. Galli, à quo redactum eſt in præfecturam, quam *Advocatiam* vocabant ſuperioris ævi ſcriptores.

Invadiavit) Oppigneraverit. Balbus Catholico: *Vadium, pignus vel fidejuſſio. Unde vadiare, in vadio ponere, vadium vel pignus alicui dare. Et componitur, ut convadiare, invadiare, revadiare, id eſt repignerare, à vadio recolligere, ſubvadiare, id eſt, poſt vellatenter vadiare.* Poëta Grammaticus;

Pignus in o. natum, ſed in e. facit
eſſe vadiatum.

In Inſtrumento Fœderis inter Muretenſes & Bielliénſes pacti. A.D. 1342. *Nullus etiam de noſtris debet aliquem conjuratorum noſtrorum de Biello & eiſdem pertinentium impignerare ſeu invadiare, præterquam ſuum debitorem confeſſum vel fidejuſſorem.* Burckhardus cap. ſeq. *Ducentis marcis invadiatas redemit.*

Infeodavit) Supra dixit *inbeneficiavit* capite 3. Venceslaus Brack in Terminis Juriſtarum.

Arreſtare frenen, dic impheodare
belehnen.

Burckhardus ſupra cap. 8. *Quicquid per infeodationem ab utriſque alienatum eſt.* Fabarienſis cap. 8. *Quod res Eccleſiæ damnabiliter & irrecuperabiliter diſpoſuerat infeodare.* Et cap. 12. *Pignori feodaliter obligaret argenti marcis ſexingentis,* &c.

Cum in ira Dei poſitus eſſet) Inde verſus mortuo facti à ſuis Monachis.

Qui jam conſumis terram, quam
nunc bene dormis,
Fortaſſis vivus triviſſet tempus in
hornis.
Sed te, ne damno calcares limina
Galli,
Jura Dei juſſit maturo funere
tolli.

Paralyſi) Alamannis *pärlyſucht*, inde deducta voce.

In CAPUT XII.

Ut ad Curias Regum cum magnis impenſis perveniant) ad Comitia Imperialia, *auf die Reichs-Täg.* Hoc eodem c. *Ulmam ad ſolemnem Curiam,* &c. Item, *Ad curiam Eßlingam, ad curiam Ulma habitam, ad curiam Ravenſpurg,* &c. Comitia, quæ Philippus Imperator Ulmæ, Eßlingæ, & Ravenſpurgi, Civitatibus Svæviæ Imperialibus celebravi, deliberaturus cum Proceribus Imperii de expeditione in Herbipolenſem Epiſcopum & Lantgravium Thuringiæ rebellantes inſtituenda.

Expeditionem ad Epiſcopum Erbipolenſem promiſit) Expeditio, *Heerfart*, pecunia ſive tributum pro expeditione facienda, *præſtationem* dixit Ekkehardus c. 5. In Diplomate Caroli Craſſi Imper. Eccleſiæ Sanct. Salvatoris, quæ eſt Francofordiæ, dato, cujus mihi videndi copiam fecit CL. Johan. Fridericus Fauſtus, Patricius ac Senator Francofurdianus; *Et ab illo Abbate, cui prædicta capella commiſſa fuerit, nulla umquam hoſtilis expeditio exigatur, nec ullus ei inde quicquid auferre præſumat.* Walefrido *iter hoſtile*, lib. 2. cap. 17. de Vita Sanct. Galli; *Fertur eumdem Epiſcopum aliquando ad iter hoſtile ſibi de ipſius Monaſterii ſumptibus viaticum præparari juſſiſſe.*

Expeditionem in Lantgravium Turingiæ promiſit) Hermannum ſcilicet de quo miranda canunt Poëtæ illi Nobiles in aureo illo Muſico Aulicorum libro, quorum nonnulli in ejus Aula vixerant, antequam ad Philippi Imperatoris partes concederent, ut Waltherus Vogelvveidius, Wolfaramus Echilbachius, Tanhauſerus, Bitterolfus, alii, quorum nomina nunc non comminiſcor.

In Cunradi Fabarienſis caſus.

In CAPUT II.

Philologiam totamque ad unguem uſque inveſtigaverunt theoricam) Per *Theoricam* intelligit Mathematicam & Aſtronomicam, quibus ſemper fuere Monachi iſti quam dediti ſſimi, ut ex libris eorum patet, qui in Bibliotheca Monaſterii adhuc ſuperant. Sic cap. ſequent. *Notkerum Magiſtrum vocat artis theoricæ non pigrum,* quem inſignem Mathematicum fuiſſe ſcriptores tradunt, qui ei *Computum Eccleſiaſticum* adſcribunt. Intelligit autem Notkerum Labeonem Phyſicum & Medicum, quem ad differitatem cæterorum duorum vocarunt *Magiſtrum.*

In CAPUT IV.

Ab aliis feudo jurepoſſeſſos) Vetus Gloſſar. Franco-Latin. *Fou, feodum.* Mira Scriptura, ſi vera, & non aberravit Gloſſator, qui in quarta vocali repoſuit, quod in ſecunda erat collocandum, ut antiqui dixerint *feu*, quod noſtri Franci *fiev*, quum & Itali *fe* dicant pro *fede*, unde *feudi* appellationem deduxit Obertus. Vide Gloſſ. ad Burckhard. c. 8. Venceslaus Brack in Terminis Juriſtarum;

Eſt Phœdus Lehengut, eſt depa-
ctio digniesſ.

Ibidem;

Jus feodi Lehnrecht, Burgerſchaft
civilitas exſtat.

Faba-

Fabarienſ. infra cap. 8. *Sueviæ Principibus, quod in ſuis perturbaverat tam feodis quam conſuetudinalibus juſticiis.*

In CAPUT V.

Cordis dudum inſtincta caſſidili) id eſt, ut Walafridus loquitur de Gallo lib. 1. cap. 23. *alta memoriæ & armario cordis inſeruit.* Ugutio Gloſſ. *Caſſidilis vel Caſſidile, dicitur ſacculum, pera, ſarciperium ficacium, marſupium, moculus, loculus, crumena.* Papias Gloſſ. *Caſſidilis, pera paſtoralis.* Verus Interpres Thobiæ cap. 8. *Protulit de Caſſiduli ſuo partem jecoris.* Matthæus Vindocinenſis in Thobia;

Caſſidili profert auxiliare jecur.

Ita enim ibi legend. ex noſtro MS. & vet. edit. Pariſienſi, qua nos donavit R. P. Carolus Perrotus Pariſienſis, non *coſſili*, ut autumat in Catholico, *nec caſſiculi*, ut ii quos adducit Auctor Mamotracti.

Acedia) ἀκηδία. Balbus Catholico; *Accidia, triſtitia, moleſtia, anxietas, vel tædium. Accidioſus, moleſtus, triſtis, anxius. Accidiari, triſtari, anxiari, vel habere tædium, vel indignari.* Quo verbo utitur vetus Interpres Eccleſiaſt. capit. 6. Vox eſt Theologorum ſuum ſibi ac proprium.

In trivio Grammaticæ, Logicæ, & Rhetoricæ) Balbus Catholico; *Grammatica, Dialectica, & Rhetorica dicuntur trivium, quadam ſimilitudine quaſi triplex via ad idem, id eſt ad eloquentiam. Arithmetica vero, Muſica, Geometria, & Aſtronomia dicuntur, quadruvium, quaſi quattuor viæ ad idem, id eſt, ad ſapientiam tendentes. Unde & Triviales dicuntur, qui docent vel qui ſtudent in trivio, ſicut. Quadruviales qui in quadruvio.* Et hinc *Schola trivialis* dicta, in qua tres illæ artes tantum traduntur.

In jure forenſi & eccleſiaſtico) Civili & Canonico, Cæſareo & Pontificio, Cap. 11. *Forenſes* pro cauſidicis dixit, qui in *foro* verſantur, id eſt judicio.

In CAPUT VI.

Caſtrum à memorato Heinrico de Saxo inchoatum. Quod *Forſteggiam* nominavit à vicina ſilva, in cujus angulo eminenti exſtructum contra impreſſiones Comitum Montisfortium, qui è regione trans Rhenum tum habitabant caſtrum ſuum *Montemfortem*, hodie Auſtriacæ poteſtatis. Cæterum Forſteggia annis abhinc quaſi decem injuria cujuſdam ancillæ lotricis ambuſtum conflagravit. Ad cujus reſtaurationem quum Johan. Philippus Saxii & Hohenſaxii Baro animum adjeciſſet, & jamiam in opus incumberet, à nepote ſuo crudelem in modum in convivio nihil mali conſpicatus jugulatur. Quod tamen parricidium non tulit impune. Nam haut diu poſt Viennæ comprehenſus in carcere detruncatur. Muri vero ab hoc ipſo Henrico exædificati adhuc ſuperſunt indicia caſtri munitiſſimi & tali loco digni.

In CAPUT VIII.

CCCC. item pondo argenti marcas) Infra c. eodem; *Tricentarum marcarum pondo pignori obligavit.* Cap. 10. *CLX. pondo marcharum* Cap. 12. *Argenti marcis ſexingentis.* Junctis verbis quæ in fin. *Pro memorati pondere argenti.* Cap. 14. *Accepta ab Abbate pecunia mercatorum pondo quingentarum.* Balbus Catholico, *Marcha eſt quoddam pondus, ſc. media libera, ut dicitur marcha argenti. Marck Silber.* Dicetur in lib. de nummis Germanorum vetuſtis.

Non juris facetia, ſed armorum copiæ) *Facetiam* pro facundia dixit etiam cap. ſeq. *Poſt multam minervæ facetiam.*

Hujus occaſione prœlii quam plura ſuis largita dona tyronibus, plura beneficia) *Tyronibus*, id eſt, militibus. Brito Synonymis:

Miles, eques, tyro, tyrunculus, atque Quirites.

Hinc Alamannis *torner, tyronium* corrupte pro *tyrocinio*, id eſt, ludo equeſtri vel militari, unde Barbari formarunt *torneamentum, turnieren*, velitari in armis ſeſe militarem in morem modumque exercere, quod Barbari *torneare*, & monſtroſius, *haſtiludiari.*

Tam fœdis quam conſuetudinalibus juſticiis) *So wohl an Lehen als ihren Gewonheiten und Gerechtigkeiten. Juſtitiæ, Gericht*, quas nonnulli *Juriſdictiones* vocant, *ſeigneuries de juſtice.* Hinc *miles juſticiæ, Gerichts-Herr.* Balbus Catholico; *Miles juſtitiæ poteſt eſſe una dictio compoſita, & tunc pertinet ad quoddam officium reddendi juſtitiam.*

Ipſiusque ducatu & auxilio ultra montem, qui Rukkenbein nominatur, ad Monaſterium usque perductus, ad Conſtantiam usque ſuo ducatu perducitur) Venceslaus Brack in Terminis juriſtarum.

Gleitet conducit, ducatus ſitque geleite.

Infra Cap. 19. *Aſſumpto ducatu potentiſſimorum.* Wettinus pro eo *viam & defenſionem* dixit, in Vita Sanct. Galli lib. 1. *Tunc viam ſeu defenſionem per altam Germaniam ad Italiam petit*, à Rege ſcilicet.

In CAPUT X.

Nimio erga parentes ductus amore) *parent*, cognatos, qui Alamannis

eadem notionis ratione *Vetter*. Balbus Catholico; *Pariter etiam accipitur pro conſanguineo vel affine, unde parentela, cognatio, conſanguinitas, congermanitas, contribulitas.* Infra cap. 11. *Manu valdia ſuorum defendere habuimus & amicorum & parentum.* cap. 14. *Nulluſque ſuorum parentum, vel affinium* &c. c. 21. *Pleriſque tam parentibus quam affinibus ſupervenire ſibi non fuit pigrum.* Kerhardus Augienſis Synonymis; *Semen, proſapia, genus, ſtirps, genealogia, propago, maneries, tribus, linea, conſanguinitas, progenies, ſanguis, parentela.* Infra hoc cap. *Eligitur alter æque fortis, literatura & parentela.* Wettinus lib. 1. de Vita S. Galli: *Patris ac matris ſeu parentillæ cum poſſeſſionibus diverſis immemor.* Quod Walafridus: *Spreta propinquorum & prædiorum dulcedine.*

Cum agape familiarium Eccleſiæ) cum præbendis Monachorum. Ugutio Gloſſ. *Agapa vel agape, labor alienus, dilectio, vel charitas, vel orationum communio, vel eleemoſyna rogata.* Recte ait: *Charitas.* Hinc *Charitatem facere* Monachis, & *charitatem ſuſcipere* apud Ekkehardum pro ἀγάπας ποιεῖσθαι, ut legitur in libro Concilior. ſacrorum.

In vaſallum conquiſivit) *Vaſſus à vade* nomen accepit, qui vadimonium pro beneficio accepto auctori ſuo fecit. *Vaſallus*, quaſi *vaſſulus*, ſicut *veſſel* & *veſello à vaſculo* Francis & Italis derivatum. In veteri Dictionario Italico Vulgari Latino exponitur *Vaſallo, ſubdito dil ſignore, cliens fiduciarius.* Quandoque pro homine libero accipitur & nobili, tametſi beneficia teneat nulla. In Hiſtoria S. Deicoli: *Reſpondet eſſe non longe locum paluſtrem & fontibus ſatis irriguum in prædio cujuſdam præpotentis vaſalli nomine Werfarii.* Hunc enim ſui juris fuiſſe ex illis, quæ ſequuntur, verbis clarum fit: *Qui tunc temporis in alodio ſuo manebat.*

In CAPUT XII.

P*Ræſentatus Hainrico Regi ſemper Auguſto, Duce Noricorum in Curia manante*) In Aula, *am Kayſerlichen Hoff.* Infra cap. 14. *in Curia Regali.* cap. 15. *in Curia Regis.* Et ibidem; *Vocatus à Domino Rege ad Curiam, ut in Aula maneret rogatus*, &c.

Primatum) Magnatum, Optimatum, Procerum.

Edras) conventus, conſeſſus. Homerus odyſſ. γ.

ἷξον δ' ἐς Πυλίων ἀνδρῶν ἄγυρίν τε καὶ ἕδρας.

id eſt, συνέδρια, ut Euſtathius exponit, & ante eum Didymus. Proprie autem *hedra*, ſedes. Lexic. Græco-Lat. Ἕδρα, καθέδρα, *ſedilis, ſedes.* Videndi Suidas, Heſychius, Erotianus, & Phavorinus Camers in Lexicis.

In CAPUT XIII.

A*Pologiam*) Orationem, ἀπολογίαν, verbo Doſithei Magiſtri lib. 3. inf. cap. 14. *Falleris Achab Alogia*, id eſt, oratione Iezabelis.

Angarias mentis) *Angſt.* Ugutio Gloſſ. *Angaria ab ango*, &c. appoſite ad hunc locum. Dic nobis, quæ te res angit, id eſt, cruciat? Cæteroqui *angaria* eſt compulſio, coactio. *Angariare*, compellere.

Tali ſermonum Minerua) Eleganti & artificioſa facundia, pro quo ſtatim: *hujuſmodi verborum Schematibus*, id eſt, figuris. Supra cap. 9. *Poſt multam Minervæ facetiam.* Et infra capit. ſeq. in fin. *Sagitta Minervæ contactum*; id eſt, oratione Abbatis perſuaſum. *Minerva*, quæ & *Pallas*, ſapientiæ & artium liberalium Dea, per μετωνυμίαν pro ipſis artibus: qua figura *Venus, Mars, Bacchus, Ceres, Vulcanus*, pro rebus à ſe inventis frequentantur. Pari eodemque ſchemate ſupra cap. 5. de Udalrico Abbate: *O mira in juvene Principe Mercurii Philologia, quæ ſparſo rubore juvenili promulgavit eloquia.* Quam diligentes in Martiam Capellæ libris fuerint Monachi S. Galli, vel unius Ekkehardi teſtimonium nos edocere poteſt, qui Caſuum ſuorum cap. 14. ita de Notkero circa fin. ſcribit. *Quas notas cuidam amico quærenti Notkerus Balbulus dilucidavit, cum & Marcianus, quem de Nuptiis miramur, virtutes earum ſcribere molitus ſit.*

Clerici Plebani) Parochi, qui plebi præſunt. Balbus Catholico: *Plebanus Dominus plebis: Plebanatus, ejus dignitas, vel diſtrictus plebani.* Poeta Grammaticus:

> *Plebs hominum dicas, ſed plebes*
> *Eccleſiarum.*

In CAPUT XIV.

I*Unior frater neoptolemus in Curia frater Imperatoris magni Cremonæ factus*) *Neoptolemus* cognomen Pyrrhi fuit Achillis filii, inde impoſitum quod admodum adoleſcentulus primum tyrocinium in bello Trojano poſuit. Etenim νεοπτόλεμος Græcis tyronem ſonat ſeu militem novitium. Brito Synonymis:

> *Miles, eques, tyro, tyrunculus, atque Quirites:*
> *Atque neoptolemus nouus eſt regnator in illis.*

Quam mille jugera) Eorum menſura pro varietate regionum videtur & ipſa variare. Suidas, πλέθρον ait eſſe menſuram centum pedum. Herodotus ſextam ſtadii partem. Plutarchus Camillo: Ἐκώλυσεν ἔτος μηδένα πλέθρων πεντακοσίων πλείονα χώραν κεκτῆσθαι. Quod Livius lib. 5. *Tulit hic legem, ne quis plus quin-*

Digitized by Google

quinquaginta jugera agri poſſideret. Victorius de Ratione Calculi, quæ apud MSS. eſt: *Jugerum habet paſſus XLVIII. pedes CCXL.* Iſidorus Etymolog. lib. 15. cap. 15. *Jugerum conſtat longitudine pedum ducentorum quadraginta, latitudine centum viginti.* Balbus Catholico; *Jugerum ſecundum, quod communiter accipitur, eſt ſpatium terræ, quod unum aratrum poteſt arare in die.* Et hanc apud Alamannos noſtros etiam hodie comprehendit menſuram, retento antiquo nomine *juchert.*

Clareto permixta toxica) *Claretum, Claret,* Hiſpanis *Clarea*, vinum factitium dulce vel aromatices, quod Germanis & Belgis alicui locorum *Hippocras.* At Francis *clairet* eſt *vin clair*, rufum. *Toxica* ſunt venena, *ſuſſen Wein mit Gifft vermengt.*

Promittit allodia) Ugitio Gloſſ. *Allodium dicitur hæreditas, quam vendere vel donare poſſum, ut mea propria.* Græciſtas.

Dicitur allodium fundus fundum
maris unum.

Kerardus Augienſis Synonymis: *Allodium, furueg, fundus.* In libello, cujus Index, *Grammatellas pro juvenum eruditione cum gloſſa Alamannica: Singula allodia prorſus in promptam pecuinam ſunt redacta, alle ewer Vorberge,* &c. In hiſtoria S. Deicoli: *Legationem quæſtuoſam Domino ſuo, qui tunc temporis in allodio ſuo manebat, in loco qui dicitur Villa-Callonis tranſmiſerunt.* In Charta antiquiſſima à Duodone quodam ſcribi juſſa, an. XVIII. regni Caroli M. *Ob amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & remiſſione peccatorum meorum, ut veniam delictu meis conſequi merear, in futurum trado, donoque, donatumq; in perpetuum eſſe volo ad monaſteria ſancta Gallo, quæ eſt conſtructus in pago Durgauinſe, portionem meam in villa nuncupante quæ dicitur Sitingamarca, in pago Bertoldesbara, quicquid ibidem in ipſa marca Sitinga tam de alode parentum noſtrorum, vel de quolibet attracto poſſidere videor, totum & integrum,* &c. Item in alia Charta pervetuſta, quæ data eſt anno XXIII. regni Caroli M. hæc verba erant: *Igitur ero Ruakerus in amore Domini noſtri Ieſu Chriſti & remiſſione peccatorum meorum trado ad monaſterium ſancti Gallonis Confeſſoris, ubi & Agino venerabilis Pater Epiſcopus & Rector præeſſe dinoſcitur, quicquid in his ſubtus nominatis locis tam de alode parentum quam etiam de quolibet attractu viſus ſum habere,* &c. Adſcripſi uberius initia harum Chartarum, quoniam in Centuria ſequentis tomi non exſtant.

Caſtrum potuiſſet obtinere cum burgo Wile) Caſtrum ſc. *Tokkenburg*, de cujus origine ſuaviter nugatur nugivendus ille & ferrei oris ſcriptor Thomas Lyrer Ranckwillenſis in Chronica Sueviæ, quæ tota, quanta quanta eſt, fabulis conſtat & mendaciis conſuetis, ut non injuria *ad demulcendum aures Nobilium compoſitum* ſcripſerit Felix Fabri Dominicanus Ulmenſis hiſtor. Suevor. lib. 1. c. 20. & *mendaciſſimum ſcriptorem* appellet V. Nobiliſſim. Iohannes à Schellenberg, Hiſſingæ Stouffæ & Randeckiæ Dominus. Porro ſimilem huic locum habes inf. c. 16. *Videant caſtrum ad Tokkenburg, Wile cum militibus honeſtis & familia copioſa. Burgus*, Caſtellum, oppidum munitum & muris cinctum, Balbus Catholico: *Burgus, caſtrum, & inde Burgarius & Burgenſis in eodem ſenſu.* Inf. c. 17. *Abbas à Burgenſibus*, id eſt civibus, ſcilicet Argentinenſib. *Burgern.* Videndus Iſidorus Etymolog. lib. 8. c. 4. Græcis πύργος. Unde *Birg* Alamannis montes, alpes: & *Berg*, mons.

Werram ex improviſo attemptabat) Balbus Catholico: *quaſi totum tempus guerræ dicitur bellum.* Britto Synonymis:

Bellum, conflictus, congreſſus &
ala, duellum,
Obſidio, Mars, atque rebellio, prælia pugna,
Barbaries prohibet prædictis addere guerram.

Kero Augienſis Synonymis: *Certamen, pugna, bellum, contentio, altercatio, duellum, litigium, litigatio, lis, guerra.* Infra hoc cap. *Domorum crematione werram aggredi.* Cap. 15. *in werra cum Comite.* Capite 21. *In werra cujusdam ſui affinis.* Verum de hac voce ejusque veriverbio diximus ad Winshekium, quæ vide, ſi tanti.

Elephantos etiam & bardos) Lege, *Pardos*, pardales, *Bard, Parderthier*, de quibus Iſidorus Etymolog. lib. 12. c. 2.

Literas Imperialis anathematizationis) *proſcriptionis*, ut mox appellat, ſive banni, Germanis proprie *Kaiſers* aut *Reichsacht*, quæ ſucceſſit in locum priſcę illius aquæ & ignis interdictionis, ut docuimus Animadverſionibus noſtris in Winsbekium.

Martis quaſſatur ut aula) *Martus*, Malleus, *Marteau.* Hinc *Martiolus.* Iohannes Sariſburienſ. Polycratici lib. 4. c. 5. ex Petronio: *Martiolum de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſime.* Ubi tamen mallem legere *Martillum*, quam cum Douſa *Marculum.* Nam *Martellus mediocris malleus* exponitur à Papia, & in Gloſſ. Franco-Latin. *Martel, Martellus.* Quo nomine Carolus Magni Imperatoris avus, qui & *Challe Martiaus* appellatur à Guillermo de Nangis in Chronicis Regum

Francorum lingua materna ab ſe ſcriptis, inſignitus eſt, quod hoſtes ſuos non ſecus domaret atque faber in incude ferrum. Quo pacto Babylonia vocatur *malleus univerſæ terræ* ab Jeremia Propheta c. 50. v. 23.

Ut aula) pro, olla, antiquitate propter paronomaſiam nominis ſequentis *Aulicus*. Diminutivum ejus adhuc in uſu. Balbus Catholico: *Auxilla, olla vel menſura parum major quam juſta, unde hæc auxillula, parva olla, vel parva talis menſura.*

Aulicus) *ab aula dicitur, id eſt domo Regia, & Aulanus, id eſt Palatinus, quaſi Aulæ cuſtos, quia aſſidue eſt in Aula.* Balbus Catholico.

Abdita clepſit) ſubtraxit, furtim abſtulit, à Græco factum, quod eſt κλέπτειν. Papias Gloſſ. *Clepere, clam rapere, furari, ſurripere, celare.* Prudentius. Pſychomach.

Quod rapere & clepere eſt, avideque abſcondere parta.

Hinc *Cleps* & *Cleptis* deducuntur Balbo.

Caſſibus indutus) armatus. *Caſibus* dixit pro caſſidibus, id eſt galeis. Sic Ioh. Sarisburienſis princip. ſui Polycratici:

Si develatam faciem monſtraverit, ut non
Perſtringat vilum caſſibus ille tuum.

Sic enim locus ille legendus pariter & interpungendus, quem unius literulæ adjectio totum obſcuravit. Senſus eſt: ſi faciem ſuam detexerit, ne forte oculos tuos galeæ ſplendore aureo perſtringat.

Scurræ) Ugutio Gloſſ. *Scurra, leccator, vaniloquus. Proprie dicitur, qui ſequitur curiam gratia cibi.* 2. Reg. 6. *Et nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus de ſcurris.* Balbus Catholico: *Scurrilitas, leccacitas, turpitudo, luxorioſa verba, quæ vulgariter barrizare dicuntur: & dicitur à ſtultis curialitas.* Britto Synonymis hujus generis homines fere omnes conjungit his verſibus, qui ad ſequentia quoque referendi:

Hiſtrio, vel pantomimus, vel geſticulator,
Eſt epulo, ſcurra, leccator, vel paraſitus,
Et palpominius, joculator, ſive comœdus:
Addito vaniloquum, nebulonem vel nebulonum:
De ſerpente nepa dictos adjunge nepotes.

Et Iohannes de Garlandia ſive Gallandia Decade 9.

Scurra, nepos, liricen, funambulus, hyſtrio, mimus.

Videndus Thomas Aquinas aut Iohannes Gerſon Comment. in Boetium de conſolat. Philoſoph. lib. 3. metr. 4.

Pelliparii) Ugutio Gloſſ. *Pelliparius, qui parat, id eſt, præparat pelles, βυρσοδέψαι, Confectores coriorum.* Jul. Firmico lib. 3. Matheſ. *Ledergerber*. In dicto tamen *Grammatello pro juvenum eruditione cum gloſſa Alamannica legitur. Et pellicia de pellibus vulpinis, muſtelinis, agninis, cuniculis per pelliparios facta, durch die Kürſner*, id eſt pelliones.

Panifices) piſtores, *Pfiſter* Alamannis, *Becken*. Ugutio Gloſſ. *Panifex, qui vel quæ panem facit.* Idem & *Panificus*. 1. Reg. 8. *Filias veſtras facient ſibi unguentarias, & focarias, & panificas.* Hinc *panificium, Beckerhandwerch*, & *panificare*, pinſere.

Coriarii) ſutores, Francis etiam *cordonnirs*. Ugutio Gloſſ. *Coriarius, qui parat coria, vel qui operatur de corio.* Ergo utrumque ſignificat, & *pelliparium* quem ſupradixit, id eſt coriorum concinnatorem, qui in vetere Inſcript. *Coriarius ſubactarius*, Hiſpanis *curtidor que adoba cueros*, & eum qui Italis *calzolaio*, & *caligaro*, Plauto *Calceolarius*.

Uſupelliones) Non ſatis verborum ſuppetit Conrado, qui exprimat, fatricidam iſtum non ſolum bonis omnibus, ſed & viliſſimis nequiſſimiſque hominibus quibuſque per vias, in foro, in theatris, in concione, in conventibus civium, in conviviis, in tabernis, in omni ſermone familiari, fabulæ, dicterio, atque ludo fuiſſe. Eſt verò *uſupelliones* hoc loco nihili verbum, pro quo legend. *viſpelliones*, qui ſunt iidem cum ſcurris, *Suppenfreſſer*. Nam *viſpa* Alamannorum eſt *Suppa*, quaſi *juspa*. Kerhardus Synonymis: *Jus juſtilium ſorbinum, ſorbellum, ſorbium, offa, offella, viſpa*, &c. Richardus de Buri Dunelmenſis Epiſcopus Philobiblii c. 7. *Viciofi viſpilionis addictus ſervituti.* Fulgentius Planciades exponit *bajulos* & *funerum elatores*. Et Philoxenus Gloſſ. *Biſpello*, νεκροφόρος, *Biſpelliones*, νεκροθάπται, κοπιάται. Sic dicti à *biſpilo*, id eſt ſeculo ſive ſarcophago. Papias Gloſſ. *Biſpilus, ubi mortuus portatur.* Quod habetur vile genus hominum atque improbum etiam hodie. Et poſſunt hic eſſe, qui *Sandapilæ* Balbo, quæ vox idem notat, quod *biſpilus*. In Catholico: *Sandapila à ſanna, quod eſt deriſio, dicitur, id eſt Scurra.*

Immotores quaſitatis) Hæc non intelligo, & fere eſt, ut corrupta exiſtimem. Quid ſi legamus, *mimatores*, ex Brittone & Garlandia? Nam in Pyladis Vocabulario legitur: *Mimator, joculator, & proprie rerum humanarum imitator: ſicut olim erant mimi in recitatione comœdiarum, quia quod verbo recitator dicebat mimi motu corporis exprimebant, & mimari talem actionem ſignificat.* Qui prout

prout verba loquitur, emendanda porro erant ſequentia ad hanc faciem: *quaſſatis capitibus adverſus hanc clamabant in theatris*, &c. repoſito in ſuum locum nomine, quod exciderat. *Quaſſitare* dixiſſe conſtat ex Balbo in verbo, *Quaſſio.*

In CAPUT XVII.

SCultetus *de Hagenow*) *Scultes* quaſi *Schultherſch*, quia Latinis *Prætor.* Sic in vetuſtis Inſtrumentis legitur. *Scultetus de Franconofurt. Sculletus de Berna.* &c. In Lege Langobardorum titul. 6. *Tunc Gaſtaldius Regis & Sculdahis requirat culpam ipſam, & ad curtem Regis exigat*, &c.

In CAPUT XVIII.

PRopter *occiſionem Ducis Bavariæ tam infantem*) pro infandam, ἀκαθαρτικῶς. Cæteroqui *infans* eſt *illoquens*, ſicuti *Fans, loquens*, apud Balbum Catholico.

Principem Regis Criſſarium) Lege, *apocriſarium*) Balbus Catholico: *Apocriſarius, Secretarius, Conſiliarius, unde & quandoque ſic dicitur Cancellarius, quia ipſe Secretarius eſt Regis vel Imperatoris, & ejus ſecreta ſcit. Sed nomen ſonat quaſi de ſecretariis, quod Rex vel Imperator plures habet Secretarios & Conſiliarios, quorum unus eſt Cancellarius. Unde in præſcriptione tituli Priſciani ſic dicitur: Priſciani Grammatici Cæſarienſis Apocriſarii Doctoris urbis Romæ Conſtantinopolitanæ de arte Grammatica liber primus incipit.* Petrus Diaconus præfat. de Notis literar. *Quicquid ubique in Solomatero remorantes apocriſarii à Deo conſervati Imperii nacti erunt.* Herimannus Contractus Chronic. Ann. 578. *Hoc tempore Gregorius tunc Apocriſarius Moralia Job ſcripſit.* Codinus Curopalates de Offic. Conſtant. εἰ δέοι τῆς ἐκκλησίας ἑκάστης ἀπαιτηθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴ τι δι' ἀναφορᾶς, εἴ τε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων, &c.

In CAPUT XIX.

CUrtem *ad Creſſarum*) *Grieſſeren*, in Valle Rheni, quam & ſupra cap. 16. à Rege donatam ob ſervitia Abbatis induſtrioſa memorat: Rege, inquam, Henrico VII. Friderici II. filio, quod factum Ann. Dom. 1228. Abbate mortuo oppignoratur Ramſuuagiis Nobilibus, in quorum poteſtate permanſit annos quaſi 300. hoc eſt uſque ad An. Dom. 1510. quo eam redemit Franciſcus Abbas. Mirum autem, hic nullam fieri mentionem meri imperii, quam curti connexam volunt noſtri Abbates & ab eodem Rege condonatam, quum tam diligenter cætera cuncta expreſſerit.

Cum palmis, alpibus & paſcuis) Lege, *planis*, pro *palmis*. Supra d. capit. 16. de eadem curte: *Cum paſcuis, agris, montibus & planis*, &c. *Plana* ſunt campi in convallibus, *Plane*, id eſt *Blachfeld*, Alamannor. vetuſtis Poetis frequens. *Alpes* paſcua montana, quo æſtate pecora aguntur & paſcuntur, *Alpen.* Bertoldus Zuifaltenſis Abbas de Origine Monaſterii; *In proxima villa, quæ Fluſconis dicitur, duas vineas, item in montanis prope poſitis amplas alpes vel ſalicæ terræ agros.* Ibidem *Ex his alpibus, &c. cum trecentis caſeis alpinis ſuum precium habentibus.*

Faciens teſtamentum donationis) *Teſtamentum* imperite pro inſtrumento dixit Ekkehardus Minimus in vita Notkeri c. 29. *Firmavit eum regalibus teſtamentis & honoribus.* Sæpe in Chartis. Videndus Vadianus lib. 2.

Qui ſatius creperum dicis) Satis dubie. Balbus Catholico. *Creperon, dubium dicitur: unde creperus dubius.* Hepidannus lib. 1. de Vita Wiboradæ c. 33. *Se creperum, ſapere*, &c.

De his delicuit contra invaſores habendis) *Delicuit*, pro delicavit, id eſt aſſeruit, affirmando vindicavit. Nam veteres *delicare* dicebant pro affirmare, aſſerere, teſtibus Feſto & Nonio, quos Conradus noſter actores habet. Lambinus Notis in Lucretium. Dicebant & *dedicare*, ſicut *abdicare* pro negare, reſolvere, notante Doctore noſtro Giphanio in Ind. Lucret. & Præceptore Schoppio Veriſimil. 4. ibidemque Fruterio in Epigram. Ut de veritate lectionum infra inter ſe contenderint viri docti. Utraque proba, utraque bonis ſcriptoribus uſurpata, nec ſine exemplis verborum conſimilium. Nonne *melitari* dixerunt & *meditari*, *lacrumas* & *dacrumas*, *melos* & *medos*, *olere* & *odere*, *mel* & *med*, unde *medum* Barbaris, & Germanis *Met.*

In CAPUT XX.

PRo *receptatione talis potitii*) potionis Balbus Catholico: *Potitium potatio vel confectio ex vino & herbis, vel medicina quæ potatur.* Hepidanno de Vita Wiboradæ lib. 2. cap. 14. *potirium*, ποτήριον.

IN CUNRADI FABARIENSIS CATALOGUM ABBATUM.

IN iſto Catalogo Iohannes Epiſcopus ponitur ſecundus Monaſterii Abbas ab Othmaro. At Ratpertus Sidonium Conſtantienſem Præſulem recenſet ab Othmaro alterum Abbatem, illum autem Iohannem in tertio reponit numero.

F I N I S.

HISTO-

HISTORIARUM ALAMANNICARUM
PARS II.

Complectens ſelectas Sanctorum Hiſtorias, qui apud Alamannos claruere, in quibus plurima antiquitatis monumenta, quæ fruſtra alibi quæras.

DE AUCTORIBUS ET EORUM SCRIPTIS.
WALAFRIDUS STRABUS ABBAS AUGIENSIS.

TRes faciunt Strabos ſive Strabones, Walafridum, quem vixiſſe volunt A. Dom. 700. Anglicanum Bedæ Venerabilis fratrem, A. 750. deq; Fuldenſem, quem & Gallum cognominant, Gloſſæ Biblicæ auctorem. Sed errant cum in nominibus, tum in ætate. Nam ut Anglicanus quidam Strabo fuerit, quo de non diſputo, certe quem Fuldenſem indigetant, haut alius eſt à Walafrido, qui adoleſcens in monaſterio S. Galli ſcholas frequentavit, ut ipſe de ſe alicubi ſcribit. Inde Fuldam ablegatus audiendi Hrabani cauſſa ſub ejus diſciplina perduravit, donec ad Archiepiſcopatum Magontiacum eveheretur. Tum enim relicta Fulda Augiam acceſſit, in quo monaſterio poſt multas calamitates à fratribus perpeſſas conceſſit tandem fatis, & monumentum ſortitus eſt vita ſua dignum. Bebelius, Ortelius, & Tilemannus vocant *Galfridum*. Imperite. Iſte enim Anglus fuit, ſcriptor *Alexandreidos*, quibus libris res geſtas Alexandri M. exſecutus eſt. Vixit circiter An. D. 840. ut ſatis mirari nequeam oſcitantiam Surii, Geſneri, Friſii, Baronii, qui tam ſupinum Trithemii errorem errare maluerunt, quam certam Walafridi ætatem perveſtigare. Teſtimonia veterum.

Hartmotus Abbas S. Galli Catalogo librorum, quos Monaſterio acquiſivit apud Ratpertum cap. 10. *Vitam SS. Galli & & Othmari volumine uno.*

Ipſo Magiſter lib. 1. de Mirac. S. Othmari; *Virtutes & miracula ob ſanctitatem B. Othmari cœlitus declarata Walfridus Abba vir doctus & ſapiens, qui in litterarum ſcientia apud noſtrates illuſtris ante alios habebatur, ſeniorum in cœnobio S. Galli converſantium relationibus, ſeu etiam ſcriptis veritatis ratione pleniſſimis fidem accommodans luculento ſatis ſermone, & veraci aſſertione conſcripſit.*

Hepidannus Anno 849. *Vualafridus, Abba Augienſis obiit. Iſte vir literatus vitas Sanctorum Gallo & Othmari ad petitionem Gozperti Abbatis compilavit eleganter.*

Herimannus Contractus An. 840. *Vualafridus Strabo Abbas Augienſis, vir doctus, obiit.*

In Catalogo Abbatum Monaſterii S. Galli; DCCCXV. *Gozpertus &c. Ad hujus petitionem Walafridus vitam S. Galli & Othmari ſcripſit.*

Tiuſburgius Ephemeridib. in Auguſto; XV. K L. *Walafridus Abbas obiit, vir in divinis & humanis litteris verſatiſſimus.*

Ioh. Trithemius Abbas Spainhaimenſis de Illuſtrib. viris Germaniæ: *Walafridus Abbas monaſterii * S. Galli, Ordinis D. Patris Benedicti, vir in divinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregie doctus, ingenio ſubtilis, & diſertus eloquio, metro excellens & proſa, monarcha diſciplinæ Regularis, & multorum pater Monachorum. Scripſit inter cætera ingenii ſui opuſcula, Vitam S. Galli proſaice * lib. 1. Eandem poſtea * metrice lib. 1. De Officiis quoque divinis lib. 1. & varias ad diverſos epiſtolas, & quædam alia. Claruit circa tempora Tyberii Auguſti, anno Domini DCC.*

Idem de Scriptorib. Eccleſiaſt. *Walafridus Abbas S. Galli, ut dicitur, natione Germanus vir in divinis Scripturis ſtudioſus, & in ſecularibus literis omnium ſuo tempore doctiſſimus, ingenio & eloquio clarus, carmine valens & proſa, monarcha Diſciplinæ Regularis, & multorum pater Monachorum. Scripſit ad ædificationem omnium fidelium devote legentium, Vitam S. Galli proſaice lib. 1. Eandem poſtea metrice lib. 1. &c. Et alia nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras non venerunt, &c.*

* Hunc errorem refutavit jam Ioac. Mezlerus Sanct. Galli Monachus, cujus verba refert Hen. Caniſius Tom. 6. Antiquitatum.

* Noſter Ms. in duo eſt tributus.

* Exſtat etiamnum in Monaſterio S. Galli.

Tanta

Tanta popoſcit inſtitutum: plura producimus Tom. II. parte I. & alia in Tomo Rerum Francicarum, quatenus ſcil. rebus & locis convenire intelligimus; quæ vel iterate, vel unum in locum coacervate, & lectori tædioſum, & nobis moleſtum.

Iſo Magiſter, cœnobita S. Galli.

NObili genere apud Rheuguſcos in Alamannia natus, vir peræque ſanctus & pius quam doctus, collega Marcelli Magiſtri in ſcholis. Diſcipulos habuit doctiſſimos & ævi ſui lumina, Notkerum Balbulem, Tutilonem, Ratpertum, Hartmannum, Salomonem Epiſcopum, & alios. Scripſit libros non paucos, quorum optima pars interiit. Exſtat adhuc præter librum iſtum de Miraculis S. Othmari, & Lexicon quoddam Latinum ex omnibus veterum gloſſariis collectum, nomine diſcipuli ſui Salomonis Epiſcopi editum, quod S. Galli in Monaſterio, & Conſtantiæ in Bibliotheca Cathedrali aſſervatur. Scripſit & Chartarum formulas, & quaſdam etiam Chartas, quarum aliquot Tom. II. parte I. edimus. Fertur & carmina quædam compoſuiſſe, quæ videre nondum contigit. Moritur in Grandivallenſium Cœnobio An. D. 871. Vitam ejus perſcripſit Ekkehardus Junior in Caſibus cap. 2. & Ekkehardus Minimus in Notkeri Balbuli Teſtimonia veterum.

Ekkehardus Junior in Caſibus cap. 1. *Salomonis tertii parentes cum eſſent clari & illuſtres, ipſum Iſoni S. Galli Monacho, tunc temporis doctori nominatiſſimo, tradunt erudiendum & clericatui initiandum quem apprime, ut ajunt, ipſe erudierat*, &c.

Idem eodem libro cap. 2. *Iſo non ſolum bene natorum, ſed & ſanctorum filius fuit parentum* &c.

Hepidanus Anno *DCCCLXXI. Yſa Magiſter obiit* Prid. Id. Maj.

Cunradus Fabarienſis cap. 3. *Iſonem, qui omni genere florens Philoſaphiæ diverſos ex ſe palmites protulit fœcundos.*

Ekkehardus Minimus vita Notkeri cap. 7. *ſub Iſone Magiſtro hoc in tempore literatiſſimo* &c.

In Lectionario Eccleſia de Notkero canit;

Hos inter populos noſtri miſerere Monarchos
*Commitu * fido ab Yſone tuo.*

S. Theodorus Eremita.

SS. Columbani & Galli diſcipulus, B. Magnoaldi Hiberni, qui poſtea Magnus à miraculorum magnitudine dictus, aſſiduus comes atque ſocius, cum magiſtris ſuis Luxovio in Alamaniam pervenit. Magni auctoritate primus cellam Campidonenſem ad Hilarum fluvium exſtruere cœpit, illicque vitam ſolitariam traducere. Jecit itaque fundamenta illuſtriſſimo illi Campodunenſi apud Alamannos monaſterio, non aliter atque Magiſter ſuus Sanctgallenſi. Deſcripſit vitam S. Magni ſodalis ſui libris II. quos Lanto Epiſcopus Auguſtanus in tumulo Magni repertos Ermentico Elewangenſi Monacho deſcribendos pariter atque emendandos commiſit. Moritur ſub Othmaro primo Abbate Sanct. Galli, & Pipino, Caroli M. patre, Rege Francorum. Meminit ejus Walafridus in vita Sanct. Galli libr. 1. capite 9. & ipſe ſatis luculenter in ſuis libris, quum maxime lib. 2. cap. ult. circa fin. & Ermenricus in Supplem. capit. 14. Hermannus Miles, proavunculus meus, Rector D. Magni, Epiſt. ad Vadianum; *Nomine venerabilium virorum Willimari Presbyteri, nec non Hiltiboldi Diaconi in Arbona, qui Gallo noſtro heremi ſolitudines oſtendit, ſummopere deſideras. Qua in re nedum patriam noſtram, verum etiam genealogiam tuam, quam ſermo vulgaris noſter de Wat vocitat, plurimum extolles. Si tamen glorioſam virginem Wiboradam matremque noſtram, denique Magnoaldum, qui propter magnarum virtutum inſignia Magnus tam à Theodoro confratre, quam ac incolis appellatus eſt, non poſtpoſueris.*

Ermenricus Elewangenſis Monachus.

FLoruit tempore Ludovici Junioris, Ludovico Pio Imperatore nati, Regis Orientalium Francorum, cui Lanto Auguſtanæ ſedis Epiſcopus, ut vitam S. Magni deſcriberet, tabore corrupta redintegraret, & depoſitionem ejus, quam vocant, præterea suppleret, injunxit. De ſe ipſe cap. 16. ſic ſcriptum reliquit: *Aſſumpſit ſecum præfatus Epiſcopus Lanto pictatium pæne putridum, ſed tamen divina ſanciente providentia paginæ licet obſcuræ, tamen ad legendum ſunt conſervatæ & accerſivit quendam Monachum prudentem & induſtrium ex monaſterio Elewanga, nomine Ermenricum, tradiditque ei ipſos quaterniones ad legendum & corrigendum atque emendandum. Ille autem aſſerens ſe minime ita doctum eſſe, ut tale innovaret, atque prout dignum erat inſerere valeret, neceſſitatis obedientiæ conſtrictus ſuſcepit illud pictatium, & ſecundum virium ſuarum conſiderationem, juſſionem Pontificis contemnere nolens adimplevit, quæ ibi invenit ſcripta revocans & corrigens omnia, atque Domino annuente ſeriem confuſam capitulorum luminibus emendavit.*

Anonymus ſcriptor vitæ S. Findani.

DE hoc nihil habeo dicere, niſi perveterem eſſe, & ipſius Findani σύγχρονον, dignum profectò, qui non à me tantum, ſed ab omnibus antiquitatum patriarum ſtudioſis pellegatur. Et peſſimæ fuere manus, quæ tam probum nobis Scriptorem detruncarunt.

Hepidannus Cœnobita S. Galli.

VIxit, ut ipſe de ſe in præfatione teſtatur, Ann. Dom. 1072. ſub Abbate Udalrico Nortperti ſucceſſore, cujus juſſu in vitam S. Wiboradæ duobus libris pertexendam cœpit incumbere. An quid præterea compoſuerit, nondum habeo exploratum. Nam Annales & Computum alterius Hepidanni eſſe, jam ſupra part. I. argumentis evictum eſt,

Ekkehardus Minimus, Decanus S. Galli.

HUnc exiſtimo vixiſſe ſimul & ſcripſiſſe Rudolpho Guttingio Abbate, circiter An. Dom. 1220. præter propter. Nam cap. 8. mentionem facit Friderici II. Imperatoris, & Udalrici Saxonis, Abbatis eo nomine, ut ipſe notat, V. ut alii VI. jam defuncti, ſed quem Imperator ſua memoria Romam legaverit ad Innocentium III. P. M. Cap. ult. numerat 200. & plures ab obitu Notkeri annos, qui, Herimanno teſte, ad ſuperos conceſſit Anno 912. Quibus rectè putatis, eluceſcat, neminem eorum Ekkehardorum, quos ſupra memoravimus, hujus eſſe vitæ auctorem potuiſſe, & ordine me feciſſe, qui hunc & *Quintum* & *Minimum* appellarim.

S. Fridolini Hiſtoria.

ET hæc eſt innominato auctore præſcripta, qui eam ex Balthario excerptam in hoc compendium redegit: Balthario, inquam, qui integram Fridolini Hiſtoriam non eleganter inſtituit ad Notkerum Sanct. Galli Monachum. Unde error natus, ut vulgus Scriptorum ad ipſum Notkerum auctorem referrent. Quem errorem primus deprehendit ac detexit Jod. Metzlerus Sanct. Galli Supprior & Præpoſitus Villanus, diligentiſſimus harum rerum inquiſitor: quum in eum impegiſſent viri etiam docti. Tſchudus, Munſterus, Stumpſius, Urſtiſius, Simlerus, alii. Porro hanc nobis hiſtoriam communicaverunt Canonici Collegiatæ Eccleſiæ Epiſcopocellanæ in Turgovia.

WALAFRIDI STRABI ABBATIS AUGIENSIS
DE VITA B. GALLI CONFESSORIS.
LIBER I.
Prologus.

NIſi me ſacrarũ auctoritas ſcripturarũ, & præcipue illa veridici Prophetæ ſententia, qua ſacrificio obedientia præfertur, ad neceſſitatem obediendi conſtringeret, præceptis veſtris, ô ſanctiſſimi Patres, apologiæ hujuſmodi genus opponerem: Si Propheta, qui antequam formaretur in utero, à Domino electus eſt, & priuſquam exiret de ventre, ſanctificatus eſt, dum eum Dominus Spiritu ſuo illuſtrans verbi officio manciparet, de ætatis infirmitate & ignorantia conqueſtus eſt; quid ego peccator acturus ſum, qui in iniquitate conceptus & in delicto profuſus propter ſordes vitæ incircumciſus ſum corde & auribus, quia videlicet nec ſcienda digne percipio, nec audita devote conſervo, quomodo juſticias Domini enarrabo & aſſumam teſtamentum ejus per os meum, cujus ætatem nec tempus adhuc implevit, nec ſcientia commendavit, cujus dicta nec doctrina corroborat, nec vita confirmat, præſertim cum ea ſcribere jubeatis & ordinare, quorum dignitatem vix animo torpente conjicio? Tres tamen ob cauſas audiendi talia viam invenio, ſcilicet quod credo me à Domino ſublevandum, ob cujus juſſa pariter & promiſſa, quod vitium conſideratione exhortui, obediendi cupiditate ſuſcepi: deinde quod me confido B. Galli interceſſione veſtriſque precibus adjuvari, pro quorum veneratione & amore grande onus humeris adaptavi debilibus: poſtremo quod alienis inſiſto veſtigiis veritatiſque tenendæ lineam novis tantummodo cogor paſſibus dimetiri. Vitam igitur S. Confeſſoris Chriſti Galli patroni noſtri, cujus corporis theſaurum fidelibus ſervatis excubiis, ſenſu nobilem, ſcripto degenerem vultis à me lumine rectæ locutionis ornari, & ſeriem confuſam capitulorum diſtingui limitibus: ego cum me non poſſim ab hoc excuſare negotio, eligo potius pro ignavia lacerari, quam pro inobedientia condemnari. Porro dum primum ipſum opus perlegerem, inveni ab auctore ejuſdem conſcriptionis terram, quam nos Alamanni vel Suevi incolimus *Altimaniam* ſæpius nominati. Sed ipſius nominis originem quærens apud nullum Scriptorum, quorum adhuc notitia nos reſperſit, ejus tepeгi mentionem. Niſi fallor enim ab alto ſitu provinciæ idem vocabulum à modernis convictum eſt. Nam juxta Scriptores authenticos pars Alamanniæ vel Sueviæ inter Alpes Penninas & meridianum littus

Tilemannus in Diſcurſu Philologico de Hiſtoricorũ delectu non percepiſſe mentem Walafridi.

tus Danubii ſita Retia dicitur. Porro eſt ad ſeptentrionalem plagam Hiſtri Germaniæ deputatur. Er ut non noſtra dicere exiſtimemur, aliqnos ipſius rei teſtes aſſciſcamus. Paulus Oroſius, in cujus dictis fides omnium concordat, de ſitu rerræ ſcribens hæc inter cætera ponit; *Pannonia, Noricus & Retia habent ab Oriente Morſiam, à meridie Hiſtriam, ab Africo Alpes, Penninas, ab occaſu Galliam Belgicam, à Circio Danubii fantem, à Septentrione Danubium & Germaniam.* Cum Noricus Regio ſit Bajoariorum & ejus ſeptentrionalis terminus Danubius & Germania, neceſſe eſt Retiam, quæ ſimul ponitur eiſdem finibus Aquilonem verſus terminari. Solinus quoque in Polybiſtore, ubi Galliæ facit mentionem, has provincias uno terrarum tractu poſitas his verbis deſignat; *Ex iſto ſinu* (videlicet Galliæ) *quaqua parte orbis velis exeas. Si Thracia ſit petenda, excipit ager Reticus, bonus frugibus, Brigantino lacu nobilis: inde Noricus, frigidus, parcius fructuoſus, qua ſubducitur à jugis Alpium admodum lætus: de hinc Pannoniæ, viro fortes, ſolo plano ubertoque Dravo Savoque inclytis amnibus circumfluæ.* Si Retia ſolummodo infra Alpes eſt, ut multi volunt, quæ ſequentia eſt, ur Noricum à Gallia pergentes aſperitatem Alpium tranſcendamus, & non potius per majorem Retiam recto itinere Noricum uſque tendamus? In qua etiam Retia, ſecundum ſupra dictam ſententiam, Brigantium oppidum jam vetuſtate collapſum lacui, qui Rheno interfluente efficitur, nomen dedit, qui alio nomine juxta Græcam etymologiam Potamicus appellatur. Igitur quia mixti Alamannis Suevi partem Germaniæ ultra Danubium, partem Retiæ inter Alpes & Hiſtrum, partemque Galliæ circa Ararim obſederunt, antiquorum vocabulorum veritate ſervata ab incolis nomen patriæ derivemus, & Alamanniam vel Sueviam nominemus. Nam cum duo ſint vocabula, unam gentem ſignificantia, priori nomine nos appellant circumpoſitæ gentes, quæ Latinum habent ſermonem, ſequenti uſus nos nuncupat Barbarorum. Scimus ſimiliter Francos partes Germaniæ vel Galliæ non ſolum poteſtati, ſed etiam ſuo nomini ſubjugaſſe. Et quia provinciarum deſcriptiones attigimus, licet paucis Hiberniæ Inſulæ, de qua

Henricus Bebelius, in Epit. laudum Suevorum.

nobis tantum, decus emicuit, juxta eoſdem auctores ſitum commemorare. *Hibernia Inſula*, ut ſcribit Oroſius, *inter Britanniam & Hiſpaniam ſita longiori ab Africo in Boream ſpatio porrigitur. Hæc propior Britanniæ ſpatio terrarum anguſtior, ſed cœli Soliſque temperie magis utilis*, & ut ſupra dictus Solinus teſtatur, *ita pabuloſa ut pecua ibi, niſi interdum æſtate à paſtibus arceantur, in periculum agat ſatias. Illic nullus anguis, avis rara.* Quam horrenda vero ipſe vel alii de moribus incolarum ejus reſtentur, fide Chriſti jam lucente ſuperſedendum eſt, quia *ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit gratia*: & à Solis ortu Indis vel Æthiopibus uſque ad occaſum Britannis vel Scotis jam laudabile eſt nomen Domini. *Excelſus enim eſt ſuper omnes gentes Dominus, & ſuper cœlos gloria ejus.*

Obſecro itaque te, Gotzperte cariſſime Abba monaſterii Sanct. Galli, cunctoſque fratres, qui ſub te militiæ deſerviunt ſpiritali, ut me orationibus adjuvetis, quatenus & hoc opus & alia deinceps digne meo merear explicare. Nam ſi gratanter recte à nobis poſita ſuſceperitis, clementer vero titubantia correxeritis, & ſi Dominus permiſerit, hujus operis agreſte pulmentum poſtmodum aliquibus merrorum condimentis infundam. Dignum quippe eſt, ut noſtris laudibus per orbem celebretur, quem de extremis orbis finibus ad noſtram ſalutem Dominus deſtinavit. Benevalentem & noſtri memorem paternitatem veſtram in æternum S. Trinitas conſervare dignetur, Amen.

Explicit Prologus.

O Pater, ò patris proles, ò Spiritus alme,
Une & trine Deus nos miſerate rege:
Me tua juſſa ligant, tua me promiſſa gubernent,
Luceat in dictis lux tua quæſo meis.
In te Galle Deum, in Domino te Galle fatebor,
Tu pro me ſacras funde preces Domino,
Ut veniam noxis, dictis moderamina præſtet.
Quod nocet, evellat, quod juvat, amplificet.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI
INCIPIT VITA B. GALLI CONFESSORIS CHRISTI.

CAPUT I.

Quibus profectibus B. Gallus à puericia ſub magiſterio S. Columbani uſque ad ſacerdotii profecerit dignitatem.

CUm præclara ſanctiſſimi viri Columbani, qui & Columba, converſatio per omnem Hyberniam celebris haberetur, & veluti ſplendidum ignei ſolis jubar ſingulare decore omnium in ſe provocarit amorem, ſicuti de eo priuſquam naſceretur proviſum eſſe liber geſtorum ipſius pleniter indicat, inter cæteros, quos fama virtutum ejus attraxerat, parentes B. Galli, ſecundum Deum religioſi, ſecundum ſeculum nobiles, filium ſuum primæ ætatis flore nitentem, cum oblatione domino offerentes, illius magiſterio commendaverunt, ut in regularis vitæ proficeret diſciplina, & inter plurimos ſpiritualis miliciæ ſectatores obedientiæ & artioris propoſiti imitaretur exempla. Dumque bonæ indolis vir caro nutriretur affectu, magno virtutum crevit augmento, ſuperna quoque gratia præveniente tanto ſtudio divinas epotavit Scripturas, ut de theſauro ſuo nova proferre poſſet & vetera; Grammaticæ etiam regulas, metrorumque ſubtilitates capaci conſequeretur ingenio. Obſcura autem ſcripturarum tam ſapienter ſcire volentibus reſervavit, ut cuncti qui ejus prudentiam & ſermones audierant, admiratione eum & laude digniſſimum judicarent. Qua ſapientiæ maturitate factum eſt, & univerſorum communi conſilio, & juſſione Columbani Abbatis per ſingulos ſacræ promotionis gradus aſcendens, invitus ſacerdotii ſuſciperet dignitatem. Ergo dum ſacris inſtaret officiis die noctuque precibus Dominum placavit & lachrimis, & ſuperni inſpectoris oculis placere deſiderans pro virtutum & vitæ meritis amabatur ab omnibus, placuit univerſis.

CAPUT II.

Qualiter Sancti viri pro nomine Domini peregrinationem aggreſſi ad Sigibertum Regem pervenerint, & Luxovium cœperint incolere.

CUm hæc agerentur cottidie B. Columbanus Evangelicam cupiens aſſequi perfectionem, ut videlicet omnibus quæ habebat relictis crucem ſuam tolleret, & nudus Dominum ſequeretur, conſilio ſuo egit cum fratribus, quorum animos idem fervor accenderat, ut ſpreta propinquorum & prædiorum dulcedine mentis ardorem opere comprobarent, aſcendentes in navim venerunt Britanniam, & inde ad Gallias transfretarunt. Cumque vir Dei ad Sigibertum Regem cum ſuis perveniſſet, rogavit eum Rex, ut infra Gallias reſideret, nec eis relictis ad gentes alias commigraret; ſe vero ſpopondit omnia quæ ſanctus pater peteret præbiturum. Ad hæc vir Dei reſpondit: * *Qui noſtra reliquimus ut ſecundum Evangelicam juſſionem Dominum ſequeremur, non debemus alienas amplecti divitias, ne forte prævaricatores ſimus divini mandati.* Cujus objectioni Rex ita occurrens ait: ſi crucem tollere & Chriſtum ſequi deſideras, vaſtæ heremi ſectare quietem, tantum ne ſolo noſtræ ditionis relicto ad vicinas tranſeas nationes. Poteris enim hoc conſilio & tua præmia cumulare & noſtræ ſaluti proſpicere. Itaque Regis perſuaſioni conſenſit, & accepta optione heremum, quæ Voſegus dicitur, cum ſuis intravit. Invenerunt autem locum muris antiquitus ſeptum, calidis aquis irriguum, ſed jam vetuſtate collapſum, qui vulgo Luxovium vocabatur. Ibi oratorium in honore B. Petri Apoſtoli conſtruentes, manſiunculas in quibus commanerent fecerunt, illisque ibi converſantibus, & ipſum locum excolentibus multi non ſolum de genere Burgundionum, ſed etiam Francorum, amore vitæ laudabilis ad ipſos confluxerunt, & monitis ſpiritalibus inſtituti tantam compunctionis gratiam ex verbis eorum adepti ſunt, ut omnia ſua ad ipſum locum nonnulli contraderent, & coma capitis depoſita monaſticæ vitæ habitum voluntaria paupertate ſuſciperent.

* *Ex Euſebio qui hoc Thaddæo Apoſtolo tribuit.*

CAPUT III.

Qua auctoritate B. Columbanus Theodoricum Regem corripuit, & quibus odiis eum Brunnehildis de regno illo ejecerit, qualiterque ad Lotharium Regem indeque ad Theodobertum cum ſuis pervenerit.

CUmque hæc tam felix commanentium ſemper in melius proficeret diſciplina, ſingularis B. Columbani ſanctitas miraculis frequentibus comprobata per totas cœpit Galliæ vel Germaniæ diffamari provincias, laudabatur ab omnibus, colebatur

baturà cunctis adeout Theodoricus Rex, filius Hildeberti, nepos Sigiberti, qui eo tempore Burgundionibus regnabat, ad eum ſæpe veniret, & precum ejus ſuffragia ſumma cum devotione depoſceret. Quem cum Pater ſanctus increparet cur concubinarum pollueretur amplexibus, & non potius legitimæ conjugis connubio frueretur, monitis ejus obtemperans cuncta hujuſmodi illicita ſe vitaturum promiſit. Sed Brunnihildis avia regis videns Dei conſiliis obedire, ſtimulo maliciæ concitata mentem ſerpentino furoris armavit veneno. Verebatur enim ne, ſi abjectis concubinis Regina in conſortium regni aſſumeretur, dignitas ſua honore ſubſtracto vileſceret. Quo timore laborans invidiam contra virum Dei cœpit habere, & poſt multas injurias quas illi machinata eſt, ut Scriptura ſanctæ converſationis ejus teſtatur, conſilio cum Rege inito, ut eum regno ſuo deturbaret, mitit legatarios ſuos cum Epiſtola ad ſanctum virum denuncians ei ne deinceps in illo regno conſiſteret. Ille Jezabelis inſidias vitans iter cum ſuis aggreſſus ad Lotharium Regem pervenit. Apud quem cum aliquanto tempore moraretur, rogavit ut illius ſolatio ad Theodebertum Auſtraſiorum Regem pervenire potuiſſet, ad quem cum ſecundum petitionem voluntatis ſuæ venerabiliter miſſus eſſet, ſuſceptus eſt ab eo cum omni honore & gaudio magno. Manſit itaque apud illum aliquot diebus Sacras Scripturas aperiens & inſinuans ei veritatem. Cumque & ipſum rogaret ut ad Agilolfum Regem Langobardorum ejus juſſu per Alamanniam duceretur, moleſte ferens Rex tantorum diſceſſum virorum pollicitus eſt eis infra terminos ſui regni ſe reperturum loca venuſta, quæ famulis Dei & ad incolendum eſſent commoda, & ad inſtruendas verbo veritatis circumpoſitas nationes opportuna. Vir Dei ſemen verbi in cordibus gentium plantare deſiderans aliquantiſper moraturum ſe promiſit, ſi regia auctoritas factis dicta firmaret.

CAPUT IV.

Quomodo optione data quærendæ habitationis ad Tucconiam venerunt, & quid ibidem geſſerunt.

ACcepta igitur à Rege licentia eligendi locum ubicunque voluiſſent, dum loca plurima perluſtraſſent, venerunt infra partes Alamanniæ ad fluvium, qui Lindimacus vocatur, juxta quem ad ſuperiora tendentes pervenerunt Turicinum. Cumque per littus ambulantes veniſſent ad caput lacus ipſius, in locum qui Tuceonia dicitur, placuit illis loci qualitas ad inhabitandum. Porro homines ibidem commanentes crudeles erant & impii, ſimulacra colentes, idola ſacrificiis venerantes, obſervantes auguria & divinationes, & multa quæ contraria ſunt cultui divino ſuperſtitioſa ſectantes. Sancti igitur homines eum cœpiſſent inter illos habitare, docebant eos adorare Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, & cuſtodire fidei veritatem B. quoque Gallus ſancti viri diſcipulus zelo pietatis armatus fana, in quibus Dæmoniis ſacrificabant, igni ſuccendit, & quæcunque invenit oblata demerſit in lacum. Qua cauſa permoti ira & invidia ſanctos inſectabantur, & communi conſilio Gallum perimere voluerunt, Columbanum verò flagellis cæſum & contumeliis affectum de ſuis finibus perturbare. Beatus Pater cognito conſilio eorum zelo juſtitiæ imprecatus eſt eis talia dicens: Deus, cujus providentia mundus ſubſiſtit & cuncta reguntur, fac ſuper caput generationis hujus reverti contumelias quas famulis tuis paraverunt: nati eorum facile pereant, & antequam ſeneſcant præ ſubitaneo ſtupore delirare cogantur, ipſique cum terra quam incolunt, dura potentium dominatione premantur, ut cunctis ignominia eorum pateat in æternum, & ſicut ſcriptum eſt: *Convertatur dolor eorum in caput ipſorum, & in verticem illorum iniquitas ab ipſis patrata deſcendat.*

CAPUT V.

Adventus eorum ad Willimarum Presbyterum apud Arbonam, & humanitas ejus, & Brigantii commemoratio.

POſt hæc non timore perſecutionis perterritus, ſed amore ſpiritalis lucri perſuaſus contumaciam ſterilem turbam relinquit, ne inaniter corda arida diutius irrogaret, qui benivolis mentibus quam plurimum prodeſſe interim potuiſſet. Pergens ergò inde cum ſuis pervenit in Caſtrum, quod Arbona vocatur, & invenit ibi Presbyterum bonitate conſpicuum nomine Willimarum: qui cum intuitus eum fuiſſet, dixit; *Benedictus qui venit in nomine Domini*, & reliqua cui vir Dei ita reſpondit; *De regionibus congregavit nos Dominus*. Presbyter ergo apprehenſa dextera ejus duxit eum in oratorium, & poſtquam pariter oraverunt introduxit in hoſpitium, qui pacem Domini imprecantes depoſuerunt ſarcinulas ſuas. Priuſquam verò recubuerunt, juſſione Abbatis Gallus divina recitavit eloquia, profunda referens veritatis inter ſacra doctrinæ ſalutaris convivia. Prudentiam viri Sacerdos miratus à fletu ſe continere non potuit. Toto autem ſeptem dierum circulo cum ſummo ho-

note & diligentia illis miniſtravit, & quos carnalibus fouit deliciis, ab ipſis cottidie paſtus eſt dapibus Scripturarum. Inter ſacræ igitur ædificationis colloquia Columbanus Abba Presbyterum intertogavit, ſi ſciret aliquem in ſolitudine locum, in quo cellula fieri potuiſſet cuſtodiis aliquantulum regularibus opportuna. Hoſpes Sanctorum huic inquiſitioni reſpondit; In hac ſolitudine Locus quidam eſt antiquæ ſtructuræ ſervans inter tuinas veſtigia, ubi terta pinguis & fructuatiis proventibus apta, montes per gyrum excelſi, heremus vaſta, & imminens oppidu planicies copioſa, victum quærentibus fructum laboris non negat. Et cum loci ipſius ſitum per multa laudaſſet, indicat nomen ejus Brigantium.

CAPUT VI.

Ut eundem locum adierint, & quid in conventu populi B. Gallus fecerit, qualiter oratorium reſtauraverint, & quamdiu ibidem conſtiterint.

ILlis igitur illuc ire cupientibus paravit Presbyter naviculam, & impoſuit remiges. Venerabilis autem Abba comitibus Gallo & quodam Diacono navim conſcendens invocato nomine Domini ad locum deſideratum via recta pervenit. Egreſſi de navicula oratorium in honore Sanct. Aureliæ conſtructum adierunt, quod poſtmodum Columbanus in Priſcum renovavit honorem. Poſt orationem cum per gyrum oculis cuncta luſtraſſent, placuit illis qualitas & ſitus locorum: deinde oratione præmiſſa circa oratorium manſiunculas ſibi fecerunt. Reperunt autem in templo tres imagines æreas deauratas parieti affixas, quas populus dimiſſo altaris ſacri cultu adorabat, & oblatis ſactificiis dicere conſuevit; Iſti ſunt dii veteres & antiqui hujus loci tutores, quorum ſolacio & nos & noſtra perdurant uſque in præſens. Columbanus itaque Beat. Gallo id injunxit officii, ut populum ab errore idololatriæ ad cultum Dei exhortatione ſalutari revocaret, quia ipſe hanc à Domino gratiam meruit, ut non ſolum Latinæ, ſed etiam Barbaticæ locutionis cognitionem non parvam haberet. Cumque ejuſdem templi ſollemnitas ageretur, venit multitudo non minima promiſcui ſexus & ætatis, tantum propter feſtivitatis honorem, verum etiam ad videndos peregrinos, quos agnoverant adveniſſe. Ergò dum ad horam orationis concurrerent, juſſu venerandi Abbatis Gallus cœpit viam veritatis oſtendere populo; & ut ad Dominum converterentur admonere, utque vanis abjectis adorarent Deum patrem Creatorem omnium rerum, & unigenitum ejus filium, in quo eſt ſalus, vita & reſurrectio mortuorum, & in conſpectu omnium arripiens ſimulacra & lapidibus in fruſtra comminuens projecit in lacum. His viſis non nulli converſi ſunt ad Dominum, & confitentes peccata ſua laudes Domino pro ſua illuminatione dederunt: alii propter imaginum comminutionem ira & furore commoti gravi indignationis rabie turbidi receſſerunt. B. autem Columbanus juſſit aquam afferri, & benedicens illam aſperſit ea templum, & dum circuirent pſallentes dedicavit eccleſiam. Deinde invocato nomine Domini unxit altare & beatæ Aureliæ reliquias in eo collocavit, veſtitoque altari miſſas legitime compleverunt. Omnibus itaq; rite peractis, reverſus eſt populus in ſua cum gaudio magno. Poſt hæc permanſit ibi B. Columbanus cum commilitonibus ſui tribus annis, & ædificata inibi cellula illi hortum laboraverunt, alii arbores pomiferas excoluerunt. B. verò Gallus texebat retia, & miſericordia Dei cooperante tantam piſcium copiam cœpit, ut nunquam fratribus defuiſſent, quin etiam adventantes peregrinos hujuſmodi juvit ſolatio, & de eodem labore aſſiduas populo benedictiones exhibuit.

CAPUT VII.

Quas Dæmonum voces Gallus audierit, & quomodo idem error abſceſſerit.

AT dum quodam tempore retia ſua mitteret in pelagus, in ſilentio noctis audivit Dæmonem magno vocis ſtrepitu de vertice montis proximi vocantem quendam alterum nominatim quaſi in pelago commorantem, cumque & is, qui vocabatur, præſto ſe eſſe quaſi de lacu reſponderet, conſurge, inquit ille, in adjutorium mihi ut peregrinos iſtos ejiciamus de his ſedibus quia ipſi de longe venientes me de templo meo expulerunt ſimulacra mea contriverunt, & populum qui me ſequebatur poſt ſe averterunt: commoveat te injuria, quam patior, & hoſtes communes unitis viribus à noſtris terminis arceamus. Et ipſe reſpondit: Heu, quod de tuis calumniis narras ex meo contemptu percipio. Nam unus ex illis me in pelago premit & mea devaſtat, cujus nec retia numquam corrumpere poſſum, nec ipſum decipere, quia invocatio divini nominis de ore ejus numquam recedit, qua munitus continuo vigilantia inſidias noſtras contemnit, qua propter tam cautos bellatores noſtræ non ſuperabunt verſutiæ. His auditis vir Dei munivit ſe undique ſigno ſanctæ crucis, & dixit illis: In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti adjuro vos, ut recedatis de loco iſto,

& ne-

& neminem hic lædere præſumatis. Deinde cum ad littus feſtinanter rediſſet, Abbati ſuo quæ audierat nunciavit. Ille hæc audiens percipiens eccleſiam petiit, & ſigno pulſato fratres convenire fecit. Prius autem quam initium pſallendi feciſſent, auditæ ſunt diræ voces Dæmoniorum per montium ſummitates & quaſi diſcedentium ejus latus cum terrore confuſus. Hæc audientes ſervi Dei proſtraverunt ſe in orationem Domini poſtulantes protectionem, illique laudes & gratias perſolventes, quia eos liberare dignatus eſt de terroribus malignorum.

CAPUT VIII.

Machinatio & malicia incolarum adverſus ſanctos viros, & poſt præceptum Ducis conſilium diſcedendi.

INterea nonnulli civium propter ydolorum ſuorum abolitionem prædicationis eorum monita contemnentes cœperunt contra eos odia concitare, inſidias machinari. Qua etiam intentione locorum ipſorum Ducem nomine Gunzonem adierunt, & apud eum accuſaverunt Sanctos, dicentes venationem publicam in eisdem locis propter illorum infeſtationem peregrinorum eſſe turbatam. Quo audito Dux furore ſuccenſus miſſis nunciis famulos Dei de loco eodem diſcedere juſſit. Sed neque hoc ſufficit ſatellitibus Dæmonum, quin etiam vaccam eorum furto abſtrahentes in invia ducunt ſylvarum. Quos cum duo de fratribus è veſtigio inſequuntur, conſurgentes latrunculi interficiunt eos, & auferentes ſpolia eorum diſcedunt. Mirati autem fratres cur tamdiu differant redire, mittunt alios qui eos requirant. Illi veſtigia eorum ſecuti occiſos eos inveniunt, & cadavera ipſorum ſuis humeris imponentes ad cellam reportant. Inter hos anguſtiorum & triſtitiæ fluctus nuncius Ducis adveniens de illo eos loco commeare præcepit. Nec immerito; quia non eſt ſocietas luci ad tenebras. Egit autem hoc arte ſua Diabolus, ut populum, quem præſentia lucis amittere cœpit, diſcedente ſanctitatis fulgore tenebris occuparet antiquis. Sancti igitur viri moleſte ferentes, quod ſede pellerentur amabili, conſilio communi Italiam petere decreverunt, & dum nimio tenerentur dolore, ſanctus pater Columbanus his verbis cœpit eos conſolari; Invenimus quidem, Fratres, his in partibus concham, ſed venenatis ſerpentibus plenam. Cedat tamen triſtitiæ languor exitialis, quia certa eſt fiducia de auxilio protectoris. Deus enim, cui ſervimus, Angelum ſuum mittet nobiſcum, qui nos perducat ad Agilolfum Longobardorum Regem, ubi ejus clementia præparante humanos affectus & pace plenum habitationis locum inveniemus.

CAPUT IX.

Qualiter deſcendentibus cæteris Gallus ob infirmitatem remanſerit, quæque à ſedulitate à Willimaro presbytero receptus ſit, & apud eum recreatus.

POſt hæc igitur cum proficiſcendi tempus inſtaret, B. Gallum repentina febris invaſit. Unde Abbatis ſuis pedibus advolutus indicavit ſe infirmitate vehementi laborare, & ideo iter propoſitum non poſſe perficere. Ille verò exiſtimans eum pro laboribus ibidem conſummari, amore loci detentum vix longioris detrectare laborem, dixit ei, Scio, frater jam tibi oneroſum eſſe tantis pro me laboribus fatigari, tamen hoc diſceſſurus denuncio, ne me vivente in corpore miſſam celebrare præſumas, & cum ei licentiam per ſe converſandi dediſſet, viam ingreſſus eſt abeundi. Poſt diſceſſum magiſtri & ſociorum Gallus retia ſua navi imponens ad Willimarum presbyterem venit, & cum obtuliſſet ei retia inter lacrimas, & ſuſpiria, retexuit omnia quæ geſta fuerant circa fratres ſuos. Deiu infirmitatis ſuæ cauſas aperiens rogavit eum, ut ſui curam dignaretur habere. Qui ſuſcipiens eum cum omni caritatis obſequio domum vicinam eccleſiæ ejus neceſſitati conceſſit, & duobus clericis ſuis Magnoaldo & Theodoro hanc ſollicitudinem commendavit; ut cum omni diligentia ejus recuperationi ſervirent. Exactis aliquot diebus Domino, qui medicus eſt vetus, medelam impertiente cœpit ſumere cibos & per incrementa temporum confortatus indeptus eſt ſanitatem. O infirmitatem omni humano robore fortiorem! O febrem omni laude colendam! O languorem ſanitati & gaudiis aſſcribendum! Exemplo enim Domini pro nobis Gallus doluit, ut animarum morbos prædicatione ſacra depelleret, ire cum Magiſtro non potuit, ut nobis viam veritatis oſtenderet. Vere patiens & miſericors Dominus in prædicatoribus ſuis jam pridem contemptus dum converſionem peccatorum ſuſtinet, Doctorem ne errantes deſerat retinet.

CAPUT X.

Inſinuatio Hiltiboldi Diaconi de loco ſolitariæ habitationis, quam vir Domini deſiderabat.

DIaconus itaque ſæpe dicti Presbyt. nomine Hiltiboldus omnes heremi ſemitas notas habebat & ſeceſſus. Solebat enim piſcium & accipitrum cauſa capiendorum ſæpius ſolitudinem pervagari & ſecreta locorum uſu cottidiano perdiſcere. Huic cum vir ſanctus familiaritatis ſuæ gratiam præſtitiſſet, quæſivit ab eo, an inveniſſet umquam in ſolitudine locum aquis abun-

abundantem puris & ſalubtibus, planicie ſtratum & humanis cultibus opportunum, deſiderio, inquiens, animi ferventes exæſtuo cupiens in ſolitudine dies ducere huic vitæ conceſſos, juxta quod Pſalmiſta pronunciat dicens: *Ecce elongavi fugiens & manſi in ſolitudine, expectabam eum, qui ſalvum me faceret,* & reliqua. Diaconus reſpondit: hæc, ô pater, ſolitudo aquis eſt infuſa frequentibus, aſperitate terribilis, montibus plena præcelſis, anguſtis vallibus flexuoſa, beſtiis poſſeſſa ſæviſſimis. Nam præter cervos & innocuorum greges animalium, urſos gignit plurimos, apros innumerabiles, lupos numerum excedentes rabie ſingulares. Timeo igitur, ne ſi te illuc induxero, ab hujuſmodi hoſtibus devoreris. Adhæc vir ſanctus: Apoſtoli, inquit, ſententia eſt: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* qui ſcimus, quomodo diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, qui Danielem liberavit de lacu leonum, poteſt & me eripere de manu beſtiarum. Cui Diaconus hæc reſpondit: Mitte in peram tuam cibaria & rete parviſſimum: cras enim introducam te in heremum. Et ſi inveneris locum tibi acceptabilem, age gratias Deo & præcepti dominici comple rigorem. Deus autem, qui eduxit te de regione longinqua, ipſe ſicut Tobiæ famulo ſuo Comitem cœlitus dedit, ita Angelum ſuum mittet nobiſcum, & oſtendet nobis locum deſideriis ſaluratibus aptum. Igitur vir beatus die eodem jejunus permanſit, & uſque ad alterius diei diluculum in orationibus pernoctavit. Dignum quippe erat, ut quod divino inchoabat amore, inſtantiſſima prece Domino commendaret.

CAPUT XI.

Quomodo cum Diacono deſertum penetrans optatum reperit locum, ſibique prælegerit, & obedientia urſi.

DUm autem lucifer ſuo proceſſu noctis latibula direxiſſet, & ſol inferiora dimittens curſu conſueto ſuperioris orbis plagas inviſeret, igneumque jubar ab orientis axe mortalibus demonſtraret, athleta DEI ea quæ ductor ſuus dixerat ſecum aſſumens cum orationis benedictione illo præeunte viam aggreſſus eſt, cumque per totum diem ita agerent circa horam nonam dixit Diaconus: pater, hora refectionis jam inſtat, ſumamus paululum panis & aquæ, quia ita confortati viæ quod reſtat melius conſummare poterimus. Homo Dei reſpondit, ut juxta neceſſitatem corporis refectionem percipe, fili mi: ego non guſtabo quicquam, antequam Dominus mihi locum deſideratæ manſionis oſtendat. Et ille, ſicut, inquit, focii ſumus paſſionis, ſic erimus & conſolationis. His dictis cœperunt iter agere feſtinato, quia dies jam declinabat & ſolaris fervor propinquabat occaſui. Venerunt autem ad quendam fluviolum, qui Staina nominatur, ambulanteſque per decurſum ipſius, dum veniſſent ad rupem, de qua idem cum impetu deſcendens gurgitem facit ſpecioſum, viderunt ibi plurimos piſces, & imponentes retia ſua ceperunt eos, igni deinde ſuccenſo Diaconus piſces aſſavit, & panem poſuit ſuper peram. B. autem Gallus dum morandi gratia modicum ab illo divulſus eſſet inter condenſa veprium frutecta ambulans & pede hærens ad terram corruit, quod Diaconus videns accurrit, ut ſublevaret proſtratum. Sed vir DEI præſcius futurorum, ſine me, ait: hæc requies mea, in ſeculum ſeculi hic habitabo, quoniam elegi eam. Et cum poſt orationem ſurrexiſſet, ſumens virgam colurneam fecit crucem, & fixit in terram. Habebat autem pendentem collo capſellam, in qua continebantur reliquiæ B. Dei genitricis Mariæ & ſanctor. Martyrum Mauricii & Deſiderii, quam cum in ipſa cruce ſuſpendiſſet, vocavit Diaconum, & proſtraverunt ſe pariter in orationem. Tunc vir venerabilis hujuſmodi preces emiſit: Domine Jeſu Chriſte, qui pro ſalute humani generis de virgine naſci & mortem ſubire dignatus es, ne deſpicias deſiderium meum pro peccatis meis, ſed in honore ſanctæ Genetricis tuæ & Martyrum Confeſſorumque tuorum præpara in hoc loco habitationem tuis aptam ſervitiis. Finita oratione, ſole occumbente, finitus eſt dies, & ipſi tandem cum gratiarum actione cibum ſumpſerunt, rurſumque Deo gratias exhibentes ſtatuerunt ſe in terra, ut aliquantulum requieſcerent. Sed vir ſanctus cum Comitem ſuum alto teneri ſopore putaret, ſurgens proſtravit ſe in figuram crucis ante capſellam, & preces Domino devotas effudit. Interea deſcendens urſus de monte micas & fragmenta, quæ convivantib. deciderant, caute legebat. Hoc factum ut vidit homo Dei, dixit ad feram: præcipio tibi beſtia in nomine Domini, tolle lignum, & mitte in ignem. Ad cujus præceptum belua converſa validiſſimum lignum attulit & igni injecit. At vir benigniſſimus ad peram accedens de parvo cellario panem integrum famulanti porrexit, & accipienti ita præcepit: In nomine Domini mei Jeſu Chriſti ab hac valle diſcede, & hoc pacto montes & colles circumpoſitos habeto communes, ut nullum hic hominem, nil de pecoribus lædas. Dum hæc agerentur, Diaconus dormire ſe ſimulans, quod vir DEO carus geſſit cum beſtia, conſiderabat, & ſurgens proſtravit ſe ad pedes ejus & dixit: nunc ſcio vere Dominum eſſe tecum, quoniam & beſtiæ heremi obediunt tibi. Ille autem dixit ei, cave, ne omnino hoc alicui dixeris, donec videas gloriam Dei.

CA-

CAPUT XII.

Ut Dæmonum fantaſmata in ſpecie mulierum oſtenſa eodem loco ſanctus pater depulerit.

NOcte igitur exacta cum lux aurea ſilvarum illuſtraret opaca, Diaconus ait: Pater mi, quid facturi ſumus hodie? At ille reſpondit, obſecro te, Fili, ne moleſte feras quod dico, quia Dominus nos fecit quod quæſivimus invenire, hunc etiam diem in hoc loco ducamus. Tolle rete & ad gurgitem vade: ego quoque poſt te quantocius ibo. Forſan Dominus ſolitam nobis largitatem oſtendet, ut regredientes ad caſtrum referamus patri noſtro Presbytero de hoc loco benedictionem, quam Domin. nos invenire donavit. Diaconus reſpondit, gratiam habeo, quod præcipis, Pater, & ſurgens cito eum invocatione nominis Domini aſſumpto retiaculo perrexit ad fluvium, eumque illud in gurgitem mittere voluiſſet, duo Dæmones in effigie mulierum ſteterunt in littore ita nudati, quaſi balneum intrare voluiſſent, & cum turpitudinem ſui corporis illi objicerent tollentes lapides jactaverunt contra eum, quia dixerunt: tu induxiſti virum iſtum in hanc heremum, virum iniquum & invidia plenum, qui ſuis maleficiis ſemper nos vincere conſuevit. Ille autem reverſus ad virum Dei indicavit illi, quæ viderat & audierat. Electus Dei bellator pariter cum Diacono proſtravit ſe, & hujuſmodi verbis Dominum deprecatus: Deus omnipotens, ineffabilis bonitas, inæſtimabilis majeſtas, ſecundum miſericordiam tuam, non ſecundum merita mea auditu placido has ſuſcipe preces: jube hos Dæmones hunc locum deſerere, ut ſit ſanctificatus in honore nominis tui. Surgentes ab oratione venerunt ad gurgitem, & continuo Dæmones in fugam converſi ierunt per decurſum fluvioli contra proximum montem. S. vero Gallus dixit illis, præcipio vobis fantaſmata per immenſæ potentiam Trinitatis, ut hunc locum deſerentes in montes deſertos eatis & huc revertendi ulterius non habeatis fiduciam. Deinde mittentes in gurgitem rete ceperunt quantum volebant, & dum piſces de maculis lini abſolvunt, audiunt in ſummitate montis voces quaſi duarum mulierum defunctos plangentium, & dicebant ad invicem: Heu quid faciemus vel quo pergemus? Peregrinus hic inter homines nos habitare non ſinit, in heremo quoq; manere non patitur. Non ſolum autem tunc hæ voces auditæ ſunt, verum etiam poſtmodum tribus vicibus, dum ipſe Diaconus ſaltem ad capiendos accipitres intraviſſet, audivit Dæmonia de quodam monte, qui Himilinberg dicitur, clamantia, & utrum adhuc Gallus eſſet in heremo ſciſcitantia, vel ſi jam diſceſſiſſet.

CAPUT XIII.

Loci ipſius electio & ſerpentium diſceſſio.

IGitur poſt diſceſſum Dæmonum dum fideles illi heremi ductores vallem luſtrarent videntes inter duos fluviolos multos deſiderabilia, ſilvam ſpecioſam, montes per gyrum, planiciem in medio probaverunt locum ad ædificandam cellam optimum eſſe. Anno autem ab incarnatione Domini DCXIII. Sanct. Gallus hanc ſolitudinem incolere cœpit, & recordatus vir ſanctus ſententiæ, quam Jacob poſt viſionem Scalæ & Angelorum aſcendentium per eam protulit, dixit: ***Vere Dominus eſt in loco iſto.*** Erat autem uſque ad iſtud tempus in eadem valle plurima ſerpentium multitudo, porro ex illa die tam pleniter abſceſſerunt, ut poſtea ibi non comparerent. Congruit hoc miraculum cum prioribus. Nam Diabolo inde expulſo dignum erat, ut animal, per quod hominem deceperat, habitationi cederet ſanctitatis.

CAPUT XIV.

Qualiter locum eundem jejunio dedicaverint, & ad caſtrum regreſſus mortem Epiſcopi cognoverit,

DUmque reverſi fuiſſent ad locum primæ ſtationis, ubi pridem vir Dei cruciculam defixerat, Diaconus dixit ad eum, ſumentes peram & rete regrediamur ad caſtrum, Et ille: Tu, inquit, Fili, ut placet, ad propria revertere: Ego vero his in locis aliquantiſper moratus poſt triduum Deo duce te ſubſequar. Diaconus dixit, nequaquam te abſente remeabo ad patrem noſtrum, ne forte dicat te propter ſpolia â me interemptum, vel ſi homicidium negare voluero, hæc mihi objiciat, cur illum dimiſiſti in ſolitudine? cito reverſus educ eum ad me, & erunt mihi duo pariter, labor duplicatus & manifeſta confuſio. Ad hæc vir Dei reſpondit: vade, Fili, ego poſt veſtigia tua quantocius properabo. Quo abeunte athleta Dei toto triduo ab omni victus adjumento corporei jejunus permanſit, ut videlicet locum, quem ſpiritali militiæ providebat, parſimoniæ conſecraret initiis. Quarto itaque die ab heremo digrediens domum reviſit presbyteri, & inter amicæ ſalutationis officia gratias Deo pro omnibus bonis, quæ eis oſtendit, cum debita laude perſolvit. Presbyter autem ſuſcipiens illum cum gaudio juſſit menſam apponi, & cum conſediſſent benedicentes Deum cum gratiarum actione cibum ſumpſerunt, & inter prandendum Diaconus dixit Presbytero, ſi urſus adeſſet, fortaſſis Gallus porrexiſſet illi benedictionem, interrogantique unde hujuſmodi verba proferret, narravit omnia quæ geſta

erant in heremo. Ex illo die & deinceps habuerunt eum ſicut Prophetam & virũ ſanctum cottidie meritorum ejus magnitudinem pet vitæ illius aſperitatem & virtutum ſtudia metientes. Interea illis commanentibus nuncius venit ad Presbyterem indicans Conſtantienſem Epiſcopum Gaudentium nomine de hac vita migraſſe. Hoc audito, unanimo fervote pro tequie defuncti paſtoris ptecibus & lacrimis ioſtitetunt.

CAPUT XV.

Quomodo ad Ducem cum Presbytero ſit evocatus, & illuc ire nolens Retiam commearit, & à Ioanne ſuſceptus ſit.

SEptima poſt hæc die Gunzonis Ducis epiſtula venit ad Presbyterem præcipientis illi, ut die duodecimo ad Iburningas villam veniret, & virum Dei ſecum adduceret. Nam filiam ejus nomine Frideburgam, quæ illi erat unica ſingulati pulchritudine fulgens, ſpiritus invaſit malignus, à quo dum diverſis totqueretur moleſtiis, pœnæ continuam toleravit inediam, & ſæpius tetræ proſtrata inter ſpumas horribiles miſerabili volutabatut ioſania, adeo ut vix quatuor virorum teneri poſſet inſtantia. Poſt trigiota autem dierum circulum, ex quo ei hoc accidit, cœpit ille habitator malignus per eam diras emittere voces. Hanc ob cauſam pater ejus nuncios miſit ad Regem Sigibertum Theodotici filium, qui eam habuit deſponſatam, ut ei nunciarent quicquid circa puellulam agebatur. Rex vero cum omni feſtinatione miſit duos Pontifices, de quorum meritis potiſſimum præſumebat, cum donis regiis ad puellulam, ut eam medicamine orationũ à furoris veſani languote ſanarent. Igitur Willimarus Presbyter volens tempore pet epiſtolam definito ad Ducem venire dixit beatiſſimo Gallo: Scis Ducis mandatum, eamus ad eum. Et ille, tuum eſt, inquit, hoc iter, non meum. Tu ergo proficiſcere; quid mihi cum Principibus ſeculi? Nam in heremum, unde exivi, revertar. Noli, ait, ita agere, ſed perge mecum, ne forte Dux, qui in vexatione filiæ nimium contriſtatur, ira commotus mittat ſatellites, teq; vinctum illuc faciat perduci. Vir Deo plenus reſpondit, vadam prius ad cellulam meam, ut provideam utilitatem & neceſſaria fratrum, qui ibi ſunt Domino ſervituri. Hoc idcirco dixit, ne ad Principem iret, & conſurgens ad electæ pridem habitationis locum miles Dom. tendebat egregius. Sequenti die fratribus, qui ſecum erant, interdixit, ne quis illorum cuipiam quo pergeret indicaret: Sed etſi curioſius interrogati fuiſſent à quoquam, juſſit ut eum per epiſtolam Magiſtri ſui Italiam dicerent invitatum. His dictis ſumens ſecum duos de diſcipulis ſuis pet ſolitudinem Retiam Curienſem commeavit, cumq; proximum montem traoſcenderent, venerunt in heremum, quæ Seonia nominatur, indeque ad proximum vicum qui dicitur Quaradaues digreſſi repererunt ibi Johannem Diaconum virum juſtum & Deum timentem, iſq; recepit eos hoſpicio, & omni ſuvit humanitatis obſequio. Finxerunt enim ſe de longe tunc veniſſe, & apud eum manſerunt ſeptem diebus.

CAPUT XVI.

Qualiter miſſo poſt virum DEI presbytero Epiſcopi à Rege directi filiam ducis liberare non valentes ad Regem cum confuſione redierint, confeſſo Dæmone B. Galli virtutem.

POrro cum ſæpedictus Presbyter hoſpes Sanctorum audiſſet virum Dei de cellula diſceſſiſſe navim conſcendens ad Ducem transfretavit, & quæ circa hominem Dei facta fuerant, indicavit. Dux vero ut cito reverteretur illi imperavit, & miſſis poſt virum Dei legatis eum adveoire devote rogaret, & adjiciens; ſi enim, inquit, per ejus orationes filiam meam Dominus à Dæmonio liberaverit, dabo illi pontificatum Conſtantienſis eccleſiæ, & inſuper eum copioſis præmiorum muneribus honorabo. Ille promittens ſe ut jubebatur actutum, ſicubi eum qui deſiderabatur inveoire potuiſſet, navim petens ad propria remeavit. Interea Pontifices à Rege tranſmiſſi veneruot, & invenerunt ipſam quidem puellulam nimio laborantem furore, pareotes autem ejus omnemque familiam & propinquos flentes ſuper eam & miſerabili mœrore depreſſos. Tota enim domus una clade contabuit; puella vexabatur inſania; cæteri torquebantur triſticia. Poſtquam ergo ingreſſi Pontifices munera à Rege directa præſentarunt, preces in conſpectu puellæ fuderunt ad Dominum. Illa vero tenentium manibus ſe excutiens uni eorum gladium abſtulit volens Epiſcopos interficere, & cum id non poſſet efficere ſpiritus immundus, uni eorum dixit: ſi volueras me, ſicut Regi promiſiſti, de hoc vaſculo propulſare, cur filiam tuam, quam nonna illa de te concepit & genuit, non feciſti tecum venire? Deinde ad alterum, & tu, inquit, cum tribus feminis fornicationem commiſiſti. Veſtro quidem imperio, quod nullo ſanctitatis merito roboratur, nunquam egrediar. Eſt vero quidam vir magnæ apud Deum virtutis nomine Gallus, qui me de Tucconia, ubi diu optata quiete potit' ſum, potenter ejecit, domoſq; meas audenter deſtruxit: poſtmodum inveniens me apud Brigantium commorantem eadem virtute exhereditav. Porro quia Dux ille eum de eodem expulit loco, in ultionem ejus injuriæ puellam iſtam arripui, de qua poſſeſſione niſi ipſe advenerit, nullatenus amove-

amovebor. Unus deinde Pontificum dedit futenti alapam dicens, obmuteſce Satanas deſertor veritatis, falſitatis amator & auctor. Putavit enim eum de gallinacio dicere gallo. Et dum ſpiritus nequam pluribus eos verbotum injuriis affeciſſet, manſerunt ibi tribus tantum diebus, ac deinde ad ſua reverſi nunciaveruot omnia, quæ geſta fueraot, Regi.

CAPUT XVII.

Ut vir Dei per presbyterem ad Ducem venerit.

PResbyter veto cum ſecundum juſſionem Ducis virum Dei fuiſſet è veſtigio proſecutus, repetit eum in ſpelunca animum ſuum lectionis conſolatione paſcentem, & accedens ſalutavit humiliter, & dixit ad eum, ne timeas ſerve Dei ad Ducem venire. Sub teſtificatione etiam juriſiurandi promiſit ſe nullam tibi irrogaturum injuriam, ſed & cum poſueris manum tuam ſuper caput puellæ, ſi ab ea per orationes tuas ſpiritus immundus abſceſſerit, in ſede Conſtancienſi pontificatus te ſublimabit honore. Dum de hujuſmodi colloquium rebus haberent, ſuperveniens Joannes Diaconus ſecundum conſuetudinem obtulit ei panes azymos & laguoculam vini, oleum & butirum & mel in vaſculis cum piſcibus aſſis. Vir Dei cum eum venire cognoviſſet, gratias agit Deo gaudio plenus, diſcubuerunt que tres convivæ fidiſſimi, & cum gratiarum actione dona Domini perceperunt. Inter hæc vir Dei Presbytero, duc, ait, oobiſcum noctem inſtantem & craſtioa die tecum Domino volente proficiſcar. Cumque huic conſenſum perſuaſioni præbuiſſet, & ad virum Dei Diaconus dixit: Maoe primo diluculo huc veniam, & adducam mulum meum ſtratum, ut ſimul ire poſſitis. Ego vero cultor ero ſpeluocæ, & eam cura diligenti cuſtodiam. B. Gallus reſpondit, bene dixiſti. Fili, & ego quidem via qua veneram per heremum regrediar ad cellulam meam & viſitabo fratres, poſtmodum vero quam citiſſime potuero ad caſtrum properabo. Presbyter ergo adjuratione valida conſtrinxit eum, ut nequaquam faceret contraria dictis, & abſceſſeruot pariter, Johannes quoque accepta benedictione rediit in domum ſuam. Cumque vir beatus recto itinere perveniſſet ad cellulam, requievit ibi nocte illa cum fratribus, mane autem ſequenti ſumptis ſecom duobus fratribus perrexit ad caſtrum, reppetitque inibi cum Presbytero Ducis miſſum, qui eos cum omni feſtinatione ire depoſceret, qui etiam indicavit puellam continuato jam triduo ſine alimonia perdurare. Et illi navicula conſcenſa totis niſibus ire feſtinantes ligno natarili profundi terram ſulcante nocte proxima pervenerunt ad Ducem.

CAPUT XVIII.

Qualiter oratione & verbo filiam Ducis à Dæmone liberaverit.

DUmque devictis profunctæ noctis tenebris ſol terris cum jocunditate ſerenum reſtitueret diem, juſſit eos Dux venire in cubiculum, in quo arreptiria ſervabatur. Jacebat autem tunc in ſiou matris ſuæ oculis clauſis ore hianti, membra quoque ejus ita eraot diſiecta, ut quaſi mortua videretur: fœtor vero tam gravis oris prorupit ex adyto, ut ſulphure locus ipſe aſperſus putaretur. Pater vero cum domeſticis ſuis iotravit, ut videret, quid vir Dei eſſet acturus. Ille de Domini largitate certiſſimus humiliter ſe proſternens preces has Domino cum lacrimis fudit: Domine Jeſu Chriſte, qui pro ſalute humani generis carnem ſumere & per virginem naſci dignatus es, qui ventis & mari imperaſti, Diabolum etiam calliditatis ſuæ fraudibus inſiſtentem retro ire juſſiſti, quique paſſione tua mundum redimere & reſtituere libertati dignatus es, jube hunc immundiſſimum ſpiritum de puella hac pro tui gloria nominis exire, ut plaſma tuum ſuperbus iovaſor deſerat, & tibi creatori ſuo creatura tua gaudens deſerviat. Et cum ſurrexiſſet ab oratione apprehenſa dextera ejus allevavit eam: Spiritus enim malignus cooturbaverat illam, & impoſita manu ſuper caput ejus dixit: Impero tibi io oomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſpiritus immunde, ut exeas & recedas ab hoc plaſmate Dei. Et cum hæc dixiſſet, aperiens illa oculos reſpexit in eum, & ſpiritus malignus his verbis eum allocutus eſt: Tune es Gallus, qui de habitationibus me expuliſti prioribus? Ego plane ob ultionem injuriæ, quam Dux iſte tibi & ſociis tuis irrogavit, filiam ipſius iovaſi, & ſic ejicis me? Si hinc exiero, quo vadam? Illuc, ait, ubi tibi paratur in abyſſo ſupplicium ſempiternum à Domioo: & ſtatim videntibus, qui aderant, exivit de ore puellæ quaſi avis nigerrima & horrore terribilis. Hora eadem ſana ſurrexit, & à viro DEI gaudens gaudenti reddita eſt matri.

CAPUT XIX.

Qua ratione oblatum epiſcopatus honorem reſpuerit, & quando pauperibus dona Ducis diſtribuerit, diſcipulum ad eleemoſynam hortatus ſit.

HIs ita patratis Dux juſſit ei afferri dona, quæ Rex puellæ tranſmiſerunt, & inſuper ut apicem Pootificalis gradus dignaretur aſſumere poſtulavit. Ad quod vir beatus ita reſpoodit, vivente Domino & Patre meo Columbano interdictum altaris officium non uſurpabo, niſi ab illo permiſſus. Quare hujus regiminis pondus, quod

 offers,

offers, ſubite non poſſum. Quod ſi hnc indubitanter fieri cupis, ſuſtine interim, donec mittam epiſtolam ad Abbatem meum ad inſinuandam illi voluntatem tuam: & ſi ejus permiſſum cognoveto, tunc demum paſtoralis curæ oblatum onus ſuſpiciam. Et Dux ad illum; Bene, inquit, dixiſti, fiat ſecundum verbum tuum, & dimiſir eum cum pace. Ille ſumptis quæ donata fuetant remigandn pelagus ſuperavit. Dux autem ſanctitatis ejus tam maniſeſto cnmpunctus indicin juſſit Arbonenſi Præfectn, ur cum omni plebis nfficin iret ad locum Celiæ, ædificia juxta viri Dei diſpoſitionem, & quæcunque neceſſitas popoiciſſet, conſtrueret. Venerabilis ergo patet poſt celeuma (*id eſt, carmen nauale*) celebratum, cum Arbonenſe caſtrum intraret, fecir cnnveniente omnes pauperes & egenos, & dona quæ detulerat illis diſtribuir. Hæc videns quidam diſcipulus nomine Magnoaldus dixit ad eum; Pater, habeo vas argenteum pretinſum cælaruris inſigne: ſi vis reſervabn illud ut ſacri vaſa miniſterii ex eo faciamus. Ille reſpondit, Fili, memor ſententiæ B. Petri Apnſtnli, quam paralyticn ſperanti pecuniam protulir; *Argentum*, inquiens, *& aurum non eſt mihi*, ne contrarius exempln inveniaris ſalubri, vas quod poſſides pauperibus conferte curato. Nam præceptor meus B. Columbanus in vaſis æneis Dnmino ſnlet ſacrificium nfferre ſalutis, quia fertut & Salvator noſtet clavis æneis cruci confixus. His omnibus expletis reverſus eſt ad dilectæ ſnlitudinis aulam.

Incluſa videntur à gloſſatore eſſe.

CAPUT XX.

Quo caritatis fervore Johannem Diaconum litteris evocatum inſtituerit.

DEinde miſit epiſtolam ad Johannem Diaconum togans eum ad ſe venire. Qui cum dilecti Magiſtri litteras accepiſſet, tulit qund pro benedictione nfferre poterat, & venit ad eum & oblatis eulogiis ſalutavit patrem & ſalutatinne paterna eſt hnnnratus. Cui intettoganti virum ſanctum de proſpetitate itinetis ejus ille teſpondit, divina nos præveniente miſericordia & ſubſequente cuncta proſpete prnvenerunt. Nam cum ſumma gtatulatione ſuſcepit nos Princeps, & eripuit Deus filiam ejus à Dæmonin, & ipſe dedit nnbis dona non modica, & inſuper nbtulit mihi epiſcopatus honorem. Ego vetn nnn cnnſenſi ſuſcipere ante præceptum Abbatis mei. Ergn Fili acquieſce cnnſiliis meis, eſtn mecum & lege divinæ libtos ſcientiæ, & docebo te cooperante gtatia Dei intelligentiam ſcripturarum. Cecidit autem Diaconus ad pedes ejus gratias agens, fecitq; redire in ſua pueros, qui ſecum venerunt: ipſe vero remanſit apud virum venerabilem, & ille cœpit eum introducere in cellaria ſctipturarum, oſtendens ei novi & veteris ncculta theſauti. Supetna itaque illuſtratus clementia tanti magiſterii prnfecit inſtantia, adeo ut in omni ſcripturæ divinæ latitudine nobiliter etuditus laboris paterni fructus nſtenderit.

CAPUT XXI.

Quibus verbis Ducis filia vitam B. Galli & virtutes enarrans Sigiberti Regis illi gratiam & ſolatium impetraverit.

SIgibertus igitur Rex cum audiſſet puellæ redditam ſanitatem, mandavit patri ejus ut eam conſpectibus exhiberet. Qui ſumens dnna ingentia & puernrum multitudinem ac puellarum cum magnn ſuotum cnmitatu duxit eam uſque ad Renum, indeque per Comites ad Regem tranſmiſit. A qun dum gratanter ſuſcepta fuiſſet, interrogata quomodo ſuæ remedium cnnſecuta eſſet infirmitatis, cum per Pnntifices ad hoc miſſos ſanitati non poſſet reſtitui, hanc reddidit rationem, Dnmine mi, inquiens, eſt vir quidam in prnvincia, quam huc ducta reliqui, cujuſdam incnla ſolitudinis de genre Scntotum, nomine Gallus, tantæ apud Deum virtutis & meriti, ut adverſus Dæmones ſingulari quadam utatur pnrentia. Nam cum ego ancilla tua gravi vexantis inſtantia periculoſum vitæ nutantis finem pæne ſubirem, togante patre meo idem vir Dei ſupetvenit, & ſigno vexilli ſalutaris me muniens imperinſa voce juſſit exire tyrannum, & videntibus cunctis qui aderant exivit de nre meo quaſi corvus colnre piceus, hnrrore tartareus, cumque ſacrificii cæleſtis me pabulo confirmaret, priſtinæ teſtituta ſum ſanitati. His ita relatis puella procidens ad pedes Regis; nbſecro, air, Dnmine, ut virum ipſum tuæ grariæ fnveas lenitate, & pto me dignas illi gratiarum actinnes rependere nnn graveris. Interrogavit autem eam, iu qua heremn vir manſitaret eximius? Et illa reſpondit, in ſaltu qui Arbonenſi territorio adjacet, & eſt publici poſſeſſin juris. Situs autem intet Alpes Retiarum & Brigantini matginem lacus. Rex igitur ut audivit in publicis eum cnmmnrari pnſſeſſionibus, juſſit fieri conſcriptionem firmitatis, ut vir ſanctus locum quem incolebat per auctoritatem regiam obtineret. Auri qunque libtas duas, & argenti pnndn totidem cum epiſtnla conceſſionis jam dictæ per ſuns nuncios virn DEI deſtinavit ſe ſacris oratinnibus ejus commendans attentius, Gunznni autem Duci præcipiens, ut vi ſolitudinis incola vellet ſnlatiorum ei copiam ad ædificandam cellam ſum miniſtraret.

CA-

CAPUT XXII.

Quo conſilio eadem puella thalamos Regis evadens divinæ ſe ſubdiderit ſervituti.

NOn multis in medin revolutis diebus volens Rex illam puellam ſuis thalamis ſociare, celebri edicto ſacerdotum & Principum ſuorum ſenatu nuptiarum præcepit adeſſe ſolemniis. Cumque ſtipatus agmio e procerum introiiſſet ubi ipſa manebat, dixit illi, aſcendamus io palatium, nam nuptiæ paratæ ſunt, ſacerdotes & capita ppulorum cum benedictionibus congruis advenerunt. Quibus illa auditis cecidit adpedes ejus dicens, mi Domine, quia præterita paſſio ſuo me pondere rabefecit, vires abſorbuit, valitudo contraria, membrorum officia ægtitudine ſunt reſoluta: da mihi vel ſeptem dietum inducias, ut aliquatenus virium detrimenta tecuperem, & ſic tuis poſſim applicari conſpectibus. Quam petitionem dum Rex piè ſuſciperet, ad Palatium remeavit, illa in privato commorante cubiculo. Fiebat autem utroque io locn iogens apparatus lætiriæ, admirantibus multis, cut tam diu diviſi convivio diſtuliſſent conubia. Tranſactis interea ſeptem diebus circa matutinum officium puella cum duobus viris totidemque puellis eccleſiam B. Srephani protomartyris introivit, & ſecedens poſt januas templi exuit ſe veſtimeotis regalibus, & babitum propoſiri ſaoctioris aſſumpſit neſcientibus hoc viris qui pariter cum illa advenerunt. Depoſito ergo terrenæ |dignitatis amictu, ſanctimoniæ nitotem cum quodam ſui ſecuta cootemptu acceſſit ad altare, & io faciem proruens Dominum ſtudioſius adoravit. At demum cum ſe erigeret cotnu comprehendit altaris, hujuſcemodi voces emiſit, B. Stephane, qui ſanguine tun teſtimonium Chriſto perhibuiſti, deprecationem meam tuis meriris Domioo commendato, ut tua interceſſione bodie cot Domini mei Regis convertat ſecundum voluntatem meam, ne velamen quod amote Dei ſuſcepi auferat de capite meo. Viri ergo, qui erant cum illa, bæc videntes venerunt ad Regem & nunciaverunt ei quæ facta fuerant. Et ille advocans ſacerdotes & quoſdam principes ſuos cœpit inquitere ab eis, quid ſuper hac re faciendum cenſeteot? Cyptianus Arelatenſis Regi reſpondit, quia ut liquido claret puella hæc cum à Dæmonio etueretur hoc ſe votn, quod perfeciſſe videtur, cooſtrinxit, cavendum tibi eſt ne fotte ſi irritum feceris votum ejus, redivivo Dæmonum comptimatur incurſu: tu vero tanti criminis reatum incurras. Rex ergo juſtitiæ tenax & timore Domini plenus huic conſilio devotæ mentis pandit aſſenſum, & ingreſſus eccleſiam fecit aſſerti veſtem nuptiis præparatam & Coronam ſponſæ nitoribus imponendam. His allatis dum puellam ad ſe juſſiſſet accedere ſponſa Dei jam agni comitatibus hærens avelli non potuit ab altari, quia ſe timebat de eccleſia protrabendam. Cumque inſtantius aræ cornibus inbæreret, Rex eam oe timeret admonuit, hodie inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porro illa inter ſpem & metum poſita caput ſuper altare reclinans, ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi ſecundum voluntatem ejus. Rex verò juſſit ſacerdotibus, ut elevarent eam, & ad ſe perducerent. Quo facto induta eſt illo jubente veſte regali & ſacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex teligioſus dixit illi, ecce meis te nuptiis præparatam ſponſi cœleſtis Domini noſtri videlicet Ieſu Chriſti credo complexibus, & dextram ejus compreheodens poſuit in altati, deinde & eccleſiæ limen excedens lacrimis abſcooditum patefacit amorem. Poſt hæc vocavit eam, & juxta ſe fecit in Palatio reſidere, & donis ingentibus honoratam prætulit monaſterio ancillarum Dei, quod in honore B. Petti Principis Apoſtolorum conſtructum eſt in Metenſium civitate, ubi geſta ſunt univerſa quæ proxima narratione retulimus. In his autem omnibus perficiendis ſecuta eſt puella cooſilium B. Galli, qui eam Domino auxiliante à Dæmonio liberavit.

CAPUT XXIII.

Quantum ex viri Dei doctrina & exemplis ſupra dictus Iohannes triennio profecerit.

PEr idem tempus Iohannes Diaconus perſeverans apud venerandum patrem prudenriam, quæ in eo cœlitus abundabat, ſtudio ſitienti potavit io abſolurione dumtaxat difficilium Scripturæ divinæ quæſtionum & intemeratæ fidei ratione. Operis quoque cottidiani, quod idem egregius Apoſtolicæ diſtrictionis imitatnr ſedula accelerabat inſtantia, noo ſolum dilexit ſcientiam, verum etiam comprehendit. Gratia enim illuſtratus divina quicquid vel viſu vel auditu percepit, alta memoriæ & (ut ita dixerim) armario cordis celer ioſeruit, & ſub hujus magiſterii diſciplina cum omni manſuetudinis & humilitatis cuſtodia triennium duxit.

CAPUT XXIV.

Quomodo B. Gallus ab epiſcopali ſe promotione excuſaverit in concilio principali.

POſt hæc Dux ſæpe jam dictus per epiſtolam ſuam virum Dei rogavit, ut ad Con-

Conſtantiam oppidũ perveniret ad eligendum qui eidem ſedi præficeretur antiſtitem. Advocavit autem Auguſtiduneoſem & Verituoenſem Epiſcopos cum multitudine clericorum. Nemidonæ etiam, qui à modernis Spira vocatur, venire ſecit Epiſcopum: nec non per nuncios & epiſtolas ſuas totius Alamaoniæ presbyteros, diaconos, uoiverſasque clericorum copias generaliter die denominata, id eſt proxima Paſcæ Dominica, apud Conſtantiam convenire præcepit. Ipſe quoque cum Principibus & Comitibns ſuis huic intererat conventui. Cumque hæc ſynodus tantæ multitudinis celebraretur acceſſu, & trium ſpatio denunciaretur futura dierum, B. Gallus divino plenus conſilio aſſumptis Iohanne & Magnoaldo Diaconatus officio ſublimatis perrexit ad oppidum, ingreſſoque eo locum concilii Dux hujuſmodi verba profudit; Deus omnipotens, cujus providentia totum corpus eccleſiæ augmentatur & regitur, per ioterventionem & meritum B. Mariæ ſemper virginis, in cujus hooore locus iſte conſecratus eſt, effundat hodie ſuper nos Spiritum Sanctum ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium ſit idoneus, & ad gubernandam eccleſiam Dei paſtorali ſit diligentia plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem clerum, ut juxta ſalubertima canonum decreta rectorem eccleſiæ providerent. Cœperunt autem omnes clerici ad invicem dicere, Gallus iſte teſtimonium habet bonom ab omnibus, qui ejus vitam noverunt, in ſcripturis divinæ ſcientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ hooeſtate ſapientiæ luce refulget: juſtitiæ autem vitæ caſtitatem corporis ſociavit, manſuitudinem cum humilitate poſſedit, cootinentiæ vero ſalutari patientiam junxit; largitor eſt Eleınoſynarum, Orphanorum pater, in viduarum ſolatiis alacer. Hunc omnium virtutum ſectatorem decet eſſe paſtorem populorum. His auditis Dux dixit ad illum, audis quid iſti loquuntur & affirmant? Saoctus pater reſpoodit, beoe quidem dicunt, utioam verum eſſet quod fatentur: cum autem iovicem talia tractaot, neſciunt in canonibus eſſe prohibitum, ne aliqui de locis ſuis commigraotes aliis facile ordineotur in locis. Eſt vero mecum Diaconus quidam nomine Iohannes, cui merito teſtimooium, quod iſti mihi dederuot, poteſt aptari & vicinorum ingenia locorum. Huoc divino credeos electum judicio vobis offero promovendũ.

CAPUT XXV.

Promotio & conſecratio Iohannis ſupradicti, & cura quam poſtmodum ſibi invicem exhibuerint.

DUmque hac atteſtatione vir Saoctus in Iohannem cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de illo credere poterant, quam quod vir Deo carus aſſeruit) Dux Diaconum venire ſecit in medium; Tu es, inquiens, Iohannes Diaconus? & reſpondit, ego plane. Unde, ait, ducis propaginem generis? Et dixit, in Retia Curienſi mediocri natalium ſum procreatus, Dux vero ad illum, potes ne, inquit, Pontificalis infulæ pondus ſubire? Tunc venerabilis Gallus ſe pro filio reſponſurum promiſit. Et dum hoc mutuo ſermonem commercio pertractarent, ſubtraxit ſe Diaconus, & fugiens latibulum quæſivit in eccleſia Sanct. Stephani martyris, quæ eſt extra oppidum. Secuti ſunt autem ſacerdotes cum plebe & apprehenſum lacrimis perfuſum felicibus, licet renitentem, in præſentiam Pontificum pertraxerunt & Ducis, & levaverunt omnes pariter vocem dicentes, Iohannem elegit ſibi Dominus Pontificem hodie. Et reſpondit eis populus, Amen. Epiſcopi itaque duxerunt eum ad altare, & ſollemni benedictioois officio ordinaverunt antiſtitem, cooſummatoque ſacræ promotionis miniſterio rogaverunt eum ſacrificii ſalutaris celebrare myſteria. Præmiſſis ergo ex more divinæ liberationis initiis poſt lectiooem evangelii rogavere venerabilem Gallum, ut multitudini, quæ aderat, verbi officio ſacræ inſtructionis pabula miniſtraret. Qui aſſumpto Iohaone Epiſcopo gradum aſcendit, eo videlicet pacto, ut ipſe quidem ædificationis inſtrumeota colligeret, Epiſcopus vero ad utilitatem Barbarorum bene prolata interpretando transfunderet. Cœpit igitur verbum ſacere de initio creaturarum, & Adæ peccatum, pro quo depulſus eſt Paradyſo, commemorare. Tranſiens iode ad diluoium Patriarcharum conſequentet tempora perſtrinxit & actus: egreſſum quoque filiorum Iſrael de Ægypto, & tranſitum per mare Rubrum, legisque lationem pet Moyſen, & cœleſtis alimenti miracula replicavit. Regum deinde ſucceſſiones & tempora Prophetarum brevirer attiugens adventus dominici tempus retexuit. Baptiſmum etiam Salvatoris & mirabilium ejus gloriam commemorans crucis ignominiam cum impiis ioſectationum generibus veraci relatiooe ſubjunxit: Hæc audientes eccleſiæ paſtores cum populi multitudine lacrimas ſuderunt uberrimas, & ad invicem dixerunt; Vere Spiritus Sanctus locutus eſt hodie per os viri iſtius. Ille verò prædicationem perduxit oſque ad reſurrectionem Chriſti, & in commemoratione generalis judicii terminavit. Omnes ergo qui aderant alacri mentis exultatione repleti benedicebant Dominom, & ad ſua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud Iohannem Epiſcopum ſeptem diebus inter multa ſalutiferæ conſolationis verba

verba hæc ſæpius inculcavit: Quem Deus elegit, homo non deſpiciet, ſed erit omnium veneratione ſublimis quem divinum commendat judicium. Deinde accepta ab eo benedictione reverſus eſt ad cellulam ſuam. Epiſcopus autem juſſit his, qui rebus Epiſcopii præerant, ut ad virum Dei cum ſibi ſubjectis venirent, & ejus obtemperarent juſſioni. Poſt hæc tanto ſtudio caritas mutua ſervabatur utrinque, ut ſpiritalis glutino clientelæ ſibi ſemper cohærentes ſolo corpore viderentur diviſi. Magiſter paterna ſollicitudine precibus & conſilio ſalutari mathiteo reſovebat: Ille vero paterno honore & omni neceſſitatum ſubſidio didaſcalum ſublevabat. Sicque ſacra piorum ſocietas aucto creſcebat honore & multiplicato commendabatur amore.

CAPUT XXVI.

Ut tranſitum B. Columbani S. Gallus ſicut prius per viſionem cognoverat, ita poſt diſcipuli legationem factum compererit.

Tempore ſubſequenti cœpit virtutum cultor eximius oratorium conſtruere, manſiunculis per gyrum diſpoſitis ad commanendum fratribus, quorum jam duodecim monaſtici ſanctitate propoſiti roboratos doctrina & exemplis ad æternorum deſideria concitavit. Quadam itaque die dum poſt laborem matutinalis officii quieſcendi gratia lectos ſuos reviſerent, primo diluculo vir Dei vocavit Magnoaldum Diaconum ſuum dicens illi, inſtrno ſacræ oblationis miniſterium, ut poſſim divina ſine dilatione celebrare myſteria. Et ille, num, inquit, tu pater miſſam celebrabis? Dixit ergo ad illum, poſt hujus vigilias noctis cognovi per viſionem Dominum & patrem meum Columbanum de hujus vitæ anguſtiis hodie ad Paradiſi gaudia commigraſſe. Pro ejus itaque requie requie ſacrificium ſalutis debet immolare, & ſigno pulſato oratorium ingreſſi proſtraverunt ſe in orationem, & cœperunt miſſas agere & precibus inſiſtere pro commemoratione B. Columbani. Finito ſacræ devotionis officio venerabilis Gallus dixit ad Magnoaldum Diaconum, fili, non tibi grave videatur petitionis meæ pondus, ſed arripe viam & Italiam petito, pertranſienſque uſque ad monaſterium, quod Bobium nominatur, diligenter perquirito, quid actum ſit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam, ut ſi eum compereris eſſe defunctum, poſſis agnoſcere, utrum viſio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia ſollicita inveſtigatione perdiſcens regreſſus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes magiſtri provolutus ignotum ſibi iter conqueſtus eſt: ſed vir benedictus voce blanda eum ne timeret ammonuit: perge, inquiens, & Dominus diriget greſſus tuos. Hac conſolatione roboratus pii doctoris alumnus præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico feſtinanter aggreſſus eſt. Cumque perveniſſet ad monaſterium, ut volebat, invenit omnia ita contigiſſe ſicut patri ſuo per viſionem fuerant revelata. Manſit autem ibi una nocte, & accepit à fratribus epiſtolam ad B. Gallum continentem tranſitum venerandi Columbani, qui & baculum ipſius, quem vulgo Cambocam vocant, per manum Diaconi tranſmiſerunt dicentes, ſanctum Abbatem ante tranſitum ſuum juſſiſſe, ut per hoc notiſſimum pignus Gallus abſolveretur. Dimiſſus autem ab illis iter acceleravit & proſpere in omnibus agens die octava pervenit ad Dominum ſuum & patrem ferens epiſtolam relationis & abſolutionis indicium. Lecta epiſtola Sanct. Gallus cariſſimi patris amorem pleno retinens corde lacrimas perfudit uberrimas, & collectis fratribus cauſas mœroris aperuit: deinde tanti patris memoriam precibus ſacris & ſacrificiis ſalutaribus frequentaverunt.

CAPUT XXVII.

Miraculum tabulæ incremento monſtratum.

Contigit autem quadam die, dum in conſtruendo oratorio cum fratribus laboraret, ut tabula quædam parieti imponenda brevior cæteris menſura palmorum quatuor appareret. Quam dum ejuſdem operis artifices vellent abjicere, B. Gallus virtutis, quam in domino habebat, conſcius juſſit eos ab opere diſiungere & domum ad percipiendam ſecum refectionem quam Dominus præparavit intrare. Quibus ſecundum juſſionem ejus facientibus benedictum panem manu ſua porrexit. Poſt prandium autem cum omnes pariter opus repeterent imperfectum, invenerunt tabulam, quam propter ſui brevitatem pridem abjicere voluerunt, cæteris omnibus longiorem menſura dimidii pedis, & admiratione de eo quod evenerat habita lignum, quod mirabili creverat modo, in loco ſuo parieti aptaverunt. Quod ipſum longo deinceps tempore à fidelibus expetitum Domino faciente dentium doloribus efficaciter medebatur, propter antiqui commemorationem miraculi novis ſemper effectibus honorandum. In quo facto meritorum ejus magnitudinem & orationis poſſumus penſare virtutem, quia & lignum aridum contra naturam incrementis auctum, & ne vetus aboleretur miraculum rediviva ſignorum atteſtatione ſemper eſt repetitum.

CAPUT

CAPUT XXVIII.

Qua ratione fratribus Luxovio venientibus ſatisfecerit, & quam mirabili eos doni cœleſtis ubertate refecerit.

POſt hæc Abba monaſterii, quod Luxovium dicitur nomine Euſtaſius, quem bonæ memoriæ Columbanus eidem loco præfecit, ab hujus exilio vitæ ad ſupernam patriam commigravit. Fratres ergo in eodem cœnobio conſtituti conſilium inieiunt, ut venerabilem Gallum revocarent, & ejus regimini ſe ſubdendo contraderent. Miſerunt itaque ſex fratres ex his qui ab Hibernia venerunt, qui epiſtolam ferrent continentem cauſas ejuſdem legationis. Igitur illi recto itinere cum ad viri Dei cellam perveniſſent nunciati adveniſſe, ducti ſunt ad orationem. Qua expleta domum ingreſſi porrexerunt epiſtolam, quam vir ſanctus perlegit, dixit illis, ego quidem ô fratres, verba Prophetæ cupiens imitari dicentis; *Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ*, deſerui notos meos & propinquos, & ut liberius Domino poſſem vacare, ſolitudinis elegi ſecreta, utique parentum & prædiorum dimiſſionem prætercam, Epiſcopatus honorem & divitias mundi ſuſcipere non conſenſi, & quo pacto poſt hanc renunciationem & voluntariam paupertatem ſeculi implicabor negotiis? exaltabor honoribus? ponderibus aggravabor? Abſit, inquam, ut qui manum in aratrum miſi, oculos ad relicta retorqueam, & ſicut canis revertar ad vomitum. Scitis ipſi me inter vos poſitum humilitati ſemper dediſſe operam & ſubjectioni, & quomodo creditis ad tanti culminis me provocari poſſe faſtigium? Innovate conſilia, aliorſum vos vertite, mihi quod animo ſemel infixum eſt, Dominus immutari non ſinet. His & ſimilibus verbis animos eorum ab ſpe impetrationis hujus amovit. Vocavit deinde unum è fratribus & eum interrogavit, quid eſſent tempore refectionis ſumpturi? Cumque reſponſum eſſet, tantummodo ſextarium farinæ ad uſum haberi cunctorum, juſſit fieri panes dicens, potens eſt Dominus parare menſam in deſerto. Et cum feciſſet olera colligi, ipſe ſumens rete & unum ex diſcipulis ſuis cum fratribus qui ſupervenerant, ivit ad gurgitem dicens, videamus, utrum miſericors Dominus aliquos noſtris velit neceſſitatibus largire piſciculos. Cumque perveniſſent ad gurgitem, viderunt piſcem magnum in aquæ collectione, natantem, duoſque illum inſequi lutros quaſi capere fugientem, volentes, immiſſo reti captum eum traxerunt ad littus. Habebat autem in longitudine palmas duodecim, & in latitudine quatuor, quo facto lutri ſe profundis immergunt. Impoſito rurſum reti cum piſcatores ſancti piſcium latebras pulſando inquietarent, iterato lutri apparaverunt piſcium tantam multitudinem propellentes in rete, ut id ſua pluralitate per loca dirumperent. Præda itaque ad littus perducta vir diſcretione pleniſſimus quoſdam piſces adjuvantibus qui aderant, rurſum in aquâ projecit & fratribus dixit, hodie propter adventum veſtrum mirabilem ſuæ largitatis evidentiam Dominus manifeſtare dignatus eſt. Illi econtra meritis ipſius quod factum fuerat imputantes, eo alacriter præeunte domum redierunt. Et ecce juxta introitum cellulæ vir unus apparuit ferens duos utres vino plenos & ternos farinæ modios ob ſuæ devotionis indicium. Quibus cum gratiarum actione ſuſceptis cibum ſumpſerunt, & poſt corporis refectionem ſpiritalis colloquii dapibus animas ſuas paſcere ſtuduerunt. Detinuit autem eos B. Gallus aliquantis ſecum diebus, & caritatis intuitu omni humanitatis fovit obſequio. Narravit quoque de communi patre B. videlicet Columbano, quod certa relatione didicerat. Deinde oſculo pacis oblato dimiſit eos, & illi benedictione tanti patris armati ad ſua remearunt.

CAPUT XXVIIII.

Quomodo ſanctiſ. Pater inter adificationis ſtudia apud Arbonam migrarit ad Dominum.

NEc multo poſt cum jam bonorum omnium auctor & propagator athletam ſuum de mundi agone ſublatum præmiorum laureis vellet perhennibus adornare, Willimarus Presbyter veniens ad cellam viri ſancti rogavit eum, ut ſecum egrederetur ad caſtrum, & ut obtineret, quòd voluit hujuſmodi voce flebili querimoniam ſummiſſus explicuit; Cur, inquiens, ô pater, me qui tuorum monitis dictorum innitor, quaſi deſpectum dereliquiſti, & Doctrinæ tuæ ſalutaribus inſtitutis auditorem fraudaſti benivolum. Cui hanc abjectionem aſſcribere poſſum, niſi peccatorum meorum fœtoribus? niſi enim vita mea tuo diſpliceret judicio, amabili me ædificationis tuæ non privares ſolatio? Nunc ergo noli nos pro peccatis noſtris abjicere, ſed Domini provocatus mandatis viam veritatis deſiderantibus aperi, & ſolitæ nobis benignitatis munus impende. Motus igitur hoc ſupplicantis alloquio pietatis amator, deſcendit cum illo & venerunt ad caſtrum. Vocata autem multitudine in die ſollemni, ſcilicet ſancti Michaelis, vir ſanctus prædicationis dulcedine avidorum, corda refecit & tanta quæ dixerat ſapientiæ luce veſtivit, ut ſumma omnium gratulatione auditus & plena cuncto-

rum

rum veneratione ſit honoratus. Biduo itaque ibidem ducto tertia die febre correptus tantum in brevi ejus violentia depreſſus eſt, ut nec ad cellam redire, nec cibi ſuſteotaculum potuiſſet percipere. Cumque hac infirmitate per dies quatuordecim laboraſſet, die ſextodecimo menſis Octobris, id eſt XVII. Kalendas Novembris, expletis oonaginta quinque annis ſuæ ætatis in ſenectute bona hujus vitæ liberatus ergaſtulo, animam meritis plenam felicibus reddidit bonis inhæſuram perhennibus.

CAPUT XXX.

Ut funeri ejus Epiſcopus interfuerit, & quemadmodum cognoverit, non ibi eum debere recondi.

DUmque igitur audiſſet Iohannes Conſtantienſis eccleſiæ præſul, B. Gallum apud Arbonam infirmari, aſcendens naviclam, potuum & ciborum ea ſecum genera tulit, quæ infirmitate laboranti noverat congruere, ut videlicet ſua viſitatione fidiſſimum refoveret amicum. Cumque portui propinquaret, audivit in domo presbyteri planctum magnũ circa funus viri Dei celeberrimi, & interrogavit quæ tanti eſſet cauſa ploratus? Audiens autem Gallum venerabilem firmiſſimum ſuæ familiaritatis cuſtodem de hujus ſeculi emigraſſe periculis, miſit ſe in aquam (neque enim poterat propter nimium dolorem ſuſtinere donec navicula littus attingeret) deſcendensque cum his qui ſecum venerant, intravit domum præsbyteri; lugubri voce & corporis geſtu mærorem cordis inſinuans. Invenit autem corpus viri ſancti jam involutum & in loculo repoſitum, aperiensque ſarcofagum & exanime amici cadaver inſpiciens amatiores cum hac voce lacrimas dedit; Heu heu pater amate, heu doctor egregie, cur me de domo patris eductum in his periculis quaſi orphanum dimiſiſti, & confidentiam meam, qua de tuis conſiliis plurimum præſumebam, immatura morte rupiſti? Tibi quidem in perceptione præmii, quod tam ardenter deſiderabas, hæc tua mors eſt fructuoſa; nobis autem in tot mundialium perturbationem procellis laborantibus multipliciter eſt luctuoſa. Sed quod de vitæ corporalis interruptione dolemus, de animæ immortalis libertate gaudere debemus, certi quia orationibus nondeſines adjuvare quos conſilio & exemplis roborare conſueveras. Inter hæc verba presbyter eum ut ſurgeret monuit, & pro requie defuncti ambitioſius Dominum precaretur. Intraverunt itaque eccleſias, & Epiſcopus pro cariſſimo ſalutares hoſtias immolavit amico. Finito autem fraternæ commemorationis obſequio reſpiciens poſt tergum vidit foſſam, in qua ſanctum corpus humare volebant acceptaque cruce & his quæ exequiis exhibentur, intraverunt domum volentes theſaurum precioſi corporis locum ſepulchri deducere. Cumq; archam, qua claudebatur cadaver, feretro impoſitam ad foſſam ſepulturæ conarentur deferre, nullis viribus uſquam potuit commoveri. Quod novi genus miraculi dum mutuis mirando colloquiis retractarent, Iohaunes Epiſcopus dixit, in veritate cognoſco haoc ſepulchri ſedem patri meo Gallo non placere: & juſſit præsbyt. ut duos equos inveniret indomitos, & faceret introduci. Quod cum factum eſſet, ſtraveruot eos cum magno labore, & ad locum ubi corpus jacebat duxerunt, & Epiſcopus cum clero hujuſcemodi orationem dedit? Deus qui per potentiam majeſtatis tuæ ubique totus es, pro cujus amore vir iſte reliquit patriam ſuam, ut præcepta tua conſervaret, fac corpus ejus ab his equis indomitis ferri in locum, quem tua voluntas meritis ipſius prævidit, cumque finita eſſet oratio, cuncti qui aderant, Amen reſponderunt.

CAPUT XXXI.

Debilis per veſtimentorum ſancti viri munus acceptum ſanatus.

COngruum videtur in loco retexere miraculum, quod Dominus inter ſui Coofeſſoris exequias exhibere dignatus eſt, quo liquido cunctis oſtenderet ſervum ſuum ſecum veraciter tunc vivere, dum carnis hujus carcere liberatur. Erat ibi quidam mendicus tanta per omnes membrorum juncturas debilitate contractus, ut penitus inter alias ſuæ infirmitatis moleſtias inceſſu pedum careret. Huic, dum presbyter indumenta viri Dei diſtribueret pauperibus, caligas ejus cum calceamentis dedit, ſtatimque debilis pro accepto munere ſummo repletus gaudio, ut ſacras cruribus & plantis aptavit exuvias, per omnes artuum compages repente ſolutus eſt, & exiliens voce clamavit ingenti, & gratias egit Domino & B. Gallo, per cujus merita redditam ſibi videbat ſalutem. Videns autem Epiſcopus & cuncti qui aderant, ſanitatis hujus miraculum, unanimiter glorificaverunt Deum atque dixerunt: manifeſta virtute dignatus eſt Dominus hodie gloriam ſerui ſui oobis oſtendere. Dederunt itaque ei qui ſanatus fuerat cetcum, & proſecutus eſt funus cum cætero populo. Hoc primum ſignum poſt tranſitum ejus Dominus ad memoriam illius declaravit.

CAPUT XXXII.

Signa mortificationis ejus poſt tranſitum deprehenſa.

INter eaſdem quoque beati paſtoris exequias aliud non mediocre ſanctitatis ejus indicium apparuit. Habuit vir Dei capſellam de corio factam diligenter ſervatam,

cujus clavem ſub tam vigili cuſtodia ipſe retinuit, ut nullus diſcipulorum ejus quamdiu vixerat quid intus ſervaretur cognoſcere potuiſſet. Hanc autem ex ſuis humeris pendentem ferre ſolebat quocunque ambulavit. At ubi de hac vita migravit, ſumpta clavi apperuerunt capſellam, & invenerunt in ea cilicium modicum & cathenam æream ſanguine aſperſam. Deinde corpus inſpicientes magiſtri invenerunt locum cathenæ, ubi ſæpius præcingi ſolebat, carnemque ipſam in locis quatuor profundis cathena ſulcatam, adeo ut de eiſdem vulneribus cruor decurrens cilicium per loca perfuderit. Poſuerunt autem capſellam cum cilicio ad caput ejus in feretrum, & deportaverunt cum corpore ad locum monumenti, & ſuſpenderunt hæc tria mortificationis ejus indicia juxta tumulum ad caput ejus, per quæ deinceps ad oſtenſionem meritorum ipſius plurimas virtutes Dominus pie quærentibus exhibuit. Qua ex re intelligere poſſumus, quia idem vir, etſi à perſecutore ſanguinis effuſione non eſt immolatus, ſemetipſum tamen offerens Domino hoſtiam vivam in odorem ſuavitatis, & crucem ſuam tollens cottidie ſalvatorem ſecutus martyrii laborem & palmam Confeſſor adeptus eſt.

CAPUT XXXIII.

Quomodo ab equis indomitis ad locum ſepulturæ corpus ejus delatum ſit.

POſtquam ſanctitas venerandi patris & miraculi magnitudine & horum manifeſtatione ſignorum cunctis, qui funeris ejus intererant negociis, patenter oſtenſa eſt, Epiſcopus ad feretrum acceſſit, & ex una parte illud ſublevans presbytero altrinſecus ſuſtollente equis ſupetpoſuit & aſtantibus dixit, auferte frenos de capitibus eorum, ut libertate conceſſa quo Dominus voluerit pergant. Accepta ergo cruce & candelis pſalm. & melodias concinentes iter agere cœperunt. Equi autem in neutram partem declinantes recto itinere perrexerunt ad cellam viri Dei. Quo cum perveniſſent, depoſitum eſt feretrum ante oratorium. Diſcipuli autem ejus elevantes pii Doctoris reliquias intulerunt & ante altare poſuerunt: deinde cum Epiſcopo orationem pro illo facientes foſſam ſepulchri inter parietem & altare, ibique preciſbus huic rei congruentibus præmiſſis ſepelierunt eum, omnibusque rite conſummatis multitudo, quæ ad tanti viri concurrit exequias, Epiſcopi benedictione communita ad propria remeavit.

CAPUT XXXIIII.

Miraculum in cereis oſtenſum.

CUm beati corporis theſaurum felix locus in pace ſuſcepiſſet, volens Dominus de morte famuli ſui mœrentibus conſolationis præbere medelam, novitate miraculi patefecit, qua apud ſe claritate ſpiritus fulgeret amici. Nam duo cerei in caſtro, dum corpus ejus elevaretur, accenſi ita ardentes delati ſunt uſque ad locum ſepulturæ. Poſiti autem unus ad caput, alter ad pedes, per triginta dies deinceps mirabile dictu non deficiendo ardebant, & ardendo non deficiebant, & ut monſtraretur has durandi vires ceræ liquenti cœlitus attributas, & de hujus miraculi materia plurimæ in poſterum virtutes emanarunt. Nam quicunque dentium fatigati doloribus, vel oculorum lippitudine vel aurium præcluſione laborantes de eiſdem cereis quippiam ceræ tulerunt, & locis quæ hujuſmodi tenebantur incommodis aptaverunt, optatæ celeriter dona percepere ſalutis, poſt hæc tanta virtus ad ſanandos variis infirmitatibus depreſſos apud ſepulchrum beati viri cunctis illuc venientibus & orationum ejus ſuffragia fideliter poſtulantibus apparuit, ut & fama tanti meriti cunctis quæ circumpoſitæ erant regionibus innoteſceret, & locus ipſe non mediocriter frequentaretur à populis.

CAPUT XXXV.

Concluſio libelli.

QUia igitur, ô beatiſſimi patres, vita & virtutes S. Galli ſi in unum compingantur librum, poſſunt ob ſui prolixitatem aliquod ingerere legenti faſtidium, ſtatui duobus hoc opus libellis diſtinguere, ut prior illorum vitam ejus & actus uſque ad ſepulturam illius veridica relatione perducat: ſequens mirabilia, quæ poſtmodum pro meritis ejus Dominus oſtendit, primo videlicet ea quæ priorum ad nos ſcripto perlata ſunt retexat, deinde quæ à probatiſſimis teſtibus indicata noſtra ætate à Gotzberto cariſſimo fratre litteris ſunt mandata ſubnectat, ne quod particularim ſcriptum eſt laciniosa diviſione diſiungatur, ſed potius quod junctum eſt parilitate factorum, etiam copulatum comprehenſione dictorum, atque hic prioris libelli finis quæ præmiſſa ſunt terminet, & ſequenti quæ reſtant ſine præjudicio comprebendenda reſervet.

WALA-

WALAFRIDI STRABI ABBATIS AUGIENSIS

De Miraculis B. Galli Confeſſoris

LIBER II.

CAPUT I.

Quomodo hoſtes ſepulchrum B. Galli violaverunt.

MEritis beatiſſimi Galli cottidie per Miraculorum ſigna radiantibus & longe lateque circumpoſitorum aures famæ ſuæ dulcedine mulcentibus, cum jam poſt tranſitum ejus anni quadraginta fuiſſent evoluti, venit Otwious partium earundem poteſtate præditus cum exercitu magno & ira intolerabili concitatus, devaſtavit non minimam partem pagi, qui ab interfluente fluvio Turgowe nominatur. Conſtantienſe quoque territorinm & Arbonenſis pagi confinia depopulari cœpit & igni ſuccendere: vivos, quicunque inveniri potuerunt, gladio peremit: uxores & parvulos eorum in captivitatem egit; peculiis quoque & omni ſuppellectile ſublata fructus omnes penitus demoliri fecit. Arbonenſes itaque hujus terroris immanitate compulſi cum omnibus quæ habebant fugerunt in ſolitudinem, & ad cellam viri Dei ſe contulerunt. Deinde facta in agro fouea abſconderunt ibi quicquid habebant, & foſſam terra cooperientes, oe ſecretum eorum deprehenderetur lioi ſemen deſuper inſperſerunt. Cumque jam Arbonenſem pagum hoſtes deſolaviſſent, veſtigia fugientium ſecuti venerunt ad cellam ſancti patris & fugitivos quos repererunt vinctos abduxeruot, & juvenes eorum in captivitatem miſerunt. Erchonaldus autem Præfecti vicarius cum vicina ſolitudini inhabitaret loca, habuit res ejusdem cellulæ notiſſimas, is oratorium ingreſſus iovenit meodicum quendam intus ſedenrem, quem bene noverat, & dixit illi; indica mihi ubi iſti, quos tam nudos & miſeros invenimus, veſtes habeant repoſitas & utenſilia, aurum & argentum, quorum copia hactenus fruebantur. Ille reſpondit; nonne mibi melius eſt illorum denudare ſecreta quam veſtræ ſeveritatis iram incurrere? Si ita, inquit, egeris, eris io conſortio noſtro, & participio ſocietaris noſtræ gaudébis. Qua promiſſione perſuaſus ſurrexit, & eum ad ſubterraneum duxit armarium. Quod cum idem vicarius aperiri feciſſet, ſpecies quas inibi reperit bis qui ſecum erant facta diviſione diſtribuit. His ita patratis, putantes paſſim tale quid occultari diſcurrerunt loca ſingula ſignis quibusdam ſollicite explorantes. Ejusdem rei gratia Erchonaldus aſſumptis ſecum ſeptem pueris introivit oratorium, dumque clauſis oſtiis pavimenti planiciem pulſarent, ob ſpem videlicet inveniendæ pecuniæ, unus illorum poſt altare veniens pavimentum percuſſit, & audiens à cavitate tumuli ſonitum reddi, hic eſt, inquit, quod oppido deiideratis. Accurrentes igitur pollinctores infeſti cœperunt ſodere, & cum ad loculum perveniſſent extulerunt illum dicentes, quia iſti Retiani calliditate naturali abuodant, videamus ne quippiam ſub hac archa occulti remaneat. Huic ſacrilegio inſervientes iovaſit eos horror immenſus, qui in fugam converſi dum oſtium oratorii ſinguli præoccupare niterentur inſania agitati evaginatis gladiis invicem ſe conciderunt. Erchonaldus vero hujus auctor ſceleris timore cogente volens exilire per oſtium caput ſuper liminari illiſit, & ad terram concidens alienatus mente jacebat: cumque à ſuis perduceretur ad propria nimia infirmitate & novis doloribus cœpit urgeri. Toto itaq; ipſius anni circulo fortiſſimis maceratus moleſtiis capillorum honore & cutis ſuperficie ſpoliatus etiam digitorum ungues amiſit, & ut omnibus longo tempore ultionis in eum divinitus collatæ ſigna patereot, cunctis vitæ ſuæ diebus hac deformitate notabilis fuit.

CAPUT II.

Qualiter Boſo Epiſcopus corpus ejus repoſuerit.

AUdiens Conſtautienſis Eccleſiæ præſul nomine Boſo ſepulchrum B. Galli violatum eſſe ab hoſtibus, nullumque remanſiſſe in cellula præter duos fratres Magnoaldum & Theodorum, qui ſacri corporis reliquias rumulo reſtituere potuiſſent, venit illuc cum clericis ſuis & invenit cellulam deſolatam, ſancti Patris corpus de ſepulchro ejectum, altaria nudata, duosque fratres qui remanſerant ſpoliatos jacentes in oratorio & magnitudinem calamitatis gemitibus & lacrimis proteſtantes: & miſericordia motus cœpit eos conſolari multiplicibus verbis, illi replicans Pſalmiſtæ ſententiam, qua dicit: ***In tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus, Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.*** His dictis ſumens loculum, in quo ſanctum corpus erat, poſuit ſuper terram inter parietem & altare, & deſuper ut moris eſt archam altiorem conſtruxit, foſſam vero terra replevit: de ſuo quoque fratribus veſtimenta largitus eſt, & unde alerentur diſponens ad epiſcopium remeavit.

CAPUT III.

Qua pœna multati ſint ejusdem loci violatores.

POſt multum vero temporis miſit Pipinus Majordomus exercitum copioſum ad devaſtandam Alamanoorum provinciam, & iterato Francorum ditioni ſubjugandam: eumque tota terra hoſtili cooterreretur incurſu, avidi prædones Arhonenſem pagum percurrentes ad cellam viri Dei venerunt, & quoscunque ibidem invenerunt (nam multi illuc confugerant ſpetantes in Dei miſericordia & patrocinus Sancti illius) duxere captivos. Quinque autem ſupra memorati Principis ſatellites ingreſſi oratorium repererunt ibi quaſdam ancillas ejusdem loci cum parvulis earum, & quæ eſſent percontari ſunt. Quæ dum ſe de familia ipſius Sancti eſſe proclamarent, hoc à prædonibus audierunt; Exite, egredimini, Sanctum quem dicitis ignoramus. Et abduxerunt eas captivas in Franciam. Eodem vero anno à malignis ſpiritibus arrepti & amentes effecti nudi circum quaque diſcurrebant, & ubicunque urbes vel vicos ingreſſi ſunt, cruciatus ſui cauſas retexebant dicentes; Gallus Abba nos habet ligatos. Et cum hac criminum miſera commemoratione ſuorum vitam infeliciter ducentes flebiliter finiverunt.

CAPUT IIII.

Quo miraculo palla ſuper lectum Sancti incenſa redintegrata ſit.

ALio tempore Diaconus quidam nomine Stephanus dum in ejusdem Sancti patris eccleſia cuſtodis fungeretur officio, quadā veſpera incenſam oratorio inferens candelam poſuit ſuper candelabrum juxta beati viri ſepulchrum, quæ à rectitudine ſtatus vergens in partem ardens cecidit ſuper aream ſepulchri. Cujus ardoris violentia unam comprehendens pallam uſque ad medietatem exuſſit & ita reſtincta eſt: nihil lecto, nihil baculo, qui in eo pendebat, vel aliis linteaminibus ſuper ſepulchrum expanſis inferens læſionis. Qua ex re colligitur, ad declarationem virturum beati viri potius quam ad damnum rebus ejus inferendum idem eveniſſe incendium: quia ut in ſequentibus apparet, pallam, quam lenis flamma diminuit, virtus manifeſta reſtituit. Mane itaque facto fratres oratorium ingreſſi, quod factum fuerat, perviderunt, & admiratione non minima ſunt perculſi. Tertia vero die cum ad matutinale convenirent officium, invenerunt in oratorio cereos ardentes, & duos juvenes ſtantes, unum ad caput, & alterum ad pedes diſtendentes inter ſe pallam, quæ pridem fuerat ignis attacta vaporibus. Hoc viſo timore nimio conterriti cum celeritate egreſſi ad lectulos redierunt, cumque ſe collocarent, eccleſiæ campanum inſonuit, & auditi ſunt duo chori incredibili alternantium perſonarum dulcedine perſtrepentes. Igitur die illa nequaquam auſi ſunt oratorium introire: die autem ſequenti ante oſtium ejus unanimiter conglobati proſtraverunt ſe in orationem, & cum ſurrexiſſent cum magno timore, intrantes invenerunt pallam, quam partim ignis abſumpſerat, ſuper lectum expanſam, ſicut prius expandi ſolebat, nulla imminutionis habentem indicia, ſed potius latitudinem vel longitudinem ejus trium auctam eſſe magnitudine cubitorum. Hujus perſpicuitate miraculi hilares facti benedixerunt Domino, qui tam manifeſtis gratiæ ſuæ virtutib' ſerui ſui merita declarare dignat' eſt.

CAPUT V.

Miraculum miſſæ avis.

IDem Stephanus dum quodam tempore cum his, qui ſimul aderant, carnem ad percipiendum in cujuſdam acceſſu jejunii non haberet, reſedit in cellula de eadem penuria cum cæteris locututus, dumque ſermone vario paupertatis ſolacia mutuo miniſtrarent, avis quædam ignotæ formæ conſedit in limine. Unus aſſidentium tortem de igne rapiens alitem percuſſit, cujus carnes dum ſuis uſibus præparaſſent, incredibilem ſaporis dulcedinem in geſtu earum deprehenderunt: facientibus hoc, ut credimus, beati viri meritis, ut ſicut famulis ejus in ſimil͘ adinem antiqui miraculi, quo populus Dei coturnicum carnibus in ſolitudine eſt refectus, avis incognita miſſa eſt, ita ſapor procuratæ cœlitus eſcæ novæ dulcedinis delectamentum haberet.

CAPUT VI.

De ſignorum ſancti viri multiplicitate.

TAnta autem eſt miraculorum copia, quæ Dom. apud tumulum ejus diverſis temporibus oſtendit, ut non facile ſcribendi ſtudio comprehendi poſſit. Ex quibus propter abundantiam multa omittuntur, pauca vero & eminentiora propter memoriam poſteris commendandam huic inſeruntur opuſculo. Præter mortuorum enim reſuſcitationem corpoream cæterarum infirmitatum remedia celeberrima inibi largitate à Domino præſtita ſunt & præſtantur. Siquidem & Dæmoniaci ibidem curati & languentes ſunt recreati, aurium clauſtra reſerata, oculorum deterſæ caligines, multorum excluſa ſilentia, paralyticorum eliminata defectio, ſed & quicumque animæ vel corporis neceſſitate coactus fide integra apud ſepulchrum B. Galli inſtantiam orationis exequitur, Domino Confeſſoris ſui merita comprobante, precum ſuarum nullatenus fructu privatur, verum ſine tarditate divinæ largitatis ſentiens dona lætatur.

CAPUT

CAPUT VII.

Quomodo donarium Sancto deferendum ab incendio ſit reſervatum.

TEmpotibus igitur Carlomanni Majoris domus miraculum memoria dignum per merita ſancti patris effectum huic operi inſerere utili judicamus. Vir quidam pauperculus in pago, qui Perahtoltespara dicitur, ex ſumma devotione cum uxore ſua ad cellam B. Galli cauſa orationis properare diſpoſuit. Cujus intentione devotionis dum mulier pallulam, quam in S. loco oblaturа erat, contextam paraviſſet, involuit ea formellam ceræ, quam ſimul oblatum ire cogitabat, & in arca ſua inter alia veſtimenta repoſuit. Contigit a, dum ire pararent domum illorum cum omnibus quæ infra illam erant rebus, igne cremari, cumque cooſumptis omnibus flamma ceſſaore ſopitum fuiſſet incendium, cœperunt inter favillarum cumulos ferramentorum reliquias quæritare. Et ecce inveniunt, mirum dictu, ceram pallula involutam inter cineres & carbones, nihilque in eis læſionis apparuit, cum ipſam arcam, & quicquid aliud repoſitum erat, penitus conſumpſiſſet incendium. Viſo igitur tantæ virtutis miraculo, benedixerunt Deo, & iter quod diſpoſuerant, peregerunt, & narrantes ſtatribus quæ geſta fuerant, obrulerunt donarium, quod huic voto conſecratum in ſupremis non poterat perire periculis. Servatæ ſunt autem ibi eædem res in teſtimonium poſtfuturis uſque ad tempora Othmari Abbatis.

CAPUT VIII.

Correctio ejus, qui caballum, quem foverat, fraude retinuit.

NEque illud ſilentio prætereundum videtur, quod in ſupra dicto pago temporibus Pipini Regis contigiſſe refertur. Quidam vir nomine Wilimarus gravi infirmitate depreſſus ſub voto promiſit, ſe equum unum duosque boves, ſi priſtinæ reſtitueretur ſanitati, ad eccleſiam B. Galli donaturum. Cumque ex illa die confortaretur, & plenam recepiſſet ſoſpitatem, contigit, ut cum Birichrilone Domino ſuo cauſa orationis ad cellulam viri ſancti eodem vectus equo veniret. Igitur cum poſt orationem omnes illi, qui ſimul advenerant, digreſſi non longe eſſent ab eccleſia, equus, quem ſponſot infidelis, poſtquam vovcrat fraude retinuit, repente ſubſtitit, & licet cum ſeſſor calcaribus urgeret ac verberibus fatigaret, nunquam potuit commoveri. Videntes hoc, qui aderant, cœperunt inquirere hujus miraculi cauſas. At ille confuſione digna correptus prodidit reatum, & fraudem, quam in voto fecerat, confeſſus aperuit. Reverſi autem omnes pariter equum obrulerunt ad limen eccleſiæ, & benedictione percepta ad ſua ſine obſtaculo redierunt. In quo facto & divina pietas & ſancti viri virtus apparuit, dum is, qui per ſe reſipiſcere noluit, per correptionem ad correctionem pervenit.

CAPUT IX.

Cera de furto oblata in lapidem converſa.

ILlud quoque miraculum, quod quarto anno Carlomanni Regis in pago, cujus ſupra mentionem fecimus, contigit, libet memoriæ commendare. Pauperculus quidam juxta regiam poſſeſſionem, quæ Rotenvvila dicitur, commanens, dum ad cellulam S. Galli pergere voluiſſet, nec haberet aliquid, quod ob devotionis indicium illuc deferre potuiſſet, diabolo ſuadenti conſentiens atrium cujuſdam divitis irrupit, & alveat cum melle & apibus furtim aſtulit, & intulit domui ſuæ. Apibus deinde extinctis ceram confecit, & non multo poſt inter vicinos & amicos cum hoc furtivo munere ad eccleſiam venerabilis Galli perrexit. Cumque ſinguli quod attulerant, obtuliſſent, is, qui contra fas offerre voluit de rapina donarium, ceram reperit in lapidis duriſſimi rigorem mutatam. Ingenti itaq; timore perculſus uni eorum, qui ſecum venerant, reatum ſuum confeſſus eſt, qui deinde dum cuſtodibus eccleſiæ, quæ facta fuerant, indicaret, fama hujus miraculi mira celeritate cunctis innotuit.

CAPUT X.

Pronunciatio ſcriptoris de qualitate operis aſſumpti.

DEſcriptis his, qui priſcorum ſollertia de vita, fine, & virtutibus B. Galli ad nos uſque ſcripto tranſmiſit, hinc ea ſtilo comprehendere temptavimus, quæ à fideliſſimis teſtibus indicata à cariſſimo fratre Gotzperro literis ſuot mandata. In quibus primo, quomodo vel quando in cœnobio B. Galli regularis vitæ inſtitura ſervati cœpiſſent, liquido declaratur, deinde quibus miraculis ejuſdem patris virtus cunctis effulſerit, probabiliter exponitur, commemoratis pariter ſingulorum, quæ introducuntur, aſſertoribus. Quæ idcirco novis dictionum poſitionibus ordinare voluimus, ut cum prioribus aliquam ſimilitudinem locutionis habeat, & brevitatis compendio ſuccincta faſtidioſis lectoribus onerosa non fiant: ſiquidem nomina eorum, qui ſcribendorum teſtes ſunt vel ſuctuor, propter ſui barbariem, ne Latini ſermonis inficiant honorem, prætermittimus ſcientes de veritate dictorum à fidelibus non eſſe dubitandum, quippe qui norunt, nil horum, quæ referimus,

Deo impoſſibile eſſe, in quo fit, quicquid per ſanctos mirabiliter & laudabiliter fit. Sed & ſi quis earundem rerum teſtes noſſe deſiderat, in conſcriptione, quam ſequitur, poterit invenire. Inſerimus quoque huic operi nonnulla, quæ non Scripturæ teſtimonio, ſed veracium virorum relatione didicimus. In quibus omnibus quantum ad nos attinet, veritatis lineam ſervare ſtudebimus, neque per amorem falſi aliquid de noſtro inſerentes, neque per invidiam veri quippiam ex voto celantes. Et quia nos ſcripta vel dicta ſequimur aliorum, ad illos veritas rerum, ad nos pertinet abbreviatio dictionum & adunatio rationum.

CAPUT XI.

Quemadmodum Pipinus eundem locum Othmaro cum privilegio & donis commendarit.

POſt venerandi patris B. videlicet Galli Confeſſoris glorioſam depoſitionem cottidianas excubias apud ſacri corporis ejus reliquias quidam religioſi clerici, vel diſcipulatus ejus memoria, vel divino amore ſuccenſi per multa annorum curricula, ſcilicet quaſi à temporibus Dagoberti Regis uſque ad Karolum patrem Carlomanni & Pipini, ad laudem Chriſti adminiſtrabant. Igitur cum fama virtutum, quas Dom. per Confeſſoris ſui merita pie quærentibus exhibere dignatus eſt, longe lateque circumpoſitorum mulceret aures populorum, cœperunt undique alacri devotione ad tanti patris ſuffragia poſtulata concurrere, eundemque locum ob ſuæ diuturnitatem memoriæ multiplicibus ſubſtantiæ & poſſeſſionum amplificare donariis. Cumque res hac largitate fidelium collatæ aliquantulæ Monachorum congregationi viderentur ſuppetere potuiſſe, Waltramnus quidam, ad cujus paternam poſſeſſionem termini vaſtæ ſolitudinis, in quibus vir Dei cellam conſtruxerat, pertinere videbantur, videns res collatas à quibuſdam præſumptoribus inordinate tractari, religioſum quendam Presbyterem Othmarum nomine, cui ſummam earundem committeret rerum à Victore tunc Curienſium Comite impetravit, & ei cellulam cum omnibus ad eam pertinentibus commendavit. Poſtmodum conſilio cujuſdam Ducis nomine Nebi perſuaſus ad præfatum Principem Karolum cum eodem Duce properavit, ipſique eandem cellam proprietatis jure contradidit, & ut Othmarum Presbyterum eidem loco præficeret, exoravit. Annuens petitioni ejus Princeps Othmaro ad præſentiam ſuam vocato locum commendavit, & ut regularem inibi vitam inſtituere ſtuderet præcepit. Qui regreſſus arripuit ſtatim boni paſtoris initia, & undique verſum habitacula Monachorum uſibus congrua diſpoſite conſtruens ejusdem ſancti ſtatum loci utilitatibus diverſis aptavit. Sed cum jam dictus Princeps temporaliter regnandi & vivendi finem feciſſet, duobus filiis Carlomanno & Pipino adminiſtrationem regni reliquit. Carlomannus itaque paucorum decurſibus evolutis annorum ob amorem regni cœleſtis ſecularis gloriæ pompam depoſuit, & cum cauſa quietoris vitæ Romam tenderet, in vicina ſupradicti loci deveniens ad idem monaſterium cauſa orationis acceſſit, audiensque aſſiduis ſignorum virtutibus eundem locum pro beati viri meritis à Domino illuſtrati dixiſſe fertur: tenuis quidem hic locus eſt facultate, ſed pro meritis B. Galli celebri diffamatus rumore. Cumque vellet ibidem degentibus aliquod ſuæ largitatis conferre ſolatium, ſed retractaret a negociis ſe regni diſiunctum explere non potuiſſe, quod voluit fratri reſcripſit, ut ſui amoris intuitu eidem monaſterio aliquod regiæ largitionis ſolatium dignaretur impendere. Cum igitur ab Othmaro Abbate præſentatam Pipinus Princeps accepiſſet epiſtolam, annuens petitioni fraternæ libellum, quem Benedictus pater de cœnobitarum converſatione compoſuerat, eidem Abbati tradidit, & alia regiæ dignitatis impertiens dona id ei ſub omni diligentia injunxit, ut in loco commendato ad ſupplendas B. Galli excubias regularis ordinem inſtitueret vitæ, atque ut melius poſſet quod jubebatur efficere, conceſſit illi quosdam tributarios de eodem pago, ut & illis conlaborantib. officinas fratrum uſibus neceſſarias conſtrueret, & vectigalia, quæ annuatim Regiis redditibus inferre debebant ad ſuſtentationem fratrum ſub commemoratione largitatis ejus haberet. Inter cætera quoque ſuæ munificentiæ donaria rogante Abbate unum campanum ad ſancti loci dedit ornatum, quod ad uſque noſtræ ætatis tempora in cœnobio eodem pro memoria beneficiorum ei permanſit, & ne cujusquam avaritia tanti incrementis obſiſteret boni, diuturnæ firmitatis epiſtolam fecit conſcribi, & ut moris eſt circumſpecta roborari cautela, quo deinceps quam ipſe qui aderat, quam ſucceſſores ejus idem monaſterium per regiam obtinerent auctoritatem, & nullius violentia preſſi ſolis rerum Principibus ſubjacerent. His Regiæ pietatis Othmarus Abba donatus ſolaciis & ſublimatus honoribus monaſterium lætus regreditur, & ex illo tempore monaſticæ vitæ in cœnobio Sanct. Galli exordium quidem cœpit, augmentum autem & profectus hodieque laudabiliter dilatari non deſinit.

CA-

CAPUT XII.

Qualiter præcaventibus Victoris incurſum populis ſignum ſit datum.

PRæmiſſa narratione, qua comprehenſum ſatis vere credimus, quomodo ſacer locus emunitatis privilegium meruerit, & quo in tempore cœnobiali dignitate ſit adornatus, liberius jam ad miraculorum B. Galli commemorationem ſtilum convertimus. Victor Curienſis Retiæ Comes, cujus ſuperius mentionem fecimus, eum innumerabiles apud tumulum Sanct. Galli per merita ipſius virtutes oſtendi celeberrime didiciſſet, invidia perurgente tanta novarum generoſitate virtutum noſtram gentem inſigniri perdoluit, & ut tunc fama vulgaverat, latenter voluit per abdita heremi ſupervenire & precioſi theſaurum corporis, ſi quo pacto potuiſſet, auferre. Qua malitioſi raptoris intentione comperta, hi qui in circuitu cellæ viri Dei commanebant cuſtodibus viciſſim per turmas deputatis eundem locum ab hoſtili incurſione, ne videlicet tam cari fulgore margariti carerent, omni ſagacitate defenſare ſtudebant. Igitur cum quadam nocte cuſtodes in ſummitate montis, qui monaſterio ſuperimminet, ad ſuſpectos incurſus armati reſiderent præcavendos, caſu lucem è cœlo venire ac totius eccleſiæ perfundere mœnia conſpexerunt. Immenſitatem itaque luminis admirati ad eccleſiam citius concurrerunt, & dum trepidi ſtupenteſque ibidem conſtituti eundem intuerentur ſplendorem, paulatim ſe lux ſubmiſſa recolligens aſtris inſeritur. At illi viſo miraculo agentes Domino gratias ſecuri ad propria remearunt, credentes corpus viri Dei per vim ab eo loco minime auferri poſſe, quem illi Dominus ante ſecula prævidit, & ſuæ illuſtrationis honore temporibus illis derogavit. Unde datur intelligi, quanti apud Deum meriti vir iſte fuerit, cujus Sepulturæ locum cœlitus contigit illuſtrari, ut videlicet lumen, quo ejus anima perfecte fruebatur in cœlis, etiam mortuo corpori non deeſſet in terris.

CAPUT XIII.

Qua animadverſione idem à ſua præſumptione ſit repreſſus.

AVdiens itaque Comes prædictus à cella Sancti viri diſceſſiſſe cuſtodes, cupiens ſuos conatus explere virorum turbam aſſumpſit, ut, quod male cogitaverat, repentino & latenti perpetraret acceſſu. Verum quia non ſuæ devotionis utilitati proſpiciens, ſed alienæ felicitatis profectibus invidens id moliebatur, Dei nutu cito repreſſus fuiſſe cognoſcitur. Nam eodem momento, quo iter illud regreſſus eſt, de equo, cui inſedebat, corruit, coxaque illius eo caſu confracta eſt, Domino beati viri merita in hoc quoque remunerante, ne à loco, quem ipſe elegerat, auferretur, quem de ultimis Hiberniæ finibus ad ſalutem multorum Retiæ vel Germaniæ deſtinavit, & vicini quidem exhibuerunt excubando ſuæ devotionis obſequia. Deus verò cunctorum cuſtos bonorum ibi etiam ad coërcendum raptorem vigilavit, ubi ſollicitudo alternantium non affuit populorum, & hoc quidem egit, ut credimus, ne fideles populi theſauro, quem ferventibus ſtudiis ambiebant, fraudarentur, & ne is, qui per maliciam hoc decus attingere voluit, ſuæ perverſitatis potiretur, effectu, præcipueque præcavens, ne ablatis ſancti viri reliquiis Monachorum catervas, quæ inibi laudibus Dei ſervituræ erant, deeſſe contingeret. Itaque Comes correptus, & domum à famulis reportatus për multa tempora nimiis doloribus eſt agitatus, ut intelligeret ſaltem ex pœna, quam ſuperbe id cogitaverit, quod ſuis viribus effici potuiſſe credebat.

CAPUT XIV.

Paralyticus cæcus & ſurdus B. Galli meritis ſanatus.

QUia igitur Domino cuſtodiente pii paſtoris corpus à devotarum ſeptis ovium auferri non potuit, dignum fuit, ut miraculis fidem facientibus virtus meritorum ejus ibidem cunctis manifeſte clareſceret. Quidam namque de vicino territorio, cum diuturna ægrotatione vexatus lecto decumberet, ſubrepente humore nocivo oculorum lumen auriumque ſenſum amiſit. Deinde plantis pedum retortis ad nates tanta depreſſus eſt infirmitate, ut de ſolo pectuſculo vitæ manerent fugacis indicia. Qui à ſuis ad monaſterium vehiculo delatus, dum petentibus amicis in eccleſia Beat. Galli unius ſpacium noctis ducere permiſſus à cuſtode fuiſſet, ſoluſque ibidem pernoctaret circa gallorum cantum in ſubito mentis exceſſu quatuor viros candidiſſimis indutos veſtibus oratorium introire conſpexit. Qui dum altari appropiantes diutiſſime dulci modulaminum alternatione concinerent, unus eorum laudibus finitis ad lecticam, in qua clinicus decumbebat, accedens: quid, inquit, cauſæ eſt ô homo, quod hic pernox tenebrarum tranſigis ſolus horrorem? Crede tantum, & ab hac infirmitate deinceps eris ſecurus. Qui protinus ſurgens & omni debilitate ſummota egreſſus ad ſuos ſanus abſceſſit.

CAPUT XV.

Quomodo Othmarus Abba ab iniquis primatibus ſit afflictus.

IGitur Othmarus Abba cum multis annis idem cœnobium ſtrenue rexiſſet, poſſeſſiones

ſeſſiones ipſius loci religioſis quibuſque circumquaque degentibus ob amorem mercedis æternæ plurima ſuæ largitaris dona conferentibus in tantum amplificavit, ut infra paucos annos ſupperente exterar. copia rerum, & vira ejus clareſcente mundicia, multorum pater exiſteret Monachor. Comites verò quidam Warinus & Ruodhardus, qui totius runc Alamanniæ curam adminiſtrabanr, cum infra ditionis ſuæ rerminos eccleſiaſticarum non minimam partem terum ſuæ proprietatis dominio per potentiam ſubjicere niterentur, maximam de ejuſdem monaſterii poſſeſſionibus partem ſibimet vendicaruot. Nam tributa, quæ bonæ memoriæ Pipinus eisdem fratribus eonceſſerat, abſtulerunt, aliaque quam plurima, quæ ex donatione quorundam religioſorum eidem cœnobio fueranr contradita, ſuæ rapacitatis abſtraxere protervia. Inſupet etiam ipſum Abbatem, cum pro hac re apud Principem illos accuſaſſet, vinculis injecerunt, & in quandam Reni fluminis inſulam juxta locum, qui Stain dicitur, in cuſtodiam relegarunt, ubi cum aliquantum temporis ſub artiſſima diſtrictione manſiſſet, de carcere hujus vitæ ad lætitiam commigravit cœleſtem, expletis non minus quadraginta regiminis ſui annis, quo ſancti illius loci ſtatim & gloriam nobiliter amplificavit & auxit.

CAPUT XVI.

Qualiter eorundem inſtinctu Sidonius Epiſcopus eundem locum invaſerit.

HOc itaque in rebus humanis ſubtracto prædicti Comites ſublatas ſancti loci poſſeſſiones retinentes Johannem quendam Monachum de proximo monaſterio in ejus locum ſubrogaverunt, ac deinde, ut ſuæ tyrannidis crimen augmentarent, Sidonium Conſtantienſis eccleſiæ Præſulem inſtigarunt, ut idem monaſterium epiſcopii partibus ſubjicere ſtuderet. Et hoc idcirco fecerunt, ut eo licentius, ipſo machinationibus eorum favente, ea, quæ injuſte abſtulerant, retinere potuiſſent. Pontifex igitur cum ſuaſionibus eorum libenter præberet aſſenſum, monaſterium ingreſſus fratres opprimere, & eundem locum epiſcopii rebus ſubjicere molitus eſt. Porro fratres cum potentiæ illius reſiſtere non auderent, maluerunt ejus ditioni parere, quam tot adverſitaribus implicari. Sed ſequentia probant, quam perverſe egerit, qui per avaritiæ morbum ſacri loci privilegium auſus eſt violare.

CAPUT XVII.

Quod damnum in rebus ſuis pro eadem temeritate incurrerit.

FErtur ſiquidem eundem Epiſcopnm aliquando ad iter hoſtile ſibi de ipſius monaſterii ſumptibus viaticum præparari juſſiſſe. Quod dum fratres prætermittere non auderenr, ea quæ juſſa fuerant navi impoſita per quoruodam manos fratrum ad Epiſcopium tranſmiſerunt: cumque, qui miſſi fuerant, navigare cœpiſſenr, avis quædam, ut ſæpe iſti teſtati ſunt, ante eos apparuit, & quaſi ducatus eis officium eſſet præbitura facili præibat volatu, & dum per totius lacus vaſtitatem ipſius incognito uterentur ducatu, proſpero tandem ſucceſſu ad portum venientes, quid hæc novæ ducis obſequia portenderenr, mirabantur, aliisque quam partem peteret diligenter notantibus domum quandam littori contiguam, in qua res præfato itineri aptæ ſervabantur, intravit. Mirum dictu, mox eandem cellam flamma corripiens in altum prorupit, & omnia, quæ ibi congeſta fuerant; penitus conſumpſit, ut nihil eorum omnino huic incendio ſupereſſet, fiebatque juſto Dei judicio, ut qui aliena per potentiam rapuerat, ſuis pet ſupernam juſticiam fraudaretur.

CAPUT XVIII.

Qua ſeveritate fratribus inſtiterit, & quam turpiter diſceſſerit.

TEmpore quoque alio idem Epiſcopus ad monaſterium veniens, dum quadam violentia eundem locum Epiſcopio ſubjicere, ſuæque tyrannidi non conſentientes monachos quaſi juſto rebelles, injuriis multiformibus afficere temptaviſſet, Tello quidam Curienſis Eccleſiæ præſul miſit ad eum humiliter deprecans, ur ſui amoris cauſa, quoniam eorundem fratrum aliqui conſanguinitatis vinculo illi erant conjuncti, ab eorum ceſſaret injuriis, nihilque incommodi Dei famulis irrogaret. Quam petitionem futore dictante ſuperbe contemnens remaudavit ſe illius precibus nullo pacto conſenſurum, verum reſiſtentibus ſibi celerem pro contemptu illaturum vindictam. Et mox oratorium B. Galli Confeſſoris quaſi oraturus ingreditur, & ante aram ipſius nomini conſecratam conſiſtit, quique ad ſalutem non merebatur audiri afflictiones, quas aliis ſe irrogaturum juraverat, convenienti ſatis talione recepit. Nam inteſtina ejus more ſartaginis igni ſuperpoſitæ fervere cœperunt, & tam diræ viſcerum tortiones illum invaſerunt extemplo ut ſine aliorum adminiculo nequaquam egredi potuiſſet; ſed quod dicere pudet, egeſtio naturæ turpi impetu prorumpens cum aſtantes nimio fœtore gravaret, ſine mora ab Eccleſia ejectus vehiculo, quo decedere monaſterio poſſet, ſicut rogaverat, eſt impoſitus. Sicque immoderaro fluore naturæ conſuetudine carens vaſi, in quod egeſta

defluerent

defluerent, ſuperſedens egreſſus eſt, & ad vicinum monaſterium, quod Augia nominatur, cui & tunc præerat, perductus eſt, ubi etiam ingraveſcente languore tantum ſibimet famulantibus ob nimium fœtorem intolerabilis factus eſt, ut ei jam pæne nullus obſequia impendere ſolito potuiſſet. Tali itaque pœna mutatus cum hoc factionum ſuarum præmio poſt aliquot dies de cloaca corporis ſpiritum exhalavit.

CAPUT XVIIII.

Miraculum in ſagina porcorum exhibitum.

PEracta ſuperioribus ſententiis relatione, qua nos ſatis verè comprehendiſſe credimus, quomodo ſacer locus per merita B. Galli diffamatus & poſſeſſionibus dilatatus, nec non quibus ſit malivolorum quorundam molitionibus impetitus, & quæ quoſdam humiliaverit ultio; nunc replicandum eſſe cenſemus, quanta beatus vir præſidia ſibimet famulantibus ad res ſuas cuſtodiendas vel defendendas accomodet, quaque auctoritate ſe poſtulantibus & de ſe præſumentibus multiformi genere virtutum ſuccurrat, Domino meritorum ejus magnitudinem ſignorum aſſiduitate mortalibus declarante. Quodam tempore dum ſterilitas terræ fructus arborum non ſolum porcis, ſed etiam ſilveſtribus feris vel animalibus denegaret, ita ut in proximi heremi paſtibus nuſquam ſagina poſſet inveniri, qua ſues qui in uſus monaſterii nutriebantur paſci potuiſſent, occulto quodam impulſo grex ſuillus per ſilvarum avia celeri curſu cœpit abſcedere, tranſuadatoque Reni fluminis alveo remotioris heremi ſecreta penetravit. Subulcus autem ſubitam ſui pecoris fugam miratus è veſtigio inſequitur, & gregem quem peſſum ire putabat, repperit copioſiſſimis paſcuis immorantem. Cumque viam redeundi neſciret, manſit ibi fructib. arborum & carnibus victitans, donec grex totus affatim carnibus gravaretur obeſis. Itaque domum redire cupiens cœpit anxie cogitare, quo ingenio ignotum iter aggredi potuiſſet. Nocte igitur quadam vidit in ſomnio ſenem quendam reverendi habitus & vultus canicie venerabilem dicentem ſibi: quia ut video porci quos ſequeris ubertim ſunt ſaginati, jam redire parato. Qui dum reſponderet ſe viam neſcire, dixit illi; ſcrofam quam totus grex quaſi ductricem ſequi ſolet, cædito, & quocunque illa præceſſerit, tendito greſſum. Quod dum ille faceret & præeuntem diligenter ſequeretur, ſine errore ad monaſterium cunctis aliud ſuſpicantibus ex inopinato pervenit. Qua in re quid aliud quam B. Galli merita claruerunt, dum ad uſus ſibi famulantium ignotum animantibus paſtum oſtendit, & ea rurſus mirabili ordine ad propria revocavit?

CAPUT XX.

Qualiter deprehenſi ſint, qui ſtabula incenderunt.

FRater quidam ejuſdem monaſterii poſſeſſiones quaſdam ſub cura habens in quodam remotiori loco ob nutrimenta pecorum ſtabula conſtruxit, & illic quam plurimum fœni recondit. Duo itaque homines diabolica inſtigari perſuaſione eadem repoſitoria cum omnibus, quæ inibi congeſta erant, noctu igni appoſito ſuccenderunt. Sed dum jam pæne toto anno hujus auctores facti laterent, unus eorum arreptus Dæmonio cœpit per vicina diſcurrere loca publice proclamans, ſtabula pecorum B. Galli ſuccendi & ideo verſa vice ab ipſo inviſibiliter incendor. Cum itaque divinum in eo continuatum judicium pateſceret, pluresque importunis ejus clamoribus concitati per loca ſingula ad hoc miſerabile ſpectaculum convenirent, rogavit omnes, ut ejus incendia reſtinguerent. Illis autem certatim in eum aquam mittentibus pœna divinitus illata humanis viribus extingui non potuit. Non paucis deinde diebus exactis in hoc miſerabili genere tormentorum inſanus vitam finivit. Alter vero cum ſui ſceleris ſocium tali cruciatu vidiſſet damnatum, ad præpoſitum ſupradictum venit, utroque divinum perhorreſcens, judicium delictum confeſſus eſt, duoſque boves pro debito obtulit, ac ſe voto conſtrinxit, quod deinceps nunquam rebus S. Galli damnum inferret. Frater autem idem pœnitudinem ejus agnoſcens boves non ſuſcepit, ſed abire cum ſuis ad ſua permiſit.

CAPUT XXI.

Quomodo ille qui ſilvam publice incenderat correptus ſit.

IN poſſeſſione quadam ejuſdem monaſterii quædam ſilvula ob porcorum paſtum cuſtodiebatur, ne paſſim à multis conſumeretur inciſa. Hanc pauper quidam occulte ſolebat adire, & furtim multa inibi præcidendo grande damnum inferre. Itaque die quadam cum juxta morem ſuum lateoter intraret & pauca ſuccideret arbuſta, gladius quem tenebat, tam valide manu ejus adhæſit, ut illum deponere nullatenus potuiſſet. Agnoſcens igitur, cujus rei cauſa multatus ſit, ad baſilicam in honore B. Galli conſtructam feſtinavit, diuque in orationibus decumbens manu reſoluta gladium ante altare dimiſit. Egreſſus vero cogitare cœpit nihil obeſſe, ſi ligna quæ præciderat domum deferret, non autem prodeſſe, ſi putrefacta perirent. Subjunctis ergo bobus carpento ad ſilvam remeat, & præciſa in

unum comportat, quæ cum vehiculo vellet imponere, dolore quodam prævalido ceu ſtimulis urgeretur in poſteriorib. attractus eſt. Quo cum ſine mora manum protenderet, gladium quem coram altari dimiſerat fortuito recepit; digitis autem manubrium conſtringens deteſtabile munus tam valde retinuit, ut articulorum junctuтæ invicem laxari putarentur. Tum miſer dolore compulſus ad Eccleſiam recurrit, ibique proſtratus veniam pro commiſſo & abſolutionem manus depoſcit. Cumque diu in oratione perſiſteret; & gladium nequaquam dimittere potuiſſet, juramento tandem ac voto promiſit, nunquam deinceps ſe damnum B. Galli rebus illaturum. Mox manus aperta gladium depoſuit, qui ob teſtimonium miraculi in eodem loco ſuſpenſus multo tempore ibi permanſit, invaſoribus Eccleſiaſticarum rerum grande timoris pondus incutiens.

CAPUT XXII.

Quam perjurus vindictam pertulerit.

FRomoldus quidem nomine de poſſeſſione quadam ejuſdem monaſterii ancillas duas vi abſtulit & ſuæ ſervituti ſubjecit. Is ab Advocato pro eiſdem fœminis ſæpius interpellatus, tandem cenſura judicum coactus, ut eas vel monaſterio redderet, vel ſuo juri cum ſacramento in altari B. Galli peracto firmaret. Itaque avaritia impellente juramentum parvipendens monaſterium cum ſuis adiit & ut dijudicatum fuerat, audacter peregit. Sed pro contemptu ſancti Dei ultio eum feſtina prævenit. Nam juramento expleto ad propria iturus Baſilicam egreſſus eſt, jumentoque adducto cum ſuper illud ſaliendo vellet aſcendere, mente captus faciem ſuam ad poſteriora equi inſidendo convertit. Æſtimans itaque id per famulorum contigiſſe neglectum, reſiliit, & caballum regirari citius juſſit. Cumque ſecunda ac tertia vice aſcendere cupiens pari luderetur errore, tandem clientium adminiculo equo ſuperpoſitus monaſterio cum rubore diſceſſit. Non longe autem inde poſitum ſubito eum dirus oculorum dolor invaſit, ac deinde per momenta ſingula decreſcente viſu cæcitatis horrore damnatum materiali funditus luce privavit.

CAPUT XXIII.

Quemadmodum invocatus vir ſanctus quendam à nece liberaverit.

INvocatus etiam venerabilis Gallus quam promptum impendat auxilium ſequenti liquebit exemplo. Quidam vir dum per ſilvam quandam iter ageret, ac circumſpecte incurſus latronum qui in ea ſolebant commorari multiſque nocere, feſtinando devitare conaretur, tantus eum ſubito ſopor invaſit, ut vix incedere potuiſſet, cumque periculi metu ſuſpectos haberet itineris caſus, & dormiendi cauſa paulisper divertere vellet, ruſticum quendam obvium habuit, eumque rogare cœpit, ut interim cuſtos ſui exiſteret, donec importunitatem ſomni paulumper quieſcendo depelleret. At ille pacem ſimulans fidem ſpoſpondit. Itaq; modicum divertens pallium capiti ſupponit & ſe proſternens beati Viri ſuffragia his verbis implorat; S. Galle tua me protectione cuſtodi. Signaculo crucis deinde munitus cum obdormiſſet, inſidus cuſtos ſponſionis immemor ſumptis armis ſoporatum quaſi pérempturus aggreditur, de collo veſtem ſubtrahit quo facilius uno ictu perimat dormientem. Sed eum gladium in ictum vellet deponere, artubus rigore ſtupefactis inflecti brachia nequiverunt. Interea dormienti quidam aſtitit & in ſomno dixit; Quid ſomno deprimeris, quem ab imminenti interfectione modo tutatus ſum? At ille evigilans & fidelem ſocium nudato gladio cernens capiti imminere, exilit & comprehenſum qua pro cauſa hoc ſcelus vellet admittere, percontatur. Qui cum pro ſpoliis ipſius accipiendis ſe id facere voluiſſe fateretur, continuo brachia quæ divina obriguerant juſſione depoſuit, perpendens itaque alter ſe divina miſericordia per merita B. Galli à nece ſervatum cum illo fecit & illæſum abire permiſit.

CAPUT XXIIII.

Puella Dæmonio liberata.

PRæterea tam multi à furore Dæmonum per ejuſdem ſancti patris merita ſunt liberati, ut ſi omnium curationem commemorare velimus, faſtidioſis lectorib. occaſionem murmurandi tribuamus. Unum ergo è pluribus replicamus, ne hoc virtutum genus viro ſancto defuiſſe putetur. Puella quædam ſæviſſima hoſtis antiqui vexatione detenta & non ignobilium labore parentum ad monaſterium perducta, cum oratorium B. Galli Confeſſoris intraſſet, ſtatim horribili Dæmonis infeſtatione agitata ad terram concidit, & miſerabiliter ſe diſcerpens horrendo clamore ſpurciſſima verba cœpit effundere. Qua cauſa unus è fratribus Stephanus nomine miſeriæ illius compaſſus tamdiu ſuper eam exorciſmum recitavit, quo ad uſque eadem vexatio finiretur. Reſipiſcenti autem puellæ modos pœnitentiæ indixit, ſeſeque pro illa in orationibus ac jejuniis exercere cœpit. At miſera fœmina, ut de prohibitis eſcis quidlibet uſurpavit, tam acriter eam continuo Dæmon invaſit, ut vix à multis teneri potuiſſet. Cumq; identidem ad eundem locum perducta eſſet, & Stephanus ſupradictus iterato ſuper eam

eam exorciſmum recitaſſet, animal parvulum in modum bruchi nigerrimum ab ejus ore prolapſum eſt. Hoc viſo cum idem frater attentius adjurationi inſiſteret, tribus vicibus ſingulorum ſimilitudo bruchorum ore excidit fœminæ. Quæ animalia dum aſtantes manu capere niterentur, ſubito diſparuerunt. Puella autem eadem horâ ſurrexit incolumis, & reliquum vitæ ſuæ tempus abſq; ulla Dæmonis infeſtatione tranſegit.

CAPUT XXV.

Miraculo olei defluentis anxietas increpata cuſtodis.

Illud quoq; libet oſtendere evidenti miraculo, quomodo vir ſanctus quoſdam in ſervitio ſuo de penuria rerum trepidantes corripuerit & modicæ fidei puſillanimitatem confortarit. Eccleſiæ ejus cuſtos dum quodam tempore olei copiam ad luminaria inſtruenda non haberet, lumen quod in crypta omnibus ardere noctib. ſolebat, quadam nocte extinxit, quia lumen, quod ante ſuperius altare & tumbam ardebat, per quandam feneſtram radios ſuos ad altare infra cryptam poſitum dirigebat, & ſufficere utriq; loco credebatur. In eadem autem lampade vitrea, quam extinctam à cuſtode retulimus, aqua inferius & olei pinguedo deſuper erat. Mirabilem rem dicturus ſum: ita totum oleum per rimam in fundo repertam guttatim ad terram defluxit, ut nil aquæ deeſſe videretur: idemque liquor per terram uſq; ad altare decurrens pallam ejus lineam aſcendendo occupavit, & ita uſq; ad medietatem infecit, ut nunquam deinceps ablui potuiſſet. In quo quid potiſſimum mirer, invenire non potero: utrum ne quod oleum ſubtus aquam depreſſum eſt, an quod aqua per eandem fracturam non defluxit, vel certe quod oleum de pavimento in pallam ſurſum aſcendit? In quibus tamen omnibus & virtutem ſancti viri oſtenſam & ſtultam parcitatem non ambigo.

CAPUT XXVI.

Qualiter fugitivus Monachus revocatus ſit invitus.

Sileri non debet, qua virtute ſervitium ſuum dimittentes & fraudolenter abſcedentes beatus pater reprimat, & vel lapſos revocet, vel pertinaces in malo feriat. Frater quidam monaſterio fugam molitus equum furto rapuit & per noctem abſceſſit. Cumq; ad Reni fluenta fugax veniſſet transvadare in equo temptavit, & à medio alvei neſcius ad locum, ubi intravit, caballo deferente reverſus cum magna feſtinatione ad monaſterium rediit, putans ſe in alias longe partes abſcedere. Mane facto cum ſe recognoviſſet fruſtra laboraſſe, confuſus interdiu delituit: noctu vero fugam arripiens in fluvio ſicut prius ſalubriter errorem paſſus eſt, & * ſtroſa facta per eandem viam neſciens remeavit. Confuſioni igitur obſtinationem jungens ipſa etiam ſe occuluit die, & nocte inſecuta tertio notum iter carpens modo quo diximus itidem revocatur. Cumq; jam tædio victus ſe tertio ſopori in campo dediſſet, à quibuſdam equum cognoſcentibus captus eſt & loco ſuo reſtitutus, & quia effectum voluntatis ſuæ non invenit, etiam nolens ſancti viri victus ad viam pervenit. Solent autem plures teſtari, cunctos qui de familia ipſius ſancti aufugerint aut emendationem quantocius ſubire aut manifeſtæ ultioni debere ſuccumbere, neque cuiquam impune cedere, qui fidem illi plenam ſervare contempſerit.

CAPUT XXVII.

Fulmine deformatus partim Romæ, partim in hoc Sancto loco ſanatus.

Quod Dominus flagello ſuo quoſdam â peccatis coërceat & pro commiſſis affligat teſtis eſt paralyticus, cui ante ſanationem Salvator peccata dimittit, ſic autem aliquando percutit, ut eos ſanctorum ſuorum meritis ſuffragantibus ſanitati reſtituat, ut & divinæ operationis ſit indicium, cum interius homo per flagellum à peccato compeſcitur, & virtus ſanctorum liquido comprobetur, cum pro illorum meritis exterius ſanitas exhibetur. Fit etiam interdum, ut qui Dei occulto judicio non uni, ſed pluribus infirmitatibus ſubjacet, non pariter omnia, ſed diverſis temporibus & interceſſoribus debilitatis amittat incommoda, ut dum alicujus remedium mali per unius merita ſancti conceditur, redintegratio ſanitatis alterius precib. & honori ſervetur. Quarum omnium rerum evidens indicium dabit ſubjecta narratio. Quidam violentia fulminis ictus poſt ægrotationem diuturnam ita totius formam corporis & membrorum officia perdidit, ut monſtruoſum quiddam potius quam hominem videretur exprimere: ſi quidem & ſtatura flebili contractione depoſita & gradiendi facultas ablata eſt. Facies vero tanta combuſtionis eſt fœditate corrupta & oculorum ſedes ita ſunt carne & cute ſuperductis complanatæ, ut inſpicientibus horribile ingereretur miraculum. Adminiculo igitur parentum Romam perductus corporis quidem reliqui reſolutis nexibus priſtinum vigorem recepit & ſtatum, in cæcitatis autem ſqualore permanſit. Is à ſuis reductus cum ad cœnobium B. Galli veniſſet & quadam Dominica nocturnis laudibus intereſſet, ſopore depreſſus quaſi duas ardentes ſagittas ab altari vidit emiſſas & ſibi in oculorum loca defixas, ſtatimque tanta viſione per-

perterritus exclamavit & tremens ad terram concidit. Cumque diu in pavimento volutaretur, cute quæ oculis ſupercrevit velut gladii ſectione recisa, continuo de luminis amiſſi reſtitutione gaviſus eſt. Tempore deinde procedente oculorum ejus acies tam pura inſpectantib. apparuit, ut pueri perſpicaces vincere videretur obtutus. Potuit quidem, ut indubitanter credimus, ille Apoſtolorum eximius, cui à Domino ligandi atque ſolvendi poteſtas collata eſt, meritis & precibus ſuis omni eum debilitatis genere liberare, ſed divinæ providentia virtutis conſtat actitatum, ut in ejuſdem novitate miraculi venerabilis Gallus Apoſtolicis actibus æquaretur, quatenus hoc quoque modo meritorum ejus magnitudo clareſceret univerſis.

CAPUT XXVIII.

Surdus & mutus ibidem ſanitatati reſtitutus.

IN ſequenti quoque Dominica ſurdus quidam & mutus multorum ibi fratrum cognitioni notiſſimus, utpore quidem monaſterium ſolitus fuerat frequentare, cum nocturnis intereſſet excubiis repente impulſu valido in pavimentum dejectus eſt, ſtarimque cum ab ejus ore & auribus plurimus ſanguis prorumperet, ſine mora utriuſq; membri munia recepit, & ſanus abceſſit.

CAPUT XXVIIII.

Furtum per viſionem indicatum.

VIdetur huic operi inſerendum quantum Dei famulus invigilet ad eorum res defendendas, cum ejus ſuffragia devote poſtulare contendunt. Puer quidam, qui poſtmodum corpori ejuſdem congregationis inſertus hæc eadem atteſtari ſolebat, cum adhuc primævæ ætatis flore gaudens inter ſcholaſticos monaſterii cujusdam Dominicæ noctis ſollemniis intereſſet, quidam è vicino territorio manſionem ejus irrupit, ipſiusque codicem & quæcunque mihi reperire poterat furatus abſceſſit. Puer de baſilica regreſſus damnum quod illatum eſt largo fletu perdoluit. Porro fratri ipſius ſoras monaſterium poſito ſenex quidam eadem nocte vultu placido in ſomniis aſſiſtens cuncta, quæ erga puerulum acta fuerant, indicavit, nomen etiam furis locumque ubi commoraretur edixit, tempus pariter ejuſdem depromens. Ille fidem viſioni accommodans monaſterium regreſſus quod inſomniis audierat factum invenit, moxque indicia, quæ perceperat, ſecutus abſque difficultate furem depræhendit, & omnia quæ ablata fuerunt, recepit.

CAPUT XXX.

Qualiter ibi ſanctimonialis fœmina brachia receperit.

ALio quoque tempore ſanctimonialis quædam de Epiſcopio Conſtantienſi, cujus brachia ad mamillas cum rigore contorta ad nullius operis uſum deflecti poterant, cum adveniſſet & ante ſepulchrum S. Galli aliquantiſper oraſſet, ſanitatem indepta gaudens abſceſſit.

CAPUT XXXI.

Furtum in ferramentis factum quomodo ſit denudatum.

QUidam non ſimplici, ut poſtmodum claruit, animo adveniens dum quoſdam monaſterii operarios à diurno agricolandi labore diſiungentes ferramenta in aratris per noctem dimiſiſſe perſpiceret, tempus tenebroſum fraudib. ſuis opportunum ratus tot ferramenta ſuſtulit, quot oneri ſufficere proprio credidit. Cumque fugam celerans tota nocte vacuo laboraret conatu in ipſo lucis exortu ad portam monaſterii ex improviſo pervenit, & quia factum latere non potuiſſe cognovit confeſſione ſpontanea patefecit, quod præſumptione peſtifera in rebus S. Galli Diabolo ſuadente commiſit. Sicque reddens quod auferre molitus eſt, petita venia vacuus repedavit.

CAPUT XXXII.

Debilis reformatus.

DEbilis quidam ita membris omnibus contractus, ut nullo pacto per ſe quoquam progredi potuiſſet, ad memoriam B. Galli à ſuis perlatus & cottidie juxta ſepulchrum in crypta collocatus, dum uſque ad veſperam ibidem orationibus inſiſteret, ab eisdem ad hoſpitium reportabatur. Quod dum aliquod ageretur diebus, presbyter quidam ejuſdem congregationis die quadam in ipſa eccleſia non longe ſacris oblationibus operam dedit, ſubitoque præter illos cum nullus adeſſet æger cœlitus per merita, ut credimus S. Galli, cujus ſuffragia ſedulo flagitabat, viſitatus confuſa horribiliter cœpit voce perſtrepere, ita ut idem ſacerdos inter ſacra miſſarum ſollemnia, ſicut ſæpius teſtari ſolitus erat, non minimo quateretur terrore & metu. Cumque circumſpiciens oculis cuncta luſtraſſet, & per alicujus præſentiam magnitudinem timoris deſideraret evincere, membris miſeri ad ſtatum ſuum redeuntibus crepitum quaſi virgarum in ariditate fractarum audivit, & huc illucq; ſe præ anguſtia vertens poſt paulolum eum qui debilis fuerat ſanum de crypta prodire conſpexit, cui etiam tanta mox ſanitatis acceſſit perfectio, ut ſine infirmitatis obſtaculo optato deinceps potiretur inceſſu.

CA-

CAPUT XXXIII.

Quidam à periculo faſtidii liberatus.

IN eadem Alamannorum provincia quidam dives tantum valetudine contraria tabefactus eſt, ut pæne per annum integrum faſtidio laborans deficeret, & ſolatia alimentorum, ut ſanitatis recuperatio poſcere videbatur, percipere vel continere non potuiſſet. Is ad cœnobium B. Galli pro hac eadem cauſa perductus eſt. Ut ad diuturnas igitur preces & ſuſpiria cum ſacræ oblationis conſummaretur officium, benedictionis panem de manu ſacerdotis accepit. Quo comeſto caruit faſtidio, & deſiderio victualium congrue percepto benedicens Domino & merita S. Galli miratus ſanus cum gaudio ad propria remeavit.

CAPUT XXXIIII.

Alter à ferri vinculis abſolutus.

PAuperculus quidam Presbyter propter homicidii reatum circulis ferreis tam in collo quam in utroque conſtrictus brachio, quum gravibus cottidie ſuppliciis afficeretur, per ſulcos quos ferrum carnibus ejus inflixerat videntibus fidem fecit. Qui cum multa ſanctorum loca pro ejuſdem cruciatus remedio & admiſſi ſceleris abolitione luſtraſſet, divina tandem miſeratione reſpectus nexus quibus in collo vel uno brachio ſtringebatur amittere meruit, & cum forte in vicinia cœnobii S. Galli veniſſet per viſionem ei (ſicut referre ſolitus erat) præceptum eſt, ut ſancti Viri patrocinia quærens monaſterium adiret, pariterque indicatum, quod ibidem circulum quem uno adhuc ferebat in brachio amiſſurus & optatæ gratiam ſanitatis eſſet adepturus. At ille deſiderio promiſſæ ſalutis ardeſcens, utpote qui tanto tenebatur cruciatu, ut totum jam brachium ferro immerſo eſſet converſum, iter ad monaſterium maturavit. Cumque nocturnis ibidem vigiliis intereſſet, alto ſopore depreſſus ſenem aſſiſtere videt canicie venerandum, caſula indutum ſibique dicentem: Quid tu ô homo cæteris laudem Domini celebrantibus ſomni torpore deprimeris? cujus præſentia perterritus cum reſponſum reddere non auderet, baculo ſenex quem manu geſtabat locum ei vulneris tetigit. Diſſiliente itaque longius ferro præ dolore, quem ex attactu perſenſit, horrendis vocibus aſtantes perterruit. Quibus percontantibus, qua pro cauſa pſallentes inquietaret, cuncta per ordinem quæ viderat retexuit. Et licet recenti adhuc vulnere non careret, pro amiſſione tamen ferri, cujus nexibus cruentabatur, quia ſanitas in promptu erat, gaudio replebatur ingenti.

CAPUT XXXV.

Pharus cum lampadibus mirabiliter ſervata.

ALio quoque tempore frater quidam, qui in eadem Eccleſia cuſtodis fungebatur officio, cum farum, quæ ante altare S. Galli pendebat, pro incendendis luminaribus ad inferiora deponere debuiſſet, incaute funem, quo ipſa farus dependebat retraxit, qui ſtatim è manu dilapſus paxillum cui inſertus erat de pariete extraxit. Cumque eadem farus ſub nimia celeritate ſolo appropiaſſe, repente ſubſtitit, & abſque ullo humanæ retinaculo artis in aera ſuſpenſa remanſit. Cuſtos igitur miraculi ſtupore perculſus allato igni lampades omnes accendit, & plurimis hoc factum cernentibus abſque pinguedinis effuſione ſeu diminutione lucernarum altius ipſam farum quam pendere ſolebat retraxit. Deo itaque laudes à cunctis, gratiæ referuntur ab omnibus, qui ad declaranda patris eximii merita ſtupendi novitate miraculi lumen ſanctis aptatum uſibus vel ad horam loco venerabili deeſſe non paſſus eſt.

CAPUT XXXVI.

Lucerna caſu non læſa.

IDem frater dum alio tempore lucernas vitreas in eadem lavaret Eccleſia, alius quidam ibi incaute deambulans cum ſe alio repente vertiſſet, quaſdam juxta poſitas veſte attactas pavimento dejecit, ita ut violento ejuſdem ejectionis impulſu uſque in eccleſiæ cancellos ferrentur; ſed miro divinæ operationis modo abſque læſione repertæ ſuis continuo non ſine admiratione reſtitutæ ſunt locis.

CAPUT XXXVII.

Qua medela medico periclitanti ſubventum ſit.

FRater quidam ejuſdem congregationis medicinali ſcientia non ignobiliter inſtructus, dum quodam tempore incidi flebotomo venam feciſſet, & præpropera feſtinatione poſt modicum quippiam operis incaute faceret, ſtatim non ſolum brachium, cujus venam inciſio vulneraverat, verum etiam totum corpus ejus diſtenſum eſt tumore. Qua ex cauſa accidit, ut mortem ſuſpectam habere cœpiſſet, quippe quia viderat ſuæ ſibi artis induſtriam ſtudioſius adhibitam nihil prodeſſe. Sequenti itaque nocte vidit in ſomnio placidæ gravitatis ſenem ſibimet aſſiſtere, cauſas infirmitatis blandis inquirentem ſermonibus. Cumque interroganti totius ex ordine rei replicaret eventum, ſenex dixit ad eum, memento fili,

ut lucetertis reddita oleo, quod in crypta ante altare conſuevit ardere, vulneris locum perungas: nam contiouo ſanitatem recipies. Itaque facto mane quod in ſomnio audierat, cuſtodi eccleſiæ retulit, pariterque cum illo baſilicam ingreſſus, ot edoctus fuerat, certus de promiſſione peregit: nec mora, ſacro perunctus liquote toto corpore derumnit & iotegerrimam aſſecutus eſt ſanitatem.

CAPUT XXXVIII.

Puella à nativitate cæca illuminata.

MUlier quædam unicam filiam ab ipſa, ut ipſa referebat, cæcam nativirate propriis humeris monaſtetio advexir, eamque aote alrare S. Galli deponens ſolo proſtrata pro illa diutius incubuit. Illaque otanre devotius ſubito puellula huc illucque in pavimento volutata miſerabiliter exclamat, & inter anguſtias ac gemitus optato viſu donata gratiſſimum omoibus, qui aderant, præbet ſigni perſpicuitate ſpectaculum.

CAPUT XXXIX.

Infirmus pulvere ſarcofagi & oleo recreatus.

IN eodem monaſterio inter ſcholaſticos tunc reoporis erar quidam puerulus, pauperculis licer parentibus oriundus, ſtudio tamen diſcendi ſatis inrentus. Cumqoe immatura morte utriuſque parentis ſolatio nudaretur, quamvis cottidiaoum victum ſuis laboribus aſſidue quæritaret, nequaquam tamen boni ſtudii etiam oeceſſitate compellente inſtanriam dereliquit. Is lateris quodam dolore percuſſus uſque adeo gravi per longa temporum ſpacia infirmitate contabuit, ut in uno larere ab humero videlicet uſque ad extremam corporis partem ulcera ſaniem emittentia paterenr quam plurima. Qua infirmitate in tantum gravatus eſt, ut jam vix ſine aliorum admioiculo quoquam greſſum movere potuiſſet. Sed cum corporale medicameotum quamvis ſæpiſſima adhibitum oihil illi prodeſſet, & jam jamque deſperaretur à cunctis, cuſtos eccleſiæ in feſtivitate B. Galli cioeres de ſarcofago illius collegit, & oleum quod ante ipſum altare ardebat admiſcuit, adductique corpus pueri ea parte perunxit, quam dolot poſſederat. Qui die altera ulceribus jam ſuperductis ſanus inventus ob memoriam redditæ ſanitaris reliqoum vitæ tempos in ejuſdem ſancti loci excubiis fideli devotione tranſagit.

CAPUT XL.

Manus arida puellæ reſtituta.

POſt aliquanrum temporis puella quædam jam multos per annos manus aridæ & curvatæ pondus fereos inutile, ad mooaſterium cum matre perveoit. Cumque pro voto manui torpenti globulum lini ſuperponens ad altare ſancti Confeſſoris accederet & impoſitura quod attulit continuo manus ipſa reſtitura eſt ſanitati.

CAPUT XLI.

Cera, quam ruſticus ab Eccleſia rapuit, in lapidem converſa.

TEmpore vero alio ruſticus quidam in eadem beati Parris baſilicæ ceræ particulam ſuis aptandam uſibus ab altari occulte diripuit. Inde regreſſus ad hoſpitium cum de ſinu ceram ad quodlibet opus ex ea faciendum protraheret, io duritiam lapidis converſam invenit, continuoque recurrens ad eccleſiam loco ſoo quod abſtulerat reſtituit, & aſtaotibus ſuam ſalubriter confeſſus proterviam quod factum fuerat indicavit. Qui rei oovitate ſtupefacti dum ioter admirationem eaodem particulam certius rem cognituri rollereor ab alrari, mirum dictu in priſtinam ſuæ naturæ mollitiem reperere mutatam.

CAPUT XLII.

Mutus vocis officio muneratus.

JUvenis quidam pauperibus orationis cauſa monaſterium adiens fratrem ſuum jam dudum amiſſæ vocis diſpendia deplorantem ſecum adduxit. Cumque altari Sanct. Galli appropinquaſſet, Presbyterum quendam inibi ſacroſancta tractantem myſteria coospexit, & conſummatioOem ſacræ actionis opperiens ejuſdem ſacerdoris ab officio redeuotis genibus advolvitur, ut pro miſero dignaretur aliquas fundere preces ad Dominum inſtanter exorat. Et ille hujuſmodi deſiderio ſatisfaciens primo orationem pro miſero fecit: deinde crucis eum muoivit ſignaculo, ac ſic Dominici corporis & ſanguinis ſacramento firmavit. Quo facto reſolutis linguæ vinculis, qui mutus adveoerat, priſtinæ locotionis recepit officia.

CAPUT XLIII.

Puer contractus à debilitate liberatus.

PUerum quendam membris omnibus ita contractum, ut per ſe nullatenus quoquam progredi potuiſſet, non longe io itinera

itinere quod monaſterium ducit, hi, qui eum ferre ſolebant, ſolum dimiſerunt. Armamentarius autem quidam per eandem viam de ſilva monaſterium tendens dum jacentem miſerum conſpexiſſet, ait ad eum, quomodo & unde ô flebilis adveniſti, quove ſecuritatis genere in hoc ſolitudinis horrore non timuiſti remanere? quo itaque venire deſideraſti? Et ille; pro his, inquit, calamitatibus, quarum me numeroſitate ſeptum vides, ad B. Galli patrocinia multo jam ex tempore pervenire cupiveram. Sed ecce hi, quorum me labore illuc deferri ſperabam, modo viæ longitudine fatigati me miſerum in hac ſolitudine reliquerunt fama cruciandum & beſtiis lacerandum. His ille quæſtibus per compaſſionem ad miſericordiam flexus puerum humeris impoſitum per unum miliarium ad monaſterium portat. Quem deinde frater, cui ſuſcipiendorum pauperum cura commiſſa eſt, aſſumens congrua manſione refovit. Nocte itaque quadam circa nocturnas vigilias cæteris, qui ſimiliter ſuſcepti fuerant, ad eccleſiam feſtinantibus cœpit idem puer omnes attentius exorare, ut ad baſilicam deferretur. Cunctiſque id quod petebat denegantibus cœpit crebris B. Galli nomen invocare clamoribus, deinde etiam horribilius perſtrepere, ita ut non parvum audientibus terrorem ingereret. Itaque quibusdam ut cauſas anguſtiarum ejus agnoſcerent introeuntibus ſanus inventus eſt, & cum gratiarum actione ad Eccleſiam properat.

CAPUT XLIV.

Paralytica ſanitati reſtituta.

PUellam paralyſi multo tempore laborantem ſui ad monaſterium detulerunt. Quæ ad eccleſiam deportata ad lectionem Evangelii, quæ in nocturnis ſecundum conſuetudinem regularis officii recitatur excubiis, circumſtantes, ut ſe terra ſuſtollerent & inter manus ſuſtentarent cœpit, rogare. Cumque ſublevata fuiſſet, dimitti ſe poſtulavit: illis autem id facere metuentibus ne forte caſu ſubito læderetur, valere ſe confidentius affirmavit. Igitur dimiſſa per ſe ſtetit, ac deinceps totius corporis reſumpto vigore ſana receſſit.

CAPUT XLV.

Ceca illuminata.

CUjuſdam patrisfamilias non longe à monaſterio commanentis ancilla dum fortuito domus januas aperiret, turbo venti pulverem & paleas in faciem ejus & oculos projecit, ſtatimque creſcente moleſtia paulatim ei viſus decrevit, donec horrendis penitus tenebris cingeretur. Hæc ad Eccleſiam B. Galli perducta cum ejus ſuffragia primo ingreſſu devotiſſimè precaretur, recepto quod amiſerat lumine gaudens abſceſſit.

CAPUT XLVI.

Candela cœlitus incenſa.

NOn multo interjecto tempore, dum feſtivitas octavarum Epiphaniæ annuo celebraretur officio, cunctis tempore ſacrificii ad Eccleſiam convenientibus, luminaria & candelæ incendebantur ex more. Una autem candela ſine lumine inter cæteras ardentes dimiſſa inter ſacra miſſæ ſolemnia principalis primo cœpit paulatim fumo tenui vaporare, deinde videntibus non paucis flammam concipiens & cœteris clarius rutilans ſigni effectum ſplendoris ſingularitate commendavit.

CAPUT XLVII.

Scotus à multiplici debilitate curatus.

NUper quoque de natione Scotorum, quibus conſuetudo peregrinandi jam pæne in naturam converſa eſt, quidam advenientes unum ſe ſuis conviatoribus multiplici peſte poſſeſſum in eodem monaſterio dimiſerunt. Qui cum aliquantis ibidem moraretur diebus, & cottidie infirmitatis ſuæ remedium plena fide depoſceret, nocte quadam ſenem ſibi per ſomnum vidit aſſiſtere geſtu & habitu venerandum, quem quis eſſet interrogans, B. Gallum fuiſſe perdidicit, & protinus ad illum; Cernis, inquit, ô Domine toto me corpore diſſolutum meritorum tuorum cottidie evidentiam præſtolari. Noli ergo, quod te aliquando credo facturum, differre diutius. Ad hoc enim huc uſque me reſervatum eſſe cognoſco, ut ſicut his barbaris virtus tua latiſſime claret, ita etiam gentis tuæ hominibus meritorum tuorum fulgor innoteſcat & claritas. Scis ipſe, ſcis, inquam, à natali ſolo quam longe ſim disjunctus, quantaque inter peregrinationis anguſtias corporis debilitate compreſſus: ſuccurre citius, opitulare quantocius. Qua ille motus querimonia vultu placido paucis ita reſpondit, Die mortalibus reddita Eccleſiam petito, & videbis divino te malis ſublevari conſilio, quam patriæ vel parentum ſolatio. Mane facto ſummo animi geſtientis ardore baſilicam properat, & juxta tumulum B. Galli promiſſionis memor precibus inſiſtit. Poſt orationem & lacrimas angulo ſarcofagi adnixus cœpit ſe ſenſim erigere, nec prius lecti angulum cui innitebatur deſeruit, quam ſtatura erecta & accepto robore per ſe ire & redire potuiſſet. Qui tempore præcedenti plena ſanitate donatus in eodem monaſterio precibus & ſanctæ vitæ deſerviens hactenus converſatur.

CAPUT XLVIII.

HÆc de copioſiſſima ſegete B. Galli virtutum memoriæ hotteis grana libuit commendare, & noſtris & aliorum paſtibus profutura : poterunt enim hæc plurimam diligentibus juſtitiam ædificationis conferre, quia & morum honeſtatem inſinuant, & ad laudem Domini, qui ita ſanctos ſuos glorificat devoti lectoris animum vel auditoris inflammant. Cæterum tot & tanta ſunt ejuſdem ſancti Patris miracula, ut nec à ſtudioſis Scriptoribus propter copiam ſui poſſint comprehendi, nec à faſtidioſis lectoribus ſine tædio & rugata fronte percurri. Ea vero huic operi tantum inſerta ſunt, quæ & veracium relatione teſtium veritatem cuſtodiant, & moderata brevitate nullius quamvis etiam utilia nauſeantis mentem offendant.

ORATIO WALAFRIDI.

OBſecramus itaque te, B. Galle, Chriſti Confeſſor, ut ſicut ſanitatem corporum meritis tuis multis te contuliſſe retulimus, ita noſtris mentibus divinæ miſerationis medelam implorare digneris. Amen.

Expliciunt vita & miracula Sanct. Galli; Incipit vita S. Othmari Abbatis.

WALAFRIDI STRABI ABBATIS AUGIENSIS

LIBER

DE VITA S. OTHMARI ABBATIS.

Prologus.

FInitis duobus libellis, quos de vita & virtutibus B. Galli Confeſſoris juxta fidem, quæ vel ſcripto vel dicto ad nos uſque pervenerat, vere potius quam lepide compoſuimus jubentibus vobis, Fratres ſanctiſſimi, qui in cœnobio ejuſdem ſancti Patris conſtituti fervorem ejus, quem in Dei rebus habuit, ſancti ſtrenuitate propoſiti ſpecime exhibetis, libet ſubnectere eam relationem, quæ de ſancti Patris Othmari ſtudiis & virtutibus per eum oſtenſis veſtra aſſertione & cura literis eſt mandata veracibus. Quæ cum ſit veritate plena ratione perſpicua non ob aliud à nobis eſt iterata, niſi quia cariſſimus frater Gotzpertus, cujus caritati quicquam negare nec volumus nec debemus, id, ut fieret, poſtulavit, immo præcepit : quem etiam in hac occupatione inſtantiſſimum ergodioctem (*id eſt cooperatorem*) ſine tædio læti ſuſtinuimus. Itaque lectori credulo ſufficiat hæc abbreviatio noſtra : incredulus autem qui fuerit, ad eam conſcriptionem, quam ſequimur, recurrens multiplici aſtipulatione teſtium conventus ad fidem, ſi gratus eſt, ſegnis non erit.

Incluſa ex margine irrepſerunt.

EXPLICIT PRÆFATIO, INCIPIT VITA.

CAPUT I.

Quomodo vir Dei Othmarus pro ſanctitate vitæ cellulæ S. Galli ſit prælatus, & regia auctoritate regularem inibi vitam inſtituerit.

IGitur Othmarus genere Alamannorum oriundus in ætate pucrili à fratre ſuo Retiam Curienſem perductus eſt, & in ſervitio Victoris earundem partium comitis multo tempore conſtitutus, & literarum ſcientia ſublimatus, virtutum ſectator morumque laudabilium poſſeſſor ſacerdotii gradum conſcendit, & à ſupradicto Comite benigne retentus cuidam eccleſiæ titulo S. Florini Confeſſoris prælatus eſt. Cumque morum ejus probitas & ſanctæ vitæ mundicia plurimorum aures rumore dulci reſpergeret, Waltrammus quidam, qui ſibi vaſtitatem heremi, in qua S. Gallus cellulam conſtruxerat, velut à parentibus hæreditario jure tranſmiſſam vendicavit, eundem Othmarum à Victore ſupradicto ad præficiendum eidem cellulæ impetravit, & voti compos effectus cellulam cum omnibus, quæ ad eam pertinebant, illi ſolemniter commendavit, atque ut ſui melius deſiderii convaleſceret utilitas, ad Pipinum Regem profectus eundem Abbatem ipſi præſentavit, & locum, cui pridem præfecerat, proprietatis jure Principi contradidit, omni inſtantia depoſcens in regia auctoritate ex integro Othmarus Abba eidem præfic‹ı›retur loco. Cujus petitioni jam dictus Princeps aſſenſum præbens locum ſibi traditum viro venerabili commendavit, & regularem inibi vitam inſtituere juſſit. At ille regreſſus confeſtim boni mandritæ ſtudium in ipſo executus, initio undique verſum congrua Monachis habitacula conſtruxit, & ipſius ſacri loci ſtatum ad utilitatem divini ſervitii ſtudioſiſſime reformavit. Religioſos etiam quosque ita libertate ſua ad devotionis ſtudium invitavit, ut ex quorundam donationibus poſſeſſiones ipſius cœnobii admodum dilatarer, & infra paucos annos quamplures ad ſacræ militiam vitæ fratres attractos magiſterio ſuo & cura decentiſſime gubernaret.

CA-

CAPUT II.

Qua converſationis ſanctæ perfectione nituerit.

HIs prælibatis, vitæ ejus ſanctitatem liceat ſummatim perſtringere, ut liquido cunctis clareat, quibus profectuum gradibus ad hanc gloriam ſit evectus. Erat denique parſimoniæ ſectator eximius, creberrimo macerans jejunio corpus, ita ut in præcipuis jejuniorum diebus & conſuetudine bidui abſtinentiam continuaret frequentius, & his contra temptamentorum jacula clypeis præmunitus vigilias amabat, & aſſiduitate orandi ſpiritalia nequitiæ repellebat. Summæ autem humilitatis gratia præcipue preditus in tantum voluntariam paupertatem diligebat, ut terrenam gloriam omnibus fugeret modis. Cui etiam hæc erat conſuetudo, ut ſi quoquam pro utilitate monaſterii eum tendere neceſſitas popoſciſſet, vilis miti dorſo veheretur aſelli. Erat inter cætera tanta in eo pauperum ſollicitudo, ut eorum curam per ſe potius quam per alios exbibere ſtuderet. In eo vero miſericordiæ opere, quod elemoſyna dicitur, vix cuiquam habebatur ſecundus. Nam ad ſuſcipiendos leproſos, qui cæteris hominibus ſejunctim manere ſemotim conſuerunt, hoſpitiolum haud longe à monaſterio extra eas manſiones, quibus cæteri pauperes recipiebantur, conſtituit, & eis curam per ſe omnimodis impendebat ita ſollicite, ut nocturnis etiam horis monaſterio ſæpe digreſſus curam infirmitati eorum miro devotionis adhiberet obſequio. Capita ſiquidem eorum pedeſque abluens, purulenta ſuis manibus vulnera detergebat, & victui neceſſaria miniſtrabat, illam ſemper animo revolvens ſententiam, quam juſtus judex miſericordibus prolaturus eſt dicens: *Quod uni de his minimis fratribus meis feciſtis, mihi feciſtis.* Sicque factum eſt, ut cunctorum, qui eum noverant, veneratione ſublimis, pater pauperum appellaretur à plurimis. Quem tale pleniter miſericordiæ ſtudium poſſederat, ut, ſi quem pauperum nuditatis injuria torpentem conſpiceret, plerunque ſuis exutus veſtibus miſeri contegeret artus, ita ut interdum ſine tunica ſola cappa contectus ad monaſterium remearet. Maluit enim per præſentis pompæ contemptum ad indumentum incorruptionis æternæ pertingere, quam per boni operis omiſſionem futuræ nuditatis opprobria ſuſtinere.

CAPUT III.

Quantam in pauperes miſericordiam habuerit.

QUodam etiam tempore ad Pipinum Regem veniens honorifice ſuſceptus eſt, & inter alia largitatis ejus beneficia ad neceſſitates fratrum ſuorum, ſublevandas argenti libras ſeptuaginta percepit. Sed mox, ut ad ſua rediret egreſſus, maximam ejuſdem, pecuniæ partem pro foribus, qui ſecum erant, compulſus retinuit. Quibus poſtmodum quoddam territorium monaſterio vicinum coemit. Dominicorum enim non immemor mandatorum ſui cauſa de craſtino non cogitabat, ſciens Monachum victu & tegumento contentum eſſe debere. Et ideo paupertatem ſibi potius ſuiſque delegit, quam rerum tranſeuntium poſſeſſionem ſuperfluam expeditis mentibus oneroſam.

CAPUT IV.

Qualiter à quibusdam iniquis pro zelo juſtitiæ, quo fervebat, multis affectus ſit injuriis.

IGitur cum jam Dominus meritis ejus digna rependere decreviſſet, callidus univerſæ bonitatis inimicus bonis ejus actibus invidens, ejuſque exemplis aliorum vitam dolens proficere, quietem, quam in Chriſti ſervitio, licet non parum laborando poſſedit, perturbare contendit. Sed quamvis flatibus temporariæ adverſitatis pulſata radicem petræ veritatis habens infixam Paradiſi cedrus inconvulſa permanſit. Nam Warinus & Ruodhardus, qui tunc temporis totius Alamanniæ curam adminiſtrabant, Diabolo ſuadente immaniſſimo avaritiæ morbo præventi res eccleſiarum ſub ſua poteſtate ſitarum magna ex parte in proprietatis ſuæ dominium per vim contraxerunt. Qui cum ſibi de poſſeſſionibus B. Galli perplura eodem violentiæ auſu vendicaſſent, vir Dei Othmarus non poſſeſſionibus terrenis inhians, ſed cœnobialis vitæ defectum præmetuens, Pipinum Regem adiit, ipſique tyrannicam eorum præſumptionem expoſuit, pariter proteſtatus, grave eum crimen incurſurum, ſi eorum actibus conſentiendo faveret. Qua pro cauſa benivolus Princeps utrumque conveniens interminatus eſt eis gratia ſua illos omnimodis carituros, ſi non eccleſiis Dei, quæ injuſte abſtraxerunt, abſque recraſtinatione reſtituerent. At illi patriam repetentes vicio rapacitatis infecti, & beſtiali ſævitia efferati juſſionem regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cum pro hac re iterum Principem adire vellet, miſſis clanculum poſt eum militibus vinculis injectum per vim reduci fecerunt, nec non & Lampertum quendam, qui fratribus ejus professione connumeratus erat non vitæ ſanctitate, perſuaſerant, ut ei facta quadam machinatione luxuriæ crimen impingeret, id elaborantes, ut

ut ſanctitate ejus hujuſmodi ſuſpicionibus infamata deponendi eum occaſionem invenirent. Qua cauſa plurimi tam doloſæ factionis ignari ad concilium evocantur.

CAPUT V.

Quam in objectione ficta criminis modeſtiam tenuerit, & qua accuſator ejus pœna multatus ſit.

ITaque vir venerabilis caſtitate, integer vitæ, ac morum maturitate grandævus in medio cœnobii collocatur, & in ejus accuſationem Lambertus falſitatis miniſter coram omnibus præſentatur, acceptaque loquendi licentia veritatis oblitus falſitatis aſſertor dixit, ſe quandam fœminam noſſe, quæ à viro beato vim pollutionis fuiſſet perpeſſa. Ad quod fertur nullum penitus dediſſe reſponſum: cumque à plurimis reſpondere cogeretur objectis hujuſmodi, dicto temperavit eloquium: Fateor, inquiens, me ſupra modum in multis peccaſſe, de hujus autem objectione criminis ſecreti mei inſpectorem Deum invoco teſtem. Illis autem, ut hujus facti ſe excuſatione purgaret, attentius ei inſiſtentibus, mente ſecurus, conſcientia liber, tacitus perduravit: & quia accuſandi licentiam apud Judices patere cognovit, maluit pro ſinceritate ſui pectoris divino, quam humano pro excuſatione criminis placere judicio. Mox ergo ut cunctis clareſceret, ipſius caſtimoniam falſo fuiſſe infirmatam, Lampertum ultio divina corruit. Nam febrium vexatione perſuaſus paulatim reſoluto membrorum vigore contrahi cœpit, ſicque omnibus membris ſtatus ſui annitentibus rectitudinem vel formam capite ad terram more quadrupedum inclinato, non ſolum deformitate figuræ terribilis, verum etiam viva voce in ſanctum Dei peccaſſe omni tempore fatebatur.

CAPUT VI.

Quomodo inter arta cuſtodia clauſtra vitam finierit.

COncilio autem inique inchoato, iniquius terminato vir Dei Othmar, apud villam Potamum palatio incluſus eſt. Quo cum nullus intrare vel colloqui cum eo permitteretur, aliquot dies abſque corporalis ſuſtentaculo victus transegit. Cumque diuturna vexatione famis laboraret. Perathgotzus quidam è fratribus ejus noctu advenire ſolebat, & ei victus ſolatia miniſtrabat. Poſtmodum vero Gotzbertus quidam vir potens, dum ſibi vitum Dei commendari ab iniquis Principibus impetraſſet, in quadam Rheni fluminis inſula nomine Stain juxta prædium ſuum cuſtodiæ illum deputavit. Ubi idem ſanctus pater ſpirituali tantummodo exercitio, id eſt, orationibus ac jejuniis, vacans eo liberius Domino deſervivit, quo ab humana frequentatione curisque ſecularibus fuerat abſolutus. His & ſimilibus notæ devotionis inſiſtens operibus, exacto non multi temporis ſpacio, ab his mundanæ perturbationis anguſtiis ad cœleſtis latitudinem gaudii XVI. Kalendarum Decembrium die commigravit, & corpus ejus in eadem inſula tumulatum multis deinceps diebus ibidem ſine corruptione permanſit.

CAPUT VII.

Qualiter poſt multum temporis corpus ejus ſine corruptione repertum ſit.

EVolutis autem poſt tranſitum ejus decem annis, fratres illius per viſionem à Domino commoniti ſunt, ut corpus cari patris ad monaſterium reducerent. Hoc patefacto, divinæ voluntatis conſilio undecim ex eisdem fratribus noctu ad locum, in quo ſancti viri exuviæ ſervabantur, deveniunt, & ſepulchrum aperientes corpus ejus ab omni corruptione illæſum reperiunt, excepto, quod pars extrema pedis unius, quem aqua alluebat, tantum colore mutato, quaſi tabida videbatur. Et congruo ſatis miraculo prima ſanctitatis ejus indicia claruerunt, ut videlicet, tam illæſum à corruptione corpus ejus inveniretur, quam liber ipſe fuerat à crimine, cujus oppoſitione ſuperatus videbatur ad tempus. Hac itaque devoti fratres rerum novitate perfectius instructi corpus honorifice ſumptum rati impoſuerunt, & accendentes candelas unam ad caput, alteram collocaverunt ad pedes.

CAPUT VIII.

Quam mirabiliter in translatione corporis ejus tempeſtas ſedata ſit.

CUmque deſerto littore incertis ſe profundius commiſiſſent, & ſumma inſtantia remigio inſiſtentes ſub omni celeritate cuperent remeare, continuo tanta vis pluviæ ventorumq; prorupit, ut vix effugium ſe crederent habituros. Sed mira omnipotentis Dei diſpenſatione, &, ut credimus, ſancti viri meritis actum eſt, ut ipſa etiam elementa, quæ nobis inſenſibilia videntur, famulantia ſui creatoris imperio, quanti viri reliquiæ ibidem veherentur, ſentirent. Nam pelagus circumquaque imbrifera tempeſtate commotum undasque in altum ſuſpendens nil omnino remigantibus moleſtiæ intulit, ſed in quamcunque partem navis devenit, rejectis flatibus tumentes in ſe fluctus depreſſit, & ita omni ex parte

unda-

undarum molibus, imbrium effuſionibus, ventorumque flatibus non parvo dimotis ſpacio quaſi ſæpe quædam ſeaſa cingebatur, ut ne una quidem pluviæ gutta, quæ hinc inde vehementer inundabat, in illam deſcenderet. Cerei quoque, qui in beati patris obſequium ardentes ad caput pedesque fuerant collocati, lumen primæ accenſionis nequaquam amiſerunt, quo ad uſque corpus ejus ad monaſterium deferretur.

CAPUT IX.

De abundantia potus cœlitus ſumminiſtrati, & ubi corpus ejus poſt translationem ſit tumulatum.

ALiud adhuc teſtat miraculum, quod in eadem ſacri corporis translatione devotis fratribus Dominus patefecit. Nam cum ex nimia remigandi inſtantia feſſi adveniente refectionis hora ad recuperandas alimento corporeo vires laudibus Domini præmiſſis conſediſſent, tandemque felici convivio intermiſceri potus ſolatia commonerent, unus miniſtrorum intulit, nil ibi jam potuum ſupereſſe, præter quod in flaſcone parvo ſervabatur, unde vix unicuique quippiam ad guſtandum potius quam ad bibendum præberi potuiſſet. Illi vero miraculorum Domini, quomodo paucis panibus multitudines hominum paverit numeroſas, facientes mentionem ex eodem parvo, quod habebant, cunctis, qui aderant, cum caritate diſtribui fecerunt, & mirum in modum cœpit in eodem vaſculo ita liquoris hauſtus creſcere, ut continua effuſione nihil minui videretur, quoad uſque bibentes poculorum copia vincerentur. Ergo pro rei novitate obſtupefacti largitori omnium bonorum Domino, qui eis tam mirabiliter ſufficientiam præbuit, debitas gratiarum actiones cum laudibus perſolverunt: ſtatimque ut iter cœptum itidem aggreſſi ſunt, in vaſculo potus ceſſavit. Cumque optati littoris portum ſubiſſent, fratribus, qui obviam cum Dei laudibus venerunt, quæ geſta fuerant ex ordine retexuerunt, celebratoque in commune gaudio ſancti viri corpus ſumptum cum honore ad monaſterium tranſtulerunt, & inter aram S. Iohannis Baptiſtæ & parietem in ſarcofago poſuerunt, ubi etiam poſtmodum ipſius facientibus meritis memoria digna Dominus dignatus eſt manifeſtare miracula.

CAPUT X.

Mutus & ſurdus ad ſepulcrum ejus curatus.

DEnique quodam tempore ſurdus & mutus cum quibusdam de vicinis lo-

cis orationis cauſa monaſterium adeuntibus advenit, & quia à primæva ætate & locutionis & auditus carebat officiis, tabulas duas collo dependentes geſtabat, quarum colliſione & ſonitu miſericordiæ opus, quod voce nequibat, precabatur. Is cum ſuis conviatoribus eccleſiam ingreſſus, dum eos ſingulis altaribus particulas ceræ, ſicuti pauperum eſt conſuetudo, imponere conſpiceret, ad viri Dei ſepulchrum accedens tabulas, quas geſtabat, deſuper poſuit, ſeſeque quaſi oraturus ante illud proſtravit, & protinus alto ſopore depreſſus, ut ipſe poſtmodum retulit, ſenem quendam facie nitidum monachico habitu glorioſum quaſi è tumulo vidit procedere dicentem ſibi: O homo, cur hic ſopore deprimeris? Cumque ad interrogata nihil penitus reſpondere potuiſſet, ſenior ad eum dixit: ſurge & incommodorum, quibus hactenus laboraſti, remedium à me tibi impetratum ſcito: ergo tabulis iſtic dimiſſis confeſtimque monaſterio diſcedens donum à Deo tibi conceſſum in hoc loco nemini pandas. Qui cum evigilans ſurrexiſſet ſub magna feſtinatione monaſterio digreſſus inclinato jam die veſperi ad cujuſdam Ratcozi potentis viri hoſpitium divertit, cumque ab illo interrogaretur, unde veniret, per ordinem expoſuit, ubi, quando & quomodo ſanitatis donum fuiſſet adeptus. At ille narrationi ejus non credens teneri eum & cuſtodiri præcepit, ipſeque veritatem rei certius inquiſiturus eadem nocte ad monaſterium venit, & tabulas ſuper tumulum poſitas reperit, conviatores quoque ſanati cum inveniſſet adhuc ejuſdem facti penitus ignaros, diligentius ab illis inquiſivit, ſi talem hominem monaſterium pergentes in comitatu habuiſſent, & continuo ex eorum narratione vera eſſe, quæ domi audierat, deprehendit, quæ res & præſentibus citius innotuit, & ad nos uſque veridica relatione pervenit.

CAPUT XI.

Quomodo lux in eodem loco cœlitus data apparuerit.

PRæsbyter quidam ex ipſa congregatione nomine Tanco, dum in eadem eccleſia cuſtodis officium gereret, nocturnæ quietis tempore præficiendis luminaribus baſilicam ſolitus introire tribus vicibus pene omnia reperit extincta. Ad ſancti autem viri ſepulchrum perveniens ardentem cereum juxta illud invenit, ſciensque luminis illius cœlitus adminiſtrari ſplendorem, extinguere non præſumpſit. Ut vero diſceſſit, lux, quæ per ſe venerat, per ſe etiam ſubtracta eſt. Ubi & ad majoris indicium miraculi ignis quidem in can-

dela

dela ſolito rutilabat, ceræ vero nihil per hunc ardorem minui videbatur. Hæc idem venerabilis Presbyter ſæpius ſua relatione confirmans omne dubitationis argumentum ab hoc facto veritatis ratione depellit.

CAPUT XII.

Quidam ibidem caſu deſperatus quam facile convaluerit.

QUodam etiam tempore, dum ejusdem eccleſiæ tecta vetuſtate dilapſa neceſſario reſtaurarentur, quidam ex ipſius monaſterii familia regularum, quas ad faſtigia baſilicæ deferre debuerat, onere prægravatus de ipſa tecti altitudine ſuper viri Dei corruit ſepulchrum, moxque immenſum aliud lignorum pondus corruentis impulſum attactu in ipſo eum caſus exitio deſuper operuit. Cumque aſtantes concurrerent, ut ei, quem jam exanimem crediderunt, funeris debita perſolverent, ſublato lignorum pondere, aliquantiſper nullos membrorum motus oſtendens jacuit, ac deinde per multa ſuſpiria halitum reſumens abſque ulla læſione ſurrexit incolumis, & ad incepti operis laborem rediit gaudens. In hoc ergo miraculo haud dubie ſancti patris merita claruerunt, cum & altitudo tecti, unde ſupradictus homo ceciderat, non minus quadraginta pedum menſura à terra eſſet ſuſpenſa, & pondus inſequens corruentem, quod ad multorum hominum oppreſſionem ſufficeret, operire præcipitem non conterere potuiſſet.

CAPUT XIII.

Contractus ſanitati reſtitutus.

ALio tempore cæcus quidam adveniens hoſpitio pauperum neceſſitatibus præparato ſuſceptus eſt, & nocte eadem cum eccleſiam vellet adire puerulus, qui ei ducatum præbere debuerat ob nimiam frigoris aſperitatem officii ſui negavit illi juvamen. Cumque nimis doleret, qui tantæ ſollemnitati intereſſe non mereretur (erant quippe Dominicæ diei vigiliæ) adoleſcens quidam ita membris omnibus contractus, ut non aliter quoquam procedere quam manibus reptando potuiſſet, cum in eodem loco quieſceret ejus dolori compaſſus de lecto ſe protraxit, & quali potuit ſolatio cæci veſtigia rexit. Ut ergo eccleſiam intraverunt, utili errore ad Sanct. Othmari ſepulchrum venere. Putabat etenim idem benivolus cæci præcurſor in ipſo angulo aliquod oſtium patere, per quod cryptam eidem loco vicinam intrare potuiſſent. Itaque ex improviſo in ſarcofagum viri Dei, quia paulo altius eminebat à terra, impingens, ſubito reſiliit, & ad terram protinus concidit, totiusque eccleſiæ ſpacia horrendis implevit clamoribus. Cæcus vero hæc audiens ductorem ſuum inſania æſtimans agitari, prout, potuit aufugere ſtuduit. Miſericors autem Dominus totius boni auctor & amator, quia viderat debilem puerum ultra vires opus pietatis exhibere voluiſſe, B. Othmari etiam meritis id obtinentibus, benivolentiam ejus dono ſanitatis remunerare dignatus eſt. Nam protinus membris in ſtatum ſuum reſtituris cæcum, quem paulo ante manibus reptans ad eccleſiam traxit, firmatis jam greſſibus per cætera in eodem ambitu orationis loca deduxit. Et quia aliquandiu in ipſo monaſterio poſtea manſit, ita & omnibus etiam qui huic facto minus interfuerant ad ipſam declaravit, ut de eo nulli deinceps licuerit dubitare.

CAPUT XIV.

Cera in lapidem converſa.

QUidam è numero ſcholaſticorum ab eodem B. Othmari tumulo particulam ceræ furto ſubtraxit. Regreſſus autem ad hoſpitium cum parvi penderet quod commiſit, ſtatim manifeſta Dei correptione ſtultitiæ ſuæ errorem confuſus agnovit. Nam cum eandem particulam de ſinu proferret, in lapidis eam duritiem reperit commutatam, cumque temeritati obſtinationem junxiſſet, multo tempore hoc factum à eunctorum agnitione abſcondit, præter eum videlicet qui & earundem rerum tunc erat conſcius, & in hoc tempore miraculi quod retulimus relator extat fidiſſimus.

CAPUT XV.

Clerico cuidam manus reſtitutæ.

ALio quoque tempore clericus quidam advenit, cui utriusque manus officium miſerabili prorſus modo fuerat denegatum. Nam contortis in volam digitis unguibusque ad oſſa uſque palmarum immerſis, nimiis ſine intermiſſione cruciabatur miſer doloribus, adeo ut etiam quædam partes manuum putrefactæ gravem longius fœtorem emitterent. Is cum non longe à beati viri tumulo conſiſteret, ſubito cœperunt digiti ejus ſingillatim ex ordine erigi & ad naturalium concordiam actionum redire. Ipſe vero, qui pro conceſſo ſanitatis dono gaudere debuerat, doloris magnitudinem clamore horribili teſtabatur, & eadem hora manibus ad integrum reſtitutis poſtmodum ſanus abſceſſit.

CA-

CAPUT XVI.

Quomodo idem ſepulchrum in deſtructione baſilicæ illæſum permanſerit, & qualiter reliquiæ viri ſancti tranſlatæ ſint.

QUid nuper quoque circa ejuſdem viri ſancti ſepulchrum geſtum ſit, quando eccleſia B. Galli reædificandi cauſa deſtruebatur, arbitramur non eſſe ſilentio reprimendum. In eadem baſilica juxta aram B. Johannis Baptiſtæ arca quædam parieti contigua non magnis lapidibus opere cæmentitio in quatuor lateribus conſtructa, ſuperius autem tabulis, quarum groſſitudo trium vel quatuor erat digitorum in tranſverſum, poſitis cæmentoque deſuper litis cooperta viſebatur. In qua ſæpe dicti viri corpuſculum paulo altius à pavimento ſublevatum tabula lignea tantum ſuperpoſita jacebat. Æſtimantes igitur corpus ſancti patris ſub terra poſitum, arcæ vero conſtructionem ad deſignandum tantummodo ſepulturæ locum commendatam, & ideo tumulum remanere intactum poſſe credentes, muros eccleſiæ machinis aggreſſi crebris arietum ictibus ruere compulerunt. Qui cum omni ex parte magnæ altitudinis eſſent, magnique machinatum impulſibus pariter pæne corruentes ſepulchro viri Dei ſuperferrentur, mirum in modum nullam arcæ particulam læſerunt, quæ evectis cineribus ſic intacta ex omni parte reperta eſt, ac ſi nullo cadentium impetu parietum impetita fuiſſet. Poſtea verò dum quidam ſaxum haud grande ſuper eam incaute jeciſſet, protinus quadam ex parte confracta eſt. Tandem itaque cognito quod in ea reliquio ſancti patris haberentur, cum magno eas honore inde tranſtulerunt, & in eccleſia S. Petri poſt altarium poſuerunt.

CAPUT XVII.

Quæ oſtenſio in eodem oratorio cuidam fratri manifeſtata ſit.

PAucis deinde diebus exactis, quidam frater, dum nocturnas vigilias præveniens idem oratorium orandi gratia quadam nocte fuiſſet ingreſſus, totoque affectu precibus inſiſtens ad altare direxiſſet intuitum, neſcio quam à dextris altaris in Angelicæ claritatis nitore vidit ſtare perſonam ſacerdotali quidem habitu præfulgentem, facie autem ad orientem verſa geſtu corporis intentiſſimæ orationis ſpecimen exhibentem, veſtimenta vero ipſa tanti fuiſſe nitoris aſſeruit, ut humanæ infirmitatis reverberarent obtutus. Cumque hic diu conſpiceret, & utrum propius deberet accedere anxia mentis hæſitatione trutinaret, perſona quæ apparuerat, ſe ſubtrahens cum miraculo & ſtupore conſternatum reliquit. Non eſt igitur incredibile, eundem venerabilem virum viſione præſentiæ ſuæ declarare voluiſſe, digne circa translationem ſuam fraternæ devotionis iteratam fuiſſe ſollertiam.

EXPLICIT DE VITA ET VIRTUTIBUS S. OTHMARI:

Incipit de miraculis ejusdem.

ISONIS MAGISTRI COENOBITAE S. GALLI

DE MIRACULIS S. OTHMARI ABBATIS

LIBER I.

PRÆFATIO.

HUcusque virtutes & miracula ob ſanctitatem B. Othmari cœlitus declarata Walafridus Abba vir doctus & ſapiens, qui in litterarum ſcientia apud noſtrates illuſtris ante alios habebatur ſeniorum in cœnobio Sanct. Galli converſantium relationibus, ſeu etiam ſcriptis veritatis ratione pleniſſimis fidem accommodans luculento ſatis ſermone & veraci aſſertione conſcripſit. Sed quia nos fratres in eodem cœnobio Deo militantes poſt harum deſcriptionem virtutum multa miraculorum inſignia circa corpus ejuſdem viri divinitus manifeſtata eſſe cognovimus, aliqua ex eis ad laudem & gloriam omnipotentis Dei ſtili officio commendare memoriæ curavimus, quatenus hinc liquido ab omnibus ſanum ſapientibus colligatur, quam digne ab hominibus honorificetur in terris, qui tam manifeſta ſignorum atteſtatione cottidie glorificatur è cœlis. Non tamen amore ejus ducti aliqua in dubium venientia vel etiam falſitati obnoxia, ſed ea tantum litteris titulare diſpoſuimus, quæ & luce clarius conſtat actitata, & multorum narrationibus noſcuntur eſſe probata.

CAPUT I.

Quibus miraculis B. Othmari ſanctitas in baſilica S. Petri claruerit.

CUm beati viri corpuſculum ab acceſſu popularis turbæ remotum in oratorio Principis Apoſtolorum per multa annorum ſpacia quieſceret, plurimis ſignorum oſtenſionibus manifeſta ſanctitatis ejus indicia circa ejus tumulum frequenter oſtenſa apparuerunt. Nam multæ ex noſtræ congregationis fratribus, qui nocturnæ celebrationis vigilias prævenire ſolebant, cauſa orationis idem oratorium ingreſſi ceteros ardentes vitreaſque lucernas ſponte ſua incenſas frequenter ſe ibidem inveniſſe affirmabant. Angelorum etiam inter ſe choros dulcium ſuaviſſimus ibi concentus audiebatur, quorum præſentiam tanta luminis claritas proſecuta eſt, ut feneſtræ ipſius eccleſiæ maxima ſplendoris illuſtratione clareſcerent, locaque in vicino poſita fulgoris ſui immenſitate perfunderent. Dulciſſima quoque odoris fragrantia ſæpius ibi narratur eſſe aſperſa, quæ & naribus odorantium incognita & ſui jocunditate ſatis odorifera habebatur. Quibus profecto omnibus patet, vir iſte quanti apud Deum ſit meriti, juxta cujus ſepulchrum cereis atque lucernis ſponte ſua irradiatis Angelicæ modulationis dulcedinem immenſa luminis magnitudo conſequitur, & incognita odoris fragrantia mortalium olfactu ſentitur.

CAPUT II.

Quomodo Salomon Epiſcopus ejus ſanctimoniam in ſynodo perſtringens triduanum jejunium indixerit.

TAlibus igitur miraculorum indiciis vir Dei Othmarus poſt altarium S. Petri honorifice ſepultis annis XXXIV. & CXCIV. diebus in pace quievit. Sed cum jam omnipotens Deus lucernam lucis operibus accenſam hominumque negligentiam diu in occulto poſitam ad exemplum atque illuſtrationem fidelium ſuper candelabrum ponere, ac ſplendore ſanctitatis ejus omnibus in domo Dei manentibus luminis ſui gratiam vellet adminiſtrare, cœcus fratrum in cœnobio Sanct. Galli ſub regulari cenſura Chriſto devote famulantium aſſiduas colloquiorum ſermocinationes de meritorum ejus excellentia facere cœpit. Hujuſcemodi vero colloquiis idem fratres ſe invicem cohortantes divino, ut credimus, nutu pariter omnes deſiderare cœperunt, ut ſancti viri corpuſculum ad Beat. Galli eccleſiam, quæ jam Deo opitulante decenter adornata refulſit, iterato reduceretur. Dictante autem æquitatis ratione cum hoc ſuo tantum conſilio facere non præſumerent, vitæ ejus libellum, qui noſtrorum ſollertia anteceſſorum multiplici teſtium adnotatione olim conſcriptus ad nos pervenerat venerabili Epiſcopo Salomoni legendum contradunt, ſuæque voluntatis affectum quo omnis ejuſdem loci congregatio fervebat aperiunt, ejus per omnia judiciis euſq; obedire parati conſiliis. Benivolus autem Pontifex perſpectis vitæ ejus exemplis multimodas gratiarum actiones bonorum omnium auctori perſolvit, quod bellatorem ſuum pro zelo juſticiæ fortiter dimicantem tam apertis miraculorum oſtenſionibus declaravit. Remoto etiam dubietatis ſcrupulo de ſanctitate illius quamvis certus exciterit, nil tamen temere nilque de ſe ipſo inordinate ſua ſola auctoritate voluit diffinire, ſed more ſuo prudenti uſus conſilio cauſa eccleſiaſticorum dogmatum annualem ſynodum ſollemniter indicit, & Preſbyteros ac Diaconos diverſique ordinis clericos apud Conſtantienſe oppidum convenire præcepit. Quibus in unum collectis venerandus Pontifex in medium conſurgit, factoque ſilencio vitæ ipſius ſanctimoniam, quæ jam multos ibidem reſidentes dulci rumore aliquantulum permulſerat, ſparſim pro tempore coram omnibus recitavit. Quo facto cum maxima clericorum copia in viri Dei laudibus acclamaret, primo Augenſis cœnobii Abbatem, qui etiam tunc temporis cum quibuſdam fratribus nobis valde cariſſimis illo confluxerat, ac deinde omnem illius concilii clerum Epiſcopus commonuit, ut triduani jejunii abſtinentiam facientes totius boni fontem in commune precarentur, quatenus pietatis ſuæ munere his in rebus ſuæ voluntatis diſpoſitionem dignaretur perficere. Quibus dictis Epiſcopi ſententiam ſynodus collaudat, ſeque libenter ita facturam eſſe conclamat.

CAPUT III.

Qualiter idem Epiſcopus Sanctum de ſepulchro ſuſtulerit & oblatas ibi illæſas repererit.

FInito itaque ſynodi hujus concilio ac peracto trium dierum jejunio, venerabilis Præſul ad idem monaſterium cum ſuis perveniens ſeniorem noſtrum Grimaldum Rectorem ipſius monaſterii ac Ludovici Regis Archicapellanum de hac re tractaturus aggreditur: Poſt amicæ vero ſalutationis officia cum mutuis inter ſe colloquiis vitæ illius rigorem ac miracula ob indicium ſanctitatis ejus frequenter oſtenſa commemorarent. Monachos ejuſdem cœnobii in unum convenire præcipiunt, ſimulque cum eis reſidentes ſanctum corpus de tumulo, in quo eatenus jacebat, auferendum, atque in Sanct. Galli eccleſiam collocandum pari

voto

voto ac communi conſilio omnes unanimiter decernunt. Venerabilis etiam Abba Grimaldus, quorundam animos metu ac formidine ſentiens eſſe permotos, confidentior cæteris effectus infirmantium mentes conſolidando roborat & paternæ affectionis ſtudio trepidantium corda informata aſtruens ex divinæ voluntatis diſpoſitione procedere, quod tam multi de eodem tumulo ſancti viri corpuſculum deſiderarent auferre. Præſul autem præclarus, cum Abbatem tam fiducialiter in his rebus conſpiceret, Hartmotum Decanum una cum cæteris fratribus ſecum aſſumit, & ad ſepulchrum accedens lapidem ſuperpoſitum removere, ipſum ſarcofagum in quo theſaurus precioſi corporis jacebat præcipit aperire. Quo facto membra ſanctitate plena inſpiciens Monachus lætaniam decantare precibusque devotis hortatur inſiſtere: deinde venerandas ſancti patris exuvias humiliter deoſculans cum omni reverentia de tumulo ſublevavit, & in lectica, quæ illarum receptui paulo ante compacta fuerat, repoſuit: ſub capite autem & circa pectus viri Dei quædam panis rotulæ, quæ vulgo oblatæ dicuntur, ita illæſæ atque ab omni corruptione extraneæ ab eodem Epiſcopo inveniebantur, ut in nulla omnino parte colorem vel ſpecimen ſui amittentes aſpicientium oculis infra ſpacium ipſius hebdomadæ viderentur eſſe confectæ. Quo vero ordine, quove in tempore eo loci pervenerint, nobis quidem incognitum, Deo autem novimus eſſe manifeſtum. Hoc tamen omnes pro certo ſcimus, quod per triginta quinque annos nullus mortalium ejus ſepulchrum aperuit, antequam præſens Epiſcopus miniſterii ſui fretus auctoritate ejuſdem congregationis fratribus hoc faciendum injunxit. Idem tamen Epiſcopus venerabiliter eas aſſumens ſacro corpori appoſuit, ipſumque corpus cum ſumma cautela obvolutum in lectica ſuperius dicta honorifice commendavit.

CAPUT IV.

S. Othmari translatio & feſtivitatis ejus indicta celebratio.

POſt hæc igitur facto intervallo quaſi horæ unius Præſul devotus hortatu Grimaldi Abbatis debito cum honore ſanctum virum ex eodem oratorio jubet transferre. Tunc vero omni illa Monachorum congregatio albis continuo veſtibus induta dulci modulamine in Dei laudibus prorumpens beati viri corpus lætabunda proſequitur; ſicque per numeroſæ multitudinis populos, quos amor translationis ejus attraxerat, magno cum honore ductus eccleſiam Sanct. Galli ingreditur, ac juxta ejus altarium in dextera parte deponitur. Epiſcopus autem animadvertens, frequentiam populorum, qui diverſis ex partibus illo convenerant, aliquid de ſanctitate illius velle audire, cum propter frigoris ſubreptionem faucium raucedine impeditus ipſe ad eos loqui non potuiſſet, quendam Archipresbyterum ambonem conſcendere ac vice ſui ſermonem ad populum loco conſiſtens ea tantum proferret, quæ ſibi Epiſcopus in vicino poſitus dicenda inſinuaret. Aliquantis ergo vitæ ejus exemplis ac virtutibus coram populo breviter recitatis miſſarum ſollemnia peraguntur populusque ad ſua cum gaudio revertitur. Epiſcopus vero ipſa nocte manſit in monaſterio: mane autem facto fratres in unum collegit, atque inter alia ſacræ inſtitutionis documenta de ſancti viri meritis certus exiſtens confidenter præcepit, & ſuperveniente depoſitionis ejus die vigilias ac miſſarum ſollemnia honorifice perficiant, diemque illum tam ipſi quam omnis familia infra monaſterium conſtituta in honore B. Othmari feriando cum gaudio ſpiritalis lætitiæ feſtivum poſſideant. His omnibus ita ut retulimus veraciter peractis, Præſul benignus orationibus fratrum ac benedictione munitus monaſterium lætus egreditur.

CAPUT V.

Abbreviatio temporum, in quibus res commemoratæ gerebantur.

QUo vero, temporum ſtatu, vel ſub quibus regni Principibus hæc geſta fuerint, ſi quis pie quærendo cognoſcere cupit, in hac noſtræ conſcriptionis ſerie facile poterit invenire quod quærit. Ipſa enim temporum ſtatuta in hoc loco ideo conſcripſimus, ut & legentium fidem cuſtodiant, & majorem apud poſteros vigorem ſui adnotatione ſcriptis exhibeant. Igitur B. Othmarus primis temporibus Karoli, patris Karlomanni & Pipini, à Waltrammo nobili ac potente viro ad ejusdem Karoli præſentiam adductus cellulam S. Galli gubernandam ab illo ſuſcepit, ejusque poſſeſſiones per multa annorum ſpacia in diverſis rebus nobiliter augmentando dilatavit. Defuncto autem Karolo non poſt multos annos filius ejus Karlomannus divino, ut putatur, amore omiſſis ſecularis pompæ deliciis germano Pipino regni gubernacula reliquit, & primo Romæ in monte Soracti apud Eccleſiam Sanct. Silveſtri conſtructo monaſterio regularis vitæ inſtitutis libera colla ſubdidit, ac deinde in Samniam provinciam ob amorem ſecretioris vitæ ſuccedens in monaſterio Sanct. Benedicti, quod eſt ſitum in caſtro Caſſino, reliquum vitæ tempus religioſe converſando complevit. At vero Pipinus pater Karoli Imperatoris poſt auctoritatem Stephani Romani Pontificis

tificis depoſito ac detonſo Rege Hildirico anno ab incarnatione Domini DCCLIIII. indictione ſeptima ex præfecto palatii Rex conſtitutus ſolus Francis cœpit imperare. His ita geſtis Waltrammus, ad cujus poſſeſſionem cellula S. Galli quaſi hæreditario jure pertinere nitebatur, comperto quod Pipinus ex Francorum conſenſu in regni ſede fuerit collocatus, virum Dei Othmarum ſicut ſuperior vitæ ejus libellus edocet iterato aſſumens ad palatium perduxit, atque ejuſdem loci titulum ipſi Othmaro à Rege poſtulavit commendari. Quo facto, ſanctus vir multis Regiæ largitatis muneribus pro ejusdem loci inſtructione ſuſceptis gaudens & tripudians ad monaſterium rediit. Septimo autem anno regnante Pipino, Warini & Ruodhardi potentia injuſte oppreſſus plenus dierum, plenus etiam ſanctitate meritorum de anguſtiis hujus vitæ eripitur, & pro bonorum ſtudiis operum ad æternæ beatitudinis gaudia perducitur. Evolutis poſthæc decem annis à ſuis Monachis ad monaſterium translatus inter aram S. Johannis Baptiſtæ & parietem eccleſiæ in dextera altaris parte honorifice commendatur, ac deinde interpoſitis non minus ſexaginta annis, XVII. Kalendar. Maji in die S. Paraſceves Paſcæ ad oratorium S. Petri deducitur. Poſt hæc autem XXXV. anno, incarnationis autem Domini octingenteſimo ſexageſimo quarto, indictione XIII. ſub piiſſimo Rege Ludovvico translationem, quam ſupra deſcripſimus, Grimaldus Regis Archicapellanus atque ipſius Abba monaſterii cum Salomone Conſtantienſis eccleſiæ Præſul quarta feria ſub VIII. Kalend. Novembrium die peregit, & ut nos ſollerti ſtudio indagare potuimus à ſeptimo Pipini anno, quo vir ſanctus de hujus ſeculi anguſtiis commigravit, usq; ad hanc translationem centum & quatuor anni computantur.

CAPUT VI.

Incognita odoris fragrantia circa ejus corpus aſperſit.

DEſcriptis temporibus, in quibus res ſuperius commemoratæ gerebantur, nunc ad miracula veniamus, quæ poſt translationem quam retulimus circa reliquias S. Othmari Omnipotentis Dei virtute manifeſta eſſe cognovimus. Venerandus ſancti patris exuviis ad baſilicam S. Galli præfato ordine deportatis continuo, in ipſa nocte Epiſcopo adhuc infra monaſterium poſito magna odoris ſuavitas in baſilica S. Galli circumquaque effuſa, maxime juxta B. Othmari corpus, quaſi in modum nebulæ volitando redundari comperta eſt, cujus odoris fragrantia cum continuatis tribus diebus ac noctibus ibidem duraret, non tamen ab omnibus potuit ſentiri, ſed quidam noſtræ congregationis fratres, qui etiam religioſiores eſſe videbantur, ſuavitatem illius deguſtabant, & religionis ſuæ auctoritate hujus rei veritatem apud cæteros commendabant. Quibus etiam odor ipſe quamvis incognitus atque eatenus inexpertus extiterit, dulcedinem tamen balſami partem, ut aſſerunt, poterat imitari.

CAPUT VII.

Lucerna vitrea coram eo cœlitus incenſa.

IN proximo quoque ſabbato, id eſt quarta die à beati viri translatione, ſanctum corpus poſt aram S. Johannis Baptiſtæ interim collocatur, donec nova baſilica ſub ejus honore dedicanda ipſius habitationi ædificaretur. Eadem ergo nocte Dominica cum eccleſiæ cuſtos nocturnæ celebrationis vigilias conſurgendo prævenirer, more ſolito baſilicam ingreſſus cuncta ejus luminaria pæne extincta repperit: cujus veſtigia Presbyter quidam noſtræ congregationis latenter ſubſecutus cancellos baſilicæ egreditur, ibi coram ſacro corpore oraturus proſternitur. Conſurgens vero ab oratione lucernam vitream ſponte ſua inibi aſpexit incenſam. Quo viſo orationi attentius incubuit, egreſſusque de oratorio nemini luminis ipſius adminiſtrationem tam cito indicare decrevit. De cuſtodibus quoque eccleſiæ nullus eandem lucernam extinxit, quia alius ab alio incenſam eſſe exiſtimavit. Illa verò clarius cæteris reſplendens tota Dominica die quaſi per ſingula horarum ſpatia majori ſemper luminis perfundebatur abundantia. Presbyter autem, cui illa cœleſtis adminiſtratio luminis primitus manifeſtabatur, tanti ſignum miraculi metuens ſilentio opprimere, finita jam veſpertina ſinaxi, cæteris hoc fratribus indicavit. Tum multi noſtrorum lumen ipſum cupientes videre propius accedunt, & prout illis viſum fuerat, ignem ipſum, qui quaſi à medio noctis tempore ardore non deſtituit, nihil omnino ex liquore olei conſumpſiſſe deprehendunt. Deinde cum ipſa lucerna quaſi vehementius ardere cœpiſſet, oleo paulatim decreſcente lux eadem ſemper ſe ipſa major exiſtens, ac tota ſequenti nocte univerſam S. Galli baſilicam fulgoris ſui immenſitate perfundens, incenſionem ſui quaſi ad octavam diei horam in ſecunda feria protraxit.

Tunc enim cuſtos eccleſiæ cernens eam aliquantulum minorari, finita jam miſſa, funem quo lucerna dependebat incaute laxando ſubmiſit, ſicque lux ipſa deceſſit. Tum verò mirum in modum ſub plumbo, cui papirus imponebatur, cineres ignem ejus unius digiti menſuram ex oleo conſumpſiſſe, & eidem plumbo ſuper ſe poſito nil omnino diſpendii vel læſionis intuliſſe. Ubi quid ſtupendum, quidve potius ſit admirandum,

dum,

dum, non facile intelligere poſſum: hoc videlicet, quod lux ipſa per ſe irradiata extitit, an illud quod tam diu ardens nihil ex liquore olei minoravit, vel etiam id quod ignis ipſe plumbi mollitiem ſuper ſe poſitam caloris ſui potentia non reſolvit.

CAPUT VIII.

In vigilia feſtivitatis ejus alia itidem lucerna ſponte ſua irradiata.

POſt hujus oſtenſionem miraculi advenientе depoſitionis ejus feſtivitate, veſpertinæ celebritatis vigilias ſollemniter peragere ſtuduimus. Quibus rite peractis quidam de miniſtris Eccleſiæ coronam, quæ ob ejuſdem feſtivitatis gaudia coram ſancto corpore incendebatur, extinxit, & cum lucernam quæ in medio ipſius coronæ pendebat iterato vellet incendere, ſponte ſua aſpexit eam ſubito eſſe irradiatam. Quod multi non ſolum ex noſtra familia, verum etiam ex ſcholaſticis atque hoſpitibus, qui tunc temporis monaſterium adjerunt, ſe vidiſſe teſtati ſunt. Cujus incenſionem luminis in hoc etiam cœlitus adminiſtrari apparuit, quia cum nullus mortalium eam reficeret, tamen ante alterius noctis medietatem acceptæ lucis gratiam moderate ardendo non amiſit.

CAPUT IX.

Opificum labor in ejus ſollemnitate fruſtratus.

DEvota quoque fratrum congregatio juſſionibus Epiſcopi obtemperans cum Dei laudibus inſiſtendo nocturnalis officii ſollemnia decenter peragerer, diemq; ipſum omnes infra monaſterium conſtitutos in honore S. Othmari feriare decernerer, ex miniſterio Cellerarii tres lignorum opifices, qui in artis hujus peritia cæteris etiam videbantur eſſe præſtantiores, ex præceptoris ſui juſſo in cellam, quæ eſt ſupra monaſterium conſtructa, laboraturi ſuccedunt, ibique dolium vetuſtate & incuria diſſolutum conjungere incipiunt. Collectis vero in unum tabulis cum primo fundum illius ſatis difficile coadunarent, eaſdem tabulas diligenter aſſignatas in circuitu erigere cœperunt, nec ullo penitus ingenio per totum fere diem laborantes eas conſtabilire prævaluerunt, mirumque in modum ſemper à ſtationis ſuæ loco reſilire omnemque artificioſæ manus capulationem videbantur reſpuere. Tum ipſi opifices, inclinata jam die, videntes laborem ſuum in nullo perficere, injuſte ſe egiſſe cognoſcunt, & poſt veſperam ad monaſterium redeuntes proſtrati in eccleſiam ſuam ſibi ſtultitiam non imputari veniam precando depoſcunt.

CAPUT X.

Quemadmodum panis adeo afflictus ejus deſiderio fuerit invaſus.

ADoleſcens quidam de pago qui vocatur Eliſaza progenitus, qui à nativitatis exortu, ſive ut cautius loquar, à recordationis ſuæ tempore, nunquam ſe panem manducaſſe aſſeruit, ad monaſterium adveniens, neque panem manducans, neque aliud ex eo nunquam deguſtans dimidium fere annum ibidem permanſit, in cibo quoque vel potu ſi quippiam panis etiam neſcius deglutivit, ſtatim cum admixtione ſanguinis quod acceperat invitus evomuit. Hic ergo à B. Othmari feſtivitate octava die baſilicam Sanct. Galli ingreſſus cum orando altaria circuiret ad Sanct. Othmarum perveniens ejus ſuffragiis ſeſe adjuvari tota intentione precatur. Tum primo nimietate frigoris in pectore concutitur, ac deinde in modum ebrii capitis gravitate nimioque ſtupore circumdatur, & cum ad gradus ſacro corpori contiguos, per quos crypta intratur, deveniret, tanto panis deſiderio anxiari cœpit, ut continuo de crypta rediens Presbyterum quendam in ipſo monaſterio commorantem panem ſibi dare depoſceret. Idem verò Presbyter cum pro certo ſciret eum antea panem non manducaſſe, baſilicam parvulam in honore S. Dei Genitricis dedicatam ingreſſus panem benedixit, illique parvum primo fruſtulum quaſi pro benedictione manducandum porrigit. Quem cum ille ſtans juxta altare deglutiret, confeſtim cruentatum de ejus ore exiliens poſt oſtium baſilicæ in pavimentum cecidit. Stupefactus verò Presbyter quid ſtrueret, vel cur panem eatenus ſibi denegatum manducare vellet, interrogat. Et cum primitus illum juxta corpus Othmari ejus deſiderio invaſum perdiſceret, porrecto illi pane; Feſtinanter, ait, ad eum locum tendito, in quo primum panis cœpiſti habere deſiderium. Fortaſſis enim Deus illo in loco ſuæ pietatis tibi conferre dignabitur auxilium. Cujus præceptis pauperculus obediens ad eccleſiam redit, & antequam illo perveniret, panem quem à Presbytero acceperat manducando conſumpſit. Ingreſſus verò eccleſiam celeriter miraculo divulgato à multis noſtrorum panem accepit, & coram ſancti viri corpore ſedens ſatis avide comedit. Qui huc uſque apud nos conſtitutus conſueto hominum more panem ſine tædio manducat, atque hoc miraculum divina pietate in ſe eſſe peractum viva voce proclamat.

CAPUT XI.

Quidam debilis ſanitati reſtitutus.

QUidam paucerculus ex Gallorum provincia genitus, qui ſiniſtrum genu cum pede flaccido & ſiniſtram partem detorto contractum atque à terra ſublevatum à nativitatis ſuæ exordio pondere potius quam ſubſidio deportabat, duobus ſuſtentaculis inter aſcellas ſuffultus domos fidelium & eleemoſynam quæritando circuire ſolebat. Hic itaque eodem anno tranſactis nativitatis Dominicæ ſollemniis in pago qui vocatur Linzovve conſtitutus virum quendam venerabilem ſacerdotali ſtola indutum & vultus honeſtate præclarum ſibi in ſomnis aſſiſtere, hiſque ſe vocibus affari aſſeruit; Si meam ô paupercule manſionem adires, baculum tibi condonarem, cujus adminiculo ſuſtentatus per inepta viarum diſcrimina melius incedere prævaleres. Cui ille; Domine, ait, manſionem tuam neſcio & in quibus eam partibus quærere debeam, penitus ignoro. Ipſe verò ad eum; Lacum, inquit, ſtagni hujus transfretare, illiſque io locis ſollerter eam inveſtigare curato, pro certo ſciens, ſi illo perveneris, quod pro baculi receptione gaudebis; & ut facilius eam iuvenire valeas, noveris me in domo alterius adhuc poſitum eſſe ac propriæ manſionis habitaculum nondum habere. In hac viſione pauper ille commonitus transgreſſo lacu ad cujuſdam Presbyteri domum quadam die ſero pervenit, eademque nocte prædicti habitus virum iterato ſibi aſſiſtentem, & cur tamdiu in veniendo tardaret, interrogantem aſpexit. Ad cujus interrogationem cum idem debilis ob ejuſdem loci ignorantiam ſuæque debilitatis incommoda antea ſe non poſſe venire fateretur, ille pedem ejus niſi celeriter eundem locum adiret ſeſe abſciſſurum eſſe comminabatur. Hujuſcemodi ergo juſſionibus idem pauper obedire paratus reddita mortalibus die Presbytero viam dictante ad monaſterium properat, ibique nocte ipſa quæ etiam tunc dominica habebatur in vigiliarum celebrationibus devote pernoctat. Facto autem mane poſt recitatum in publica miſſa Evangelium cum ad gradus, quos ſacro corpori contiguos eſſe memoravimus, deveniret, nervorum atque venarum juncturæ rupta cute ac mox ſubſequente ſanguine franguntur, & membra diu contracta divinæ operationis effectu ſubito corriguntur. Quorum tenſionem atque fracturam æger ipſe ferre non prævalens in ipſis gradibus corruit horrendiſque vocib. perſtrepens omnes in eccleſia ſtantes perterruit: quorum plurimi concurrentes eum continuo ſuſtulerunt, cognitoque miraculo omnipotenti Deo debitas gratiarum actiones retulerunt. Pauper autem ipſe eductus de eccleſia per temporum momenta convaluit, & poſt aliquot dies ſanus monaſterio diſceſſit.

CAPUT XII.

Mutus loquendi officio donatus.

POſt ſanitatis hujus miraculum exacto trium hebdomadarum ſpatio mutus quidam in vicino territorio natus atque nutritus, quem multi noſtrum à primæva ætate locutionis officio noverant eſſe privatum io Dominica itidem die monaſterium aggreſſus ad corpus S. Othmari acceſſit, & quoddam lini globulum piæ divotionis intuitu ejus arcæ ſuperpoſuit, quo facto ſubitaneo quodam impulſu cum extaſi mentis terratenus dejectus diſſolutis linguæ retinaculis ſanguinis copiam ex ore profudit, quem ſuis ipſe manibus ne in baſilicæ pavimentum caderet ſuſcipiens continuo extra eccleſiam projecit, ſicque ingenti formidine atque terrore perſuaſus nemini quod ſibi evenerat innoteſceos cum omni feſtinatione monaſterio digreditur, & ad manſionem ſuam cito perveniens collata ſibi loquendi facultate ſuos ibidem notos cum gaudio alloquitur. Quem ut ipſi loquentem ſuiſque interrogantibus reſpondentem audierant, non minima admiratione permoti hoc miraculum cæteris indicando celeriter divulgaverunt. Cum verò ex ejuſdem loci incolis plurimos utriuſque ſexus in unum convenire, & ob conceſſam muto loquelam obſtupeſcere ipſumque in illorum medio poſitum quomodo ſibi contigerit, & ubi vel quando lingua ejus ſoluta fuerit cerneres enarrare, ſequenti autem die clericus quidam ex eodem loco illum aſſumens ad monaſterium reduxit, & hujus rei veritatem nobis per ordioem indicavit.

CAPUT XIII.

Membris omnibus à nativitate contractus meritis ſancti corrigitur.

EOdem anno vir quidam civis Aurelianenſium puerum omnibus pene membrorum juncturis contractum atque conglobatum piæ devotionis intuitu parvo vehiculo impoſitum modo trahendo, modo coram ſe impellendo, tum etiam propriis humeris geſtando Romam perduxit. Paucis dierum circulis ibidem exactis inde revertitur, atque ut ex ejus ore didicimus Alamanniam petere & Sanct. Galli monaſterium adire noctu viſione commonetur. Cui ille viſioni annuere deſiderans laborioſo ſatis conatu juga Alpium ſuperat, & quadam die imminente jam

jam veſpera diu deſideratum laſſus ingreditur monaſterium. Quo etiam in ipſo itinere quot moleſtias, quotve incommodorum pertulerit anguſtias, teſtes fuerunt humeri, quos veſtibus ejuſdem vehiculi adeò attritos eſſe comperimus, ut multi noſtrorum callos in eis duratos eſſe proſpicerent. In primo igitur baſilicæ ingreſſu ad corpus Beat. Othmari perveniens puer ipſe tendentibus ſeſe compagum retinaculis vehiculo decidens in pavimentum provolvitur, & vocibus horrendis tecta eccleſiæ complens nimio ſe dolore urgeri inſolito clamoris ſtrepitu proteſtatur, ſenior autem noſter Grimaldus his diebus in monaſterio poſitus cum ipſa hora pro foribus baſilicæ infra clauſtrum conſiſteret, audito hujuſcemodi ſtrepitu Salomonem Epiſcopum una cum Augenſis cœnobii Abbate, qui ipſo die ibidem forte convenerant, ſecum aſſumens eccleſiam intrat cauſamque tam horrendi atque inſoliti clamoris interrogat. Quid plura? Abbates cum Epiſcopo propius accedunt, flebili ululatu puerum huc illucque in pavimento volutari cernunt, ſeque ipſum propriis unguibus cogente moleſtia lacerare & quaſi diſcerpſere perſpiciunt. Poſt longam hujuſcemodi vexationem ſiniſtra manus in volam contracta extenditur, incurvata cervix erigitur, ſiniſtrum quoque genu cum pede ad tibiam ſupinato laxatur, & planta pedis dextra ab ipſis natibus quibus impreſſa fuerat fracto genu cum ſanguinis effuſione proſiliens (Epiſcopo autem aſtante hymnumque *Te Deum laudamus* canente) corrigitur. In proceſſu ergo temporibus puer ipſe ambulare incipit & modo in monaſterio novis utens greſſibus hujus miraculi idoneus teſtis exiſtit.

ISONIS MAGISTRI COENOBITAE S. GALLI.

DE MIRACULIS S. OTHMARI ABBATIS

LIBER II.

CAPUT I.

Qualiter B. Othmarus in ſuum oratorium fuerit translatus.

SAnctiPatris noſtri miracula hactenus à nobis vili ſermonum ſchemate prolata quamquam lectoribus benivolis ad declaranda ſanctitatis ejus præconia ſufficere non dubitemus, tamen quia baſilicæ in ejus honorem ædificandæ paulo ſuperius mentio incidit, qualiter peracta ejus conſtructione ſanctus vir in eam translatus fuerit, quibuſque miraculorum oſtenſionibus ſanctitatem ejus divina clementia ibidem poſtea manifeſtaverit, ne oblivione depereant, ſucceſſoribus noſtris breviter contradere libet, non pompoſa verborum complexione ſupervacuam laudantium gloriam aucupantes, ſed dictorum tantummodo ſimplicitate veritatem rerum quærentibus oſtendere cupientes. Neque enim noſtræ, ſed illius nos gloriæ potius ſtudere condecet, qui lectis ſuis primo bonum velle, deinde tribuit inchoare, tum etiam vires implendi ſuggerere, ac poſtremò digna eos mercede remunerans ſanctitatem eorum virtutibus & ſignis pârenter dignatur oſtendere. Quapropter ipſum per omnia totius boni fontem bonorumque omnium largitorem in beati patris noſtri miraculis laudare deſideramus Davidicum illud dicentes; *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.*

CAPUT II.

De conſecratione baſilicarum S. Othmari & Michaëlis Archangeli & reparatione muti.

POſt translationem igitur ſupra memoratam evolutis trium pæne annorum ſpaciis cum Othmari baſilica ſtudiis devote eam ædificantium decenter jam perfecta fuiſſet, ſenior Grimaldus Ludovvici Regis Archicapellanus præfatum Conſtantienſis Eccleſiæ Præſulem ad peragenda conſecrationis ejus ſollemnia in monaſterium itidem venire rogavit.

Quod dum fama vulgante populis in vicino poſitis compertum fuiſſet, videlicet quod ſanctus vir de baſilica S. Galli in ſuum deportandus eſſet oratorium, ſacris ejus exequiis intereſſe cupientes monaſterium catervatim adire cœperunt. Epiſcopus autem die ſtatuta ſuperveniens eccleſiam ſui ipſius nomine ſollemniter dedicavit, ac deinde ſacrati corporis membra aggreſſus quaſdam ex eo particulas pro reliquiis deinceps condonandis ſeorſum repoſuit, cætera autem manu ſua honorifice involvens in ſarcofago novo collocavit, illas quoq; illatas, quas narratione ſuperiori in ejus tumulo retulimus fuiſſe repertas, eatenus incorruptas atque omnimodis illæſas perduraſſe miratur, & quaſ-

quaſdam ex eis involutas ſacro itidem pectori ſuperpoſuit, alias vero pixide recondens ſuperventuris temporibus pro ſanctitatis ejus teſtimonio conſervare præcepit. Poſthæc autem nobis omnibus ſacris veſtibus ſollemniter paratis, Præſul ipſe, data in altum oratione, Presbyteros, qui aſtabant, virum Dei foras deportandum levare commonuit, nec mora, cum crucibus & cereis atque turribulis ſanctus vir eccleſia deportatur, eademque hora mutus quidam ejus, ut credimus, meritis loquendi officio mundatur. Cujus tamen perſona, utpote vilis, quia nobis eatenus incognita extiterat, ideo miraculum, quod in ſe patratum, referebat, primo credere diſſimulavimus, ſed cum ex pago, qui vocatur Aragoevve, ſe fuiſſe aſſereret, à parentibus ejus aliisque qui eum bene noverant, noſtrorum poſtea inquiſitione verum eſſe didicimus. Tum vero omnes nos laudes ac melodias canendo, comitante numeroſa populorum multitudine, debita cum veneratione corpus cari patris proſequimur. In prato autem orientem verſus conſtituto paulolum preſſo gradu terratenus proſtrati adoravimus, ſurgentesque pias ejus exuvias ſingillatim ſubire ac ſuperjecta velamina devotione humili cœpimus oſculari. Quo facto, cum veneratione maxima ad monaſterium properantes ſanctasque reliquias in ſuam baſilicam introducentes gratias Deo debita cum laude retulimus, qui tantam nobis lætitiam conferre dignatus eſt. Quanti ibi jocundantium fletus, quantique exultantium oborti fuerint ſingultus nequaquam enarrare valemus, quippe qui nec ipſas Dei laudes crebris ſingultibus intercepti abſque lacrimis proferre potuimus, præcipueque venerandus pater noſter Grimaldus tripudiantium lætitia motus à lacrimis ſe continere nequivit agens Deo gratias, quod ſuis in temporibus in loco etiam ſibi commendato tantum decus, taliaque omnipotentis Dei beneficia videre promeruit. Ad hujus quoque lætitiæ cumulum Augienſis cœnobii Abba cum quibuſdam ipſius loci fratribus eadem hora ſupervenit, fratresque ex monaſterio, quod Campidona vocatur, ab Abbate ſuo miſſi hujuſcemodi exequiis talibuſque ſe intereſſe gaudiis gratulabantur. Epiſcopus autem interea ſacras pii patris exuvias in archa ſaxea recondens altario ſubpoſuit, ſicq; miſſarum celebratione ſollemniter peracta benedicens populum abire permiſit. Facta ſunt autem hæc anno incarnationis Dominicæ octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo ſub piiſſimo Rege Ludovvico, ſupra memoratis Principibus paſtoralis officii functione curam Eccleſiæ Dei ſtrenue agentibus, VIII. Kalendarum Octobrium die, quarta feria, indictione prima. Die vero ſequenti, ut honore beati viri latius augmentaretur memoratus Præſul ex reliquiis ejus, quas pridem hujus rei gratia ſeorſum eum poſuiſſe retulimus, primo ſibi tulit, deinde Abbati ex Augia & fratribus de Campidona cæterisque religioſis, utique ac venerabilibus viris aliquas ex eis particulas, prout ſibi viſum fuerat, commendavit, nobis præſentibus omnes eos ſollicite commonens, ut per omnia honorifice digneque eas tractare curarent. Quibus peractis, beati Archangeli Michahelis eccleſiam conſecravit, multoque chriſmate ſacro confirmans ſalutatis fratribus lætus cum ſuis monaſterio deceſſit. Altera autem die Abbatem ex Augia fratresque ex Campidona cum laudibus & cantilenis extra monaſterium proſequentes poſt fraternæ dilectionis colloquia dato pacis oſculo ad ſua cum gaudio remeare permiſimus.

CAPUT III.

Quod per reliquias ſancti viri etiam in locis aliis plurima ſint, oſtenſa miracula.

Finita relatione, qualiter vir beatus in ſuam translatus fuerit baſilicam, ne faſtidioſo forte lectori protractus in longum ſermo turbata mente rugam frontis ingereret, aliqua ex ſanctitate ejus indiciis, quæ ipſius clareſcentib⁹ meritis ibidem poſtea manifeſta fuiſſe perſpeximus, in calce hujus conſcriptionis ſtrictim ac ſuccincte ſubjungere curavimus, non utique omnia, quæ vel ipſi facta vidimus, vel ab aliis patrata eſſe comperimus, huic opuſculo inſerentes, ſed ex multis pauca atque à nobis proſpecta in unum colligere volentes. Cuncta enim hæc facile enarrari poſſe non credimus, præſertim cum in locis plurimis non ad nos tantum, ſed ad alios quoque pertinentibus, quæ ſacris ejus pignoribus ditabantur, tam multa cottidie miraculorum ſigna effulſerint, ut nec verborum facundia proferri, nec ſtili inſtantia abſque labore valeant comprehendi. Quapropter his interim omiſſis, ad ea nos tantum ſcribenda convertimus, quæ & nobiſcum omnimodis facta cognovimus, & apud livoris expertos atteſtationi ſanctitatis ejus ſufficere poſſe confidimus.

CAPUT IV.

De ſervo cujusdam pedem vulnerato meritis S. Othmari ſanitati reſtituto.

Quidam paterfamilias multorum apud nos cognitioni notiſſimus ſervum quendam habuit, qui operis quippiam faciens caſu pedem vulneravit. Pes verò ipſe protinus in tumorem verſus adeo vena-

venarum contractione debilitatus eſt, ut ambulandi facultate penitus privaretur. Hanc ob cauſam ſuſtentaculum quoddam geniculo ſupponens greſſum, quem pedis infirmitas denegabat, per annum fere integrum fulciendo ſublevare curabat. Is cum ad B. Othmari ſuffragia veniſſet, ante ejus altare proſtratus oravit, confeſtimque, ſoluto pede relictoque ſuſtentaculo ſanus abſceſſit.

CAPUT V.

De alio pedem cum tibia ad poſteriora retorto interventu viri Dei correcto.

NEc multo poſt alius quidam pedem cum tibia altius terra levatum, & ad poſteriora contractum non ad ſubſidium itineris, ſed ad ponderis potius gravitudinem ferebat. Hic die quadam baculis ſuffultus monaſterium devenit, & B. Othmari oratorium ingreſſus coram altari ejus ſtando, cum oraſſet, pes ipſe cum tibia ſolutus protenditur, ſonitumque modum fracti quondam ligni crepitando emittens corrigitur, nec mora ſuo reſtitutus officio ferentem ſe ferebat, portantemque grata mercede remunerans deportabat.

CAPUT VI.

De ſanctimoniali fœmina in vigilia Pentecoſtes à templo quondam Spiritus Sancti, ſed nunc uno cum eodem ſpiritu effectu, poſt diutinam cæcitatem illuminata.

SUb ipſius anni ſpatio ſanctimonialis quædam de oppido, quod Baſilea dicitur, ante annos quatuor utriſque luminibus orbata ſororis ſuæ ducatu ad monaſterium tendendo pervenit, ibique tribus fere hebdomadibus cæcitatis tenebris adhuc involuta permanſit. Annuo autem curſu accedente feſtivitate, qua Catholica per orbem eccleſia S. Spiritus adventu lætatur in ſabbato, quod eam præcedens ipſi quoque imminet, cum multitudo populi more ſolito orationis cauſa monaſterium adiret, ſanctimonialis ipſa inter alios, qui advenerant hora diei quaſi quarta ante beati viri tumbam oratura, proſternitur, ibique aliquantiſper orando lumen, quod amiſerat, recepit, multiſque in unum convenientibus perſpicuitate hujus miraculi magnæ admodum lætitiæ cauſa fuit.

EXPLICIUNT MIRACULA S. OTHMARI ABBATIS.

S. THEODORI EREMITÆ

DE VITA S. MAGNI CONFESSORIS SODALIS SUI

LIBER I.

AB

ERMENRICO ELEWANGENSI MONACHO

EMENDATUS ET DISTINCTUS.

CAPUT I.

IN tempore illo, cum B. Columbanus ſimul cum B. Gallo diverſa loca perluſtrarent ad diffamandum verba Dei, & peregrinandi cauſa in Hibernia pervenirent, quidam frater nomine Magnoaldus ex præfata patria Hiberniæ procreatus pulſare cœpit aures B. Galli diſcipuli S. Columbani ita alloquens: B. Magiſter & Domine, video vos in ſervitio Dei tantum ſollicitari, ut heremum concupiſcentes aliquantiſper ibi morantes feræ, beſtiarum ſcilicet, urſorum, bubulorum, luporum, multitudo frequenter, & ad veſtrum imperium recedant. Unde veſtris veſtigiis provolutus depoſco, ut ſpretis faleramentis ſeculi & præſentium pompam facultatum temnens æterna præmia capere mereat. Quod Beatus Gallus cernens ad medicamenta concurrere, uniuſque cœnobii ſepta, ubicumque Dom. juberet, per ejus orationem concupiſci, B. Columbano hoc indicans obtulit eum illius obtutibus ſciſcitans ab eo conſilium & voluntatem. Cui B. Columb. reſpondit: Pergentes, fili, in heremum voluntatem probemus, utrum deſideratum arripias iter, an non. Pergentes ergo ſimul tertium adoleſcentem nomine Soniarium in comitatu ſumunt, & ad deſtinatum locum pervenerunt unius panis tantum cibo contenti. Cumque jam tertius tranſiſſet dies, nec quicquam panis fragmentum remanſiſſet, horaque refectionis appropinquaret, imperantur à patre, ut per prærupta ruris eant, atque adima vallis perveniant, & quicquid ad cibum opportune reperiant, deferant. Ovantes illi per concava vallis tranſeuntes invenerunt capturam piſcium olim à paſtoribus conſertam in amne, qui vocatur Lignona, undiſque oppoſitam. Quod inſpicientes & Deo gratias agentes,

 ſumen-

ſumenteſque tres, quos repererant piſces, & venerabili patri præſentaverunt. At ille nempe Spiritu S. plenus noverat ſibi paſſim à Domino dapes paratas, & cum gratiarum actionibus ſumpſerunt cibum, & poſt cibum iterum gratias Conditori agentes. Quod inſpiciens Magnoaldus ſequens B. Gallum læto animo promittit ſe eorum imperiis pariturum, & Chriſto Dom. jugiter ſerviturum. Quem vir S. Columbanus ſuis beatis manibus receptum in obedientia poſuit, donatumque juxta magnificentiam ſuam nomen imponit dicens, Magnum te faciet Dominus in ſapientia & aſtutia, à cujus magno nomine Magnoaldus voceris, addens iterum, cognita tibi ſunt omnia miniſteria monaſtica, à quibus cognomen habebis Magnoaldus, factoque Monacho teddidit ei clavem cellarii, ſtatimque divinum in eo manifeſtatur miraculum. Nam cum hora refectionis appropinquaret, & miniſter refectorii Soniarius cerviſiam adminiſtrare conaretur, vas, quod tiprum nuncupant, ad cellarium deportavit, & ante vas, quo cereviſia condita erat, apponit, tractoque ſerraculo meatus in tiprum currere ſinit, quem ſubito patris imperio Magnoaldus Soniarium celeriter vocavit. At ille ardens obedientiæ igne obſerare meatum oblitus peroici curſu ad beatum pergit virum, & ſerraculum, quod duciolum vocant, manu ferens ante conſpectum B. Magnoaldi aſtitit, videntibus ſanctiſſimis viris Columbano & Gallo. Poſtquam autem ſibi vir Dei Magnoaldus, quæ voluerat imperare, deprompſit, intertogavit eum, quid eſt, Soniari, quod tenes in manu tua? At ille viſo ſerraculo recordatus negligentiæ velocitet ad cellarium redit, æſtimans nihil in vaſe, de quo cereviſia decurrebat, remanſiſſe. Intuitus ergò vidit tiprum in tantum cereviſiam creviſſe, ut non jam plus profunditatis in vaſe quam ſupra vas cumulata altitudinis habere videretur, & necminimam ſtillam foris cecidiſſe. Præfatus verò Soniarius illud miraculum magnum inſpiciens ad pedes B. Magnoaldi acceſſit, narrans ei, quæ de ſicera vidit. Ille pavore perculſus quid agere deberet ignorans, concitus pergit ad Winiachum Presbyterum, quem aſſumens ſecum ad cellarium duxit, & omnia ſecundum narrationem pueri Soniarii invenit. Corruit ergo ad pedes ejus ita locutus eſt: Domine Winiache, quid dicturi ſumus Domino patri B. Columbano, ſi hæc audierit? At ille reſpondit, abſit frater, ut miſericordia Chriſti tam ſanctum virum tam pium patrem noſtrum debeat celari, qui abſq; noſtra narratione per ſpiritum, & cum Deo omnia, quæ facta ſunt, ſe cognoviſſe lætatur. His dictis concito gradu perrexerunt ambo, veneruntque ad pedes Columbani, & narraverunt ei omnia, quæ acciderant. Quibus B. Columbanus ait: Fratres, hoc non meis meritis actum eſt, ſed interceſſione viri iſtius Magnoaldi. Ille hoc audiens proſtravit ſe ad pedes ejus, & dixit: Domine, noli hoc dicere, quia ſcio pro veſtris ſanctis meritis hoc actum eſſe, non meis. Reſpondit B. Columbanus: tace frater, ſcio utique. Nam ego vidi Angelum Dei præcedentem te, quando Soniarium vocabas, qui facto ſigno crucis ſupra tiprum ſtetit ſicera in modum coronæ, ſicut vidiſtis. O magnum divinæ potentiæ donum, qui adhuc neophico ſuo ſervo tantam gratiam conferre dignatus eſt, ut jam Magnus inter fratres voceris. Adhæc B. Magnoaldus gratias egit Deo io corde ſuo de tanta miſericordia ſua.

CAPUT II.

Eo itaque tempore, cum ſub quodam ſcopulo inter vaſta heremi jejunio corpus afficerent B. Columbanus & Gallus, nihilque aliud præter ruris poma in cibos capere valerent, venit quadam die aſſueta avidæ vetocitatis fera urſus, cœpit neceſſarios delambere cibos ac paſſim poma ore detrahere. Cumque jam hora refectionis adveniſſet, dixit Columbanus ad B. Magnoaldum, frater Magnoalde, cognita ſunt tibi poma meliora, & defer nobis conſuetam menſuram pomorum. Qui cum abiſſet, urſum inter denſas frutices rubosque pervagare perſpexit, ac poma lambendo carpere, videnſque eum Magnoaldus juſſum patris implere volens timuit valde, ſed confortatus in Domino muniens ſe ſignaculo S. Crucis ait ad feram: In nomine Domini mei Ieſu Chriſti iſta pauliſper, uſque dum eligam poma, quæ patribus noſtris ferenda ſunt, & tibi partem ex aliis deinde comedendi. Mira in fera obedientia ſeveritatis ſuæ oblita ſtetit caput inclinatum tenens. Tunc ille diviſit virga frutices & rubos, quæ poma ferebant, elegitque partem ex his, quæ juxta viri Dei imperium meliora erant ad opus ſuum ferenda, aliamque partem dedit feræ, ut comedat. Ajebat itaque, comede iſta tu, aliaque in uſus viri Dei Columbani & Galli teſerva. Fera ergo in tanta obedientia extitit, ut nequaquam ex prohibita ſibi parte auſa eſſet capere cibos, ſed in ſegregata permiſſa ſibi fruticum patre tantummodo pabula requiſivit. Alia verò die iterum B. Magnoaldus inquirens poma invenit ſalva & bene reſervata, gratias agens Deo ait ad feram: In nomine Domini, ita age cottidie. Audiens autem fera, poma procul dubio ſalva reſervavit, quoadusque vir Dei in illo loco commoratus. Quarta v. die iterum Dominus cibum præbens ſuis diſcipulis tanta copia alitum advenit, ut omnem planiciem loci illius adimpleret. B. vero Magno-

Magnoaldus hoc videns intellexit ob neceſſitatem patris ſuorumque à Deo has dapes terra diffundi, & ait ad B. Gallum: Jubear hæc parer altilia capere ad opus fratrum, ſi placer, quoniam à Deo data ſunt. Hæc Gallo ad Magiſtrum ſuum deferente, ait B. Columbanus: Tu Magnoalde, qui in nomine Domini urſo juſſiſti reſervare poma ad opus noſtrum, fac iterum juxta tuum nomen magnum opus, & imperra à Deo, ur volarilia maneanr, donec capiantur à frarribus ad uſus neceſſarios. Ille mirans, quomodo palam factum fuiſſer, beato viro de fera, ramen non audebar inrerrogare, ſed juſſu ejus proſternens ſe in orarionem pariter cum B. Columbano & Gallo orabat. Erigens aurem ſe Abba dixit Magnoaldo, ſurge, præcipe capere aves. Surrexit Magnoaldus gratias agens conditori, cœpirque aves capere cum reliquis fratribus. Miraculum valde mirum & ſtupendum, capiebantur aves, prour parris imperium erar, nec abſcedere pennigera fuga nitebanrur, donec B. Magnoaldus air: Si patri noſtro placer, habemus per rriduum aves ſufficienrer, & ideo bonum eſt, ut recedanr. Sicque ahrum phalances abiie juber, & ſumpro volatu, quæ remanſeranr, receſſerunr. Sicque divina miſericordia ex vicinis urbibus frumenti copiam per bonos viros in gyro manenres ad B. Columbanum per manus felicis Galli & B. Magnoaldi direxit.

CAPUT III.

INrerea venit cogitatio in mentem, quatenus Sclavorum terminos adiret, eorumque cæcas mentes evangelica luce luſtraret, & ab origine per avia errantibus veriraris viam panderet. Cumque hæc beatis Gallo & Magnoaldo narraſſet, & ira parrare ſe velle profireretur, Bear. Gallus dixir Magnoaldo: Frater, quid tibi de iſto itinere noſtri Abbaris videtur? Reſpondir, Domine, perquirire in primis voluntatem Domini, & poſtea, ſi dignum duxeritis ad proficiſcendum, proficiſcamini Hoc audiens B. Columbanus juſſir triduanum jejunium fieri, Domini miſericordiam implorans, ut eis indicarer ſuam volunratem. Tertia verò nocte Angelus Dei per viſum illis tribus apparuir, & ambiru parvo quaſi ſolet paginali ſtilo orbis deſcribi circulum mundi compage monſtravir dicens: Cernitis, inquir, quod maneat rotus orbis deſertus? Dicire Columbano, perge dextra levaque, ut comedas laboris tui fructus? non eſt tibi opus illuc properandi. Hæc audiens B. Columbanus intellexit per viſionem ſimiliter ſibi monſtratam non eſſe genris illius in promptu fidei profectum, & ideo quievir in loco ſolummodo contenrus unius miniſtri Magnoaldi, qui & Magnus, famulatu, donec aditus ad Italiam viam panderet.

CAPUT IV.

INtetea orta eſt lis inæſtimabilis inter Theodoricum Regem & Theodebertum: utriſque namque gentium robore in invicem ſuperbientibus. Inter quæ vir Dei ad Theodebertum venit, iſque eum infra ſuos fines libentiſſime recepir, deditque ei oprionem, quacunque in parte voluiſſet experimento quærere locum, qui ſibi & ſuis placeret ad habitandum. Inquiſiroque loco audivit à beatis viris Gallo & Magnoaldo, qui jam perluſtrata habebant ſpacia locorum, laudabilem locum fore infra Germaniæ terminos ſitum in Alamannia circa Renum fluvium oppidumque olim dirutum, quem Brigantium nuncupabant, quem procul dubio rarum ducebant, fore, ur impetraretur à Rege, & partem ſaltus ipſius juxta ipſum oppidum ſtantem, ubi apta loca invenire quiverant ad manendum. Dedir ergo eis Rex juxta peritionem ipſorum præfatum oppidum locaque vaſta intus in ſalru conſiſtenria, ſed non plurima, niſi pauca, ubi invenire poruiſſent apta ad cellulam conſtruendam. B. verò Gallus, cum S. Magnoaldo, frarribus, qui jam ex Luxovio veneranr, ad cum ſimul cum B. Abbate relictis, ipſi ingreſſi ſunt in ſaltum, & in eo huc illucque pergentes diverſaque loca circuentes repererunt infra ipſius ſaltus rerminos loca venuſta & famulis Dei ad omnem oportunitatem congrua, proximasque nationes undiqne baberi ad prædicandum: Reverſi ergo irerum ad virum Dei laudaverunt loca, quæ invenerunt. Quibus vir Dei ait: pergemus illuc, & moremur aliquod ſparium temporis ibi, & conſtruamus cellulam, uſque dum Dominus det nobis adirum proficiſcendi in Italiam. Pertexerunr ergo ad lacum Brigantinum, in cujus lirrore invenerunt locum antiquum deſtructum, qui vocatur Arbona ibique morati ſunr conſtruentes cellam expectantes eventum inter Theodoricum & Theodebertum.

CAPUT V.

CUmque hæc agerentur ab illis ſeditione firmata inter Theodoricum & Theodeberrum ortum eſt bellum juxta Tulbiacenſe caſtrum, ibique prælio inito innumera bominum multitudo ex utroque exercitu perierunr. Victus tamen Theodebertus fugit. Ea ergo hora, qua apud Tulpiacum illud bellum commiſſum eſt, vir Dei Columb. operantibus ſanctis Gallo & Magnoaldo cum cæteris fratribus qui ex Luxovio venerant, ſupra truncum querci putrefacti ſedens librum legebar, quem ſopor oppreſſit. Sopirus dormienſque inter duos quid ageretur Reges vidir. Expergefactus miniſtrum vocat Magnoaldum, qui & Magnus, cruentamque Regum pugnam indi-

indicat, & humanum ſanguinem multum fundi ſuſpirat? Reſpondit Magnoaldus proſtratus ad pedes ejus, & ego, Domine pater, ſopore oppreſſus jacebam ſubter unam arborem abietis, & videbatur mihi ſimul eos conflictum inter ſe habere, arreptoque baculo volebam percutere Theodoricum & liberare Theodebertum, ſed prohibuit me ſpecies quædam dicens: non eſt tibi neceſſe, quoniam Dominus cito vindicabit magiſtrum tuum Columbanum de eo in interitum ignis. Illico evigilans feſtinabam huc ad vos venire, & enarrare hanc viſionem vobis interim me clamante. Dum ergo mirarentur ambo de his viſionibus, alius miniſter aſtans Eunochus nomine temerario conatu ait: Pater mi, tuis precibus præbere debetes ſuffragium Theodeberto, ut hoſtem communem Theodoricum debellet. Cui B. Columban. ait, ſtultum ac religionis alienum adminiſtras conſilium. Non n. Dominus ita vult, qui nos pro inimicis noſtris orare præcepit. Et Magnoaldus inquit: vere, Domine, veſtra ſanctitas bene de hoc ſentit, quoniam in arbitrio juſti judicis eſſe debeat, quid de eis fieri velit. Theodoricus ergo perſecutum Theodebertum deprehendit, & ad aviam Brunehildam direxit. Ipſa eum clericum factum non poſt multos dies impie nimis perimi juſſit. Theodor. itaque morans penes Metenſe oppidum divinitus percuſſus inter flagrantis ignis incendia mortuus eſt, & B. Columbanus à Deo vindicatus. Porro Lotharius collecto exercitu fines regni, quæ ſuæ ditioni debebantur, recepit, perempto Sigiberto, qui ei reſiſtere volebat cum quinque filiis Theodorici. Brunehildam vero captam indomitorum equorum caudis ligatam miſerabiliter vita privavit. Memor vero prophetiæ viri Dei funditus radicitusque deleta Theodorici ſtirpe trium regnorum ſolus potitus eſt monarchia. Cognoſcens quippe in hoc facto viri B. Columbani prophetiam in omnibus impletam fore præfatus, Lotharius voluit B. Columbanum magnis honoribus ditare: ſed ille hoc reſpuens, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingreſſus eſt, ubi ab Egilolfo Longobardorum Rege honorifice ſuſceptus eſt, largita ei optione, ut infra Italiam quocunque in loco voluiſſet, habitaret. Qualiter autem B. Gallum & Magnoaldum in Alamannia reliquit, non eſt ſileodum, quoniam Dei conſulru actum eſt.

CAPUT VI.

PEragratis ergo locis circa lacum Turicinum, & pervenientes ad caput laci ipſius in locum, qui Tucconia dicitur, inde venerunt ad lacum Brigantinum ad præfatam cellulam, quam ante conſtruxerant, prædicantes populo Chriſtum colere, & ſimulachra vana & ſurda in fruſta comminuere. Ob quam cauſam zelo Diabolico populus inflammatus propter ſimulachra diruta & in fruſta comminuta cœperunt cum Sigiberto Principe tractare, ut eos à finibus ſuis ejiceret. Egit autem hoc arte ſua Diabolus, ut populum, quem in præſentia lucis per prædicationem beatorum virorum amittere cœpit, diſcedente ſanitatis fulgore tenebris occuparet antiquis. Igitur ſancti viri moleſte ferentes, quod ſe depellerentur amabili, conſilio communi inito, Italiam petere decreverunt, dicentes: Deus, cui ſervivimus, Angelum ſuum mittet nobiſcum, qui nos perducat ad Egilolfum Longobardorum Regem, ubi, ejus clementia præparante, humanos affectus & pace plenum habitationis locum inveniemus.

CAPUT VII.

IGitur cum jam proficiſcendi tempus inſtaret B. Gallum repentina febris invaſit. Pro qua re advolutus Abbatis ſui pedibus indicavit ſe infirmitate vehementi laborare, ideoque propoſitum iter non poſſe perficere. Ille verò exiſtimans amore loci detentum vix longioris derractare laborem, dixi ei: ſcio jam, frater, tibi oneroſum eſſe tantis pro me laboribus fatigari, tamen hoc diſceſſurus denuncio, ne, me vivente, in corpore miſſam celebrare præſumas. Et cum ei licentiam per ſe converſandi dediſſet, viam ingreſſus eſt abeundi. Audiens hoc Magnoal. procidit ad pedes ejus & dixit: Domine, quid me vis agere? ſi reliquero eum abſque adminiculo erit & deficiet, tamen ſequar te, ſi volueris, ipſo relicto ſicut Petrus ſecutus eſt Deum, relictis retibus ſuis. Reſpondit ei B. Columbanus, ſcio, te, Magnoalde, magnum futurum eſſe, & lucrati Deo ex populis orientalibus plurimum, ideoque noli mecum proficiſci, ſed relinquo te & Theodorum fideliſſimum noſtrum Galli obſequiis pariturus, ut cum omni diligentia ejus recuperationi ſerviatis. Dico tamen tibi, Magnoalde, quod te volo eſſe acturum, & quomodo cum eo morari debeas. Futurum eſt enim, ut peractis aliquot diebus diaconatus officium ab Epiſcopo Conſtantienſi accipias, ſic volo, ut moreris cum Gallo, uſque dum tempus veniat, me ab hac luce diſceſſurum. Itaque ſi fieri poteſt, ut, me ægrotante tibique Spiritu Sanct. revelante, ad me venire potueris, gratum mihi eſt, alias me defuncto, quoquo modo ſit, Domino anouente, tibi revelatum erit, ſicque accelerare feſtina ad ſepulchrum meum, & ad fratres meos, ut inde accipias epiſtolam

epiſtolam meam & cambocam, quam affer Gallo, ut cum abſolvas à meo judicio. Nuucio autem tibi, quia defuncto Gallo poſt triennium vaſtandum erit ſepulchrum ejus à raptoribus, te & Theodoro inſpiciente, & ut hoc actum fuerit, reſtaurato ſepulchro ejus, feſtina properare ad locum, ubi auditum habemus, quod Sanct. Narciſſus Epiſcopus Diabolo præcepit Draconem interficere, ibique Domino cooperante plurimos ad fidem Chriſti convertens animas lucraturus eris, atque habebis ibi nomen tibi à Deo impoſitum, & vocaberis à populo terræ illius Magnus propter fidem, quam prædicaturus eris convertens eos ex inanitate & cultura Dæmonum ad fidem Chriſti. Ibi enim occurrent tibi Dæmones multa mala tibi ingerentes, ſed tu confortatus eris à Domino, qui te illuc deputavit ad morandum atque manendum. Et his dictis profectus eſt.

CAPUT VIII.

NOn poſt multum verò temporis Beat. Gallus divina pietate convaleſcens, poſtquam filiam Ducis Gunzonis à Dæmonio liberavit, ublatumque ſibi ab eodem Principe Conſtantienſis eccleſiæ pontificatum humiliter recuſavit, miſit epiſtolam ad Iohannem Diaconum rogans eum ad ſe venire. Qui cum veniſſet ad eum, erudivit eum divinorum librorum ſcientia, & cooperante gratia Dei, conſtuit eum coram Duce plenum ſcientia & virtute, atque divioarum ſcripturarum intelligentia, dicens: Hic eſt indigena vicinorum locorum, cui merito teſtimonium poteſt aptari, quod ſanctum virum decet, divino eum credens electum judicio vobis profero eum promovendum. Cumque hac atteſtatione vir ſanctiſſimus Iohannem laudaret, Dux cum electione populi coogregatione collecta cæterorum Epiſcoporum Pontificatum Conſtantienſis civitatis ei tribuit, & à vicinis Epiſcopis ductum ad altare ſolleinni benedictionis officio ordinaverunt Antiſtitem. Doctor itaque venerabilis, his perpetratis, memor prophetiæ Sanct. viri Columb. quam prædixerat de diaconatus officio B. Magnoaldo fore futurum à Conſtantienſi Epiſcopo, inter multa ſalutiferæ conſolationis verba hæc ſæpius inculcavit, ut B. Magnoaldum, qui erat jam cum eo omnium veneratione ſublimis congruo tempore adveniente, initio quadrageſimali, primo Sabbati jejunio transacto, divino eum commendaret judicio ad diaconatus officium peragendum, cui Iohannes Epiſcopus ita reſpondit: Magiſter, paterna ſollicitudine mecum his diebus eum relinque, ut adveniente jejunio quadrageſimali faciam, quod hortaris. Quo audito, Beat. Gallus Iohannis familiaritate confiſus ei Magnoaldum paterno commendavit amore. Perveniente autem ſancta ſollemnitate venturæ quadrageſimæ, B. Magnoaldus, accepta à Iohanne Antiſtite ſacra benedictione diaconatus officii, reverſus eſt cum gratiarum actionibus ad cellulam B. Galli Abbatis.

CAPUT IX.

DIe itaque quadam, dum poſt laborem matutinalis officii quieſcendi gratia lectos ſuos reviſerent, primo diluculo vir Dei vocavit Magnoaldum Diaconum ſuum dicens illi: Inſtrue ſacræ oblationis miniſterium, ut poſſim divina ſine dilatione celebrare myſteria. Et ille, nunc (inquit) tu pater miſſam celebrabis? Dixit ergo ad illum, poſt hujus vigilias noctis cognovi per viſionem, Dominum & patrem meum Columbanum de hujus vitæ anguſtiis hodie ad paradiſi gaudia commigraſſe. Pro ejus itaque requie ſacrificium ſalutis debeo immolare. Et ſigno pulſato cœperunt miſſas agere, & precibus inſiſtere pro commemoratione B. Columbani. Finito ſacræ devotionis officio venerabilis Gallus dixit ad Magnoaldum Diaconum: Fili, non tibi grave videatur petitionis meæ pondus, & arripe viam, & Italiam petito, pertranſienſque uſque ad monaſterium, quod Bobium nominatur, diligenter perquirito, quid actum ſit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam, ut, ſi eum comperetis defunctum, poſſis agnoſcere, utrum viſio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia ſollicita inveſtigatione perdiſcens regreſſus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes magiſtri devolutus, ignotum ſibi iter conqueſtus eſt: ſed vir benedictus voce blanda eum, ne timeret, ammonuit, perge (inquiens) & Dominus diriget greſſus tuos. Hac conſolatione roboratus pii Doctoris alumnus præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico viam feſtinanter aggreſſus eſt, memor Prophetiæ B. Columbani, qui aſſeruit, eum venturum eſſe ad ſepulchrum ſuum in Italia, & baculum ſuum aſſumere, ſanctumque Gallum per eum abſolvere. Cumque perveniſſet ad monaſterium, ut volebat, invenit omnia ita contigiſſe ſicut patri ſuo per viſionem fuerant revelata. Manſit autem ibi una nocte, & accepit epiſtolam à fratribus ad Beat. Gallum continentem tranſitum venerandi Columbani, qui & baculum ipſius per manum Diaconi tranſmiſerunt dicentes, Sanct. Abbatem ante tranſitum ſuum juſſiſſe, ut per hoc notiſſimum pignus Gallus abſolveretur.

Dimiſſus autem ab illis iter acceleravit, & proſpere in omnibus agens die octava pervenit ad Dominum ſuum & patrem ferens epiſtolam relationis & abſolutionis indicium. Lecta epiſtola Sanct. Gallus cariſſimi patris amorem pleno retinens corde lacrimas uberrimas profudit, & collectis fratribus cauſam mœroris aperuit. Deinde tanti patris memoria precibus ſacris & ſacrificiis ſalutaribus frequentatur. Commoratus eſt autem B. Magnoaldus cum S. Gallo fere annos decem poſt perpetratum iter ab Italia: decimo verò anno defunctus eſt B. Gallus.

S. THEODORI EREMITÆ

DE VITA S. MAGNI CONFESSORIS SODALIS SUI.

LIBER I.

AB ERMENRICO ELEWANGENSI MONACHO EMENDATUS ET DISTINCTUS.

CAPUT I.

POſt tranſitum igitur B. Galli relictus eſt Magnoaldus & Theodorus in cella ipſius. Proſtraverunt ſe in orationem Domini miſericordiam implorantes, ut diſponeret iter eorum ſecundum ſuam voluntatem partibus orientis, ne quaſi fraudulenter abſcedentes B. patris corpus relinquerent, memores iterum prophetiæ B. Columbani, quam prædixerat venturum fore B. Magnoaldum in heremo orientali ad fontes Alpium Juliarum, ubi B. Narciſſus Epiſcopus Toloſanæ civitatis juſſit Diabolo Draconem interficere, quando ſanctam Afram convertit ad fidem. Sequenti verò nocte per viſionem B. Magnoaldo demonſtratum eſt, ut fiducialiter pergeret, Dominique ſibi adminiculum ſemper noſſe adeſſe. Facto igitur mane iterum orationibus attentius exorati ſunt, ut Dominus eis demonſtraret viam & voluntatem ſuam. Adveniente ergo meridie Presbyter quidam ex ipſo pago advenit nomine Tozzo, qui jam auditam habebat famam B. Galli, & ideo ad ſepulchrum ejus veniebat ferens ardentem cereum in manu, quem quidem miro modo illuc attulit, ſcilicet ut quando noctu proficiſcebatur cereus ardebat, & nullo modo a vento extingui poterat; die verò aſtante, lux ab ipſo cereo per ſe illico ſubtracta eſt. Cumque viderent eum B. Magnoaldus & Theodorus venientem, cereum quippe nihil per ardorem minui admirantes obviaverunt ei & interrogaverunt, unde veniret. At ille per ordinem expoſuit, unde erat, & quomodo ei revelatum fuit, ut viſitaret ſepulchrum B. Galli, immo eos, quos inveniret, velle proficiſci ad partes orientales, recto itinere duceret, uſque dum ad locum deſideratum venirent. Illi autem hæc audientes proſtraverunt ſe in orationem Domino gratias agentes, qui talem Ducem eis oſtendere dignatus eſt, & neque per anguſtam viam errare permitteret, & tunc demum ſuſcipientes Presbyterum deoſculati ſunt eum, & duxerunt in eccleſiam ad ſepulchrum B. Galli, factaque oratione miſerunt eum in hoſpitium ſuum tribuentes ei prout poterant, neceſſaria, & conviatorem eligentes. Sicque præfatus Presbyter pernoctans cum eis orto mane orantes coram ſepulchro B. Galli, & benedicentes Deum, atque valedicentes fratribus, qui ibi erant, ſimul profecti ſunt. Arripientes verò iter juxta lacum Brigantinum relinquentes eum in ſiniſtra parte uſque ad locum, qui dicitur Brigantium, pervenerunt, ibi morati ſunt duos dies. Tunc verò illis ibi commanentibus, cæcus quidam, qui multorum hominum cognitioni pago in illo conſiſtentium notiſſimus erat, obvius fuit Beat. Magnoaldo poſtulans ab eo alimentum neceſſarium. Ille autem reminiſcens Apoſtolicæ ſententiæ dixit: Non ſum ego dignus, me æquiparari ejus ſanctitati, qui dixit, *argentum & aurum non eſt mihi*, ſed in nomine ejus, qui & ipſam poteſtatem dedit, ut faceret, quod fecit, & cœcum illuminavit, aperire oculos tuos imploro, ut videas, & manibus tuis laborando victum acquirere poſſis. Et hoc dicto linivit oculos eum ſaliva ſua, nec mora, plurimo ſanguine ex oculis ejus prorumpente aperti ſunt, & videns corruit ad pedes ejus & dixit, Domine, quoniam Magnus es tu & magna opera tua, ideoque ſi vis, ſequar te, quocunque ieris. Ille reſpondit, ſi vis Domino quidem ſervire, ſequere me. Sicque poſt ſignum hoc perpetratum ab incolis terræ illius vocatus eſt Magnus, & profecti ſunt ambo, ſcilicet B. Magnoaldus & Theodorus, ſecutuſque eſt eos cœcus Domino gratias agens de recepto viſu, comitaturque eum eis Dux itineris præfatus Presbyter nomine Tozzo.

CA-

CAPUT II.

VEnerunt itaque poſt aliquos dies ad locum, qui vocatur Campidona, ibique reppererunt oppidum valde amœnum, ſed penitus deſertum. Tunc interrogavit B. Magnoaldus Presbyterum, quomodo ille locus vocitaretur, vel fluvius, qui ibi defluebat; Ille reſpondit, locus iſte ab incolis terræ hujus ſæpiſſime viſitatur & vocatur Campidona, ſed non auſi ſaltim una nocte hic manere propter diverſa genera vermium, qui hic ſunt. Fluvius verò vocatur Hilara: bilaris autem non eſt, quoniam multos homines conturbat propter velociſſimum ſuum curſum, eosque potius in mœrorem vertit quam in hilaritatem. Nos autem oportet velocius tranſire, ne vermes nos hic eſſe ſentiant: quoniam ſi ſenſerint, magnum impetum faciente ſuper nos ad devorandum. Plurimos namque homines, qui cauſa venationis huc venerunt, devoraverunt, non permittentes eos ſaltim una nocte bic jacere. Reſpondens B. Magnoaldus dixit, vere Dominus noſter Ieſus Chriſtus poteſtatem habet ſimiliter hos vermes, de iſto loco ejicere, ſicuti babuit ejiciendi urſos & lupos cæterasque feras, immo & vermes, nec non & Dæmones per orationem Domini & Magiſtri noſtri Galli de loco, quem ipſe elegit ad conſtruendam cellulam, & ad corpus ſuum ſepeliendum. Nos ergo, permittente Domino, oportet bac nocte hic manere, & dixit ad Tbeodorum: frater, tuum eſt orare & Domini miſericordiam implorare, ut nobis auxilium præbeat ad ejiciendos vermes de iſto loco, & Dæmones, qui in eis latitant: quoniam à te eſt iſte locus conſtruendus & ædificandus. Ideoque oremus pariter, ut Dominus nos exaudire dignetur, & mundemus iſtum locum, qui eſt ab hominibus propter timorem vermium inhabitabilis: & hæc dicens proſtraverunt ſe in orationem. Dum verò orarent, egreſſus eſt de oppido ſerpens magnus, qui dicitur Boa, impetum ſaciens ſuper beatos viros jacentes in oratione. Presbyter ergo, qui eos ducebat, videns eum exclamavit voce magna, dicens: Heu mihi, quia buc vos adduxi, & in fugam verſus ſimul cum eo, qui cæcus fuerat, feſtinabat ad unam arborem, ut ſe liberaret.

CAPUT III.

BEatus verò Magnoaldus confiſus de Dei miſericordia ſurrexit, & faciens ſignum Crucis coram ſe arripiensque cambocam, quam à Sanct. Gallo acceperat, & crucem, quam ſecum gerebat, perrexit in occurſum vermi & dixit: Impero tibi in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, ut hic jaceas, & Diabolus, qui in te latitat, ipſe te interficiat adjuratus per Deum vivum & verum. Et cum hoc dixiſſet, percuſſit eum cum camboca in caput, & confeſtim vermis crepuit medius & mortuus eſt. Cæteri verò vermes, qui intus in oppido & circa ipſum oppidum morabantur omnes in fugam verſi ſunt, & nuſquam comparuerunt. Sicque mundatus eſt locus, & morati ſunt unam hebdomadam Domino gratias agentes, qui eos exaudire dignatus eſt.

CAPUT IV.

THeodorus itaque, ut vidit tam magnum ſignum factum à Domino & à B. Magnoaldo, ſurrexit de loco, in quo jacebat, orans, & elevatis manibus ad cœlum dixit: Domine Deus omnipotens, qui feciſti cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, tibi gratias refero, te invoco, te adoro, tibi laudes pſallo, qui nos liberare dignatus es à tanto periculo & à tali devoratione vermium. Et cum boc dixiſſet, concurrit ad B. Magnoaldum, flexoque poplite oſculatus eſt genua ejus, nec non quaſi lingens manus ſuas & oculos dixit, vere non vocaberis ultra Magnoaldus, ſed Magnus, quoniam tibi Dominus tantam gratiam contulit, ut per te iſte locus purificaretur non ſolum à vermibus, verum etiam à Dæmonibus. Ad hæc B. Magnus noli dicere, frater, non ſum ego Magnus, ſed minimus ſervus ſervorum Chriſti, qui nos liberare dignarus eſt à tali periculo. Tuæ ergo orationes à Deo exauditæ ſunt, & ideo non meis meritis, ſed de Dei juſſione iſti vermes receſſerunt. Nunc autem voca conviatorem noſtrum, & purgemus locum iſtum, quia Dominus vult eum præparare ad ædificandam cellam. Memento, quomodo patri noſtro Sanct. Gallo accidit in loco, quem ipſe elegit ad manendum, ita & nobis ſuis meritis intervenientibus à Domino conceſſum eſt. Idcircò nulli dubium ſit, quin Dominus velit ſibi præparari locum iſtũ. Presbyter vero ut vidit, eos ambos fore incolumes, deſcendens de arbore, ad quam confugerat, & cæcus, qui viſum receperat, ſimul cum eo proſtraverunt ſe ad pedes eorum, & ait Tozzo: vere Dominus eſt in loco iſto, qui B. Magno tantam gratiam contulit, ut cum ſua camboca tale ſignum inauditum faceret. Nunc autem fiducialiter ducam vos per deſerta & anguſta loca, uſque ad locum, quem elegiſtis ad manendum, quia video, vobis à Deo tantam poteſtatem tributam, ut per veſtra merita iſte locus purificetur, & qui nunc eſt inhabitabilis, babitabilis efficiatur. Reſpondens B. Magnus dixit, præſentem bebdomadam hic moremur, ut ædificemus oraculum parvulum, ut diſcat populus terræ iſtius, qualem miſericordiam eis Dominus conferre dignatus eſt; manſeruntque ibi ipſam hebdomadam. Presbyter verò occurrit per vicina loca

ſibi cognita ad homines, qui ibi morabantur, diffamans hoc ſignum. At illi venerunt illuc, & attulerunt alimoniam præfatis fratribus ſufficientem nimis, admirantes & tanta virtute Dei & plurimi per prædicationem B. Magni Diaconi ad fidem converſi baptizati ſunt à præfato Presbytero Tozzone, & Domino gratias agentes manſerunt ibi colentes illam terram & conſtruentes cellulam ſimul cum B. Magno & Theodoro. Tranſactis igitur illis diebus, pernoctantibus illis in oratione, die verò laborantibus cum matutinale officium tertia nocte oriente aurora diei ſurgentes celebrare vellent ſubito Dæmones in aere volitantes ejulantes & cum magno ſtrepitu vel fremitu voces emittentes atque impetum quaſi ſupra Tozzonem præsbyterum facientes clamabant, tu inimice ſeoiotis noſtri & ooſter ut quid induxiſti virum iſtum cum ſocio ſuo in locum iſtum, qui & nos & membra noſtra per quæ mul:as animas lucrabamur à loco iſto expulit?

CAPUT V.

Magiſter autem illorum ſemper nos cum ſuis maleficiis ſicut & iſte invocato nomine Domini vincere conſuevit. Iſte vero noo ſolum noſmetipſos, verum etiam membra noſtra cum terribili oomine Adonai victos habet & expulſos. Hoc audiens præfatus Præsbyter tremefactus eſt, tamen muniens ſe ſignaculo S. Crucis feſtinus ad virum Dei perrexit & indicavit illi quæ viderat & audierat.

CAPUT VI.

Tunc S. Magnus pariter cum Theodoro proſtraverunt ſe in orationem & hujuſcemodi verbis Dominum deprecatus eſt dicens; Deus Omnipotens, ineffabilis bonitas & inæſtimabilis pietas, qui nos ſecundum miſericordiam tuam, oon ſecundum merita noſtra à membris iſtorum Dæmonum & à venenis mortiferis illorum eripere dignatus es: tu auditu placido has à nobis ſuſcipe preces ſicut ſuſcepiſti in his ipſis verbis magiſtri noſtri Galli, & jube hos Dæmones hunc locum deſerere, ut ſit ſanctificatus in honore nominis tui. Et ſurgentes ab oratione egredienteſque de oratorio audierunt Dæmones clamantes atque dicentes; tu Magne tria nomina portas in capite tuo & cum Trinitate nobis tanta mala objicis: & tu Theodore quid tibi eſt nobiſcum? Venient dies quando non habebis Magnum juxta te, & tunc pugnaturi erimus adverſum te per varios errores, homines terræ iſtius adverſum te excitantes. S. vero Magnus reſpondens dixit; Miſeri confitemini, ſcitis S. Trinitatem Dei? Et illi dixerunt, ſcimus eam ineffabilem eſſe & immenſam. Et B. Magnus; nunc jam quia confeſſi eſtis B. Trinitatem, impero vobis non meis nominibus infimis, ſed per Immenſam potentiam Trinitatis, ut hunc locum deſerentes in montes deſertos eatis, ubi Dominus voluerit, & huc revertendi ulterius poteſtatem non habeatis: Ad hanc vocem continuo Dæmones ejulantes dixerunt; Heu quid faciemus, alium Gallum hinc habemus: Iſte Gallus pejor priore eſt, quia cum ſuis galliciniis nos & membra noſtra pariter ejicit, ſed nec in heremo manere permittit. Porro ex illa die tam pleniter abſceſſerunt & in fugam verſi ſunt, ut poſtea ibi non comparerent, ſicque factum eſt ut ab illo die homines in illo loco tranquille Domino gratias agentes habitare permiſſi ſunt.

CAPUT VII.

His ita geſtis B. Magnus Diaconus dixit ad Theodorum, Deo age gratias frater, quia Dæmones receſſerunt. Nunc bonum eſt, ut locus iſte à te cuſtoditus & conſtructus ſanctificetur, ne populus iſtius loci, & qui deinceps venturi ſunt huc ad orandum potius quam ad venandum conveniant. Theodorus reſpondens dixit, mi Domine, juxta præceptum tuum facio, ſed ut audiero te conſolidatum in loco à Deo tibi electum, veniam, & viſitabo te. Et his dictis valedicentes ſeque invicem deoſculantes profectus eſt B. Magnus, accepto ſecum conviatore & duce itineris Tozzone præsbytero, relinquens cum Theodoro cæcum qui viſum receperat. Cœpto itaq; itinere tranſitoque fluvio perrexit recto tramite ſicut eum viator ducebat: ſicque venerunt ad locum qui vocatur Epthaticus, & invenerunt ibi Epiſcopum S. Auguſtæ eccleſiæ nomine Wichpertum. Tozzo igitur propter noticiam quam habebat Epiſcopi præceſſit B. Magnum, venitque ad eum & narravit ei omnia de ſancto viro, quæ audierat & viderat, ſeu de itinere ejus nec non de adventu ſuo ad eum, immo & de loco ad quem Dominus eum deſtinaverat ad manendum. Præfatus autem Epiſcopus interrogavit, de qua origine eſſet? Et reſpondit Præsbyter; Domine, ſicut audivi à Theodoro, qui nunc eſt relictus ad Campidonam, de Hibernia provincia eſt ortus. Ut autem audivit Epiſcopus ejus famam bonam, ſuſcepit eum benigne, cœpitque eum eo loqui atque cum honore fovere. Et moratus eſt cum eo paucos dies ſciſcitans ab eo cottidie de B. Columbano & Gallo. Deinde interrogavit eum, ubi voluntas ſua eſſet proficiſcendi. Reſpondens B. Magnus dixit, Domino auxiliante directus ſum ad locum qui vocatur Fauces, ubi prope ſunt fontes Alpium Juliarum, & ubi Draco fuit, qui jubente Narciſſo Epiſcopo à Diabolo interfectus eſt, quatinus Domino annuente quicquid boni ibi ædificare potuero faciã. Nunc igitur Paternitas tua decernat, quomodo

tua

tua voluntas me ſit agere, quoniam ad tuum imperium prompto animo debeo facere, ſicuti Dominus mihi revelaverit per os tuum. Ego autem jam ſenex & grandævus cupio in ultimo meo tempore illum locum ſi tuæ paternitati placet inviſere & Deo ad ſerviendum præparare. Ad hæc Wichpertus Epiſcopus reſpondit, locus ille valde eſt anguſtus & inhabitabilis populo, etiam feræ diverſæ ibi morantur, id eſt cervi, apri multi, plurimi urſi, & propter illorum multiplicationem Dominus Rex Pipinus ad ſuam venationem exercendam illum ſaltum tenet, ſerpentes etiam plurimi ibi morantur.

CAPUT VIII.

B. Magnus Diaconus Spiritu ſancto repletus dixit: pater, talem gratiam habuerunt magiſtri mei Columbanus & Gallus, ut quando ad talia loca venerint Dominus noſter Jeſus Chriſtus feras diverſi generis per orationes illico expulerit ab illis locis, in quibus manere decernebant. Similiter ego credo in Dei miſericordia, quod non permittet eos manere in ipſo loco, dum advenero. Acquievit autem Wichpertus Epiſcopus verbis ipſius & dedit ei ſolamina ciborum præbens ei conviatorem ſupra ſcriptum Presbyterum Tuzzonem, & duces itineris qui eum perducerent ad locum à Deo ſibi deſtinatum. Cumque veniſſent ad locum, qui vocatur Caput equi, jacebat ibi in quodam loco draco magnus, qui non permittebat ullum hominem per illam viam tranſire neque equum, & idcirco vocatus eſt ille locus Caput equi, quia omnes viatores reliquerant ibi ſuos Caballos, & pedeſtres ibant ad venandum. Cum ergo B. Magnus Diaconus in vicino loci illius veniret, dixit ad præsbyterum, frater, conſtruamus nobis hic tabernaculum hac nocte ad manendum, & oremus Dominum, ut expellat præſens membrum Diaboli ab iſto loco, atque aditum permittere dignetur nobis ad transeundum. Fecerunt itaque ut imperaverat, & manſerunt ibi. In tota autem nocte non ceſſavit B. Magnus orare, & Domini miſericordiam implorare, ut Draconem ſubvertere dignaretur. Circa vero mediam noctem ſurgens Beatus Diaconus dixit ad Præsbyterum, mitte mecum hominem qui me ducat ad locum anguſtum ubi Draco jacet, & reſpondit Præsbyter, timeo igitur ne, ſi te illuc induxero, ab eo devoreris. Adhæc vir ſanctus, non poſſum timere, quia Deus illum tradet in manus meas. Pergamus ergo fiducialiter, quia qui liberavit Danielem de lacu leonum, poteſt & me eripere de manu hujus beſtiæ. Itaque cum hoc dixiſſet, miſit in peram ſuam panem ſanctificatum, & in manu ſua ſumens picem & reſinam atque Cambocam Sanct. Galli crucemque pendens collo ſuo perrexit & dixit; Deus Omnipotens, qui eduxit me de regione longinqua ipſe ſicut Tobiæ famulo ſuo mittat Angelum ſuum mecum, qui me liberet ab ore iſtius Draconis & oſtendat nobis locum deſideriis aptum ſalutaribus. Et hæc dicens munivit ſe ſignaculo Sanctæ Crucis, & de pane ſanctificato miſit in ore ſuo & paulolum aquæ, ſicque venit ad locum ubi Draco jacebat, relinquens omnes ſocios in tabernaculo præter unum ſolum ducem itineris. Cumque vidiſſet eum Draco, illico ſurrexit impetum faciens ſuper eum. Ille habens in manu picem & reprojecit ſinam in os ejus inquiens: Adjuva me Domine Deus meus, & cum hoc dixiſſet confeſtim Draco cœpit ardere & crepens mortuus eſt. Ut autem ille vidit qui cum eo erat hoc peractum ſurrexit continuo & pervenit ad ſocios & dixit, ſurgite, egredimini & venite, quia iſte magnus vir Draconem interfecit. Surrexerunt ergo & invenerunt B. Magnum Diaconum jacentem in oratione & gratias Deo referentem, dignum quippe erat, ut qui tale opus divino inchoabat amore, inſtantiſſima prece ſemetipſum Domino commendaret, quoniam Dominus ſicut per os B. Narciſſi Epiſcopi Diabolum compulit ut alium Draconem interficeret, ita & per manus tanti viri fecit ſocium ejus per ardorem ignis interire.

CAPUT VIIII.

Ut viderunt autem Draconem mortuum deſcenderunt ad rupem, de qua idem Draco impetum facere viſus eſt ſuper ſanctum virum. Presbyter dixit, gratias tibi agimus Domine, qui nobis talem virum & tam magnum oſtendere dignatus es, ut per merita ſua iſta loca purificentur efficianturque habitabilia quæ antea erant inutilia. Facta vero oratione tranſierunt illum anguſtum locum, & venerunt per viam juxta Licum flumen ad locum quendam amœnum. Habebat autem B. Magnus Diaconus pendentem in collo cruciculam, in qua continebantur reliquiæ B. Dei Genitricis Mariæ, & de ligno S. Crucis atque ſanctorum Martyrum Mauricii & ſociorum ejus, nec non beatorum confeſſorum Columbani & Galli. Invenit ergo ſupra præfatum flumen locum valde amœnum & à littore præfati fluminis ſpatio quaſi cubitis triginta arborem pomiferam valde decoram ſuſpenditq; cruciculam in ipſa & vocavit Præsbyterum atque proſtraverunt ſe pariter coram crucicula in orationem. Tum venerabilis vir preces ad Dominum emiſit dicens: Domine Deus meus Jeſu Chriſte qui in hunc mundum venire dignatus es & per virginem naſci voluiſti, ne deſpicias deprecationem meam, ſed permitte nobis conſtruere in

in hoc loco otatorium in honorem nominis tui & S. Genitricis tuæ. Finita nratione cœperunt jacere fundamentum, & ædificaverunt eccleſiam. Qua perfecta rogaverunt Wichpertum Epiſcopum, ut venirct, & eum Domino & S. Mariæ conſecraret. Venit ergo præſatus Epiſcopus ad illum lncum admirans valde, quomodo illuc pervenire pntuiſſent. Dedicavit ergo eccleſiam in honore B. Dei Genitricis Mariæ & S. Floriani martyris, & ſic adminiſtrari cœperunt ad laudem Domini noſtri Jeſu Chriſti in illn locn divina officia.

CAPUT X.

IGitur cum fama virtutum per Confeſſoris ſui merita, quas Dominus in illo lnco exhibere dignatus eſt, venerabili Epiſcopo nnta facta eſſet, quosdam religioſns clericos in diſcipulatus ejus curam commendavit, qui divino amore ſuccenſi per viginti quinque anntrum curricula obſequia præbentes laudem Chriſti die ac nocte horis atque momentis juſſu ejus adminiſtrabant. Relictis itaque patri venerabili quæ neceſſaria erant, profectus eſt ſupraſcriptus Epiſcnpus Wichpertus ad glorioſum Regem Pipinum, qui tunc temporis toram Germaniam Galliamque regebat, cum epiſtola B. Columbani, quam ipſe quondam ad Lotharium direxit, flagitans pro ſanctis viris Gallo & Magno in regnn ſun conſiſtentibus, ut eos benigne in amore Domini ſoveret eisque familiaria loca prout nportunum foret, pro ſua gratia tribueret, & qunniam Lotharius minime hoc adimplere voluit proprer diverſorum inimicorum Dei infeſtatinnes, præſatus Rex propter amorem & petitionem fratris ſui cariſſimi Carlomanni, qui propter Deum relinquens tempotalem regalis gloriæ pompam monaſterio ſe tradidit & elemoſynæ ſuæ largitatem nec non & petitionem præfati Epiſcopi ipſum locum ſublimare in aliquo largitinnis ſuæ ſolatin dignaretur. Cumque glotinſus Princeps accepiſſet Fpiſtnlam compunctus ex petitione fraterna diligenter interrogare cœpit ſuos proceres ex Alamannia qualis ille locus eſſet, quem præfatus Epiſcopus poſtulabat ſublimari? Tunc Dux ejus Cuntzo ex provinciis Auguſtæ & Retiæ reſpondens dixit; vere Domine Rex ille locus tenuis quidem eſt facultate, ſed optimus ad venandum, ſi ſævitia ſerpentium non impediret. Wichpertus vero Epiſcopus cœpit narrare de virtutibns B. Magni, quomodo Domino adjuvante Draconem interfecit, & cæteras virtutes, quas Dominus per merita & orationes ipſius in illis locis oſtendere dignatus eſt, vel qunmodo ille locus purificaretur, ubi vir Dei morabatur. Hæc audiens glorioſus Rex Pipinus commotus valde animo dixit, in veritate comperi, qnia quamvis ille lncus tam tenuis ſit facultate, tamen pro meritis tanti viri celebri erit diffamandus rumore, ſicuti anditum habemus jam locum eſſe ubi corpus B. Galli requieſcere videtnr. Inquiſivit ergo à præfato Duce, quomodo in vicinis locis pntuiſſet tributarins invenire de eodem pago, qui vectigalia annuatim redditibus Regiis inferre deberent. Et invenit in ipſo vicino loco pagum, qui vocatur Kelrinſtein ſibi per omnia annuatim tributa perſolvere. Inter cætera ergo munificentiæ ſuæ dona quæ impertivit beatn viro dedit ei tntum ipſum ſaltum cum marcha, firmitatemque in epiſtola ſua fecit conſcribi & vectigalia centum & tredecim, quæ ex præſato pago inferri debeant annuatim quatenus pro memoria beneficiorum ejus perpetuo ibi permanerent. His Regiæ pietatis Wichpertus Epiſcopus adornatus ſolatiis & ſublimatus honoribus impertitisque donis optimis B. Magnus à Rege Pipino lætus ad patriam regreditur tribuens Beato viro ea cum omni diligentia, dansque ei poteſtatem ut in loco ſibi commendato ad ſupplenda B. Mariæ obſequia omnem ordinem canonicæ inſtitueret vitæ. Et ex illo tempore ipſe locus à B. Magno exordium ſanctitatis accipiens, augmentatus autem & ſublimatus à Pontificibus Auguſtenſibus Chriſti nomen uſque hodie laudabiliter dilatare non deſinit.

CAPUT XI.

HIs itaqne prælibatis cum andiſſet Theodorus, qui apud caſtrum Campidonenſe morabatur, Beatum Magnum conſolidatum in loco quem Dominus diſpoſuerat cœpit prnperare in illas partes ut videret, qualiter & quomodn Domino annuente in his locis moraretur. Ut autem ad eum pervenit cum ſalutaſſent ſe invicem & deoſcularentur oculos pariter & manus, narravit ei Theodorus diverſa & innumerabilia, quæ paſſus eſt à paganis Hilargaugenſibus: ſed tamen quamvis tantas injurias & calamitates ab eis ſuſtineret, ædificaſſe ſe eccleſiam parvam ſuper littus Hilaræ, quam poſtulabat ut apud Wichpertum Epiſcopum impetraret, quatenus illuc prnficiſcens ipſam baſilicam Domino in honore S. Matiæ Genetricis ejus cnnſecraret. Venerunt quippe ambo ad locum qui vocatur Epthaticus repereruntque ibi ſupra ſcriptum Epiſcopum in oratorio ſuo ſedentem & orantem. Ergo ut obtutibus ejus præſentati ſunt, narravit ei B. Magnus Abba de Theodoro qualiter cum magno labore eccleſiam conſtruxiſſet in loco Campidonenſi & quomodo deprecabatur ut ipſe illuc pergeret & ipſam eccleſiam Domino dedicaret.

Audiens

Audiens hæc venerabilis Epiſcopus dixit ad eos, dicam vobis ego prius, quæ nunc cogitabam, & ſic congruo tempore Domino annuente proficiſcar. Vere cariſſime pater Magne nunc hic ſedens cogitabam, ut quia jam te Deus Omnipotens ita magnificatum habet in illo loco per multa miracula ejus, accerſerem te proximo venturæ ſollemnitatis jejunio ſeptimi menſis & ad ſacerdocii dignitatem ſuperna gratia favente te promoverem. Inclinato denique capite B. Magnus inquit, cur hanc objectionem affetis pater? peccatorum meorum ſqualoribus & flagiciis fœtere me video: ideirco vita mea non eſt talis, ut amabilis paternitas tua me ad tantam dignitatem promovere queat. Ergo noli deprecationem meam abjicere, ſed Domini provocatus mandatis incipe ſalubre iter, viamque veritatis deſiderantibus aperi: poſtea mihi ſervo Dei indigno quando paternitati tuæ placuerit ſanctum benignitatis munus impende, ne refutare videar quæ à Domino diſpoſita ſunt ſuper me ſervum ejus. Et cum hæc diceret viderunt ambo, id eſt Wichpertus & Theodorus, coronam ſplendidiſſimam adhærentem capiti ejus in modum rotæ circa ſolem in nubibus fulgentem. Continuo ſurgens Epiſcopus amplexatus eſt eum & oſculans oculos & os ejus dixit; Deus Omnipotens qui per potentiam majeſtatis ſuæ in te tantam virtutem oſtendere dignatus eſt, ut pro ejus amore patriam tuam derelinqueres & præcepta ejus conſervares, ipſe te faciet locum ab eo tibi deſtinatum cuſtodire & ſublimare cooperante gratia Spiritus ſancti. Et reſpondit Theodorus, Amen. Adhæc iterum inquit Epiſcopus, bene vocatur iſte locus Epthaticus, quia in medio conſtat inter monaſterium B. Afræ & cellulam tuam. His dictis ſurrexit venerabilis Epiſcopus, & profectus eſt ad caſtrum Campidonenſe, deſcenditque cum illo B. Magnus comitante ſimul cum eis Theodoro & venerunt ad caſtrum. Convocata autem multitudine populi in die ſollemni dedicationis hujus eccleſiæ vir venerabilis Epiſcopus prædicationis dulcedine avidorum corda tefecit, ſicque petitione ejus B. Magnus poſtea quæ ipſe dixerat tanta ſapientiæ luce veſtivit corda populorum, ut cum ſumma gratulatione auditus & ineffabili veneratione ac cunctorum ſit honore ornatus. Biduo itaque ibidem manentes cum gratiarum actione populoque benedictione tanti patris armato, & ab Epiſcopo oſculo pacis tributo ad ſua reverſi ſunt venerabilis Epiſcopus & S. Abba, relinquentes Theodorum ad cuſtodiendam eccleſiam Campidonenſem.

CAPUT XII.

B Itaque Magno morante in cœnobio ſuo quod ſibi paraverat ad Fauces per viginti quinque annos magnas virtutes ibi operatus eſt Deus per eum, illuminans cæcos, præbens ſurdis auditum, Dæmonia à plurimis ejiciens, claudicantibus tribuens greſſum. Sicque docuit populum & convertit ad fidem Chriſti & ad credulitatem ejus ut relinquerent idola vana & ſtulta, & crederent in Dominum Jeſum Chriſtum, inſuper etiam per orationem ejus oſtendit Deus venas ferri in montibus gyro poſitis ita. Poſt ſuſceptam enim benedictionem ſacerdotalem cum ipſe circuiret montes & colles per diverſa loca explorans & intuens plurima loca apta ad manendum, quadam die aſcendens in montem excelſum, qui vocatur Svviling invenit ibi plurimos urſos commorantes in maxima ferocitate, ſed facta oratione cœperunt ante eum tam mites incedere, veluti boves qui ante bubulcum pergunt ita irent ante eum. Vir ergo ſanctus proſtravit ſe in figuram crucis ad terram & preces devotas Domino effudit, ut populo in illo pago moranti aliquod adminiculum præberet ad victualia acquirenda. Interea urſus unus appropinquans ad eum cum magna mitigatione cœpit cum pede monſtrare abietem magnam, quaſi ſignificans quod ſub ipſa arbore copia venarum ferri eſſet. Hoc ut homo Dei vidit, dixit ad fetam, præcipio tibi in nomine Domini mei ut ad ipſam abietem eas, & quia ſecurim non habemus neque foſſorium, ut poſſimus radices ejus incidere neque effodere, tu in nomine Domini cum pedibus & dentibus tuis radices ejus evelle rumpendo quatinus nobis Dominus demonſtret ſuam voluntatem in adjutorio populi iſtius terræ. Ad ejus ergo præceptum belua converſa cœpit radices arboris rumpere & cum dentibus frangere. Illa vero cum radice funditus ab urſo effoſſa corruit. Vir denique benigniſſimus gratias Deo agens aſſumens panem de pera ſua integrum famulanti porrexit, & ei ita præcepit: In nomine Domini mei Jheſu Chriſti panem iſtum manduca, & ſequere me, atque ad iſtum locum hominem quem tibi monſtravero, abſque ulla læſione adducere ſtude, defendens eum ab aliis feris ſi eum lædere voluerint, & hoc facto circumpoſito, montes & colles cum aliis feris habeto communes, ita ut nullum hic hominem lædatis, neque pecora eorum. Et his dictis reverſus eſt B. Magnus ad cellulam ſuam ſecutusque eſt eum urſus ſicut canis qui ſequitur dominum ſuum.

Ergo ut ad cellam appropinquavit, vocavit hominem ſuum, nomine Luitonem, & præcepit eum venire & afferre ſecum ſecurim & foſſorium atque aſciam, & commendavit eum urſo & ait, iſtum hominem ſanum & incolumen perduc ad locum, quem Dominus oſtendit nobis, & cave, ne aliquam læſionem ab aliis feris patiatur.

Belua

Belua itaque converſa obediens juſſioni ejus cœpit pergere ante hominem, & aperire viam atque monſtrare ſemitam, adduxitque eum ad locum incolumem, ubi arbor corruerat, nullam aliam feram permittens ad eum appropinquare, donec vir effodiens ſaccum ſuum metallo implevit & per eandem ſemitam uſque ad cellulam viri Dei reduxit. Hoc facto urſus ad ſaltum reverſus eſt. Homo vero proſtravit ſe ad pedes B. Magni & dixit, vere Domine nunc cognoſco & certus ſum, quia Dominus omnino eſt tecum, quoniam & beſtiæ heremi obediunt tibi. Nam me urſus ita providit & cuſtodivit, ut nec alias feras ad me accedere permitteret. Ille dixit ei, cave diligenter, ne alicui hoc dicas, dum ego vixero, ſed præpara aditum cæteris hominibus ſicut ipſe urſus te duxit quatenus viam noſcant illuc proficiſcendi, & Domino annuente deinceps opem habeant ad victualia cæteraque neceſſaria per ferrum acquirenda. Ab illo ergo die notæ factæ ſunt incolis terræ illius in illo loco & gyro diverſæ venæ ferri per merita & orationes B. Confeſſoris Chriſti Magni.

CAPUT XIII.

CUmque tranſiſſent viginti quinque anni & Dominus illum lucum per merita tanti viri ſublimare decreviſſet, Wichperto Epiſcopo defuncto XIIII. Kalendarum Majarum Tozzo per electionem B. Magni ad Pontificatus honorem à Pipino glorioſo Rege jam in ultimis ſuis diebus perductus eſt. Sed finitis XXVI. annis beatus Pater ægrotare cœpit atque in infirmitate febrium langueſcere. Miſit ergo ad Theodorum ſodalem ſuum, qui tunc temporis in Campidonenſi cellula morabatur, & accerſivit eum, ut acceleraret atque eum viſitaret, & ſua viſitatione fideliſſimum refoveret amicum. Audiens hoc Theodorus commotione maxima de invalitudine tanti viri animoque mœſto celeriter in illas partes profectus eſt, ſumens ſecum prout poterat ea, quæ in infirmitate laboranti noverat congruere. Veniens autem ad præfatam cellulam invenit beatum virum in maxima infirmitate detentum, & miſit celeriter ad Tozzonem Epiſcopum intimans ei, ut veniret & tantum patronum priuſquam ab hac luce diſcederet viſitaret. Cum audiſſet hoc præfatus Epiſcopus velociter in illas partes profectus eſt, & pervenit ad cœnobium beati Viri. Cumque B. Magnus in infirmitate maxima laboraſſet, videns hoc Epiſcopus cœpit flere & dicere, cur ſanctiſſime Pater me in his periculis quaſi orphanum dimittis? Ad hæc B. Abba inquit, noli flere venerabilis Præſul, quia me in tot mundialium perturbationum procellis laborantem conſpicis, quoniam credo in miſericordia Dei quod anima mea in immortalitatis libertate ſit gaviſura, tamen deprecor, ut orationibus tuis ſanctis me peccatorem & animam meam non deſinas adjuvare. Inter hæc verba B. Magnus per dies tredecim laborans expletis viginti ſex annis orationis ſuæ in illo cœnobio, ætatis vero ſuæ annis ſeptuaginta tribus in die S. Dominici & in octava Idus Septembris commendans ſe Deo & venerabili Pontifici in ſenectute bona circa horam nonam diei ipſius ſanctam animam Domino reddidit de hujus vitæ liberatus ergaſtulo. Flentibus Epiſcopo & Theodoro coram lectulo ejus, exaudita eſt vox; veni Magne, veni, accipe coronam quam tibi Dominus præparatam habet. Audita ergo hâc voce dixit Epiſcopus ad Theodorum, ceſſemus flere frater, quia potius nos oportet gaudere de animæ ejus immortalitate in hoc ſigno audito quam luctuoſi facere: ſed eamus ad Eccleſiam & pro tam cariſſimo amico ſalutares hoſtias Domino immolare ſtudeamus. Finito itaque fraternæ commemorationis obſequio, invenerunt ambo ſarcofagum optimum lapideum a quodam Duce antiquis temporibus nomine Abuzaco conſtructum, qui & ipſum conſtruxit & à ſuo nomine ſimiliter Abuzacum vocavit: ſed non fuit in ipſo ſarcofagu quiſquam poſitus neque ſepultus. Purgato ergo ipſo ſarcofago aſſumpſerunt ſanctum corpus & recondiderunt in loco, ubi ipſe Pater ſibi oratotium conſtruxerat, & cooperuerunt humo ponentes ejus vitam ad caput ejus ſcriptam virtutibuſque plenam ſub auctoritate Theodori ita: Ego itaque Theodorus monachus S. Galli juſſu Tozzonis Epiſcopi ſicut à Theodegiſilo monacho S. Columbani audivi & poſtea ipſe oculis meis vidi & auribus audivi, ſeu poſtquam me reliquit in cellula Campidonenſi plurima, ſed non omnia in pictatio meo ſcribere curavi & ad caput ejus potui recondito eo in ſepulchro quatenus futuris temporib. quando Domino revelante corpus ejus ſanctum inventum fuerit, ſicut Domino annuente illi, qui tunc paſtores & rectores ſanctæ eccleſiæ fuerint inveoerint juſtum & dignum, ita ea, quæ corrigenda ſunt corrigant, & quæ emendanda emendent, nec non pro me ſervo Chriſti intercedere non dedignentur, quatenus orationibus tanti patroni ſuffultus anima mea in requiem ſempiternam procedat.

ERMENRICI ELEWANGENSIS MONACHI

SUPPLEMENTUM.

VEnerabilis vero Epiſcopus poſt obitum B. Patroni Magni prout potuit ipſum

ipſum cœnobium ſemper cum ſuis cuſtodivit ſecundum facultatem loci regeos & gubernans atque diſponens ea, quæ ad ipſum monaſterium jure pertinere debebant, cuſtodiens ſanctum corpus cum clericis & officiis divinis atque luminaribus uſque ad obitum ſuum, qui permanens poſt diſceſſum B. Magni in Pootificatu aonos quinque & menſes tres ſeptima decima Kalendarum Februarii vitam ſecularem finivit, tradens ante obitum ſuum hereditatem ſuam ad ſepulchrum B. Magni cum firmitate & aſtipularioae ſecundum legem Alamannorum, ſepultuſque eſt à clero ſuo ſub teſtimonio in eadem hereditate.

CAPUT XIIII.

DEnique poſt obitum glorioſi Regis Pipini filiis ejus litigantibus erectus eſt Huotilo in ducatum Bajoariorum & Gotefredus in tegimine Alamannorum, ſicque orta magna ſeditione inter Bajoarios & Alamannos devaſtantibus & deprædantibus ſeu ſpoliantibus omnia, quæ io marchis duorum regnorum conſiſtebant, mioime quivir Theodotus fidelis monachus S. Galli cuſtodire locum Campidonenſem propter varias perſecutiones, ſed relinquens illum locum profectus eſt iterum ad monaſterium B. Galli, invenitque B. Othmarum Abbatem ipſius monaſterii jam ſenem & grandævum provectæque ætatis, ſed Spiritu ſancto plenum & virtutibus divinis imbutum, narravitque ei omnia de B. Magno Confeſſore Chriſti, quæ acciderant & de loco Campidonenſi ſeu de perſecutione plurima quam paſſus eſt à pagahis vel à malis Chriſtianis. Hæc audiens B. Othmarus dolens & mœrens de tanta perſecutione, ſeu & jam de ſua quam jam à peſſimis Comitibus Warino & Ruodhardo patiebatur, queodam de fratribus ejus Perechtgozum mooachum optimum, virum prudentem, cum quatuor monachis aliis illuc direxit, qui ipſum locum cuſtodirent, donec Domino opitulante pace teddita iterum à Rege Karolo ſublimaretur, permittens Theodotum morari io monaſterio Beat. Galli uſque ad obitum ſuum. Igitur Karolo Rege conſolidato & confirmato in provinciis Galliæ reſtaurans & reædificans eccleſias, quæ à malis invaſoribus deſolatæ erant, totam Germaniam Dominus ejos ſubjugavit imperio, interſectis Principibus Germaniam poſſidentibus. Cumque audiſſet de B. Othmaro multa injuſte acta, eumque per contumelias impiotum ad finem uſque perductum, nec non cœnobium Campidonenſe & civitatem Auguſtenſem quippe & monaſterium S. Magoi & cellam S. Afræ pæoe deſtructam & deſolatam, compunctus corde iterum reædificare cœpit ipſas eccleſias & ſublimare. Conſtituit autem Epiſcopum Sintpertum nomine in ipſa civitate, reſtituitque omoia quæ ab anteceſſore ſuo Pipino illuc tradita fuerant, inſuper & addidit plurima, ſuſceptoque Epiſcopatu Sintpertus profectus eſt ad Auguſtam Vindelicam, & per annos fere triginta rexit ipſa monaſteria conſtruens baſilicam S. Afræ & reſtaurans cænobium S. Magoi. Parrochiam vero ambarum partium Lichi fluminis per auctoritatem Domini Leonis tuoc temporis Papæ & confirmationem Domini Karoli jam facti Imperatoris in utroque regno ſimul Domino favente coadooavit. Qualiter ergo corpus B. Magoi repertum ſit, & inter cæteras virtutes, quæ ante ſepulchrum ejus Domious per merita ſua revelare dignatus eſt, & quam maximam partem reperto corpore ſuo manifeſtavit, non eſt ſilendum.

CAPUT XV.

DEfuncto autem Sintperto Epiſcopo, Lanto Epiſcopatum ſuſcepit, ſed cum noo amplius, quam ſeptem annos in Pontificatus honore ipſam ſanctam eccleſiam regete videretur, minime quivit aliquid ex his rebus ſublimare, niſi tantum in Bajoaria propter ſuam progeniem, quam ibi præſens habebat, ea quæ potuit ad ipſam eccleſiam acquiſivit. Tranſactis a. poſt acceptum Epiſcopatum ſeptem annis, ſucceſſores ejus, qui in ipſa ſancta eccleſia conſtituti ſunt; primus Nitkarius cœpit à fundamentis eccleſiam B. Magni conſtruere: cæteri vero præſules eum ſubſequentes, prout potuerunt, ſimiliter conſtruxerunt, tamen non fuit aula baſilicæ ad præfectionem operis perducta donec Domino annuente à glorioſiſſimo Rege Ludovico Filio Ludovici clariſſimi Imper. Lanto ipſam ſanctam ſedem eo tribuente adeptus eſt. Conſecratus ergo beatus vir in pontificatus dignitate quinto anoo Epiſcopatus ſui eccleſiam perfecit & omni pulchritudine decoravit; ſanctumque corpus infra mediam eccleſiam requieſcere ſinens, ſicuti prius poſitum fuerat, cum omoi diligentia & honore donec cum Archiepiſcopo ſuo & cum cæteris fratribus ſuis inveniret ſi eum auderet ab illo loco ad aliam transferre. Conſilio autem ioito cum Archiepiſcopo ſuo ſanctæ Magontinenſis eccleſiæ nomine Otkario & cæteris Epiſcopis ſuis ſuffraganeis, invenerunt dignum fore ſanctum corpus ab illo loco in meliorem & ſublimiorem, ſi DEUS vellet, tranſponere. Sicque reverſus cum licentia piiſſimi Regis Ludovvici ad propria, ad cœnobium Beat. Magni accelerans gratiſſimum omnibus qui aderant manifeſtavit ſe cum Epiſcopis ſuis repperiſſe conſilium. Erat autem quidam frater in eodem monaſterio ex pago Duria ortus, & quamvis pau-

pauperculus, tamen ex liberiori genere ortus. Cumque ibi moraretur, & aſſidue quaſi cottidianum victum ſuis laboribus quæritaret, gravi quodam dolore in latere percuſſus per ſpatia temporum longa infirmitate contabuit, ita ut ab humero videlicet uſque ad dexteram corporis partem in uno latere ulcera ſaniem emittentia parerent quam plurima. Qua infirmitate adeo aggravatus eſt, ut vix ſine aliorum adminiculo greſſum movere potuiſſet. Lanto vero Epiſcopus convocatis plurimis Presbyteris ex parochia ſua indixit triduanum jejunium Domini miſericordiam implorans, ut tranſactis tribus diebus ſanctum corpus revelare dignaretur, cujuſque meriti eſſet oſtenderet. Sequenti itaque tertia nocte dum corporale medicamentum illi ægro adhibitum nil prodeſſet & à ſemet ipſo atque à cunctis eum conſpicientibus jam jamque in deſperationem lapſus eſſet, vidit in ſomnio magnæ ſibimet aſſiſtere gravitatis ſenem placidoque vultu blandis ſermonib⁹ infirmitatis ſuæ cauſas inquirentem. Cumq; æger ſe interroganti ex ordine infirmitatis ſuæ replicaret eventum, dixit ad eum ſenex; poſtula fili Epiſcopum præſentem, ut quando hodie corpus meum invenerit illudque à crypta in qua jacet abſtulerit ipſam cryptam tibi oſculari permittat, & dum oſculata fuerit ſume cineres de ipſo loco & miſce cum aqua atque ex oleo ſancto ſimul & ante altare novum quod conſtructum eſt prout poteris te proſterne, nec non ulcera tua omnia perungere roga. Et ſi hoc feceris, Dominus te continuo priſtinæ ſanitati reſtituet. Evigilans ergo æger facto mane venit ad eccleſiam, & quod in ſomno audierat cuſtodi eccleſiæ retulit, & cum illo baſilicam ingreſſus ad pedes Epiſcopi proſtratus ſicut edoctus fuerat Epiſcopo narravit: Pontifex ergo diutius cum Presbyteris orans inter anguſtias ac gemitus aſſumpto foſſorio cœpit fodere & invenit ſarcofagum lapideum ſplendentem, in quo ſanctum corpns jacebat more carbunculi optimi. Aperto itaque eo inventum eſt corpus ejus totum illæſum, & vita ejus ad caput poſitum, ſed membra tantum fuerunt tabida, ut vix à quoquam legi potuiſſent. Corpus vero tantum quaſi colore mutato jacebat candidum & congruo ſatis miraculo indicia ſanctitatis ejus primo claruerunt. Nam Epiſcopus elevato corpore de ſepulchro permiſit cuſtodi eccleſiæ, ut ægrum afferret quatenus ipſe ſecundum viſionem ſibi oſtenſam perficeret. Cuſtos vero eccleſiæ ablato corpore, puero permiſit eum locum oſculari in quo ſanctum corpus jacuit, ſumensque cineres de ipſo ſarcofago miſcuit cum aqua & oleo ſancto & perunxit puerum ægrum ea parte quam dolor poſſederat. Die vero altera ſciſcitatus eſt Epiſcopus à cuſtode eccleſiæ quid de ægro puerulo actum eſſet. Cuſtos itaque arrepto curſu ad manſiunculam ejus cucurrit, ut videret quid de eo Dominns per promiſſionem S. Magni oſtenſum haberet. Mirum opus divinæ operationis actum, rem cognitam fecit, quia ſicut præterita die ulcera patebant quam plurima, ita alia die abſque aliqua læſione ſana ſunt reperta ac ſi vix ſaltim cicatrix inveniri potuiſſet. Tunc demum Epiſcopus eum ſuſcipiens ante ſepulchrum B. Magni ſanum incolumemque adduxit, ſicque gratiarum actionibus Domino de tanto miraculo peractis ob memoriam redditæ ſanitatis ipſe puer Domino ſemetipſo & S. Magno obtulit, quatenus reliquum vitæ tempus in ejuſdem ſancti loci excubiis diebus vitæ ſuæ fideli devotione transfigeret.

CAPUT XVI.

HIs igitur ita tranſactis de corpoto S. & B. Magni, aſſumpſit ſecum præfarus Epiſcopus Lanto pictatium pæne putridum, ſed tamen divina ſanctiente providentia paginæ licet obſcuræ, tamen ad legendum ſunt conſervatæ, & accerſivit quendam monachum prudentem & induſtrium ex monaſterio Elevvanga nomine Ermenricum, tradiditque ei ipſos quaterniones ad legendum & corrigendum atque emendandum. Ille autem aſſerens ſe minime ita doctum eſſe, ut tale innovaret atque proutdignum erat inſerere valeret, neceſſitatis obedientiæ conſtrictus ſuſcepit illud pictacium, & ſecundum virium ſuarum conſiderationem juſſionem Pontificis contemnere nolens adimplevit, quæ ibi invenit ſcripra revocans & corrigens omnia atque Domino annuente ſeriem confuſam capitulorum luminibus emendavit. Quanta vero & quam plurima ſigna ante ſepulchrum B. Magni poſt orationem ejus corpuſque reconditum Dominus ibi revelare dignatus eſt, omnia ſcribi valerent, faſtidium potius facerent nauſeamque legentis menti, quam à ſtudioſis propter copiam poſſent comprehendi memoria. Nunc ergo ad laudem Domini noſtri JeſuChriſti, qui ſemper ſanctos ſuos glorificat hæc pauca inſerta ſunt, quatenus lectoris animus devotus exiſtat potius ad legendum vel auditoris promptus ad audiendum, quam tædio aliquo aut nauſea rugata fronte minime poſſit læta mente percurri. Itaque ſufficiant iſta de tanto patrono conſcripta. Sed obſecremus eum, ut ſicut ſanitatem corporum animarumque adorantibus eum multis ſuis meritis à Domino contuliſſe credimus, ita noſtris mentibus divinæ miſerationis medelam implorare dignetur, ut peccatorum noſtrorum remiſ-

remiſſionem conſequi mereamur & vitam æternam adipiſci, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat & gloriatur ſine fine Deus per immortalia ſecula ſeculorum,
Amen.

Additio.

Celebratur autem ſollemnitas S. Magni Confeſſoris Chriſti atque Abbatis quarto Idus Septembris ad laudem & gloriam nominis Domini.

Explicit Vita Sanctiſſimi atq; glorioſiſſimi Magni Confeſſoris Chriſti.

ANONYMI SCRIPTORIS HISTORIA.

DE VITA S. FINDANI CONFESSORIS.

CUm Deus Omnipotens electos ſuos, quos ad vitam ante mundi conſtitutionem prædeſtinavit æternam, diverſis hujus mundi curis occupatos ac varia ſtudia ſectantes ineffabili miſericordia ad perfectioris vitæ inſtituta perducere ſoleat, modis quidem diverſis, ex puriſſimo tamen clementiæ ſuæ fonte manantibus, nobis quoque haud abſurde viſum eſt memorabilis viri, qui noſtris imitabilia fecit exempla temporibus, prædicabilem verbis compendioſis conſcribere mentionem, quatenus & nobis hæc ſæpe legentibus & poſteris aliquid ad profectum ſuum afferant utilitatis. Vir igitur quidam nomine Findan genere Scottus, civis provinciæ Lagioenſis, quibus occaſionibus ad perfectionem vitæ pervenerit quibuſque temptationibus ac laboribus ſit frequenter attactus, hinc enarrare Deo favente conabimur. Prædicti ergo viri ſororem gentiles, qui Nordmanni vocantur, plurima Scottiæ inſulæ, quæ & Hibernia dicitur, loca vaſtantes inter alias fœminas adduxere captivam. Tunc Pater ipſius filio ſuo Findano præcepit, ut accepta pecunia ſororem redimeret, & ad patrem reduceret. Qui ſumptis ſecum comitibus pariter & interprete juſſa patris implere deſiderans, amoremque fraternum pio corde conſervans, in eodem mox itinere à paganis tentus atque in vincula conjectus, nec non & ad naves ipſorum, quæ proximo in litore ſtabant, eſt ſine mora perductus. Ipſo vero die & nocte ſequenti catenis ligatus ſine cibo potuque permanſit. Mane verò Nordmannis conſilium ineuntibus atque aliquibus, quibus mens ſanior erat & (ut credimus) à Deo inſtigata humanitas, referentibus, quod illuc venientes pro aliis redimendis vi teneri non debuiſſent, inde ipſe hoc modo liberatus eſt. Igitur piiſſimus Dominus famulum ſuum adhuc in laicali habitu conſtitutum, ſciens inter omnia poſtea ſibi devotiſſime ſerviturum, jam tunc liberare dignatus eſt de manibus hoſtium. Vice quoque alia cum multitudo hoſtium eotundem eum in quandam domum fugientem inſequeretur, & ipſe poſt oſtium latitaret, nemo ex illis ipſum reperire poterat, quamvis circa ipſum huc illucque diſcurrerent. Nec hoc ſilendum arbitramur, qua occaſione peregrinationem ſuſceperit, etiam laudabiliter adimpleto conatus fuerit. In eadem Laginenſium provincia inter duos Principes grandis orta eſt ſeditio. Unius ergo Principis miles fuit pater Findani prædicti, qui de contraria parte hominem occidit. Quod audiens Princeps contrariæ partis nimia ſuccenſus ira continuo domum patris Findani magno ſtipatus exercitu, omnia illius ipſumque ferro flammaque perditurus adivit, venientesque noctu domum armis cinxerunt ignemque ad tecta jacientes patrem ipſius Findani de ignibus foras progredientem jugulavere. Findanum vero in alia domo manentem cum ſimiliter ignibus circumdediſſent & ſe pro foribus viriliter defendentem, apprehendere nequiverunt, ſed ipſe per medios ignes & hoſtes divina videlicet eum gratia protegente parum læſus elapſus eſt. Fratrem vero ejus qui in eadem domo fuerat, occiderunt. Inde igitur inter utramq; gentem magnæ concitatæ ſunt inimicitiæ inexorabileſque diſcordiæ: ſed poſt haud longum temporis intervallum interventu quorundam fidelium pecunia non modica Findano ſuiſque data utraque pars in pacem rediit. Eodem vero anno hoſtes Findani timentes, ne vindicta ſuper eos veniret, & dolor paternus in corde Findani reviviſceret, pariterque eum exſtirpare volentes hoc modo dolus in corde meditati ſunt. Inito conſilio Findano præparavere convivia in locis mari contiguis, ad quæ Findano invitato Nordmanni venientes & de medio convivarum ipſum rapientes, ſicuti cum inimicis ejus conſiliati ſunt, artiſſimis vinculis conligavere & ſecum pariter abduxere. Juxta morem ergo ſuum D. ejus Nordmann⁹, quia nec dum ad patriam ſuam redire cupiebat, alii illum vendidit, & mox ille tertio, atq; ipſe quarto, qui ſociis collectis patriam reviſere deſiderans hunc ſecum cum aliis in captivit. duxit: Cum ergo media æquoris ſpatia navigando tranſiſſent,

ecce occurrerat quædam claſſis ejuſdem gentis, & unus de his in navem, qua Findanus erat, aſcendens interrogavit inſulæ qualitatem & qualiter ibi erga illos accidiſſet. In ipſa autem navi erat quidam, cujus fratrem ille qui hoc inquiſivit occiderat, & continuo ab eo cognitus ac ſimul interemptus eſt. Quod ipſius ſocii videntes pugnæ ſe præparaverunt, & duæ naves acri certamine diu dimicaverunt. His ita litigantibus Findanus in vinculis conſtitutus Domino ſuo ac ſociis ſeſe erigens auxilium ferre volebat. Intervenientibus autem cæterarum populis navium & bellantes ab invicem ſequeſtrantibus eo modo navis, qua Findanus inerat, abſque læſione receſſit. Dominus ergo ejus recordatus devotionis, quâ ſibi etiam vinculatus ſubſidium ferre volebat, ac fidem talem remunerari cupiens, mox eum vinculis abſolvit, & bene ſibi cum eo futurum eſſe pollicitus eſt. His ita geſtis ad quaſdam venere inſulas juxta Pictorum gentem, quas Orcades vocant. Illis igitur de claſſi in terram deſcendentibus, & corpora reficientibus, atque per inſulas huc illucque diſcurrentibus, pariter & ventum proſperum expectantibus, Findanus & ipſe licentia percepta loca inſulana cœpit diſquirere, ac de ſalute ſua atque fuga anxia mente cogitare. Ignotis igitur in locis ſaxum ingens repetiens ſub illo ſe ſtatim occultare curavit. Quam rupem æſtus maris increſcens ſubire ſolebat. Quid igitur ageret, quo ſe verteret, ignorabat. Hinc eum pontus urgebat, illinc hoſtium timor circa eum diſcurrentium & ſuper Saxum, quo latebat, ambulantium & undique illum ex nomine ſuo vocantium vehementer angebat. Malens itaque rabiem ponti ſufferre quam in manus hominum univerſam beluarum ferocitatem exſuperantium incidere, ſpretis undarum molibus die illo noctèque ſequenti in ipſo loco jejunus permanſit. Craſtina autem hoſtibus in alia ipſius inſulæ parte manentibus recedenteq; maris æſtu, qui fores ſpeluncæ contingens interdum quoque flatu ventorum actus fluctus ire compellebat in antrum, Findanus exſurgens manibuſque per loca dumoſa metu paganorum repens exitum diligentiſſime omnia perluſtrans invenire cupiebat. Putabat autem terram eſſe contiguam ab hominibus habitatam. Finem vero inſulæ cernens deprehendit una parte magno mari cinctam, alia ſinu haud modico circumdatam. Itaque cuncta corporis firmitate deſtitutus nimiaque valitudine, quam ex vinculis fameque contraxerat obſeſſus aquis ſe credere non audebat. Per tres itaque dies continuos inſulam peragrans exitumque quæritans duplicato labore herbis tantummodo & aqua ſuſtentatus ibi manſit: tertia tamen luce cum monſtra marina immenſaque delphinum corpora prope litus ludere volutarique conſpiceret, divina præventus clementia hæc ſecum tacita mente pertractans, has imo cum lacrimis fudit de pectore preces: Deus, qui & hæc bruta animalia & me hominem creaſti, quique illis mare pervium & me terris tuta figere donaſti veſtigia, ſolita mihi pietate in præſenti tribulatione ſuccurre: tibi Domine ab hac hora corpus & animam meam devoveo ſervituram & nunquam ad mundanas animum retorquebo inlecebras: te propter limina Apoſtolorum petam & peregrinationem ſuſcipiens ad patriam nequaquam ſum reverſurus: totis viribus tibi deinceps famulabo, teque ſequens lumina retrorſum flectere nolo. Hac igitur conſtantia fidei armatus omnibus ut erat veſtibus Indutus immiſit ſe in aquas. Mira dicturus ſum: ita continuo divina pietas veſtes ejus rigidas fecit, ut his ſuſtentatus mergi nequiverit, & quaſi ipſarum natatione ut ſibi videbatur per tumidos fluctus inlæſus veheretur ad terras. Aſcendens igitur altiſſima montium, cacumina ſicubi villas vel tecta fumantia cernere poſſet exiguo herbarum victu binos iterum duxerat dies. Cum ergo tertia terris inluxiſſet aurora, ecce homines eminus vidit ambulantes. Quos cum vidiſſet alacritate mentis exultans licet ignotos adire non dubitavit. Tunc illi ſuſceptum eum ad vicinæ civitatis duxerunt Epiſcopum, qui & ipſe in Hibernia inſula litteralibus erat ſtudiis imbutus, & ejuſdem linguæ notitia ſatis eruditus: cum quo per biennium moratus multis humanitatis atque largitatis ejus beneficiis eſt uſus. Ipſe autem Findanus promiſſionis ſuæ recordatus collectis ſociis acceptaque licentia ſui Epiſcopi Galliarum partes paravit adire. Hinc Martini ſedem petens, poſtea Franciam, Alamanniam, Langobardiamque peragrans, proprio demum pedum labore Romam pervenit. Inde reverſus quendam nobilem virum in Alamannia adivit, cum quo in clericatu IIII. annis permanſit, per ſingulos abſtinentiæ virtute proficiens & nova exempla ſemper oſtendens. Tunc ſenior ejus in proprio monaſterio, quod Rinaugia vocatur, eum monachizari fecit anno Dominicæ incarnationis DCCC. ætatis vero ſuæ LI. ubi per quinquennium ſingulos virtutum gradus aſcendens tandem majore profectus amore ſucc enſus in artiſſimo loco ſe recluſit & inaudita corpus abſtinentia perdomuit.

CAPUT II.

FIndanus cum recludi voluiſſet, & inſtantibus precibus pro hoc Domini voluntatem ſcire laboraret, vox hujuſcemodi ad eum delapſa eſt; * *Isket duit o Dia anatheſet in dabdane*, licet tibi à Deo poſt alios remeare.

al. eluit.
* *Id eſt, licet ſibi à Deo ire in abbatiam.*

CA-

CAPUT III.

CUm permiſſu Abbatis ſui quartam partem panis in cottidianum victum ſibi, ut cæteris fratribus deputati uno anno, & in altero majorem jam adgrediens parcitatem dimidiam, & in tertio tertiam quarta ſibi ſolummodo parte reſervata libens pauperibus erogavit.

CAPUT IIII.

PRo lectiſterniis lapides velatos adhuc inter fratres pauſans corpori occulte ſuppoſuit atque paulolum requievit, donec cunctis quieſcentibus ſecreto ſe in orationem dediſſet. Accidit ut quadam nocte conſuetudinariis incumbens orationibus Dæmonem in ſimilitudine hominis cujuſdam miræ magnitudinis ore aperto, linguaque emiſſa, manibus expanſis, oculis minacibus videret, & cum impetum in eum facere vellet facto ſigno crucis evanuit: ipſe tamen interritus matutinalia coram altari in modum crucis ſtans expectavit officia.

CAPU T V.

REcluſus jam cum tanta fames eum urgeret, ut panem totum & plus manducare vellet in natale S. Patricii, quæ tunc forte advenerat, Deum ſedulo rogavit, ut hujuſcemodi ingluviem ipſius interventu à ſe auferret. Qui mox poſt orationem & lacrimas, quas incomparabiliter etiam in levibus rebus fundere ſolebat, tale oraculum aure percipit propria lingua prolatum;* *Ataich Criſtocus Patric Artmache, farna feiltâm naktſel teilbruchir tart doit teilco, il farkyſel.* & ex hoc edacitatis vitium minime ſenſit.

* *Id eſt, obſecra Chriſtum & Patricium Artbmachenſem.*

CAPUT VI.

ITem foris poſitus priori anno, quo clauſtrum erat ingreſſurus, omnibus noctibus ſtans in eccleſia in oratione pernoctavit. Igitur priori nocte antequam S. Blaſii reliquiæ illuc de Roma veniſſent, more ſolito in baſilica orans vidit ſubito corporalibus oculis columbam ſuper altare conſediſſe, ſenſimque inde in cryptam volantem diſparuiſſe. Craſtina ergo ſuper ipſum altare eaſdem poſuere reliquias, ſuper quod Dei famulo ante apparuit hæc avis aſtitiſſe.

CAPUT VII.

FOris poſitus procedenti quoque tempore cum ſimiliter noctu intra baſilicam ſolus exiſteret, ut prædicti Martyris ſuffragia his verbis imploraret, dicens: S. Blaſi qui peregrinus his locis ſicut & ego, eſſe cognoſceris, pro meis ad Deum intercede peccatis. Cum hæc ingeminans lacrimas more ſuo uberrime fudiſſet, ſtans ante altare, quo ſanctæ poſitæ fuerant reliquiæ, non inclinatus, ſed erectus, ſed tamen, ut referre ſolebat, obtutibus pauliſper obtenebratis vocem audivit hujuſmodi; *Sedes tua in cælo jam dimiſſis peccatis parata eſt.*

CAPUT VIII.

ITerum in artiſſimo loco conſtitutus, de quo cum oportunum fuerit pleniter expedire conabimur, cum mane diei futuri reliquiæ ſæpe memorati Martyris ab eodem loco in vicinum ſaltum deportandæ fuiſſent, præfatus Dei famulus magno exarſit deſiderio, ut ipſius Martyris reliquias propriis efferre humeris mereretur, cum jam dudum in eodem loco poſitus voto ſe conſtrinxiſſet inde numquam ſe exiturum. Ut igitur Dominus deſiderium pauperis (ut ait per Prophetam) exaudiens adimpleret ac famuli devotiſſimi vota rata eſſe concederet, eadem nocte viſus eſt ſibi pontem Rheni fluminis, per quem de ipſo monaſterio exitur, cum copioſa multitudine tranſiſſe, columbam quoque humeris ſuis inſediſſe & eam ſe, ut cupiebat, humeris deportaſſe, inde alios petere, iterumque ſibi volantem adeſſe. Cæterum oſtenſionem loci ipſius in Favarienſi monaſterio adhuc degenti & de hac perfectione jam meditanti nobis ipſe referens, licet impulſus ac pene coactus, hoc etiam intimavit, eadem videlicet loca aquis eſſe circumdata & frequenti circuitu plures efficientia inſulas.

CAPUT VIIII.

IN natali S. Columbæ iterum temptatione afflictus & in dubitatione poſitus ſi parvam annonam, quæ ad victum cottidianum, ſicut aliis monachis, ipſi quoque dabatur, pauperibus erogare debuiſſet. Reputabat enim ſecum, ne ſi cibos de aliorum labore ſibi oblatos pauperibus erogaſſet, hinc Deum offenderet. De hac igitur re Domini voluntatem per interceſſionem S. Columbæ precibus & lacrimis requirebat. Cui tale continuo reſponſum voce ſuaviſſima * divinitus direxit; *Cucendo chach cukenndet faden, maith det faden maith do chach.*

* *al. divinitus.*

CAPUT X.

PRimis quoq; diebus, quo pœnalem locum, quem in hoc mundo pro Dei amore delegerat, intrare illum contigit, gulæ nimium vicio temptatus eſt. Nam uſque ad horam, qua cæteri reficiebantur, expectare nequaquã poterat, ſed etiam donec evangelium à cibo abſtinere nequiverat, qua ſuggeſtione vehementer affectus & ultra quam credi poteſt erubeſcens ad ſolita confugit auxilia. In feſtivitate quippe S. Aidani Epiſcopi audivit, cum illius imploraret adminicula, hujuſcemodi vocem; *Ainmne ilæo*

ocus in naidchi ni longe colonge te ledremut noſerfas frui thiu, qua voce ſtatim temptatio ipſa ſedata eſt.

CAPUT XI.

INcluſus vero tantam multitudinem ſpirituum immundorum noctu conſpexit, ut terram ſimul & arbores, quas Rhenus hinc inde cingit, implere viderentur: cumque diu horriſonas darent voces, ſancti viri præcibus diſparuerunt & ulterlus illi nuſquam comparuerunt.

CAPUT XII.

IN feſtivitate quippe S. Brigittæ Virginis non modicam pauperum turbam, ut ſibi moris erat, collegit: carnem totam, quam habuit juxta numerum adgregatorum, particulatim incidi præcepit. Hoc autem facto, ecce tanti pauperes ut adeſſent improviſe venerunt. Vir vero beatus in advenrueorum Deo gratias agens particulas, quas ad numerum prius commeantium parare juſſit, ut Dei largitate confiſus, qui quinque panes V. milia virorum multiplicavit, diſtribui fecit. Sed licet numerus geminaretur egenorum, & nihil de carnibus vel ab illo vel à quoquam adderetur, unicuique tamen ſua particula ex eadem caruncula inveniebatur.

CAPUT XIII.

FIndanus igitur patronus noſter artiſſimo loco incluſus, qui ſitus eſt ad ſeptentrionalem partem baſilicæ S. Mariæ Genitricis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, XXII. annos incomparabiliter corpus perdomuit. Nam poſt primum ſupradictorum annum cilicio indutus erat, calore ignis numquam refectus non pauſans in lectulo, balnei lenitatem devitans, jejuniis, vigiliis orationibusque indeſinenter inſiſtebat, pane vero poſt primum annum ingreſſionis ejus & poſt XVI. ab omnibus, quæ mandi poſſunt, extra piſciculis & his pauciſſimis, ſe Domino confortante abſtinuit aliæque præfati ſanctiſſimi viri virtutes, quæ multis ſciendo veraciter teſtibus ſunt prænotatæ in alio miraculorum volumine, ex parte videntur fore cum cautela exaratæ.

Cætera deſunt.

HEPIDANNI COENOBITÆ S. GALLI

De Vita S. Wiboradæ Virginis & Martyris Chriſti.

LIBER I.

Prologus.

SOlet plerumque modernis Scriptoribus à Patribus vicio deputari traditiones antiquorum ſcriptis vel factis ab eis mutari, ea videlicet objectione, quod quaſi illorum virtutibus calcatis ſuis nihil probabilius velint æſtimari. Sed eorum reverendam caniciem ab hujuſmodi ſuſpicione oportet alienam conſpici quicquam ab eis reprehendi, non quia craſſe compoſitum inlepideque putetur, ſed quia nuper; vel qnia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt; vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ imberbes didicere, ſenes perdenda fateri. Non equidem inſector delendaque carmina levi eſſe reor. Cum enim legerim aliquem priorum Deum oraſſe, quo dignaretur alicujus Spiritum ſuſcitare, qui virginem ſuam Wiboradam tot virtutibus decoram venuſtiori ſtilo faceret ſaporam, quid dicam poſteros optaſſe, cum aliqui eorum ſi temporalis vitæ dilatio illorum votis reſponderet hoc opus voluiſſent adtemptare? Tamen nunquam in animum duxi quid tale aggredi, tum conſiderans ruſticitatem mei ingenii, tum ne putarer meo ſtudio mihi ad favorem patrum negligentiam velle denotare. Hæc denotatio duobus modis evenire ſolet, cum vel quilibet arrogans injuſſus præſumit ſuſcitare dormientem Homerum, vel cum Tucca & Varo quis obediens prævento morte Virgilio tantum ſuperflua ſtudet præcidere. Ad illud provocat arrogantia, ad iſtud cogit obedientia. Obedientia, ut noſtis kariſſimi, nobis eſt neceſſaria, ſi perfectæ libertatis cupimus adipiſci compendia. Hæc enim quamvis omni humanæ creaturæ, ut Apoſtolus hortatur, ſit exhibenda propter Deum, ſpecialius tamen ad illos reſpicit, ſub quorum regimine in cœnobiis degentes diſtricto judici rationem de noſtris exceſſibus reddituros pro certo ſcimus, illorumque excuſationem noſtram fore damnationem. Ad quod regimen, tu venerabilis pater Udalrice, anno milleſimo ſeptuageſimo ſecundo incarnationis Domini ejus mira diſpenſatione vocatus, cum bonæ memoriæ Abbatis tui Nortperti tunc triginta & octo annis ſuper ovile S. Galli vigilantis non ſolum amabili præceptione, verum etiam communi fratrum electione ſucceſſor effectus, prout complacuit tuæ paternitati onus injunxiſti, quod prius exhorrui imponere meæ parvitati, nempe ut viam memoratæ

Virginis

Virginis interdum propter diverſorum ſimplicitatem Scriptorum ſuperfluitate verborum quaſi quibuſdam foliis exuberantem falce ſtrictioris eloquii præcidere ſtuderem. At ego quamquam in hac obedientia me ſcirem onus importabile debilibus aptare humeris, tamen non exacui linguam verbis contradictionis, eligens mihi ſatius eſſe ſub præceptorum tuorum faſce deficere, quam eis repugnando titulnm inobedientiæ incurrere. Exemplum etiam cum Grammatico proponere placuit, ne pigeat alios etiam à me vel ignorantia forte prætermiſſa vel vitioſe dicta. Nihil enim ex omni parte perfectum in humanis credo eſſe inventionibus poſſe ſua quoque induſtria vel addere vel mutare. Sed anteqnam mihi alligatum onus adaptandum moveam, operæ precium eſſe duco breviter in medium proferre, per quos præclara geſta hujus Virginis poſteris primitus innotuerunt, ut cum aperierur me non hujus relationis eſſe novum auctorem, ſed potius auctorum ſequacem, nullus vicinm falſitatis adnotet meæ paginæ. Tempore igitur, quo venerabilis Gralo congregationem S. Galli rexit, fuit in ea quidam frater nomine Ekkehardus, vir totus ex ſapientia virtutibusque factus. Is cum quodam tempore hydrope ad extrema pene ductus eſſet; voluit B. Wiboradæ omnia quæ de ejus ſanctitate poſſet comperire literis ſe traditurum, ſi ei ad præſens dignaretur à Deo aliquod impetrare remedium. O archiater in virga & in baculo! O propagatot tuorum ſanctitatis electorum! illico venit ei in animum, ut ſibi poſtularet afferri martyris cilicium, illudque ſuper aqualenta extenderet membra. Quod cum factum fuiſſet, confeſtim ſenſit ſe aliquid melius habere, ac dein non multis diebus exactis ad plenum convaluit. Tunc memot ſponſionis ſuæ convenit Kebem, quæ B. Virgini ab ipſis cunabulis uſque ad mortis articulum obſecundavit, indicans ei quali voto ſe obligavit, quodque ſequenti die ad eam venturus foret, ut de hoc themate plenins ab ea informaretut. Quæ vehementer in verbis ejus admirans non minus etiam cœpit anxiari, quia ea de quibus interroganda erat, jam dudum lerheus obſorbuerat morbns. Ad ultimum ſuaſu cujuſdam ſacerdotis ad tumbam Dominæ ſuæ oratura proſternitur, ut qui incenſam à Chaldæis legem per Eſdram voluit reparare, ipſe etiam Martytis ſuæ merita, quantum ad hominum memoriam abolita, ptr eam dignaretur declarare. Poſtqnam hujuſcemodi exaggeravit preces, ſurrexit atque baſilicam non minori anxitate egreditur quam etiam ingreſſa eſt. Erat enim ignara quam in proximo eſſet ejus conſolatio. Nocte vero inſequenti cum ſe ſopori dediſſet, viſum eſt ei locum orationis repetere, atque B. Virginem pictatium aureis conſcriptum litteris ſibi oſtendere, hac voce ſubjuncta; *Utere cupitis.* Mox expergefacta omni fragilitate oblivionis ptopulſa ita perfecte cœpit memoriæ viribus uti, ut luce reverſa non ſolum nihil ſollicita eſſet, quid ſupradicto fratri reſponderet, verum etiam ultronea fieret invitatrix, eique deſideratum thema à primordio uſque ad acceptum cum palma martyri bravium promulgaret. Quod ille imis reponens ſenſibus cum ferventi opera, recte proclamavit cum Pſalmiſta; *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudation. tibi, quoniam eripuiſti me de morte.* Sed cum hæc vora ex parte redderet, heu dira morte præventus multos ſui propoſiti habuit heredes, qui qnoniam diverſi diverſa ſapiunt, interdum minus neceſſaria neceſſariis miſcuerunt. Horum ego inſiſtens veſtigiis ſtudui ea quæ mihi digna memoria videbantur ad hujus Virginis ſanctitatem comprobandam ſtrictim colligere, non illis ad opprobrium, ſed quod verius eſt præcipue tibi ad obediendum, ut prædictum eſt, Pater reverendiſſime.

CAPUT I.

Quali parentela Wiborada originem duxerit, & qualis ejus converſatio in annis infantiæ fuerit.

Beata Dei Virgo Wiborada ex Alamannorum proſapia oriunda à parentibus ſecundum ſeculi dignitatem non infimis, ſecundum Chriſtianam autem libertatem nobiliſſimis, originem duxit. Itaque Deo ab ipſis cunabulis devota exiſtens, ac virtutum incrementis tranſcendens tempus ætatis, nobilitatem ſuam religioſa converſatione ornabat. Nam univerſas juvenilis petulantiæ illecebras à tenero ungue execrans, ut legitur de Raguelis filia, nunquã miſcuit ſe cum ludentibus, neque cum his qui in levitate ambulabant. Spiritus enim ſanctus, qui eandem puellam juſti viri thalamo ſociandam in umbra legis immaculatam conſervavit, ipſe etiam Wiboradam per lavacrum regenerationis in adoptionem filiorum Dei receptam dignatus eſt inviolatam cuſtodire, ut ſancta & corpore & ſpiritu thalamũ cœleſtis ſponſi meteretur introire.

In Argovia lib. 2. cap. 9.

CAPUT II.

Quam laudabile ſit nomen illius.

Fides, divinam providentiam non ſolum facta, ſed etiam voluntates hominum providere ſive præparare, credulos nos efficit, huic B. Virgini ita laudabile nomen non ſine ejus providentia eſſe impoſitum, cujus nomen à ſolis ortu uſque ad occaſum laudabile eſt. Nam Theutonica locutione prolatum *mulierum conſilium* ſonat. Quotienscunque enim ita ſpiritualia nomi-

nomina electorum Dei legimus, aperte per ipſa vocabula datur intelligi, quod Angelus magni conſilii in cordibus utriuſque ſexus dignabitur ſpiritum conſilii diffundere, ut cum ab illis nobis errantibus ſpiritualiter conſulatur, ipſe in eorum conſiliis glorietur *Deus, qui glorificatur in conſilio ſanctorum*, proclamat Pſalmiſta. Laudabile, inquam, eſt nomen B. Wiboradæ quia cum Martha activam vitam agendo, & cum Maria ſpeculativam, omnibus pie viventibus viris ac mulieribus conſilium utriuſque dilectionis perfectionem exequendi in ſe exhibuit.

CAPUT III.

Quomodo quadam ſoror illius noluit ad chorum exire cum coæqualibus, eo quod Audiſſet angelicos concentus.

Congruum ergo videtur lectioni inſerere, quod huic B. Virgini ſoror erat ſumma innocentia vitam ducens. Quam cum quadam die ejus coævulæ ſecum ad chorum exire hortarentur, illa eujusdam ſapientis edocta proverbiis *extrema gaudii luctus occupat*, & iterum; *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, non acquieſcas eis*, poſt alta ſuſpiria ſic erupit in vocem; Quæ delectatio hujus ſeculi poteſt mihi dulcis eſſe, quæ audio Angelicos choros dulciſonæ modulationis frequentare harmoniam: Illuc ire deſidero, his choris intermiſceri delector. Vix ſermonem complevit, & genas ubertim lacrimis perfudit. Poſt paucos vero dies carne ſoluta eſt: quia Deus propter hoc properavit educere eam de medio iniquitatum, quia placita ei erat anima illius. De cujus ergo natalitio gaudentes, certi quod dominus virtutum non privavit eam bonis, quia ambulabat in innocentia, ſtilum ad opus inceptum acuemus.

CAPUT IV.

Qualis ejus converſatio fuit, quando ad intelligibilem ætatem pervenit.

Igitur Wibotada, ut præfati ſumus, omnimodis petulantiam execrans in tantum ſtuduit divinum præceptum implere, ut pene cottidie omnibus poſtpoſitis nudipes ad Ecclesiam, quæ longe à domo paterna diſtabat, gradiens, *primum quæreret regnum Dei & juſtitiam ejus*, & poſtea operibus manuum ſuarum ſe irretiret. Panem enim ocioſa non comedit, ſed labores manuum ſuarum manducavit. Unde beata eſt & bene ei erit. Popularem enim frequentiam non ſolum extraneorum, ſed etiam notorum, prout licuit fugiens ſecreta ſemper amabat, quatinus & ocioſa verba facilius poſſet vitare, & ſanctis mediationibus aciem mentis liberius infigere. Parentes nemo reverentius coluit, nemo erga ſuos divinæ legis præcepta devotius implevit, nemo inopia morbisque confectos amabilius tractavit, quia ipſa eis alimenta præbens miniſtravit, fomenta paravit, balnea contulit, lectiſternia diſpoſuit, & ipſa eos reclinavit, & competenti tempore levavit. Parſimoniam vero in tantum amabat, ut plerumque in ſecunda, quam ſæpe in tertia die, niſi ad veſperum non jejunium ſolveret. Noſtræ autem non eſt facundiæ ſcriptis percurrere ejus ſanctam converſationem, & quomodo corpus ſuum caſtigavit, ut Sancti Spiritus dignum fieri habitaculum mereretur. Ideo pauca de multis, parva de magnis ſcribentes eos qui altius ſapiunt admonemus, ut in paucis plurima, in parvis majora penſantes glorificent mirabilem Deum in ſanctis ſuis.

CAPUT V.

Quomodo quodam feſto die cum parentibus ad Eccleſiam proceſſura noluit privatam veſtem mutare, niſi ab illis coacta, & quod graviter caput dolere cæpit, in via, quodque illa dies maxime fuit inceptiva, non amare tranſitoria.

Quadam itaque celebri feſtivitate cum parentes ejus ad Eccleſiam proceſſuri dicentius ſolito ornarentur, illa ſciens Deum magis delectari in puritate cordis quam in veſtium nitore, noluit privati conſuetudinem veſtitus mutare. Sed parentes ejus more ſecularium occaſionem improperii fugientes (nam ſicuti in patre filia, ita & in filia pater honoratur) juſſerunt eam deſiſtere cœptis. Quorum juſſioni illa honorem deferens decoris amicta veſtimentis capitalibusque compta redimiculis iter cum eis aggreſſa eſt. Pergentibus autem illis virgo caput graviter dolere cœpit, quia dominus qui eam dilexit corripuit, ut iſta correptio quaſi præmonitio eſſet obſervandæ humilitatis, ne vitium elationis propter exteriorem veſtis candorē allapſum interius obfuſcaret cordis ſplendorem. Contra quam allapſionem etiam paſtorem Eccleſiæ ſive traditas oves cautificare æſtimo, ubi dicit; *Non in veſte precioſa*. Confeſtim vero ſentiens per ſpiritum ſe divina viſitatione commonitam, equi cui inſedebat dorſa deſcendendo relevans retiſtrum cum omni victatoria compoſitione detrahens, nunquam deinceps hujuſmodi ornamentis viſa eſt. Cumque comites ut equum reaſcenderet hortarentur, penitus non conſenſit,

ſed

ſed pedeſtri itinere nſque ad Eccleſiam pervenir. Illa dies io rantum inceptiva fuit rebus tranſitoriis reouociandi, ur etiam marrimonii contradictione in animo ſpreta fratri ſuo Hitroni apud cœnohium Sanct. Galli in ſcholis agenti magis quam procis advenraotibus ſe commeodare ſtuderet, ea quibus indigebar per fideles ioternuncios mittendo.

CAPUT VI.

Quod frater ejus Hitto eam Pſalmos docturus cum eum tæderet inceptus per viſionem eſt correptus.

MEmorarus itaque clericus ad Presbyteri gradum promotus ſtuduit ſioe crimine vivere arque unius uxoris vir eſſe, id eſt, Eccleſiæ, cumque ſepties in die laudem Deo dicturus frequentarer Pſalmodiam, ardeotius B. Virgo cœpir ei inſiſtere, communicans ei omnibus honis, ur eriam ſe cathekizarer verbo. Cujus deſiderio ſe ſatisſacturum ſpondens in ipſa iochoarione fervebar in erudiendo, ſed ſtudium ejus paulatim tepeſcens ad ultimum refrigeravit. Cum ecce quadam nocte per viſionem correptus iri abſtinentiam cibi præcipirur eſſe, donec ſororem ſuam Pſalmum quinquageſimum edoceret. Nam anreriores ab illo edocta, iſte ſolus de qoinquaginra ſupererar. Quid plura? De nocte ſurrexit, ſororem accerſivir, viſum aperir, ſeque paratum ad erudieodum ionotuir. Factusque eſt tunc diſcendi hortaror, qui prius fuerar docendi negator. Quioquaginra igitur Pſalmis ita carprim à ſratre percepris reliquos Sancti Spiritus magiſterio didicit.

CAPUT VII.

Quomodo in Dominica incipientis quadrageſimæ adjuta eſt fratrem ſuum in miſſarum celebratione.

IN Dominica die ordientis quadrageſimæ cum prædictus ſacerdos miſſarum ſolemnia celebraturus conqueſtus eſſer ſibi deeſſe adjutorem, conſolans eum B. Virgo dixir; confide de adjurorio alriſſimi, & ipſe re adjuvans recum commorabitur. Virginis igitur credens promiſſioni proceſſit, & ſpirituale officium inchoavit, cum quo ſtarim ita auctoraliter ipſa pſallere cœpit, ur in ſcientia eorum, quæ inibi cantabantur, nequaquam ioſerior eſſe videretur ſacerdote. Tua ſuor hæc miracula, Domine pater cœli & rerræ, qui abſcondiſti rheſaurum ſapientiæ à prudentibus hujus ſeculi, & revelaſti eum parvulis. Tibi enim mortua vivuor, inſenſibilia ſapiunt, cœca contemplaotur, ſurda audiunt, muta diſerta ſunt ad laudem & gloriam nominis tui. Sacerdos autem, & uoiverſa circumſtans coocio, iſta audientes poſt non modicam admirationem glorificabant Deum, ejus poſſibilitati hæc aſcribeotes.

CAPUT VIII.

Quomodo hortata eſt eundem fratrem ſuum, ut relictis omnibus monachicum ſuſciperet habitum, illoque præbente conſenſum Presbyter eccleſiæ B. Magni efficitur adultimum.

IDem ſacerdos jam iode à juventute cum illo Evangelico juvene mandara vitæ cuſtodiens illud ſolummodo, quod præfectionis eſſe veritas docuir, adhuc eriam cum eo triſtis audivir. B. vero Wiborada, quæ jam tranſitoriis in mente renunciando fluctibus hujus ſeculi ſe emerſerar, cupiens eriam fratrem ſuum ad portum perhennis traoquillitatis pervenire, hujuſcemodi verbis eum alloquitur; Quamdiu, frater cariſſime, iſta temporalia amando in fluminibus Babyloois jactamur? Humiliati eoim ſumus io hac valle lacrimarum propter præſumptionem primi parentis, & neceſſe eſt, ſi per elariooem amiſſam patriam cooſequi deſideramus, per humilitatem promereri. Idcirco re moneo, frater mi, ur oeque ſub fluminibus, neque in fluminibus, ſed ſuper flumina hujus Babylonis ſecedentes cortidie cum lacrimis præſtolemur finem noſtrum, ut dolore cordis noſtri ad Deum aſcendente ejus gratia mereaotur adjuvari, ut per gradus humilitatis de virtute in virturem conſcendentes pedes noſtri ſtabiliantur in atriis Jeruſalem. Scimus eoim, quod terreſtris domus ooſtra hojus habirationis diſſolvitur. Idcirco nunc ageodum eſt, ur poſt hujus diſſolurionem ædificatiooem habeamus à Deo, domum non manufactam æternam in cœlis. Te enim ſacras ſcripturas ſcientem non opus eſt à me inſulſa edoceri, quomodo oporteat ſapere ad ſohrietarem, & vigilare ad adventum revertentis à noptiis, tamen unum mooeo: tempus enim prope eſt. Tali allocutione ſororis mutatum eſt cor fratris, atque relictis omnibus nudus de naufragio hujus mundi fugieos remis virrutum ſtuduit arripere portum ſalutis. Itaque io monaſterio Sanct. Galli ad ſuave jugum regularis vitæ ſe humilians, cum univerſis ejus converſatio placuiſſet, fratribus id in commuoe conſilianribus, eccleſiæ B. Magni à patre monaſterio præficitur. Qua etiam uſque poſt ſororis martyrium probabiliter gubernata, divina vocatione migravit in regionem vivorum.

CAPUT IX.

Quale propoſitum elegit ſibimetipſi poſt fratris converſionem, & quomodo Diabolus eam terruit ad baſilicam nocte gradientem.

VEnerabilis igitur Virgo poſt converſionem fratris nihil credens actnm, ſi non & illa augeret propoſitum, vocatis duabus de domeſticis ſuis, quæ ſibi fidæ præ cæteris videbantur, denndavit eis voluntatem ſuam, quod neque ita delicioſis uti ptius ultra vellent refici alimentis, neque in plumis penſilibus quieſcere, & tamen hæc omnia non minus ſumptuoſe pa-tari quam ſi & ipſa eis vellet uti. Quæ voluntarie obſequentes præceptis dominæ, olera ſive legumina una cum carne menſæ ſuperponunt. Illa vero interdum carnem ori admovens, os & populum putantem eam carnibus uti fefellit; nempe clanculo rejecit, ut per carnis abſtinentiam ſpititum redderet fortiorem, & poſt paulolum quaſi præ ſatutirare faſtidiens paupetibus vel aſtantibus erogavit. Similiter & ejus lectus ornate parabatur ad præſens, ſed poſt minus ſecretorum abſceſſionem juſſit ſibi eilicium ſubſternl, ſilici capiti ſuppoſito, & ita paulolum pauſans cum quies graviſſima eſſet mortalibus ſurrexit, & clam baſilicam intrans dominum pro dilectis ſuis humiliter geniculans deprecata eſt. Sed virtutum inſectator Diabolus eam ad baſilicam gradientem conatus eſt deterrere, modo ante valvas Eccleſiæ veluti ſcropha gruniens, (ſcilicet recolens antiquam permiſſionem in gtegem potcorum) interdum in oratione jacenti in figura ranæ ante oculos ejus repens: Sed illa fidei clypeo præmunita & gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, armata omnem virtutem inimici effugavit.

CAPUT X.

Quomodo ſervientem cujusdam matronæ Dæmonioſum ſuis precibus reddidit ſenſatum.

CUm hæc eottidie indefeſſe agetentut, & ſama ejus converſationis paſſim divulgaretur, quædam prædives matrona illius ſanctitate reſeita quendam de ſuls ſervientibus malignis ſpiritibus obſeſſum ad eam transmiſerat, quatinus ejus metiris opitulantibus ſanitati reſtituerctur. Illa vero per invocationem nominis Ieſu Chriſti excluſis dæmonibus fecit eum repatriate incolumem, matrona autem pto ejus ſoſpirate glorificans poſt aliquos dies remiſit illum B. Virgini, unice obſecrans ut quem divino auxilio tot iniquis dominis ſurripuerat ejuſdem deinceps ſola dignaretur dominari, cujus petitioni quamvis invitæ aſſenſum præbens aliquandiu tetentum in ſervitio donavit eum libertate.

CAPUT XI.

Quomodo Diabolus ei infamiam adulterii per quandam ipſius ancillam impingebat, & qualiter divina clementia coram Salomone Epiſcopo copioſaque multitudine ejus innocentiam per judicium comprobabat.

INiquus autem vendicatot imaginis Dei fremens ſe ex alieno maneipio à B. Wiborada expulſum zelo ultionis in Ipſam armatur. Itaque cum jam cognoviſſet per diverſos terrores à ſe illatos frequentiam orationum ejus non rareſcere, niſus eſt eandem frequentiam orationum ejus macula infamjæ obvolvere, concitans adverſus eam quandam ex ipſis ancillis, quæ affirmaret eam non cauſa orationis clam pet ſingulas noctes ſurgere, ſed potius ut nefaria quæ ſub ſole erubuiſſet agere, noctutna ſrera caligine ſeeurius perageret, & hoe verbum quod iter oratum quaſi deaurationem eſſe ejus ſcelerum, quæ & eum tam multis exercuiſſet ut ſibi videretur impoſſibile ejus calculo comprehendere, ſupet his autem tacendum eſſe, ſi immunis exiſteret, pollutione fraterni concubitus. Hæc illa circumquaque inceſſabilitet latrante, & quibusdam ficta eſſe dicentibus, aliis vero humanam fragilitantem culpantibus, pervenit fama ad aures Salomonis Conſtantienſis Epiſcopi. Quid opus eſt verbis, ſiſtitut Præſuli vice mechæ ſponſa Chriſti, eriminatut pro innumero adulterio quæ non polluta fuit ſaltim uno, diffamatur ſratris eſſe concubina fraternæ caſtitatis conſiliaria. Negantur à virgine affirmata à meretrice: ſed populus ignarus veri æque credidit utrique. Epiſcopus autem volens eorum dubietati finem imponere, ſtatuit ei diem in qua de ſibi objectis cum Dei judieio dubitandi populo fidem faeeret. Fiducialiter agas Wiborada: oportet enim nune modicum eontriſtari in vatiis tribulationibus, ut fides noſtra precioſior ſit auro quod pet ignem probatut. Ille enim filius fabri, ille non Propheta ob tactum meretricis, ille Dæmonium habens, Ille alia innumerabilia opprobria ſuſtinens tuis quoque compatietur opprobriis. Per hæc oportuit illum in gloriam ſuam, pet hæc & nos oportet ejus gloriæ fieri cohæredes. Cum enim audio ab Apoſtolo, quod glotiandum eſt in tribulationibus, non video cauſam tuæ diffidentiæ, niſi inde quid fias puſillanimis, qui pro levi tribulatione etiam cujusdam adhuc ſub impoſſibilirare legis pugnandis impat videtis. Dico autem Suſannæ:

ſannæ: Illa enim diffamata eſt à diebus Presbyteris quibus credendum erat ut ſenioribus populi, tu vero ab una vili ancillula cujus verba reſervantur judicio probanda: illa ſine mora morti adducitur, tu vero quod ulla pœna plectaris nec loquetur, ſed neque adhuc diffidas quaſi à Deo derelicta. Veniet enim dies cum plus probaris Suſanna: de qua die noſter ſermo ad præſens eſt reprimendus potiusque ad tibi præſcriptum judicium reflectendus. Convenienre autem cum Epiſcopo ad præfinitum diem copioſa multitudine, omnipotens Deus omnibus ita liquido ejus innocentiam comprobavit, ut incredibili lætitia tripudiantes illi geminarent grates: & quod in ea innocentia conſervavit & eandem diffamaram infamia diſculciavit, cumque ei à Præſule daretur optio, quali pœna plecteretur inficiatrix, reſpondit, *Deo vindictam, ipſe ei retribuet.*

CAPUT XII.

Quomodo ultio divinitus illata eſt eidem ancillæ.

His ita tranſactis infelix, quam prælibavi, ſerva ſciens finem eſſe ſuis mendaciis apud ſocios virginis innocentiæ, pergens ultra lacum Potamicum facta eſt & ibi plena rimarum omnibus ubi ut turpiſſime potuit de illa loquens. Atque cum ejus ficta credibiliora viderentur, ſolita erat ſubinferre ſe à Wiberada ob aliam cauſam non eſſe expulſam, niſi ut ab ejus increpationibus pro illicitis quieta foret. Sed Deus omnipotens ſibi deputatam vindictam non diu differens, ſicur prius per judicium comprobavit virginis innocentiam, ita etiam poſtea manifeſtavit inficiatricis amentiam. Nam cuidam malefico ſpe felicis conjugii ſe ſubponens non poſt multum temporis cœpit diabolizare, & ita vagata eſt circumquaque donec in nimiam pauperiem delapſa eſt, & ſic de morte transmigravit in mortem. Sic Deus fidelis in ſe ſperantes ſolummodo non confundit, verum etiam eorum gloriam ex invidia dat creſcere, quia contrariam ſemper fecêre viam virtuti.

CAPUT XIII.

Quod Salomon Epiſcopus poſt judicium eam in tantum amare cœperit, quod etiam cum æquitatu illam ad Conſtantiam perduci præcepit, illaque ſpreto equitatu ad pedes eundo eo pervenit.

PRædictus igitur Conſtantienſis præſul poſt agnitionem innocentiæ B. Wiboradæ ampliore dilectione jocundior factus eſt erga illam, in tantum ut etiam ſollicitus ſeculares tumultus ei impedimento fore ad Dei ſervitium eam alicubi congregationi ſanctimonialium inſerere cogitaret, ubi poſſet ſine intermiſſione orare, atq; hujus rei gratia directis miniſtris ſuis cum equitatu præciperet eam ad ſe perduci. Quibus illa hoſpitium & cætera neceſſaria benigne contulit, atque ſequenti die faciens eos cum equitatu remeare comitantibus duabus ancillis pedes Conſtantiam pervenit, quam Epiſcopus honorifice ſuſceptam improperabat ei aliquantulum ſpreviſſe equitatum. Data autem manſiuncula prope baſilicam Præſul accerſitis duabus quas prædixi ancillis exquiſivit ab eis, quid in alimentis percipere ſolita eſſet? Illæ vero ut præmonitæ erant reſponderunt, dominam ſuam à nullis comeſtionibus abſtinere, quibus Chriſtiano homini uti licuiſſet, Quod ille laudans (legerat enim in Geneſi, *omnia valde bona eſſe quæ creavit Deus*, ideo nihil rejiciendum, quia neque Enoch qui primus Deo placuit, neque Noe qui in diluvio ſolus juſtus inventus eſt, neque Abraham ille amicus Dei, aut cæteri juſti ab his abſtinuiſſe leguntur) omnia quibus indigebat ſufficienter dari præcepit. At illa ſolito more corpus jejuniis afficiens ea quæ ſibi ad victum dabantur pene omnia diſpergens dedit pauperibus, vix ſecunda ſeu tertia die ad veſperum parum quid panis & aquæ deguſtans.

CAPUT XIV.

Quomodo Cilia recluſa eam divinis eloquiis ædificatura ei oſtendit ſua marſupia, illius obedientiam in horum fœneratoria augmentatione probatura.

EOdem tempore fuit ibi quædam Incluſa nomine Cilia corpore non mente incluſa, quia nondum in ſe mortificavit philargyriam, quæ eſt radix omnium malorum. Quam expetens B. Virgo atque ſpiritalem matrem exiſtimans petivit, ut de bono theſauro cordis ſui dignaretur eructuare verbum bonum, cujus petitionem non ſolum promiſſionis verba ſunt ſubſecuta verum etiam quadam die iterum adeſt ultro vocata promiſſionis ſolutione gaviſura. At illa aperta feneſtella poſt mutuam ſalutationem infit; Incedis ſoror cara forinſecus in veſtimentis ovium, ſed noſtrum eſt, ut ait Apoſtolus, probare ſpiritum ſi ex Deo ſit, antequam tibi ad exemplum nudentur ſecreta noſtræ converſationis. Obedientia ſine mora primus humilitatis gradus eſt, & ſine hac nemo poteſt Deo digne ſervire; nam & victimis præfertur. Per hujus impoſitionem in primis te volo probare, & proferens loculũ

cum nummis dixit, accipe ſoror hos nummos quos mihi ad eleemoſynam à multis oblatos uſque huc ſervavi, & hic divitibus urbanis mutuum da ad tempus, quando eos recipias cum uſura. At illa valde obſtupeſcens inquit, tale præceptum interrogans Propheta ſuper perfectionem habitantium in tabernaculo Dei non accepit aut requieſcentium in monte ſancto ejus. Apoſtolus quoque uſurriis, ſive dicam avaris (*avaritia* enim *eſt ſtudium pecuniæ*) minatur, ut audio non eſſe partem in regno Chriſti & Dei: hosque non ſemel nominat ſervitores idolorum, quorum conſortium longe ſit à me. Etiam incautum foret me hoc aggredi, eum neſciam de tot talentis hemiſſeclas vel obolos obſervare, hujuſmodi enim negotium numquam geſſi, nam captatoribus & fœneratoribus notius eſt tale negotium: bis trade hanc pecuniam. Illa vero ut ejus intentionem collegit, dixit;

——Percuſſa maligne
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.

Crede mihi converſatio tua inutilis eſt ſine obedientia: perdis labores. His dictis fecerunt diſcidium.

CAPUT XV.

Quomodo eadem Cilia contra Virginem invidiam cœpit habere, & quomodo Salomonem Epiſcopum hortabatur, ut eam feciſſet Linthaugiæ, & qualiter per viſionem prohibita eſt ab hoc itinere, & Ciliam poſt aliquos annos de clauſula ejectam eſſe.

AT Cilia invidioſe tumens contra Virginem propter ejus inobedientiam, ſimul verita ſibi decreſcere quæſtum ſi diu ibi moraretur, demandavit Epiſcopo, quod vellet eum illo ſecrete verba miſcere. Quo adveniente poſtquam ſemotis cæteris multa perfide quaſi fideliter de Virgine locuta eſt, etiam hanc ſententiam ſubintulit; Compertam habeo veſtram ſpiritalem voluntatem erga eandem puellam, quod eam ſi vobis occaſio datur, vultis inſerere alicubi eboto ſanctimonialium, quatenus tuta à mundiali fluctuatione liberius in Dei ſervitio poſſit durare: ad hoc etiam reſcitum habeo veſtrum iter Linthaugiam. Eò loci ſi vos non alias trahit voluntas, conſiliarer ejus inſertionem, tum quod converſatio ibi valde ſpiritualis eſt; tum quod promptior ei illic pateret ingreſſus: ibi omnia veſtro nutui parebunt. Præſul autem hæc de radice dilectionis procedere autumans lætus effectus eſt, & præcipiens ratem armare miſit quendam de ſuis ſervientibus B. Virgini intimandum, ut ſibi ad navim eunti expedita foret ad navigandum ſecum ad prædictam inſulam. Sed illa antequam Epiſcopalis legatio veniſſet ingreſſa baſilicam oratura proſternitur coram quodam altari in honorem Sanct. Galli conſecrato, & ſicut fuit voluntas Dei inter preces obdormivit, & vidit oraculum, nec non ſomnium, beatum virum ſibi vas ſanguinolentum porrigentem multis ſpurciciis plenum, dicentemque ſibi, ſi ad locum, ad quem Epiſcopus te ducere cupit, perveneris hunc ſordidum victum manducabis, & ſanguine Kerbirgæ reclusæ ibi inebriebaris. Cumq; evigilaſſet, & ſecum miraretur de ſomnio, offendit eam legatus in admiratione. Qui cum depoſuiſſet ei mandata Præſulis, non reſpondit ei nec ad unum verbum, ſed dimiſit illum abire ſine affatu. Super quæ admirans Epiſcopus cum didiciſſet, miſit alium & iterum alium Virgine in eadem taciturnitate permanente. Epiſcopus autem continuo cogitans ei aliquid revelatum eſſe, navigationem ſuam peregit, & ad urbem Deo gubernante ipſa die proſpere rediit. Cumque ad cœnam diſcumberet, non eſt oblitus prioris conſuetudinis, ſed omnia neceſſaria in cibis & in potibus venerabili puellæ direxit, cilia jam tum penitus oblivioni tradita. Nam ejus res exinde ita retro cœperunt vergere, ut poſt aliqua annorum curricula pelle ejus ſimulatæ ſanctitatis detracta etiam de clauſula eliminaretur, procul dubio nutu Dei nolentis ſcilicet ſe à ſuis fidelibus diutius in idolorum ſervitute glorificari.

CAPUT XVI.

Quomodo prædictum ad cœnobium Sanct. Galli pergentem voluntarie eſt ſecuta, & quia eodem jubente ei apud cellam Sanct. Georgii manſiuncula ob ſecretum eſt conſtructa, brevisque dialogus de converſatione ejus in illa.

EXactis autem paucis diebus idem præſul ad cœnobium Sanct. Galli profecturus miſit ad interrogandum ſæpe dictam puellam, ſi ſecum proficiſci vellet. At illa ſtatim ingenti perfuſa gaudio cum duabus ancillis ad navim properat. Igitur vento ſecundante navigium celeriter littus attingunt optatum. Epiſcopus verò veniens ad monaſterium à fratribus honorifice ſuſceptus eſt, B. etiam virgo eum pedeſtri itinere tractim proſequens, & ad locum circa ſolis occaſum perveniens ab Epiſcopo nec non ab omni congregatione benigne ſuſcepta eſt. Benignus autem Pontifex etſi non ex toto voluntatem ſuam erga eam perfecit (nam prælibata viſio eam inſerere ſanctimonialibus eum non permiſit) tamen ne ejus voluntas penitus careret effectu, juſſit ei

ei domicilium juxta baſilicam S. Georgii Martyris parari, ut ibi poſſet ſecrete converſari. Quali igitur parſimonia quatuor pene annos inibi ſe afficeret, loqui arduum videtur, quia ubi de magna virtute atque gloria bonorum memores, quæ ſibi quisq; facilia facto putat æquo animo accipit, ſupra ea veluti ficta pro falſis ducit. Erumpe tu quæſo potius Alarice ſerve Dei: dic quid caput Eccleſiæ præciperet te demandare membro ſuo. Cur me, frater, ea adtemptare cogis, quæ tu (ut conjicio) videns quoſdam juxta Apoſtoli præſagium à veritate auditum avertiſſe, aggredi detrectas? Mihi, Domine mi, ut nulla virtute prædito loquendi virtutes diſcredunt; reſperſi vero dulcedine tuæ ſanctitatis libentes tibi præbent auditum. Nam & majoris potentiæ viſus gener Aratæ Regis Baptiſtam ſciens virum juſtum & ſanctum non ſolum eum libenter audiebat, verum etiam eo audito multa faciebat. Papæ, ceſſent obſecro gravia exempla. Nam quamvis ad loquendum confortent, nobis tamen minoribus multum eſt audire ad comparationem ſummam in natis mulierum, neque vulgus urbanis neſcins loqui audet conſcendere ſolium Tetrarchæ, niſi quod ntrobique in hac apologia tutis auribus depono, propter detrahentes conſului, quibuſque exemplis ceſſaotibus agnoſcerem me hîc debitorem ejus promendæ ſanctitatis, quod Dominus divinæ illius congregationis me primum

* *Mſ. alacrius.* poſt ſe dignatus eſt intimum eligere. Ego * Alaricus minimus ſervorum Chriſti, decrevi me pro ejus nomine in quadam inſula Turicini lacus ſolitarium perſiſtere. Ergo me inibi conſiſtente quadam nocte (quid me cogis, frater, loqui, quo me indignum hæc audientes poſſunt reputare?) Angelico affatu hujuſcemodi verbis ammonitus ſum? In monaſterio Sanct. Galli quadam in montibus conſtructa ſcias quandam virginem Deo conſecratam in ejus ſervitio fideliter perdurantem. Ad hanc fidelem legatum iſta mandata portantem dirigas; Unaquæque arbor ſive fructuoſa vel infructuoſa dum viva terra radix tegitur in viriditate poterit permaoere, & fructibus vel frondibus ſe obducere: at ſi terram quæ foveat abeſſe contingar, nudata radice neceſſe eſt ut arbor areſcat. Quapropter à Deo ammonita parcas tibi aliquid de nimia abſtinentia, quatinus aridum corpus plus aliquid ſolido reficiens ejus ſervitio & laudibus plenius inſiſtere prævaleas. Magnam ſane oſtendis, Alarice, Virginis parſimoniam, cnm Deum prædicas huic allegaſſe temperantiam. Nam labores Pauli, regyratio Laurentii, oſtendunt eum poſſe pati electos ſuos multum probari. Se & tibi non deſunt teſtes, & bis refici juſſus Propheta ſub junipero, & turba Dominum triduo ſuſtinens, poſtremo univerſitas cui educitur panis de terra, ne ei in itinere hujus vitæ deſint viatica. Quid ſi & illud miraculum in teſtimonium ſumatur? noſti cum prædictus à te lacus in tantum proluit, ut plurimi dies tranſirent quam navigando eum nullus intrare auderet: & cum tu jam pæne fame conſumptus ad orationem confugeres, perſona quædam tibi apparens panem vinumque capiti tuo imminere indicavit, quibus refocillatus convaluiſti, tuo frater arbitratu. Nam ſcientia veritatis terret Alaricum huic teſtimonio refragari: imperfectio verò meritorum diſſuadet eum hæc affirmando prædicare: tuum enim eſt potius hæc annunciare cum ad gloriam Wiboradæ tuæ non parum ſint reſpicientia.

CAPUT XVII.

Quomodo jacens in oratione quandam perſonam Angelicæ viſionis vidit ſibi aſſiſtere, eandem audivit primum verſum XXI. pſalmi tertio dulciter decantare.

QUadam igitur nocte jacenti in oratione vidit ſibi quandam perſonam Angelicæ viſionis aſſiſtere non ſine magna claritate, quæ illam obambulans primum vigeſimi Pſalmi primi verſiculum trib. vicibus dulci modulatione decantavit, moxq; eadem claritate qua venerat abſceſſit. At ille cogitanti de viſione venit ei in memoriam, quod hunc pſalmum prius conſueverat ad curſus decantare, & quod hanc conſuetudinem tamdiu oblivioni tradidit. Tunc agens pœnitentiam de oblivione, correxit in melius quod ignoranter dereliquit.

CAPUT XVIII.

Quomodo cœpit ei diſplicere manſio apud cellam Martyris, & de annua caritate in fractione panis cum mulieribus devotis, & quia una ex illis dedignans hoc officium caritatis decidit in lectum doloris, ac poſtea illius precibus recepit gaudia ſoſpitatis.

SEd ſpes B. Wiboradæ ſecrete converſandi apud cellam ſupradicti Martyris non diu erat ſpes, quia uodique ad ejus ſanctitatem confluxerant corpori neceſſaria ei deferentes, & corpori & animæ ſalubria ab illa recipientes. De quibus partim deſtinavit ad pauperum refectionem, partim verò ad devotarum mulierum ſuſceptionem, quæ ad illam annuatim venire conſueverant, & in ſpirituali tripudio panem frangere. Quam caritatem quædam opulentior cæteris opprobrio egeſtatis aſcribens dedignata eſt ad eam in ſequenti anno venire, dicens ſe ejus fragmentorum non eſſe indigam.

gam. De cujus abſentia cum cæteræ mœſtæ fuiſſent, beata Virgo conſolans eas dixit, conſolamini ſorores, veniet enim dies quando libenter adveniret, ſi poſſe ei non deeſſet. Igitur juxta verbum ejus in lectum decidens cum ægritudo invaleſcens redigeret eam in deſperationem vitæ, confeſſa eſt marito ſuo quas ampullas emiſit contra B. Virginem, optans ut ejus obtutibus præſentaretur. Cujus votis maritus allubeſcens detulit eam illuc. At virgo illius contumaciam redarguens, benedicens panem dedit ei, quo eguſtato ex templo convaluit atque lætabunda cum gratiarum actione repatriavit.

CAPUT XIX.

Quomodo in Pentecoſte à Salomone Epiſcopo juxtà baſilicam S. Magni eſt incluſa, & quia à Diabolo mox eſt temptata.

EVolutis vero pæne quatuor annorum circulis prædictus Conſtantienſis Præſul ad cœnobium Sanct. Galli venit. B. autem Wiborada, quæ cum Martha jam diu ſtetit in activa vita laborioſe decertans, juxta pedes Domini cum Maria deſidere deſiderans quatinus peccatis & vitiorum tumultibus libera optata in Chriſto mentis quiete perfrueretur, poſtulavit ab eo ſibi domicilium alterari, & ut breviter ejus deſiderium proſequar, ſecretum clauſulæ concupivit. Qui ſtudens omnibus modis ei morigerare, juſſit ei deſideratum domicilium propter baſilicam Sanct. Magni conſtrui, atque in ſacroſancto die Pentecoſtes copioſa multitudine cum divinis laudibus proſequente devotis precibus Deo commendatam ſanctiſque benedictionibus conſignatam includens abſceſſit. Igitur omnibus cum Epiſcopo abſcedentibus Virgo Dei cogitans ſe locum certaminis ingreſſum divina adminicula mox oratura proſternitur. Quod fuit probabile inceptum & memoriale exemplum dimicaturis contra verſutias antiqui hoſtis. Non exarmes te fortis Domini bellatrix inexpugnabili ſcuto æquitatis, ſciens te contra quem te munis quam cito conflicturam. Inimicus autem humanæ ſalutis ſperans ſe non parum promovere, ſi noviter incluſam terroribus initiaret, projecit ante eam inter preces caput hominis ore hianti, oppido hiſpidum, atque ut ſuccincte ej⁹ deformitatem includam ſimile fuit projicienti. At illa immobilis in oratione perſiſtens, atque vexillum crucis fronte figens omnem fantaſiam inimici effugavit.

CAPUT XX.

Qualiter diſſoluta cuba ejus precibus eſt rejuncta.

COnſuetudo fuit huic beatæ Virgini ter in anno balneo uti, non tamen ſine licentia Abbatis ſui. Quadam autem die cum ei balneum in tyna paratum eſſet, repente vinculis reſilientibus diſſolutio regularum aquis profluendi dedit locum. Super hac re cum ejus ſerva nimis contriſtaretur, conſolatorie dixit ei beata Virgo; Noli mœrore affici, ſed expectemus miſericordiam Domini. His dictis conſignans ſemetipſam & vas per S. Crucis impreſſionem, conglutinavit omnem ejus diſſolutionem. Quod vas non ſolum tunc & deinceps quamdiu in corpore vixit ad uſus balnei utile fuit, ſed etiam poſt ejus martyrium pro diverſis languoribus medicabile fuit, & eſt.

CAPUT XXI.

Quomodo in vigilia Sanct. Johannis Baptiſtæ vidit B. Gallum miſſas celebrare.

FActum eſt in feſto Sanct. Johannis Baptiſtæ, cum adhuc orientale crepuſculum eſſet, vidit non ſine oraculo viſionem: B. Gallum ſacerdotali infula albatum miſſas celebrare, & multitudinem animarum mere ſulgentium cum illo audivit pſallere, aut poſt expletionem miſſarum ad feneſtellam accedere ſibique complura, quæ poſtea eventus probavit præſagire. De hoc oraculo plerique ſolent mirari, quo modo B. Virgo adhuc in corpore conſtituta inviſibiles ſua natura ſpiritus poſſet contemplari. Sed hi tales adhuc ut carnales quæ carnis ſunt ſapiunt, neſcientes ut ſpirituales omnia examinare, quibus eos qui non ſunt in carne, ſed in ſpiritu oportet innoteſcere. Res corporales corporalibus, ſpirituales etiam ſpiritualibus oculis videri certum eſt. Eſſe ſpiritualem quandam naturam in nobis, ubi corporalium rerum formantur ſimilitudines ſive cum aliquod corpus carnalibus oculis ſubjectum ſenſu corporis tangimus, & continuo formatur ejus ſimilitudo in ſpiritu memoriaque reconditur, ſive abſens ſive olim notum, ſive quod non novimus, ſed tamen eſſe non dubitamus, ſive ita ſpiritu aſſumente alienamur ab omni corporis ſenſu & avertimur, ut ſolis ſimilitudinibus corporum ſpirituali viſione teneamur. Hæc igitur natura ſpiritualis, in qua non corpora, ſed corporum ſimilitudines exprimuntur, inferioris generis viſiones habet quam illud mentis atq; intelligentiæ lumen, quo & iſta inferiora dijudicantur & ea autem cernuntur, quæ neq; ſunt corpora neq; ullas gerunt formas ſimiles corporum, ut eſt caritas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, & cætera hujuſmodi, quib⁹ propinquantur Deo, & ipſe Deus ex quo omnia & per quem omnia & in quo omnia. Quamvis itaque in una eademque anima fiant diverſæ viſiones, ſive quæ ſentiuntur, per corpus quas dicimus corporales, ſive quæ ſpiritu viden-

videntur & vocantur ſpirituales, ſive quæ meore intelliguntur & dicuntur intellectuales, tamen habent ordinem ſuum & eſt aliud alio præcellentius. Præſtantior eſt enim viſio ſpiritualis quam corporalis, & turſus præſtantior intellectualis quam ſpiritalis. Corporalis enim ſine ſpirituali eſſe non poteſt, quandoquidem momento eodem quo corpus ſenſu corporis tangitur fit etiam in animo tale aliquid, non quod hoc ſit, ſed quod ſimile ſit. Quod ſi non fieret, nec ſenſus ille eſſet, quo ea quæ extrinſecus adjacent ſentiuntur. Neque enim corpus ſentit, ſed anima per corpus, quo velut nuncio utitur ad formandum in ſe ipſa quod extrinſecus nunciatur: ſed non diſcernitur niſi cum fuerit ſenſus ablatus à corpore, ut id quod per corpus videbatur inveniatur in ſpiritu. Nam cum aliquid oculis cernitur, continuo fit imago ejus in ſpiritu, ſed non dinoſcitur facta niſi cum ablatis oculis ab eo quod per eos videbamus imaginem ejus in animo invenerimus. At vero ſpiritualis viſio etiam ſine corporali fieri poteſt, cum abſentium corporum ſimilitudines in ſpiritu apparent & finguntur multæ pro arbitrio vel opinatione. Ab his omnibus ita diſcernimus illa corporalia quæ videmus & in quibus præſentibus ſunt ſenſus corporis noſtri ut non dubitemus hæc eſſe corpora, illas verò imagines corporum. Rutius ſpiritualis viſio indiget intellectuali ut dijudicetur. Cum enim Petrus illum diſcum videret alienatus à corporis ſenſibus & illas voces, *macta & manduca & quæ Deus mundavit tu communia ne dixeris*, in ſpiritu audiebat: Redditus a. corporis ſenſibus, id ipſum quod viſum atque auditum memoria tenuerat in eodem ſpiritu cogitando cernebat. Quæ omnia non corporalia, ſed corporalium imagines erant, ſive cum primum in ipſa alienatione viſæ ſunt, ſive cum poſtea recordatæ atque cogitatæ. Cum verò diſceptabatur & requirebatur ut illa ſigna intelligerentur, mentis erat actio conantis, ſed deerat effectus donec nunciati ſunt qui venerant à Cornelio. Hac vero corporali etiam accedente viſione, cum & Spiritus Sanct. *ſurge* in ſpiritu ejus diceret *vade cum eis*, ubi & illud ſignum oſtenderat & impreſſerat voces, adjuta divinitus mens intellexit quid illis ſignis omnibus ageretur. Intellexit verò iſta ſpirituali, inferiore non indiget. Non enim fallitur intellectualibus viſis. Aut enim intelligit & verum eſt, aut ſi verum non eſt non intelligit. Illuditur autem anima ſimilitudinibus rerum non earum vitio, ſed opinionis ſuæ, cum approbat quæ ſimilia ſunt pro his quibus ſimilia ſunt ab intelligentia deficiens. Fallitur ergo in viſione corporali, cum ipſis corporibus fieri putat quod fit corporis ſenſibus, ſicut navigantibus videntur in terra moveri quæ ſtant, & intuentibus cœlum ſtare ſydera quæ moventur. In viſione autem ſpirituali, id eſt in corporum ſimilitudinibus quæ ſpiritu videntur, fallitur anima, cum ea quæ ſic videt ipſa corpora eſſe arbitratur, vel quod ſibi ſuſpicione falſaque conjectura finxerat hoc etiam in corporibus putat, quæ non viſa conjectat. Illa corporali uſus eſt Moyſes in monte Syna: Iſta verò ſpirituali Eſaias vel ille Virgo in inſula Pathmos: tertia cum Apoſtolo uſuri ſumus cum omni ænigmate ſublato Deum videbimus ſicuti eſt. Sed quid Moyſes, quidve Eſaias? nonne aſſeclæ Wiboradæ? nonne ſimiliter in corpore conſtituti cum eiſdem viſionibus ſunt uſi? Erant plane. Qua ſi de re eſſent in Wiborada quaſi diſcredendo mitari, quæ exuberante ſcripturarum auctoritate in plerisque patribus facta eſſe non poſſunt negare.

CAPUT XXII.

Quomodo prædixit B. Udalrico illum Auguſtæ Epiſcopum eſſe futurum, multaque adverſa in Epiſcopio paſſurum.

EOdem tempore fuit in monaſterio S. Galli quidam adoleſcens nomine Udalricus, cujus mores ibi extendit appoſita regula diſciplinæ. Is verò cum gravitatis ſenem in juvenili flore virtutibus æmularetur, poſt diceſſum jam ſæpe dicti Salomonis rogatus eſt à tribus ut monachico habitu aſſumpto nomen & curam paſtoris eorum hæreditaret. At ille ſciens omnia facienda eſſe cum conſilio, B. Wiboradam cum in omnibus agendis ſolidus adiit, deſiderium fratrum ei innotuit, ſeque ſi DEI voluntas eſſet in omnibus velle obtemperare illorum vobis. Illa autem trium dierum ſpacium petens poſt horum expletionem ſic Prophetice dixit: nec Monachus nec Abbas hic fies, quia omnipotens Deus in orientali plaga te Epiſcopum fieri prædeſtinavit. Multo enim tempore tuæ res ibi ſecundæ erunt. Tandem verò multa adverſa à paganis & malis Chriſtianis paſſurus eris: Sed in his omnibus ſuperabis & in magna tranquillitate deinceps dum vivis tuum epiſcopum reges, quæ omnia juxta ejus præſagium in eo completa eſſe *liber geſtorum* ipſius evidenter atteſtatur. Tale donum Prophetiæ ei à Domino conceſſum eſſe non iſta ſolummodo lectio loquitur, verum etiam aliæ complures, ut iſtum libellum legentibus liquet, quas nos continuare diverſitas temporum non permiſit, quas dam etiam in noſtris auctoribus legendas reſervavimus, ut eſt, per Spiritum cognoſcere Gallum viciſſe vulpeculam, claves perditas monſtrare, hoſpitum adventum prophetare.

CA-

CAPUT XXIII.

Quomodo puer quem Waltrammus Presbyteram illam direxit benedictum panem ab ea accepit, eumque cuidam ſibi occurrenti deſpective porrexit, hacque de cauſa tamdiu cibos faſtidivit, donec iterato benedictum panem ab ea accepit.

PResbyter quidam nomine Waltrammus habuit quendam ſervientem, quem frequenter ad B. Wiboradam dirigere ſolebat. Contigit autem, ut quadam die en miſſus fruſtum benedicti panis accepiſſet. Qui tegrediens forſan nnu ita indignus, ut ille Ægyptius puer prnditnr Amalechitarum, eundem panem euidam ſibi occurrenti ita deſpective dedit. Nec multum poſt à febre cnrripitur, atque in tanta detinebatur infirmitate quod neque manducare neque bibere ſuave duxit, donec iterato B. Virgini præſentatus benedictum panem accepit, & per hujus deguſtationem & faſtidium eibi pepulit & priſtinam corporis incolumitatem recepit.

CAPUT XXIV.

Quomodo una ex ancillis ejus vaſa ſacrificii purgare neglexit, atque Dominus hoc per viſionem revelavit.

HÆc eadem beata Virgo uni ex ancillis ſuis id injunxit officii, ut utenſilia, quibus in ſactificin ſnlita erat uti, ſibi munda præberet. At illa quadam die neſcin quid negntiata id ipſum officium ſnrnri ſuæ cnmmendavit: ſed eum illa minus devnte illud implevillet, nmnipotens Deus qui eſt amatnr omnis munditiæ præcepit quandam famulam ſuam ei per viſinnem apparere, quæ ut ipſa in eadem viſione teſtabatur in corpore manens ejus ſerva fuit, ut ei intimaret nblationes non ita munde puritas eſſe, ut putitas ſacrificandi pnpnſciſſet, & cujus negligentia hnc eveniſſet. Sic & ſacerdotes olim panes prnpnſitinnis neglexerant, quos ipſi juxta traditiones Hebraicas ſetere, ipſi demetere, ipſi mnlere, ipſi coquere debuerant. Unde & eis à Domino per Malachiam Prnphetam dicitur; *Ad vos ô ſacerdotes qui deſpicitis nomen meum ſermo iſte dirigitur: offertis ſuper altare meum panem pollutum.* Facta autem die vocans ad ſe B. Virgo prænotatam ancillam, pnſtquam intetrogaverat eam, quis nblatas in proximo paraviſſet vaſaque ſacrificii purgaſſet, illaque iviſſet inficias, neminem niſi ſe ipſam feciſſe, proferens quæ ſibi per viſinnem dicta erant, devicit eam à veritatis regula deviaſſe. Tunc in ea negligentia redarguens juſſit eam neglectum officium implere, admonens, ut ea quæ ad Dei ſervitium pertinerent, non ita deſpectui haberet.

CAPUT XXV.

Quomodo ſibi ſpecialem pauperem elegit, & Dæmon in ejus ſimilitudine quadam die illi ſe obtulit.

ITa Virgo ſancta, ut prælibavimus, quicquid de alimnnia ſibi ſupererat, totum pauperibus profligavit. De quibus ſibi ſpecialem quendam eligens præcepit eum cottidie circa nonam ſecretius advenire. Hujus inceſſus ita labnrinſus fuit, quod duobus baculis inter aſcellas illum ſuſtentantibus non incnngrue poſſe, tibi in memoriam revocare debilitatem Miphibolech. Quadam itaque die Diabolus in ſimilitudinem ejusdem pauperis magnn ſtrepitu baeulorum prædictam horam anteveniens proſtravit ſe humi, tanta infirmitate dicens ſe labnrare, quod niſi quam cito conſuetam eleemoſynam perciperet, ſub eodem momento ſe extrema pati non incertum duceret. O Lucifer qui mane oriebaris, hi habitus hæque vnces nnn decent arrngantem ſibi ſedem in lateribus Aquilnnis & ſimilitudinem Altiſſimi. At illa ut in oratione jacuit, nullum profano reſpnnſum dedit. Ille a, afflictum clamitans cum cognoviſſet ſe preces in ventum fundere, ſurrexit à tellure atque caput æquans feneſtellæ introſpexit. At virgn ſe conſignans nppoſitionem Sanct. Crucis Diabolicum fantaſma eſſe probavit: nam illico nuſquam comparuit. Etiam hoc ei magnam præſtitit certitudinem, quod pauper juxta conſuetudinem ſuam circiter nonam horam ſecretius advenit, conſuetam eleemoſynam patienter, donec ſibi daretur præſtolans.

CAPUT XXVI.

Quod Macham, quæ puerum ſuum perdidit, ceſſare ab iteratæ pœnitentia fecit.

QUædam igitur Mæcha genitrix effecta adjecit peccatum ſupra peccatum, infantem quem ex adulterio conceptum peperit in rivarium demergens. Sed Deus nmnipntens, quem magis delectat nnſtra converſio quam perditio, voluit hoc ſcelus ei ad ſalutem manifeſtari. Itaque plebs fidelium contra tale nephas zelo juſtitiæ armata decrevit eam ad ſtipiteiu legatam cute privari. Cogitn plebem iſtam eum * Ga- *Sallu-*
jn Cæſare de verberibus ſenſiſſe, eum tale *ſtius in*
nefas eorum vindicta audio ab illa puniſſe, *Catili-*
& etiam priusquam ultima ſenteutia impo- *nario.*
neretur, quæ ſubjungitur, ad hoc etiam decretum eſt, ut circulum anni clauderet omnibus feſtivis diebus paſſis ernibus pedibusque nudis in atriis S. Magni ſtando, ut

qui

qui ejus ſceleris conſcii contriſtabantur, illius pœnitentiam videntes conſolarentur. Poſtquam autem circulum anni in tali pœnitentia fideliter perſiſtendo clauſit, recogitans immanitatem reatus ſui eadem pœnitentia ſponte ſua tamdiu ſe adhuc obligavit, donec B. Wiborada eam ad ſe vocavit, frenaque afflictionis jam laxanda eſſe indicavit, puerum in refrigerio eſſe. Huic non erit diſſimile, quod de Trajani anima legitur, quia liberata ſit ab inferno Gregorio dolente pro illo. Nam ejus animam ab inferno ereptam atque in Paradyſum collocatam eſſe omnino incredibile videretur, ipſa veritate dicente: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu non poteſt introire in regnum Dei.* Sed infernus hic per Methonomiam dicitur id quod continet pro eo quod continetur, ſicut eſt *percutere civitatem in ore gladii* cum populus in illa habitans percutiatur, tendens ad hoc. Trajanum cruciatibus inferni refrigerium eſſe conſecutum, non autem ex inferno eductum. Valet enim anima & in inferno exiſtere, & inferni cruciatus per Dei miſericordiam non ſentire, ſicuti unus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere, per Dei autem juſtitiam cuncta æqualiter non valet exurere. Nam unius cujuſque quantum meruit culpa, juſto Dei judicio tantum ſentietur & pœna. Sed tu Deus noſter memor humanæ fragilitatis *noli* ita *diſtricte intrare in judicium cum ſervis tuis: reminiſcere* quæſo potius *miſerationum tuarum Domine & miſericordiarum tuarum quæ à ſeculo ſunt*: liceat nos ſperare in te cum Propheta, *quia non ad conſumptionem noſtram emittas manum tuam & quia ſi in profundum inferni dimerſi fuerimus inde nos liberabis.* Hæc quæ à nobis nunc breviter ad te Domine ſunt ſingultata, confidentes apud tuam miſericordiam nobis in perpetuum profutura, qui lacrimas Prophetæ in conſpectu tuo poſuiſti, ad prædicandam Virginis tuæ ſanctitatem ſermonem reflectimus. Poſtquam vero Wiboradam meretricem frenis afflictionis abſolvit, cathenam cautelæ ei innexuit admonens eam, ut in poſterum de tam nefandis ſceleribus ſe cuſtodiret, ne ei *noviſſima pejora fierent prioribus.* Ergo ejus admonitionibus admodum ædificata in ſanctitate & juſtitia deinceps ſervire Deo ſtuduit omnibus diebus vitæ ſuæ.

CAPUT XXVII.

Quomodo B. Rachilda ad illam venit.

QUædam igitur prænobilis puella, nomine Rachilda, quæ etiam virginitate ſua Deo dicata in ejus obſequio jugiter perdurabat, frigoretico morbo non modice vexabatur. Quam cum parentes ej' Romam deferre vellent ſpe recipiendæ ſoſpitatis, demandavit ei B. Wiborada, ut ſi vellet ſanitatem recuperare, quantocius ad eam veniret. Procul ſit ab animis audientium Wiboradæ legationem omnis ſuſpicio, quaſi ſperantem puellam ab Apoſtolica poteſtate ſalutem ſub quaquam æquiperatione in poteſtate curationum ab itinere retraxiſſe, cum longe aliam ejus intentionem fuiſſe ſequentia diligenter inſpecta declarent. At illa hac legatione gaviſa implevit ſibi demandata. Poſtquam autem ventum eſt ad oſcula, S. Wiborada inſit; Benedict. Dominus, qui te diu deſideratam huc tranſmiſit ſibi ad ſervitium, & nobis ad ſolatium. Poſtea inibi morata infra paucos dies non ex parte ſanitatem recepit, atque cuncta quæ ſpiritualis mater eam docuit non ſolum in tabulis cordis notavit, ſed etiam, ut ita dicam ſupra ſuum poſſe omnia perfecit.

CAPUT XXVIII.

Quod parentes B. Rachildæ voluerunt illam repatriare, & hoc B. Wiborada cœpit diſſuadere dicens eam Dei prædeſtinatione recluſam ibi fieri debere.

HIſdem diebus Burkhardo Duce Alamannorum bella gerente, populis etiam inter ſe diſſidentibus propter Saxonicum Heinricum Regem factum cum militaris populatio gravem penuriam terris inferret, parentes B. Rachildæ metuentes eam ibi fame cruciari voluerunt eam repatriare. Cumq; ſe præſentarent B. Wiboradæ cauſa petendæ licentiæ dixit eis, ſuper hac re non tunc ſibi eſſe reſpondendum, ſed irent ad hoſpitia & in craſtinum convenirent eam. Fecerant ergo juxta verbum ejus & dictum eſt illis, ut cum gaudio ad ſua remearent, Dei prædeſtinatione eſſe filiam eorum inibi ſubſiſtere. Monſtrabatur illis etiam locus, qui ei à Domino ad clauſulam deputatus eſſe dicebatur. Igitur illius præſagio non diſcredentes iter arripiunt: nec longum tempus evolutum eſt inter parentum abſceſſionem & filiæ incluſionem in eodem locello, quo ſancta Virgo præmonſtraverat.

CAPUT XXIX.

Quomodo B. Rachilda infirma fuit atque in ſuſceptione baculi Beat. Wiboradæ convaluit.

SÆpe memorata Virgo Rachilda quodam tempore ægrotabat, & ex nimia infirmitate in deſperatione vitæ præſentis jacuit. S. vero Wiborada corrogata una ex domeſticis tradidit ei baculum ſuum, & hujuſcemodi mandata: Defer illum ſpirituali filiæ meæ, & dic ei, ut tripedem imitans ſenectutem veniat ad me. Cumque miniſtra exequeretur præcepta Dominæ, B. Rachilda extenſa manu ſuſcepit baculum

atque in ipſa ſuſceptione convaluit, confeſtimque ſurgeos Beat. Wiboradæ ſe præſentavit. Quid nunc lezi? video te neſcio uode mutato vultu, forſan miraris per ſuſceptionem baculi Virginis ægram convaluiſſe, cum cogitas per poſitionem baculi Domini tui defuuctum non ſurrexiſſe, & quodammodo præcellere eam io gratia curationum. Non equidem mirot: non enim ibi multum laborat admiratio, ubi rerum fieri poteſt æquiparatio. Baculo Wiboradæ tuæ ægra accepto ſurrexit: Domino autem meu ſuperveniente puer revixit, & etiam ut ipſe noſti minùs eſt ægram ſanare quam mortuum reſuſcitare. Qua de re minus patet mihi ex parte Wiboradæ illud præcellere. Bene dixiſti Domino tuo ſuperveniente defunctum revixiſſe: ego vero inquio, Wiborada abſente ægraio tantum per ſuſceptionem bacilli ejus convaluiſſe. Sic & abſentis Pauli ſemicinctia ægrotantibus ſuperpoſita ſanabant, quod majoris virtutis erat quam ipſum superveniſſe, & looga oratione morbos fugaſſe, potes & in hoc notare, ſi placet, illud Virginis præcellere, quod baculus ejus non efficiendum miraculum mittitur, & tamen in ipſa ſuſceptione efficit: baculus verò Domini tui hac de cauſa per te directus nec longa poſitione conſequi miraculi effectum. Sed quid loquar per poſitionem baculi ſignum non eveniſſe, cum ipſe baculi Dominus ſuperveniens hoc quaſi vix obtinens moraretur. Scriptum quippe eſt; *Ingreſſus eſt ergo Heliſeus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus, ingreſſusque clauſit oſtium ſuper ſe & ſuper puerum, & orabat ad Dominum, & aſcendit & incubuit ſuper puerum, poſuitque os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuos ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus ejus & incurvavit ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri. At ille reverſus deambulavit in domo ſemel huc & illuc, & aſcendit & incubuit ſuper eum & oſcitavit puer ſepties, aperuitque oculos ſuos.* Poſtremo ubi tu maxime hæres Wiboradam mortuum non reſuſcitaſſe, cum Dominus tuus legatur hoc feciſſe, nequaquam obeſt ad jam oſteoſam Virginis præcellentiam. Qui ſcis obitam nou revicturam, quam vides ægram ſaoatam? Au dubitas qui hæc per merita Virginis ſuæ dignatus eſt operari? Admiratiouem, quam putavi æquiperationem levigare, mirabiliter frater in laude Virginis procedendo oon ſolum mihi augmentaſti, verum etiam, quod rarum eſt, contradictorem reddidiſti auditorem tui benivolum. Sed quia ſi quid reſiduum fuerit igni comburendum eſt ſuppreſſa ſuper judiciis Dei, quæ ſunt abyſſus multa, ammiratione hortor te, ſi qua adhuc ſuperſunt, de tali Virgine loqui, & tamen ſi poſſis quæ gloriam Domini mei non ſint ita obnubentia. Paretur. Wiborada autem benedictione præmiſſa ſalutavit amice veoientem Rachildam, edocens illam quod fides ejus & obedientia eam allevarent. Poſtquam vero multa ſpiritualia locutæ ſunt, cœpit B. Rachilda flagitare eundem baculum ſibi condonari à matre, quatinus pro ejus amore eum ſervaret, quo ad uſque viveret. Quo impetrato, nec non uſque ad finem vitæ conſervato poſt obitum ſuum ſepulchro piæ matris eum reſtitui diſpoſuit.

CAPUT XXV.

Quomodo Sanct. Gallus Beat. Wiboradæ ſciſſis veſtibus innotuit, quod Burckardus Dux eccleſiaſticus res diripuit, ab illaque pro his correptus emendationem promiſit, quam continuo per calicis acceptionem non obſervavit, & quomodo in Italia poſtea vitam finivit.

QUadam igitur nocte vidit Beat. Wiborada ſomnium, Beat. Gallum ſordidis & ſciſſis veſtibus amictum, cumque obſtupeſcens inquireret ab eo, quid regeret his figuris? Audivit illum, ſe conqueri de eccleſiaſticarum rerum direptione, & populi ſui contritione, & hujus ſceleris effectum prædicto Duci Alamannorum imponere. Poſt non prolixum tempus idem Dux ad monaſterium veniens confeſtim ab ea accerſitus eſt. Quo veniente poſtquam eum de iniquitatis perſeverantia valde redarguit, expoſuit ei viſionem per ordinem, hoc adnectens, oiſi ſciſſuræ veſtium Sanct. Galli digna pœnitentia conſuerentur, vitam ejus in periculo conſtitutam fore. Ille autem ſemen cadens ſuper petroſa cum gaudio ſuſcepit verbum increpationis, à quo erat receſſurus, ut non habens radicem in tempore temptationis atque ſub jurejurando pollicitus eſt de præteritis emendationem & de talibus in poſterum abſtinentiam. Cui illa ſic occurrens inquit, probatio juramenti tui non diu differtur. Cœnobitæ ejuſdem viri, de quo nunc apud nos ſermo eſt, tractantes qui mitigarent ferocitatem animi tui ſuper ad eos pertinentia diſpoſuerunt te cum perfecto calice de auro donare, & noſti ut jam pauper locellus in tali munere exhauriatur ad hoc quod nunc exterius à te vaſtatus, ut dictum eſt dinoſcitur. Quem calicem, ſi tibi cura ſit reſervandæ vitæ, nequaquam præſumas accipere. At ille quaſi abhorrens ejus dictis iterando confirmat juramenta, ſe non ſolum exinde de

rebus

rebus Sanct. Galli quid tale accepiutum, ſed etiam irrationabiliter eis utentibus omni ſtudio contraire. In hac igitur ſententia ab illis digreſſus venit ad monaſterium. Suſceptus eſt vero à frattibus, ut ſcriptum eſt; *terror divitum exigit ſibi honorem.* Ipſe Abbas nomine Engilbertus ejus tyrannidem contremiſcens ſe credidit fugæ. Cum autem in craſtinum diſceſſurus eſſet, fratres præmiſſa benedictinne obtulerunt ei prædictum à beata Virgine munus. Quid nunc? quid conaris? nnne ſi accipis fies perjurus? contine obſecro manus, dic, ut magnæ virtutis hominem decet, gratam ducn veſtram clientelam, dives voluntas gratior eſt munere, munus non ſperno, tollens relinquo, pœnitet me ſcelerum, fui prædo hactenus in ſervos S. Galli, hinc potius nportet per me ejus eccleſiaſticas res augmentari quam minui. Si ſcires, frater, inexuperabiles Principum hujus ſeculi neceſſitates, nimirum hujuſmndi ſuaſionibus patceres. Me enim ſub poteſtate conſtitutum nportet tali munere in Regis Dnmini mei prodire obtutum: creberrimi etiam militares appatatus nnlunt pauca adeſſe enrum ſumptibus, atque danda largiter ſtipendia militibus: præterea ſunt excedentia numerum, quæ perſæpe cogunt amicos hujus ſeculi tranſgredi juſtitiam Dei. Si vis amicus eſſe hujus ſeculi, quid mihi tunc tecum, cum conſtituaris inimicus eſſe Dei? Perge, perge, non adjicio verbum. Cernercs illum tot perjuria nnn vereri, ſed incunctanter utraſque manus in ejus ſuſceptinnem extendentem. Ut gratificatur, qunties inter manus liberatur: quam diverſi pretii à circumſtantibus æſtimatur: Igitur inde ſe domum proripiens uxori ſuæ quæcunque beata Virgo ad eum locuta eſt per nrdinem tetexuit, eique calicem nſtendit. Jamjam vero ad Italiam in militiam profecturus rogavit eam ut illum Sanct. Galln remitteret, ſi mors ejus reditum præoccuparet. Sicque diſceſſit in Râmnth Galaad infauſtus perſuaſor ſubſtantiæ Naboth Iezrahelitæ, experturus in eodem itinere Dominum locutum eſſe per ns Michæ. Nam inſperatn in foveam cecidit, & ita quaſi quadam præſaga fine malorum de medin ſublatus eſt, itaque in lacu æternæ miſeriæ digna ſua pravitate præmia accepturus. Matrona autem ejns obitu compertn calicem, ut rogata fuit, mnnaſterin remiſit; catenam vetn lapidibus intextam precioſis, retinuit (ô defraudatrix Saffyra) aliamque multo minorem ptn illa dedit.

❧ (o) ❧

CAPUT XXXI.

Quomodo quadam meridie vacans pſalmodiæ libro ultro ſe complicante preſſa eſt ſopore, divinitusque cognovit de Ungrorum vaſtatione, & quomodo conſuluit quendam Waltrammum, ſi debuiſſet viſionem proferre, & quia Abbas eam voluit ſecum ad caſtellum quoddam, quo ipſe omnia ſua fugarat, vehere illaque noluit diſcedere.

CUm antem omnipotens DEUS Virginem ſuam jam diu bonum certamen certantem per palmam martyrii vellet curſum conſummare, quadam meridie ei ex more vacanti pſalmodiæ pſalterium ultro ſe complicuit. Res admiratione digna, ſuper quod faciem aliquantiſper inclinans gelido ſnpore fuſn ſuper artus paulnlum obdnrmivit. Hac tenui pauſatinne divinitus ei revelatum eſt, ſequenti anno Ungrns Alamannia vaſtata in Kalendis Maji cellam Sanct. Galli invaſuros, ſeque eiſdem vulnerantibus ultima ſata paſſuram. Evigilans autem nimis fluctuare cœpit de viſinne, utrum prnpalanda foret an non. Penſabat enim quod de futuris prædicere ultra ejus meritum eſſet; nihiln minus etiam cogitavit Deum plernmque electis ſuis etiam per peccatnres innoteſcere ut fugiant à facie arcus; metuitque, ſi reticeret eorum contritinnis ſe ream fieri, quos præſentia periculi poſſet ſalvare: poſtremn pertractans, quia in antiquis eſt ſapientia, accerſito quodam monachn nomine Waltrammo, cujus etiam ſuperius fecimus mentionem, ptn vectæ ætatis viro, denudavit ei omnem viſinnem uſque ad martyrium, & quomodn fluctuaret, utrum oculenda foret vel ptnpalanda, eumq; hujus rei gratia accerſitum, quia ſperaret in en portum conſilii reperire ſuæ fluctuationi. Ille vern, ut rem per totum collegit, poſt aliquantulam deliberationem cenſuit tam cnmmune periculum nequaquam eſſe celandum. Quamvis igitur conſilium daret, tamen ipſe non modice anxiatus fecit anxietatem duorum eſſe multorum Abbati ſuo aliiſque fratribus hæc eadem ptnpinans. Abbas vero ſtupefactus ex auditis, directis quibuſdam de fratribus ad illam tum cauſa diligentius de his indagandi, tum quatinus cum illa tractarent, ut egreſſa de clauſula ad tutiora loca ſe pateretur transferri, quoad uſque pagannrum furor pertranſiret, nil ei potuit extorquere, quid eſſet ejus vnluntatis, niſi ipſe adveniret, & ſolus cum ea miſceret colloquia. Nec mora, regrediuntur legati Abbati ſuo nil certi referentes, niſi Virginem ipſius deſiderare præſentiam: qui ſperans ſe ad hoc vocari, ut cæteris remotis ille quaſi ſecretior eligeretur ſuaſor ejus evaſinnis acce-

acceletavit ad eam greſſum: ſed illa jam divina revelatione certificata de die vocationis ſuæ magis cœpit ei conſilium dare de exteriorum, videlicet eccleſiaſticarum domeſticarumque rerum procreatione quam de temporali vitæ ſuæ dilatione. Quæ conſilia ille attente percipiens expectabat ſi etiam ad ea vellet extendere quæ ipſe ſperabat: ſed cum nulla vox de his audiretur, ad ultimum cupiens cognoſcere quid haberet animi hujuſmodi verbis cœpit uti; De cæteris jam navigo in portu remis tuorum conſiliorum navim meæ intentionis adjuvantibus: de te vero quid fiat adhuc in media carybdi laboro. De me, inquit, noli ſollicitus eſſe: nam ego confidens de adjutorio Dei *non timebo quid faciat mihi homo ſi circumdabunt me ſicut apes, & ſi exardeſcant in me ſicut ignis in ſpinis, fortitudo mea Dominus ſiet mihi in ſalutem.* Tunc ſenior prorumpens in lacrimis rogavit eam, ut propitia ſibi eſſet atque egrederetur. Noli, inquit, pater venerabilis me ita perturbare lacrimis tuæ compaſſionis, ſciens procul dubio, quod ſemel animo unitum eſt mutari non poſſe, ſi divina non dedignabitur clementia abeſſe. Locum enim, quem contra verſutias antiqui hoſtis pugnatura elegi, Deo adjuvante ſpiritu redeuote ad eum, qui dedit illum etiam corpore tegam. Animadverte res meas eſſe intrepidi militis animum, & velle pro illius gloria omne ſubire peticulum, qui priusquam montes fierent exiſtens nobis, in quos fines ſeculorum devenerunt, factus eſt refugium. Tunc venerabilis pater admirans ejus cooſtaotiam, commendans ſe illius precibus ad clauſtrum rediit. Cum autem haberet quandam munitionem unius miliarii à monaſterio, optimum factu ratus eſt in hac ſe ſuaque omnia præmunire, quoniam naturalis firmitas loci tribuit ei fiduciam à nullo poſſe expugnari, ſi cuſtodientibus eam victus non deeſſet.

CAPUT XXXII.

Quomodo parentes B. Rachildæ eam voluerunt de cella vehere, & quia B. Wiborada eis promittende filiæ illorum nihil mali provenire læti ad ſua rediere.

SUpervenerunt etiam parentes Beat. Rachildæ volentes ad turiora deducere loca, quos Beat. Wibotada ſic allocuta eſt; Nolite ſolliciti eſſe de filia mea, quia tempus ejus nondum advenit, ſed adhuc per multa temputa vobis aliisque multis ad ſolatium reſervabitut. Qui nihil hæſitantes in ejus promiſſionibus, nempe illos crèduliores reddidit quod viderunt priorem prophetiam in filia eorum completam, quia ſequentium rerum certitudo eſt præteritarum exhibitio, ad ſua cum gaudio reverſi ſunt non parum admirantes de nobili conſtantia Virginis. Quomodo iſta retentio B. Rachildæ placuiſſet hæremus, quia fertur poſtea extimuiſſe martyrium, atque ſpiritualis matris ne pateretur imploraſſe auxilium, illamque quoddam membranum Dominica ſuſpenſione depictum ei dediſſe, ut illud ibi expanderet ubi infirmanti aditus fuerat introeunti ad illam ancillæ, atque hoc munimine ab hoſtibus eſſet protecta.

CAPUT XXXIII.

Quomodo Wito Presbyter incredulus de Ungrorum vaſtatione ad caſtellum pergendo factus eſt credulus in oppreſſi pueri ſalvatione.

QUidam Presbyter nomine Wito fama ciente de adventu Uogrorum venit ad B. Wiboradam dicens ſe creperum ſapete tam ſacrum locum unquam à paganis poſſe contaminari, atque hoc nefas exiſtimari preces B. Galli prius à DEO pro ejus emeodatione exauditas, modo in ejus contaminatione credere adnullari. Quem illa mox divinis oraculis non incredulum eſſe monens, fugamque quantocius accelerare hortans prædixit ei in eundo improviſum mœrorem propter ejus incredulitatem provenire: quod & factum eſt. Poſtquam tota domus reda componitur, una quendam puerum impoſitæ ſupellectili ſuperſedere fecerunt, en ſubito neſcio quo caſu reda ſubverſa eſt, & puer qui dudum ſuperſedens impoſitam ſupellectilem premebat, diffidebatur aliquantiſper hujus impreſſione vivus evadere. Tunc illi quaſi exanimati, maxime propter puerum, redamq; cum impoſitis reponderantes invenerunt puerum in periculo ſanum. Presbyter autem animo recolligens ſibi prædictum mœrorem, non ſolum fit credulus omnium quæ ſancta Virgo prædixerat, verum etiam glorificavit Deum, qui ei tale donum prophetiæ conferre dignatus eſt, mox igitur mœrore gaudio propulſo læto curſu ad caſtellum pervenit.

CAPUT XXXIV.

Quomodo Ungri cellam invadentes ferro igneque omnia vaſtantes ad ultimum ad Virginis devenerunt ædes, & quomodo tria vulnera capiti ejus infligentes abierunt ſeminecem eam relinquentes.

CUm hæc agerentur jam tum non fama volabat per cellam de adventu Ungrorum, ſed illorum rabies undique eam circum-

circumſepſerat. Mox ad prædandum cuneus diſpergitur omnis, ingemitque avaritia contra ejus parentes ſinus vacua paterè æraria. Extruuntur in baſilicis pyræ, prorumpentesque in altum flammæ divina virtute permittuntur obfuſcare laquearia, incenduntur altaria, ſanctorumque reliquiæ ignium dominaturæ ignibus traduntur, humiliantur uſque ad terram in altum eructæ domus, humiles vero aut deicebantur aut ignis dominabatur earum. Tali vaſtatione baſilicam Sanct. Magni adeuntes voluerunt & illam rogo extructo concremare; ſed ubi divina potentia eis reſiſtente eorum voluntas caruit effectu, tunc avaritiæ ſuæ conſulentes cœperunt ſpe pecuniæ quæque ſecreta rimari, ſicque rimando ad ultimum ad oratorium Virginis devenerunt. Quod undique præmunitum eſſe comperientes, autumantes omnem theſaurum eo loci fugatum eſſe, disjectione tegularum ſibi aditum parabant. Cumque introgreſſi eſſent invenerunt eam cilicio indutam Spiritum contribulatum Deo ſacrificantem. Utrum propter hoc quia noluiſſet ſecreta patriæ denudare facerent, vel quod æſtimarent eam eis aliquid officere in quærenda pecunia, ignoramus. Poſtquam ei omnem amictum præter cilicium detraxerunt, tria vulnera in caput ejus librabant, & ita ſeminecem relinquebant. O deteſtabile vicium avaritiæ, cujus potio cum ſit ſitis, ſui amatores omnia exquirere terra & mari ſollicitat, & non ſolum talentorum recondıtores verum etiam victu & veſtitu contentos plerumque jugulare effecit propter quæſtum, & quod dolendum eſt illos quam ſæpe ab his, quorum ſanguinem ſitiunt, exceptos precibus fidelium indignos expirare. Ergo poſt actam necem, quæque abſconſioni idonea diligenter ſcrutantes poſtquam nihil invenerunt horum quæ ſperabant, protinus erumpebant foras magis ſceleribus quam gazis onuſti.

CAPUT XXXV.

Quod ſanguis ejus inſperſus muro per plurimos annos non potuit aboleri, & quomodo per hujus inſperſionem viſus redditus eſt cuidam mercatori.

At virginalis cruor undatim profluens in prima eruptione vicinum conſperſit murum atque exin decurrens rivis cilicium totum perfudit. Quæ conſperſio quamvis ſæpe calce dealbaretur, nullatenus per multos annos potuit aboleri. Quod miraculum quidam excæcatus mercator audiens venit in baſilicam S. Magni baculo regente greſſum, qui præmiſſa oratione poſtulavit ſe deduci ad locum, quo deductus parum quid tadens de ſacro ſanguine panno involutum domum deduxit, cumque diverſorium ſuum ingreſſus fuiſſet, illico orbatis inſpergens luminibus mox de recepto viſu gratulabatur, atque ſepulchrum beatæ Virginis cum debita veneratione reviſit glorificans Deum.

CAPUT XXXVI.

Quod frater ejus venerat eam ſepelitum, & cum hoc à Rachilda eſſet prohibitum, ad caſtellum perrexit hoc nunciatum.

Beata igitur Virgo & Martyr Chriſti non eadem hora emiſit Spiritum, ſed vivens uſque in ſequens mane in ſinum Abrahæ expiravit. Venit itaque bonæ memoriæ frater ejus, qui neſcio ubi inter frutecta latens totum conſpexerat, volens pretioſum theſaurum terræ commendare, ne forte barbara gens iterato veniens igni eum traderet. Sed hujus rei voluntate à B. Rachilda ſpoliatus, donec Abbate cum omni clero adveniente honorifice ſepulturæ daretur involutum ſacro velamine, ad caſtellum proficiſcitur atque Abbati cæteræque multitudini omnia uti geſta erant per ordinem retexuit, qui fraternam commemorationem pro ejus requie celebrantes manſerunt ibi octo dies propter metum paganorum.

CAPUT XXXVII.

Quomodo veniente die octava Abbas cum fratribus rediit ad monaſterium, & quod in corpore martyris nulla cicatrix patuit vulnerum, cum illud nudarent lavatum.

Veniente autem die octava Abbas comperto diſceſſu paganorum rediit cum fratribus ad monaſterium, reliquis etiam qui illo confugerant repatriantibus. Memoratus autem frater ejus collectis ſecum quibusdam de fratribus ac laicis cœpit ſtudioſius ſatagere, ut corpus eodem die ſepulturæ traderetur. Cumque illud nodarent lavandum, ut moris eſt, nulla in eo patuerunt vulnerum indicia, niſi qua catena ſulcabat, ſed ita ſanum atque inviolatum viderunt ut etiam à pleriſque de martyrio poſſet dubitari, ſi effuſus cruor teſtis non eſſet. Eandem vero catenam ante barbarorum eruptionem à ſe diſſolvens juxta altarium occuluit, & poſtea eos qui excubias circa funus ejus celebrabant, per viſionem admonuit, ut de eodem loco ſumptam prope eam in ſarcofago collocarent, quod & fecerunt.

CAPUT XXXVIII.

Quomodo cum idem corpus vellent levare in ſarcofagum, non potuerunt præ curvitate membrorum, & quomodo illis videntibus extendit ſe in directum.

POſtquam vero lotum corpus linteaminibus reiuvolutum in ſarcofagum levare voluerunt, cognoverunt eis impedimento eſſe bearam Virginem in finali angore unum crus atque brachium ad ſe trahendo curvaſſe, ſpirituque recedente anre eorum extenſionem ita in curvitate diriguiſſe. Procul dubio fidelium eſt credere Deum ad hoc declaranda martyris ſuæ merita fieri voluiſſe. Volaut in turba diverſæ cogitationes: nam ſectionem artuum æſtimabant Virgini eſſe injuriam, libitinam autem ſecundum membrorum curvitatem formare laborioſum duxerunt. Cumque ita penduli ſteriſſent, viderunt eadem membra veluti viventia in directum ſe extendere, faciemque ejus quodam Angelico rubore perfuſam quaſi in riſum hilareſcere. Tunc & ipſi lætabundi precioſum theſaurum ſarcofago impoſuerunt, juxta ejus admonitionem catenam prope illam collocantes.

CAPUT XXXIX.

Quomodo venit Abbas cum congregatione atque celebrantes miſſarum ſollemnia pro ejus requie honorifice eam tradiderunt ſepulturæ.

ERgo omnibus expeditis venit Abbas cum congregatione fratrum & copioſa multitudine utriusque ſexus non ſine magna devotione, atque miſſarum ſollemnia celebrantes in Spiritum humiliratis ſacrificabant pro ejus requie ſummo & vero ſacerdoti. Expletis autem miſſarum ſollemniis acceptaque crucis & his quæ exequiis exhibentur uſque ad locum ſepulchri procedunt, ibi Deum, cui omnia vivunt, fideliter pro ea deprecantes virginalem glebam ſpoliatæ telluti virginitate cum multa lacrima commendaverunt anno nongenteſimo vigeſimo quinto incarnationis Domini Ieſu Chriſti, qui vivit & regnat Deus per infinita ſecula,
Amen.

HEPIDANNI COENOBITÆ S. GALLI
DE MIRACULIS S. WIBORADÆ VIRGINIS ET MARTYRIS CHRISTI.

LIBER II.

CAPUT I.

De candela, quæ ad ſepulchrum ejus poſita, cœlitus eſt tricies incenſa.

IGitur poſt ſepulturam præcluis agoniſtæ, divina potentia, quæ adhuc in carne manente ſignorum atteſtatione dignata eſt mortalibus innoteſcere quam fideliter in mandatis ejus incederet, ipſa etiam non dedignata eſt poſt ejus depoſitionem frequentia miraculorum mundo declarare quaſi gloria ab ea remunerata ſit in cœlis. Ad ejus tumbam lucerna poſita erat, quatinus quando miſſarum ſollemnia, ſeu veſpertinalis oratio, ſeu matutinæ laudes celebrarentur lumen adeſſet. Quadam vero die poſt officiorum expletionem æditus eam extinguens altera die ingreſſus reperit eam ardentem, quam ſecundo extinctam ſecundo invenit incenſam atque extinxit, ſimiliter tertio ingreſſus repperit ardentem ſed minime extinxit cupiens prius indagare, quis ei officium ſuum ita dimidiaret, cumque ab interrogatis non ſolum nil certi poſſet exarare, verum etiam ejus inquiſitio omnium admirationi fuiſſet, itur in commune ad lucernam. Poſſes mirari fluentem ceram à facie ignis tunc ejus calore nil eſſe imminutam, atque idipſum lumen paulatim ſe ſubtrahere viſibus humanis, ut facile in hoc miraculo animadverteres beatam Virginem ornata lampade ad nuptias cœleſtis ſponſi intromiſſam cum illo habitare lumen inacceſſibile.

CAPUT II.

Quod quadam de ancillis ejus voluit noctu baſilicam intrare cauſa orandi, ſed propter immenſum lumen quod vidit in ea non auſa eſt ingredi.

UNa ſervatum hujus Virginis quadam nocte ſtratu ſuo relicto cauſa orationis baſilicam petiit, quæ teſtata eſt ſe tantam claritatem in ea vidiſſe, ut ingenti terrore correpta fuſis precibus ante valuas minus pericoloſum eſſe eligeret poſitum in horrentibus tenebris thorum reviſere quam irradiatam cœleſti lumine baſilicam introire.

CAPUT III.

Quod germen fœniculi circa tumulum ejus crevit tempore hyemali.

IN autumno, qui æſtatem paſſionis B. Wiboradæ retrudit, ſæpe memoratus frater ejus viridis fœniculi germen circa tumulum ejus fixit, quod divina diſpenſatione radicem terra figens atque per totum brumale tempus in ſui viriditate permanens ad ultimum adeo crevit, quod comis in modum coronæ nexis totum ſepulchrum protexit. De eujus germinis viriditate non ſolum multi ſunt mirati, verum etiam plerique languentes ſaniati ſunt reſtituti per acceptionem temperati ex eo antidoti.

CAPUT IV.

De pectinis ejus inventione.

SOror erat huic B. Martyri nomine Willidruda triceſimum poſſidens gradum. Hæc cum haberet notam, rogabatur à Virgine ſorore ut banc permitteret aliquot dies ſecum morari, qua permittente eum apud materteram paucos exegiſſet ſoles informata morti debitum ſolvit. Mater autem poſt aliqua annorum curricula morte intercedente ſoluta à lege viri cœpit frequentare tumulum martyrizatæ ſororis, ibique divinis laudibus die noctuque ſe occupans in gradu ſexageſimo à morte inventa eſt. Huic adhuc in corpore degenti quodam matutino crepoſculo prædicta filia ejus hilari vultu apparens hujuſcemodi verbis ad eam uſa eſt. Num vigilas mater? quæ reſpondit, vigilo. Surge, inquir, & dic avunculo meo, quod Domina mea Wiborada ægre feret ejus theſaurum illius negligentia tam diu celari. At illa ſuſpicans de theſauro pecuniæ dixit, qualem theſaurum credenda eſt occuliſſe quam ſperabamus conſortem veræ beatitudinis in cœlis, eo quod in terris poſita non ſperare viſa eſt in pecunia & theſaoris? Cui illa, non eſt (inquit) ita ut tu ſuſpicaris; nam inventio theſauri tollet tibi hujusmodi ſuſpectum. Mox igitur linquens ſtratum adiit fratrem, ſibique per ſomnium revelata nunciavit. Nec mora, ſurgitur à ſacerdote atque una locum ſepulchri Virginis adeuntes viderunt illius pectinem ſine appendiculo ab aere ſuſtentari, quem cum ſoror Presbyteri manu tangeret cecidit ei in manum, tunc ille indignatus (voluit enim plures teſtes hujus miraculi fieri) ſuſcepit eundem pectinem atque ad clauſtrum properans Abbati cæteræque congregationi eum præſentavit, ſimul omnia de viſione in præſentando retexens, quem pater, monaſterii reverenter ſuſcipiens illa mirabili ſuſtentatione audita exoſculator laudeſque & gratias pro ejus inventione Deo omnipotenti perſolvens die eadem argento incluſum ad tumbam Virginis appendi præcepit.

CAPUT V.

Quod cujusdam turgidum caput eodem pectine benedictum priſtinæ ſanitati eſt redditum.

HUic miraculo non incongruum illud videtur ſubnectere, quod quidam, cui violato ſupercilio turgeſcens caput ſpem vitæ præſentis ademerat, eodem pectine à ſupradicto ſacerdote benedictus priſtinam indeptus eſt ſanitatem.

CAPUT VI.

Quod B. Rachilda cum infirmaretur, per ejus viſitationem ſanabatur.

PEr id temporis ægro dabat B. Rachilda, atque tanta detinebatur infirmitate, quod pene tres continuas noctes dieſque quaſi exanimis jacuit, tertia vero nocte circa pullorum cantum paulolum reſumpto ſpiritu cœpit implorare Martyris auxilium. Exaudivit ergo mater ſpiritualis vocem filiæ laborantis, atque cum magno labore cœleſtis luminis adveniens ſuaviſſimique odoris fragrantia caput ſuum capiti jacentis acclinat, manumque leniter pectori ejus admovit, atque ſic aliquantiſper moras nectit. Poſt breve vero eum ipſo jubare viſibus humanis ſublata eſt, permanente inibi uſque ad lucem odoris fragrantia, ſicque matre veniente fuit languor à filia, hacque recedente redit ſanitas priſtina.

CAPUT VII.

Quomodo juvenis Udalricus ad ſepulchrum ejus eſt ſanatus.

QUidam ephebus nomine Udalricus in congregatione S. Galli ſcholari ſudabat Pierio. Hunc quodam tempore invaleſcens ægritudo ad hoc redegit, ut carnibus attenuatis ſpiritum jam oſſa regere negaret. Is ad tumbam Virginis deductus ut ejus ſuffragia cœpit implorare obdormivit: mox autem evigilans poſtulavit eſcas, quibus allatis comedit, convaluit, atque ſoſpes ad clauſtrum rediit.

CAPUT VIII.

Quod Engilbertus Abba monaſterio anniverſaria ejus cantu & lectionibus præcepit venerari, & quod per viſionem innotuit, quia mutatio velaminis altaris diſplicuit.

HÆc virtutum ejus inſignia Engilbertus Abbas monaſterii imis reponens ſenſi-

ſenſibus, veniente ejus anniverſario præcepit ſupradicto fratri ejus illum ſollemnem agere cantu & lectionibus, ut ſolet de una virgine, quod ille libenter percipiens in tantum ſtuduit eundem diem venerari, ut etiam altare velaret cultiori velamine privato, nam quo privatis diebus velabatur, beata Virgo propriis manibus texuerat, eumque finitis matutinis ſe ſopori dediſſet, adeſt in viſu glorioſa Martyr, grateſque pro veneratione ſolvens velaminis mutationem minus placitam duxit, qui expergefactus illico ſurrexit atque juxta Virginis velle operuit altare.

CAPUT IX.

Quomodo B. Rachilda germana ejus viſitatione eſt ſanitati reſtituta.

IN pago qui Erigowe nuncupatur, quem Aratis fluvius ex uno latere præterfluit & altero Renus, fuit quædam materfamilias nomine Pliddruda Beat. Rachildæ germana. Hæc quodam tempore ita languida facta eſt, ut dentium pedumque officio privata, vix interdum in lectulo, interdum nullo modo quieſcere potuiſſet. Cumque diu tantis languoribus tabeſceret, tandem cœpit invocare Beat. Wiboradam. Nec ſtatim defuit invocanti miſericordia Domini, viditque ſibi aſſiſtere invocatam Virginem partemque jan&inæ pellis formam vaginæ exprimentem jacientem ſuper ſe, hac voce ſubjuncta; Optaſti quietem, quieſce. Mox igitur ſoporata ſtertuit illam noctem & ſubſequentem diem magna ex parte; dehinc expergefacta popoſcit eſcas, quæ eum collatæ ei eſſent ſatis avide comedit tantumque in brevi cœpit convaleſcere, quot aliquot diebus exactis eum oblatione viſitavit ſepulchrum auxiliatricis ſuæ, omnibus quos ad præſens repperit cauſam innoteſcens ſuæ oblationis.

CAPUT X.

De obitu Hitonis germani illius, & quomodo Egibertus ſucceſſor ejus viſu orbatus per ejus merita eſt ſanatus.

JAm aderat plenitudo temporis quo ille venerabilis Hitto, viridis illa ſenecta cujus anni non deficient, debuit e contingeremet am divinæ vocationis, quo educto carnis ergaſtulo, quidam Archipresbyter nomine Egibertus ſucceſſit ei in regimine baſilicæ Sanct. Magni. Nam & is omnibus quæ poſſidebat relictis, quo Chriſtum perfectius cruce accepta, poſſet ſequi, in cœnobio S. Galli ad regularem diſciplinam cervicem cordis humiliavit, cui poſt aliquot annos cum gravi dolore cœpit caligare viſus, adeo ut illum apertis oculis nihil videntem Deum diceres aliud vas electionis ſibi in illo præparare, qui ad tumbam Martyris Chriſti provolutus vovit pro recuperatione viſus ſe unaquaque ſeptimana, quoadusque viveret, in honore vivificæ Crucis ad ejus altare miſſam celebraturum in die quam amatores ſecularium litterarum diem Veneris appellant, nos autem utres novi liquoris ſextam feriam vocamus. Inter hæc vota obdormivit mirum in modum oculi ſopore gravati morbis relevantur, illoque excuſſo lumen ante à tenebris fugatum clarius rediens tenebras depulit, atque poſtea in ſui claritate permanens nulla caligine interpolari potuit, donec anima recedente cæterorum etiam officiorum corpus reddidit extorre.

CAPUT XI.

De quadam Reginſinda qua debuit vacare ejus ſollemnia.

MUlier quædam nomine Reginſinda cum continuum væ pateretur in capite, audiens quales virtutes Dominus dignaretur operari per merita B. Wiboradæ adiit cernua ad locum ſepulchri ejus, ibique vovens diem paſſionis ejus annuatim feſtive veneraturam, in vovendo ſomnium cœpit, unde excita omni dolore remoto incolomis repatriavit. Igitur adveniente profeſto natalis Virginis, hæc eadem quam prædixi mulier jam pridem habens telam erectam ſperavit eadem die eam uſque ad finem perducere, ſi diem ex integro texeret. In hac hac itaque ſpe feſtina cum jam vergens ſol intrans Oceani undas mortalibus denegaret ſui præſentiam, corripitur in texendo tanta infirmitate capitis; quod prius telictum Virginis auxilio thotum languore ingraveſcente reviſit. Tunc ſe reminiſcens prævaricatricem ultra ſuum poſſe, ut ita dicam, niſam, iterato ad ſepulchrum ejus venit, ibique oratura proſternitur. Quomodo ego miſer hic digne valeo loqui lacrimas, commiſſa pœnitentium, cujus captivata mens adhuc magis voluntarie ducitur in lege peccati quam ut condelectetur lege Dei. Funduntur ubertim lacrymæ teſtes veræ pœnitentiæ, æmulantur vota melius ſolvenda prioribus neglectis, exaggerantur preces pro venia precibus pro incolomitate, ſingultusque continui ſæpe illi abrumpunt precantia verba. Tandem divina clementia reſpecta, quæ nobis delinquentibus ſemper poſt virgam correptionis porrigit baculum conſolationis, repente inter preces ſomno gravatur, quo exonerata illico ſurrexit ſana atque cum gaudio tegreditur ad ſua.

CA-

CAPUT XII.

Quod duo diverſis morbis vexati ad ejus ſepulcrum ſunt ſanati.

NOn enim arbitror & hoc miraculum eſſe reticendum quod duo diverſis afflicti morbis (nam unus febre, alter dentium dolore laborabat) aliorum adminiculo ad memoriam hujus Virginis adducti (ingens enim dolor utrique proprias vires conſumpſerat) per ejus merita priſtinæ redditi ſunt incolumitati.

CAPUT XIII.

Quomodo quidam qui dentium dolore laboravit, tactus ligniculo de cupa ejus ſanus receſſit.

GNatus miniſtri B. Wiboradæ adeo vexabatur dolore dentium, quod capite ex omni parte tumeſcente ab omnibus eum intuentibus deſperabatur, cui cum pater dentes ligniculo de cupa Virginis tangeret, tribus vix guttis ſanguinis prorumpentibus ſoſpes cunctis mirantibus ſurrexit.

CAPUT XIV.

Quomodo Diabolus Kebininam in ignem truſit, & quomodo inde eruta quaſi in extaſi jacuit, & ad veſperum reſipuit.

NEc hoc ſilentio prætereundum, quantam pietatem virtus divina oſtendere dignata eſt ob merita Virginis atque Martyris ſuæ planius declaranda ſuper fidelem ſervam ejus Kebininam. Poſt tranſitum igitur B. Wiboradæ, commiſſione & præcepto illius B. Rachildę fideliter ſerviendo adhærebat. Ipſa vero Rachilda crebra infirmitate fere per omne tempus vitæ ſuæ cruciabatur. Hæc autem quam prædixi ſerva quoddam potirium miſcere edocta fuit à Wiborada contra ejus conſuetudinariam infirmitatem, quod cum quadam die in teſtula igni apponere voluiſſet, ut ſe inclinavit Diabolus utriusque dilectionis inſectator quadam invisibili impulſione truſit eam in ignem, in quo cum diu huc illucque volutata miſerabiliter cremaretur (nemo enim aſtabat qui eam extraheret) tandem divina miſeratione & beatæ Martyris ut credimus auxilio ignibus eruta ſella juxta poſita conſedit. Tale poſt quædam conſerva ejus aliique cum ſupradicto ſacerdote Egiberto intrantes diverſorium illamque videntes ita crematam obſtupuerunt in inſolita facie, cumque inquirerent ab ea, ſi ipſa eſſet Kebinina paulolum reſumpto ſpiritu reſpondit, ego quidem ſum: nolireque obſtupeſcere neque mirari, inimicus hæc fecit, non enim hæc mala quaſi non præſcita mihi evenere, nam cum in cella Sanct. Georgii apud Dominam meam Wiboradam manſitarem, contigit me graviſſima infirmitate detineri, cumque mihi in dubio eſſet vita & mors, ſubito viſus eſt capiti meo aſtare juvenis pulcherrimus & alius quaſi perſona de formis Æthiopis, quem ille pulcher increpans, quid inquit hic aſtas cruenta beſtia? in aliquo enim adhuc poſt tempus dabitur tibi poteſtas lædere hoc corpus: in anima vero nec modo nec deinceps ullā tibi conceſſam ſcias, en tempus læſionis: ſpero autem te Domini miſericordia, ſi cum Propheta ei tradita ſum in interitum carnis, quod etiam animam meam cum illius anima ſervet. Mirabile dictu, cerneres eam in uno latere uſque ad pectus ita concrematam, ut oſſa & interiora quædam apparerent, & veſtem nil eſſe læſam, in altero vero veſtem combuſtam & carnem in nullo pennitus læſam.

CAPUT XV.

Quomodo divina revelatione corpora ambarum Virginum baſilicæ Sanct. Magni ſunt intromiſſa, & quod unus artificum pede leſus ſoſpitati priſtinæ eſt redditus.

IGitur dolore hujus uſtionis in lectum decidens cum per aliquot dies graviter laboraſſet, accidit ut quadam veſpera reſolutis membris frigido corpore ita omnium officiorum jaceret effœta, ut à cunctis circumſtantibus mortua nunciaretur. Fletur, extenditur, ordinatisque excubiis pro mortua cuſtoditur, circa pullorum vero cantum fragor nimius, veluti tonitrus ita graviter ſuper ipſam domum increpuit, ut omnes qui in excubiis aderant nimio terrore perculſi ad terram corruerent. At Virgo Rachilda divino ut credimus inſtinctu vocans ad ſe prædictam ſervam dedit ei cilicium B. Wiboradæ, eamque ſuper defletæ corpus expandere juſſit, ſed & baculum ejus addens ſupponi præcepit, quod cum factum fuiſſet, exemplo recalefacta convaluit, reſedit, viſum aperuit, omnibusque quinquepertitis officiis ad plenum recuperata eſt. Tunc erumpens in vocem dixit: Gratias tibi refero Chriſte ſalus omnium in te ſperantium, qui dolores meæ uſtionis medicamento gratiæ tuæ fugaſti, & tibi domina mea Wiborada per cujus merita hanc miſericordiam confido me conſecutam.

CAPUT XVI.

OPeræ precium eſſe diximus & hoc paginæ commendare; qualiter omnipotens Deus has ſanctas Virgines prius in ergaſtulis, in quibus ſe pro ejus amore incluſerant, tumulatas baſilicæ S. Magni intromitti revelare dignatus eſt. Quadam igitur nocte ſæpe dictæ Kebeninæ viſum eſt

omnium, quidam juvenis aſpectu decotus trahens redam geminis rotis compoſitam quadam cerea materia, ut ei viſum eſt, oneratam, cumque illa interrogaret qua de cauſa veniret, vel quid ex hac materia facere vellet, miſſus ſnm (ait) ut harum ſanctarum Vitginum ſepulchra muro interrupto baſilicæ intromittam. Poſt hanc igitur viſionem aliquot diebus exactis Gralo, qui id temporis cœnobio Sanct. Galli præerat, in animum duxit, credo divina inſpitatione, viſionem ancillæ factis exequi. Tunc proſtratus ad memoriam Virginum devotis precibus illarum voluntatem, & adjutorium cœpit implorare, ut is, cujus voluntas opus eſt, patrandnm opus dignaretur aſpirando prævenite & adjuvando proſequi. Poſtquam hæc & his ſimilia virgineis auribus humiliter inſtillavit, ſurrexit conveniensque ancillam quam prædixi enucleavit illi atchana voluntatis ſuæ. His illa auditis retulit ei econtra ſomnium quod viderat. Sicque factum eſt ut fide veniente ab utroque ad utramque duo certa fugarent dubium ab opere patrando. Exemplo vocantut cæmentarii, opusque in divina providentia perfectum humanis ſtudiis traditut perficiendum. Jam tum fervente opere contigit, ut quoddam immaue ſaxum ab eisdem artificibus incaute levatum, ſed incautius telictum uni ex illis in pedem cecidiſſet, gravitetque colliderer: qui à ſociis ad divetſorium delatus juſſit cereum parari, eumque ad ſepulchrum B. Wiboradæ accendi, quod cum factum fuiſſet, meritis beatæ martyris id obtinentibus ſequenti die cum cæteris cæmentatiis ſoſpes & lætus ad opus inceptum matute venit.

ET SIC EST FINIS.

EKKEHARDI MINIMI DECANI S. GALLI.

LIBER

DE VITA B. NOTKERI BALBULI.

Prologus.

IN ptimis conquetor, quod maxime ſubolet perfectos viros ac ſapientiſſimos cœnobio Beat. Galli degentes multorum patrum ſive fratrum inibi commorantium laudabilia geſta non ſcripſiſſe, cum conſtet eos multa digna relatu feciſſe & dixiſſe. Ideo multo mœrore affectus ſum, & miror valde, quid cauſæ extitetit, quod tanti viri, quibus immeritus eſt mundus frui, quorum inſtitutione informatut clerus, per quos omnium artifex Spiritus Sanctus voluit ornare officium divinum, in quo jocundantur animæ juſtorum, quorum doctrina fulget & lætatut Eccleſia Dei non ſolum pet Alamanniam, verum etiam à mari uſque ad mare & in univerſo mundo uſque ad terminos orbis, in hymnis & ſequentiis, in troplis & letaniis, in divetſis cantibus & melodiis, pluribusque eccleſiaſticis diſciplinis. Nam cum ſciamus eos ſanctiſſimos & doctiſſimos fuiſſe, & in ſanctorum numero aliquos ipſorum aſcitos, grave nobis & tædioſum eſt nihil de eorum virtutibus ſctiptum reperiſſe, ſed nos eadem qnamvis modica geſta, quæ majores in ſctiptis nobis reliquerunt, de Notkero cognomento Balbulo, viro doctrina ſophiæ tunc in tempore famoſiſſimo meritorumque ſanctitate beatiſſimo, ejusque ſodalibus, quæque invenimus in ſcedulis, in unnm compilare ſtuduimus. Licet enim huic operi longe impar ſim, laudabilis vitæ convetſatio & ſapientia prænominati Notkeri Balbuli valde hoc expoſcit, ut lucerna tam clara non ſub modio, ſed ſuper candelabrum ponatur, ut luceat omnibus qui in mundo ſunt. Virtutes quoque ſancti viri ſuamque vitam digne deſcribere non tepentis animi officium eſt, cum ad hoc opus ſufficete non credam quemlibet ſapientiſſimum. Quidam verò in rationis inquiſitione aut in ornatu eloquentiæ laborantes ea, quæ ſimpliciter proferri poſſent & plane, audientibus vel legentibus faſtidium ſæpius præbent. Nos itaque nec donati tegulis ad plene imbuti, vel Grammatica Priſciani, minuſve Dialecticis verſutiis exetcitati, nec Rhetoticis floribus Philoſophicæ eloquentiæ exhilarari, non in ſublimitate ſermonis ea quæ collegimus vera, fideli humilitate dictante rationis juſtitia exequemur. Unum vero timendum & verendum mihi eſt, cum narravero magnalia facta ſanctorum, dicat mihi Deus peccanti; *quare tu enarras juſtitias meas & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Ego non de juſticia præſumendo, ſed invocato ſancto viro Dei ut meritis ipſius & precibus adjutotium per Spiritus Sancti gratiam conferatut, ut inceptum opus devote perficiatur, quod quaſi libamen aliquod ad deguſtandum auribus & animo veſtro propono. Si quid vero diſplicuerit, rogo ut emendetur & nobis concedatur.

CA-

CAPUT I.

CHriſtus Dei virtus & Dei ſapientia, qui miſericorditer ut nos à peccatis liberaret, formam carnis ſibi aſſumpſerat peccatricis, ſicut nos peccatores per diverſas vocat ætates, ita etiam propter diverſas meritorum virtutes juſtificat & ſalvat. Quosdam enim adhuc in utero ſanctificat, & repiet Spiritu Sancto: quosdam autem in lacte matris, licet virtutum qualitates non diſcernentes, ornatum pudicitiæ ſuperinduit: alios autem adhuc pueros, ut à laſcivitate quieſcant, continentiæ dote roborat: ipſos vero juvenes maximam carnis adverſus ſpiritum pugnam quaſi nimis ſerventes paſſos in victoriæ corona triumphatè donat: ſenes jam quaſi ad mortem declinatos ad pœnitentiam revocat: eos denique qui in decrepita ætate ſunt variis affecti tribulationibus tandem amore cœleſtis patriæ ad ſuperna ſuſpirate concedit. Has igitur virtutes licet partim & per diverſas ætates aliqoibus det, multos tamen, eos videlicet quos eccleſiæ ſuæ ſpeculum & formam propoſuit, ut eum de quo nobis ſermo eſt, omnibus his virtutibus decorat. De cujus virtutibus ea quæ virorum valde venerabilium veraci relatione didici, vel pro quantitate ut ſcripta in continenti comperi ne amore loci aliquid fingere arguat, ſimpliciter humili caraxatione proſequemur, & ſingula ejus facta vel dicta ſanctarum ſcripturarum auctoritatibus eo ſpiritu, quo vir ſanctus habundabat, corroborante confirmantes ad relationis noſtræ propoſitum redeamus.

CAPUT II.

IGitur B. Notkerus de pago qui Turgowe dicitur oriundus ſuit, & in vico, qui Sacer pagus vocitatur Latine, vulgariter vero appellatur Hellicgowe, à nobiliſſimis progenitoribus procreatus eſt: Nam de Karolorum genere & ſanguine & Saxonum antiquorum, de quibus illo in tempore Imperatores Ottones orti ſunt, erat paterntum ejus proſapia, Etymologiam vero ſui nominis per vices temporum adimplens cum Apoſtolo neceſſarie deſiderans eſſe cum Chriſto multo melius: ſed tale nomen in tali loco non caſu arbitror accidiſſe, ſed Dei diſpoſitione, ſi cujus nutu nec pluviæ gutta in terram cadit. Filius enim Dei qui Bethleem ubi naſceretur elegerat, Nazareth ubi nutriretur, Jeruſalem ubi pateretur, quique ipſa loca nominibus tantis ſacramentis convenientibus voluit appellari, ipſe etiam locum, quem tanti viri nativitate conſecraverat, tali vocabulo voluit appellari, cujus præfati parentes cum ſecularia vitæ nobilitate eleganter floridi pollerent, ab ipſo matris utero filium ſuum grammaticæ artis flagello ſubdere devoverant. Quia vero in monaſterio Sanct. Galli ſeptem liberalium artium ſtudium & regularis vitæ rigorem vel diſciplinam florere audierant, Spiritu Sancto eis tale deſiderium inſpirante, ut eundem locum virtutibus tanti viri ob meritum beati patroni adornaret, monaſticæ eum vitæ ibidem ſubjicere propoſuerant (*Proceſſu etiam temporis poſtea eorum pene omni ſubſtantia collata eſt huic monaſterio*) quem etiam ſub Archimandrita, qui tunc loco huic præerat, nomine Grimaldo Abbate canonico admodum venerabili & ſanctitate honeſto viro regulariter Dominæ & patri Gallo cum oblatione deferentes atque inibi ſacræ inſtitutionis gratia Spiritus Sancti prælibuto coma capitis ſub ejusdem Abbatis regimine depoſita magiſterio Iſonis omnium artium eruditiſſimo & maxime divinarum ſcripturarum peritiſſimo imbuendus contraditur.

Incluſa videntur ex margine irrepſiſſe.

Literali itaque diſciplinæ bonæ indolis, puer appoſitus tanto ingenio quæque docte didicit, ut facile agnoſceretur non hanc humani ſtudii eſſe capacitatem, ſed divini ſpiritus operationem, qui ſicut in Regum libro legitur de David; *Spiritum Sanctum accipiens infantulus per omne tempus vitæ ſuæ manſit cum eo* & in reliquum. Nam ut ejuſdem gratiam paraclyti in baptiſmate ſuſceperat, ita à pueritia per omnes ætates in Dei timore immaculatus conſervabat, præter ea ſine quibus homo eſſe non poteſt vivens, numquam de ſecreto cordis ſui ubi verum Dei templum eſſe debet eam expulerat. Hic quaſi novus Daniel adhuc puer ſeniorum patrum diſcutiebat facta, ac tanta diſcretione penſabat ut quidquid virtutis in eis videret conveniens ætati ſuæ hoc in abſcondito mentis ſuæ depingens imitaturus recondidit. Si quid autem vitioſum vel reprehenſibile ſenſerat, aut unde ſibi ſuſpicio naſci poſſet, ſtatim recurrit ad ſui ipſius miſeriam, ſciens quia vix eſt homo qui non aliquando excedat pro rigore magiſterii clauſtralis diſciplinæ, qui ſemper in eodem loco ob ſanctæ regulæ puerili ætati maximus inerat, nolens vel audens arguere, ſed cito removens à ſe & longe de ſuæ recordationis intentione abjiciens. Erat enim ei in deſiderio magis cœlibem in terris ducere vitam & fraternam caritatem conſervare ad omnes, quam oculo ſuſpicionis alere odium nutrimentum detractionis.

CAPUT III.

SAnctus vir Dei cum de infantili ſimplicitate proceſſiſſet ad juventutis florem, animum tamen ſemper habebat firmum ad devotionẽ boni propoſiti, ſciens ſcriptũ; *adoleſcentia & voluptas vana ſunt*. Plus ſe con-

convertens in illam ſententiam quæ dicit, *Lætare juvenis in adoleſcentia tua*, numquam eo ſe jocundiorem exhibebat, ſed amplius gravitatis exempla præbebat * coævibus. Amoris namque flamma ſic ardens, ut cottidie in oratione mentem afficiens & carnem macerans per compunctionis lacrimas nihil terrenum nihil tranſitorium quærens ſolus ſibi vacabat, ut ei qui omni fecit mente collecta in unum adhæreret, & ejus deſiderio tranſcendens mundana omnia non jam timore pœnarum, non memoria vitiorum, ſed dilectionis igne ſuccenſus cum odore virtutum, ita ut merito in ſponſæ laude diceretur ei; *quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrræ & thuris & univerſi pulveris pigmentarii.* Itaque juſti viri oratio concepta ex virtutibus intimi amoris quaſi fumus ex aromatibus lacrimas elicere ſolet, quia dum ſola cœleſtia poſtulat, fit plerumque interdum tantæ ſubtilitatis vis amoris, ut hanc nec ipſe animus comprehendere poſſit, qui illuminatus habere metuit, & ideo thuris myrræque incenſum ſacrificat, dum aſſidue in ſe carnis vitia mortificat, & apud Dei viſionem, ad quam pervenire medullitus inardeſcit, ſeque ipſum in bonis virtutum operibus Deo exhibet & exercet, ac ſic velut pigmentariorum pulveres offert.

f. coævulis.

CAPUT IV.

HAbebat vir beatus defectum à pueritia, eo quod tardioris & impeditioris linguæ eſſet, ſed velociſſimus erat facundia ſpiritus. Erant enim in eodem monaſterio tres Notkeri vocabulo nominati, viri doctiſſimi & nobiliſſimi genere, ſicuti cœnobium S. Galli ab exordio ſui ſemper habuit nobiliſſimos filios magnorum terræ monachos. Horum trium virorum unus dicebatur Notkerus Phyſicus, qui Abbas poſtea factus vir multæ ſcientiæ & prudentiæ magnæ doctor, & pictor valde ingenioſus, cujus geſta habentur in libro caſuum monaſterii: in cujus electione cum à ſenioribus domus præſentaretur Imperatori Ottoni Magno ſprevit nimiam juvenilem ætatem in homine timens ruinam domus & diſciplinæ. Reſponſum eſt à Ruperto Decano; & in hoc errat oppido diſcretio Regis; inter tot utique Marias optimam partem dudum eligentes nec unam quidem Martham, quæ ſollicita ſit & circa frequentes miniſterium ſatagere velit, invenire potuimus: ideoque talibus relictis ad minorem ætatem deſcendimus & optimam (mihi crede) ſi enim dignetis ſuſcipere comperimus. Qui tandem annuens votis inveſtitum cum ſociis remiſit. Veniens ergo domum ita gratanter & gaudenter receptus eſt, ut enim Tullio meliori quidem ipſe concinnare potuerit meritos

O fortunatam Galli me conſule cellam.

Erat alter Notkerus, qui cognominabatur Piperis granum, ita quod fuit valde acri ingenio, homo doctiſſimus, ſtrenuus ac religioſus. Notkerus, de quo nobis ſermo eſt, qui cognominabatur Balbulus voce quidem, ſed ſpiritu eloquentiſſimus, quod non caſu ei eveniſſe putandum eſt, ſed ſicut B. Moyſes, ex quo loqui cum eo Dominus cœperat, ineloquentem ſe fatebatur, ita iſte accepta Sancti Spiritus gratia redditus eſt exterior homo elinguis, ut interior loqueretur plane.

CAPUT V.

STuduit namque vir Dei plenus ut gratiam collatam ſibi de facili non amitteret, omni cuſtodia muniens cor ſuum, orationi, vigiliis, jejuniis, abſtinentiæ & patientiæ operam dedit, & ſubito ſe ipſum tranſcendens juxta illud Iſaiæ: *Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit & germinabit Iſrahel, & replebunt faciem orbis ſemine.* Omni vero impetu niſus eſt ſternere carnem, ſuperare Dæmones, ut perveniret ad eam celſitudinem, qua inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiceret, ideoque oculum contemplationis per feneſtellam dirigens humilitatis ad ſupernam civitatem Iheruſalem & ad univerſum inibi cœtum filiorum Iſrahel, id eſt videntium Deum, ubi de plenitudine ſedentis in dextra, id eſt Domini noſtri Iheſu Chriſti, acciperet unde repleret ſanctam eccleſiam per latum orbem diffuſam ſemine, id eſt exemplo, doctrina & laude. Sacros vero ordines, quos adhuc puer ipſe ſuſceperat, ita beatis moribus ornabat, ut ſi ætatis temeritas non repugnaret, altioribus quibusdam ſacramentis coaptari potuiſſet, cumque puerilem ætatem cum coævulis ſuis & earumdem virtutum ſuarum æmulis tranſiret, ita ſe eiſdem in omni familiaritate & morum honeſtate conjunxerat, ut in ipſis laudem ſine invidia & partes amicos facile invenias. Ea autem quæ vitioſa juvenum & lubrica ætas expoſcit, ſicut eſt diſcurrere, vagari, circuire, laſciviri, ſuperbire, ambire, voluptatibus uti, ſtulta conſortia, inutilia loqui, & alia plura, quibus juvenes afficiuntur, ita prorſus deteſtatus eſt ut numquam extra portas monaſterii niſi obedientia coactus pedem poſuiſſet, & cum firma religio id eum compuliſſet, quaſi fortius ibi pugnaturus antequam egrederetur ſigno crucis ſe muniens, veniis per ſingula altaria ſanctorum ſibi cum lacrimis expoſtulans præſidia, proſtratus etiam fratrum religioſorum pedibus ne aliqua ſeculari macula vel delectatione inficeretur deprecatus eſt ut orarent. Nam pſalmus ſancta meditatio foris dum eſſet, raro vel aut

num-

numquam defuit: cætera quæque parvi pendit iſta nunquam neglexit. In monaſterio veto nullus eum unquam de ſolio ſurgere vel ambulare niſi ordinate viderat: numquam ſe juvenum vel ſodalium jocis immiſcuit, ſed ipſis jocantibus quia extrema gaudii luctus occuparet ſæpius proclamavit. Sed nec illius præcepti obliviosſus auditor *in omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua & in æternum non peccabis.* Fuit quidem in omni manſuetudine omnibus ſubditus, & ad ſerviendum promptiſſimus, etiam Domini ſui factus imitator qui ad filium Reguli non ivit, ad ſervum centurionis ire paratus fuit, cellæ infirmorum frequentius intereſſe quam cum ſanus converſari ſtuduit: quos blande conſolatus ne ipſam infirmitatem ſibi inaniter, ſed ad ſuorum veniam peccatorum proveniſſe ſperarent fideliter monuit. Sordes autem & fætores infirmantium ita familiariter & delectabiliter paſſus eſt, quod non fœtoris, ſed dulciſſimi odoris redolentiam eum ſenſiſſe putares.

CAPUT VI.

PRæpoſitutas vero ad Decanias aut alicujus ordinis officium ſeu prælationem numquam concupivit, dicens prælationem ſæpius ſuperbiam, jactantiam, arrogantiam, diſcurſus multiloquia comitari, & huic ſine crimine intereſſe non humanæ virtutis, ſed divinæ donationis fore. Ipſis tamen conpaſſus non tranſgredientes dure aut ſtrenue arguit, ſed eos priorem ſibi requiem fletibus & precibus expoſcere diligentius rogavit. Prælationes enim aliquando ex virtutibus, quandoque etiam ex vitiis ad majorem ipſorum damnationem occulto DEI judicio provenire conteſtatus eſt. Mulierum vero colloquia quaſi certos temptatoris laqueos fugit, à forma ipſarum etiam conſanguinitatis catena conjunctarum oculos dimovit dicens cum pſalmiſta: *averte oculos meos ne videant vanitatem, in via tua vivifica me*, caſtitati videlicet & cordis munditiæ tam arduus ſectator & amator exſtitit, prout ipſe ſæpius ad exemplum cum ſociis confabulabatur, ut agni veſtigia immaculatus ſequi poſſet. Numquam præſtigiis aliquarum fœminarum Dæmonum inſtinctu imaginationi conſenſit, ut illo fornicationis genere ſe pollueret, ſed mentem ſuam ſub tali cautela ſervabat, ut juxta Beat. Job exemplum nec quidem cogitaret de virgine. Si quos etiam ſermones blæſos aut riſui aptos prologui audierat, illis quia de omni verbo otioſo reddituri eſſent rationem caritatis amator prædixit. Narrando ſive laudando viri ſanctiſſimi Notkeri Balbuli geſta laudes ſociorum ejus minime queo reticere, ideoque parcendum eſt mihi, ſi neceſſitate compulſus plectro linguæ à latere tangam cordam, qua reſonent virtutum facta vel dicta dulciſſimi viri ſodalium laude digna huic operi inſerenda.

CAPUT VII.

CUm beati viri mens micis de magna menſa ſanctæ Scripturæ cadentibus ſaturata cum ſodalibus Ratperto & Tuotilone æque monachis ſub Iſone magiſtro hoc in tempore literatiſſimo artium liberalium ſubtilitates non pro gloria & favore ſeculari, ſed pro utilitate ſanctæ Dei eccleſiæ admodum ſatis edocta eſſet, & in divinis non mediocriter prælibata adepta fuiſſet: tamen cupiens amplius imbui, poſtulans in fide nihil hæſitans Spiritum Sanctum, qui eum ab infantia repleverat, qui ubi vult ſpirat, ut ejus deſiderium compleat. Nam ſicut terræ arenti ſerotinum imbrem quo infundatur, ut germinet mittit, ita mox quendam Epiſcopum Scotigenam nomine Marcum Domious miſit ad cellam Sanct. Galli, qui rediens à Roma repatriare volens Gallum tamquam compatriotam ſuum viſitat: cui comitabatur filius ſororis Moengal nomine, poſtea à noſtris Marcellus diminutive à Marco avunculo ejus eſt vocatus. Hic erat in divinis & humanis ſcripturis eruditiſſimus, cujus doctrinis beati viri Notkeri ſitibundum cor infuſum reſocillatum eſt, cumque à fratribus honorifice, ſicut Epiſcopum decuit, ſuſciperentur, cognita beatus vir Notkerus ſcientia ſupra dicti Marcelli cucurrit ſubito ac preces Domino fudit, obnixius cum lacrimis oravit, ut eis voluntatem ibi morandi ob meritum Sanct. Galli daret petiit: qui ſtatim exauditus eſt. Itaque tantum deſiderium loci & regularis vitæ utrumque Spiritus Sancti gratia id operante ceperat, ut ſi abire etiam cogerentur ipſi quantum viribus prævalerent ſtare repugnarent, quid plura? rogatur Epiſcopus cum ſociis loco noſtro aliquandiu ſtare. Allecto nepote diuque ſecum deliberantes tamen tandem conſenſit remanere Epiſcopus cum nepote & paucis ſuæ linguæ apparitoribus, cæteris igitur repatriantib. ſtola indutus abeuntes benedixit, & multis lacrimis utrimque diſceſſum eſt. Traduntur poſt breve tempus Marcello Scolæ clauſtri cum B. Notkero Balbulo & cæteris monachici habitus pueris: exteriores vero, id eſt, Canonicæ, Iſoni cum Salomone & ejus conparibus. Iſte Salomon quis vel qualis fuerit in ſequentibus dicemus. Marcello vero præſidente mentes diſcipulorum Notkeri, Ratperti, Tuotilonis aliorumque ſeptem liberalium artium ſcientia ad plene imbuit. Muſicæ autem jocundiſſimæ arti diligentiæ hi tres præ cæteris animum appoſuerunt, ſed præ omnibus Sanct. Notkerus, quæ cum cæteris artibus ſit naturalior & quamvis dif-

ſicilius apprehenſa, uſu quidem ſit commodior ac ſuavior, tantum io ea demum prævaluerant quantum in ſingulorum operibus, quæ jam ante tetigimus, aliarum ſex artium, ſcilicet tres iſti diſcipuli Marcelli Notkerus Balbulus, Ratpertus, Tuotilo ita unanimes in omoi familiaritate virtutum honeſtate & morum converſatione erant, ut eſſet eis cor unum & anima uoa eſſet individuo amore fraternæ caritatis, & ſicut mater unicum filium ita amabiles in vita ſua dilexerunt ſe, & cum in morte ſint ſeparati, in regno tamen Chriſti in unum ſunt congregati, & quamvis votis eſſent uoicordes in fraterna caritate, natura tameo, ut fit, erant diſſimiles. Quantum autem vir Domini Notkerus cum ſociis in arte muſica profecerit, ſubſequentia declarabuot.

CAPUT VIII.

DUm more ſapientiſſimi Salomoois ſecundum inſtitutum Regis David patris ejus in domo Domini propter compunctionem muſicæ dulcedinis Beat. Papa Gregorius, ut ſcribit de eo Johannes ſedis Romanæ Archidiaconus, antiphonarium * cantum ſtudioſiſſimus nimis utiliter compilaſſet, ſcholam etiam Cantorum, quæ hactenus ejusdem inſtitutionibus dulcedinem inter alias Europæ gentes Germani ſeu Galli ſive Alamanni diſcere crebroque rediſcere potuerunt. Incorruptam vero tam levitate animi, qua oonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quam feritate quoque naturali minime ſervare. Alpina ſiquidem corpora vocum ſuarum tonitruis altiſooe perſtrepentina ſuſceptæ modulationis dulcedinem proprie non reſultaot, quia bibuli gutturis Barbara groſſitas dum inflexionibus & repercuſſionibus & diaphoniarum dyptongis mitem nititur edere cantilenam, oaturali quodam fragore quaſi plauſtra per gradus confuſe ſonantia rigidas voces jactat, ſicque audientium animos quos mulcere debuerant tales exaſperando magis ac obſtrependo conturbant. Ejuſmodi gens ſi forſan deſunt bona naturalia, vel ſi nolunt, an noo poſſuot bonum modum adipiſci ſtatim deſpiciuot, & incidunt in illam ſeorentiam; *ſtulti contemnunt ſapientiæ doctrinam*, & cum ſint incompoſiti moribus & iocompta voce, magiſtri tamen & rectores propter alicujus, quam ſibi arrogant, religionis intuitum volunt videri, & ſolummodo ipſi noo percipiunt, verum etiam alios impediunt, ne percipiant modulaminis dulcedinem & intellectus. Hinc eſt quod hujus Gregorii tempore cum Auguſtino tunc Britanniam adeunte per occidentem quoque Romanæ inſtitutionis cantores diſperſi barbaros inſigniter docuerunt, quibus defunctis occidentales Eccleſiæ ſubito ſuſceptum modulationis organum vitiarunt. (*Iterum Johannes quidam Romanus cantor cum Theodoro æque Romano, ſed Eboraci Archiepiſcopo per Gallias in Britannias à Vitaliano Papa deſtinatur, qui Johannes circumquaque poſitarum Eccleſiarum filios ad priſtinam cantilenæ dulcedinem revocans tam per ſe quam per ſuos diſcipulos multis annis Romanæ doctrinæ regulam ſervaverunt: ſed his defunctis ſtatim deviaverunt. Hic eſt ille Vitalianus Præſul, cujus adhuc hodie cantum, quando Apoſtolicus celebrat, quidam qui dicuntur Vitaliani, ſolent edere in præſentia ejus.*)

* *Mſ. centon.*

Incluſa videntur ab alio interſperſa.

CAPUT IX.

INterea Karolus qui dicebatur Magnus, Rex Francorum cum eſſet Romæ offenſus diſſonaotia Romani & Gallicani cantus cum Gallorum procacitas à quibusdam noſtratibus nentis argumentaretur eſſe corruptum, ooſtrique è diverſo autenticum antiphonarium probabiliter oſtentarent, interrogaſſe fertur, quis inter rivum & fontem limpidiorem aquam conſervare ſolet? reſpondentibus, footem: prudenter adjecit, ergo & oos, qui de rivo corruptam limpham hactenus bibimus, ad perhennis fontis neceſſe eſt fluenta principalia recurramus. Mox itaqoe duos ſuorum induſtrios clericos Adriano Papæ dereliquit. His quidem ſatis elegaoter eruditus Metenſem Eccleſiam ac ſuavitatem modulationis priſtinæ revocant, per quam totam Galliam correxit. Sed cum poſt aliqua tempora defunctis his, qui Romæ educati fuerant, tantum Gallicanarum Eccleſiarum à Metenſi diſpenſare prudentiſſimus Regum vidiſſet, ac unumquemque ab alterutro vitiatum cantum jactaotem adverteret, iterum (ioquit) redeamus ad fontem. Fuit interim in maximo deſiderio prælatis cœoobii S. Galli & Beat. Notkero aliisque magiſtris ibi degeotibus, ut cantum ſecundum autenticum antiphonarium regerent, & melodias Romano more teneteor. Qualiter autem iſta proſecuti ſint, intimare curabimus poſteris. Mittens ergo denuo Imperator Karolus Romam ad Adriaoum Papam, rogat, ut iterum ei mittat duos Romanos caotuum gnaros in Franciam. Tunc Papa Regiis precibus aonuens juxta petitionem ſuam ſecundo duos mittit cum autenticis aotiphooariis & ſeptem liberalibus artibus, quorum judicio Imperator oomes quidem corrupiſſe dulcedinem Romaui cantus levitate quadam cognovit. Vocabatur autem uous eorum Petrus, & alter Romanus, cantuum & ſeptem liberalium artium paginis admodum ſatis imbuti. Metenſem Eccleſiam, ut priores adibant, qui eum io ſeptimo lacuque Cumano aere Romanis contrario

qua-

quaterentur, Romanus febre correptus vix ad nos uſque pervenire potuit. Antiphonarium vero ſecum Petro renitente vellet nollet cum duos haberent unum Sanct. Gallo attulit. In brevi autem tempore Domino ſe juvante convaluit Romanus de febre: Petrus quidem pergit ad Imperatorem, qui comperto de Romano mittit celerem nuntium qui eum ſi convaleſceret nobiſcum ſtare noſque inſtruere juberet, quod ille quidem patrum hoſpitalitati regratiando libentiſſime fecit. Deinde nuntius ſubintulit verba Karoli ad congregationem; Quatuor (inquiens) mercedes vos ſancti Domini in me uno acquiſiſtis: hoſpes erat, & in me eum collegiſtis; infirmus, & viſitaſtis; eſurivit, & dediſtis mihi in eo bibere. Deio uterque fama volante ſtudium alterius cum audiiſſet, æmulabantur pro laude & gloria naturali gentis ſuæ more, uter alterum tranſcenderet. Memoria dignum eſt, quantum hac æmulatione uterque locus profecerit, & non ſolum in cantu, ſed & in cæteris doctrinis excreverit. Fecerat quidem Petrus ibi jubilos ad ſequentias, quas Metenſes vocant: Romanus vero è contra Romanè & amœnè de ſuo nobis jubilos modulaverat, quos utique poſt ſanctus vir Notkerus quibus videmus verbis ligabat, frigdore videlicet & occidentane, quas ſic nominabat, quibus animatus etiam ipſe de ſuo cogitavit. Romanus autem, quaſi noſtra præ Metenſibus extollere fas fuerit, Romanæ ſedis honorem Sanct. Galli cœnobio ſiquidem ita inferre curavit. Erat Romæ inſtrumentum quoddam & theca ad antiphonarii autentici publicam omnibus adventantibus inſpectionem repoſitorium, quod à cantu dicebatur cantarium. Tale namque ipſe apud nos ad inſtar illius circa aram Apoſtolorum com autentico locari fecit: quem ipſe attulit exemplato antiphunario, in quo uſque hodie in cantu ſi quid diſſentitur quaſi in ſpeculo error ejuſmodi univerſus pervidetur atque corrigitur. In ipſo quoque primus ille litteras Alphabeti ſignificativas notulis, quibus viſum eſt, ſuſum aut juſum ante aut retro aſſignati excogitavit: quas poſtea cuidam Lampetto amice quærenti B. Notkerus Balbulus dilucidavit, cum & Martianus, quem de nuptiis miramur, virtutes earum ſcribere molitus ſit. Abinde ſumpſit exordium tota fere Europa & maxime Germania ſive Teutonia ſecundum modum & formam, ſicut in monaſterio Sanct. Galli viri peritiſſimi ediderunt B. Notkerus Balbulus & Romanus cæterique magiſtri contexerunt juxta exemplum autentici antiphonarii Gregorii elegit cantare, & hunc ritum modulandi ſervare, quem etiam omnes uſum appellaverunt. Hoc itaque ſupradictos viros ſecutus Berno Monachus Sanct. Galli poſtea Abbas Augenſis ſuper hunc uſum ſummam valde ſubtilem ſcribit ad Epiſcopum Peregrinum Colonienſem.

CAPUT X.

QUantum cella Sanct. Galli in hoc tempore virtutum auſpiciis ob merita inhabitantium ſpiritalibuſque diſciplinis augeri cœperit tandemque floruerit, memorari jocundum eſt. Erat enim ſenatus Reipublicæ loci illius tunc quidem ſanctiſſimus, ut Adalberto Auguſtenſis Eccleſiæ antiſtes teſtatur, qui beatus Præſul ſigna & virtutes Sanct. Galli à pluribus audiens locum in die feſtivitatis ejus orandi gratia adiit, & præſens plura conſpiciens, major eſt (inquit) gratia loci hujus quam rumor quem audivi. Igitur domum rediens interrogatus inter cætera aliquando à ſuis eſſetne nobiſcum ut fama vulgavit religio cum doctrina, ſeveritas cum diſciplina? cæteri, inquit, quid ſentiant neſcio, quod mihi animo eſt pronuntio: unum ego ſanctum & hunc defunctum quæſivi, vivos autem ut vere fatear fratres ſanctiſſimos inveni: doctrinam vero illorum & diſciplinam in virtutum eorum operibus videre eſt. Delectat enim metalium memorari, quos quidem, ut iterum videam vix expecto; oportet, ut omnibus modis meis me juvantibus præparem, quatenus ad proximum Sanct. Galli diem viros Dei viſitem, frater illorum conſcriptus fiam, & quantum mihi gratiæ eſt caritatem eorum regratier. Venerat DEI electus, ut ſpoponderat, & magnis donis fratres & familiam exhilaravit.

CAPUT XI.

EOdem modo accidit etiam Petrum Veronenſem Epiſcopum inopinatum venire. Hunc ergo fratres ſuſcipientes, quod melius quidem habebant, evangelium ei offerebant. At ille arbitratus ſe deſpici, quoniam famam loci magnam audierat, de utilitate ſecum fluctuabat libri. Ad miſſas argenti calix proponitur, qui etiam melior habetur? de quo etiam quiddam ſiniſtrum trutinat, cumque prandio ſumptuoſo paſceretur, ſurgens à menſa fratrum petit alloquium, quibus collectis; bene (ait) Domini mei mecum egiſtis, & ut audivimus, ſic vidimus; ſed pro evangelio & calice vilibus propoſitis manet ſcrupulum, quamvis ſim indignus & vilis, non tamen vilis loci dicor Epiſcopus. Conſtanter nobis proteſtantibus, meliora non eſſe Sanct. Gallo, ſpiritus hominis quievit ſumens tandem quoſdam fratrum in partem ſecreto locutus eſt eis, mitte (inquit) poſt me Veronam ſex quos habetis fidiſſimos viatores, qui bini & bini per tres vias, quæ hinc illo ducunt, mihi adveniant: ſingillatim tamen ſe mihi bini & bini oſtendant, ac pollice in manum

recurvo

recurvo eleemoſynam petant, quos ego, ut alios ſoleo in penetrali meum ſolus ſolos coram meis inducam & veſtiam, aurum autem cujus æquipondium vobis do cruribus eorum faſcicolis circumligabo,& dimittam eos, ut ad vos eodem artificio quo venerant fortuna comite redeant. Factum eſt, ut largitor acutus docuit allatum eſt S. Gallo & fratribus ejus grave pondus auri Veroneoſis, & concordat pondus æquipondio, quid ergo de auro Petri fit? calix fit, capſa fit, cavea evangelii omnia precioſiſſimis gemmis oroata.

CAPUT XII.

SImili modo Landeolus vir ſanctus Datvienſis Epiſcopus. Hic Suevus & Nobilis erat, apud Saoct. Gallum educatus & doctus, qui etiam multa dona contulit cœnobio ejus & fratribus. Igitur Epiſcopus factum Romam ſæpius adire ſolebat, ſed taodem aliquando rediens à Roma Gallum ſuum & fratres viſitare cupieos Italici aeris vitio febre correptus vix ad eos uſque pervenire prævalens, qui ſciens ſuperveniſſe ſibi vitæ præſentis finem vocatis ad ſe Abbate & fratribus coram eis diem ultimum clauſit ac nobili obitu tranſivit, & cum omni honore in Eccleſia Sanct. Petri corpus ejus humatum: ad cujus tumbam ſæpe infirmi meritis ipſius ſanitatem adepti ſunt. Hæc ſint pro gloria domus ſcripta, in qua tales ſancti habitabant, quos venerint ab orieote & occidente æmulari Pontifices regionum & Principes terrarum. Sed ad propoſitum revertamur.

CAPUT XIII.

SCriptum eſt; *theſaurus occultus & ſapientia abſcondita quæ utilitas in utriſque?* Sanctitas viri perfecti ignora ſic eſt quaſi ſol in oocte ſub nube, nulli lucet. Ideo veritatis voce docemur, ut lumen ſanctitatis non ſub modio, ſed ſuper candelabrum ſiſtamus, ut omnibus qui in domo ſunt rutilet, & civitas ſupra montem poſita non obnubiletur latebris igoorantiæ. Licet ſigna non ſint fidelium, ſed infidelium, tamen Chriſtus Jheſus Dei filius dilectum famulum ſuum Notkerum Prophetiæ ſpiritu coronavit, per quem ſignis quam plurimis, ut ſancti viri bonitas innoteſceret, mirabiliter donavit. Enimvero in ſpiritu DEI multa bonis & malis aut fortunia prædixit aut infortuoia. Nam his qui, ut Apoſtolus Paulus ait, *Spiritu Dei aguntur, data eſt poteſtas filios Dei fieri*, ſicut Johannes aſſerit. Tales enim aliquando ſigna ex poteſtate faciunt, velut Petrus qui Tabitam ſuſcitans orando mortuam; Ananiam vero & Saphyram increpando morti tradidit: ita beatus eſt unum ſuperbe diſquirendo puniens dejecit, alterum per fatuam ſtultitiam in mortem lapſum à pœnis inferni precibus ad perpetuam vitam revocavit, de quo in ſequentibus dicemus: Karolus Magnus Imperator, qui multis bonis ditaverat locum Sanct. Galli, ipſi Rex per ſe hebdomata Sanct. Othmari propoſitor & pincerna fuit. Eo igitur tempore, ut more ſolito ſæpius ibi commanebat fratres lætificaturus ad prædictum monaſterium venit, & per triduum ibidem caritative moratus profundiſſimis ſanctarum ſcripturarum quæſtionibus apud ſanctum virum Notkerum nepotem ſuum ſe exercitavit. Quem quidam Capellaous ſuus elatæ mentis comitatus eſt. Sed Deus, qui arrogantes deponit minbus autem dat gratiam in hoc oſtendit quantum ſit juſtos deſpicere, eos odiſſe, quod proprie eſt ſancti ſpiritus blaſphemia quæ nec hic remittitur neque in futuro, virtutibus ipſorum detrahere. Is ergo cum audiſſet Regem ſe interrogando, quærendo exercere, ipſumque dulciſſimis ſancti patris Notkeri reſponſionibus certificatum, inſufflavit Sathanas in cor ejus, ut ſapientiæ juſticiæ,humilitati ſancti viri invidens ſicut ſemper ſuperbi humilibus adverſantur, cœpit alludere, torqueri, & contemnere. Et cum per Eccleſiam ſecum hæc omnia cogitando vellet tranſire, virum Dei pſalterio, ut ſolebat aſſidentem præteriens cooſpexit, agnitoque quod is eſſet qui Imperatori Karolo plura quærenti pridie quæſita reſolveret, comitantibus ait; Ecce (inquit) iſte eſt quo neminem in regno Karoli ajunt eſſe doctiorem; Sed ſi vultis, ego illum tam præcellentiſſime doctum ad irriſionem vobis temptabo, & quod taotæ famæ vir ſolvere omnino neſciat interrogabo. Illis vero, ut hoc faceret curioſe rogantibus, accedunt pariter & ſalutant eum.

Humilis ille aſſurgens ipſorum adventum miratus, quod petant an quid velint requirit. At hic infelix, de quo præfati ſumus; ſcimus (inquit) homo doctiſſime omnium artium profunditates te ex ſtudio ſcire; cæleſtia vero ſecreta ex Sanctæ vitæ contemplatinne omnia noſſe: quid autem nunc promiſſionibus Domioi certus dicentis; *nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*, Spiritu Sancto per os ejus reſpondente; ſcio (inquit) ſcio & optime ſcio, nunc enim facit quod ſemper facit, utique & tibi quam mox in brevi facturus eſt: exaltat humiles & humiliat ſuperbos, quod ſanctum virum non voto maledicentis aut vindictæ dixiſſe, ſed officio Prophetantis ipſe Propheticus Spiritus, qui malivolam animam oon ingreditur, probat. Abibat temptator ille & irriſor à ſuis magis irriſus, parvipendens quod ſibi futurum prædixiſſet, quid plura? Sonantur continuo campanæ ad concurſum & laudes Cæſaris receſſuri: Arripit ille infelix fututus labarum

ſuum

ſuum eo die ordinis ſui Dominum antecedenti, & equo ſupetbe invectus ante portam civiratis offendens cecidit, & miſere in facie colliſus crus confregit. Committitur novo Abbati nomine Bernhardo procurandus, mox accurrunt fratres, proſtratum ſublevant, clauſtro inferunt, diverſis momentis, ut crus ejus coaguletur atque, ut uniretur, laborant: ſed cum nihil ſuas artes profeciſſe viderent, comperto tandem fratres Beati viri Notkeri præſagium hortantur, ut viri Dei ſi ſe inviſere dignetur abſolutionem & tanti patris benedictionem ſibi petere non negligat. Quod cum ille, ut ſemper perverſæ mentis fuit deſpective de Notkero audiens, nihil ſibi mali ejuſdem patris vaticinio contigiſſe proclamat, coagulari fractura illa nullis fomentis, nullis adjuvari valuit ligamentis, cum ergo continuo dolore diu cruciaretur, tandem in ſe reverſus recogitabat, qualiter temperaverit virum Dei media quadam nocte ſuppl[illegible]tur fratres, ut famulum Dei ad ſe venire benedictionem ei impoſiturum deprecarentur, qui ſtatim juſſa complentes concite ſanctum Dei accerſierunt miſerati ſuam paſſionem & clamores. At ille veniens quid velit inquirit? Tunc ille; pater ſancte peccavi in Deum & in te temptando te, rogo ergo ignoſce mihi & tange crus meum & ſpero ſanari, qui dum crus contrectaſſet, confeſtim combulire ſenſit illud ac ſubito coagulatum & unitum eſt, ita ut ipſe infirmus paucis diebus priſtinæ ſanitati reſtitueretur meritis ſancti viri & verbis ejus correptus, ne amplius ſuperbiret, quoniam Deus ſuperbos humiliaret. Humiliatus autem mente & corpore ſevere didicit de cætero humilia ſentire, ſanatus ad ſua cum gaudio remeavit.

CAPUT XIV.

TEmporibus Grimaldi Canonici Abbatis & Hartmoti ejus* Coabbatis, Salomonis parentes cum eſſent clari & illuſtres ipſum Iſoni Sanct. Galli Monacho tunc temporis doctori nominatiſſimo tradunt erudiendum & clericatui initiandum, quem adprime, ut ajunt, ipſe erudierat: ſed & Notkeri Balbuli Ratperti, Tuotilonis & Hartmanni commonachorum ſtatui prætulerat, & delicatius quaſi canonicum educaverat. Creverunt inde clandeſtinæ inter ſummæ indolis condiſcipulos invidiæ, & cum liberales eſſent genere & ingenio, ut ea ætas ſolet, æquanimiter non ferebant alienum ſibi, qui fratres forent, præferri, & qui natalibus eſſent pares doctrinarum provectibus ab illo præiri. Defunguntur Salomonis adhuc parentes pueri, & ipſe hæres effectus ſcholiſque ablatus jam adoleſcens petiit frater fieri conſcriptus, quod & conſecutus eſt. Grimaldus Abbas, qui erat Archicapellanus, eum ſibi ſuffecerat & eo juvante ſit Archicapellanus Ludovvici Pii Imperatoris cujus ſingulari gratia in brevi potitus, ut adhuc canonicus primo Elevvangis, poſt etiam Campidonenſibus præficeretur, tandem Hattone Archiepiſcopo Maguntino favente pluribus locis Abbas præponitur, locum vero Sanct. Galli præ omnibus diligebat. Unde tradidit de prædiis ſuis, ut manſio ei fieret, dum crebro ab aula veniens Abbati & familiæ non eſſet oneroſus. Clauſtrum enim, quia potens erat, abſque Duce, & quod magnæ confuſionis tunc erat & eſt, lineus diatim introiit, propter quod ab æmulis ſuis murmura ſurgunt ipſo gnaro. Nam cum uni pellicium vellet dare; pellicium (ait ille) tuum optime repreciabor, duas cucullas habeo, quarum tibi unam, ut clauſtrum decentius nobiſcum in ea introeas induendam contrado. Et ille: Eia (inquit) hæc utique Tuotilo & Ratpertus vel alii invidi mei in ore tuo poſuerant. Receſſit homo artificioſus ratione ſimplicis quaſi devictus, reputans hominem tanti meriti non niſi in ſpiritu Dei ſibi talia prolocutum, & deinceps abſtinuit, abſque aliquo patrum, ut moris eſt præduce clauſtrum introire manifeſte. Itaque ingreditur clam penetralia clauſtri noſtri bonus fur noctibus, nudipes, cappa quidem uti fratrum unus putaretur indutus. Senſerant illum tres prædicti ſodales Notkerus, Ratpertus, Tuotilo: ſed ſanctam fraudem texerant. Nimis ajunt inſolens eſt præter Monachi habitum quemquam intrare intima noſtra, maxime noctibus: initur conſilium & conſtituuntur duo vigiles, qui obſervent inceſſum ejus. Ingreditur iterum ille ſicut fur in nocte, ſenſerat hunc Ruodkerus ſenior: qui præveneret vigilias matutinas ſtans in oratione, cumque vidiſſet hominem in tenebris neſciens quis eſſet, ſed agnitus eſt dum vigiles appropetant cum lumine. Rurſum pater ille, *per Sancti Galli* (inquit) *meritum* (ſic enim patres jurabant) *hunc in clauſtro ejus his horis non patimur habitum.*

* Mſ. Corabbatis.

Tremefactus autem ille ab non ignari hominis verbis (nam cum ſemper peæ oculis habebat & ſibi in his quæ ad Deum fuerant ducem & cuſtodem elegerat) parere me, hic pater reverende oratorium S. Petri ingredi, ibi poſtquam oravero numquam niſi, ut lex loci habet clauſtrum intrabo, te vero juvante & fratribus cras Abbatem precari eſt animo, ut Monachico habitu mihi liceat clauſtrum egredi & ingredi: deforis autem coram militib. meis & cæteris canonico, ut ſoleo, indumento verſari. Immo, ait ſenior, S. Gallus tibi in cor mittat, ut ſi ſemel eo induaris numquam quo ad vixeris, niſi ſolito more Monachis tempore exuaris. Panditur animus hominis & petitio Abbati,.

Ruodkero adſtipulant. Erant tunc in Republica noſtra ſenatores ſancti viri & prudentes, qui conſuluntur. Hartmannus conſilio magnus, qui letaniam *Humili prece* textum & melodiam fecerat: Notkerus Balbulus, qui Sequentias: Ratpertus, qui *Ardua ſpes mundi*: Tuotilo qui *Hodie cantandus*, & pleraque alia dictaverant. Fuerunt & alii cœnobitæ Sanct. Galli viri doctiſſimi & ſanctæ religionis, Hartmannus junior & Waltrammus, aliique quam plures ſancti viri, quorum melodiæ ipſi quales fuerint non celant: opera enim illorum multa per Eccleſiam præclara extant, qui omnes ab Abbate loqui juſſi ſunt, regula noſtra, ait Hartmannus, non ſimilitudinem Monachi, ſed Monachum ipſum quærit. Notkerus ait; prætexta hæc, qua ſuperindui deſiderat, ſi togam prætenderet non utique diſpliceret. Ratpertus dixit:

Aut hæc in noſtros fabricata eſt machina muros

Aut aliquis latet hic error. —

Tuotilo inquit; fraternam ſocietatem ei plene conceſſimus, hanc ei quantum in me eſt mi Abba non denego: ſi autem lupum ovino vellere quærit induere, per alius quam mei conſenſum perficiet. Audiens Bernhardus Abbas quid ſuſpicarentur in homine; ſcio, inquit, filii, quid ab illo vereamini: ſed exiſtimo melius actum fore nobiſcum, ſi apud nos initiatus Monachum ſe aliquando noſtrum faciat & habitum à Sancto Gallo ſumat, ne ſi arte acciderit quod veremur, ut iterum canonico ſubdamur; noſter tamen ſit frater & Monachus. Mittitur ad illum Ruodkerus cum aliis quibuſdam rem ſuaſurus. In proceſſu temporis Deo dante pollicetur facere quod conſulitur, tamen interim propter clauſtri reverentiam talis ſibi habitus rogat ſit licitus. Variis hincinde fratrum tractatibus vix tandem conceditur, deſignatur ei locus ubi intrans habitum indueret exiens exueret. Aliquando poſtea veniens ab aula inter cætera de muneribus Regis Arnolfi, quæ S. Gallo ſe daturum ait, etiam munus valde glorioſum attulit, capſam ſolide auream, gemmis regaliter inclitam, reliquiis ſummis refertam in modum capellæ formatam, cui ſimile quidem nihil umquam vidimus, cujus ſuperſcriptio ſic eſt;

En crucis atque piæ cum ſanctis capſa Mariæ.

Hanc Karolus ſummam delegit habere capellam.

Suadet iterum Ruodkerus homini non aurum, ſed ſeipſum Gallo ſuo offerre, & ſe Monachum ejus verum tandem perficere. Factum eſt, ut magni conſilii Angelus hortatus eſt, Regi datori Arnolfo poſtquam votum apparuit ſuum capſam illam ſuſpendens collo tunica Monachi & cuculla indutus aram S. Galli Bernhardo Abbate annuente nudipes adiit, peccata deflens, ſeculo renuntians S. Galli Monachum ſe profiteretur, quem etiam Abbas tamquam de Palatio Monachum delicatius tractavit, ac præ cæteris habuit poſt modicum tempus conſiliis hominis carere non poſſe republica tota perſonante, Abbatis ſui promiſſo Rex eundem Salomonem iterum in Aulam aſſumpſit & priorem hominem ſtatuit, tandem quoque & auxit. Nam Augenſem abbatiam ei tradidit; Bernhardo per conſilium Hattonis abbatia reſignata idem Salomon ſubſtituitur & locum S. Galli ſuſcepit regendum, quem præ omnibus locis poſtra apud Deum & homines amplificare curavit in theſauris, in ornamentis ex auro & argento gemmiſque pretioſis & ſanctorum reliquiis & ſubſtantia magna; cum vero annum & dimidium loco S. Galli præfuiſſet, tandem Conſtantiæ eſt prælatus & Dei factus paſtor & Epiſcopus. Erat enim homo fortunatus, prudens conſilio & eloquens valdeque liberalis. Ajunt eum cum Præſulatu duodecim abbatias rexiſſe. Sic quoque ipſe & Hatto Maguntinus Archiepiſcopus Monachus & Abbas Fuldenſis uterq; duodecim abbatiis præfuit, inſuper proviſores regni erant, poſt Regem imperium tenuerant. Idem Salomon à Roma Conſtantiæ attulit martyrem Pelagium, & ut putatur à Peruſio Conſtantium Epiſcopum & Martyrem, quibus ſarcofagus miro artificio auro & gemmis & ebore aliaque plura in honore S. Mariæ nec non & Galli unica ſui cruces, vaſa diverſa, veſtes varias, omnia per manus Tuotilonis comparavit, ſic ſcribere jubens in aliquibus ævo longiore duraturis;

Tertius hæc hagiæ Salomon dat dona Mariæ:

Tertius hæc almo Salomon dat munera Gallo.

Qui plura ejus geſta noſſe deſiderat, librum qui de Caſibus monaſterii ſcriptus eſt legat.

CAPUT XV.

EO tempore Cuonradus tunc Romanorum Rex natale Domini Conſtantiæ egit. Ipſa die poſt menſam eum Epiſcopus ei proceſſiones veſpertinas tridui illius apud Sanct. Gallum laudaret, Rex ait; ô utinam ibi eſſemus: & quare illuc animæ mi matutini non ibimus? parantur continuo naves, quibus mane conſcenſis cum Epiſcopis & cætero comitatu Rex litus noſtrum attigit meridianus, & Sanct. Gallo appropians novis laudibus dictatis in loco glorioſe ſuſceptus eſt, tribuſque noctibus cum omni hilaritate loco immoratus quarto die abſceſſit. Longum eſt dicere quibus jocunditatibus dies exegerit & noctes ad-

mirans

rans ſenes cum junioribus qualiter ſicut Angeli in choro in omnibus geſtis & diſciplinis incederent, & maxime in proceſſione infantum quibus poma in medio eccleſiæ pavimento anteſterni jubens cum nec unum parviſſimorum moveri nec ad ea adtendere vidiſſet, obſtupuit tantum rigorem religionis. Refectorium vero fratrum hora menſæ cum duobus Epiſcopis intrans in die Innocentum plura ſibi aſſurgentibus læta locutus; Nobis cum, ait, velitis nolitis partiri habebitis. Decanum autem, qui menſam Abbatis ſui cauſa cedere parabat, amplexatum retinens aſſedit, & ei appoſita ad ſe ſumens omnes circumſpectans & arridens; his, inquit, in nomine Domini interim cum gratiarum actione participemur. miſit quantocius ad Salomonem Epiſcopum & Abbatem ne ſibi ſuperveniret, ſed uterque pro altero menſas teneret. Propoſito dein eum nihil ſibi niſi quod fratribus paratum eſſet juberet apponi; ô Rex, inquit, noſtra infortunia quod ſuperventurum diem non expectabas. Cras enim panem & fabas nudas forſitan habebimus, ſed hodie non ſic. Enimvero, ait ille, & cras nobis Deus miſereri poterit. Infantulis deinde per ordinem lectitantibus & analogio deſcendentibus aureos in ora ad ſe levatis miſit, quorum unus puſillior cum clamitans aurum expueret; iſte, inquit, ſi vixerit bonus quandoque Monachus erit. Surgens tandem à menſa hilariter fratribus multa locutus optimæ ſpei eſſe monebat, quoniam ſi adviveret, tales convivas lætificaret, rediensque ad ſuos Salomoni Abbati noſtro & Epiſcopo gloriatus aiens ſe numquam lætius convivatum. At Rex veſperum & nocteni cum egiſſet, diluculo conventum petens fratrum omnium votis faventibus fit frater conſcriptus. Ingreſſus vero baſilicam Sancti Galli pretioſis veſtivit altaria palliis, oratorium Beati Othmari intrans ſeque reum quaſi ipſe interfuerit afflictioni ejus quæ illata quondam ei fuerat, ejus aram adiit palliis quoque auro & argento ſanctum placuit. Nam parentes ejus erant qui eum vexaverant. Facta oratione Rex converſus ad Salomonem; eo, inquit, pacto, ut fratres noſtri conſcripti pro convivio noſtro heſterno habundantibus à Karolo ſtatutam hebdomadam Natalis Domini hujus etiam in memoriam mei debeant convivari, & ſubridens; nam & ego hodie frater conſcriptus volo prandere cum fratribus & fabas noſtras de meo piperare. Aguntur celeres Regi miſſæ à fratribus ſuper idipſum altare, præmaturatur prandium, impletur refectorium, vix unum lector recitaverat periodum *caritas quæ non agit perperam*, licenter tunc amovit diſciplinam. Numquam tale per ſe tripudium Galli habuit refectorium, jocundo & humiliter cum fratribus Rex convivatus graviores quoſdam fratrum ſpectat inter ſtrepitum, ridet quorundam vultus contractos propter rerum talium inſolentiam, tamen repreſſit unuſquiſque ſe diſſimulans & ſuſtinens propter regiæ Majeſtatis præſentiam. Finito convivio Rex diſcedit veſpertinus, fratrum ſuorum lacrimoſis laudibus proſecutus, quibus ſi vivere liceret benefacturum promiſerat. Valedicens ergo fratribus abiit & commendans ſe orationibus eorum venit cum Epiſcopo Conſtantiam.

CAPUT XVI.

Agente eodem Imperatore Chuonrado, paſcha apud Maguntinam civitatem Sanct. Galli Monacho ſcholas inibi regente, & procurante etiam cantoris officium, ut ſolitum eſt in medio choro imponens crebo coronatus & infulatus adornatusque prætioſiſſimis indumentis. Cumque manum ille ad modulos ſequentiæ pingendos rite levaſſet, tres Epiſcopi hominis quondam diſcipuli Imperatori ſuo in throno proximi: ibimus, ajunt, Domine Rex, & Magiſtrum in eo, quod ipſe nos docuit, juvabimus. Illo hoc gratum fore dicente deſcendentes veſtiti pontificalibus ſociantur Sanct. Galli Monacho, inclinantes inclinato, op' Dei, quod docuit, reverenter cum eo perficiunt. Flebat homo cum gaudio gratias referens Sanct. Gallo. Poſt miſſas peractas vix ille coactus pedes Imperii, ut moris eſt, petere auri uncias in eis poſitas ſuſtulit: ad Imperatricem vero, ridente Imperatore, per vim tractus, & ibi aurum ejus ſumpſit è pedibus. Mahthilda quoque ſoror ejus anulum ei in digitum vellet nollet inſeruit. Hæc ideirco enarravi, ut honorem doctrinæ & diſciplinæ, ſicut à Spiritu ſanct. B. vir Nockerus in ſecreto cordis ſui contemplando didicerat, ad ædificationem audientium proponerem. Nam eandem diſciplinam Angelicam DEUS dedit viro ſancto per Spiritum Sanctum ſuum & ſociis ſuis docere eccleſiam in jubilis * ſequentiatum agendam, ideo, ut

* In margine hæc annotantur: *Sequentiæ etenim canticum victoriæ deſignant, quo juſtorum animæ in Deo pro ſua liberatione exultant, ſicut filii Iſrahel pro ſua exceptione canticum victoriæ canebant, & quondam Romani. Jubilus autem, id eſt neuma, quem quidam in organis jubilant, plauſum victorum lætantium commendat.*

Quotiens in oratione verba ſuperant affectum, fit multiloquium, in quo peccatum non deerit, nec prece tali exaudiuntur homines à Deo, quaſi eum plurimis verbis conentur inflectere: neq;

conci-

conciliat cum multiplex ſermo orântis, ſed pura ſinceraque orationis intentio. Si autem triſtitiæ fuerit oratio, ululatus dicitur: Si vero gaudii, jubilus. Tunc nec quidem verbis exprimi, nec prorſus valet ſileri. Ideoque vir ſanctus, quia defectum habebat linguæ, nitebatur ſemper corde orare, inſuper ſciebat etiam, bonum eſſe, & ſano vocis Deum, hymnis & canticis ſpiritualibus glorificare. Modicum ajebat prodeſſe ſono vocis canere ſine cordis devota intentione, ſed ſicut ait Apoſtolus, Cantantes in cordibus veſtris Deo, hoc eſt, non ſolum voce, verumetiam corde pſallentes. Unde & alibi dicit: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente: orabo ſpiritu, orabo & mente. Sicut ergo orationibus regimur, & docemur, ut devoti ſimus DEO, & ſtabiles in virtutibus, ita pſalmorum ſtudiis delectamur ineffabilia æterna. Pſallendi enim utilitas triſtia corda conſolatur, gratiores mentes facit, ſtudioſos oblectat, mentes exſuſcitat peccatores ad lamenta invitat, mundiora reddit hominis interiora & promptiorem ad pietatis opera. Nam quamvis dura ſint carnalium corda, ſtatim, ut dulcedo pſallentium inſonuerit, ad effectum clementiæ animum eorum inflectit. Itaque dum Chriſtianum non vocis modulatio, ſed tantum verba divina debeant commovere, neſcio, quo tamen pacto, quandoque modulatione canentis major naſcitur compunctio cordis. Multi enim reperiuntur, qui cantus ſuavitate commoti ſunt, crimina plangunt, atque ex ea parte magis flectuntur ad ſpiritum contritionis & lacrimarum ubertatem, ac benivolam emendationem, ex qua non verborum, ſed pſallentium dulcedo vocum & diſcretio inſonuerit jocundiſſima. Oratio in præſenti vita tantum pro remedio peccatorum effunditur: pſalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem ammiſtrat, ſicut ſcriptum eſt: Beati, qui habitant in domo, &c.

ut reor, ut per intuitum Angelicarum diſciplinarum oriatur, hominibus mentis devotio, & dilataro corde mens ſeipſam tranſceudat & ſpiritalior fiat. Heliſeus Propheta, ſicut liber Regum narrat, requiſitus de verbo Domini, cum ſe ſenſiſſet Spiritum prophetiæ tunc temporis non habere, fecit ſibi pſaltem adducere, quo pſallente ſtatim ſpiritum propheticum hauſit: Soler namque, ut plures novimus, dulcis harmonia cor exhilarare, & ei ſua gaudia ad memoriam revocare, & quo uniuſcujuſque animum ſuus amor artius afficit, eo profundius audita harmonia exteriori affectum tangit, & interiorem illam ſpiritualem harmoniam ad memoriam reducit, ut audita melodia audientis animum ad aſſueta gaudia ſuffulciat atque levet. Pſallendo itaque ſeu laudando viam Domini paramus, qua ad nos miris quibuſdam myſteriorum ſuorum revelationibus venire deſiderat, quando ex magno cordis tripudio in divina præconia jubilamus, & in gratiarum actionem aſſurgentes ex intimis viſceribus medullitus in Dei laudes ſincero mentis amore cum magno cordis clamore roboramus. In tali igitur pſalmodia ſpiritualique harmonia anima contemplativa ſpiritualibus theoriis aſſueta incipit tripudiare, & præ gaudii nimietate ſuo quodam modo geſtire, ac ſpirituales quoſdam, & ſui generis ſaltus dare, & ſe à terra terreoiſque omnibus ſuſpendere, & ad cœleſtium contemplationem tota mentis altioratione tranſcendere. Tali etenim doctrina repleverat Spiritus ſanctus vas ſibi electum B. Notkerum. Sequentias, quas idem pater ſanctus fecerat, deſtinavit per bajulum urbis Romæ Papæ Nicbolao & Liutuuardo Vercellenſi Epiſcopo tunc temporeKaroli Magni Imperatoris Archicancellario, qui venerandus Apoſtolicæ ſedis Pontifex ea, quæ vir ſanctus, Spiritu ſancto annuente, dictaverat, ſanctivit, atque ſanctæ Eccleſiæ Chriſti per mundi clymata in laudem Dei colenda inſtituit, & non ſolum ea, quæ B. vir Notkerus dictaverat, verum etiam ea, quæ ſocii & fratres ejus in eodem monaſterio Sanct. Galli compoſuerant, omnia canonizavit, videlicet hymnos, ſequentias, tropos, letanias, omneſque cantilenas rithmice, metrice vel proſaice, quas fecerant, & diſciplinas, quas docuerunt, totum autenticavit, ac divulgavit in laudem Sanct. Trinitatis & Beat. Mariæ, omniumque Sanctorum Sanct. Matri Eccleſiæ.

CAPUT XVII.

FErtur de beato viro, cum quadam die per dormitorium tranſiret auſcultans; erat enim molendinum juxta vicinum, cujus rota rarde volvebatur propter penuriam aquæ garriens quoſdam dabat quodam modo * vocum ſonos, quod audiens homo Deo dignus, ſtatim fuit in ſpiritu, & illud elegans dictamen edidit de poſſeſſore ſuo, nectareum modulamen eructavit, ſcilicet eodem almo ſpiritu, ac toti mundo ad ſalutem propinavit, ſequentiam dico, quæ eſt de ſancto Spiritu, *Sancti Spiritus aſſit nobis gratia*. Cum ergo eam plene compleſſet, miſit eam pro xenio Magno Imperatori Karolo, qui forte tunc morabatur Aquisgrani. Idem verus Chriſticola Imperator remiſit ei per eundem bajulum, quod ſibi idem ſpiritus inſpiraverat hymnum *Veni creator*. Talibus alis ſolent pennata animalia

* In eod. marg. *Græci etiam ſimili modo Pytagoram Philoſophum affirmant tranſiſſe ſecus fabricam aliquando & audiens malleato-*

rum ictus ſuper incudem diſcrevit ſex voces muſicales.

malia ſe mutuo ferire, id eſt perfecti viri, & docti ſpirituali ſcientia eruditi ſolent ſe diverſitate adhortationum exercitare, ſicut Sanct. Auguſtinus B. Iheronimo, & Sanct. Iehronimus B. Auguſtino per internuntium Paulum Oroſium fecerunt. Bene hic ponendum eſt, quod noſtris temporibus evenit colloquium de beato viro apud ſedem Romanam.

CAPUT XVIII.

VEnerabilis Abbas S. Galli Oudalricus piæ memoriæ hujus nominis quintus, in legatione Regis Friderici ſecundi poſtea Cæſaris venit Romam ad Innocentium Papam tertium miſſus. Cumque de multis eſſet ſermo eorum & plura conferrent ad invicem, accidit, miſſam celebrari ante Apoſtolicum de ſancto Spiritu cum ſequentia *Sancti Spiritus aſſit nobis gratia*, præſente Abbate. Fecerat & ipſe idem Papa ſequentiam de ſancto Spiritu (*videlicet: Veni ſancte Spiritus*) peractis miſſis & orationibus, convenerunt iterum ad confabulandum, & inter cætera requiſivit Papa Abbatem dicens: *quis fuit Notkerus tuus, an quomodo agis diem anniverſarii ejus?* Erant enim Romæ aliqua ſcripta de eo in libris Sequentiarum, quæ ipſe Papa legerat. Reſpondens Abbas, Monachum eum fore in domo ſua de nobiliſſimis terræ ortum, valde ſciolum & ſanctum. Ad quem Papa: Agis ne feſtivitatem ejus? cui ille: non Domine: ſcimus, quia ſanctus eſt, privatim tantum agitur de eo, ſicut pro alio defuncto. His verbis Papa commotus: O nequiſſimi, inquit, malo veſtro tanti viri, tam ſanctiſſimi viri, qui erat pleniſſimus Spiritu ſancto, quod hujus feſtivitatem non celebratis, infelices eritis.

CAPUT XIX.

NUnc ergo quales tres iſti prædicti ſenatores extiterint, ſcriptis demonſtremur. Otio numquam vacabant, & quod ſemper doctorum eſt & utilium in lenitate Spiritus, & in quiete cordis ambulantes. Raro aut numquam ſine opere aut meditatione vel exercitio virtutis præteriebat eis tempus. Unde aſſiduas ab aliquibus detractiones & dorſiloquia, ut vitioſe ſolet fieri, in convenientibus patiebantur: ſed maxime quia minus refellere ſolebat ſanctus, ut vere aſſeram, Dominus Notker. Tuotilo quidem & Ratpertus acriores talibus minuſque ad contumelias habiles rarius ab eis lædebantur. Notkerus autem hominum mitiſſimus, quid injuriæ eſſent, in ſemetipſo didicit. De quibus pluribus unum aliquem, ut quantum Sathanas in talibus præſumat, ab uno diſcas omnes, introducere volumus. Erat hic quidem refectorarius nomine Sindolfus, fictis autem poſtremò obſequelis, cum alias in nullo eſſet utilis, accuſans fratres criminibus conjectis, per quæ agnitus eſt ipſe proditor, & proditi perfecti inventi ſunt. Nam cum eſſet perfectorarius, pro commodis incommoda ſæpius, quibus auſus erat, exhibebat, præ cæteris autem Sanct. viro Notker. quod ille æquanimiter ferens compatiebatur inferenti, & orabat pro eo, Salomone vero in multis occupato, nec attendere ad ſingula ſufficienti, alimonia interdum cum aut detraheretur vel depravaretur, clamabant plures pro injuſticia, inter quos aliquando etiam iſti tres, quos dicimus, aliqua locuti ſunt. At Sindolf. diſcordiæ ſemper fomes ſciens antiquam & diſcipulorum odii facem & cauſam accommodat ſe auribus Salomonis, quaſi pro ſuo honore rem ſibi ſit dicturus. Ille verò, etſi nihil nocivius ſciſſet prælatis ab ſubditis, quam ſuſurros & detractatores audire, quid novi afferret quæſivit? cui ſubdit: tres, inquit, illos ſemper ſuper ſe verba jacere ſolitos, hoſterno, quæ Deo importabilia ſunt mentitur locutos. Credidit ille ſermoni, quem dixit, & contra ſe nil mali opinantes rancorem portavit, tandem & oſtendit. At illi cum nihil ab eo reatus ſui exſculpere poſſent, Sindolfi ſe reclinis ariolantur fuiſſe circumventos. Re tandem coram fratribus diſcuſſa, cum ipſi teſtantibus nihil ſe omnino erga Epiſcopum dixiſſe, & eum cum cæteris convincerent falſidicum, ut judicet, & vindictam ſuper eum faciat, quiſque ſibi rogant, quod cum ille diſſimulaſſet, taciti quieverant.

CAPUT XX.

ERat tribus illis inſeparabilibus conſuetudo permiſſo quidem Prioris intervallo laudum nocturno convenire in ſcriptorio, collocationesque tali horæ aptiſſimas de ſcripturis facere. At Sindolfus ſciens, horam & colloquia quadam nocte feneſtræ vitreæ, cui Tuotilo aſſederat, clandeſtinus foris appropiat, aureque vitro affixa, ſi quid rapere poſſet, quod depravatum Epiſcopo traderet, auſcultabat. Senſerat illum Tuotilo homo pervicax lacertiſque confiſus latialiterque quo illum, qui nihil intelligeret, lateret, compares alloquitur. Adeſt ille, inquit, & aurem feneſtræ affixit. Sed tu, Notkere, quia timidulus es, cede in eccleſiam: Ratperte autem anime mi, rapto flagello fratrum, quod pendet in pyrali de foris accurre. Ego enim illum, cum appropinquare te ſenſero, vitreo citiſſime redaperto captum capillis & ad me pertractum violenter tenebo: tu autem cor meum conſortare, & eſto robuſtus, flagelloque illum totis viribus increpita, & DEUM in illo ulciſcere. Ille verò, ut ſemper erat ad

diſciplinas acutiſſimus, modeſte exiens, rapto flagello, cucurrit celerrime, hominemque intro rtactum capite totis viribus à dorſo ingrandinat. Er ecce ille manibus pedibuſque reniſus flagellum, quo vapulabat, capiens tenuit: ar Rarpertus è vicino virgam propius aſpectam rapiens ictus ei validiſſimos infregir. Cum aurem parci ſibi male jam multatus in caſſum petiſſet, apud ſe ſubmurmurans voce opus eſſe exclamans vociferavit. Statim fratrum pars voce audita tali tempore inſolita ſtupens accurrit luminibus, & quidnam eſſet quæſivit. Tuotilo vero Diabolum ſe cepiſſe creber ingeminans, lumen adhiberi rogat, ut, in cujus illum imagine reneret, certius inſpiceret; Capite aurem inviti hac & illac verſato ad inſpicientes, ſi Sindolfus eſſer, quaſi neſcius interrogat. Omnibus enim vere ipſum eſſe clamantibus, & ut illum dimitteret rogantibus, relicto eo: me miſerum, ait, in auricularem & intimum Epiſcopi manus miſiſſe. Ratpertus quidem accurrentibus in partem cedens clam ſe ſubduxit. Neque enim ipſe, qui paſſus eſt, à quo cæderetur, ſcite poterat. Quærentibus autem aliquibus, ubinam Dominus Notk. Ratpertuſque abiſſent: ambo, inquit, ad opus Dei Diabolum ſentientes abierunt, meque cum illo in negotio perambulare in tenebris dimiſerunt. Vere, ait, ſcitote omnes, Angelum Dei ictus ei manu ſua incuſſiſſe. Demum, diſcedentibus fratribus, à partium ſectatoribus ſurgunt, ut fit, mutiloquia: alii Dei judicio, ut auſcultatores clandeſtini publicarentur, factum dicebant: alii verò tali viro, niſi quod Angelum Domini prætendit, ſimile opus non decuiſſe. Occultabar ergo ſe ille confractus corporis pariter & mentis dolore. Interrogabat denique Epiſcopus poſt aliquot dies, ubi nam ramdiu moraretur ſuus famidicus? ſic enim hominem nominare ſolitus erat nova ſemper aliqua ſibi clam apportantem, à quo re ut erat veraciter comperta, quoniam tantæ auctoritati pro ram turpiter reo nihil imputare volebat, conſolatur accitum ſic dicens: quoniam, inquit, illi à pueritia mei ſemper æmuli male tibi fecerant: ego, ſi advixero, melius tibi facere habebo. Nam operariorum factus eſt ab ipſo Decanus, contradicentibus cunctis, ne rem tam præclaram loci in tali homine dejiceret. Deinde amplius non deſtitit adverſari tribus illis de decore ſibi illato, & officio collato animarus. Quadam igitur die, quod erat refectorarii, Norkero & Ratperto coquinæ ordinariis menſuram potus, ut officii ſui erat, cum in vaſe ſuo non dico poneret beato viro, ſed maledicta muſſitans, eo abſente, adhuc quaſi projiceret, vas illud caſu accidente de menſa lapſum in terram cecidir, operculoque procul rotante vas in lacus jacuit, vinumque, velut ſi ſubrectum eſſet, ſolide continuit. Quod ille videns huc atque illuc circuiens tandem moroſe reverſus, cum levaſſet accurrentibus, qui aſtantes viderant, & ſi quicquam de vino effuſum ſit terram contuentibus nec uſque ad unam guttam compererunt exiſſe: ne miremini, inquit Sindolfus, ſi Diabolus, à quo nigros libros noctibus ipſe & ſocii ejus diſcunt, faſcinatorum ſuorum calices ne effunderentur continuit. Quod Hartmannus Proabbas poſt à dicentibus cum audiſſet, protervoque illi cum occurriſſet: vide, inquit, bone vir, ne in tales viros injurias tuas tam patienter ferentes nimium tandem deſipias. Cur ad invidiam in tantum concupiſcit ſpiritus tuus? an neſcis, quia ſuſurrones & detractores, qui irritant fratres, ac ſerunt inter eos diſcordias, Deo ſunt odibiles? cui ille cum ſibi ſolita uſque ad convitia reſpondiſſet protervia. Waltramus tunc Decanus in proximo capitulo regulari eum vindictæ ſubjecit: ſed tamen adhuc ejus non quievit nequam ſpiritus. Itaque tandem malum per eum viro ſancto, quo dolore intrinſecus cordis tactus eſt, accidit, epiſtolas Canonicas Græcas à Luituuardo Vercellenſi Epiſcopo ſibi præſtitas multis ſudoribus beatus vir exemplaverat, & ecce Sindolfus eundem codicem delicate ſcriptum caſu incurrens furatus eſt, & ſingulas quaternionum, ſicut hodie videre eſt, cultro exciſas diſcerpſit & depravavir, ac poſtea iterum complicatas occulte in locum, ubi eas fuerat furatus, repoſuit, tranſtulit idem ſanctus vir pſalterium de Latina in Barbaricam linguam, ſicut hodie eſt in armario.

CAPUT XXI.

RAtpertus inter ambos, Notkerum videlicet & Tuotilonem, medius incedebat ſcholarum ab adoleſcentia Magiſter, doctor planus & benivolus, diſciplinis aſperior, raro præter fratres pedem clauſtro promovens, duos calceos annum habens, excurſus mortem nominans, & ideo ſæpe Tuotilonem itinerarium ut ſe caveret amplexibus monens in ſcholis ſedulus, plerumque curſus & miſſas negligebat bonas, inquiens, miſſas audimus, cum eas agi docemus, qui cum labem maximam clauſtri impunitatem nominaſſet, ad capitulum tamen non niſi vocatus venit, cum ſibi officium capitulandi & puniendi graviſſimum, ut air, ſit traditum. Cum vero & ipſe ſanctus circa clauſtrum S. Galli diu languidus iret, nec tamen docere deſineret, XL. diſcipulis quondam ſuis Canonicis tunc quidem Presbyteris loco propter feſtum advenientibus animam ſingulis in manibus commiſit, quorum quiſque ei triginta miſſas obituro promiſerat. Sicque ille lætiſſimus factus Deum uti ſe diutius morbo coqueret rogans, & panis nitidus effectus inter diſcipulorum manus in paradyſum, ut credimus, tranſiit, pro quo B. Not-

B. Notkerus & Tuotilo præter cæteros fratres dolentes, qui poſt eum relicti ſunt, multa fecerunt. Scripſerat idem homo beatos liberum de caſibus monaſterii incipiens à temporibus B. Columbani, uſque ad Salomonem Epiſcopum & Abbatem noſtrum. Dictaverat etiam letanias, quas Eccleſia canit per totum orbem in diebus Rogationum, præter alia plura, quæ fecerat.

CAPUT XXII.

LOnge aliter Tuotilo bonus erat & utilis, quam ſocii, homo lacertis & omnibus membris, ſicut Favius athletas, eligere docet. Erat enim valde eloquens, voce clara & dolci, cælaturæ elegans, picturæ artifex, ac mirificus aurifex, muſicus, ſicut & ſocii, ſed in omnium genere fidium & fiſtulamentorum & fiſtularum præ omnibus. Nam & filios nobilium in loco ab Abbate deſtinato fidibus edocuit. Nontius procus & proprie ſollers in ſtructuris & cæteris artibus ſuis efficax, concinnandi in utraque lingua promptulus & potens natura, ſerio & joco feſtivus adeo, ut Karolus noſter aliquando ei maledixerit, qui talis naturæ hominom Monachum fecerit. Sed inter hæc omnia, quod præ aliis eſt, In choro ſtrenuus, in latebris erat lacrimoſus, verſus & melodias facere præpoteos, caſtos, & Marcelli diſcipulus, qui fœminis oculos clauſit. Ea autem, quæ dictaverat, ſingularis ac agnoſcibilis melodiæ ſunt, quia per pſalterium ſeu per rotham, in qua potentior ipſe erat, neumata inventa dulciora ſunt, ut apparet in tropis *Hodie cantandus* & *omnium virtutum gemma*, quos quidem tropos Karolo obtulit canendos ad offerendam ſcilicet *Viri Galilei*, quam ipſe Rex fecerat. Hanc etiam Rex offerendam cum dictaſſet, Tuotiloni miſit, verſus addere injuoxit, ait ille appoſuit: *Quoniam Dominus Jeſus Chriſtus cum eſſet, omnipotens genitor, fons & origo*, eum ſequentibus *gaudete & cantate*, & alia plura ad invicem conſcripſerunt: ſed iſta propoſuimus, ut quia diſpar ejus melodia ſit cæteris, ſi moſicus es notis, Abbatem vero, ſub quibus militaverat permiſſis plerumque & præceptis, multas propter artificia ſimul & doctrinas peragraverat terras, picturas & aurificia etiam & anaglyphas carminibus & epigrammatis decorabat ſingulariter pretioſis: tantæque auctoritatis, ubicumque moraretur, apparuit, ut nemo illum, qui vidiſſet, S. Galli Monachum dubitaſſet. Erat enim in divinis & humanis æque ad reſponſa paratiſſimus, ſi quid indecens vel inordinatum maxime in Monachis uſquam vidiſſet, pro loco, tempore & perſona, zelator erectus, ut in uno de pluribus dicere habebimus.

CAPUT XXIII.

GNarus namque homo quoniam erat itinerarius longe lateque terrarum & urbium, miſſus aliquando eſt pro communi cauſa Maguntiam, utique pro pannis laneis emendis, quos Sericales vocant aut tunicas. In ingreſſu ergo civitatis circa S. Albani monaſterii hoſpitium petens hominib' ſuis ſtatim propter pabula & victualia mercatum miſſis ipſe ſuper ſedile ſe laſſus, ut paulifper quieſceret, locaverat. Erant autem dies vindemiæ, quibus fratres ad obedientias dimiſſi ſunt per vineas, & ecce, primo ſigno ad veſperas pulſato, circator fratres collectutus aſioo pro religione inſidens oſtio domus hoſpitii jam dicti, quaſi & ibi aliquem quæſiturus, appropiat: latenter quoque, ſi commatrina ſua domi ſit, ſciſcitando domum inequitat. At illa de camera egreſſa ſalutans compatrem, hoſpitem illum dormire putans obtulit viro muſtum, quo ille impigre hauſto vaſeque reddito mammam fœminæ titillat aſſentientis. Hoſpes vero viſo facinore exilit, ne ulterius procederent, in facto illum ſceleſtum inclamitans, comis apprehenſum in terram dejecit, flagelloque, quo ad equum uſus eſt, adhuc manu habito acriter hominem cædit, adjiciens: hoc, inquit, tibi S. Gall. frater S. Albani dedit. Ille quidem, quamvis pro reatu ſit triſtis & paſſus, timidus tamen ſui venia petita, uti ſe celatum habere vellet, hominem rogat. Hoſpes illi, ne modo adjicias peccatum peccato, quantum in me eſt, bene celaberis. Intimatur Abbati fratrem de S. Gallo ante portam hoſpitari: qui ſtatim per nuntium vocat eum in clauſtrum, nomen ſciſcitati agnoſcunt hominem diu fama vulgatum, caritativeque tractato ipſi exhibebant ei Martham, ille autem capacibus porrigebat Mariam: rogaturque ibi morari, uſque dum thronum Dei in bractea altaris aurea celaret, cui ſimilem anaglipham raro uſque hodie videre eſt alteram, in circulo ſcribens hunc verſum:

Ecce polo potior ſolio terraque ſcabello.

Cum autem aliquantum ibi tardaſſet non celatum opus ex parte relinquens, rediensque à noſtris, quid deforis egerit, rogatus eſt dicere: fratrem, inquit, ibi indiſciplinatum vidi, quem ut ferirem, flagellum levans intentavi, quod illi & mihi quidem ut indulgeatur rogo. Sic ille fidei memor veritati parcens, non tamen mentitus eſt.

CAPUT XXIIII.

MIſſus aliquando ad Metenſium urbem celaturus thronum & imaginem B. Mariæ deſuper, quod quamvis Monachi non

non fuerit, propter naturam tamen hominis dicere volo. Cum ergo iter ageret, ibat per ſilvam latronibus aptam duobus ſuis comitatus, uno ſcutato cum lancea, altero ſine, & ecce à doobus audaciſſimis invaſus ambos ſuos uterque iſti ſuum equo dejecerat. Interea ille utroque in ſpolio occupato robur quoddam validum circumſpectum arripuit, & terrore magno minax ſuper illos venit. At illi videntes hominem forti aſſimilem ſpolia omittunt, ſcuta dorſo rejecta contra illum vergunt, lanceasque ille latronum præ ſecuritate procul abjectas ſuos citiſſime rapere juſſit, & ut ſe defenderent, acer verbis emonuit, quas cum dejecti celeres raperent, tanti Ducis violentiam minime ſe perpeti poſſe videntes hoſtes ab eo exarmati divertunt. Sic iſti etiam lancea ſua levata, ut ſi illi reverterentur, Domino ſuo eam darent, & ita imperterriti ſilvam pertranſeunt. Ergo Tuotilo cum veniſſet ad urbem, & operi celaturus aſtans ſatageret, ecce duo viri aſtiterunt juxta illum S. Mariæ imaginem celanti in habitu peregrini eleemoſinamque petebant, quibus cum nummos clam tribueret, divertentes ab eo clerico cuidam à longe aſtanti ajebant: benedictus vir iſte Domino, qui nos hodie conſolatus eſt, ſed eſt ne ſoror ejus (inquiunt) Domina illa præclara, quæ ei tam commode radios ad manum dat & docet, quid faciat? Ille vero miratur, quid dicerent, cum nupertime ab eo digreſſus nil tale vidiſſet. Revertitur ergo cum peregrinis, & quod dixerant, velut ad momentum & in ictu oculi contemplatur. Ajunt autem illi clericus & peregrini: benedictus tu Domino, pater, qui tali Magiſtra uteris ad opera; qui cum ipſos, quid dicerent, neſcire aſſereret, vehementer in illos invectus, ne cui tale aliquid dicerent, interminatur. Statim peregrini tranſeuntes diſparuerunt, nec amplius ab aliquo ſunt viſi. In craſtinum autem cum gloriam talem de ſe plures audiret dictitare, occulte ſubtrahens ſeceſſit è medio, neque jam ultra in urbe illa operari volebat. In brathea autem ipſa aurea cum reliquiſſet circuli planitiem vacuam, neſcio, cujus arte tales celati ſunt apices:

Hoc panthema pia celeraverat ipſa Maria.

Sed & imago ipſa ſedens quaſi viva cunctis inſpectantibus adhuc hodie eſt veneranda. Dicebant autem nobis patres, quod ipſe vir Dei in reditu iter agendo in quandam villam, ubi ad miſſas ſonatum eſt, properans Dæmonem ab homine in Eccleſiam bachantem invocatione S. Galli ejecerit. Sunt & alia, quæ de illo audivimus, multa, de quibus cum nobis nihil certum conſtat, tacere quam ſcribere maluimus. De obitu autem ejus, quia nihil conſtans comperimus hoc ſolum aſtruimus, quod eum ad gaudia æterna tranſiſſe confidimus, indubitanter aſſerimus.

CAPUT XXV.

BEati igitur viri Notkeri, quæ reliqua ſunt, de eo audenter narrabimus, quoniam illum Spiritus S. vas electum nequaquam dubitamus. Erat enim corpore, non animo gracilis, voce non ſpiritu balbulus, in divinis erectus, in adverſis patiens, ad omnia mitis, in noſtratium acer erat exactor diſciplinis, ad repentina & in opinata timidulus erat præter Dæmones infeſtantes, quibus quidem ſe audenter opponere ſolebat: in orando, legendo, meditando, dictando creberrimus, & ut omnes ſanctitatis ejus ſub compendio conplectar dotes, ſancti Spiritus erat vaſculum, quo ſuo tempore habundantius nullum. Nam ut prælibavimus, dies noctesque ſemper idem & novus, quod Ratpertus in ſcholis hoc ipſe in clauſtro, præter verbera omni caritatis egit cenſura. Priorum itaque permiſſo, magis autem & hortatu, juveniores ad hoc idonei noctes diesque, quando ab orationibus quieſcere velut cum in inſidiis Dæmonum erant, ipſe propter regulæ tenorem ſibilis eos, interdum etiam ſtrepitu, abſturbarat. Hos idem cum refutaret, tamen ab Abbatibus per obædientiam ei injunctum eſt: docebat enim eos bonitatem & diſciplinam & ſcientiam, & mandata Dei ſollicite credere & ſervare, dicens: vitæ mundiciam & puritatem non inveniri in terram ſuaviter viventium, ſed oportet hominem excolere terram cordis ſui, ſicut ruſticus agrum, ut uberes fructus exinde habeat; qui vero incipiunt & non perſeverant, comparantur perdici, de qua Iheremias ait: *Fovit perdix, quæ non peperit, in dimidio dierum ſuorum derelinquit ea, & in noviſſimo erit inſipiens*, non attendentes, quia *extrema gaudii luctus occupat*, permiſſo Abbatum, ſub quibus militabat, ſecundum voluntatem ſuam vivebat ad libitum ſuum, quia videbant verbo Domini firmatum, & ubi ſpiritus Domini, ibi libertas, & quoniam ſpiritalis judicat omnia & ipſe à nemine judicatur. Ardua enim ejus continens vita quiddam divinæ excellentiæ in vultu prætendebat: Oculus intuens in eum jocundabatur, & auris audiens eum gratulabatur, tamen omnem gratiam, quam ſe ſeoſerat percepiſſe ſub tutela humilitatis ſtudebat occultare, dicens cum B. Job. *Si fuero lotus aquis nivis & fulſerint mundiſſime manus meæ, tamen ſordibus intingues me, & abominabuntur me veſtimenta mea.* Propter humilitatis igitur cuſtodiam cum eſſet homo ſcientiſſimus, ſemper aſſidebat magis pſalterio quam cæteris libris. Porro non erat hora neque incompetens dicebatur, ſi codicem in manibus non habuit, quando quis cum eo aliquid conferebat. Inter omnes confratres ſuos ſic ambulabat, majores & minores ita venera-

batur,

batur, ut nulli ſe præponens, ſed quantum in ipſo, eſſet omnibus amabilis affabiliſque, quam autem mellifluus in reſponſis fuerit & alloquiis, lacrymæ eorum, qui hominem viderant & poſt ipſum ſuperterant, requirentibus cum liquido manifeſtabant.

CAPUT XXVI.

POſtquam vero Presbyterii gradum vir Domini Notkerus multa obedientia coactus humillime conſcendiſſet, tunc demum ſic quaſi nihil prius virtuoſe aliquid egiſſet, ita illas quatuor cardinales virtutes & earum appendices, id eſt juſticiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, tamquam animæ naturales, tanta diligentia obſervavit, diſcuſſit atque ſe in his exercuit, ut cunctis pateret, quia fortis Chriſti miles omnia arma ſpiritalia contra Diaboli nequitias pugnaturus ſibi induiſſet. Spiritaliter quoque, ut diximus, fortis erat, ſicut Propheta ait: *qui appropinquant Deo, accipient de doctrina illius, & qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem & aſſument ſibi pennas ſicut Aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient, ſed volabunt, ut requieſcant, ſicut columba in foraminibus petræ*, id eſt Chriſti, & adeo elongantes ſe à conſortio mundanæ offenſionis fugiunt & manent in ſolitudine æternæ jocunditatis. Quantum enim Tuotilo robuſtus fuit in homines, tantum vir ſanctus & plus valuit ipſe in Dæmones; alias autem corpore attenuatus, ut jejunans & vigilans, debilis, tener & macer. Contingit ergo quadam nocte eum ut in eccleſia præveniens in matutitate altariaque circuiens, ut ſolebat, in oratione flendo ejularet: cumque veniens in cryptam XII. Apoſtolorum ſanctique Columbani uberrime actiores de poſt aram oculi ejus deducerent lacrymas, quaſi canem audierat muſitantem, interdum etiam mixtim vocem ſicut ſuis grunnientis, cum ſentiret, intellexit temptatorem: es ne tu, inquit, iterum ibi? Bene conſtat virum Dei plures pugnas & conflictus cum eo habuiſſe, de quibus triumphos victoriæ reportarat. Quam bene, inquit, tibi miſer contigit nunc muſitanti & grunnienti poſt glorioſas voces illas, quas in cœlis habuerat, accenſoque lumine, quo angulo lateret, quæſivit. Ille vero ſiniſtro angulo appropianti tanquam canis rabidus veſtes lacerat; eja, infit ille, ſervitium tuum foris cryptam ſatagere habeo. Neque enim pœnæ illæ, quas, ut ajunt, jam pateris ſufficiunt, acrius tibi aliquid paratutus ſum. Præcipio autem tibi in nomine Domini mei Jeſu Chriſti & iſtorum ſanctorum, ut me in eodem, quo nunc indutuſ es, canino corpore expectes. Et ille: faciam, inquit, ſi volo. At Notkerus velocius abiens, confido, ait, in Domino quia velis nolis me expectabis. Feſtinato autem aram S. Galli adiens cambocam, quam Magiſter S. Columbanus per Magnoaldum Diaconum miſerat eum epiſtola abſolutionis felici diſcipulo ſuo Gallo multarum virtutum operatricem cum ſpera illa S. Crucis notiſſima rapuit, & in introitu cryptæ dextro ſpera poſita, cum baculo vero à ſiniſtro introiit, & caninum illum aggreſſus eſt Diabolum. Cum autem illum baculo ſancto cædere cœpiſſet, voces ſuas anteriores altius gannitu edidit latiatu & grunnitu. Tandem vero cum ad ſperam ſanctiſſimam Zebulus cædentem fugiens veniſſet, ultra jam progredi non valens conſtitit, & tot jam ictus & incuſſiones ferre non ſuſtinens barbarice clamans, *Owe mir we* vociferavit. Interea æditus cum baſilicam intraſſet vocesque horridas audiſſet, lumen velox in manibus ſumpſit, & ad cryptam acceleravit. At pater ſanctus cum Dæmoni ictum ultimum feciſſet, baculum ſanctum in locis infregit, & niſi æditus ſperam videns levaſſet, ſicque Diabolum more canis abire permiſiſſet, adhuc eum cædere habuiſſet. Æditus vero baculo inſpecto attonitus: baculum ne ſanctum, Domine, mi cane fedaſti? Illo conticente addidit: quiſnam erat ille, inquit *auwe mir we* vociferavit? putans ergo æditus, illum pro pietate furem aliquem celare velle, ivit pedes per totam eccleſiam furem comprehendere cupiens; ſed cum neque furem inveniret neque canem, graditur ſecum tractando fluctuans, quia eccleſiam poſt ſe introiens clauſerat, quidnam eſſe poſſet, quod contigerat ſatis admirans. Virum denique regularem jam ſemel ſibi tacitum amplius alloqui non auſus eſt præſumere. Secundum autem, quod vir ſanctus Domini Notkerus humilis erat & prudens, æditu foras ire ſignificans in partem eum ſumpſit, benedictioneque prælata; quoniam baculum, inquit, fili mi, confregi, niſi tu juveris, ſecreta mea habebunt efferri: ſed quia meum non eſt ambulare in magnis, neque in mirabilibus ſuper me, ſilentiæ fidei tuæ committo, quod factum eſt. Sicque ei rem, quamvis invitus, ut facta eſt, enucleavit. At ille baculo per fabrum latenter reparato, quod factum fuerat, ad tempus occultavit. In temporis autem proceſſu res, ut erat, in medium venit. Paucos ſanctorum legimus Diabolum ſic coercitum ſtrinxiſſe, ut vapulatus plagas cædentis non potuerit effugere. Unde canis ille infernalis aliquid tale machinabatur intra ſe, qualiter viro ſancto rependeret confuſionem digne ſibi illatam.

CAPUT XXVII.

ERat eodem tempore in loco adoleſcens quidam Monachus admodum literatus Comitis de Kyburc filius, B. viri Notkeri de ſorore nepos, nomine Wolo, inquietus & vagus cui propter averſionem, cum Decanus ipſe nec Dominus & S. vir Notkerus, ſeu cæteri imperare potuiſſent, crebroque eſſet verbis & verberibus coercitus, nihilque exinde proficeret, omnesque pro ralis ingenii viro dolebant. Nam quadam die advenerant in monaſterium parentes ejus pro eo ſolliciti, per quorum monita cum parumper proficeret, iterum poſt abitum eorum idem erat. Diabolus autem una die S. apparuit Notkero diluculo: Malam, tibi, inquit, & fratribus tuis facturus ſum noctem. Ut probatius conjici poteſt, datur intelligi, Dæmoni huic permiſſum ſututa præſcire. Reſpondit beatus vir ſpiritui nequam: mala avis frequenter malam famam prodere ſolet. Mox itaque ille bonus Notkerus (ſic enim à vulgo nominabatur) fratribus, quæ audierat à Sathana, intimavit, uti die illo ſe caverent præmonuit. Wolo vero cum hoc & ipſe à dicentibus audiſſet: Senes, inquit, ſemper vana ſomniant. Erat autem dies ipſe, quo ſibi à Decano ne quoquam, ut ſolebat, clauſtro progrederetur interdictum eſſe omnes noverant. Cum ergo ſederet ad ſcribendum, ultima ejus ſcriptura erat: ***incipiebat enim mori.*** Igitur illico à loco exiliens cæteris illum inclamantibus, quo nunc, Wolo, quo nunc? in Campanarium S. Galli per gradus ad hoc quidem nobis paratos aſcendere incipit, ut oculis, quia greſſu non licuit, montes campoſque circumſpiciens vel ſic animo ſuo vago ſatisfaceret. Aſcendens namque, cum ſuper altare virginum veniſſet, inpulſu, ut creditur, Diaboli per laquear cecidit, omni corpore concuſſus collum confregit. Plurimis autem, qui forte viderant vel audierant, accurrentib9; cum viaticum ei properanter afferrent, confeſſione dicta communicavit. Illi vero cum eum efferre voluiſſent, & ad domum infirmorum portare: Sinite me, inquit, ſanctas virgines prius inclamare. Ipſæ enim ſciunt, quamvis alias nefandiſſimus, mulierem tamen numquam novi. Interea cum alte ejulaſſet, B. Notkero accurrente, manos illi porrexit; tibi, inquit, Domine mi, & ſanctis virginibus, quas ſemper amabas, animam peccatricem commendo, qui ſtatim ſpiritu turbatus gemendo circa eum ſe jactans: ſanctæ, ait, virgines in nobis confiſus, fratris iſtius crimina ſuper me tollo, & ambos nos vobis committo. Et hæc dicens flebat & ejulabat ex intimo cordis affectu. Cumque ille efferretur de oratorio pro foribus eccleſiæ quiete petita Notkerum manu artiſſime ſtringens omnibus preces pro eo effundentibus emiſit ſpiritum. Inter exequias S. Notkerus eum lavit, more ſolito in feretrum collocavit, obſequium ipſe faciens totam ejus ſepulturam procuravit, ſemper quoad vixit & quamdiu potuit duo in ſe Monachi officia aſſumpſit atque perſolvenda ſibi lege ſtatuit. Completotium vero ipſo obitus viri die cum finiretur, patrum quidam ſimplicior precem, in qua ſcriptum legitur, ***ut ſicut læti duximus diem, ita noctem quoque tranſigamus læti,*** dum recitaſſet, vir Dei mœrens ſurgebat: quid petis, inquit, frater admirabilis, quid petis? ſufficeret hodie malicia ſua & ſuperhabundaret, tu autem & nocte eadem precaris. Septima autem obitus hominis die, cum ſanctus Dei pernoctans in eccleſia manſiſſet, circa tempus laudis nocturnæ parumper ſuper genua pauſans videt quaſi Ratperrum ſuum ſe excitantem & dicentem ſibi; Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Evigilans ergo ait: unde, anime mi, unde hoc noſti? Hæc ergo cum ſubjunxiſſet, quaſi modeſto gradu ille exiit. At ipſe putans eum eccleſiam, ut ibi licentius loqueretur, exiſſe, & dum eum extra velum proſequitur, neque ipſum neque greſſus ejus ullum ſentire poterat ſonum, cereoque accenſo quæſivit illum in lecto, quem etiam cum inveniſſet de lecto jam ſurgentem, ut & ipſe, ſicut ſolebat prævenire in maturitate, & anticipare vigilias, vir Dei cereo extincto in eccleſiam rediit, æſtimabat antem ſe viſum vidiſſe, & intelligens ſciebat, quod factum fuerat, quia per Angelum fiebat. Mox igitur hilaris factus gratulabundus ***Te Deum laudamus*** incipiens præ gaudio flens ſilenter cantavit. Die autem clare dato quærente Ratperto, utrum ne ad excirandum ſe nocte veniſſet? Sanctus Dei quod viderat, amabili ſuo apparuit, tandem quoque & cæteros fratres ſpes tanta non latuit. Gaviſi ſunt ergo fratres magno tripudio de ſalvatione fratris, laudantes & glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant, ſicut dixit illis vir beatus.

CAPUT XXVIII.

UT datur perſpici adhuc hodie loci religionem conſiderantibus & intuentibus etiam in pſalmodiis tredecim ſedilia cum pſalteriis aut auto inpictis, aut alias nobilibus picturis ornatis & ſecundum veritatem valde correctis habebat, Præterea & alias habet illa Sanct. Galli baſilica capellas, in quarum uno angulari foribus proximo Beat. vir Notkerus pſallere erat ſolitus. Nempe hic locus eſt ille, ubi aſſidue ſanctus Domini humilis ac tremulus videns paupertatem ſuam præſtolabatur pſallens ſpiritu & mente, ut intelligeret in via immaculata, quando adveniret ad ſe in meditatione

ſua

ſua exardeſceret, divinus ille ignis, & eloquium ſuum igniret, quem Dominus miſit in tetram, cujus habitatin eſt ın Synn & caminus in Jheruſalem, id eſt, in ſpeculativis mentihus, quarum deſideria velut ſcintillæ ad alta; & ın catne degentes ſupra modum vitæ carnalis ambulantes. O quam ſæpe in eodem loco vir ſanctus lacrimarum imbre infuſus toreque cœleſti irrigatus ıta, nt ignea ejus nratio quaſi fumus aromatum, & ſicut vapor thuris cum ſuavi thymiamate redolens aſcenderet penetrans cœlos, thurificans altare Dei, ut ipſe pſallere poſſet? *dırıgatur Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*, & cum Abacue: *& ſuper excelſa mea deducet me victor in pſalmis canentem*, ibi agmina Angelorum ineffabili juhilo collaudant Deum majeſtatis trinum & unum. Aecidit autem, ut quadam die huic occupationi ita inſtatet, ut ſpiritum non relaxatet à continua cnntemplatione, in tantum, ut ad nonæ ſinaxim non veniret, neque eam per ſe caneret. In ılln namque ſolio cum pnſt cnmpletotium clata adhue die precıbus ınſiſteret, vıdet ſuper ſe in laquearıs ıntetrupti trabıbus Diabolum ennſediſſe, & ſtiln in tabula ſcribere. Eruperat enim tahulam de laqueari, in qua ſcrıhebat, quem cum, quid ſcelus ſcriberet, interrogaſſet: nnnam (inquit) quam tu ſcelus hndie superſederas, ſcribo. At ille dictn citius *Deus in adjutorium meum intende* proſecutus & cætera, videt iterum Dıabolum manu celetrima, quod ſcripſerat, planaſſe. Cumque ad preces ſinaxis ſe vir Domini proſterneret, tahulam laquearis diſrupti, in qua Diabolus ſcribebat, ſuper eum dejecit. At vir ſanctus videns ut ictum declinaret, citius à lnco reſiliit. Cachinnans ergo Sathanası hoc tantum, inquit, ut mıhi aſſurgetes effecj. Enım verò, ait & Nntkerus, ſi tu, ut nupet caninus, vel pnrcinus fueris, itetum tecum hahen operari. Statim cum evanuiſſet fugiens, fratres aliqui in exttemis templi orantes ſonum tabulæ voceſque audientes mirati quid eſſet, citi aderant. Videntes igitur eum, ut ſolehat, proſtratum, nolebant ıllum, eo etiam, quod inenmpetens hora etat, impedire: tamen Tuotilo unus ex ipſis ſigno dato amiee illum evocans feras ſilenter in aurem: magnas, inquit, inquietudines tu & Dæmnnes tui frattibus facete ſoletis. Cui ille: audierant ne, anime mi, ſratres omnia? non omnia, inquit, ſed mihi velim, quæ hæc turba ſuerit, per ſingulas pendas. Itaque cum id vir Domini abnueret, & ah eo coneitus tahulam, quæ ihi cecidit, ſuhttaheret, alii qui videtant, in latebris nrantes totum, ut factum fuerat, nnn celahant. Vere locus iſte venerabilinr cæteris & ſanctiot angulis univerſis, in quo tantus contemplator in tantis ſe cœleſtibus virtutum gymnaſiis exercuit, quam occulte autem & ſubtilitet hoc egerit, hreve indicium ſuhjnnctum declarabit.

CAPUT XXIX.

KArolns Magnus Imperator in tantum dilexit locum Sanct. Galli, & ita familiaris erat ſrattibus, ut eum nnn aliter nominarent niſi *noſter Karolus*: plus tamen & amplıori dilectionis privilegio nepotem ſuam amabat, quia ſanctiencia intelligentiaq; & ſpiritalium diſciplinarum virtutumqne cœleſtium religinſitas habundantius inventæ ſunt in eo, hoc eſt, in S. viro Notkero. Nam & auxit locum prædiis vehementer, & fitmavit eum regalıbus, teſtamentis & honoribus. Erat enim ei vit Domini in ſpititalıbus ſemper conſiliarius, & uhıeumque eum apprelıendete quihat, aut ipſemet acceſſit ad eum, aut ſi nnn, per internuntium de conſiliis, eum conveniebat. Contigit vern eum aliquando heatn viro litteras dirıgete per alıquem, forte ab eo exigens de virtutihus & vitiis aliquas quæſtinnes enndare, & ſolutinnes eatum enucleatius exprimere. Cumque nuntius ad Incum veniſſet, & Dei vito Regis litteras exhibuiſſet, manſit in loco aliquot diebus. Quadam die tædio victus ıhi morandı adiit virum ſanctum, invenitque eum in hnrto eradieantem, evellentem & ejicientem herbas inutiles: radicantem autem, ttanſponentem, plantantem & irtigantem herbas utiles. Intulit nuntius dicens: Sancte pater, quid mandas Domino meo? ad quem ille: ea quæ me vides ſacere, hæc dic ei & nihil aliud. Reverſus ergo nuntius ad Dominum ſuum nuntiavit ei, quæ vir beatus dixerat: deinde ſuhinſert, quia invenerit eum in hotto eradicantem & eicientem herbas inutiles, & radicantem ac ſtatuentem & irrigantem herhas utiles. Ad quem Imperatnt reſpondit: ſatis mihi dixiſti, prudenti viro ſufficeret, quia immenſa ſunt, quæ ſanctus Dei mandavit. Puto, quod ſelix Rex ſenſerit, quia vir Domini ammnnuerit eum, ut vitia ſpiritalia ſive earnalia de horto cotdis ſui eradıcaret & eiceter, ut per inctemienta gratiarum ſpiritus virtutes ſuceresſcetent: aut forte de Eccleſia Dei, ſuper quam imperium ſuſceperat, etrnneos & impios evelleret & extirparet, ut juſtorum lucis ſemita ereſceret & dılataretur uſque ad perfectum dieni. Nec mitum, ſi vit beatus horti officium libenter agebat irrigando, plantandn, eradicandn & eiciendo, imitans Dnminum per Prophetam dicentem: *Rigabo hortum meum.* Et Oſee: *ero quaſi ros Iſrahel germinabit ſicut lilium*, proinde facta eſt anima juſti quaſi hortus irriguus. Et ſponſus in Canticis:

Deſcendit in hortum ad areolas aromatum, ut paſcatur in hortis & lilia colligat. Itaque & à Maria in horto viſus idem ſponſus æſtimatur eſſe hortulanus. Sic vir ſanctus tendens ad faſtigium ſpeculativæ vitæ, ſicut Aquila intuens & renitens contra claritatem ſolis, ita oculis interni hominis ſpeculator ſpiritalis humilitate eximia ſemetipſum tranſcendens ſupra modum excellens divinæ gloriæ pondus contemplans archaoum cœleſte, tali enim lucta laborabat in Dei horto, ut merito cum Jacob *Iſrahel*, id eſt, vir videns Deum poſſit appellari, hujuſmodi vero eruditus vir exercitiis diſcernebat virtutes à vitiis.

CAPUT XXX.

ORbatus igitur ſociis clariſſimus vir Domini Norkerus, quoniam illum Spiritus Sancti vas electiſſimum nequaquam dubitamus, ſuperſtes ipſe remanſit ſanctiſſimus uterinis in eodem ſpiritu viduus & orbus. Jam enim proceſſerat in dies plurimos, nec tamen relaxabat ſpiritum ab optimo incepto propter annorum nimiam gravedinem, ſed magis ac magis adhortationibus ſe ipſum roborans ſpiritu extendens ſe in anteriora cogitans illud, quod ſcriptum eſt: *quid eſt homo aut quæ gratia illius? numerus dierum ejus ut multum centum anni: quaſi gutta maris, & ſicut calculus harenæ, ſic exigui in die ævi deputati ſunt*, Sedebat namque in loco ſuo ſolus quietus velut ſapiens in omnibus metuebat, & ideo media nocte præanticipans vigilias ſemper præparabat ſe ad orationem, dicens cum Propheta; *Anima mea deſideravit te in nocte ſed in ſpiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.* Quamvis nemo ſciat, utrum amore an odio dignus ſit, tamen ſuper cuſtodiam ſuam vir ſanctus ſtans jugiter confidenter præſumens de ſpiritu, qui eum ab infantia ſuis eharifmatibus illibaverat. Etſi vinum & muſica lætificant cor, & tibia & pſalterium ſuavem faciunt melodiam, quanto magis amor ſapientiæ, cujus eloquia, id eſt Chriſti, quem dilexit homo ſanctus & juſtus, & dulciora fau eibus ſuis ſuper mel & favum, & cuſtodivit ea ab utero matris ſuæ. Non enim privabit eum Dominus virtutum, qui ſic in innocentia ambulat ſperando in eum. Contulit vero illi Dominus gratiam ad merita, ut mereretur in ſua converſatione adipiſci gloriam & conſortium ſanctorum, quorum ampliavit laudem in ſancta Eccleſia in conſpectu filiorum hominum, ut omnis populus Chriſtianus properaret & caderet in faciem ſuam adorare Dominum Chriſtum. Propterea vir ſpiritalis ſine intermiſſione fudit preces excelſo Deo omnipotenti, & iteravit orationem ſuam, ut Dominus multiplicaret pſallentes vocibus ſuis, ut in cœlum reſonaret ſonus Spiritus Sancti gratia auctus, omni dulcedinis ſuavitate plenus. Ideoque digne memoria ejus in compoſitione odoris ſanctæ eccleſiæ facti opus pigmentarii, id eſt ut non fraudetur virtutum ejus meritis & precibus, ſed more omnium laudetur nomen Notkeri in eo qui fecit eum & quaſi mel indulcetur ejus recordatio, & ut muſica in convivio vini quod germinat virgines, id eſt ut ejus caſtitatis exemplo arduæque continentis vitæ plures erudiantur. Nunc de tranſitu ejus, quia modica ſcimus, ſcita citius explicabimus.

CAPUT XXXI.

ZElo nimio zelatus eſt Magnus Imperator Otto primus propter diſciplinam monaſteriorum ſui imperii: maxime autem cœnobium S. Galli, quod præ omnibus diligebat. Venerant aliqui ſpiritu nequam inflati æmulantes non bene fratribus S. Galli detrahentes * accuſabant eos apud Imperatorem, qui valde turbatus & commotus miſit ſedecim principes viſitare locum, octo Epiſcopos & octo Abbates. Accedentes vero ad locum nihil tale reperiunt, qualis fuit accuſatio. Tot ergo magni conſilii Angeli cum nil emendabile ibi inveniſſent, orationibus fratrum ſe commendantes reverſi ſunt ad Regem dicentes, quoniam ſi juſtus ipſe ſibi eſt lex, magis regulares in veſtro regno Monachos habetis. Nam ipſorum aliqui educati ibi erant & nutriti in ſcientia & diſciplina. Quibus adhuc incredulus Cæſar miſit alium quendam hypocritam Monachum de Colonia nomine Sandratum, qui crapuloſus, bibulus ac lubricus ſe ipſum confundens furtive fugiens à loco abſceſſit. Tunc Abbas militem ſuum mittit ad Curiam cum litteris ſic ſcriptis: *Moveat Majeſtatis veſtræ pietatem tam indiſcreta varietas moleſtiarum at diverſorum hominū incepta molimina, quæ perpeſſus ſum cum fratribus per aliquod tempus.* Audiens ergo Imperat. pœnitentia ductus accitoque Reginæ conſilio Ekhardo, qui ſemper in curia erat, Monacho S. Galli; ſcribe Notkero Abbati tuo, ait, & ſuis non meam tantum illis, ſed & illorum mihi quia commori ſunt gratiam. Etſi eos contriſtavi inſcius, propter invictam illorum mei cauſa patientiam eos ſi vixero ſciens lætificabo, adventumque noſtrum in Majo Deo donante ad eos futurum, & vulnera quibus à perverſis ſeductus eos læſi ſanaturum. Diſpoſuerant enim ire Romam ambo pater & filius. Miles vero Abbatis hilariter dimiſſus boni nuntii gerulus omnes S. Galli viros lætificans adventum Regum denuntians eorumque verbis eis edixerat, ut quoniam ipſi jam expect-

* In Marg. MS. *Dicunt hoc feciſſe Abbatem Augienſem nomine Ruthmannum ob invidiam, ſicut in libro Caſuum monaſterii plenius ſcriptum habetur.*

experti ſunt quod bene quidem vellent, poſthac vivereot quocumque modo mallent. Neque enim jam ultra ullum eis detrabentem audituros aut bypocrytam ſpondet immiſſuros. Patantur in adventum illorum multimodæ laudum dictatarum melodiæ: cæterarum rerum copioſa impendia. Veniunt autem ad locum in vigilia Aſcenſionis & ſuſcipiuntur hooore quo decuit. Otto itaque Magnus à fratre Bruoone Coloniæ Archiepiſcopo ſiniſtra ductus, dextera baculo fultus: filio autem matrem duccnte, longe ipſe præ aliis quaſi Leo præ beſtiis. Fratre manu oſculata decedente ſolus io medio ſtaos, fratribus hioc iode ad laudes in lateribus eccleſiæ directim ſtatutis, quaſi ſtatua conſtitit, oculiſque graodibus in fratres hioc inde circumverſatis, quam antea ooverat, ſi adhuc maneat, diſciplinam probans baculum ſibi decidere ſivit. Cuonone vero Duce Meranio geoero ejus accurreote baculum ei timorate reſtituente ſtare illum jubeos ait; Ecce ego diſciplinam borum, quam & tu forſitan auditu ooſti, temptans baculum mihi decidere ſivi, neminiſque illorum caput aut oculos adhoc motos vidi. Dic ergo Adilheidæ meæ & filio verſutiam quam feci. Filius namque, qui ſæpe facere loqui ſolitus erat, Cuononi referenti; Miramur, ait, cum tam firmiter imperium teneat, quod baculus ei deciderit, enim vero quaſi leo regna, quæ adhuc cœpit, firmiſſime tenuit, neque mihi quamvis filio partem vel unam dedit. Deinde poſt laudes finitas Otto Rex Magnus neminem, niſi quem Notkerus Abbas velit, ſecum clauſtrum ingredi edixit, ſciens diſciplinæ loci conſtitutum. Poſtea Decano & aliis primoribus ad oſcula vocatis ille dulcis nepos ſuus Notkerus Balbulus ubi eſſet, an adhuc viveret interrogat. Nam ille jam tunc ætate graodævus & caligabant oculi ejus, & videre ooo poterat. Loco autem ſuo in ſedili ſedens ſolitarius & tacens monſtratus eſt Regi. Jubet ergo filio, ut ipſe ſibi adduceret illum qui mox juſſa hilariter complens oſculatum eum ad patrem manu duxerat beoignum. At pater apprehenſum virum ſanctum & ipſe gaudens oſculatus eſt eum, & ſub clamide aſtrictum multum conſolatus eſt illum, danſque ei manum ſecum duxit in clauſtrum, ô me, ait Notkerus, feliciſſimum orbum, qui tantos, quantos nullus unquam cæcus meruit, hodie babeo ductores. In clauſtro autem reſidens Imperator juxta ſe locaverat virum beatum, ibi cum etiam Epiſcopi & Abbates laici quique & alii majores, quibus ſæpe profuit, ſalutabant, cum multa ædificationum verba haberent ad invicem, beoedixit vir ſanctus Imperatorem, juſſitque eum deduci Rex in locum ſuum. Die autem craſtina Otto magnus & filius & Regina habentes colloquium de diſciplina & utilitate domus cum Abbate & fratribus commendantes ſe otationibus eorum abierunt Romam viam multam valde. Romæ igitur relicto conſecrato filio Otto magnus à Roma rediens in civitatem ſuam Magdburgenſem, quam ipſe ædificaverat, ibique defunctus regio more, ut decuit, honorifice eſt ſepultus.

CAPUT XXXII.

VIr itaque ſanctus ac ſpiritalis nimia ætate ingraveſcente viſu luminis carens io loco ſuo, id eſt, in angulo ſedens templi egeſtatem rerum & pauperiem, ſpiritus ſui reputabat habundantiam. Poterat iſte ſanctus dicere ac ſi attenuatus corpore, omni deſiderio aſpiraos oculis ioterioris hominis ſemper ſuſpiciendo io excelſum gemens intra ſe; *O quando ingrediar viam univerſæ carnis, aut quomodo introibo in locum t. ad nu. u. add. Dei! putas ſi aſcendam ad populum accinctum, ut requieſcam & ſim in manſionibus Angelorum, & inter plenitudines ſanctorum detentio mea? ó quam beati qui habitant in domo tua Domine, ambulabunt enim in lumine vultus tui & in lumine tuo videbunt illud ineffabile paternum lumen, replebuntur & inebriabuntur ab ubertate dulcedinis tuæ & torrente voluptatis tuæ potabis eos, ideoque ſitivit anima mea te fontem vitæ, & de mane conſurgens fuerunt mihi lacrimæ meæ panes die ac nocte.* Siquidem bomo Dei, poſtquam gratiam Spiritus ſaocti percepit, ab infantia uſque ad hanc ætatem ita viriliter pugnabat cootra minitantem carnem, contra ſuperbiam mundi, ac intrepidus contra Dæmooum terrores, ut oumquam mundanæ contagionis aliquid mundum cor ſuum involaret ad inquioandum, juxta illud evangelicum; *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Contemptum ſui & parſimoniam, ut prædiximus, ſic amabat, ut apte ſibi conveniat; *Beati pauperes ſpiritu, quia veſtrum eſt regnum cælorum.* Ergo merito fiducialiter ſecurus ſubinfert; *certus ſum enim, quia neque tribulatio vel anguſtia, neque mors nec vita, neque aliqua creatura poterit me ſeparare à caritate Chriſti*, qui promiſit decertanti per os Johannis in Apocal. dicens; *Vincenti dabo edere de ligno vitæ & manna abſconditum, induetur que veſtibus albis, & erit columna in templo meo, & ſedere eum in throno meo faciam, ſicut & ego in throno patris mei ſedi.*

His & talibus incitamentis aliiſque quam pluribus adhortationibus exercitabat & ſcobebat in meditatione ſua ſpiritum ſuum

 à ju-

à juventute uſque ad ſenium, tandem cum tæderet animam ſuam vitæ in hoc mundo vano, oravit DEUM, ut faceret ſecum ſignum in bono dicens: *Quoniam magnus es Domine & faciens mirabilia, tu es Deus ſolus, ſuavis & mitis & copioſus in miſericordia patiens & multæ miſericordiæ, ac verax omnibus invocantibus. Auribus percipe orationem meam & intende voci deprecationis meæ.* Denique miſit Deus miſericordiam ſuam, & eripuit eum de ſeculo nequam, & in medio fratrum ſuorum ſuſtulit eum tanquam ovem de grege Domini & in intellectibus manuum ſuarum deduxit eum. Nam febre utique correptus aliquot dies erat languens. Cumque ſentiret diem vocationis ſuæ adeſſe & creſcente dolore infirmior exiſteret, convocatis fratribus coram eis munitus eſt viatico ſacroſanctis myſteriis corporis & ſanguinis Chriſti, atque unctione divini liquaminis illinitus valedicens omnibus benedixit eis & commendans eos DEO & ſanctis patronis Gallo & Othmaro, ſeque orationibus eorum commendans multis clarus meritis virtutumque odoribus redimitus in ſenecta bona plenus dierum beato fine deficiens ſanctum tradidit ſpiritum. Non æſtimo aliquem dubitare de tam beati viri anima tot pigmentis laborum ſuorum inſignita, toties flamine ſancto ignita, qui Angelorum jubilos docuit eccleſiam Dei, quin in Angelicis carminibus ſit evecta ad cælica regna inter pſallentium choros & inter catervas electorum monachorum ſiderea ſede conſidens coronatus affulgeat, & majeſtatem omnipotentis Dei à facie ad faciem contempletur. Obiit, S. Dei Notkerus vas ſignatum VI. Idus Aprilis, & appoſitus eſt ad patres ſuos in capite baſilicæ S. Johannis Baptiſtæ & B. Petri Principis apoſtolorum, ſepultuſque eſt in plaga orientali.

CAPUT XXXIII.

YMno dicto in obſequio viri Dei ſuper ſepulchrum ejus advolventes lapidem ſignantes monimentum egreſſi ſunt fratres gemebundi & triſtes in oratorium lacrimarum imbribus irrorati, dolentes quod viri ſancti corporalem præſentiam amplius habere non oportebat. Heu me proh dolor & proh nefas, ô negligentia, ô ignavia, ô torpor, quod tam plurium annorum circuli revoluti ſunt, quod tanta ac talis tam elegans tam lucida tam prælecta ac præclara margarita latuit in retro; & non in ante in diademate reginæ, id eſt, in fronte S. Eccleſiæ locata, ut omnibus luceret, qui in ea ſunt. Et forſitan aliquis dicet; quare tantæ ſanctitatis vir & tam ſciolus aliqua non fecit opera doctrinæ ſuæ, unde ſancta eccleſia uberius illuminaretur ſcientia? aut cur homo eximiæ gratiæ non plura fecerit miracula? cui ordinate reſpondendum eſt. Verum eſt quia pater ſanctus pauca ſcripſit præter ſequentias & alia modica, cantumque etiam correxit ſecundum uſum juxta exemplaria B. Gregorii, in ſcholis docuit atque inſtituit ſicut præfati ſumus. Sciebat n. homo Dei quod plures opera plura fecerant, quos doctiores & ſanctiores humiliter ſibi prætulit, & quia ſcientia inflat, ſapientia ædificat, caritas illuminat, ideoque ſe nullo implicabat negotio, ut largius Deo & ſibi vacaret, & arrogantiam ſive jactantiam liberius declinaret. Erat namque tantæ humilitatis vir ac ſibi deſpectus, ut ſolummodo laudem non quærens ab hominibus verum etiam quantum in ipſo eſſet nomen ſuum vellet neſciri in terris propter gloriam quam adeptus eſt, pro qua multo fervoris deſiderio inardeſcens ſæpius flagrabat. Alio modo de ſignis. Sciendum itaque eſt quod multi ſunt qui ſigna faciunt & virtutem ſignorum non habent: & ſunt alii qui virtutem ſignorum habent, ſigna tamen non faciunt, ſicut legitur in quadam homelia B. Gregorii. Et ſunt alii plures ſanctorum qui ſigna valenter & habunde faciunt, quibus tamen majores ſunt hi qui ſigna non faciunt. Fere nulla ſigna fecerunt Patriarchæ, Prophetæ, exceptis Moyſe Helia Joſue & Heliſeo. Aut quæ ſigna fecit ſanctiſſ. ac præcelſa Dei genitrix Virgo æterna? vel ille cui inter natos mulierum nemo major? nulla leguntur ſigna feciſſe quamdiu in hac erant vita. Nec ipſe Dominus dignoſcitur ſigna feciſſe in his triginta annis. Nulla igitur ſigna leguntur agmina Angelica feciſſe, vel dicatur hoc ſignum fecit ille chorus vel ille, aut Cherubin quoque ac Seraphin, ne aliquis Angelus de ordine alicujus agminis in propria perſona, niſi forte Michael vel Raphahel ſoli aliquod fecerunt, ſed tamen eorum in myſterio credimus pene omnia miracula patrari. Sunt etiam nonnulli ſanctorum, quorum feſta ſancta eccleſia valde ſollemniter ſolet celebrare & commemorationem eorum agere, quibus tamen aliqui majores ſunt, quorum nulla fit mentio. Unus vero illorum erat iſte Sanct. ac Beat. Notkerus, quia Chriſto confixus cruci carnem ſuam crucifigebat cum vitiis & concupiſcentiis, propterea idem Dominus Iheſus Chriſtus ſummus Pontifex factus cum baculo, id eſt cruce introiit ſemel in ſancta, ut per ſanguinem ſuum ſanctificaret templum ac dedicaret eccleſiæ tripudianti in cœlis, in quo canonicavit feſta ſanctorum prædictorum celebranda ab Angelicis ſpiritibus Beat. Notkeri & aliorum ſimilium, ibi videlicet in ſui præſentia in quo templo ſedens

In Marg. *mſ. Nam ut in Actis ipſis plus erat mirabilis virtus operum quam ſignorum: ita nunc etiam in eccleſia plus eſt bene vivere quam ſigna facere.*

ſedens natheora ſede ſplendet fulgida, & cum eo ſanctorum millia, in dextera ejus ignea lex. Et quoniam dilexit eos, in æternum conſervabuntur & delectabuntur in multitudine pacis: & quia in pace factus locus eorum, ideo fulgebnnt ſole ſplendidius in terra viventium, & regnabunt cum cum eo in ævum & ultra.

CAPUT XXXIV.

SI quiſquam forte invidiæ vel odii face accenſus arguet nos de peccato & de juſtitia, ſuo judicio derogans nobis verbo Domini dicentis de Heliu ad B. Job: *quis eſt iſte involuens ſententias ſermonibus imperitis?* eo quod tantas ac tales auctoritates operi inſeruerim. Quicumque ergo ille eſt, ſcire debet quod rationis eſt, quia myſtica ſanctorum merita, vita & geſta myſticis auctoritatibus ſunt exemplanda. Id circo magis me reprehendo & ago pœnitentiam, quod minus dixerim quam exegerint merita & geſta hominis juſti. Si quis autem impoſuerit nobis falſa finxiſſe, Deum conteſtor (credat qui velit) nulla me ſcripſiſſe niſi quæ audivi, vidi & legi: alioquin mallem tacuiſſe. Unum tamen dico & ideo parcendum eſt mihi, licet ſim illiteratus & indoctus, quoniam non cognovi litteraturam, eo tamen ſpiritu quo vir Domini habundabat donante introiens in potentias Dei de dextera ſedentis in throno & de plenitudine ejuſdem ſpiritus accepi quæ ſcripſi. Et eum non ſim rethor, rethoricæ artis tamen regulam imitatus veratum rerum aut veriſimilium adteſtatione cauſam probabilem reddidi, quia auctoritates quas poſui, qui oculo rationis diſcernit & conſiderat, peroptime agnoſcet quam aptè textui conveniant & Dei viro congruant.

CAPUT XXXV.

DE miraculis B. viri Notkeri quæ poſt tranſitum ſuum ad tumbam ejus meritis ipſius ſuffragantibus contigerunt, longum eſſet enarrare quanta vel qualia. Nam à die diſpoſitionis ſuæ, quo gleba ſancta latuit & theſaurus pretioſus eſt abſconditus in terra, plura ſigna ejus interceſſione patrata ſunt per ducentorum circiter & eo amplius annorum, ante quos pater ſanctus migravit ad Dominum. Sed ſicut audivimus ita & vidimus utriuſque ſexus homines, ſenes cum junioribus & infantulis, diverſarum ægritudinum infortunio laborantes circa ſepulchrum ſancti viri degentes, orationi inſtantes, oblationes ſuper ſepulchrum offerentes, lumina accendentes, gratiam curationum præſtolantes, divinum auxilium flagitantes, denique mox meritis ſervi ſui miſit Deus verbum ſuum & ſanavit eos de interitu eorum. Multi etenim eorum tandem ſoſpitate potiti liberati à malis omnibus priſtinam ſanitatem adepti cum gaudio remearunt ad ſua glorificantes & laudantes Deum & ſervum ejus Sanct. Notkerum. Qui vero omnia ejus miracula vellet ſcribere, majus volumen fieret quam vita. Etenim plura ab hominibus loci ſunt neglecta ac proceſſu temporis oblivioni tradita. Cum ergo ſigna non ſint fidelium, ſed propter infideles fiant, & aliis odor vitæ in vitam, aliis ſint odor mortis in mortem, maxime incredulis & deriſoribus, ne arguamur celare gloriam Dei & viri ſancti & dicatur nobis hoc Apoſtolicum: *canes muti non valentes latrare* laudes Domini & virtutes ſanctorum ejus, & ne ſilentio redarguti poſtea unuſquiſque noſtrorum mœrens & dolens cum Propheta dicat; *Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum,* quanta audivimus & cognovimus miracula facta & patres noſtri narraverunt nobis & adhuc aliqui narrabunt in ſcripto poſteris demandamus, quia occultata adhuc ſunt à nobis.

EPITAPHIUM AD EJUS TUMULUM.

Ecce decus patriæ NOTKERUS dogma ſophiæ,
Ut mortalis homo conditur hoc tumulo.
Idibus octonis hic carne ſolutus Aprilis
Cœlis invehitur, carmine ſuſcipitur.

S. FRIDOLINI CONFESSORIS
HISTORIA
ANONYMO SCRIPTORE.

SAnctus Fridolinns ex Hibernia inferioris Scotiæ oriundus parentum generoſitate adeo imminebat præclarus, ut quique potentiores ejuſdem regni gratularentur in talis cognati affinitate numerari, opum etiam divitiarumque ſecularium potentia fere præ cunctis in eodem regno degentibus famoſus affluebat. Tam etiam nimiæ largitatis exhibitione ſe hilarem atque lætum omnibus oſtendebat, ut non ſolum ditiores ſuis pretioſis muneribus ſemper arriderent, ſed pauper quoque gratulabunda fronte

fronte ſuis cottidie eleemoſynis applauderet. Nam utrumque quod conveniebat, largus congruenter erogabat: illorum nimiam cupiditatem mitigando, horum inopiam miſericorditer ſuſtentando. Demum Spiritus ſancti gratia cœlitus afflatus DEO fidelem famulum exhibere, qui ſub hujuſmodi ſeculi negotiis conſtitutus Diabolo per laicale jus inſerviret, aciem mentis de terrenis ad cœleſtia ſuſpendit, & aggrediens omnia fere ſuæ patriæ, & multa circumquaque loca, ſanctam eccleſiam in his partibus à gentilitatis ritu ſegregatam officio firmiter ſtabilivit Deo. Sanct. Fridolinus cum conſtrueret clauſtrum ſanctimonialium in *Setonis erant duo germani fratres, ſcilicet Urſo & Landolfus, qui nobilitate & divitiis præpollebant. Ex quibus Vaſo videns ſancti Fridolini ſanctitatem, partem illarum poſſeſſionum, quæ ſui erant juris cum conſenſu fratris ſui dicto clauſtro Sedonis donavit. Et demum Urſo diem ſuum clauſit extremum. Poſt obitum ejus alter frater hujuſmodi poſſeſſiones contra juſtitiam ſibi uſurpavit. Cum autem Sanct. Fridolinus intelligeret, quod ſi finem ſuæ litis habere cuperet, donatorem illarum poſſeſſionem in judicio præſentandum eſſe, ut ſic veritas teſtis illius donationem legitime factam eſſe comprobaret, hujuſmodi ſententiam acceptavit. Veniens in Claronam & ſtans ſupra ſepulchrum Urſonia aperto ſepulchro ipſum ex nomine vocans ſuſcitavit, & apprehendens ipſum per manum ſuam duxit cum ſtatuto die inde ad ſex miliaria in villam, quæ dicitur Ranckvvile ad judicium, ubi Landtgraviū præſidentem & ſuum adverſarium invenit. Tunc Urſo ſuſcitatus dixit coram omnibus fratri ſuo; Frater, cur animam meam ſpoliaſti parte poſſeſſionis, quæ ad me pertinebat? Reſpondit: optime frater tibi tuam partem reſtituam, & meam partem ad idem monaſterium in teſtimonium rei geſtæ contradam.

*ſ Seconis Seckingen.

Prædia pro domino dant fratres hæc Fridolino,
Tempore poſt multo negat alter fratre ſepulto.
Suſcitat hunc dignus teſtem ducitque benignus.
Turba timore tremit, Sanctus ſua jura redemit.

F I N I S.

MELCHIORIS HEIMINSFELDII GOLDASTI GLOSSÆ

RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM IN WALAFRIDUM DE VITA S. GALLI LIB. I. PRÆFAT.

TErram, quam nos Alamanni vel Suevi incolimus, Altimaniam ſæpius nominari) De nomine *Alamanniæ* controvertunt Scriptores: & fuere quibus hic ipſe locus materiem calumniandi ſuggereret, quum non ſit Walafridi opinio, *Alamanniam ab alto ſitu* dictam, ſed eorum, qui *Altimaniam* ſcribendum contenderent, quos tacite videtur ipſe ſuggillare. Wettinus lib. I. pro eo dixit *altam Germaniam*: *Tunc viam*, inquit, *ſeu defenſionem per altam Germaniam ad Italiam petit*. Quo nomine Scribæ Germani hodieque inſigniunt nuncupantes eam *Ober-Teutſchlandt*. Verum de Alamannia; ne plura hic velis exſpectare, ſingularem libellum inſtituimus, cujus propediem, εἰ Θεὸς βουλήσει te faciemus participem.

Juxta Græcam etymologiam Potamicus) Nimirum ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, id eſt, fluvio. Inepte. Nos veram ejus originem ad Ekkehardum Juniorem tradidimus.

Francos partes Germaniæ vel Galliæ) *Franciæ* nomen cum Rhætis & Germanis communicatum fuiſſe, eleganter obſervavit Joach. Vidianus lib. 2. Antiquitatum.

Aliquibus metrorum condimentis infundam) Quod etiam præſtitit, exſtatque liber Sanct. Galli in monaſterio.

In CAPUT I.

COlumbani, qui & Columba) Cui appellationis diverſitati argumenta diximus ad Columbani hujus opuſcula quæ vide, ſi tanti.

Parentes Beat. Galli ſecundum ſeculum nobiles) In vet. quodam cod. hæc legitur Sanct. Galli Genealogia; *Iſta ergo ſunt nomina venerabilium virorum, quos aliqui venerabiles Scotti nobis legendo comprobaverunt atque firmaverunt. Fuit ergo in Scotia vir venerabilis nomine Unuchum, Rex, qui filium generans nomen illi indidit Kethernach. Qui Kethernach regnum patris accipiens multa bonitate fulcitus eſt. Erat namque pauperib. in amminiculum, orphanis in adjutorium, viduis in ſubſidium. His ergo principalibus*

virtu-

virtutibus fulgens in regno, procurante ſua optima bonitate genuit filium nimia bonitate pollentem, qui Callech nuncupatus fuerat in eorum lingua, & Latinos Gallus vocitatus. Qui Callech patris divitias regnumque refugiens peregrinationem ſuſcipiens in patria Galliarum multas virtutes faciens, ad ultimum in Germaniam veniens nimia ſanctitate defunctus eſt. Si autem alias virtutes ejus ſcire vis, lege geſta ejus, & omnia recognoſces. Hæc ibi de Galli genealogia paterna. Cui hæc ſubjiciuntur DE BRIGITÆ GENERATIONE; *Fuit namque in ipſa eadem gente Rex nomine Temeri, qui multo tempore obtinens regnum in ſenectute defunctus eſt. Cujus filius nomine Tubthac ei ſuccedens in regno accepit uxorem nomine Brocſach, generanteſque filiam nomine Brigitam magna ſanctitate degentem, quæ licet parva fuerit, tamen valde erat pretioſa, Ipſa namque & Sanct. Gallus de una genealogia Regum fuerant.* Sequitur Galli genealogia materna; *Fertur, prout à quodam Hybernico ore accepi, quod mater Sanct. Galli Regina fuerit ex Ungaria, & genuit cum viro XXI. filios, & tres filias. Requieſcit ejus ſacrum corpus in oppido Formalia, in monaſterio, Sanct. Benedicti ſito in quodam monte, habente ad latera montis torrentes duos: unus vocatur Dun, alius Lin appellatur. Super eodem monte ſitum eſt oppidum præfatum in Hybernia.*

In CAPUT II.

C*Onſilio ſuo egit cum fratribus*) Wettinus lib. I. de Vita S. Galli; *Igitur cum de remotis partibus mundi arbiter orbis lumen noſtratibus refulgere diſpoſuiſſet: prædictus vir terrena diſpiciens ac cœleſtia quærens cum præfatis fratribus, qui electio quædam Scoticæ gentis erant, relictis habitis cunctis Chriſtum ſecutus eſt, patriſque ac matris ſeu parentillæ cum poſſeſſionibus diverſis immemor, ut mereretur in æthris præmio centuplici potiri. Æſtimatione etenim cœpta portum Hybernicum linquebant, proſperiſque ſuccedentibus auris ſinus Britannicos tangebant. Quibus peragratis tandem optata arua Galliæ introierunt, ubi gubernacula regni Sigiberti diverſas gentes tunc domuerunt, ſtatimque confidentes in Chriſti amore Aulam regiminis ejus adierant. Quos benigne ſuſcepit, aptaque omnia cum diligentia illis præparari juſſit*, &c.

Heremum, quæ Voſegus dicitur) Idem Wettinus dicto loco; *Quo diffinito ingreſſi ſunt heremum, quem vulgaris opinio nuncupat Voſagum, ſcrutando ſervorum DEI habitationibus aptum locum. Tandem ergo reppererunt antiquitus habitationem dirutam, aquarum calore adventantium animos delectantem, quem murorum ædificia antiqua circumdabant, incolæque regionis illius Luxovium eum vocabant.*

Non ſolum de genere Burgundionum, ſed etiam Francorum) Idem eodem libro; *Igitur cum per aliquod tempus illic habitaſſent, aptaque Cœnobialibus præparaſſent: multi Burgundiorum gentis necnon & Francorum, veniebant ad eos propter deſiderium æterni regni, ibique mirum in modum creſcebat regularis vitæ origo, cum fluctivagum mundum linquebat Nobilium multitudo. Chriſto laus, creverat paſſim opinio eorum in finibus Galliæ vel Germaniæ. Nam & maturitas vitæ eorum Theodorichum Regem non latuit*, &c.

CAPUT III.

C*Ur Concubinarum pollueretur amplexibus*) Cauſam etiam hanc affert Wettinus, ne regnum deſtitueretur legitimo hærede. *Nec non & pro concubinis*, inquit, *quibus indiſcrete adhærebat, vehementer arguebat: hortando eum potius legitimo conjugio uti, quatenus ſpes regni in cautela ejus non diſtitueretur, ſed voluntati populi in poſterum ſervaretur. Multa ergo ammonitionibus ejus agebat; ſed inſtigante inimico humani generis mentem Brunnihildæ aviæ ſuae, in proſtitutionis amiſſione viri Dei conſilium utile renuebat. Nam ſicut Iezabel regnum Ahab perdidit, ita & haec iſtam decepit, avertendo eum à legitimo conjugio, ac vitam ejus lupanaribus damnando, tantum timore honoris ac dignitatis ſuae in Palatio Regali, ſi legitima conjunx verſaretur ſub ſceptro nobili.* &c.

Miſit legatorios ſuos cum epiſtola) *Legatorius* pro legato, nuncio. Conradus Fabarienſ, Caſuum capit. 8. de Udalrico Abbate Imperatoris Legato ad Pontificem; *Ac ſi non legatorie, ſed poſſeſſionaliter locum ſoli teneret Imperialis.*

Ad Lotharium Regem) Wettino *Clotarium.* Diximus Aoimadverſionibus noſtris ad Tyrolem Scotorum Regem.

Ad Agilolfum Regem Langobardorum) Wettious de Columbano; *Tunc viam ſeu * defenſionem per altam Germaniam ad Italiam * petit, in qua eodem tempore Egilolfus regnavit.* Theodoro quoque *Egilolfus* dicitur, non *Agilolfus*, cap. 5.

* Gleit.
* a Rege Dagoberto ſc.

In CAPUT IV.

V*Enerunt infra partes Alamanniæ ad fluvium qui Lindmacus vocatur*) Wettinus; *In qua inquiſitione venerunt ad fluvium Lindimacum, quem ſequendo adierunt caſtellum Turegum vocatum. Inde etenim adierunt, villam vulgo vocatam Tuccinia, quæ in capite ipſius laci Turegiuenſis eſt ſita.* Lege, *Tuconia* hodie Tugium, *Zug.* Nam veteres Alamanni τὸ T. mutare amabant in Z. *Turicinum, Zurich*; *Tabernæ, Zabern*; *Duræ aquæ, Zurzach*, & id genus ſimilia. *Lindimacus*, quem nonnulli *Limagum* dixere, vulgus *Limmat.* Oſvvaldus Myconius epiſt. ad Vadianum; *Scripſit Petrus Falco Eques Auratus & Conſul Friburgenſis ad me ſuperioribus diebus: & quod audivit me commentarium parare in libellum Glareani noſtri, monuit me ex neſcio quo authore loci cujuſdam, quem, ſi bene intelligo, Glereanus Toggiam, ipſe Tuconiam appellat. Deinde fluminis meminit, cui nomen Ludimaco, an Limagum dicat, mihi incertum. Scribit hæc in vita Divi Galli inveniri: quæ quod mihi deeſt, indagare nequeo. Rogo in hac re tantum temporis ſuffureris tibi, an queas aliquid de iis locis reperire, mihique perſcribas. Vale. Tiguri, III. KAL. Novemb. Anno M. D. XVIII.* Et vitioſo codice uſus eſt Falco, & errat Myconius, qui *Tuconiam* putat eam eſſe, quam Glareanus *Toggiam* nominat. Cum illa ſit ad lacum Tigurinum, hæc ad Alpes Saruncetum, vulgo *Comitatus Toggenburgenſis, die Graffſchafft Tockenburg biſs ans Sarganſer Gebirg.* Unde oriundus Huldricus Zuinglius Glareanum imiratus *Toggium* ſeſe ſcribere quam *Toggenburgenſem* maluit.

Nati eorum facile pereant) Wettinus; *Cum ad mediam ætatem perveniunt, ſtupor ac dementia eos adprehendant, ita ut alieno aere oppreſſi ignominiam ſuam agnoſcant converſi*: &c. An hæc eſt Apoſtolica imprecatio? Certe ea neque Moyſes leguntur neque CHRISTUS DEI filius uſi.

In CAPUT V.

I*N hac ſolitudine locus quidam eſt*) Wettious; *Quibus peractis didicerunt ab eodem Presbytero civitatem quandam eſſe dirutam, vicinam illis locis, Pergentiam: cujus terræ pinguedo mariſque vicinitas potuiſſent fieri ſervi DEI oportunitas.* Quo in loco pro *Pergentiam* legendum eſt *Pregentiam, Pregentz*, Auctori noſtro *Brigantium.*

In CAPUT VI.

O*Ratorium in honore Sanct. Aureliæ conſtructum*) Belethus de Divin. offic. capit. 2. *Sed ignorandum non eſt, quin oratorium pro ipſa eccleſia interdum accipiatur, atque etiam quivis locus alius ad orandum conſtitutus, vocetur oratorium: cujuſmodi in ſuis Cœnobiis ſibi ſtatuerunt Monachi.* Ugutio Gloſſ. *Oratorium, locus orandi, tantum orationi conſecratus.* Videndus auctor Speculi Clericorum, quod Auguſtini nomine vulgo circumfertur.

Tantam piſcium copiam &c.) Wettinus; *Inter quos electus DEI Gallus ſquammigero gregi inſidias componens fratres ſæpe Chriſto largiente lætificabat, cum illis apta diligenter præbebat.*

In CAPUT XI.

I*NTEREA deſcendens urſus*) Conformis eſt huic urſus Sanct. Eutichii Abbatis, pecoris cuſtos & arbiter, apud Gregorium M. in Dialog. Nec abit leo ille, qui de manu Anachoretæ palmulas comediſſe à Sulpitio Severo memoratur Dialogo de Patribus Orientis. Sed & lupa ab eodem propemodum religioſa refertur &c. & eum Heremita quodam Ægyptio ſæpicule cœnitaſſe. Similiter leæna, quæ catulos recens editos Anachoretæ pedibus, ut viſum ejus virtute caperent, appoſuit. In Vitis quoque Patrum legitur D. Hieronymum leo acceſſiſſe, cujus pedi vulnerato ſpinam extraxerit, quem in picturis paſſim videmus in rei geſtæ memoriam ei affingi. Sanct. Corbiniano quidem urſus paruit, ſed in eo divertit à noſtro, quod hic beneficus, ille homicida; hic precium pro beneficio, ille pœnas pro ſcelere abſtulit, ut

tradunt

tradunt Otho Friſingenſ. lib. 5. capit. 24. & Aribo Friſingenſ. in Corbiniani Vita. Dubium quibuſdam, vere ne illa, an æmulatione potius profanæ hiſtoriæ prodita ſint: quando conſtat mediæ ætatis ſcriptores palam affingere ſuis pluſcula ſolitos ſuiſſe, neque hoc ſtudium turpe, ſed honeſtum duxiſſe, ſi parum compertis atque etiam excogitatis religionem commendarent ac facerent admirabilem. Ego vero, ut neque omnibus miraculis tribuo, ita tam ſanctorum virorum fidem furcillare, aut inſuper habere præter religionem exiſtimo.

In CAPUT XII.

D*E quodam monte, qui Himilinberg dicitur*) *Mons Cœlius* nonnumquam à Monachis, interdum *Mons Cœli*, olim *Montzelen* nunc *Mentzelen* dictus, à quo ſortita cognomen familia illa Sanct. Galli *von Hummelberg*, olim equeſtris ordinis, nunc ut pleræque omnes Helvetiorum familiæ nobiles ad plebeios conceſſit, quæ paucillis abhinc annis criſtas rurſum erigere conantur.

In CAPUT XV.

G*Untzonis Ducis*) ſc. Alamanniæ ſeu Sueviæ; auctoris illorum nummorum, qui hodieque à Suevis vocantur *Güntzenpfenning*, de quibus in libro De nummis Germanorum vetuſtis.

Ad Iburningas villam) In dextro litore lacus Pontamici, tum Alamanniæ ac Sueviæ Ducum ſedes, nunc libera Imperii Romani urbs, *Uberlingen*.

Ad Regem Sigibertum Theodorici filium) Supra dixit *Theodebertum*. Vide Gloſſas in Ratpertum.

In CAPUT XVII.

D*Ucis miſſum*) Legatum, nuntium, quem ſupra capit. 3. vocavit *legatorium*. Dictus & *Miſſatitus*, Balbus Catholico; *Miſſaticus, nuntius qui frequenter mittitur. Miſſaticum, nuncium quod permiſſum mandamus.* Ekkehardus Junior in Caſibus Monaſterii capit. 11. de legatis Imperatoris; *Unus ex vobis non eſt miſſus vel Epiſcopus vel Abbas* &c. Ubi *miſſus* dicitur, qui hodie *Commiſſarius*. *Miſſi Cæſarei*, qui ab Imperatore legantur; *Regii*, à Rege; *Ducales*, à Duce; & omnes generaliter alicubi *Poteſtates*: de quibus omnibus videri poteſt Anſegiſus lib. 2. tit. 28.

In CAPUT XIX.

P*Oſt celeuma celebratum*) Illa verba interpoſita, *id eſt carmen navale*, ex margine intextum irrepſerunt, illuc releganda unde malum pedem attulerunt. Papias Gloſſ. *Celeumia, clamor nautarum, ſive carmen ſuper mortuos, vel ſupra lacum.* Poëta Grammaticus:

Editus à nautis clamor celeuma vocatur.

In CAPUT XXV.

A*Sſumpto Johanne Epiſcopo gradum aſcendit, eo videlicet pacto, ut ipſe quidem ædificationis inſtrumenta colligeret, Epiſcopus vero ad utilitatem Barbarorum bene prolata interpretando transfunderet*) ἁμάρτημα μνημονικόν. Nam ſupra Sanct. Gallum Columbanus facit interpretem. Et capit. 6. ſcribit; *Columbanus Beat. Gallo id injunxit officii, ut populum ab errore idolatriæ ad cultum DEI exhortatione ſalutari revocaret, quia ipſe hanc à Domino gratiam meruit, ut non ſolum Latinæ, ſed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam haberet.* Cui concinit Wettinus his verbis; *Vir DEI Columbanus juſſit Gallo ad populum recitare ſermonem, quia ille inter alios eminebat lepore Latinitatis, nec non & idioma illius gentis.*

Quî ergo factum, ut poſt tot annorum intervalla demum interprete egeret, qui aliorum initio interpres fuerat? Sic eſt. Scripſit Gallus orationem illam verbis Latinis, commiſitque Johanni Diacono, ut Alamannice converſam memorieque mandatam electus Epiſcopus recitaret ad populum. Ea nuper eruta, ab Henr. Canïſio JC. in lucem eſt protracta.

In CAPUT XXVIII.

D*Uosque illum inſequi lutros*) *Luter* Walafrido, quæ Plinio *lutra*, Varroni *lytra*, canicula fluviatilis, quam Alamanni ablata litera *l.* & *u.* mutata in *o.* vocant *oter*.

IN LIB. II.

CAPUT I.

V*Enit Otwinus partium earundem poteſtate præditus*) Stumpſius id factum exiſtimat Anno Dom. 658. quum Grimoaldus Major domus Dagobertum Sigiberti filiolum in Scotiam truſit, quo ejus in loco natum ſuum Childebertum Auſtraſiis daret Regem. Quam rem ægre ferens Clodovæus Sigiberti frater adverſus eum cum

exercitu miſit Erchenbaldum ſuæ Majorem domus; qui Childebertum prælio victum interemit; Grimoaldum captum Pariſios in perpetuos carceres legavit. Secundum quam victoriam ille, quem dixi, Stumpfius autumat Alamanniæ pagos Tygurinum & Turgovium ab Erchenbaldo devaſtatos, & Sancti Galli Cellam prædæ militum expoſitam. Nec longe diſconveniunt tempora. Nam ſi B. Columbani obitum in A. D. 643. cum Guillimanno noſtro ſagaciſſimi ingenii viro collocemus, invitis licet & negantibus Sigeberto, Mariano & Herimanno Chronographis, *decimo vero anno* poſt *defunctus eſt Beat. Gallus*, ut Theodorus ejus diſcipulus memoriæ prodidit lib. 1. capit. ultim. & triennio abinde invaſum monaſterium, ut idem Theodorus ſcribit capit. 7. probe conſtaret numerus, ſi pro *triennio* apud Theodorum legeretur *quinquennio*. Verum circumſtantias dum egomet mecum perpendo, parum ab ejus opinione facere comperio. Quia ſi Boſoni ſucceſſit Ernfridus anno, ut Herimannus ſcribit & ipſe confirmat, 736. qui fieri potuit, ut irruptio illa Boſone Epiſcopo contingeret, cujus inter obitum & vaſtationem illam ipſi LXXVIII. anni effluxere? Etenim, ut tamdiu Boſo ſupervixerit, haut mihi videtur vero conſentaneum. Tum deinde Erchanaldus ille, qui & Erbovaldus, Major domus Regiæ, quæ tum dignitas ab Rege ſecunda, fuiſſe perhibetur: noſter vero iſte Erchonaldus Otvvini Alamanniæ Præſidis vicarius, hoc eſt, uti ego interpretor. Turgoviæ Comes, quomodo verbis diſertis hoc loco ſcribitur. Et illud nihilo magis poſſum concoquere, quod Ermenricus narrat, Theodorum Campidona pulſum in bello durum Alamanniæ Ducum Gotefridi & Huebini ad Cellam S. Galli contendentem offendiſſe illic S. Othmarum Abbatem jam ſenem & profectæ ætatis. Nam & Gotefridus longe ante Othmarum Abbatem Alamanniæ præfuit, & Theodorus, ut Walafridus & Ratpertus auctores ſunt, cum Columbano & Gallo in Alamanniam pervenit, quod factum Herimannus narrat A. D. 612. Othmarus autem anno demum 720. ad Abbatiam pervenit, quo temporis intervallo anni computantur CXVII. ut omnam ad compendium, quod Herimannus ſcribit, Othmarum XL. annos Cœnobium rexiſſe. Vadianus exiſtimat, irruptionem illam in Cellam Sanct. factam fuiſſe tempore Caroli Martelli, qui Alamannos rebellantes coercuit. Cui repugnat ſeries narrationis à Walafrido inſtitutæ. Et profecto in temporum & Regum diſcriminibus magis turbidi ſunt iſti ſcriptores, quam cœnum quando pluit. Nec ſuper hoc Otvvino quidquam ab aliis traditum, quam quod narrat Felix Fabri Hiſt. Suevor. lib. 1. cap. 19. *In antiquis Sanctorum hiſtoriis ſæpe legimus de Ducibus quibusdam Sueviæ, quorum quidem nomina propria ponuntur, ſed non cujus generationis & nobilitatis fuerint, ut in Legenda Sanct. Galli ponitur Otwinus peſſimus fuiſſe Suevorum Dux.*

Species, quas inibi reperit) *Species*, pro bonis, fortunis & omnib. quarumque rerum ſubſtantiis. Burckhardus Caſuum capit. 1. *Gypſi atque auri ſpeciebus convenienter auctam auro & coloribus ornaverat.*

Pollinctores infeſti cœperunt fodere) *Pollinctor*, ait Ugutio, *ſepultor mortuorum, quaſi pollutorum unctor, id eſt cadaverum cremator* νεκροθάπτης. videndus Fulgentius Placiades ad Chalcidium. Vetus Interpres Ezechiel. 39. *Donec ſepeliant eum pollinctores.* Hoc loco *Pollinctores* ſunt τυμβωρύχοι λωποδύται νεκρῶν, qui & *Buſtifragi*. Papias Gloſſ. *Buſtifragus, qui frangit buſtum, id eſt, ſepulchrum, ut ſpoliet mortuum.* Dicuntur & *Veſpiliones* qui & ipſi propriè funerum elatores. Utrumque vocabulum à nequitia id genus hominum, qui nec à ſepulchris effringendis temperant, & ubi occaſio offertur, more militis illius Plautini harpax faciunt. Lexic. Græco-Lat. τυμβωρύχος, *ſepulchri violator, veſpiliator.* Brito Synonym.

Viſpilia quaſi viſpolians de jure vocatur.

Balbus Catholicon; *Viſpilio vel veſpilio, raptor, latro, prædo; & componitur à violentia & pilo, quia pilum gerat, id eſt telum, ut ſic alios violentiam ingerat, vel viſpilio dicitur quaſi viſpolians* &c. Ibidem; *Latro dicitur viſpilio, qui in ſilvis latet, ut expoliet tranſeuntes.*

In CAPUT III.

P*Oſt multum temporis miſit Pipinus Majordomus*) Uter, Brevis an Craſſus. Hunc ait Vadianus; illum autem videtur innuere ipſe Walafridus ex ordine narrationis, quem habes capit. 7. 8. & 9. Qui interfecto Bercario Alamannos temporum licentia inſolentiores bello attriviſſe & ſuæ ſubjeciſſe legitur poteſtati, circiter Ann. Dom. 991. Hujus filius Carolus Martellus, qui & ipſe Alamannos rebellantes perdomuit, ut ſupra memoravimus. *Pro quo mortuo filii ejus, diviſo inter ſe regna Francorum, Majores domus præfuerunt: Carolomannus annis 6. Pipinus annis* 10. ut ſcribit Herimannus in Chron. & ipſe Walafrid. infra capit. 11. Hinc uterque *Major domus*, uterque *Rex* appel-

appellatur, velut ex illis, quæ in teſtimonium citavimus, capitio patet. Verum tamen & ipſi *Alamannos rurſum rebellare conantes compreſſerunt*, ut idem Herimannus auctor eſt A. D. 746. & Carlomanno Ducatus Alamanniæ ſortito obvenit, quo in monaſterium Caſſinum profecto A. D. 747. anno Regni ſui ſexto, Pipinus regnum ſolus obtinuit. Et ipſo ad plures abeunte A. D. 768. filii ejus Carolus cognomento Magnus & Carolomannus regnum inter ſe partiuntur, Carolus Franciam, Carlomannus Alamanniam, &c. recturus. Qui quarto regni ſui anno defunctus, Carolo ſolo XLVII. annorum regnum reliquit. Hæc confuſius & καθ᾽ὕστερον πρότερον more ſollemni Monachorum narrat Walafridus.

In CAPUT VII.

Formellam cerei) *Wachsförmle*, *formaggio dicera*, circulus cereus. Sic. 1. Reg. 17. v. 18. *Decem formellas caſei*. Septuaginta habent τρυφαλίδας. Gaza apud Ariſtotelem τρυφαλίδα *formaginem* reddidit, qua voce Franci etiamnum caſeum & Itali nominant.

In CAPUT VIII.

Binchtilone Domino ſuo) Comite Hegovienſi ſub Carolomanno Majoredomus & Duce Alamannorum. In Charta LXI. vocatur *Pirahtilo*: in Ephemerid. III. Kal. Mart. *Birhtilo*. Ejus uxor *Liutniga*, in iiſdem Ephemer. VII. Kal. April. Videtur Bitichtilo ejus familiæ fuiſſe, ex qua Hildegardis Caroli M. conjunx, & Geroldus Bajoariæ Dux. Cæterum Comitatus Hegovienſis latius ſe longiuſque tunc extendebat, quam hodie, quippe qui & quatuor illos adjacentes Lantgraviatus ſub ſe comprehenderit, Sulcenſis, Nellenburgiom Archiducum Auſtriæ, Kletgovium pariter Sulcenſis & Tulingium Mareſcalci à Pappenheim, Parenſem Comitis.

In CAPUT XI.

Uſque ad Carolum) Murtellum ſcilicet.

In CAPUT XII.

Aſſumpto retiaculo perrexit ad fluvium) Alibi Monachi noſtri Gallum faciunt *hamiotam*, qui & hamis & ſeta ſeu, (ut Græci vocant) ὁρμιῇ piſces captaverit. *Hamiotæ* verbo uſus eſt Varro, laudante Nonio.

In CAPUT XXV.

Et ſcrofa facta per eandem viam neſciens remeavit) Leg. *ſtrofa*, στροφῇ reflexu, reverſione.

In CAPUT XXXV.

Parum, quæ ante altare S. Galli pendebat) φάρον, lampadem, figurate.

IN WALAFRIDUM DE VITA S. OTHMARI.

Prolog.

E*Rgodioctem*) ἐργοδιώκτην, exactorem operis, monitorem. Eod. cap. 3. ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν, Imperite quiſquis fuit, qui cooperatorem hic interpretatus eſt. Simili conformationis ratione *Diocnitas* Latine inflexerunt Ammianus Marcellinus & Capitolinus hiſtorici.

In CAPUT IX.

In flaſcone parvo ſervabatur) *Flaſchen*, ampulla ſcortea, Iſidorus Gloſ. *Philaſca, vas vinarium ex corio*. Balbus Catholico: *Pilaſca, vas vinarium corio piloſo opertum, & derivatur à pilus*. Latinis veteribus *uter*, Græcis ὄλπη. Scholiaſtes Theocriti Pharm. ὄλπη κυρίως ἡ δερματίνη λήκυθος. Vulgo vocatur, *S. Othmars Lägelin*, aut *Krüeglein*, quod in proverbium abiit de rerum affluenti copia atque abundantia.

IN ISONEM DE MIRACULIS S. OTHMARI.

LIB. I. CAP. IV.

A*Mbonem conſcendere*) ἄμβωνα. Balbus Catholico. *Ambo, pulpitum, ubi ex ambabus partibus ſunt gradus, & idem dicitur Amo, amonis*. ἄμβων in Concilii Laodiceni ſis can. 15. *Cancelli* Ekkehardo juniori Caſuum cap. 5. & Durando in Rationali, *Chancel, Cantzel*.

In CAPUT XI.

Inter Aſcellas) *Achſel*: Papias Gloſſ. *Aſcella, locus ſub brachio dicto, quia ab eis aſcellis brachia cillentur, id eſt moventur*. Itali retinent, & Franci dicunt *aiſelle*, Hepidannus lib. 1. c. 25.

IN THEODORUM EREMITAM DE VITA S. MAGNI.

LIB. I. CAP. I.

C*Apturam piſcium à paſtoribus conſertam*) *Captura*, naſſa, *vüſchen*. Aliter apud Lucam cap. 5. *in captura piſcium quam ceperant*, id eſt, prǽhenſione.

Vas, quod tiprum vocant) Eadem Jonas Abbas in vita S. Columbani verbis recenſet iiſdem, ut alter ab altero mutuatus videatur. Uterque autem, & Jonas & Theodorus, Columbani fuere diſcipuli. Eſt autem *tiprum* Alamannis *brenten*, alveus, qui vaſis ſupponitur vinariis, & guttas, quæ ſtillatim cadunt, excipiat.

Serraculum, quod duciolum vocant) Jonas, *ſeraculum quod duciculum vocant*, & rectius, id eſt, σίφωνα, fiſtulam dolio immiſſam ad promendum vinum, *Zapff*. *Seraculum* ab obſervando vaſe; *duciculum*

lum quia dicitur, hoc eſt, extrahitur, cum vinum eſt promendum.

De ſicera) Hieronymus ad Neopotianum; *Siccra eſt genus potus, quod vinum imitabatur, vel ex frumento, vel pomis, vel ex palmulis, vel ex frugibus decoctum Ex frumento*, ait, id eſt Cerere, unde *cereviſia* dicta. In Vita S. Machutis: *Tunc pucr quid ageret ambigens ad officinam, ubi ſicera fiebat, petens à confectore ſibi ignem præberi.*

In LIB. II. CAP. IV.

T*V inimico ſenioris noſtri*) Domini. *Senior*, Italis *ſignor*, Hiſpanis *ſennor*, Francis *ſeigneur*, Salomo Conſtantienſis Epiſcopus & Abbas S. Galli in Lexico: *Veteres Principes, antiqui Principes, ſenes, ſeniores.* Iohan. Garſias Hiſpanus libr. de Expenſ. & meliorat. capit. 12. numer. 28. & ſeq. deducit hanc vocem à Germanis. *Nam ubique*, inquit, *qui Dominus appellatur, is ſignor à Germanis dictus reperitur.* Sed fallitur. *Juniores* quidem *Junckherrn* dicimus, quaſi *Jungherren*: *Seniores* non item *Senckherrn*, quæ vox ab Romanis ad alias gentes dimanavit. Qua de re alio loco dicetur, tantum exemplis quibusdam gloſſam noſtram confirmabimus. In Appendice Eutropii: *Quadam die, cum quidam milites præfati Principis irent ad S. Paulum, & reverterentur, accidit eos occurrere talibus letaniis. Qui inſtinctu antiqui hoſtis in iram verſi ſunt, & pro fidelitate ſui ſenioris vindictam exercuerunt contra illos* Liutprandus Ticinenſis vita Hadriani II. P. M. *Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui per te, Petre, tuus Senior B. Apoſtolo Principi Petro cum omni gentis ſua regno ſe tradidit.* Verba ſunt Legatorum Pontifieis Romani ad Petrum Legatum Michahelis Principis Bulgarorum. Theotmarus Juvavenſis Epiſcopus epiſt. ad Ioannem P. M. *Quia quando Chriſtianitas illis cœpit vileſcere, & inſuper debitum tributum ſenioribus noſtris Regibus & Principibus eorum ſolvere reſpuerunt.* Ibidem: *Progenitores Sereniſſimi ſeniores noſtri Ludovici, videlicet Imperatores & Reges ex Chriſtianiſſima Francorum gente prodierunt.* Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus libello Purificationis, quem Synodo obtulit: *Ego Hincmarus Eccleſiæ Laudunenſis amodo & deinceps Domino ſeniori meo Carolo Regi ſic fidelis & obediens ſecundum miniſterium meum ero, ſicut homo ſuo ſeniori; & Epiſcopus per rectum ſuo Regi eſſe debet.* In Vita S. Findani capit. 1. circa fin. *Tunc ſenior ejus in proprio monaſterio*, &c. In Vita S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani à Monacho S. Galli perſcripta capit. 28. Obliti ſumus noſtri ſenioris, id eſt Domini Epiſcopi. In Legibus Caroli M. cap. 5. articul. 3. *Vt nullus comparet caballum, bovem, & jumentum, vel alia, niſi illum hominem cognoſcat, qui eum vendidit, aut de quo pago eſt, vel ubi manet, aut quis eſt ejus ſenior.* Sic capitur §. 1. De prohib. feud. alienat. & 23. q. 8. cap. 25. ſæpe apud Aimoinum, Aldhelmum, Fredegarium in Chronic. & alios. Hinc *ſenioratus* pro dominio Beda Presbyter in Vita S. Dunſtani: *Juſſit eum ablata dignitate etiam omni honore privari, & ſibi ſenioratum, ubi vellet, ſine ſe ſuuque conquirere.*

In CAPUT X.

I*Pſum ſaltum cum marcha*) *Marcham* vocat, quem paulo prius *pagum* dixerat, ſcilicet *Keltinſtein.* Sic in Chartis legimus, *Zuckuriederomarc*, *Goſſouueromarc*, &c. pro marca Zuckuriederiana, marca Goſſoviana. In quibus nominibus *marca* nihil aliud eſt quam territorium, diſtrictus, ut nunc appellant: vulgo Alamannorum *Gegine.* Interdum notat eum locum, quem Germani vocant *Marckfleck*; quam appellationem retinuit *Marck-Bibarach* in Franconia.

IN ERMENRICI SVPPLEMENTUM.

CAPUT XIV.

Q*Væ in marchis duorum regnorum conſiſtebant*) *Marchæ*, termini, limites, *March.* Regino libr. 5. Chronicor. *Carolus Ratisbonam venit, ibique marchas & fines Bajoarium diſpoſuit.* Ruodolphus von Ems in elegantiſſima paraphraſi veteris Teſtamenti, quam Bibliandro teſte ante annos minimum quingentos conſcripſit.

Des Landmarche Vahit an
Ze dem Gebirge an Caucaſus:
Diu ander ſunder Marche was
Das rote Meer, dar gat ſein ſtrich
Vnd ſcheidet in der Marcke ſich.

Exſtat bis ter in veteri Cantilena de Hildebrando, & apud Wolſaramum Eſchilbachium Henricumque Ofterringium, auctores Heldenbochi pluries. Alamannis hodie *Landwceren.* Pro marca etiam *margus* reperitur. Sugerius Abbas in Vita Ludouuici Groſſi Regis Francor. capit. 1. *Sicut ejuſdem Normanniæ Ducatus ſe porrigit margus regni allimitans quibuscunque poterat modis famoſum juvenem nitebatur impugnare.*

IN

IN S. FINDANI VITAM,

CAPUT I. In FIN.

I*Nde reverſus quendam Nobilem virum in Alamannia adivit, cum quo in clericatu quatuor annis permanſit, &c. Tunc ſenior ejus in proprio monaſterio, quod Rinaugia vocatur, eum monachizari fecit anno Dominicæ incarnationis DCCC*) Quis iſte nobilis in Alamannia vir, cui pro clerico Findanus? Ego puto Wolſehardum Comitem Kyburgenſem fuiſſe, quem Rhinaugiani Monachi fundatorem Cœnobii ſui frequentant. Ut ita de origine hujus Monaſterii nihil porro ſit, quod multum laboremus. Exſertim namque ait, Dominum ipſum in ſuo proprio monaſterio, hoc eſt, in ſuo territorio abs ſe conſtructo Monachum eum conſtituiſſe. Eadem opera evaneſcit Hieronymi Gebwyleri ſomnium, qui in Epitoma ſua ſcribere non eſt veritus, Kyburgenſes Comites Briſaugia oriundos ſedibus ſuis à Ducibus Zeringanis pulſos in has Helvetiæ oras appuliſſe, & ſub Henrico Imperatore demum caſtrum illud inſtauraſſe. Indigna Gebwylero fabula, quum certum ſit conſtetque inter Hiſtoricos, caſtrum illud jam ſub Carolo M. munitum & à viris nobilibus cultum atque habitum fuiſſe. Et ſit in ipſis iſtis Hiſtoriis, quas nunc primo vulgamus, mentio Wolonis Comitis Kyburgenſis B. Notkeri Balbuli ex ſorore nepotis, tempore Caroli Craſſi & Arnulphi Impp. apud Ekkehardum Juniorem capit. 3. & Ekkehardum Minimum in Vita Notkeri capit. 27. Sed id aliorſum pertinet, atque alio loco dicetur.

IN HEPIDANNUM DE VITA S. WIBORADÆ.

LIB. I. CAP. V.

T*Eriſtrum cum omni vittatoria compoſitione detrahens*) Ugutio Gloſſ. *Teriſtrum quoddam genus mulieribus veſtis ſubtilis & tritæ, à terendo dictum, vel à tegendo, quia in æſtu corpora tegat fœminarum.* Papias Gloſſ. *Teriſtra dicta, quod in æſtate corpora tegant fœminarum, ſubtiliſſimæ cortinæ.* Nicolaus Lyranus in illud Geneſ. capit. 38. *Quæ depoſitis viduitatis veſtibus accepit teriſtrum,* &c. ait: *Teriſtrum erat velamen, quo utebantur Palæſtinæ mulieres. Alii dicunt, quod teriſtrum veſtis erat tenuis, ſicut ſunt vela, quæ delicatæ mulieres portant in capitibus ſuis.* Apud Salom. Proverb. 27. ex Septuaginta Vetus Interpres: *Suſtulerunt à me theriſtrum meum cuſtodes murorum.* Ubi Philo Carpathius Græcus Interpres; *Theriſtrium, quod & theriſtrum & maphorium appellant, muliebre capitis & faciei eſt velamentum & operculum colore tinctum, quo fœminæ, æſtate præcipue utuntur.* Hieronymus in Eſaiam: θέριστρα *nos poſſumus appellare palliola, quibus obvoluta eſt Rebecca, & hodie quoque Arabiæ & Meſopotamiæ operiuntur fœminæ: ab eo, quod* ἐν θέρει, *id eſt, in æſtate & caumate corpora protegant fœminarum.* Videndus Suidas Lexico, Eucherius Lugdunenſ. Inſtruction., libr. 2. capit. 10. Iſidor. Etymolog. libr. 19. capit. 25.

In CAPUT XIV.

C*Um neſciam de tot talentis hemiſſeclas vel obolos obſervare*) *weder Haller noch Pfänning. Hemiſecla*, dimidium ſecel ſive ſicel, quod eſt quarta pars unciæ apud Græcos & Latinos. *Obolus*, ὀβολός. Alamannis *Holler* quaſi *Hoboler*, dictum exiſtimat Gelenius. Sed fallit. Namque *Haller* nobis, ut & Sclavis *Halirz*, dicitur quaſi *Halber*, id eſt, ſemis, ἡμιωβόλιον, qui Hepidanno *hemiſecla*, ut fortaſſe minus conveniat, quod Freherus noſter exiſtimavit, *Haller* dici, quia Hallæ primo ſignatus fuerit, tamquam *Hallenſis*. Nec *Pfundthaller* notat libram Hallenſem, at hallerorum, id eſt hemiſeclarum. Cui enim civitati tribuit *Pfundtpfänning*? quæ libra Alamannis hodie, præſertim in mulctis, quæ à Magiſtratu irrogantur, ſola in uſu: continetque libra hallerorum decem bernas: libra pantingorum, viginti. Pantingus, quem nos *Pfänning*, pura puta vox eſt Germanica, decimaſexta bernæ pars, apud Conſtantienſes & Scaphuſianos duodecima, apud Palatinos & Rhenanos decimaquarta, dictus à *behanden*, quod contracte veteribus *Pfandten*, velut *behanding*, quaſi tu dicas manualis, ob ejus commoditatem & neceſſarium atque quotidianum uſum. In vet. Gloſſar. Latino-Germ, quod habet noſter Freherus. *Nummi percuſſi, Silihha duruchſlagen, das iſt Pfantius.* Eodem pacto, haut ſcio eadem ratione, *Pfande*, veteres Germanorum prudentes dici voluerunt quaſi *behand*, ſicut *pignus* Latini ICti dictum prætendunt à pugno, L. 238. §. 1. D. de verbor. ſignificat. Hepidannus pro pantingo dixit *obulum*; etiam Burkardus Caſuum capit. 7. *Neque de vino, neque de frumento, neque de aliquibus fructibus ipſis fratribus noſtris ad ſervitium ad pretium unius oboli devenire permiſit.* Sed de hemiſeclis & obolis plura in libro de nummis Germanorum vetuſtis.

IN

In CAPUT XX.

B*Alneum in tyna paratum*) *Tina*, vas grande ligneum tam lavationihus quam condendis vinis paratum, Alamannis *Tenne*, Germanis *Badſtande*, *Weinſtande*. Uſurpata Vox Vartoni apud Nonium. *Tyna* ſive *tina* (nam utroque modo reperiri auctor eſt Balbus) Hebræis ligna ſunt 3. Reg. 10. Unde ſine dubio vas illud apud Latinos ſuo invenit nomioi originem. Et Alamanni quoque ligneum horrei ſolum *Tenn* appellant ah eadem radice erudito vocabulo.

In CAPUT XXVII.

F*Rigoretico morbo*) Fehri, *Kaltwee*. Balbus Catholico: *Frigores, febres, quæ faciunt homines frigere* Anlegend. *pyretico morbo*: *Pyretus*, febris. Evagrius Ponticus Vita Ioaonis Monachi, interprere Ruffino: *Vnus ex fratribus noſtris tertiano pyreto, id eſt febri, graviſſime vexabatur.* Veruſtiſſima hiſtoria S. Eugeniæ, inrerptete eodem, ni fallor, Ruffino: *Quia quartano typo graviſſime, & jam per annum & eo amplius vexabatur*, &c. Leg. *quartano pyreto.*

In LIB. II. CAP. IV.

T*Riceſimum poſſidens gradum*) habens anoum. Illico: *In gradu ſexageſimo à morte inventa eſt*, id eſt anno.

In CAPUT VII.

S*Cholari ſudabat Pierio*) ſtudehat. Balbus Carholico: *Pierius*: *Muſaticus* Matrhæus Viodonicenſis in Thobia:

Pierius tædet inſeruiſſe ſtylum.

Pierium; Muſarum palæſtra, ſchola, ubi Muſis opera datur, dictum qua forma *Licæum*, *Gymnaſium*, &c.

In CAPUT IX.

P*Artemque janctinæ pellis*) Leg. *janthinæ*, ἰανθίνῃ. *Janthina veſtis* Plinio libro 21. cap. 6. In Protevangelio Jacobi: τίς νήσει τὸ χρυσὸν ἀμίαντον, τὸν ὑάκινθον, καὶ τὸ κόκκινον, καὶ βύσσον, καὶ τὴν ἀληθινὴν πορφύραν. Locum adſcripſi, ut alibi à me & ſuppletus pariter & correctus eſt.

IN EKKEHARDUM DE VITA S. NOTKERI.

CAPUT II.

De Carolorum genere & ſanguine & Saxonum antiquorum) In Lectionario MS. qui in oppidana Bibliotheca S. Galli aſſervatur: *Nam de Karolorum genere & ſanguine & antiquorum Saxonum, de quo illo in tempore Ottones Imperatores orti ſunt, erat proſapia.* Quod Monachorum commentum alibi à me fuſiſſimis verbis eſt confutatum, oſtenſumque Heligoviæ illius Dominos è Comitum à Saxo, qui ex Thuſcia, ur Tſchudus vult, in Rbætiam profecti ſedes in Alpibus ſixere, dominiumque ſuum longe lateque propagavere, familia fuiſſe. Quæ iſthic ſingula repetere non operæ eſſe arbitror.

In CAPUT XVII.

M*Iſit eam proxenio Magno Imperatori Karolo*) Craſſo, qui ſe pariter, ut primus ille, *Magnum* vocitavit, nec non & Calvus ante eum. Obſervavir id Vadianus lib. II. Antiquitat. & nos docemus ad Enhardum.

In CAPUT XXXI.

C*Uonone Duce Meranio*) Ego, qui hic Ducatus ſit, æque cum ignariſſimis ſcio, niſi ſi *Moravia* ſit, quæ adhuc Alamannis *Meran*, interim *Merenland*, ſubſiſto.

In CAPUT XXXIII.

N*Atheora ſede ſplendet fulgida*) Leg. *Meteora*, Μετεώρῳ, ſublimi; cœleſti Lexic. Græco-Lat. Μετέωρος, ὑψηλός, *ſublimis, excelſus.*

FINIS.

GENEALOGIA KYBURGENSIUM COMITUM IN ALAMANNIA.

EX CODICE MS. VETERE BIBLIOTHECÆ S. Udalrici, Auguſtæ Vindelicorum.

Hartmannus I. Comes de Kyburg.

Burchardus I. Sueviæ Dux obiit 911. Uxor Regis Burgundiæ filia.

Hupaldus I. natus circa an. 865. obiit 908.

Ditperga nata circa ann. 870.

Diopoldus. — Richuvinus. Hildigardis uxor.

Manegoldus. — Hupaldus II.

S. Udalricus nat. an. 890. ob. 973. *Omittitur Monialis Buchovienſis ab Hugone Comite vitiata, cujus meminit Ekkehardus pag. 67.*

Albertus I.

Luitgarda I. uxor Burchardi III. Sueviæ Ducis, qui ob. 973.

Adelberto Canonicus Auguſtanus, S. Udalrico deſtinatus ſucceſſor. — Reginbaldus obiit 955. — Hupaldus. — Manegoldus. — Kunigunda Monialis.

Hupaldus III. — Irmentrudis Abbatiſſa Werdeæ. — Manegoldus II. Gutta uxor.

Albertus II. Hartmannus. — Manegoldus III. Metildis de Schwabek uxor. — Gunderada Abbatiſſa Werdeæ.

Hupaldus IV.

Hartmannus III. anno 1078. Adelheidis uxor. — Benedicta Comitis de Wittelſpach uxor. — Manegoldus IV. Wurza uxor.

Hartmannus IV. Monachus ante obitum obiit 1141. — Udalricus II. Epiſcopus Conſtantienſis, obiit circa an. 1138. — Manegoldus V.

Albertus III. Monachus ante obitum.

Albertus IV.

Hartmannus V.

Albertus V. obiit circa annum 1229.

Hartmannus VI.

Udalricus III. — Albertus VI.

Ludovicus, obiit circa an. 1263. — Hartmannus VII. Hartmannus VIII. Epiſcopus Auguſtanus, obiit anno 1286. — Albertus VII. — *Uxor Comitis de Zolleren. — *Uxor Comitis de Helfenſtein. — *Uxor Baronis de Helfenſtain.

INDEX I.

SCRIPTORUM VETERUM.

(NB. Numerus paginarum cum aſteriſco (*) indigitat Hepidanni Annales in frontiſpicio Tomi hujus I. occurrentem.)

ABo Presbyter 108
Adamus Scotus 114
Ado Trevirenſis 131
Ædilwaldus 114
Æmilius Probus 119
S. Agnetis Hiſtoria 128
Aimoinus Monachus 136. 254
Alanus Inſulanus 134
Alaricus Solitarius 213
Alcaus 109
Aldhelmus Balduinus Anglus 114
Aldhelmus S. Bonifacii diſcipulus 114. 122
Aldhelmus Monachus Benedictin. 254
Amalgarius Diaconus S. Galli 4
Ambroſius Mediolanenſis 52. 89. 116. 120
Ammianus Marcellinus 253
Ammonius Grammaticus 133
Amœnus 120
Anniverſarii libri Monaſterii S. Galli 135
Anonymus Monachus S. Galli 118. 138
Anſegiſus Lobienſis 125. 251
Apollonii Tyrii Hiſtoria 133
Apulejus Madaurenſis 118. 121
Aquila Romanus 112
Aribo Friſingenſis 251
Ariſtophanes 112
Ariſtocles 77. 112. 126. 253
Aruſianus Meſſus 129
Aſclepiades 133
Athenæus 109. 120, 126.
Auguſtinus Hipponenſis 116. 250
Avianus 114
Avitus in Homil. 131
Aul. Gellius 107. 150.

BAcchilides 109
Balbus Januenſis Catholico 107. 108. 109. 112. 113. 114. 116. 119. 120. 121. 122. 125. 127. 129. 131. 132. 134. bis 138. 139. 140, 141. 143. ter 251. 252. 253. 256.
Baltharius Monachus 146
Beda Presbyter 131. 254
Bileſhus 129
Benedictus Nurſinus Abbas 77. 129. 131
Benedictus Magiſter 113. 135
Berno Augienſis 251. 254
Bertholdus Zuiſaltenſis 118. 143
Bertichrannus Cenomanenſis 114
Bitterolf 138
Boetius 67. 77. 116
Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus 107. 114
Brachylogus 128
Briſto 121. 128. 134. 140, 141. 142
Burckhardus Ingenitus Abbas S. Galli 49. 58
Burckhardus Monachus S. Galli *1. *3. 110. 113. 118. 119. 129. 252. 255.
Burckhardus Ekkehardi Senioris nepos, Monachus S. Galli 46
Burckhardus Wormatienſis 131

CÆſarius Haiſterbacenſis 119
Calphurnius 107
Capitolinus 253
Cariſius Soſipater 125
Carolus Craſſus Imperator 29. 236. 239
Caroli Magni Capitularia 125. 131. 254
Charta 107. 108. 109. 111. 112. 114. 118. 120 132. 134. 135. 137. 141. 143. 253.
Cicero Tullius 60. 65. 129. 130. 132.
Cinehardus Wentanus 114
Codex Juſtinianus 129. 134
Codinus Curopulates 108. 115. 122. 128. 143
Concilium Antiochenum 134
- - Aurelianenſe 132
- - Laodicenſe 252
- - Nicenum 104
Conciliorum Sacrorum liber, 140
Cornel. Celſus 130
Cornel. Fronto 129
Cornel. Nepos 119
Cornel. Tacitus 119
Cunradus Fabarienſis *2. 115. 119. 124. 129 133. 135. 137. 141. 249.
Cyprianus Carthaginenſis 119

S. DEicoli Hiſtoria 136. 140
Deſtructorium vitiorum 119. 122. 124
Dictionarium Italico-Latinum 140
Didius 132
Didymus in Homer. 140
Dietmarus Getzer 128
Diomedes 109
Dionyſius Areopagita 120
Diethmarus Merſepurgenſis 113
Donatus 226
Donatio Conſtantini 128
Doſitheus Magiſter 153. 140

EBerhardus Graciſta Bitunienſis 141
Einhardus 20. in marg. 106. 114. 128
Ekkehardus I. Senior Decanus *2. 41. 49. 55. 207
Ekkehardus II. Palatinus *1. *2. 44. 46
Ekkehardus III. Decanus *1
Ekkehardus IV. Junior *1. *3. 65. bis 104. 105. 107. 108. 138. 140. 251. 253. 255.
Ekkehardus Minimus Decanus *1. *3. 110. 114 116. 131. 134. 143. 145. 255.
Epiphanius Cyprius 134
Ermenricus Elewangenſis 122, 145. 250
Erotianus 122. 140
Eſdras 21
Eſtera liber 128
Etymologicum Magnum 113. 125
Evagrius Ponticus 256
Eucherius Lugdunenſis 113. 255
S. Eugeniæ Hiſtoria 256
S. Eugenii Carthaginenſis Vita 104. 113
Euphorion 114
Euſebius Cæſarienſis 148. in marg.
Euſtathius Conſtantinopolitanus 109. 140
Eutropii appendix 254

Fabius

Fabius Quintilianus 24
Felix Fabri Dominicanus 141.252. ſq.
Feſtus Pompejus 120. 124. 128. 143
Feudorum libri 118. 136. 137. 254
S. Findani Hiſtoria 122. 254
Franciſcus Petrarcha 129
Fredegarius Scholaſticus 136. 154
S. Fridolini Hiſtoria 108
Fulbertus Carnotenſis 127
Fulgentius Placiades 142. 152

Gajus Grammaticus 121
Galenus 133
Galfridus Alexandreidos Auctor 143
Galfridus Grammaticus 111
Genealogia S. Brigida 249
Genealogia S. Galli 248
Genealogia Karolingorum 106
Gerhardus Magiſter S. Galli 49
Gloſſarium Anonymum Latinum 113. 115
Gloſſarium Franco-Latinum 131. 132. 138
Gloſſarium Germanico-Latinum 121
Gloſſarium Latino-Germanicum 255
Gloſſator Vita Notkeri Balbuli 115
Gotzpertus Abbas S. Galli 165
Grammatellus 140. 142
Gravenbergius 123
Gregorius Magnus P. R. 116. 120. 246. 250
Gregorius Turonenſis 114
Guido Aretinus Abbas S. Leufridi 116. 117
Guilhelmus Durandus Miniacenſis 129. 253
Guillerinus de Nangis 141

Hadwiga Suevia Dux 46. 54
Hartmannus Senior Abbas S. Galli 29. 65
Hartmannus Junior Monachus S. Galli *1. 29. 33
Hartmutus Abbas S. Galli 8. 29. 54. 60. 98. 108
Henricus ab Oftertingen 254
Hephaſtio 109
Hepidannus Senior Monachus S. Galli *2. 104
137. 140.
Hepidannus Junior Monachus S. Galli *2. 114. 120
134. 143. 146. 253.
Herimannus Contractus *2. 103. 104. 143. 144
146. 252.
Herodotus 140
Heſychius 140
Hierocles Philoſophus 121
Hieronymus Stridonenſis 121. 125. 139. 254. 255
Hildebrands Poema 254
Hincmarus Laudunenſis 254
Hippocrates 39. 55. 111
Homerus 119. 140
Honorius Solitarius 124
Horatius 8. 118
Hugo Reutlingenſis 115. 116
Hymni Eccleſiaſtici 127. 136

Jacobus Diaconus Helio politanus 120
Jacobi Protevangelium 256
Jeremias Propheta 142
Immo Abbas S. Galli 41
Innocentius III. P. R. 249
Inſcriptiones 135
Interpres Bibliorum Vetus 115. 121. 123. 125
128. 129. 132. 141. ſq. 142. 252. 253. 255.
Interpres Hugonis Reutlingenſis 116
Interpretatio de Regula 112
Job 229. 240. 247
Johannes Andreas IC. 128
Johannes Apoſtolus 237. 245
S. Johannis Apoſtoli vita 133
Johannes Beleth 104. 108. 116. 129. 250
Johannes Diaconus Romanus 29. 116. 230
Johannes de Gallandia 111. 142
Johannes Gerſon 142
Johannes Magiſter 116. 117
Johannes Sariſburienſis 111. 141. 142
Johannes Trithemius 144
Johannes Vitodurauus Minorita 118
Jonas Abbas 107. 121. 253
Joſephus 44
Iſaias Propheta 228
Iſidorus Hiſpalenſis 104. 108. 112. 114. 116. 118
125. 128. 129. 141. 253. 255.
Iſo Magiſter 109. 134. 144.
Judas Apoſtolus 134
Julius Cæſar 137
Julius Firmicus 127. 142
Julius Pollux 128
Ivo Carnotenſis 131
Juſtiniani Novella 134
Juvenalis 110. 134

Kalendaria 110. 127
Kerardus Augienſis 111. 122. 140. 141. 142
Kero Monachus S. Galli 110. 123

Lactantius Firmianus 125
Lambertus Schafnaburgenſis 104. 111
Lampridius 127. 131
Lectionarius Eccleſia S. Galli 125. 144. 256
Lex Alamannorum 112. 129
- - Bajoariorum 129
- - Longobardorum 143
- - Salica 133
Lexicon Græco-Latinum 108. 109. 113. 125. 129
131. 233. 140. 252. 256.
Livius 107. 140
Lucas Apoſtolus 253
Lucianus 109
Lucilius 129
Lutatius 114
Luitprandus Ticinenſis 254
Lupus Ferrarienſis 123

S. Machutis Hiſtoria 123. 154
Malachias Propheta 149
Mamotracti Auctor 115. 121. 123. 124. 129
137. 139.
Marcellinus Presbyter 121
Marianus Scotus 111. 252
Marner 115
Martialis 134
Martianus Capella 30. 140. 148
Martyrologia 110. 127
Matthæus Vindonicenſis 139. 256
Modianus 109

Nævius 127. 130
Neſtor Navarienſis 122. 125. 129. 133
Nicander 114. 130
Nicolaus Lyranus 104. 255
Nonius Marcellus 123. 128. 143. 253. 256
Notkerus Balbulus 22. 13. 29. 51. 113. 116. 123
130. 133. 236.
Notkerus Piperisgranum Phyſicus 55. 138
Notkerus Labeo Abbas *2. *3. 55. 64. 123. 124

Obertus de Orto IC. 136. 138
Orus Mileſius 120
Otfrydus Wiſſenburgenſis 110. 121. 123
Otto Frigenſis 251
Otho III. Imperator 67
Ovidius Naſo 88. in marg. 109

PAderbortenſis Monachus Annalibus Caroli Magni 115
Pandecta Juris (S. Uulpianus) 105. 130. 253
Papias 108. 112. 114. 118. 123. 129. 137. 139 251. 252. 253. 255.
Paralipomena 132
Paulus Apoſtolus 114. 132. 232
Paulus Diaconus 123. 128. 137
Paulus Oroſius 147
Petronius Arbiter 111. 127. 141
Petrus Apoſtolus 156
Petrus Diaconus 143
Petrus Herp. Dominicanus 117
Petrus de Natalibus Equilinus 127
Petrus Riga Remenſis in Aurora 115
Placidus ſive Placiades 122
Plato 77
Plautus 110. 129. 142. 252
Plinius 108. 111. 128. 129. 256
Plutarchus 119. 140
Poeta Grammaticus Innominatus 127. 138. 140
Polybius 115
D. Polycarpus 115
Phavorinus Camers 140
Philemo 109
Philo Carpathius 255
Philoxenus 108. 112. 122. 125. 126. 133. 137. 142
Priſcianus 133. 143. 226
Prudentius Clemens 120. 133. 142
Pylades 142

Q. Seranus 133

RAtpertus Turegienſis 12. 13. 15. 22. 24. 64 112. 124. 252.
Regino Prumienſis 127. 254
Regum libri 110. 119. 142. 230. 236. 256
Richardus de Buri Dunelmenſis 142
Romanus Cantor 116
Rudolphus ab Ems 123. 254
Rufinus Aquilegienſis 256
Ruodmannus Augienſis 47. 129

SAlomon Rex 20. 243. 255
Salamon Ramſwagius Epiſcopus Conſtantienſis 15. 20. 254.
Saluſtius 56. 119. 132. 216
Scholiaſtes Ariſtophanis 112
Scholiaſtes Nicandri 114
Scholiaſtes Theocriti 253
Seslo Magiſter 121
Seneca 129. 130
Septuaginta interpretes 123 253
Servius Honoratus 114. 125. 129
Sidonius Apollinaris 113. 131
Sigebertus Gemblacenſis 104. 111. 127. 134. 252
Socrates 77
Solinus 147
Speculum Clericorum 250
Statius Papinius 127
Stobaeus 114
Strikero 123
Suetonius 107
Sugerius Abbas 254
Suidas 110. 140. 255
Sulpitius Severus 250
Swartzahenſe Chronicon 130
Symphoſius 122

TAubuſer 134
Terentius Afer 129
Theodoricus Abbas S. Trudonis 132
Theodorus Gaza 253
Theodorus Campidonenſis Eremita 107. 110. 115 120. 124. 131. 250. 252.
Theotmarus Juvavenſis 254
Thomas Lyrer Ranckwilenſis 107. 141
Thomas Aquinas 142
Tuletonium Anglorum 136
Tuſburgius Monachus S. Galli *2. 111. 114. 253
Tutilo Monachus S. Galli 13. 27. 238
Tyrol Rex Scotorum 119. 128

VAlerius Maximus 128
Varro Terentius 124. 253. 256
Uffingus Weresnenſis 133
Ugutio 108. 114. 118. 122. 124. 125. 130. 133 140. 141. 142. 250. 252. 255.
Victorius Aquitanus 151
Vigilius Tridentinus 130. 133
Virgilius Maro 40. marg. 47. 77. marg. 87. marg. 91. marg. 129.
Vita Patrum 134. 250
Ulpianus IC. 105. 130
Vocabularius Juris 137
Vopiſcus 109
Uſuardus 131

WAlafridus Strabus Augienſis 105. 107. 110 114. 115. 120. 134. 139. 140. 145. 252
Waltherus à Vogelweid 138
Waltrammus Decanus 29
Wandelbertus Prumienſis 123
Wenceslaus Brak 138
Wettinus Monachus S. Galli 105. 107. 112. 124. 139 140. 248. 249.
Werinherus Monachus S. Galli 123. 130
Willeramus Merſeburgenſis 123
Wolfaramus ab Eſchelbach 130. 138. 254

INDEX

INDEX II.

SCRIPTORUM RECENTIUM.

(NB. Numerus paginarum cum aſteriſco (*) indigitat Hepidanni Annales in frontiſpicio Tomi hujus I. occurrentes.)

ABrahamus Ortelius 144
Achilles Gaſſarus 121
Adolphus Scribonius 232
Ægidius Tſchudus *1. 110. 113. 125. 146. 256
Andreas Alciatus IC. 118
Antonius Auguſtinus IC. 137

BArtholomæus Schobinger IC. *3
Beatus Rhenanus 111

CÆſar Baronius Cardinalis 115
Carolus Perrotus 139
Chriſtianus Urſtiſius 104. 146
Conradus Geſnerus 144
Conradus Rittershuſius IC. 114

DEſiderius Heraldus 133
Dionyſius Gothofredus IC. 120
Dionyſius Lambinus 143

ERicus Puteanus 116

FRanciſcus Guillimannus 252
Franciſcus Juretus IC. 130
Fridericus Tilemannus IC. 144. 146. in marg.
Fulvius Urſinus 120

GAſpar Schoppius 143
Gothefredus Jungermannus 133
Gregorius XIII. P. R. 120
Gulielmus Budæus IC. 134
Gulielmus Fornerius IC. 108

HAdrianus Amerotius 104
Hadrianus Junius 104
Henricus Bebelius 144. 147. in marg.
Henricus Bullingerus *3
Henricus Caniſius IC. *2. 144. in marg. 251
Henricus Loritus Glareanus 117. 252
Hermannus Miles 145
Hieronymus Gebuilerus 255
Hubertus Giphanius IC. 143
Huldericus Zuinglius 250

IAcobus Cujacius IC. 120. 137
Jacobus Pamelius 114. 129
Janus Douſa P. 127. 141
Joachimus Vadianus *1. *3. 104. 107. 111. 125. 134. 143. 248. 252. 256.
Jodocus Metzlerus 144. in marg. 146
Johannes Droſaus IC. 118
Johannes Ewich 132
Joh. Fridericus Fauſtus 138
Johannes Garſias IC. 254
Joh. Jacobus Friſius 144
Johannes Keßlerus *3
Johannes Lalamantius 104
Johannes Longovallius IC. 118
Johannes Meurſius 108
Johannes Mintzenbergius Carmelita 127
Johannes Savaro IC. 114. 115. 131
Johannes à Schellenberg 141
Johannes Stumpſius *1. *3. 65. in marg. 102. 110. 112. 114. 119. 120. 125. 146. 251.
Joſephus Scaliger 104. 121. 137
Joſias Simlerus 110. 146
Iſaacus Caſaubonus 133

LÆvinus Torrentius Epiſcopus Antwerpianus 107
Laurentius Surius 144
Lucas Fruterius 141

MAntonius Majoragius 116
Marcus Velſerus 122
Marquardus Freherus 114. 121. 255
Matth. Flaccius Illyricus 114. 123

NIcolaus Rigaltius IC. 123. 129
Nicolaus Serarius 114. 134

OSwaldus Myconius 250

PAulus Stephanus 137
Petrus Colvius IC. 121
Petrus Falco Eq. Auratus *3. 250

RObertus Conſtantinus 122

SEbaſtianus Munſterus *3. 146
Sigismundus Gelenius 255

THeodorus Bibliander 123. 254

VIncentius Galilæus 116

INDEX III.
RERUM ET VERBORUM.

(NB. Numerus paginatum cum aſteriſco (*) indigitat Hepidanni Annales in frontiſpicio Tomi hujus I. occurrentes.)

Abbas qua jubet, Monachis licere 50
Abbatia concedenda ritus 43.59.60
Abbativum 50
Abbatis ſella 120
Abgaroni *7
Ab dem Ort patritii Sanctgallenſes 94
Abrahami Patriarcha reliquia *12
S. Abraham Monaſterium in Palaſtina *12
Abſidia 108
Abuſiaium 110
Abuzacus Dux Auguſta & Retia 200
Accilamandi mos Alamannicus 18
Accumbendi mos Orientalium 121
Acedia, Accidia 139
Ach 109
Acher 126
Acronius lacus 111. ejus deſcriptio 101
Actores primum locum dicendi in foro obtinere, licet inferiores reo fuerint 68
Acutus, Acutia 129
Adalbero Dux Carinthia depoſitur à Conrado Imp. *11
Adalbero Bertholdi Ducis Alamannia filius interficitur *7
Adalbero Epiſcopus Auguſtanus 13. 231. 232. fit frater conſcripens in monaſterio S. Galli 14. obit *6
Adalbero Kiburgi & Dilinga Comes deſignatus Epiſcopus Auguſtanus obit *8
Adalhardus Comes de Buechorn & Alteſtetten 42. ejus filius Ruhere 44
Adaltages Anglia Rex 42
Adam in agro Damaſceno creatus 12
Adelbertus Dux Francorum occiditur *6
S. Adelheidis Imperatrix 35.47.54.63
Adilgozo Miles & Capitaneus 73
de AdilusWiler Nobiles 94
Adinga 113
Adonai terribile nomen 96
Ador 126
Adrianus Papa Romanum cantum in Francia & Alamannia inſtaurat 29
Advocatus 135
Advocati Camera vel Imperii 110
Æmulatio Italorum 29
Aer peregrinus contrarius 15.29.82
Ærgovia 113
Æquipondium 14
Æquivocatio 12
B. Afra Monaſterium 199.201
Agape 134.140
Agareni, id eſt, Ungri 104. invadunt Germaniam *6 dimittuntur ab Arnolfo *6. dimicant cum Noricis *6. circumveniuntur à Bavaris *6. ingrediuntur Italiam *6. vincunt Bavaros. *6. invadunt Alamanniam *6. vincuntur *6. monaſterium S. Galli cremant *6. à Bavaris delentur *7. vincuntur ab Ottone Imp. II. *7. vide Ungri
Agaunum 135
Agennum 71. ſq. 135
Agiloifus Longobardorum Rex 1.149.151.250
Agnes Imperatrix 71
Abadorf 15. Prapoſitura 69
S. Aidanus Epiſcopus 140.205
Alamannia 146. 149. bis 192. 230. 248. vaſtatur *4. bis *6. 163. 252. 253. ejus Duces, Cunzo *1. &c. Nebus ſub Carolo Martello 166. Otwinus 165. Gothefridus *4. Liutfridus *4. Thietpaldus *4 Carolomannus 165. Pipinus Jun. 164. Warinus & Ruadhardus 107. &c. Erchanger & Bertholdus, Adelbero & Liutfridus *6. Burchardus *6. Hermannus *7. Liutholfus *7. Hermannus *9. Hermannus puer *9. Erneſtus *9. *10. Hermannus *10. Heinricus III. Imp. *10. ſq.
Alamannos eſſe Suevos 146. 147. Lotharium Pii filium ſecus ſuperantur à Ludovico Juniore 6
Albertus Prapoſitus S. Stephani Conſtantienſis eligitur in Epiſcopum Curienſem 83
Alaricus Solitarius 213. divinitus cibatur 213. ad Wiborandam à Deo mittitur 213. ſcripſit eam viſionem 213
Alexandri P. R. Concilium 75
Allodia 141
Alpes 143
Alpes Franconia 15
Alphiton 111
Alphörner 118
Alpinarum vocum raucitas 230
Alſatia 35
Altimania 248
Alta Germania 248
Altorffenſes Comites 110.111
Altricatio 5.10
de Alſtetten Nobiles 94.95
Alſtetten ad monaſterium S. Galli traditum 42
Alvicus Abbas Augienſis *7. moritur *7
Amalgarius Diaconus S. Galli 4
Amalungus, vir nobilis & doctus 39
Ambacti 137
Ambo 253
Ambroſii opuſcula 8.9
Ambulator, Ambulatrix 129.130
Ammani, Amman 119.121
Amptmann 119.137
Amphiſcpiro 136
Anaglypha 113
Analogium 108
Anathematizatio Imperialis 141
an dem Bole Patricii Sanctgallenſes 94. videntur & Bolarii dicti.
Anforiſmus 131
Angaria 140
Angelus pro Nuntio 48.133
Anima quo modo liberari dicantur ex inferis 217
Animalia in Principum Aulis 133
Annalia officia 132
Anniverſarius 127
Anno Abbas S. Galli *7.37
Annona 134
Annona fertilitates *4. ſterilitates *8
Anſa Deſiderii Regis Longobardorum uxor Corbejam relegata *4
Ansker Archiepiſcopus 94

Antiphonarius 29
Antipodes eſſe ſtatuit Walafridus ex Solis curſu 151
Antoluinga 3
de Antwil Nobiles 99. 107
Apire, Apytte 126
Apocryſarius 143
Apologia pro ſermone 140, 212
Apoſtolorum Paſſionale 8
Apparatus 124
Appretiari 132
Apri Tuſci, Lucani 118
de Apwile Nobiles 94. 96
Aqua, pro Aquiſgrano *3
Aquaductus S. Galli 49
Aquidurum 110
Aquigranum 110
Aquila libertatis Imperialis Index 122
Aquilifera cappa S. Galli 122
Aquilegienſis Patriarcha à ſuis occiditur 73
Aquitania à Pipino debellatur *4. ba
Aragewe 188. vide Ergowe & ſequent Arar.
Arar, Ararus, Arola, fluvius 114. 124
Ararſpagus 21. 114. vide Ergowe.
Arata Regis gener 213
Arbona caſtrum 2. 149. 191
de Arbona Nobiles 80, 96. 98. 99
Arbor Felix, eadem quæ Arbona 101
Arcarius gaza 128
Archicapellanus 130
Archidux 136
Archimandrita 134
Arelato 124
Argentina obſidetur 89
Arsbo Archiepiſcopus Moguntinus 41
Ariſta 126
Arma geſtare Nobilium inſigne, vetitum ignobilib. 118. 119.
Armentarius 123
Arnoldus Imperator 111
Arnoldus electus Epiſcopus Conſtantiæ 74. Repulſus Ravennatum fit Epiſcopus. 74
Arnolfus Imperator attentans virginem nobilem repellitur 22. moritur *6
Arnolfus Dux Bavariæ fugat Agarenos *6. moritur *7.
Arnolfus Arnolfi Bavariæ Ducis F. interficitur *7
Arnolfus Tullenſis Epiſcopus 48
Aſcella 251
Ἀσφάλεια 208
Aſtronomicum cœlum pretioſum 87
Ἀθὺς 126
Attici & Cetobuli altercatio 20
Avaritia quid 211
Auditorium 49. 61. ſq. 133
Avena, Avenacea puls 111
Averſativus 129
Aves captoria 133
Avibus an liceat veſci diebus jejunalibus 50. ſq.
Augia, quæ & Auua & Owa 2. 3. Dives 21. Major 102. ſq. ſpoliatur à Viſitatoribus 89. ſq.
Auguſta Vindelic. ab Ungris obſidetur 31. 34
Auguſtæ & Rhetiæ Duces 198. ſq. 200. ſq.
Auguſtini libri in Bibliotheca S. Galli 8. 9
Aula pro olla 142
Aulicus glorioſus & ambitioſus 15. 22. 44
S. Aureliæ Oratorium 1, 250
S. Aurelii Monaſterium 73
Auriculare, Auricularius 113
Auriculas abſcinde facinoroſis 128
Authentus ſeu Authenta in Muſica 117

BAbenberg 76. Bapabinberck 15. inſtituitur Epiſcopatus 70
Baccenis 124
Baculus paſtoralis 115. ſq.
Barbacha fluvius 119
Balineum 130
Balnearum genera apud Alamannos 130
Balnea ſtupa 96
Barbari, id eſt, Germani & Alamanni 115
Baro 137
Baronti Viſio 9
Barrizare 142
Baſilea 189
Baſilica 113
S. Baſilii Regula 10
Bavariæ Dux à Sicario confoſſus 89
Beatrix Philippi Imp. filia 79
Becken. vide Piſtores.
Beda Presbyter ejus libri 10. obit *4
Bellicon 113
Belliza 113
Bilfort, Bellmont 113
Benedictus P.R. Eccleſiam Bambergenſem conſecrat 70
Benedictus P.R. obit *10
S. Benedicti Regula 10. folium, in quo ejus imago picta 40. vicem gerunt Abbates 60
Benedictionem minores à majori debent poſtulare, non contra 40
Beneficium, Beneficiare, Beneficiati 133. 134
Beneficiorum Eccleſiaſticorum pluralitas vetita 73
Berg 141
de Berge Nobiles 94. 96. 97. 100. Villici 100
Berglen 125
Beri 126
de Bernang Nobiles 97
Bernegg 72
Bernhardus Abbas S. Galli *6. 11. 15. 25
Bernhardzella ad Monaſterium 13
Bernwicus Abbas S. Galli 6
Bertha Comitiſſa Sueviæ 17
Bertholdus & Erchinger Sueviæ Comites & Duces Alamanniæ vincunt Agarenos *6. inimicitias exercent cum Salomone Epiſcopo 15. capiuntur 18. capite plectuntur 19
Bertholdi de Zaringen 135
Bertholdus Marchio Zaringiæ 71. 72
Bertholdus Dux Zaringiæ comparat advocatiam Monaſter. S. Galli 80
Bertholdus de Falckenſtein Abbas S. Galli 91. 92. 93
Biberes 131
Biblici libri in Bibliotheca S. Galli 8. 9
Bibliotheca vetus Monaſterii S. Galli 9
de Buchelſee Dapiferi Monaſterii S. Galli 92
Bier 126
Bira, Biremmoſt 126
de Birbouma Nobiles 96. videntur Occelli fuiſſe 96
Birg 141
Birsab 126
Birishrilo Comes 95. 96. 165. 233
Biſpilus, Biſpilio, Biſpellio 142
Biturica conquiſita à Pipino *4
Bivium 110
Blarer Patricii Sanctgallenſes 94. bis 98. ter 99 bis.
Blaſer Patricii Sanctgallenſes 93
S. Blaſii reliquia 205
Blawbeuren oppidum Sueviæ 109
Bleb, vetus familia Rotwilana 98
Boa, ſerpens 195
de Bochisberg Nobiles 96
de Bodmen Nobiles 111
Boemani, id eſt Bohemi *7. *11
Boetii Philoſophia 10
Bohemi ſuperant Agarenos *7
Bolaris Patricii Sanctgallenſes 97. 99. bis. videntur iidem eſſe cum illis An dem Bole

INDEX III. RERUM ET VERBORUM.

S. Bonifacius in Germaniam venit * 4. martyriſatur * 4. 97.
Bon man 128
Banomenſis Academia 78
de Bouſtetten Barones, nunc Patricii Tigurini & Bernenſes 94. 109
Boſo Epiſcopus Conſtantienſis 163. 252
Boſtar, Boſtanarium 122
de Boſtein ſeu Botenſtein Nobiles 74. 93
Bozanarius 122
Brachiale 132
Brachsberg caſtrum Sueviæ 74
Bregens fluvius 101. oppidum 101. vide Brigantium.
Breitenfeldenſis pugna 80
de Breitenlandenberg Nobiles 94
Brend 125
Brenten 253
Brevis, Breve, Breviarium, Brevigerulus 131
Brigantium 1. 72. 101. 147. 149. 150. 191 192. 250.
Brigantinus lacus 111. 147. 191. 192
S. Brigida 249
Briſachum 30
Briſcowe 57
Brocſach Regina Scotiæ 249
Brundlen 126
Brunchildis Regina 1. 107. 148. ſq. necatur 192
Bruno Archiepiſcop. Colonienſis 64
Buochorn Comitatus 42. oppidum Imperiale 102
Buchslini Patricii S. Gallenſes 98
Buchowa Monaſterium 34
Buelar, vetus familia Suitenſis 100
Buggones Nobiles die Buggen 97
Burkhardus Ingenuus Abbas S. Galli 42. ſq. 47. 61
Burkhardus II. Abbas S. Galli 56. 70
Burkhardus Decanus S. Galli 41. qui poſtea Abbas, moritur *10
Burkhardus Monachus adoleſcens obiis *10
Burkhardus I. Sueviæ Dux 19. 217. contra Rudolfum Burgundiæ Regem * 6. eidem filiam ſuam locat. * 6. occiditur in Italia *6. 218. ſq.
Burkhardus II. Sueviæ Dux jam victus & ſenex ducit Hadwigam 45
Burkhardus Comes invadit Monaſterium S. Galli 73
de Buren Nobiles 96. 110
Burg, Burgſtall, Burghalden, Bürgle 112
de Bussnang Barones 97. 100
Buſtifragus 252
Byrhon 109. 110

CÆſar, Caſo 128
Cæſarii Homiliæ 10
Cald 44. 128
Caldarium 130
de Calendine Mareſcalci 79
Callech, id eſt, Gallus 249
Cama, Camiſia 128
Cambium, Cambire 133
Cambuca 115
Caminata 123
Camera, Camerarius 228
Camera Nuncii 112
Cameralis 131
Campidona, Campina antiquum oppidum 188. 196 monaſterii origo 195. ejus Abbas Salomo 12
Cancelli 253
Canendi utilitas 236
Canendum corde, non ore 236
Canonum liber 236
Canonica ſchola, Canonici Abbates 63. ſq. 109
Cantarium 29
Cantharus 213
Cantus Eccleſiaſticus in Occidentali Latina Eccleſia 29. 116. 230. 231.
Canutus 132
Cappa 123
Capella pro inſtrumentis Eccleſiaſticis 110. 113
Capella, Capellanus, pro Cancellaria 130
de Capella Nobiles 98. 99
Capello 123
Capitale 132
Capitium, Caputium 19. 123
Capitulum, Capitularia 125
Capitulari, Capitlen, Capitel leſen 24. 125
Capitulares litteræ 114
Captura piſcium 253
Capuanus Princeps capitur ab Henrico Imp. * 10
Capuccio, Capuccium 123
Capula 123
Caput equi 197
Carina, Carinare 132
Carines pro Carnes 112
Carnes an liceat manducare Monachis 43. 48. 50. 62
Carniculam abmerdere 129
Carolus Martellus 166. 183. Alamanniam ſubigit * 4. 201. Saxones debellat & Saracenos * 4. moritur * 4. 166. 183
Carolomannus Martelli F. cum fratre Pipino regnat. 165. 166. 183. Alamanniam affligit * 4. fit Monachus * 4. 166. 183. 198
Carolomannus Pipini F. * 4. obit ibidem.
Carolus Magnus Imper. contra Saxones * 5. Longobardos * 4. Hiſpanos * 5. Hunnos * 5. &c. tendit Romam 3. * 5. bis cantum reformat 29. ſcribendi ſtudioſus 114. moritur * 5.
Carolomannus Calvi F. diſſolutus 127
Carolus Craſſus Imper. *6. 10. 11. fit Rex Francorum * 6. Italiam ſubigit 10. convivium celebrat Monachis S. Galli, in quo ipſe miniſter 14. 25. poeta & muſicus 29. 236. 239. ſq. amat doctorum converſationes 25. deponitur * 6. & inde patientia 127. dictus Magnus 232. 236. 243. 256. obit * 6
Carolus Archiepiſcopus Moguntinus obit 97
Carolingorum ſtemma 106
Carolorum proſapia in Helvetia 228. 256
Carpentarii Patricii Sangallenſes 97
Carrucare, Carrucarius 123
Caſſibus 142
Caſſidile 239
Caſſinum Caſtrum 183
Caſſiodorus ſuper pſalmos 10
Caſtellani 121
Caſtitatis ſervanda ratio 33
de Caſtro novo Comites 85
Caſula 129
Caſus 105
Cauſia, Catauſia 131
Cauſidici 47
Celer 113
Celerites 113
Cella Salomonis 41. 125
Cella. Cellula 107
Cellanus lacus 111
Cellarium 121
Cellarii, Cellerarii 30. 118
Celeuma, 156. 251
Celox 113
Cenſarius homo 19
Cerevifia 253. ejus etymon & uſus 225. ſq.
Chanberiere 131
Charaxare 114
Charitas, Charitativè 140
Chatellam 121
Chaule 228

Chlo-

Hiltiboldus Diaconus Arbonenſis 1. 151
Himilinberg mons 153.251
de Himmelberg Nobiles 251
Himmelitz 118
Hirſowe Monaſterium 73
Hirtzenſprung 124
Hiſtoria Marchia 71
Hitto B. Wiborada frater 209
Hochfelds mons 35
de Hochenberg Comites Pincerna S.Galli 92
Hochſt 43.77
Holophernici Presbyteri 56
de Hoff Nobiles 98
Homerus dormiens 206
Homicidas pœna apud Alamannos 172
Homines, Hominium, Homagium 136
de Horning Nobiles 96
Honorius P. R. ſuccedit Innocentio III. 81
Honorus, a, um 39
Horatius 46
Horinti 78
Hoſtia 134
Huenlin Patricii Sanctgallenſes 94
Huetlinus Bajoariæ Dux contra Gotefridum Alamanniæ Ducem 252. vide Huotilo.
Hugo Comes ſtupravit ſororem B. Vdalrici Epiſcopi 34
Hugo de Monteforte Comes contra Baronem de Sax 79. 82. filiam ſuam locat Friderico de Toggenburg 85
de Huwliken Nobiles 85
de Hundunsheim Nobiles Alſatiæ 100
Hunni Chriſtianiſmum ſuſcipiunt *5
Huntwilare 76
Huobari patricii Sanctgallenſes 97
Huobit de Berge Nobiles 95
Huotilo Bajoariæ Dux 202
Huotzo presbyter 54
de Huſen Nobiles 96. 100
Hymnorum liber 8
Hymnarius 10

I

Iacobi Patriarchæ reliquiæ *12
Ianthina veſtis 256
Iburningas 251. vide Vberlinga.
Iconomus 38
Idola confracta à S. Gallo 1.149.150.ſq.192
Idolothicum 131
Iejunus 114
Immiſſio in poſſeſſionem ſecundum Legem Alamannicam 112
Immo Abbas S. Galli *8.*10.65
Immotores 136
Imperium pro Imperatore 112
Imperia mera & mixta in Alamannia olim ſolius Principis 119
Imperatorum & Regum literas oſculandi mos 5.61
Impletores. vide Fullarii.
Inbeneficiare 134
Incluſorium 125
Ine fluvius 104
Infamia nota apud Alamannos 119
Infans 104
Infantia 104
Infeedare 138
Infitiatrix pro calumniatrice 211
Inflen 129
Infula Abbatialis 81
Ingenitus 128
Ingenuus 136.137
Ingratus 130
Innocentius III. Papa 237. Ottonem Imp. excommunicat 81. ejus Statuta 83. moritur 81
Inrhon rivus 109
Inſignire 131
Invadiare 138
Inventio S. Crucis 32
Inveſtire, Inveſtitura 134
Invidia quid 90
Inundationes aquarum *4.*6.*7
Involare 47. 129
Ioculatores Patricii Sanctgallenſes 100
S. Iohannis Eccleſia 78
S. Iohannis Baptiſtæ reliquiæ 41
Iohannes Diaconus Quaradavienſis 154. Epiſcopus Conſtantienſis 158. 193. ſq.
Iohannes Epiſcopus Conſtantienſis & Abbas S. Galli 3. 168
Iohannes Papa in Franciam *6
Iohannes Romanus Cantor 230
Ionswillare. de Ionswil Nobiles 125
Ioſephus de Bello Iudaico 8
Iovis mons 110
Ira rivus 109
Irmingarda Ludovici R. Filia 98
Irrwagen 124
Iſaacis Patriarchæ reliquiæ *12
Iſidori Etymologiæ 8. 10
Iſo Magiſter 12. 22. 109. ejus parentes 22. nativitas 23. eruditio & miracula 23. 77. moritur *6. 23. in Eccleſia S. Germani in Francia ſepelitur. 23. furto auferunt ib.
Ita Heinrici Imp. filia *7. 104
Italorum æmulatio 29. 231
Italici aeris vitium 15
Iter hoſtile 138
Itingen Baronatus 135. 137. capitur & ſuccenditur 72. redigitur in Monaſterium 75. 135
Iubilus 235
Iudices 112
Iudicia Provincialia in Alamannia 108
Iugera 140. ſq.
Iuliæ Alpes 109. 196
Iunioros, Iunckher 254
Iura ſilva 35. 124
Iuramenta varia 36. 38. 46
Iuramentum in judicio præſtitum abſolvit 170
Iuratores dandi mos 20
Iurndictio 119. 139
Iuris ſtudium Pariſiis & Bononiæ 78
Iuſtini excepta ex Trogo Pompejo 8
Iuſtitia 139
Iuſum 118
Iuventus 104

K

Kaſalantes 124
Kalendæ 14
de Kalphen Comes Heinricus 80
Kale 44. 128
Καλύβαι 125
Kamınoldus Epiſcopus Conſtantienſis 47. 56
Kantben 113
Karolus, Kärle 114
Kaufbeuren 109
Kebe incluſa 207
Kebinina Wiboradæ famula 225. 231
Keberga recluſa 212
Kebo Laureſſenſis Abbas 49. 50. 52. 53. 54. 60
Κέλλης, Κελλητίτης 113
Κέλλιον 113
Keller, Kellerey 118. 119
Keltinſtein S. Magno donatur 198
Kemlaten 113
de Kempten Nobiles 97
Κενοδοχία 22
Kerhardus Abbas S. Galli 57. 67. 69. ſq.

Kerbild incluſa * 7. * 9. 41. *moritur* *9
Kerno 133
Kero Wirtzburgenſis Abbas 49
Keroldus, vide Geraldus
de Keſſwil Nobiles 98
de Keſtinboltz Nobiles 94
Kethtruath Rex Scotiæ 248
Kiburg caſtrum capitur * 10. *& ſuccenditur* 72
de Kiburg Comites 80. 87. 97. 115. 125. 255
Kichimbach 47
de Kilcheim Nobiles 94
de Kiſelekk Barones Suevi 97. *bis* 99. 100
Kiſilbertus Lotharingiæ Dux 30. *vide Giſelbertus.*
Kletgovve Lantgraviatus 253
de Klingen Barones 76. *bis* 100. 109
Kochirsburg capitur & ſuccenditur 72
Kofman vide Mercatores.
Κοιμᾶν 134
de Kolinchon Nobiles 95
Kollinchoven 114
de Korbin Nobiles 95
Kothelind incluſa moritur *9
Kothelinda Monialis Dialecticam didicit à Ruodmanno 46
Kraniitz nagen 129
de Kreigen Barones 94. 96. 97
de Krenkingen Barones 79
Krezzer Patricii Sanctgallenſes 100
Krumbeſtab 115
Krumben Patricii Sanctgallenſes 98
de Krumbenovv Nobiles 96
Kuchimaiſter Patricii Sanctgallenſes 96. 99. *vide Coci.*
Kyrie eleiſon 23

L *Pro D.* 143
L *Labarum* 25
Labore manuum Monachis victitandum 48
Lagenenſis Provincia Scotiæ 203
Lanceatos & ſcutatos olim itineraſſe 17. 26
Landrlohus Trevirenſis Archiepiſcopus 15. 232
de Landegge Pincerna 98
de Landsberg Nobiles 95
Lantgravius 108. 248
Lantweer 254
Langona, Languena 131
Langenſtein Nobiles Burgundi 100
Langobardi à Pipino Rege vincuntur * 4. *à Carolo M.* * 5. *ab Agarenis* *6
Lanto Epiſcopus Auguſtanus 202
Lanto II. Epiſcopus Auguſtanus 203
Latrones reconciliari in hebdomade Paſſionis 79
Lavandi cadavera mos 28
Lavatorium 130
Latina lingua diſcenda ratio in ſcholis 41
Latine in ſcholis loquendum eſt pueris 44
Leana Anachorita 250
Leaulx 136
Lebes ingens 16
Lectionarius 8. 9
Lectiſternium 122
Legatorius 249
Legis Alamannorum ſtipulatio 201. *immiſſio in poſſeſſionem* 102
Lele Agarenorum Rex capitur *7
de Lene Nobiles 98
Leo indigitatur Otto Imp. à filio 57. *bis* 245
Leodium unde dictum 136
S. Leonhardi Eccleſia 75
Leo Heinricum Imp. inſilit. 37
Leones Anachoritarum 250. *D. Hieronymi* ibid.
Lectius Patricii Sanctgallenſes 95. 99
Leudes, Leodei, Leus 136
de Leumberg Nobiles 97
Liberi homines 137
Liblach fluvius 101
Licus fluvius 297
Ligurrire 42
Limatus, Limagus. vide Lindimacus.
Limodia conquiritur à Pipino. *4
Lin fluvius Scotiæ 249
Lindimacus fluvius 149. 250. *lacum Tigurinum perfluit* 107
Lintaugia, Lindava 102. *crematur* *7
Linthaugienſe Monaſterium 212
Lindaugianus lacus 111
Lippia in Saxonia * 5. *juxta Rhenum* *5
Litania major 36. *ſolemnis* 131
Litteras Regum & Imperatorum oſculandi mos 5. 61
Liutfrid Dux Alamanniæ Junior capitur & occiditur *6
Liutfridus Comes Sueviæ 17
Liutfridus Alſatiæ Dominus 35
Liutolfus Ottonis I. Imp. filius Dux Alamanniæ patrem juvat * 7. *venit S. Gallum* * 7. 37. *patri rebellat ib. Italiam ingreditur* 7. *moritur* *7. 38
Liutuiga Comiteſſa 253
Liutvvardus Vercellenſis Epiſcopus, Imperatoris Archicancellarius 10. 28. 236. 238.
Lobium 95
Lolinga 15
Longum mare 40
Lorica linea 119
Loruban 49
Lotharius II. Rex Francorum impeditur ſubvenire Gallo & Magno 198. *perempto Sigeberto & ejus filiis Auſtraſiam occupat* 205. 192
Loy, Loyalx 136
Lucca Imperatori reſiſtit *10
Ludi pueris permiſſi 17. 21
Ludus triduanus Scholaſticorum S. Galli 17. 21. ſq.
Ludovicus Pius Imp. * 5. * 6 *obit.* *5
Ludovicus Junior Rex Germaniæ 109. 203. *Alamanniam habuit in poteſtate* 6. *obit* 6. 10. *ejus Archicapellanus Grimaldus Abbas* 12. *Capellanus Salomo Ramsvvagius* 12
Ludovicus IV. Arnolfi F. Imp. 6. *obit* *6
Luibuel 96
Luitoldus Carinthiæ Dux 71. 73
Luitoldus Epiſcopus 41. 122
Luitoldus Pſeudo Abbas S. Galli 71. *deponitur* 71
Luitoldus de Nellenburg Comes 71. *occiditur* ibid. 4
Luitolduburg, Luitensburg, Lutensburg 87. 136
Lupa Anachorita 250
Luter, Lutra 251
Luterberg caſtrum 87
Luxovium 248. 249
Lydius Charlomannicus 126
Lydius Modus 117. 127
Lydium aurum 127

M *Agalia* 125
M *Magnus, id eſt, Groſſus, de Carolo Craſſo* 232. 236. 243. 256.
S. Magni brachium 13. *Eccleſia* 13. 22. 109. *ejus Eccleſiæ Rectores* 224
S. Magnus apud Fauces quieſcit 13. *vide Magnoaldus.*
Magnoaldus Hibernus 189. 196. *cur ſit dictus* 190. *Clericus* 151. *Diaconus* 192. 193. *Magnus vocitatus* 192. 194. *in Italiam à Gallo miſſus* 159. 193. *in cella S. Galli manet* 163. *moritur* 200. *ſepelitur* 200
Magontia loco mota & propius Rheno locata 15
Moguntiaca nundina, quæ nunc Francofortenſes 26
Major domus 252

Majores, Meyer 118
Majores Nobiles in Helvetia, & eorum nomina 118
Majores villarum, Maires de villes ibid.
Maleficus pro venefico 211
Malleus terra 142
Mallus 108
Malira 111
Mandra, Mandrita 134
Manegoldus de Bortenſtein Abbas S. Galli 74. moritur 74. ſepelitur 75
Manegolt Comes Erneſtum Alamanniæ Ducem vincit *10
Manumiſſionis formula 137
Manſio, Manſionare 133
Manſionaria Eccleſia 21
de Monsdorf ſeu Mangidorf Nobiles Miſni 94
Manſus 137
Mantes 132
Manus pro poteſtate 108
Mapalia 125
Mappa mundi 10. 109
Maravenſes ab Arnolfo Imp. debellantur *6
Marcarum pondo 139
Marcha, March 254. bis
Marchdorf expugnatur & ſuccenditur 72
Marcellus, prius Mængal dictus, Magiſter S. Galli 12. 77. 229. 230. ejus doctrina 24. Caſtitas ibid.
S. Marci reliquiæ 102
Marcus Epiſcopus Scotigena 12. 229. 230
Margus 254
S. Maria Virgo juvat cœlantem Tutilonem 28
S. Mariæ Virginis reliquiæ 152. 197. Capella 78
Marquardus Carinthiæ Dux 71
Marquardus Brigantii Dux capitur 72
Marſcalci Patricii Sanctgallenſes 94
Martianus Capella de Nuptiis Mercurii & Philoſophiæ 10. 30. item de ſeptem liberalibus artibus 10
S. Martini Vita 10
Martus, Martellus 141
Maſſin Monaſterium 10
Mathematices ſtudioſi Monachi S. Galli 138
Mathilda ſoror Imperatoris Conradi 36
Mathilda conjunx Heinrici Imp. 30
Mathilda Comitiſſa 71
Matrina 115
Maturitas 110
S. Mauritii reliquiæ 152. 197. enſis & lancea 36
Maximiliani Tübingorum Lantgravii aula 111
Mecchinga 10
Medum 137
Meginratus Eremita martyriſatur *6
Meyer 118
Mejer de Berge. vide Berge
Mener 121
Mentzelen 251
de Meplint Nobiles Suevi 96
de Mepplicas Bertholdus telo confoditur 80
Merania Dux Cuono 245. 256
Mercatores Patricii Sanctgallenſes 95. 96. 97. 98.
Mercatum 123
Mercurii aſtutia &c. 84. 140
Merſburch in Saxonia *5. 101
Merſunt Patricii Sanctgallenſes 95
Meſſa, Meza 111
Metallifodina 19. 199
Metenſis cantus 29. 230. 233
Meteora 256
Meum & Tuum 78
Miles, Milites 120. 127
Miles juſtitia 139
Milo Elevvangenſis Abbas 50. ſq.
Mimatores 33. ſq.
Minare 121
Minerva 45. 140. Minerva poculum 78. ſq. facetia 82. ſagitta 88. Minerva ſermonum 85
Miniſterſales 137
Miniſterſarches 136
Miniſterium pro miniſtro 112
Minor 110
Miracula facere minus eſſe in Eccleſia, quam bene vivere 246
Miracula facere Sanctos, quibus tamen majores exiſtant, qui nulla faciunt 146. 147
Miracula non eſſe fidelium, ſed propter infideles fieri 247
Miſcuerint vina num Germani 131
Miſſas audimus, quum eas agere deceamus 24
Miſſus Miſſaticum 112. ſq. 130. 251
Mode Muſices 116. 117
Modius, Mut 111
Mængal. vide Marcellus.
Monachus victu & tegumento contentus eſſe debet 176. ſq. & labore manuum victitare 48
Mons Cœli, Cœlius 251
Mons Fortis 139
de Monte Forte Comites 79. 82. 94
Mons Victoris 23
S. Moritz 135
Moſt 126
Moyſes Decanus S. Galli *7
Muller, qui Molendinatores, Patricii Sanctgallenſes 94
Munitiones 124
Muntzer, qui Monetarii, Patricii Sanctgallenſes 94. 96
Murmuria, Murmurioſus 129
Muſices inventio ex incude & rota 116. mutatio, renovatio & perfectio 116. utilitas 236. partitio in Choralem & Figuralem 116. ſq.
Muſicæ modi 117
Mutzo Comes primus in Aula 68. ejus injuſtitia 68. 69

B. N*Artiſſus Epiſcopus Toloſanus Draconem interfecit* 193. 194
Nativum 104
Nebus Dux Alamanniæ 266
Nechinburg 60
de Nellenburg Comites 71. Lantgravii 136. 242
Nemidona, id eſt Spira 158
Neophitus, Nephitus 131
Neoptolemus 140
Neuma 116
Nicolaus Pontifex R. 236
de Niderwvile Nobiles 96. 97
Nigra Silva 124
Nigri libri, id eſt necromantici 26
Nitkarius Epiſcopus Auguſtanus 203
Nobiles qui 137
Nobiles qui habitarunt circa S. Galli cellam, antequam eſſet Monaſterium 107
Nobilium apud Helvetios multitudo unde 29
Nobilium apud Helvetios plebeja conditio 109. 251
Nona 125
Nonalis, Nonalia 125
Nonalis cervisia 125
Nonna, id eſt Monialis 154
Norici Dux 30
Nortmanni in Campaniam 66. in Scotiam 205
Nortpertus Abbas S. Galli *10. 70. 98. 206
Notingus Epiſcopus Conſtantienſis 35. obiit *7
Notkeri tres 228

Notkerus Balbulus 23.24.25.26. *nominis etymon* 227. *parentes illuſtres* 12. 227. *Caroli Craſſi Nepos* 227.232. *ejus balbuties* 228. *Scholæ præficitur* 24. *ab Ottonibus Impp. medius ducitur* 245. *cæcus* 246. *ejus ſcripta* 246. *Magiſter Sequentiarum vocatus* *6.100. *obit* *6.246. *ſepulchrum* 65. *canonizatur* 81.233. *ejus nepotis* 41.
Notkerus Piperisgranum, Medicus Phyſicus, Pictor & Poeta 39.40.45.47.50. 55. *bis.* 56. 57. 58.77. 138.228. *Magiſter cognominatur* 41.77.138. *præſenio cæcus* 64. *ab Ottonib. Imp. medius ducitur* 64. *moritur cum Burckhardo I.* *6.65
Notkerus Labeo Abbas S.Galli, Cralohi Abbatis ex fratre, Notkeri Medici ex ſorore nepos *8. 55.57.59. 60.64. *moritur* *6.65
Notkerus Magiſter & Monachus S. Galli obit cum Burkhardo II. *10.70
Notkerus Monachus & Presbyter S. Galli 100
Notpertus. vide Nortpertus.
Notula 30
Nuda faba 111. ſq.
Nudimanus 110
Nudipedes pœnitentes 15.22
Nuncii 110.111
Nuncii Cameræ ibid.
Nundinæ, quæ nunc Francofurtenſes, olim Moguntiacæ 26
Nuvenburg ab Henrico Imp. obſeſſum *10. *v. Caſtrum novum.*

De O *Berberg Nobiles* 107
Ober Teutſchland, 248
Oblata, Oblationes 134
Obolus 255
Occelli Patricii Sanctgallenſes 95.96.97.99. *ter* 100
Occidentana 116
Ochibe Erneſtum Ducem Alamanniæ in venatione interficit *9
Octava 104.110
Octavianus P. R. Ottonem Imp. coronat *7
Oeconomus 38
Oeconomi Epiſcoporum & Abbatum 135
Oenus fluvius 104
de Oetlinshuſen Nobiles 99
Offerenda 116
Officiales Monachi S. Galli 120. *eorum ſervitia* 135
Oflatein 134
Ολπη 253
Operariorum Decanus 114
Opiparo 43
Oratorium 250
Orcadæ 204
Organa in Franciam *4
Origenis opuſcula 9
Oroſii volumen 10
Oſculandi mos 16,18. 20.38.40.43.44.46.49. 52. *bis.* 64.195.196.199.217
Oſmannus Presbyter obit 96
Oſtiatim 109
Oſtien 134
S. Oſwaldi & B. Thomæ Eccleſia 78
Oter 251
Otigeba Imperatrix Adalſtagii Angliæ Regis filia 42. 43
Otkarius Archiepiſcopus Moguntinus 203
Otkerus Miles & frater Abbatis Augienſis 46.53
Otpertus Archiepiſcopus Moguntinus *6
Othmarus Presbyter vocatur ad cellam S. Galli 166. 176. *fit Abbas* *1. *4. 202. 252. *capitur & adulterii accuſatur* *4. 178. *Potami incarceratur* 111. *relegatur Stainam* 108. 178. *moritur* *4. *transfertur ad S. Gallum* *5. *deponitur* *4. *6. *8. *reponitur* *6. *ejus reliquiæ* 37.181.182. *auctoritate Romana in Sanctum levatur* 17
Ottenbeuren 109
Ottones Imperatores unde 227
Otto Magnus Imp. *7. 37.43.53.58. *Leo vocatus à filio* 57.58. *Regis Angliæ gener* 42. *Italiam domat* *7. *contra Danos* 41.42. *contra Agarenos* *7. *contra Abatarenos cum filio Liutolfo* *7. *contra filium Liutolfum Ducem Alamanniæ* *7. 37. *reformat Monaſteria* 245 ſqq. *moritur* *8
Otto Junior Imp. *8. 57 ſq. *Heinricum Juniorem Bavariæ Ducem vincit* *8.65. *Lotharium Franciæ Regem vincit* *8. *terram Conſtantinop. Imp. invadit* *8. *vocatur Saxonibus Rufus* 42. *Siciliam ponte jungere parat* *8. *moritur* *8
Otto III. Imp. *8.67. *injuſtitiæ arguitur à Monachis* 68. *moritur* *9.70
Otto Pictaviæ Comes & Saxoniæ Dux eligitur Imperator 79.81.92. *confirmatur à Papa* 81. *fugatur & pellitur* 79.80
Otto Dux 58.59
Otto Epiſcopus Conſtantienſis 71
Otto Comes Marchtorſio 72
Ottwinus Alamanniæ Dux 251. *Alamanniam vaſtat* 163
Ouglin Patricii Sanctgallenſes 100. *vide Occelli.*

P *Abinberk Franciæ urbs* 15. *& Comitatus ib. vide Babenberg.*
Pagus 114
Pajer, qui Pavari, Patricii Sanctgallenſes 96.97.100
Palatium S. Galli 108
Palatinus homo 13.24
Palatinus de Rheno & Wittelsbac contra Philippum Imp. 76. *eum interficit* 79
Palzo Spirenſis Epiſcopus 49.51.58
Panes mille in uno clibano ſimul cocti 16
Panifices, Panificium, Panificare 142
Pannus, Pannoſus 127
Panthema 115
Pantingus 255
Papa eleemoſynam dat pridie Palmarum 20. ſq.
Papia capitur 70. *vide Paveja.*
Paralyſis, Parlyſucht 138
Paratura 124
Pardi 87.141
Parenſis Comitatus 253
Parentes, Parentela 139.140
Pariſienſis Academia 78
Parma 36
Parricidii pœna 216
Participium 44.51.163
Partus exciſus arvina porci recens caſi inſuitur 43
Paſſionale 8
Paſſionis diebus reconciliantur latrones & malefactores 79
Paſtores hirſuti & prolixis barbis 17. *ſervi proprii* ibid.
Patrare 108
Paveja conquiſita *4.5. *vide Papia.*
Pawari Patricii Sanctgallenſes 96.100
S. Pelagii Martyris corpus 19. 234. *ejus miracula* 19. *ſarcophagus* 19. *Pelagio quæ loca dederit Salomo* 22
Pelliparii 142
Perchtera incluſa 41. 125. *vide Perethrat.*
Pere, Hebraica vox 126
Peregrini de locis emigrantes non poſſunt alibi conſtitui Epiſcopi 158
Peregrinationes Romam 19.63
Perethrat incluſa *7. *moritur* *8. *vide Perchtera.*
Periodus 17.112
Περίπολοι, ἐφοδεύοντες 115

Perthole

Chlotharius 102
Chnuto Danorum Rex 42.43
Choldarii 104
Chollinchoven 21. 22
Chori, Chortis 119.129
Chomſer 111
Chryſoſtemi opera 8
Chuſſol Rex Agarenorum occiſus *6
Ciborium, Cibotium 120
Cile in Suevia 74
Cilia incluſa avara 211. ejicitur 212
Circator, Circitor 115.124
Citare 120
Civitatim 109
Clanx 120. de Clanx Nobiles 120
Claretum 141
Clarona 248
Claudicare melius Reges quam regna 54
Clauſula pro incluſorio 41.125
Clemaris Patricii Sanctgallenſes 96.100
Clementis Papa liber 8
Clemens II. P. R. Wiboradam canonizat 71
Clepero 142
Clibanum ingentis molis 16
Clinicus 48
Clodovaus II. Grimoaldum vincit 251
Clubini Patricii Sanctgallenſes 99
Clypei faſcia 122
Cnullini Patricii Sanctgalleoſes 95
Coci Patricii Sanctgalleoſes 96. 98. 99. bis. An Kuchimaſter.
Cœlius Mons 251
Cœlum Aſtronomicum pretioſum 87
Cœnobiota, Cœnobita 107
Cohors, Cohortalis 129
Collationes Patrum 8
Collaro 123
Collecta, Collectarius, Collectarium 8.9.10
Coloni, Colonia 118.119
Coloratus 130
Columba, Columbanus 150. in Gallias proficiſcitur. 1. ejus epiſtola ad Lotharium Regem 198
S. Columba vita. 9
Cometa *6. bis. *8. bis *9. 65
Comitus 123
Commater 115
Concambium, Concambire 132. 133
Concilia indicere non eſſe Papæ, ſed Imperatoris & Epiſcoporum 90
Concœnobiata, Concœnobita 107
Concubinarum amplexus vetitus 149.249
Confeſſio 108
Conjugum in Quadrageſimis abſtinentia 22
Conradus Imperator *6. 33. 234. 235. Conſtantiam venit 16. S. Gallum *6. ejus maternum genus 112
Conradus Heinrici F. Imperator *10. Italiam domat. *11. coronatur à Papa *10. ei rebellat Conradus patruelis *10. filio deſponſat Reginam Angliæ *11. ſucceſſorem conſtituit Heinricum Saxonem 30. obit *6. *11.30
Conradus patruelis Conradi Imp. Dux Carinthiæ *10
Conradus Henrici VII. filius Rex Hieroſolymor. & German. 87
Conradus Rex Burgundiæ 33
Conradus Dux Zaringia 74
Conradus Epiſcopus Conſtantienſis *7. 31. 52. 35. ejus reliquia 102
Conradus de Buſſnang Abbas S. Galli 83.84.93
Conradus de Schœnenſtein 80
Conradus de Tegerfeld Epiſcopus Conſtantienſis 81
Conradus à Wengen Abbas Wettinganus 109
Conradus de Fabaria Presbyt. 80
Conſiliare 132
Conſtantia 102. ab Ungris invaditur 34. ſq. crematur 33
Conſtantienſis lacus 111
Conſtantis Epiſcopi & Martyris Corpus 234
Conſtantinopolitanus Imp. prohibetur Romæ in S. Petri templo coronari 81
Conſtantinus Græcorum Imp. ambit Hadwigam Suevam 43
Coppa 113
Coriarii 142
Corniculam abmordere 129
Corona, Coronatus 124
Cortelini, Cortinarii 129
Corylus S. Galli 241. ſucciditur 55
Cozalinum contra Votonem Burgundiæ Regem *11
Cozbertus Abbas S. Galli 4. vide Gotzpertus.
Cralo Abbas S. Galli *7. 37. 38. 66. 207. 226
Cratzania 73.135
Creperum 143
Creſſarun ad Monaſterium S. Galli pertinens 88. 90. 143
Cruces in veſtibus *5. *7
S. Crucis reliquia 197
S. Crucis templum 13.109
S. Crucis violator punitur 73
Crucigira 98
Cruclinga Monaſterium 102
Cucullus, Cucullarius, Cucullatus 123. ſq. 133
Cuonbertus Decanus S. Galli 57. 59. Præpoſitus Briſaugienſis 57. Abbas Altahenſis 43
Cuono Dux Moerania Ottonis I. gener. 64.245.
Cuono Curzibolt 30.104
Cuono de Nellenburg Comes moritur puer 73
Cuntzo Alamanniæ Dux 1. 251. quietiam Auguſta & Retia 199. vide Guntzo.
Cuppa 121. 214. 225
Curia, id eſt colonia 119.137
Curia pro comitiis 138
Curia pro aula 140
de Curia Nobiles 98
Curialitas 142
Curienſis lingua 124
Curtis pro aula 124.129
Curtis pro colonia 137
Curticum 119
Cydro 126
Cyphi lampadum 135
Cyprianus Arelatenſis Epiſcopus 137
Cyrilli ſcholia de Aſcenſione Domini, & Quæſtiones 10
Cyripſani *7

D. Pro L. 143
Dagobertus puer interficitur 105.251
Dæmonum voces & planctus 150. 153. 196. vide Diabolos.
Dalmatica 129
Dapiferi Abbatis S. Galli 926
Decanus operis, operariorum 114
Deccolus frater S. Galli 94
Declamator 132
Decreta 131
Decreta Pontificum Romanor. 10
Decurſus aquarum 109
Dedicare 143
Defenſaculum 124
Defenſio 139
Delatores Principibus fugiendi 24
Delicare & Delicere 143
Deſiderius Longobardorum Rex Corbe jam relegatus *4
S. Deſiderii Martyris reliquia 49
Deſius 104
Deus quid faciat in cœlis 23.153

Dholen 130
Diabolus transformatus 24. *in forma canis percuſſus* 26. *peccata in ſcidis perſcripta delet* 27. *Wolonem Comitem præcipitat* 28. *Titilone ex Eccleſia pellitur.* 28
Diatim 107
Διβέτιον 115
Diepaldus Abbas S. Galli 70
Diepoldsburg 17. 112
Diethelmus de Crenkingen Epiſcopus Conſtantienſis 79
Diethelmus Comes de Tokkenburg 72
Dietingen 53
Dietricus Metenſis Epiſcopus 49. 50. 54
Dietwinus Cardinalis 75
Digiti, id eſt libri 130
Dii Alamannorum 150
Diis acclamant Ungri 32
de Dilingen & Keburg Comites 122
Dioconita 253
Diptire 113
Diptycha 120
Diſcredere, Diſloqui 132
Diſpenſatores Patricii Sanctgallenſes 95. 96. 98. 99. 100
Diſturbium 124
Divites. vide Richlin 96
Divortii cauſa inter Conradum Regem & Reginam 80
Dolus pro dolore 123
Domeſticatus 123
Domicilia 124
Dominica die pugnatum * 4
S. Dominum oppidum 71
Dorius modus 117
Dormire, Dormitio 134
Dorſile pallium 113
Dorſiloquium 24
Draco interfectus à B. Narciſſo 191. 195. 196. *à* * *B. Magno* 197
Ducatus 134. 139
Duciculum 253
Ducilla 129
Ductrix 129
Duellium, Duellum 18. 45. *bis*. 113. *Monaſterium ibidem* 46
Duellium Twiela, Zaringenſium Ducum munitio 73
de Duellio Barones, vide Twiele.
Dulciamina 127
Dun fluvius Scotiæ 249
Duri pagus 114. 201. *vide Turgowe.*
Durware 136
Dux, Duciſſa 129

E*Berhardus Dux Francorum à fratre Conrado Imp. regno excluſus Imperatori Henrico rebellat* 30. *interficitur* * 7. 30
Eberhardus Epiſcopus Conſtantienſis * 10
Eburnea tabula miranda magnitudinis 20
Eccleſiæ & Synagogæ Altercatio 10
Eclipſes Solis * 5. * 7. * 8
de Edanswile, Nobiles 95
Edelknecht 137
Edere Chriſtiano omnia licet 211
Edildegin 137
Egibertus Rector B. Magni 224
Egiloiſus Langobardor. Rex 250. *vide Agiloiſus*
Egino Epiſcopus Conſtantienſis 3. *Waltonem Abbatem perſequitur* 3. *moritur* 4
de Eſcheim Nobiles 78
Ekkehard. Decanus Senior 39. 41. 44. 45. 46. 51. 52. 53. 57. 58. 59. 78. 125. *ejus laudes* 41. *opera* 46. 207. *hydropia* 207. *mors* * 2. * 8. 44. 55
Ekkehardus Junior Palatinus 44. 45. 46. 47. 48. 52. 54. 57. 58. 59. 63. 64. 65. 244. *ejus mors* * 8.
Ekkehardus Minor Senioris Nepos, Palatini conſobrinus, Diaconus & Decanus 44. 46. 48
Ekkehardus de Nellenburg Abbas Augienſis. * 7. 71
Elegi 38
Eleemoſyna quid 177. *redimit animam* 114. *ſed obitum debet præcedere* 20
Elephantes 20. 87
Elephantus pro ebore 20. 109
Elewangenſis Abbatia Salomoni data 12. *Ekkehardo Palatino oblata* 47
Elgowe 76. *vide Hilicgowe.*
Eliſaza, id eſt, Alſatia 185
Emunitas 107
de Endingen Nobiles 97
Engelbertus Abbas S. Galli *. 6. *. 7. 30. 31. 32. 33. 34. 35. ſq. 223
Engi villa Hegoviæ 3
Euſelinus vel Enzelinus Præpoſitus Fabarienſis 37. 38 *& tandem Abbas* 40
Epiſcopicella extructa 7. 13. *obſeſſa* 175
Epiſcopos non poſſe ordinari peregrinos 159
de Eppenberg Nobiles 98. 107
Epibaticus Epiſcoporum Auguſtanorum quondam ſedes 196. 198. *cur ſic vocetur* 199
Eques 114
Equarum uſus 114
Erbovaldus, qui & Erchanaldus, Major domus 252
Erchanger Dux Alamanniæ 15. *vincit Agarenos* * 6. *Salomonem Conſtantienſem capit* * 6. *interficitur* * 6.
Erchinbaldus Argentinenſis Epiſcopus 40
Erchonaldus Turgoviæ Comes 163. 252
Ergodiocles 253
Ergowe 113. 224. *vide Araris pagus.*
Ἐρυγμός, Ἐρυγμή 112
Ermentinga 126
Ermenricus Elewangenſis Monachus 202
Erneſtus Dux Alamanniæ puer * 9. *interficitur* * 9. 104
Erneſtus Dux Alamanniæ Conrado Imp. rebellat * 10. *eidem conciliatur* * 10. *à vitrico Henrico Imp. deponitur* * 10. *interficitur* * 10
Erufridus Epiſcopus Conſtantienſis 252
Erpho Wormatienſis Epiſcopus 50. 54
Errovagare 124
Eſdras incenſam à Chaldæis legem reparavit. 207
Eslinga 76
Eſſen 125
Evangelium Epiſcopis adventantibus exhibendi conſuetudo 14. 18. 38
Eulogia, Eulogiæ 114. 134
Eulogium, id eſt, proverbium 131
Eunochus S. Columbani miniſter 192
Eunuchi Græcorum 45
Euſebii & Hieronymi Chronica 9
Euſebius Scotigena Eremita 10. 23
Euſtaſius Luxovienſis Abbas 160
Exactores 128
Exiliare 133
Expeditio 138

F*Aba unda* 111. ſq.
Fabarienſis Abbatia S. Gallo data 20. *ſub Epiſcopo Curienſi* 38. *fiſci Imperatoris* 38. 39. 40. 43. *à S. Gallo repetita refutatur* 43
Faceſſere 40
Facetia 139. *Facetus, id eſt, facundus.*
Factura 129
de Faſenhaim Nobiles 97
Faillanus Scotus obit * 8
Falckenſtein Caſtrum * 10
de Falckenſtein Nobiles 95. 96. 97. 98. 99
de Falckenſtein in Nigra Sylva Nobiles 97. 100

de Fal-

de Falckenſtein Marſcalci 94
Fames *4. *5. *6. bis *9. *11
Famidicus 25
Fans 130. Fandus 134
Fanda & nefanda 134
Far 133
Farus 253
Faſcinatores, id eſt, præſtigiatores 24. ſq.
Fauces Juliæ 13. 19. 109. 196. Monaſterii origo 197. confirmatio 198. 199. inhabitatio 199
Fauciacum 110
Fauſta 38
Fe, fede 136. 138
Federwuſch de Glatburg Nobiles 95
Feodum 138. Feodaliter 138
Feræ obediunt Sanctis 190. 199. 250
Ferrifodina in Faucibus Juliis 199
Ferro argenti 96
Ferula Abbatialis 115
Feſtorum diebus & Sabbato pugnatum *4. *7. bis
Feu, fiefe 138
Feudum unde dictum 136
Fides, Fideles, Fidelitas 136
S. Fidis reliquiæ & capella 72. 73. ejus ſpoliatores puniti 180
Fillones 124
Filtra 119
S. Findanus ex Scotia 203
Firmitas 109
Fiſca fluvius Ungariæ *10
Fiſcales 110
Fiſci homines, Fiſcales, Fiſcalini 112. 136
Flaſco 253
Flori Presbyteri Collectanea 10
Fluſa, fluvius 119
Fœmina varium & mutabile animal 55
Fœmina undata aquis merſa 56
Folknandus Comes de Tokkenburg 136. occiditur 72
Fontanetenſis pugna trium fratrum 6
Foris cum accuſativo pro extra 55
Forenſis, Foraſticus 107
Forenſe jus, Forenſes 139
Formago 253
Formalis oppidum Scotiæ 249
Formella caſei, certa 253
Forſeggia 139
Fort, Fortezza, Fortalicia 124
Fortunia 113
Fos 138. Foy 136
Francia nomen generale 146. 147. 248
Francia Orientalis Alpes 15. olim non Ducatus, ſed Præfectura Imperialis 15. ejus Comes & Præſes Wernhera, 15. Duces recenſentur Adelbertus *6. Eberhardus *7
Francorum Regum ſucceſſio 105. 106
Frankenminſter 70
Francofurtenſes nundinæ videntur olim Moguntiæ fuiſſe eodem tempore autumnali 26
Fraxnith 35
Freyherren 137
Freſa faba 111. ſq.
Friburgum à quo conditum 135
Friccowenſis pagus 35
Frideburga Ducis Alamanni filia 154. fit Monialis 157
Fridericus II. Imperator, Heinrici VI. Filius contra datam fidem à Principibus rejicitur 79. confirmatur tandem 79. defenditur à Papa contra Ottonem Imper. 81. fugatur tamen ab Ottone 81. in Italiam facit expeditionem 71. ſq. vult repudiare uxorem Auſtriacam, ſed diſſuaſus ab Abbate S. Galli deſiſtit 88. mittit Abbatem Romam 237. militat in Syria 89. infeſtatur à Gregorio IX. P. R. 89. redit ex Syria 89. reconciliatur Papæ 89. Ducem Bavariæ mandat interfici 89
Fridericus Archiepiſcopus Moguntinus obit *7
S. Fridolinus unde 247. mortuum ſuſcitat 248
Frigdora 116
Frigores, Frigoreticus morbus 256
Fuaſſach 110
Fuſach fluvius 101
Fxazi 109
Fullarii Patricii Sangallenſes 94. vide Impletores.
de Fulle Nobiles 97
Fulmina *7. *10
Furintowa 60
Fuſtes 119

GAllica ruſticorum lingua 44
Gallus mendici facetia 42
Gallus Scotice Callech 249. ex Hibernia in Galliam 1. 148. 191. ejus ſtudia 148. idola confringit 1. 150. Alamannica lingua gnarus 251. heremum cœpit inhabitare 1. ejus corpus ubi 146. ſepulchro ejectum reconditur 163. auferre conatur Victor Comes 167. moritur 194
SS. Galli & Othmari Vita 10
S. Galli locus non prorſus heremus 107. partim publicus in fiſco Regis, partim Nobilium 2. 156
S. Galli Monaſterii ſitus 156. commoditas 21. perſonæ regulares 22. Officiales Monachi 120. Officiales Domus 92. tributum Epiſcopo Conſtantienſi debitum 5. 7. libertas Imperialis 122. crematio *7. 36
S. Galli Abbates eſſe Principes 77. 78. 84. 86. 89
S. Galli Baſilica 6. 7. 108. Capella 55
S. Galli oppidum muris & turribus cinctum 38. 61. 121. mœnia combuſta 82
Gallus in cacuminibus turrium 31
de Gameringen Barones 75
de Ganderswil Nobiles 100
Gaudentius Conſtantienſis Epiſcopus obit 151
Gebehardus Epiſcopus Conſtantienſis obit *8
Gebehardus de Zaringen Epiſcopus Conſtantienſis 73 rejicitur 74
Gegine 254
Geisberger Patricii Conſtantienſes 94
de Geizbuobe Nobiles 95
Gener pro affine 86
Geneva Burgundiæ urbs *10
Genua oſculandi mos 195
S. Georgii Martyris Cella 213. Eccleſia 41. Monaſterium 125
Geraldus Magiſter S. Galli, qui & Gerhardus & Keroldus *7. *8. 41. 45. 49. 56. 57
Germania 147. 191. 230
Geroldus Comes Hildigardæ Reginæ frater 3. Dux Bavariæ occiſus *5
Gielen de Glatburg Nobiles 94. 95. bis. Camerarii Monaſterii S. Galli 92. Pincernæ 99. vid. Glatburg.
Giſlarii Patricii Sangallenſes 98
Giſela Imperatrix *10. moritur *11
Giſelbertus Dux Lotharingiæ 104. ſuffocatus *7. vide Kiſalbertus.
Giwin Patricii Sangallenſes 96
Gladium geſtare Nobilitatis inſigne 118
de Glatburg Nobiles 97. bis 98. ter 99. bis 100. 107 vide Gielen & Federwuſch.
Glatta 72
Gnus Regis Anglorum filia Henrico Imp. deſponſatur *11. obit *11
Gobia, Gow 114
Goldaha fluvius 56. villa Monaſterio tradita '15

de Golda Nobilee 96
Goldaſt Nobiles 98.99
de Gotichoven 95
Goller 123
Goſſovva 73. de Goſſovv Nobiles 100
Gotefridus Alamannia Dux 108.252
de Gouchein Nobilee 98
Gotzpertus Abbas S. Galli 4. ejus laus 5. ſucceſſorem conſtituit 6. vide Cozpertus
Gradus pro anno 256
Græca Lingua docti Monachi S. Galli 29.46
Græce docetur Hadwiga Ducissa 45
Grana 122
Grandes, Grandinare 115
Grandivallenſe Cœnobium 23
Graphium, Graphiarius 122
Gravenſburg 107. 112
Gregorius Magnus P. Rom. cantum Eccleſiaſticum reformat 220. ejus opera 230
de Grieſſenberg Nobiles 97.99
Grieſſtren 143
Grimoaldus Major domus regnum attentat 251. vincitur 252
Grimaldus Abbas S. Galli * 5.7.ſq. 187. Archicapellanus Ludovici Imper. 12. ſucceſſorem conſtituit 8. moritur 9.98
de Grimmenſtein Nobilee 96
Gugel, id eſt, cucullus 123
de Gundelſingen Barones 94
Gunzo Dux Alamannia 151.154.156. vide Cuntzo.
Guntzenpfennig 251
Gurt, id eſt, curtis 119
de Gurt Nobiles 97
de Gutingen Barones 82.95.97.99
Gwelfi Comites 18.107.112
Gypſire 113

HAllenſis nummus, Haller 255
Hama, Hamina 253
Hamus, Aam 97
Hadewiga Suevia Dux 45.46.54
de Hagenwile Nobiles 94. ter.
Halsmantel 123
Hariker incluſus * 8. moritur * 9
Hartmannus Comes de Kiburg 80.84
Hartmannus Senior Monachus S. Galli 13. ex illuſtri familia 12
Hartmannus Junior Abbas S. Galli * 6. 25.29.35. 77
Hartmutus Abbas S. Galli * 6 6. 7.8.9.10.11,183. Regis Burgundia cognatus 23. ejus Statuta 29. 54. 60. reſignat, & moritur 14. ſq.
Hartpertus Curienſis Epiſcopus 38
Hartmutus contra Heinricum Bavarum Imp. * 9
Haſtiludiari 139
Hatto Archiepiſcopus Moguntinus 15. 234. cor Regis nominatus 15. duodecim Abbatiis præfuit 15. cum Salomone Conſtantienſi primas tenet in imperio poſt Regem 15. Abbas Fuldenſis 15. diffidit Moguntinis 29. in Italiam iturus theſaurum Salomoni committit 19. ab eo circumvenitur 19. ejus vafrities & aſtutia. 12,15. 19. præſertim in Comitem Franciæ 15. moritur * 6, 20
Hedra 140
Hegoria Comitatus 107. 111,253
Heilegowe Comitatus 227,256. vide Eligovve.
Heinbach villa 3
Heimo Conſtantienſis Epiſcopus * 10
Heinricus Saxo Imperator à Conrado Imp. conſtitutus 30. eligitur * 6. 217. obit * 7
Heinricus Bavaria Dux, Ottonis I. frater * 8. 132
Heinricus ſuperioris F. Dux Bavaria contra Ottonem juniorem * 9.65, moritur * 9
Heinricus Bavarus Imperator * 9. 70. adverſus Hermannum Pſeudo-Regem * 9. eumque interficit 73. Italiam domat * 9. bis 70. moritur * 10. Sanctus habetur 16. 71
Heinricus Conradi Imp. F. Rex & Imperator * 10. capit uxorem * 11. Votonem Burgundum debellans regnum Burgundia occupat * 10. * 11. item Alamannia Ducatum * 11. Italiam domat * 11. Bohemos aggreditur * 11. Regem Ungarorum reſtituit * 11. amniſtiam in Synodo Conſtantienſi publicat * 11. uxorem ſumit Comitem Pictavienſem * 11. moritur * 11
Heinricus Heinrici ſuperioris F. Imperator * 11. Italiam ingreditur 70. Radolſum Pſeudo-Regem fugat 71. Romæ moratur 72. Arnoldum Monachum Conſtantia ſtatuit Epiſcopum 74
Heinrici Imperatoris nepis Wendilgarta 42
Heinricus Friderici I. Filius Imp. loco Patris poſtulatur à Papa 89. ejus jocus ad Abbatem S. Galli 91. moritur. 79
Heinricus Dux Saltzburgenſis, id eſt, Bavaria 57
Heinrici Ducis filia Hadavviga 45
Heinricus Dux Suevia 55
Heinricus Archiepiſcopus Trevirenſis 49. 50. 51. 53. 54.
Heinricus de Chalendine Mareſtalcus Ottonem Witelsbachinum interficit 79
Heinricus de Eicheim Præpoſitus S. Galli 78
Heinricus de Klingen Abbas S. Galli 76 92
Heinricus de Saxo Decanus 77.79
Heinricus de Sax Baro Advocatus Monaſterii S. Galli 81. item Fabarienſis 81. pro eo frater apud Imperatorem. 82. cum Comite Montuforteo belligeratur 79. inde Hiſpaniam proficiſcitur 79
Heinricus de Tvvicle electus Abbas S. Galli 74. pellitur 74. revocatus fit Præpoſitus 74
Heinricus de Wartinberg electus Abbas S. Galli non obtinuit 92
Heito Epiſcopus Baſilienſis Caroli M. conſiliarius * 5. & Legatus in Græciam * 5. fit Monachus Augienſis ibid.
de Helfenberg Nobiles 107
Helvetii belliсoſi 71
Hemiſecla 255
Hemmet 128
Herbipolis 49
Herburg 71, 135
Heribaldus Monachus fatuus 31.32,34
Heribertus Mediolanenſis Archiepiſcopus Heinricum Imp. coronat * 10
Herimannus Alamannia Dux venit S. Gallum * 7. obit * 7
Herimannus Alamannia & Alſatia Dux cum Heinrico pro Imperio contendit * 9
Herimannus Alamannia Dux puer patri ſufficitur * 9. moritur * 9
Herimannus Alamannia Dux * 10. obit * 11
Hermannus de Luzelnburg Imperator eligitur 72. ſuperpoſititius 73. interficitur 73
Hermannus Turingia Lantgravius 138
Herſovva, Hergenuovva 15.41.42.73
Heros juſtitia * 5
Heſſus 128
Hettinus Udalrici Epiſcopi Camerarius 34
Hibernia pro Scotia 1. 127.204,249 bis
Hiemes dura * 4. * 6. * 7
Hieronymi opuſcula 8. 9. Divo Hieronymo cur leo appingatur 250
Hilara fluvius, Hilargaugenſes 195.198
Hildigarda Regina cum Carolo M. Romam profectura * 3. S. Galli monaſterio favens 3
Hildericus Francorum Rex deponitur * 4. 184
Hiltebald. Curienſis Epiſcopus 48

Hilti-

INDEX III. RERUM ET VERBORUM.

Perthols Sueviæ Comes 15. *vide Perthold.*
Perluſtrium 124
Peſtilentia in Francia *5. *6. *in Europa* *9. *in exercitu Heinrici Imp.* *10. *animalium* *5. *7
Petrus Cantor Romanus 29. 230
Petrus Rex Ungariæ à ſuis pulſus reſtituitur *11
Petrus Veronenſis Epiſcopus 14. 231
S. Petri Baſilica 5. *Parochia* 108
S. Petri Cella, Peterszell 98
Petridomus Monaſterium 102
Pezpremo Dux Bohemiæ bello petitur *11
Pfänning 255
Pfandt, Pfändten 255
Pfülben 122
de Pfulwendorf Comites 75. 137
Pfundthalter, Pfundtpfänning 255
Pharus 173. 253
Phieſco 110
Philaſca 253
Philautia humana 22
Philippus Imperator eligitur 79. *confirmatur* 79. *comitia celebra* 76. 79. *expeditionem in Turingum & Herbipolenſem ſuſcipit* 76. *occiditur* 79. 81
Philologia 78. 81. 84. *ejus nuptiæ albis intexta* 45
Phlebotomiæ periculum 173
Phrygius modus 116
Phuſca 110
Phyſiognomia 83. ſq.
Pictorum gens 204
Pichen, Picken 121
Pierius 256
Pignus 255
Pilichrimus Colonienſis Archiepiſcopus *10
Piltra 119
Pincerna Abbatis S. Galli 60
Pipinus Majordomus Martelli pater Alamanniam vaſtat 252. *moritur* *4. 201
Pipinus Majordomus Martelli filius eligitur in Regem Francorum *4. 165. 183. *totam Germaniam Galliamque regit* 198. *Longobardos debellat* *4. *Saxones* *4. *Aquitanos* *4. *Waſcones* *4. *ſolus regnare incipit* *4. *venationem habet ad Fauces* 197. *S. Magno quid donarit* 198. *moritur* *4
Pipinus Caroli M. filius Romæ baptiſatur *5
Pipinus Caroli M. ſpurius in monaſterium truditur *5
Piraticum 126
S. Pirminius pulſus *4. *in Augiam venit* *4
Piſcella pro parva piſcina 99
Piſtores Patricii Sanctgallenſes 97. 99
Piura major & minor 15. 73. *vide Büren.*
Placitum 108
Plagales toni 117
Plana 137
Plateeta 129
Planatim 109
Plebes, Plebanus 140
Πλέθρον 140
Pluralitas beneficiorum Eccleſiaſticorum canonibus vetita 75
Pœmani, id eſt Bohemi *11
Pœnitentes nudipedes 15
Poile 130
Pollinctores 212
Polymitare 128
Pondo marcarum 139
Pons maritimus Darii Perſarum Regis, & Ottonis Imperatoris *8
Pons Altus, Pontalt 122
Poppo Herbipolenſis Epiſcopus 49
Potamum Comitum Sueviæ oppidum 15. 111. 178. *inde Potamicus lacus* 100. 111. 147. 248
Potentia pro munitione 87
Poteſtates 251
Poteſtativa manus, Poteſtative 108
Potirium, Potitium 143
Præbenda 134
Præfectus pro Duce 163
Præfecti Caſtrorum ſub Ducibus 156
Præpoſitus Monaſterii quis 168
Præſtationes 119
Pregantia 250. *vide Bregentz.*
Primas, de Archiepiſcopo 50
Primates, id eſt, Principes 112. 140
Primarchatus 136
Primicerius 121
Primipilares 121
Principes, id eſt, Duces ibid.
Princeps debet eſſe virtute præditus & moribus populo gratus 30
Principes viros in comitatu Imperatoris ſingulari menſa paſtos 16
Principes eſſe S. Galli Abbates 78. 84. 87. 89
Principum magnificentia ſtare Eccleſias 77
Priſciani Grammatica 8
Probatio per aquam 132
Proceſſiones S. Galli 16
Propheta, Προφητεύειν 132
Provinciatim 109
Pſallendi utilitas 236
Pſalmicani 56
Pſalterium 116
Pudoricolor 130
Pulani Sclavi, id eſt Poloni *10
Pulszi Rex Agarenorum ſuſpenſus *7
Pulvillus 122
Puorren 73. in marg.
Purra v. Piura.
Pyrale 130
Πύργος 141
Πυρὸς 126
Pyretus 256
Pythagoras harmoniam Muſicam quo modo invenerit 236. in marg.

Quadrageſima abſtinentia conjugalis 22. ſq.
Quaradaves 154
Quartalis 111
Quaſſitare 142. ſq.
Quaternio 134
Quinti Curtii Geſta Alexandri Magni 8

Rabani Archiepiſcopi comment. in Jeremiam 9
Rachenburger 108
Rachenſtein 72
Rachilda incluſa *6. 41. 42. 217. 219. 220. 225. 226. *ex nobili familia Argoviana* 224. *ejus miracula* 42. *moritur* *7
Radeſpona crematur *6. *vide Regenespurch.*
Ramſowe 94
de Ramſtein Nobiles 93. 94. 95. 97. 98 *bis*
de Ramswag Comites, Barones, Nobiles 95. 98. *bis* 99. *bis* 100. 109
Rankwile 248
Rappenswil. vide Rapprechtswil.
Rata donaria, pondera 119
Ratolfi cella 102
Ratpertus Magiſter & Monachus S. Galli 13. 14. 23. ſq. 77. 237. *ex illuſtri familia* 12. *ejus laudes* 24. 25. 26. 27. *moritur* 27
Ratpertus Abbas S. Galli 3. *5
de Raprechtswile ſeu Rappenswil Advocati Comites Kyburgenſes 87. 98
Ravenſpurg 76. 107. 108. 112

Rebellio 124
Rectilinium 47
Rectores B. Magni 224
Refectorium 130
Refrigium 82
Reges cur dicantur Majores domus 252. ſq.
de Regenſperg Barones 135. Camerarii Monaſterii S. Galli 92. ejus oppidi ſitus 135
Regenſpurch ad Danubium * 5. vide Radeſpona.
Reginherus Marchio Conrado Imp. reſiſtit *10
Regula Benedicti & reliquorum Patrum 8
Regularia 45
Reich, id eſt Keiſer 112
Reingeſchvvile 85. 86. 87
Religio non armis, ſed oratione tuenda 80. ſq.
Reliquia Sanctorum 19. eas circumgeſtandi conſuetudo vetus 33. ſq.
Remacli feſtum inſtitutum 71
Rerum Domini 253
Retiaculum 252
Retinacula 121
Rhaguſcia 111
Ῥῆιν 109
Rhenus unde dictus 109. Potamicum lacum influit 101. perfluit 107
Rheni vallis, Rhintbal 111. 135
Rhetia 147
Rhetia Curienſis 210. 154
Rhetiani dicti etiam Sanctgallenſes & Arbonenſes 163
Rhetica lingua 124
Rhinaugia 205. 206. ejus Monaſterii origo 255
Rhingavv 135
Rhodanus Lemannum perfluit 107
Rhonus 109
Ῥόος 109
Richere Comes de Buochorn & Altſtetten 47. 60. 61. 63
Richlin Hartmoti Abbatis ſoror Comitiſſa 9
Richlin, qui Divites, Patricii Sanctgallenſes 96. in marg. 97. 99
de Riedern Nobiles 97
Rinegg Caſtrum 80. 82
de Rinegg Nobiles 99. 100
Rinnen 109
Riter Patricii Sanctgallenſes 94
Ritterſchafft 127
Rivarium 216
Roccus 128
de Rodesheim Nobiles 94
Roeſch cives Wangenſes in Suevia 94
Rogationes 131
de Rogvvile Nobiles 98
Robolues riuti 10
Roma ſi fueris, Romano more jejunandum 89
Romana Curia avaritia & rapacitas 85. 88
Romana Sabaudorum & Rhetorum lingua 124. 128
Romans 124
Romanus, Cantor Romanus S. Galli 29. 230
Romanicus modus Lydius 117
Romanus cantus 29. 230
Romaniſce, Romanice 44. 48. 56. 124
Romishorn, Romanishorn 111. 137. vide Ruomashorn
de Romishorn Nobiles 137
Romulus fictitius fundator monaſterii Weingartenſis 107
de Rorbach Nobiles Suevi 95
de Rordorf Eberhardus 80
Rorſtanchin 15. alias Rorſchach & interdum Roſchach, olim oppidum 73
de Rorſchach Nobiles 95. 96. 97. 99
de Roſenberg Nobiles 94. 95. 97. 99. 107
Rotæ gyratio invenit Muſicam harmoniam 116
Roten. vide Ruſi 53
Rotvvila 31. 165
Rudolfus Rex Burgundiæ pugnat cum Burchardo Duce * 6. ejus filiam accipit * 6
Rudolfus Rex Burgundiæ fugatur à ſuis * 8. moritur * 10
Rudolfus de Rhinfelden pſeudo-Rex 71. fugatur 71. occiditur 72
Rudolfus Comes de Pfullendorf. 61. 137. in Palæſtina mortuus * 12
Rudolfus de Giutingen Abbas Monaſterii 87. 88. 92
Romæ moritur Epiſcopus Curienſis 83. 99
Rueggerus Monachus S. Galli 14. 15. 25
Ruſi Patricii Sanctgallenſes 99
Ruggenbein mons 81. 99
Rünſen 109
Ruodhardus Epiſcopus Conſtantienſis obit * 10. 72
Ruodmannus Abbas Augienſis * 7. 45. 46. 47. 48. 58. 59. 60. 64.
Ruomaldus Epiſcopus Conſtantienſis 71
Ruomashorn 76. vide Romishorn
Ruomo Monachus S. Galli 63
Rudperti Monachi obierunt * 10
Rupert. Subdecanus 57. 59. 61
Ruſa fluvius 109

SAbaudica lingua 44. 124. 128
Sabbatus dies, v. feſtum 128
Sacer pagus 227
Sagiupach 55
Sacrilegii vindicta divina 80. 82. 167
Sacrofagus 113
Sagma, Sagmarius 122
Sal Spirenſe 52
de Salem Abbas 80
Salma 122
Salomones tres Conſtantienſes Epiſcopi 12
Salomon II. Epiſcopus Conſtantienſis 182. 187. cenſum poſtulat à Monachis S. Galli 7. 12. intereſt translationi S. Galli 9
Salomon III. Epiſcopus Conſtantienſis & Abbas S. Galli * 6. 12. 13. 98. 210. 211. 215. illuſtri familia Ramſvragiorum ortus 12. 109. ejus parentes & frater 12. ſtuprum & baſtarda 22. fit Capellanus Ludovici Imp. 12. Monaſterium ingreditur ſine venia 13. ſumit habitum Monaſticum 14. fit Monachus 14. in Aulam Imperatoris revocatur 15. fit Canonicus Elevvangenſis 12. Abbas Cambidonenſis 12. S. Galli 14. Epiſcopus Conſtantienſis 15. Abbas Augienſis 15. fugit Duces Sueviæ 16. eosdem ex carcere liberat 16. invitat ad convivium 16. ambitione fere perditur 16. 17. reſidet in Cella ſua in Turgovia * 6. capitur à Ducibus Sueviæ * 6. 17. ſq. liberatur 17. Romam pœnitentiæ cauſſa pergit 19. Scholaribus S. Galli privilegia confirmat 21. ejus verſutia & vafrities 19. 38. laudes 21. ſq. res geſta 233. mors * 6. 22
Salomonis Cella 41. 125
S. Salvatoris Cella 73
Samnia provincia 152
Sandapila, Sandapilones 142
Sandratus Monachus Colonienſis 48. 57. 58. 59. 61. 62. 63
Saporare 112
Saraceni * 4. ex Aquitania dejecti à Theutone * 4. venerunt primum in Franciam * 4. vincuntur apud Pictavium * 4. in Gotia * 4 apud Narbonam à Wilhelmo * 5. in Gallicia * 7. ab Imperatore Conſtantinopolitano in auxilium vocantur contra Ottonem Imp. Romanum * 8. in Burgundia delentur 35. ſq. in Alpibus Abbatiſcellanis graſſautur 57. eorum pernicitas 57

Sarewat 115
Sarge, Serge 115
Sarnnetes 154
Satyrice 112
Sauma 122
de Sax Barones 77. bis 79. 95. 109. 256
Saxones debellantur à Martello * 4. *à Carlomanno & Pipino* * 4. *à Carolo M.* * 5. *irruunt in Franciam* * 5. *rebelles & perjure* * 5
Saxonum proſapia apud Helvetios 227. 156
Scaftarius Proabbas Monaſterii S. Galli ante Othmarum 108
de Scaftolsheim Nobiles 94. 97
Schafhuſen Monaſterium 73
Schafner. vide Diſpenſatores
de Schatenbuoch Patricii Sanctgallenſes 95. 96
de Schellenberg Barones, nunc Nobiles 109
Schemata verborum 140
Schenken de Caſtel Nobiles 110
Schenken de Landegg Pincerna Monaſterii S. Galli 92
Schizingovii Patricii Sanctgallenſes 99
Schlappen 123
Schnuorlini Patricii Sanctgallenſes 94. 96
de Schoenenſtein Conradus punitur ob ſacrilegium 80
Schola Canonica & Clauſtrales, Cantorum 109. 230
Scholaſticorum ludi permiſſi 133. *bis Vid. ludi.*
Scholarium S. Galli privilegia & conſuetudo 21. *ludus triduanus* 17. 21
Scholaſtici Patricii Sanctgallenſes 95. 96
Schondieri Patricii Sanctgallenſes 96
Schowinger Patricii Sanctgallenſes 135. *vide Scoubius*
Schrodilſii Patricii Sanctgallenſes 95. 98
Schurlezzar Patricii Sanctgallenſes 97
Schuſſius amnis 102
de Schwartzenbach Nobiles 100
Schwartzwalde 35. 124
Scopoza 95
Scotia & Hibernia eadem 217. 247. 148. *ſq.*
Scotia Reges 248
Scotorum peregrinandi ſtudium 175
Scoubius Patricii Sanctgallenſes 98. *an Schowingii* 98
Scriptorium, Scrittoio 52. 114. 130. *bis*
Sculdahn, Sculteus 143
Schuoler. vide Scholaſtici.
Scuta vinnnea 119
Scutella, Schüſſel 133
Secar 126
Secel, Secel 256
Sechingen ad Rhenum 35
Seconis Monaſterium 248
Securitas 107
Sedile, Sidals 121
Sedulius Scotus * 5
Sellare 47
Semperfrey 137
Senior, Senioratus 47
Seniſſimus 65
Sennia heremus 154
Septem dies 104
Septima 110
Septimus mons 110
Sequentia, Sequentiarius 51. 235. *ſq.*
Ser, Sera 123
Seraculum, Serraculum 121. 253
Serge, Sarge 119
SS. Sergii & Bacchi paſſio 8
Sericales 215
Servi ſi non timent, timent 30
Servis nec jurantibus credendum 60
Servitium 135
Siccitates aquarum * 8. * 9.
Sicera 126
Siciliam ponte jungere voluit Imp. Otto * 8
Sidel 121
Sidonius Conſtantienſis Epiſcopus * 4. 65. *Abbatiam S. Galli invadit* 3. 168. *inteſtinorum dolore moritur* * 3. 168. *ſq.*
Sidra 126
Sigebertus Junior Auſtraſiæ Rex 105. 107. 154. *interficitur* 191
Sigefridus de Ramſwag Comes 18
Sigilla Abbatum S. Galli 58
Sigilla Imperatorum litteris impreſſa oſculandi mos 5. 61
Sigillus 121
Sigmarus 135
Sigmaringen 71. 135
Sigmaruwang 135
Signa in cælo * 6. * 11
Signa facere minus eſt quam bene vivere 146. *vide Miracula*
Signifer 71. 121. *ſq.*
S. Silveſtri vita 10
Simulare 130
Simmera 111
Simprecht Patricii Sanctgallenſes 99
Sindolfus Monachus S. Galli 61. *ejus criminationes* 24. 25. *ſq.* 237. *pœna* 14. *ſq. furtum* 29
de Singenberg Dapifere Monaſterii S. Galli 95. 97. 100.
Sintperens Epiſcopus Auguſtanus 201
Sintrammus ſcriba egregius, & ejus opera 20
Sintria, Sintrianus, fluvius 56. 71. 72. *ſq.* 119
Siſinnius * 5
Sitirundorf ad Monaſterium S. Galli 13
Sitis ingens * 8
Sitter, fluvius 119
Sleswick 41. 43
Sodes 122
Sol pro die 114
Solinus Polyhiſtor 10
Solitarius 225
Solium 130
Soniarius S. Columbani & Galli diſcipulus 190
Soractis mons 252
Sparrones 119
Species 252
Spelta 133
Spera S. Crucis 115
Spicarium 133
de Spiegelberg Comites 97. *videntur Kyburgii fuiſſe.*
Spira olim Nemedona 158
Spirituales belliceſi à Deo puniuntur 79
Spiſarii Patricii Sanctgallenſes, dicti de Spiſekk 95. 97. 98. 99. 100
Spezzi Patricii Sanctgallenſes 99
Stabenez Patricii Sanctgallenſes 95
Stain inſula Rheni * 4. 168. 178. *nunc oppidum, ibid.*
Staina fluvius 152
Staenheim 10. 17. 45. 121. *olim oppidum* 17
Stalla 110
Stationarii 114
de Stein Nobiles 95
Steinigunekke 107
Stella nova * 6. * 8
Stellas inter ſe volitaſſe * 6
Stephanus P. R. in Franciam venit * 4. *mortuus* * 4
de Stofeln (Staſila) Nobiles 70

de Steuſen Barones 94
Stoupus 113
Strabi ſeu Strabones 144
Strazpurch capitur & diripitur *9
Stroſa 253
Stropheum 36.122
Stulem Patricii Sanctgallenſes 94
de Sturzenek Nobiles Suevi 97
Subarrare 128
Subjugales toni 116.ſq.
Suevia olim non Ducatus, ſed Præfectura Imperii 17. *ejus Dux primus hæreditarius* 92. *vide Alamannia.*
Suevia Dux Dapifer Monaſterii S. Galli 92
Superbia pœna 25
Suppa 142
Suſceptacula Regum 131
Suſilins Patricii Sanctgallenſes 94
Suſum aut juſum 118
Suſurria 129
de Swanberg Nobiles 107
Symbolus pro collatione 51.55
Synaxis nona 27
Synodica S. Galli Monaſterii 56

T. in Z. 250
Talenta 124
Talto Comes Turgevia 2.107
Talzones Nobiles 97
de Tegerſeld Barones 81.96
Tegerinowa ad Monaſterium S. Galli 13
Tillo Curienſis Epiſcopus 172
Timeri Rex Scotia 249
Tempeſtates horrendæ *8
de Tengen Barones 98
Tenne 256
Teriſtrum 255
Terramotus *5.*6. *7.*9.
Terwe 126
Teſtamentum pro inſtrumento 86.143
de Teſſichoven Nobiles 99
Teueonio 128
Tharra 111
Thaſſilo Bavariæ Dux Carolo M. ſupplex *5
Theuſaurus 131
Theodobertus Rex Auſtraſiorum 1.107.149. *decertat cum fratre Theodorico* 191. *fugatur* 191. *comprehenſus ad Brunnihildem mittitur, a qua fuit peremptus* 192
Theodegiſilus narrator vitæ Sanct. Magni 200
Theodericus II. Burgundiæ Rex 149.191. *miſerabiliter perit* 192. *cum quinque filiis* 192
Theodericus Conſtantienſis Epiſcopus 71
Theodo Bavariæ Dux obſes apud Carolum M. *5
Theodorus Clericus 151.163.192.252. *Eremita & Abbas Campidonenſis* 196.198.199.200
Theodorus Romanus Cantor 230
Theophania Imperatrix cum filio Ottone * 8. *moritur* *8
Theorica 138
Θέρειν, Theren 111
Theſeus menſis 104
Theudo contra Saracenos *4
*Thiete Abbas S. Galli** 7.36.37.124. *reſignat* *7
*Thietpaldus Abbas S. Galli** 10. *obit* *10
Thietpertus Presbyter S. Galli obit *8
Tholus 130
Tigurinus lacus 107. *vide Turicinus.*
Timpus 133
Tina 256
Tiprum 253
Titulus 110
Tiuſenbach 77
de Tiuſenow Nobiles 95
de Tiundelingen Nobiles 99
de Tiurenhaim Nobiles 97
Toggia 250
Toggenburg Comitatus 141.250. *capitur & conflagratur* 72. *ad Monaſterium venit* 89
de Toggenburg Comites 73.85.& ſqq. 94.107.136. *fratricidium* 85.86. *potentia* 87
Toloſa capitur *4
Toloſeni *7
Tolutarius 129
Toni Muſici 116
Tonitrua ingentia *7
Tonſura dedecus 45
Torneamentum 139
Torner, Tornierer 139
Terrere 111
Toſa fluvius 111
Tota Regina Galliciæ ſuperat Saracenos *7
Toxica 141
Tozzo Presbyter 194. *fit Ep. Auguſtanus* 200. *moritur* 201
Tragœdia 35.ſq.
Trajani anima quomodo dicitur liberata 217
Tributum Monaſterii S. Galli, quod Imperatori pendendum 7. *quod Epiſcopo Conſtantienſi* 5
Tributarii, Zinſleuth 198
S. Trinitatis Caſtellum 119.ſq.
Triſtitia cares, oportet, qui vult ſtudere 70
Trivium, Trivialis ſchola 139
Trogen 82
Troia Italiæ urbs deditur *9
Tropi Muſici 116
de Truſpurg Nobiles 93
Tuba Alpina 118
Tubarum inflatio diverſa 29
Tubthac Rex Scotia 249
Tucca 206
Tucconia 1.107.149.192.250.
Tuch 115
Tugium 107.250
Tulbiacum caſtrum 191. *prælium ibi* 191
Tülingia Landgraviatus 253
Tullii facundia 84
Tüncher 115
Tunica 115
de Tunriutun Nobiles 95
Turbata vallis, Turbenthal 16.111
Turbines vehementes *8.*10
Turegum 250
Turgowe 163.227. *ejus Comes* 107.115
Turicinus lacus 1.192. *vide Tigurinus.*
Turinga Villa 3
Turingia Lantgravius ab Imperatore bello petitur 76
Tuſii apri 118
de Tuſelingen Nobiles 94
Tutilo Monachus S. Galli 12.13.14.23.77.238.ſq. 240. *ex illuſtri familia* 12. *ejus laudes* 24.25.26.27.28.29. *anaglypha* 19.26.28.29. *moritur* 28
Twentibolch Rex occiditur *6
Twiela munitio Bertholdi Zeringenſis 74
de Twielo Nobiles 74
Tyrones 127.139

V. Ada ante Caminatas 95
Vadium, Vadiare 138
Vallis Turbata 16. *vide Turbata.*
Vannus 219
Variola morbus Kaminaldi Epiſcopi 56
Varro 206
Vaſa olim ſignata 121
Vaſis aneis celebrabat Columbanus, & cur 156
Vaſſus, Vaſallus 140

Vberlinga

Vberlinga 102
Vberlinger Patricii Sanctgallenſes 98
Vdalricus de Dilingen Epiſcopus Auguſtanus 31.33.ſq. 37 215. *obit* *8
Vdalricus Epiſcopus Baſilienſis 5
Vdalricus I. Abbas S. Galli 66. *moritur* *8
Vdalricus II. Abbas S. Galli 71.206
Vdalricus Dux Carnotenſis, III. Abbas S. Galli 71.72. *& Augienſis* 71. *Aquilegienſis Patriarcha* 70.71. 72 ſq.
Vdalricus de Tegerfeld, IV. Abbas S. Galli 75.91. *Curienſis Epiſcopus* 76. *reſignat* 76
Vdalricus de Veringen, V. Abbas S. Galli 76.92
Vdalricus de Sax. VI. Abbas S. Galli 77.78.92. *ab Imperatore Romam mittitur* 237
Vdalricus de Giutingen, VII. Abbas S. Galli 92.93
Vdalricus de Buochorn Comes 42. *capitur ab Vngaris* 42. *liberatus mendici habitu ad ſuos redit* 42.43
Vdalricus de Gameringen Baro 71.136
Vdalricus de Kiburg Comes 15
Vdalricus alius de Kyburg Comes ingratus 80
Vdalricus Turgoviæ Comes vincit Agarenos *6. *moritur* *8
Venatio an permiſſa clericis 151
Veneris dies 224
Venetus lacus 111
de Veringen Comites 76
Veſcer Patricii Sanctgallenſes 97
Veſontium 35
Veſpilio vide Viſpelio.
Veſtes Eccleſiaſticorum non ſint variegatæ 43
Via 139. *Viaticum* 109
Vicarius Ducis, id eſt Comes 199
Vicedominus 135
Victor Curienſis Rhetiæ Comes 2.166. *violaturus S. Galli locum à Deo punitur* 80.167
Victor Rhetus Monachus Nobilis & doctus 37.38.39.
S. Victoris mons 20.23
Victorinus de S. Trinitate 8
Victuale 125
Vigiles Monaſterii 13
Villa 121
Villani, id eſt ruſtici 118. *pro nebulone* 124
Villici, Villicare, Villicatus, Villicatio 118.137
Vina, Villa 3
Vina an miſcuerint Germani 131
Virgilius 206
Viſiones aliæ ſpirituales, aliæ corporales, & de utroque 214
Viſitatores 130. *perdunt Monaſteria* 89.90
Viſpa, Viſpelio, Viſpilio, Viſpilsator 142.252
Vitalianus P. R. 230
Vitaliani Cantores 230
Vita patrum 10
Vitrea vaſa precioſa 16.111
Vlulatus 235.ſq.
Vngarorum irruptiones in varias gentes 31. *bis* 32. 34. 223.ſq. 235.ſq. *non eſſe Agarenos* 42. *eorum bibacitas* 32
Vngatia Regina nupta Ketbernaco Scotiæ Regi 248. & ſq.
Vnuchun Rex Scotiæ 248. *Vogeſus v. Voſagus.*
Vogt 135
Volmi Patricii Sanctgallenſes 95.98. *ter.* 99
Volo Comes de Kiburg cecidit * 6. *vide Wolo.*
Vom Adel 112
Voſagus, Voſegus 1.124.249
Vote Burgundiæ regnum invadit *10. *deditur Imperatori* *10. *occumbit* *11
Vrbani, id eſt cives 111
Vrbani Patricii Sanctgallenſes 97
Vrinæ faceta deprehenſio 55
Vrnaſcha fluvius 71
de Vrſtein Comites 99
Vrſus S. Eutychii 250. *S. Corbiniani* 250. *S. Magni* 190.199
Vſupelliones 142
Vtliberga arx deſtructa 93
Vules *7
Vzena villa 87
Vznaha villa 3
Vzinbeck Caſtrum 87

W*Alafridus Abbas Augienſis* 93.144. *obit* *6. 98
Waldo Abbas S. Galli 3. *5. *ejus præclarum reſponſum ad Carolum* 4. *ſcriptor egregius* 4. *fit Abbas Augienſis* 4. *& tandem S. Dionyſii in Francia prope Pariſios* 4
Walde Curienſis Epiſcopus obit *7
Walwis villa 47
Walthari Manufortis Vita 41
Waltherus de Drutburg Abbas S. Galli 92.93
Waltherus Magiſter Phyſicus obit 96
Waltkilcha, Waltchircha 15.73
Walto Decanus S. Galli 39.40.57. *obit* 41
Walto Minor Monachus S. Galli 45
Waltrammus Comes Turgoviæ 107. *ejus poſſeſſiones & prædia* 166.176.183. *Cellam S. Galli in Abbatiam erigit* 2
Waltrammus Monachus *S. Galli doctus* 25.26
Waltrammus Presbyter & Decanus S. Galli 216.219
Waningus frater Cralonis Abbatis 37. *ejusque Capellanus* 40
Wanwis Monachus *S. Galli* 59
Warinus & Ruadhardus Comites 2. *4. *Ravenſpurgenſes* 107.111. *Alamanniæ Duces* 168.177
Warmannus Epiſcopus Conſtantienſis * 10. *moritur* *10
Waſconia devaſtatur *4
Waſcerburg 32.35
de Waſſerburg Nobiles 94. *videntur fuiſſe Comites de Monteforte* 94. *in marg.*
de Watte Patricii Sanctgallenſes 99
de Wattenwil olim Barones, nunc Patricii Bernenſes 109
Walzemannus primus Abbas Monaſterii *Duellenſis* 53
Weingartenſe Monaſterium *à quo exſtructum* 107
Weubacha fluvius 119
Weletabi Sclavi Germaniam vaſtant *8
Welfhardus Comes Conrado Imperatori rebellat, eidem reconciliatur *10
Welfo Dux 72.73
Wendilgarta Comitiſſa Heinrici Imperatoris neptis 42. *includitur* 42. *redditur marito* 42
Wengin caſtrum 87
de Wengen olim Comites 109
Werchtegen 114
Werda 111
de Werdenſtain, qui & Werſtan & Wernſtain Nobiles 94.99
Werdo Abbas S. Galli 4. *moritur* 4
Werinherus Augienſis Monachus *Pſeudo-Abbas S. Galli* 72
Werinherus Abbas S. Galli 75
Werinherus Præpoſitus S. Galli 75
Werinherus Comes infeliciter pugnat cum Bohemis *11 *an fuit Franconiæ, de quo jam ſequitur?*
Werinhere Comes Franciæ 15. *ab Hattone Archiepiſcopo circumventus trahitur* 15. *decollatur* 15
Werinherus Comes de Kiburg capitur à Conrado Imperatore 10. *interficitur* *10
Werinherus de Arbona Epiſcopus Conſtantienſis 80
Werra 87
Weſpini Patricii Sanctgallenſes 94
Wetachi Patricii S. Gallenſes 95

Wettinus Monachus *Augienſis obit* * 5. *ejus Viſio* 9
S. Wiborada 31. 32. 33. 34. *nominis etymon* 207. *ejus parentes* 207. *includitur* * 6. *martyriſatur* * 6 42. 248. *canoniſatur* 75. *ejus clauſula* 41
Wicbpertus Epiſcopus Auguſtanus 199. 200. *moritur* 201
Widam Patricii Sanctgallenſes 95
Widarii Patricii Sanctgallenſes 94
Wienacbser Patricii Sanctgallenſes 95
Wigant Patricii Sanctgallenſes 97
Wilaha, Wila, Wilo, oppidum Turgoviæ 57. 86. 132. *venit ad* Monaſterium 89
Wila oppidum Imperiale Sueviæ 132
de Wildenſtain Nobiles 94. *bis* 96
Wilegiſus Archiepiſcopus Magontinus 44
de Wilere Nobiles Suevi 94. 95
Wilhelmi Comitis Pictavienſis filia nubit Heinrico Imperat. * 11
Willimarus Presbyter Arbonenſis 1, 165. 151
de Wiltberg Nobiles 95
Windeniſſa 15. *ejus Comes Landolous* 15. *moritur* 15
Winiathut Presbyter Hibernus 190
Winterthura * 6
Wirbs Patricii Sanctgallenſes 97
de Wiger Patricii Sanctgallenſes 97
Wolffes rinte 10
Wolffhardus Comes de Kiburg 255
Wolfharius Epiſcopus Remenſis in Rhetia Curienſi appellationes audit nomine Caroli Magni 4
Wolfleoz Abbas S. Galli 5. *Epiſcopus Conſtantienſis* 4. 5.
Wolo Comes de Kiburg & Monachus *S. Galli* 27. 115. 242. *cadit* 28. 242
Worblinga 112
Vier 252
de Wurmlingen Nobiles 97

Z. pro T. 250
Zabulus, pro Diabolus 241
Zugillini Patricii Sanctgallenſes 95
de Zaringen Duces 135
Zea 133
Zelter 129
Zenobita 107
Zigarem, Zigeuner 104. 132
Zilin Patricii Sanctgallenſes 95. 97
Zollikon 114
Zollikoveri Patricii Sanctgallenſes 99. 114
de Zorn Barones Mareſcalci Monaſterii *S. Galli* 92
Zotanus Dux Pannoniæ baptiſatur * 5
Zvignavus Dux Abatarenorum vincitur * 7
Zuber 231
Zuſalten Monaſterium 74
Ζύθος 126

TOMI I.

F I N I S.

VA1 1537221